

HENRY GEORGE

EDISTYS JA KÖYHYYS

TUTKIMUS SYISTÄ KASVAVAN RIKKAUDEN
OHELLA ENENTYVÄÄN KÖYHTYMISEEN JA TALOUDELLISIIN
AHDINKOIHIN. PARANNUSKEINO.

SUOMENTANUT

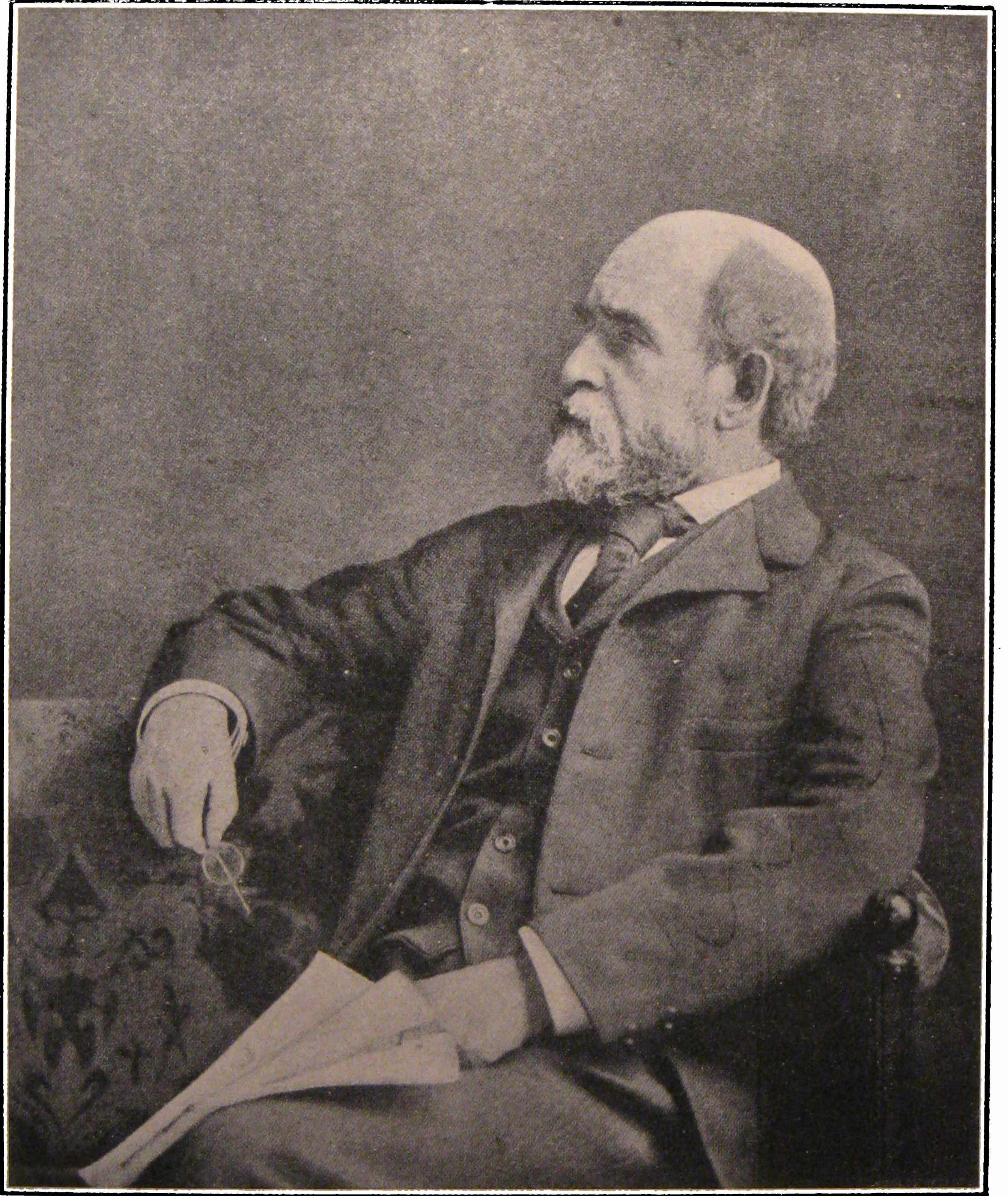
ARVID JÄRNEFELT

TEKIJÄN MUOTOKUVALLA

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

HELSINKI,
FRENCKELLIN KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖ, 1906.

Henry George

Henry George ja „Edistys ja Köyhyys“

Henry Georgen poika on kirjottanut isänsä elämäkerran, „The life of Henry George“, by his son H. George. New-York 1900. Niille, jotka tahtovat tähän mahtavaan kirjailija-henkilöön tutustua mainitsen lähteenä vielä: *W. Stead and Shaw*: „Henry George“ (Review of Reviews, 15 p:ltä marrask. 1897).

Löytyy suomeksikin kirjoitettu lyhyt selonteko Henry Georgan, nimittäin kirjoitus „Georgeismin alkuvaiheet“ työväen joulualbumissa „Uuden ajan kynnyksellä“ v. 1905 (nimi-merkki — s.)

Tässä esitetään ainoastaan pääpiirteet Georgan elämästä.

Henry George syntyi Filadelfiassa syyskuun 2 päivänä 1839. Isä harjotteli toimensaan hengellisten kirjain julkaisemista ja myymistä. Äiti oli ollut alkeiskoulun opettajatar ennen naimistaan. Oli hyvin uskonnollinen, ehkä vähän intoilevainenkin nainen; perheen äitinä ylen tunnollinen ja puuhailevainen.

Henry oli hänen kahdeksasta lapsestaan toinen järjestyksessä.

Henry pantiin ensin kansakouluun, sitten siirrettiin korkeampaan kouluun. Mutta koululuvut eivät menestyneet, eikä syynä ollut laiskuus tai saamattomuus, vaan päinvastoin itsenäinen, harras tiedonhalu, joka riensi koulu-opetusten edelle eikä ottanut valjastuakseen kaavamaisiin lukuihin. „Minulle opetetaan siellä semmoista, mitä jo tiedän tai mitä en tarvitse tietää“, valitteli hän isälleen. Hän luki paljon kotonaan, erittäin historiaa ja maantietoa.

II

Kun tuli eteen kysymys oman leivän ansaitsemisesta, toimitteli hän kaikellaisia kauppapalvelijan tehtäviä, sitten matkusti laivapoikana suurella „Hindu“ nimisellä laivalla Indiaan, sitten v. 1856 palveli latojana eräässä Filadelfian kirjapainossa, jonka jälkeen antautui jälleen merimieheksi, sekä teki „Schubrick“ nimisellä sotalaivalla matkustuksen Kap Hornin ympäri San Fransiskoon.

Nyt alkoi Georgelle täällä ankara toimeentulontaistelu. Monella tavalla koetti hän leipäänsä ansaita, muun muassa työskenteli jonkun aikaa Kalifornian kultakaivoksissakin, mutta köyhyys vaan ahdisti joka puolelta. Vihdoin hän täällä San Fransiskossakin joutui jälleen latojaksi, ja nyt näemme hänen alkavan lähetellä kirjoituksia siihen lehteen, jonka latojana hän kirjapainossa työskenteli. Kirjeet hän viskasi aina kirjelaatikkoon, ja pitkään aikaan ei toimitus saanut tietää kuka oli niiden sepittäjä; kirjoitukset olivat kuitenkin herättäneet hyvin paljon huomiota, joten niiden sepittäjästä koetettiin suurella innolla saada selvää. Vihdoin se onnistuikin. Silloin hänelle heti tarjottiin paikka lehden toimituksessa ja siinä toimessa hän sitten pysyi 1867 vuoteen asti. Myöhemmin hän astui „San Francisco Herald“ nimisen lehden toimitukseen.

Lehden asioissa hän teki matkustuksen New-Yorkiin ja antautui tutkimaan maakysymystä, joka siihen aikaan oli Kalifornian valtiossa sangen polttava. Kaikki voimansa hän tästä lähin pani taloustieteellisiin harrastuksiin, perusti oman lehtensä, „Evening-Postin“ ja loistavilla pääkirjoituksillaan hankki pian sille tuhansia lukijoita. Tällöin syntyi hänessä nyt suunnitelma „Edistys ja Köyhyys“-teokseen.

„Kerran, keskellä valkoista päivää, eräällä kaupungin kadulla, minulle tuli ajatus, näky, kutsumus — sanokaa sitä miksi tahdotte. Jokainen jänteeni värähti. Ja minä tein päätöksen, jota olen sitten sekä ilossa että surussa noudattanut, — päätin kirjoittaa „Edistyksestä ja Köyhyydestä“. Työ on sitten aina tukenut minua milloin olen tuntenut itseäni heikoksi. Ja kun pääsin viimeiseen riviin, lankesin polvilleni ja itkin kuin lapsi.

Olin ikäänkuin antanut työni seuraukset Jumalan omiin käsiin. Se tunne, jota silloin koin, ei ole minua milloinkaan sittemmin jättänyt. Se on minua johtanut jonnekin yhä ylemmäs ja ylemmäs. Se on tehnyt minua yhä rehellisemmäksi, yhä puhtaammaksi ihmiseksi, se on ollut minulle uskontona, voimakkaana ja syvänä, vaikkapa epämääräisenäkin, — uskontona, josta en ole koskaan rakastanut puhua, jonka en ole koskaan sallinut ilmetä ulkonaisesti, mutta jota ainoata minä olen aina pyrkinyt seuraamaan“.

Näin kirjottaa George eräessä kirjeessään vuodelta 1879.

„Edistystä ja Köyhyyttä“ eivät kustantajat aluksi uskaltaneet ottaa kustantaakseen. „Se oli liian päällekyypää“. Mutta kun kirjan vihdoin kaikista vastuksista huolimatta onnistui päästä julkisuuteen, herätti se heti niin suurta huomiota, että painos seurasi painosta ja kehotuskirjeitä alkoi tekijälle tulvata joka taholta maailmasta. Syntyi heti yhdistyksiä Georgen aatteen levittämistä ja toteuttamista varten, Amerikassa „Vapaan Maan yhdistys“, Englannissa „Maaliitto“. Sittemmin, Henry Georgen kuoleman jälkeen (29 p:nä lokakuuta 1899) on hänen aatteensa kasvamistaan kasvanut ja sitä ajavat jo suuret ryhmät kaikissa sivistysmaissa, jotka eivät ole vanhoihin yhteiskuntamuotoihin kohmettuneet, vaan pystyvät vielä uutta tulevaisuutta rakentamaan. Paitsi aatteen suurta levenemistä viime aikoina kaikissa Euroopan maissa, on sen vaikutus nyt erittäin tuntuva Venäjällä, jonka sosialiset uudistuspuolueet alkavat tulla siihen käsitukseen, että maakysymyksen ratkaisu on siellä mahdollinen ainoastaan Georgen esittämässä muodossa.

Venäjällä on myöskin Leo Tolstoi voimakkaasti kannattanut Georgen aatetta.

Mitä sisältää tämä aate lyhykäisesti sanottuna?

Henry Georgen suunnitelma työttömyyden ja köyhyyden poistamiseksi ihmiskunnasta tarkoittaa, että kaikki maaperä arvioitaisiin tulokkuutensa mukaan. Tällöin ei otettaisi ollenkaan lukuun sitä työtä, mitä maahan on pantu, ei otettaisi siis lukuun rakennuksia, ei ojituksia, ei muokkauksia — vaan arvioitaisiin

IV

ainoastaan mikä maa on asemansa, luonnon hedelmällisyytensä puolesta muita maita edullisempi. Tällöisen arvion mukaan nostettaisiin kaikesta maasta — riippumatta siitä onko se viljeltyä tai ei — vero niiltä, jotka pitävät maata hallussaan ja tämä vero käytettäisiin koko kansan yleisiin tarkoituksiin, niiden verojen asemesta, jotka tähän asti ovat painaneet yksistään työtä.

Eräässä kirjeessään selittää Leo Tolstoi tämän suunnitelman hyötyä näin:

„Ihmiset, jotka nyt omistavat suuria, viljelemättömiä maa-aloja, luopuisivat niistä, sillä he eivät jaksaisi suorittaa niistä veroa. Mutta ne ihmiset, jotka itse tekevät maatyötä, ottaisivat ne heti haltuunsa. Näin ollen olisi ensimmäinen hyöty sellaisesta järjestelmästä se, että maa heti siirtyisi niiden käsiin, jotka itse viljelevät maata, eikä olisi enää suurtilallisten hallussa.

„Toinen hyöty olisi se, että työväki lakkaisi orjamaaisesta tehdastyöstä ja palvelustöistä kaupungeissa, ja ne, jotka nyt asuvat kaupungeissa, alkaisivat siirtyä maaseudulle.

„Kolmas hyöty olisi se, että kaikki elämäntarpeet, kuten tulitikut, tee, sokeri, öljy, rauta, kangas, kuteet, koneet, ja myös vähemmän tarpeelliset tavarat, kuten viini, tupakka, kaikki olisi puolta halvempaa kuin nyt ja hyöty tulisi siis myös niidenkin hyväksi, jotka eivät viljele maata.

„Jos siis sellainen järjestys pantaisiin käytäntöön, niin päästäisiin kahdesta suuresta epäkohdasta, joista kansa nykyään kärsii.

„Ensiksikin siitä epäkohdasta, että ihmisiltä on riistetty heidän luonnollinen, synnynnäinen oikeutensa maahan, ja toiseksi siitä, että veroja ei kanneta ihmisten yhteisestä omaisuudesta, maasta, vaan heidän mieskohtaisesta työstään. Mitä enemmän tekee työtä sitä enemmän nykyään verotetaan.

„Mutta päähyöty olisi se, että työttömyydessä elävät ihmiset pääsisivät käyttämästä hyväkseen toisten ihmisten työtä, pääsisivät rikoksesta, johon he usein eivät ole itse syyvät, koska ovat lapsuudestaan asti olleet työttömyydessä kasvatetut eivätkä edes *osaa* tehdä työtä. He pääsisivät vapaiksi vielä

suuremmastakin rikoksesta, nimittäin siitä valehtelemisen ja kierräilemisen tavasta, jolla he nyt näitä rikoksiansa puolustavat. Toiselta puolen myös työläiset vapautuisivat kadehtimisen, tuomitsemisen ja vihan hengestä työttömyydessä eläjiä vastaan, ja niin olisi päästy pääsyistä ihmisten eroavaisuuteen.

„Ja tämä Henry Georgen suunnitelma voidaan panna täytäntöön ilman mitään melua, vihamielisyyttä, vääryyttä ja eripuraisuutta ihmisten keskuudessa. Ei tarvitse muuta kuin vähitellen vapauttaa työn tuotteet veroista ja siirtää ne maahan ja niin tulevat maasta vähitellen luopumaan ne, jotka eivät tee maan päällä työtä, ja maa joutuu niiden haltuun, jotka maatyötä osaavat ja sellaista työtä rakastavat. Kaikki maa tulee todellisten maanviljelijäin haltuun, — kaupunkilainen tyhjän-toimittaja-elämä vähenee, kaikki saavat elää sekä rikkaammin että paremmin.“

Virkby, lokak. 8 p. 1906.

Arvid Järnefelt.

JOHDATUS.

Ratkaistava kysymys.

Tuotantovoimien tavaton kasvaminen on meidän vuosisatamme merkellisyyksiä. Höyryn ja sähkön käyttäminen, teko-
tapojen kehittyminen, työtä edistävien koneiden myötävaikutus,
tuotannon yhä suurempi jakaantuminen ja sen yhä kasvavat
määrät, keskuusliikkeen ihmeellinen vilkastuminen, kaikki tämä
on epäilemättä mitä suurimmassa määrin työn tuottavuutta
lisännyt.

Tämän hämmästyttävän aikakauden alussa oli aivan luon-
nollista ajatella ja yleisesti ajateltiinkin, että nuo työtä vähentä-
vät keksinnöt tulisivat todella helpottamaan työmiehen ponnis-
tuksia ja parantamaan hänen asemaansa; ajateltiin, että tuotanto-
voimien suunnaton kasvaminen varmaan on saattava olemassa
olevan köyhyyden muinaisuuden ilmiöksi. Jos joku kuluneen
vuosisadan miehistä, kuten esimerkiksi Franklin tai Priestley,
olisi tulevaisuutta ajatellessaan osannut mieleensä kuvailla purje-
alusten asemesta höyrylaivoja, entisten posti- ja rahtikuormain
asemesta rautatiejunia, viikatteen asemesta niittokoneita ja riihi-
varstan asemesta puimakonetta; jos hän olisi voinut kutsua
tehdaskoneiden huohotusta, jotka ihmistahtoa palvellessaan ja
hänen halujensa tyydyttämiseksi kehittävät suurempia voimia,
kuin maapallon kaikkien ihmisten ja työjuhtain voimat yhteen
laskettuina; jos hän olisi voinut nähdä miten tukkipuut lyhyessä
hetkessä muuttuvat oviksi, ikkunoiksi, laatikoiksi, tynnyreiksi,

ihmiskäden niihin melkein ollenkaan koskematta; jos hän olisi saanut nähdä avaria verstaita, joissa valmistuu tukuttain jalkineita vähemmällä työllä kuin entiseltä mestarilta meni yhden ainoan kengän pohjaamiseen; jos olisi saanut nähdä tehtaita, missä jonkun tyttö pahasen valvonnan alla pumpulivilla muuttuu kuteeksi pikemmin kuin satain taiturikutojain istuessa kangastuoliensa ääressä; jos hän olisi nähnyt höyryvasaroita, jotka takovat jättiläisputkia ja suunnattomia ankkureita tai olisi nähnyt hienoja koneita, jotka valmistavat pienen pieniä taskukelloja; nähnyt kuinka timanttitorat puhkasevat ikikallioiden onkaloita, ja kuinka kivi-öljy voi tehdä valas-öljyn tarpeettomaksi; jos hän olisi voinut mieleensä kuvailla sitä suunnatonta työvoimain säästöä, mikä seuraa vaihto- ja likeyhteyden vilkastumista, ja joka tekee mahdolliseksi, että Austraaliassa tapettua lammasta voidaan syödä tuoreena Englannissa, tai että lontoolaisen pankkimiehen iltapäivällä sama käsky täytetään San-Fransiskossa saman päivän aamuna; jos hän olisi voinut mieleensä kuvailla niitä satoja tuhansia keksintöjä, joista tässä olemme vaan ani harvoja maininneet, — niin mimmoiseksi hänen olisikaan täytynyt ajatella ihmiskunnan vastaavia yhteiskunnallisia oloja?

Hänen johtopäätöksensä ei olisi tarvinnut ainoastaan mielikuvitukseen perustua, vaan se olisi esiintynyt päivän selvänä seurauksena siitä, mitä hän silmiensä edessä näki; hänen sydämensä olisi sykähtänyt, koko hermosto olisi vavahtanut niinkuin vavahtaa karavaanin nääntynyt kulkija, joka kummulle noustuaan huomaa silmiensä edessä keitaan väräjävän vehreyden ja suihkuavan veden kimmellyksen. Selvin piirtein olisi hänen eteensä kuvautunut, kuinka perustuksia myöten nuo uudet voimat yhteiskuntaa kohottavat, kuinka ne köyhimmänkin pelastavat puutteen mahdollisuudesta ja heikoimmänkin leipähuolien kuluttavasta tuskasta vapauttavat; hänen mieleensä olisi piirtäytynyt kuva sellainen, jossa tieteen orjuuttamat luonnonvoimat ovat ottaneet kantaakseen ihmiskunnan entisen orjaintaakan, — jossa rautajänteet ja terässuonet ovat köyhimmänkin työmiehen elämän pelkäksi juhlaiksi muuttaneet, jonka loistossa kaikki ylevät

ominaisuudet ja jalot hengenlahjat ovat saaneet avaran alan kehittyäkseen.

Ja näistä onnellisista aineellisista oloista hän olisi välttämättömänä seurauksena nähnyt siveellisten olosuhteiden kasvavan, jotka toteuttavat ihmiskunnan alati uneksiman kultaisen aikakauden. Ei näe enää nuoriso nälkää ei kurjuutta, eivät vanhat enää ahneuteensa kuoleudu, lapset riemuiten leikkiä lyövät, ja elämän pikkumaisuudesta vapautuneina ihmiset tähtien kunniaa ylistelevät. Kadonnut on pahuus, pehmenyt julmuus, epäsointu sointuun vaihtunut. Sillä sielläkö ahneus viihtyisi, missä jokainen on kyllänsä saanut? Sielläkö viihtyisi köyhyydestä ja köyhyyden pelosta syntyvä rikos, tietämättömyys, raakuus, missä köyhyyttä ei enää tunneta? Kuka enää matelisi siellä, missä kaikki vapaina ovat; kuka sortaisi siellä, missä kaikki yhdenväkisinä seisovat?

Milloin selvemmin milloin hämärämmin tunnettuina ovat nämä juuri niitä toiveita, niitä unelmia, joita on saanut hereille oman aikakautemme ihmeellinen edistys. Ne ovat jo niin syvälle kansan tietoisuuteen tunkeutuneet, että ovat perinpohjin muuttaneet entiset ajatustavat, ovat antaneet uusia muotoja uskolle ja järkäyttäneet kaikkia vanhoja käsityksiä. Nuo yhä uudistuvaiset korkeimman onnen unelmat eivät ole ainoastaan tulleet loistavammiksi ja kirkkaammiksi, vaan ovat itse suuntansakin, puolesta muuttuneet; ne eivät enää uinu laskevan päivän kalpenevassa heijastuksessa, vaan katsovat kohti sitä elämänsuuntaa, missä nousevan päivän rusko taivaita kirkastaa.

Tosin kyllä on pettymys pettymyksen perästä kohdannut näitä toiveita. Mitkään löydöt, mitkään keksinnöt eivät ole näet nimeksikään niiden vaivoja vähentäneet, jotka ensin olisivat virkistyksen tarpeessa olleet, eivät myös puutteenalaisia kylläiksi tehneet. Mutta seikkoja, joiden syyksi näitä huonoja tuloksia saattoi lukea, näytti olleen niin monenlaisia, että tuo tulevaisen onnen usko vielä meidän päivinämmekin lienee tuskin mitään alkuperäisestä voimastansa kadottanut. Olemme tosin entistä paremmin oppineet arvostelevaan voitettavia vaikeuksia.

mutta emme ole kadottaneet uskoamme, että vaikeudet aikaa myöten todella voitetaan.

Tällöin tulemme kuitenkin ristiriitaan tosiasiain kanssa, joihin nähden ei voi olla mitään epäilystä. Sivistyneen maailman kaikilta ääriä alkaa näet kuulua yhä äänekkäämpiä valituksia taloudellisista ahdingoista, pakollisesta työttömyydestä, käyttämättömien pääomien kasaantumisesta, rahattomuudesta liike-maailmassa, puutteenalaisuudesta, kurjuudesta ja kärsimyksistä työväen keskuudessa. Kaikki se mykkä, kuolettava vaiva, se kipua tuottava, hulluksi tekevä tuska, jota yleinen puhetapa merkitsee „huonojen aikojen“ nimellä, kalvaa nyt maailmaa. Ja tämä asiain tila vallitsee samalla tavalla valtioissa, jotka muuten voivat keskenään olla mitä erilaisimpia sekä asemansa, yleisten laitostensa, verotusjärjestelmänsä että asutuksen tiheyden, yhteiskunnallisen kehityksensä puolesta. Tuskinpa tätä ilmiötä siis voi *paikallisten* syitten vaikuttamaksi selittää. Puute vallitsee maissa, missä ylläpidetään suuria pysyviä sotajoukkoja, mutta se vallitsee myös siellä, missä mitään sotajoukkoja ei ole olemassa. Puute vallitsee maissa, missä turmiolliset suojelutullit painavat alas teollisuutta, mutta myös maissa, missä teollisuus on melkein vapaa. Puute vallitsee maissa, missä vielä omavaltaiset hallitukset kukoistavat, mutta myös siellä, missä valtiomahti on kokonaan kansan omissa käsissä; siellä, missä paperi tekee kullan virkaa, ja myös siellä, missä rahoina pidetään ainoastaan kultaa ja hopeaa. Onpa sentähden selvää, että meidän on sivuuttaminen tällaiset paikalliset ominaisuudet ja hakeminen jotakin yhteistä syytä, joka kaiken tämän vaikuttaa.

Että sellainen yhteinen syy on olemassa ja että se piilee joko tuossa nim. sanotussa aineellisessa edistyksessä itsessään tai ainakin jossain seikassa, mikä on sen kanssa hyvin läheisessä yhteydessä, se ei ole enään mikään pintapuolinen arvelu, vaan käy selväksi jokaiselle, ken huomaa, että ilmiöt, joita sanomme taloudelliseksi ahdingoksi, ovat ainoastaan kärjistyksiä sellaisista ilmiöistä, jotka *aina* seuraavat aineellista edistystä, ja jotka

ilmenevät sitä tuntuvampina mitä pitemmälle tämä edistys on kehittynyt. Seuduissa, missä aineellisen edistyksen ainaiset vaikutukset ovat täydellisimmin vallalla, eli missä asutus on tiheintä, missä rikkaus on suurin, ja missä tuotannon ja vaihdon välineet ovat paraiten kehittyneitä, tapaamme myös suurinta köyhyyttä, ankarinta leipätaistelua, ja enimpiä pakollisen työttömyyden tapauksia.

Uudempiinhan maihin, toisin sanoen, maihin, joiden aineellinen edistys on vasta aivan alullaan, siirtyvät työmiehet suurempia palkkoja hakemaan, ja sinnehän myös kapitaali virtaa suurempaa korkoa tavottamaan. Vanhoissa maissa sitävastoin, toisin sanoen, maissa, joissa aineellinen edistys on jo kauan sitte vallinnut, tapaamme syvintä ja enin levinnyttä köyhyyttä, mitä suurimman ylellisyyden keskellä. Kun katsahtaa johonkin sellaiseen nuoreen yhteiskuntaan, missä anglosaksilainen voima on edistyksen kulkua vasta avaamassa, missä tuotannon ja vaihdon välineet ovat vielä aivan alkuperäisiä tai hyvin vähän kehittyneitä, missä varallisuuden kasvu ei ole vielä niin suuri, että mikään luokka voisi elää mukavuudessa ja ylellisyydessä, missä parhaimpana asumuksena on ainoastaan lautamaja tai nahasta ja paperista kyhätty kóta, ja missä rikkainkin on pakotettu jokapäiväiseen työhön, niin ei siellä, tosin kyllä tapaa rikkautta kaikkine etuineen, mutta eipä myös ainoatakaan kerjäläistä. Ei ole siellä mitään ylellisyyttä, mutta eipä myös mitään kurjuutta. Ei ole siellä kellään erikoisen helppoa tai edes erikoisen hyvää toimeentuloa, mutta jokainen kuitenkin voi leipänsä ansaita, eikä kukaan, joka pystyy ja on halukas työhön, tarvitse köyhyyden kirousta pelätä.

Mutta heti kun tällöinen yhteiskunta saavuttaa sen kehitysasteen, mihin kaikki sivistysvaltiot pyrkivät, heti kun se nousee aineellisen edistyksen ylimmille portaille, heti kun uutisasutuksen taajetessa, liikeyhteyden vilkastuessa, koneiden tullessa suurempaan käytäntöön säästöä syntyy tuotanto- ja vaihtokustannuksissa ja rikkaus siis sekä semmoisenaan että väkilukuun verraten enentyy, — heti käy myös köyhyyden kuva sitäkin

synkemmäksi. Muutamien ihmisten toimeentulo käy tavattoman mukavaksi ja helpoksi, kun toiset sitä vastoin häidin tuskin voivat jokapäiväistä leipäänsä ansaita. Veturi tuo mukanaan myös irtolaisuutta, ja vaivaistalot ja vankilat ovat yhtä varmoja „aineellisen edistyksen“ merkkejä kuin kalliit asuinhuoneet, rikkaat kauppapuodit ja komeat kirkot. Valaistuilla, virkapukuisen poliisin vartioimilla kaduilla vaanivat kerjäläiset ohi kulkevia, ja opistojen, kirjastojen ja museoiden pimeihin katuristeyksiin kääntyy vielä kauheampia hunneja ja raaempia vandaaleja kuin Macauley oli osannut ennustaakaan.

Tämä tosiseikka, tämä suuriarvoinen tosiseikka, että nimittäin köyhyys kaikkine seurauksineen näyttäytyy yhteiskunnassa juuri sinä hetkenä, jolloin tämä yhteiskunta on saavuttamassa aineellisen edistyksensä ylimmäisen kukoistustilan, osottaa, ettei niiden yhteiskunnallisten epäkohtain syitä, joita pitkälle kehittynyt edistys tuo mukanaan, ole haettava paikallisista olosuhteista, vaan että niitä tavalla tai toisella edistys itse loihtii esille.

Ja niin vastenmielinen kuin sellainen havainto voinee ollakin, alkaa kuitenkin jo käydä päivänselväksi, että tuo suunnaton tuotantovoimien kasvaminen, joka on nykyiselle vuosisadallemme ominaista ja joka yhä nopeammassa suhteessa jatkuu, ei suinkaan pyri köyhyyttä poistamaan, tai edes niiden kuormaa keventämään, jotka ovat työhön tuomitut. Pikemminkin se vaan suurentaa kuilua rikkaan miehen ja Latsaruksen välillä, ja tekee leipätaistelun vieläkin vaikeammaksi. Tuo pitkä keksintöjen sarja on varustanut ihmisen voimilla, joista sata vuotta sitte ei olisi rohkeinkaan osannut uneksia. Mutta juuri noissa tehtaissa, missä työtä edistävät koneet ovat kehityksensä huipun saavuttaneet, pakotetaan pieniä lapsiakin työhön; ja missä ikinä noita uusia voimia onkin käytännössä, siellä suuret osat väestöstä ovat armeliaisuuden elätettävänä tai ainakin alituisessa vaarassa vaivaistaloihin joutua; keskellä suurimpia rikkauksia kuolee ihmisiä nälkään, sairaaloiset lapset imevät äitinsä kuihtuneita rintoja, ja kaikkialla todistaa voitonhimo ja rikkauden jumaloi-

minen, kuinka suuresti juuri tuota samaa puutteenalaisuutta pelätään. Kangastuksena pakenee luvattu maa edestämme. Tiedonpuun hedelmiä tavotellessamme ne muuttuvat Sodomien omenoiksi, jotka ensi kosketuksesta menevät tomuksi.

On kyllä totta, että rikkaus on tavattomassa määrässä kasvanut ja että, yleisesti puhuen, mukavuutta, huveja ja hienoutta on elämään lisääntynyt; mutta nämä edut eivät ole suinkaan yleisiä. Alemmilla luokilla ei ole mitään osaa niihin¹⁾. Tarkotukseni ei ole sanoa, että noiden luokkain tila ei ole missään eikä mitenkään parantunut, vaan ainoastaan, ettei missään ole semmoista parannusta tapahtunut, jota voisi suorastaan lukea tuotantovoimien lisääntymisen ansioksi. Tarkotan, että niin sanottu aineellinen edistys ei missään suhteessa pyri parantamaan alinten luokkain tilaa, mikäli kysymys on terveellisen ja onnellisen elämän tärkeimmistä perusehdoista; luulenpa päinvastoin sen pyrkivän tätä tilaa huonontamaan. Nuo uudet voimat, niin ylentäviä kuin luonteeltaan ovatkin, eivät vaikuta yhteiskunnalliseen rakennukseen alhaalta päin, eli pohjasta, kuten oli kauan toivottu ja luultu, vaan ne kohtaavat sitä paremminkin keski kohdalta. Ne voi suureen kiilaan verrata, jota ei lyödä yhteiskunnan alle, vaan sen keskitse. Niitä, jotka ovat kiilan yläpuolella se nostaa, mutta alapuolella olevia se painaa alas.

Tätä alaspäistä vaikutusta ei yleisesti tunnusteta, sillä se ei ole selvään huomattavissa siellä, missä kauan on ollut olemassa luokka, jolla on ollut ainoastaan välttämättömimmät toimeentulon mahdollisuudet. Missä alimmalla luokalla on juuri

¹⁾ Nykyään tosin köyhimmätkin voivat käyttää hyväkseen asioita, jotka 100 vuotta sitte eivät olleet rikkaintenkaan käytettävissä; mutta tuo ei osota oikeastaan mitään parannusta köyhäin asemassa, niin kauan kuin ei ole käynyt helpommaksi hankkia välttämättömiä elämän tarpeita. Suuren kaupungin kerjäläinen voi tosin nauttia hyväkseen paljonkin sellaista, mitä ei ole tarjona kaukaisten metsien asukkaille; mutta eihän tuo osota, että kaupungin kerjäläisen asema olisi mitenkään parempi kuin riippumattoman uutisasukkaan.

sen verran kuin se elääkseen tarvitsee, kuten asianlaita on jo pitkät ajat ollut useissa Euroopan maissa, siellä ei tietenkään tämä luokka voi enää alemmaksi vajota; sillä seuraava askel alaspäin veisi jo täydelliseen perikatoon, jonka vuoksi kaikki enempi aleneminen ei siellä voi helposti tulla näkyviin. Sitä vastoin uusien yhteiskuntain kehittyessä vanhempien yhteiskuntain muotoihin voidaan selvän selvästi nähdä, ettei aineellinen edistys suinkaan poista köyhyyttä, vaan päinvastoin suorastaan sitä synnyttää. Yhdysvalloissa näkee päivän selvään, että siivottomuus ja kurjuus ja kaikki näistä johtuvat paheet ja rikokset kaikkialla lisääntyvät, heti kun kylä muuttuu kaupungiksi ja tuotantotapojen sekä vaihtovälineiden edut pääsevät vaikuttamaan. Juuri vanhimmista ja rikkaimmista Yhdysvaltain maissa alkaa työväenluokan keskuudessa vallitseva puute saada synkimmän muotonsa. Jos San-Fransiskossa vallitsee vähempi puute kuin New-Yorkissa, niin eiköhän tämä ole seuraus vaan siitä, että edellinen kaupunki on takapajulla kaikessa siinä, mihin molemmat kaupungit pyrkivät? Vai kukapa ei tietäisi, että heti kun San-Fransisko pääsee New-Yorkin veroiseksi, on senkin kaduilla näkyvä ryysyisiä ja paljasjalkaisia lapsia?

Tämä yhteys köyhyyden ja edistyksen välillä muodostaa meidän aikamme ratkaistavaksi tulleen suuren kysymyksen. Tämä on se lähde, josta teolliset, yhteiskunnalliset ja valtiolliset, koko maailmaa järkyttäväiset epäkohdat alkunsa saavat, minkään valtiotaidon, ihmisystävyyden tai kasvatuksen voimatta niitä voittaa. Tästä ne pilvet, jotka nopeasti edistyvien ja itsenäisimpien kansakuntien tulevaisuutta himmentävät. Tämäpä se arvotus, jonka kohtalon salaperäinen käsi meidän sivistyksemme ratkaistavaksi asettaa ja jonka vastaamatta jättäminen merkitsee perikatoa. Niin kauan kuin kaikki tuo nykyisen edistyksen aiheuttama rikkauden kasvaminen ainoastaan tarkoittaa synnyttää suuria omaisuuksia, lisätä ylellisyyttä ja kärjistää vastakohtaa loistopalatsin ja kurjuudenpesän välillä, niin kauan ei edistyskään ole todellista eikä voi pysyväiseksi muuttua. Taantuminen on tuleva. Torni on juurestaan asti kallellaan ja jokainen sen

huippuun rakennettava lisäkerros kiiruhtaa vaan sen alas sortumista. Köyhyyteen tuomittujen ihmisten sivistyttäminen ei voi muuta kuin heidän vastustushaluaan herättää; jos yritetään mitä jyrkimmän yhteiskunnallisen eriarvoisuuden pohjalle perustaa valtiollisia laitoksia, jotka tekisivät ihmiset näennäisesti yhdenarvoisiksi, niin se on samaa kuin asettaa pyramiidi seisomaan ylösälasin oman huippunsa varaan.

Niin ylen tärkeä kuin tämä kysymys onkin, niin kipeätä huomiota kuin se kaikkialla herättääkin, ei se ole kuitenkaan vielä tähän päivään asti tullut käsitellyksi tavalla, joka kaikkia oleellisia seikkoja lukuun ottamalla ja käsittelemällä olisi viitanut selvään ja yksinkertaiseen ratkaisuun. Sen näkee jo niistä peräti erilaisista tavoista, joilla on yritetty vallitsevan ahdinkotilan syitä arvostella. Nämä yritykset osottavat, että on olemassa suuri kuilu kansan käsitteiden ja tieteellisten teoriain välillä. Mutta ne osottavat myöskin, ettei mitään yhtäpitävää ole olemassa samaisten tieteellistenkään periaatteiden välillä, vaan että ne, kysymyksen siirtyessä käytännölliselle alalle, heti hajoavat mitä ristiriitaisimpaan sekamelskaan. Suuret kansantaloustieteen edustajat ovat meille opettaneet, että vallitseva ahdinko on seuraus *liikakulutuksesta*; toiset yhtä etevät edustajat sanovat, että se on seuraus *liikatuotannosta*; kolmannet kuuluisat tieteilijät luettelevat syiden joukossa sodan hävityksiä, rautateiden rakentamisia, työlakkoja, hopeakannan poistamista; vielä jotkut moittivat setelinanto-oikeutta, koneiden ylenmääräistä lisääntymistä, lyhempien kauppateiden avaamista j. n. e.

Ja professorien näin kiistellessä keskenään, pääsevät sellaiset mielipiteet kuin että taistelu kapitaalın ja työväen välillä on välttämättömyys, että koneet tuottavat haittaa, että kilpailun vapaus on rajoitettava ja korko poistettava, että rikkaammiksi päästäisiin, jos vaan lyötettäisiin enemmän rahaa, että hallituksen velvollisuus on toimittaa ihmisille liike-pääomaa tai työtä, — sellaiset mielipiteet pääsevät yhä enemmän valtaan kansan suuressa joukossa, joka kurjuutensa kylläkin kipeästi tuntee ja sille tehdystä vääryydestä hyvin tietää. Moiset aatteet, jotka saattavat

suuria ihmisluokkia --- valtiollisen vallan lopullisia edustajia --- kaikellaisten pintapuolisten yllyttäjien johtoon, ovat sangen vaarallisia; mutta niitä ei voida menestyksellä vastustaa ennen kuin kansantaloustiede on tuon suuren kysymyksen ratkaissut tavalla, joka on sopusoinnussa kaikkien sen oppien kanssa ja jota suuri yleisö pystyy ymmärtämään.

Kansantaloustieteen täytyy voida antaa tämä vastaus. Sillä taloustiede ei ole ainoastaan joku kokoelma havaittuja tosiseikkoja, vaan sen tarkoitus on nuo kootut tosiasiat myös selittää. Se on tiede, joka koettaa osottaa keskinäisiä suhteita tutkittavassa ilmiösarjassa, osottaa niiden syyt ja vaikutukset, aivan niinkuin sitä koettavat tehdä luonnontieteet omalle alalleen kuuluviin ilmiöihin nähden. Vankalle pohjalle se perustuksensa laskee. Perustelmat, joista se johtopäätöksensä tekee, ovat kieltämättömiä totuuksia; ne ovat selviöitä, joita kaikki tunnustamme, joihin voimme huoletta nojautua sekä laskuissamme että jokapäiväisen elämämme toiminnassa, ja jotka äärimmäisesti voidaan johtaa siitä fysikaalisesta laista, että liike käy aina siihen suuntaan missä sitä kohtaa vähin vastus, eli metafysisessä ilmaismuodossa lausuttuna: että ihminen pyrkii tyydyttämään halujaan vähimmällä mahdollisella ponnistuksella. Lähtien näin varmasta perustelmasta, on tämän tieteen vastainen menettelykin yhtä varmallalla pohjalla, se kun on ainoastaan tosiasiain yhtäläisyyksien ja erilaisuuksien esittämistä. Tässä merkityksessä se on yhtä tarkkaa tiedettä kuin mittausoppikin, joka lähtien samallaisista, avaruutta koskevista totuuksista, tekee johtopäätöksensä yhtäläisen metettelytavan avulla, ja senpä vuoksi taloustieteen johtopäätökset, jos ne paikkansa pitävät, ovatkin yhtä selviä kuin mittausopilliset.

Ja vaikka me taloustieteen alalla emme voikaan tarkastaa väitteemme oikeutta keinotekoisiin suhteisiin ja ehtoihin vertaamalla, niinkuin se on mahdollista joissakin muissa tieteissä, niin voimmepa sen sijaan panna toimeen yhtä vakuuttavia tutkimuksia vertaamalla toisiinsa yhteiskuntia, joissa erilaiset edellytykset ovat vallalla, tai ajatuksessa erottelemalla tai yh-

distämällä, liittämällä tai poistamalla tunnetun suuntaisia voimia ja tekijöitä.

Aikomukseni on seuraavilla sivuilla koettaa taloustieteen menettelytapoja käyttämällä ratkaista se suuri kysymys, jonka tässä olen ääriivoihin hahmotellut. Aijon ottaa selvän siitä laista, joka kytkee köyhyyden edistykseen ja lisää kurjuutta sen mukaan kuin rikkaus kasvaa. Ja minä luulen, että löytäessämme selityksen tähän ilmiöön samalla löydämme selityksen yhä uudistuviin teollisuuden ja kaupan lamautumiskausiin, jotka näyttävät niin käsittämättömiltä, jos niitä tarkastaa erillään niiden suhteista vieläkin yleisempiin ilmiöihin. Tämmöinen tutkimus, jos se vaan oikealla tavalla pannaan alkuun ja tarkkuudella suoritetaan, on epäilemättä johtava tulemiin, jotka eivät millekään epäilyksille sijaa anna, vaan edustaen totuutta ovat likeisessä yhteydessä kaikkiin muihin totuuksiin. Sillä ilmiöiden sarjassa ei ole sijaa millekään sattumalle, vaan jokaisella vaikutuksella on syynsä ja jokaisella syyllä vaikutuksensa.

Että kansallistalous, niinkuin sitä nyt opetetaan, ei voi antaa tuohon kysymykseen, miksi köyhyys jatkuu rikkauden lisääntyessä, sellaista selitystä, että se ihmisen sisintä tietoisuutta tyydyttäisi; että sen opettamat kieltämättömät totuudet ovat hajanaisia, vailla keskinäistä yhteyttä; että sen ei ole onnistunut painua kansan tajuntaan senkään vertaa kuin ajan pitkään joskus vastenmielisetkin totuudet painuvat; että tämä tiede päinvastoin, sitten kuin sitä kokonaisen vuosisadan aikana teräväpäisimmät ja henkevimmät miehet ovat harjottaneet, kuitenkin pysyy valtiomiesten halveksimana, yleisön ivaamana, ja useiden sivistyneiden, ajattelevien ihmisten mielestä on vaan jotakin valetiedettä, jossa ei ole eikä voi olla mitään varmaa pohjaa; — kaikki tämä ei minusta nähden riipu tieteen omasta mahdottomuudesta (jos vaan oikeata menettelytapaa noudatetaan), vaan siitä, että jokin virhe on tehty perustelmissa tai joku tosiseikka jätetty laskuissa huomioon ottamatta. Ja kun nyt moiset erehdykset tavallisesti ovat seurauksia siitä ylenmääräisestä luottamuksesta, jota tieteen edustajille on tapana osottaa, niin tahdon

minä tässä tutkimuksessani olla pitämättä yhtään mitään todistettuna, vaan alistan harkinnan alaisiksi jo tunnustettujakin teorioja ja niiden alkuperäisimpiäkin periaatteita, ja jolleivät ne tätä tutkimustani kestä, otan sitte itse tosiseikatkin uuden tarkastuksen alaisiksi.

En ole kiertävä ainoatakaan kysymystä, en väistävä ainoatakaan johtopäätöstä, vaan olen totuutta seuraava minne ikinä se vieneekin.

Tämän lain perille pääseminen on omantuntonne asia; koskapa sivistyksemme sydämissä naisia nälkään nääntyy ja pienokaisia kärsimyksissä kituu. Mutta osottautuipa tämä laki mimmoiseksi tahansa, asia ei kuulu meihin. Emme saa horjua, vaikkapa ne johtopäätökset, joihin tulemme, olisivat ristiriitaisia ennakkoluulojemme kanssa; emme saa perääntyä, vaikkapa ne tuomitsisivat laitoksia, joita olemme kauan pitäneet järkevinä ja luonnollisina.

ENSIMÄINEN KIRJA.

Työpalkka ja kapitaali.

Joka filosofiaa tutkia tahtoo, hän olkoon henkisesti vapaa.

Ptolemaeus.

I LUKU.

Vallitseva oppi palkasta; opin vaillinaisuus.

Puristettuamme ratkaistavan kysymyksen ylimpään muotoonsa, tahdomme nyt aste asteelta tarkastaa sitä selitystä, jonka vallitseva kansantaloustiede siitä antaa.

Sama syy, joka kasvavan rikkauden keskellä synnyttää köyhyyttä, silminnähtävästi ilmenee myös tuossa joka taholla tunnustetussa palkan taipumuksessa aleta vähimpäänsä, eli minimumiin, kuten tieteellisesti sanotaan. Tahdomme siis lausua tutkimuksemme ytimen seuraavassa puristetussa muodossa:

Minkä vuoksi työpalkka, enentyneistä tuotantovoimista huolimatta, pyrkii siihen minimiinsa, joka näpin riittää yksistään elatukseen?

Vallitsevan taloustieteen vastaus on, että palkan suuruuden määrää suhde työntekijän luvun ja sen kapitaalin välillä, joka työn teettämiseen aijotaan käyttää; palkka pyrkii siis muka ale-

nemaan tuohon vähimpään määräänsä senvuoksi, että työmiesten luvulla on luonnollinen taipumus kasvaa kapitaalın mukana, jopa sen ylitsekin. Koska siis jakajan (palkan ottajain lukumäärän) kasvamista voidaan pitää aisoissa ainoastaan osamäärän (nälkäpalkan) vaihtelun kautta, on myös luonnollista, että kasvoipa jaettava (palkkoihin käytettävänä oleva kapitaali) kuinka paljon tahansa, tulos on aina oleva yhtä huono.

Yleinen mielipide pitää tätä oppia ehdottomana totuutena. Sitä kannattavat kansantaloustieteen etevimmät viljelijät, ja vaikka sitä vastaan onkin useita väitteitä tehty, niin ovat nämä olleet enemmän muodollista kuin asiallista laatua¹⁾. Buckle on siihen perustanut maailmanhistorialliset johtopäätöksensä; sitä opetetaan kaikissa suurissa Englannin ja Amerikan yliopistoissa; sitä esitetään yleistajuisissa oppikirjoissa, joiden tarkoitus on johtaa kansanjoukkoja oikein ajattelemaan ja käytännöllisiä kysymyksiä arvioittelemaan; ja se näyttää sitä paitsi olevan yhtäpitävä myös uudemman filosofian kanssa, joka, vallotettuaan muutamassa vuodessa melkein koko tieteellisen maailman, nyt alkaa tunkeutua jo yleisöönkin.

Näin laskettuaan juurensa ylempien kerrosten ajatusmaailmaan, on se raaemmassa muodossaan vielä varmemmin pesiytynyt alempiin kerroksiin. Mikä antaakaan suojelestullien puoltajain väärille perustelmille, kaikesta niiden epäjohtonmukaisuudesta ja mahdottomuuksista huolimatta, niin vahvaa kannatusta, ellei juuri se usko, että kussakin yhteiskunnassa työpalkkoihin menevä rahasumma on määrätyn suuruinen, ja että sen on, kilpailun vuoksi ulkoapäin tulevan työvoiman kanssa, jakautuminen yhä pienempiin osuuksiin! Samaan uskoon perustuvat useimmat teoriat, jotka vaativat koron poistamista ja kilpailun rajottamista, siten muka suurentaakseen työntekijäin osuutta kansallis-omaisuuteen; sama usko myös tuntuu sellaisten

¹⁾ Semmoisia vastaväitteitä ovat tehneet esimerkiksi Thornton, ja erittäinkin prof. Francis A. Walker (teoksessaan: *The Wages Question*, New-York 1876)

henkilöiden ajatuksissa ja puheissa, joilta puuttuu riittävää kykyä seistakseen itsenäisellä teoreettisella pohjalla, kuten tavantakaa huomataan sanomalehtien palstoilla ja lakia säätävien kokousten keskusteluissa.

Mutta niin laajalle levinnyt ja syvälle juurtunut kuin tämä teoria onkin, ei se minusta näytä lähimainkaan olevan selvien tosiasiain tukema. Jos työpalkan suuruus riippuisi työnpuutteessa olevan väen suhteesta työtä teettävän kapitaalın suuruuteen, niin pitäisi niukkuuden taikka runsauden yhtäällä vaikuttaa vastaavaa runsautta taikka niukkuutta toisaalla. Kapitaalia pitäisi siis olla verrattain runsaasti saatavissa siellä, missä palkat olisivat korkeita, ja verrattain niukasti, missä palkat olisivat alhaisia. Koska nyt työpalkkojen maksuun menevä kapitaali on tietenkin suurimmaksi osaksi semmoista kapitaalia, joka aina pyrkii liikkeeseen, niin voisi vallitsevan korkokannan mukaan määrätä, onko kapitaalia olemassa runsaasti vai niukalti. Jos siis olisi totta, että työpalkka riippuu työn hakijain lukumäärän suhteesta työtä teettävän kapitaalın suuruuteen, niin pitäisi korkeain työpalkkain (merkki työhön tarjoutuvien vähälukuisuudesta) aina seurata alhaista korkokantaa (merkkiä kapitaalın runsaudesta), ja päinvastoin alhaiset työpalkat seuraisivat korkeata korkokantaa.

Mutta juuri näin ei olekaan asianlaita, vaan aivan päinvastoin! Jos korkoa tarkastellessamme emme ota lukuun vakuutus-seikkoja, vaan ainoastaan varsinaisen koron, eli korvauksen kapitaalın käyttämisestä, niin emmekö silloin tulekin kaikkialla tehneeksi sitä huomiota, että korkokanta on korkea semmoisina aikoina ja semmoisissa paikoissa, missä palkatkin ovat korkeita, ja alhainen, missä ja milloin palkatkin ovat alhaisia? Sekä palkat että korkokanta ovat pysyneet korkeampina Yhdysvalloissa kuin Englannissa, korkeampina Tyynen meren puoleisissa valtioissa kuin Atlantin puoleisissa. Eikö ole myös kieltämätön tosiseikka se, että mihin seutuihin työntekijät lähtevät korkeampia palkkoja hakemaan, sinne myös kapitaali virtaa korkeamman koron toivossa? Eikö asianlaita ole sellainen, että missä ikinä työpalkat ovat vuoroin nousseet ja vuoroin

laskeneet, siellä myös korkokanta on vastaavasti noussut ja laskenut? Kun esimerkiksi työpalkat Kaliforniassa olivat suuremmat kuin missään muualla maailmassa, olihan silloin korkokantakin siellä korkeampi. Työpalkat ja korkokanta yhtäaikaan myöskin laskeutuivat Kaliforniassa. Milloin tavallinen päiväpalkka oli 5 dollaria, oli tavallinen pankkikorko 24⁰/₀. Sitä vastoin nyt, jolloin tavallinen päiväpalkka on 2—2¹/₂ dollaria, pysyttelee diskontto 10—12⁰/₀ vaiheilla.

Tämä kaikkialla havaittava seikka, että nimittäin työpalkat uusissa maissa, missä kapitaalia on verrattain niukemmalta, ovat korkeampia kuin vanhoissa maissa, missä kapitaalia on verrattain runsaasti, on niin silmiinpistävä, ettei sitä käy sivuuttaminen. Ja vaikkapa tosin aivan köykäisesti siihen vaan hipasemalla, ovatkin vallitsevan kansantaloustieteen edustajat kuitenkin panneet sen merkille. Mutta yksin jo se tapakin, millä he tuon tekevät, osottaa, kuten jo sanoin, kuinka jyrkässä ristiriidassa se on vallitsevien palkkateoriojen kanssa. Sillä kirjailijat sellaiset kuin Mill, Fawcett ja Price, koettaessaan tätä seikkaa selittää, itse asiassa luopuvat juuri siitä palkkateoriasta, jota ovat samoissa kirjoituksissa yrittäneet todistaa. Vaikka he sanovat työpalkkain riippuvan suhteesta kapitaalihin ja työväen lukumäärän välillä, niin he sittenkin selittävät, että syynä uusissa maissa tavattavaan korkeampaan palkkaan ja korkokantaan on verrattain suurempi varallisuuden tuotanto. Edempänä aijon osottaa, että tuo edellytys on väärä, ja että varallisuuden tuotanto on päinvastoin juuri vanhoissa ja tiheästi asutuissa maissa verrattain suurempi kuin harvaan asutuissa. Tällä kertaa tahdon ainoastaan osottaa vallitsevaa epäjohtonmukaisuutta itseänsä. Sillä kun sanotaan uusien maiden korkeampien palkkojen perustuvan verrattain suureen varallisuuden tuotantoon, niin se on samaa kuin sanoa, että työpalkkain suuruus riippuu työmiesluvun suhteesta *tuotantoon* eikä sen suhteesta *kapitaaliin*.

Tätä epäjohtonmukaisuutta eivät ole huomanneet ylempanä mainitsemani kirjailijat. Sen on sitä vastoin huomannut

muuan toinen kirjailija, professori Cairnes,¹⁾ joka on vallitsevan kansantaloustieteen selväpäisimpiä edustajia. Tämä kirjailija näet sangen terävästi koettaa sulattaa tuota tosiseikkaa palkka-teoriaan. Hän otaksuu, että uusissa maissa, missä ansaitsemistoiminta tavallisesti suuntautuu elatustarpeiden ja raaka-aineiden tuotantoon, paljon suurempi osa työn teettämiseen käytetystä kapitaalista menee palkkoihin kuin vanhoissa maissa, joissa suuri osa tästä kapitaalista on pantava koneiden ja ainesten ostoon, ja että vaikkakin siis kapitaalia on uusissa maissa vähemmän (ja korkokanta korkeampi), niin työn teettämiseen pantava kapitaalimäärä on sittekin itse asiassa suurempi ja eri työpalkat siis myöskin suuremmat. Esimerkiksi 100,000 dollarista, jotka vanhoissa maissa aijotaan käyttää teollisuusyritykseen, menisi luultavasti noin 80,000 rakennuksiin, koneihin ja raaka-ainesten ostoon, joten ainoastaan 20,000 dollaria jäisi työpalkkojen osaksi; sitävastoin menisi jossain uudessa maassa esimerkiksi maanviljelykseen käytettävistä 30,000 dollarista ainoastaan 5,000 työkaluihin y. m., joten 25,000 dollaria jäisi työpalkkojen osaksi. Tällä tällöisellä tavalla on nyt koetettu selittää, miksi palkkahasto saattaa olla verrattain suuri, vaikka kapitaalia onkin verrattain niukasti, ja miksi korkeat työpalkat käyvät käsikkäin korkean korkokannan kanssa.

Luulen alempana voivani todistaa, että tällöinen selitys riippuu työn ja kapitaalimäärän välisen suhteen perinpohjaisesta väärinkäsittämisestä, virheellisyydestä sen lähteen määrittelyssä, josta työpalkat otetaan. Tällä kertaa on ainoastaan tarpeen huomauttaa siitä tosiseikasta, että samoissa maissa ja samoilla teollisuuden aloilla tavattavaa yhteyttä työpalkkojen ja koron välillä ei käy tuolla tavoin selittäminen. Sillä niissä liike-elämän vaihteluissa, joita tunnetaan „hyvien ja huonojen aikojen“ nimellä, seuraa kallispalkkaisen työvoiman vilkasta kysyntää aina myös suurikorkoisen kapitaalimäärän vilkas kysyntä. Mutta milloin

¹⁾ Teoksessaan: *Some Leading Principles of Political Economy Newly Expounded*, 1 luku, 2 osa.

työtä ei ole saatavissa ja palkat alenevat, silloin on aina alhaiseen korkoon tyytyvää kapitaalia runsaasti tarjolla¹⁾. Liikemaailman nykyisen ahdinkotilan tunnusmerkkinä kaikissa suurimmassa liikepaikoissa on yhtäaikaa sekä työnpuute työväen keskuudessa että tavaton kapitaalinen kasaantuminen ja alhainen korko ensi luokan vakuuksia vastaan. Olosuhteissa, joita ei käy selittäminen vallitsevan taloustieteen perustelmilla, näemme näin ollen korkean korkokannan sattuvan yhteen korkeiden työpalkkojen kanssa ja alhaisen korkokannan alhaisten työpalkkojen kanssa, — kapitaalinen olevan niukan, milloin työvoimia on niukalta, ja runsaan, milloin työvoimia on runsaasti.

Kaikki nämä hyvin tunnetut, toisiansa seuraavat tosiseikat viittaavat työpalkkojen ja korkokannan keskinäiseen vuorovaiikutukseen, joka on yhtäpitävää eikä vastakohtaista laatua. Selvää on, etteivät nämä tosiasiat lainkaan sovellu siihen teoriaan, jonka mukaan työpalkan suuruus riippuu työn ja kapitaalisen eli jonkun sen osan keskinäisestä suuruudesta.

Mutta saattaa kysyä: Miten on moinen teoria ollenkaan voinut syntyä? Miten on selitettävissä, että sitä on kannattanut niin pitkä sarja kansallistalouden tutkijoita, alkaen Adam Smithistä meidän päiviimme saakka?

Jos tarkastelemme perusteluita, joihin tämä palkkateoria yleispätevissä kansantaloudellisissa esityksissä nojaa, huomaamme heti, etteivät ne ole johdetut havaituista tosiseikoista, vaan ainoastaan päätetyt edeltäpäin otaksutusta teoriasta, nimittäin siitä, että *työpalkka otetaan kapitaalista*. Kun kerran tehdään opinkappaleeksi, että kapitaali on työpalkkojen lähde, niin kyllähän silloin on itsestäänkin selvää, että kaikkien työpalkkojen yhteenlaskettua summaa rajoittaa työn teettämiseen määrätyn kapitaalisen summa, ja että siis kunkin työmiehen palkan osuus riippuu siitä suhteesta, missä työmiesten luku on

¹⁾ Kauppapaniikkien sattuessa tavataan tosin korkeita diskonttokorkoja, mutta tätä ei tietenkään voi nimittää korkeaksi korkokannaksi; se on ainoastaan korkea vakuutusmaksu häviön vaaraa vastaan.

heidän palkkaamistansa varten varattuun kapitaaliin¹⁾. Tämä ajatusjuoksu on oikea; mutta, kuten jo olemme nähneet, päätelmä ei pidä yhtä tosiasiain kanssa. Vika on siis haettava perusteluista. Tarkastakaammepa siis niitä.

Tiedän erinomaisen hyvin, että tuo väittäjä, jonka mukaan kapitaali on työpalkkain lähde, on vallitsevan taloustieteen perusoppeja, ja yksi niistä, joita enin kumoamattomina pidetään; sitä pitävät selviönä kaikki ne suuret ajattelijat, jotka tähän tieteeseen ovat voimiansa omistaneet. Kuitenkin kaikitenkin luulen minä, että tämä väittäjä voidaan todistaa perinpohjaiseksi erehdykseksi, eksymykseksi, joka on synnyttänyt pitkän sarjan muita eksymyksiä ja väärentänyt tärkeitä käytännöllisiä johtopäätöksiä. Sen minä nyt aijonkin koettaa todistaa. Todistukseni täytyy välttämättä olla selvän ja ratkaisevan, sillä oppia, johon niin moni tärkeä johtopäätös perustuu, jota niin moni etevä tiedemies kannattaa, joka itsessäänkin näyttää niin todenmukaiselta ja taipuvaiselta toistumaan mitä erilaisimmissa tiloissa, ei voi kumota yksistään vaan vastaan väittämällä.

Väite, jota siis tahdon koettaa todistaa, on se,

„että työpalkan lähteenä ei ole kapitaali, vaan palkattavan työn oma tuote“²⁾.

¹⁾ Mc Culloch esimerkiksi (Muist. 6. Adam Smithin teokseen: *Wealth of nations*) sanoo: „Se osa jonkun maan kapitaalista eli varoista, jonka edestä työn antajat aikovat tai ovat taipuvaisia ostamaan työtä, saattaa toisena aikana olla paljon suurempi kuin toisena. Mutta olkoon sen suuruus mikä tahansa, muodostaa se silmännähtävästi aina sen lähteen, mistä jokainen työpalkan osa otetaan. Mitään muuta rahastoa ei ole olemassa, josta työmies semmoisenaan voisi ainoatakaan ropoa ammentaa. Tästä seuraa, että keskimääräinen työpalkka, eli se työn ostoon määrätty kansallisomaisuuden osa, joka keskimäärin tulee jokaisen yksityisen työmiehen kohdalle, on suuruudelleen riippuvainen niiden luvusta, joille se jaetaan.“ Tämän tapaisia otteita voisi luetella kaikista etevimmistä kansantaloudellisista teoksista.

²⁾ Tässä on puhe työstä, jota tehdään varsinaisessa tuottamisen tarkoituksessa, ja selvyuden vuoksi on parasta, että rajoitamme tutki-

Koska vallitseva teoria, että muka palkka lähtee kapitaalista, samalla opettaa, että kapitaali täyttyy työn tuotteista entiselleen, niin voisi tuo väitteemme ensi katsaukselta näyttää tarpeettomalta erottelemiselta, nimitysten vaihtelemiselta, joka olisi turhaa tieteellistä sanain saivarrusta. Mutta että tässä on todella kysymys jostakin paljon enemmän kuin pelkästä muodollisesta erotuksesta, sen huomaa, kun ottaa lukuun, että juuri näiden molempien väitteiden eroavaisuuteen perustuvat kaikki nykyiset kapitaalin ja työn keskinäistä suhdetta käsittelevät teoriat; että edelleen siitä johdetaan oppeja, jotka ollen muka selviön veroisia, pettävät, vievät harhaan terävimpiäkin ihmispäitä näissä kysymyksissä. Sillä edellytykseen, että palkat lähtevät välittömästi kapitaalista eikä työn tuotteista, ei perustu ainoastaan se oppi, että työpalkka riippuu kapitaalin ja työn välisestä suhteesta; vaan myöskin se oppi, että kapitaali rajottaa elinkeinon harjoitusta; sitten se oppi, että kapitaalin täytyy olla ensin koottuna, ennen kuin työn tekeminen voi tulla kysymykseen, ja että työn tekeminen voi tulla kysymykseen ainoastaan siinä määrässä kuin kapitaalia löytyy koottuna; sitte vielä se oppi, että heti kapitaalin lisääntyessä elinkeinon harjoitus voi laajentua; sitte oppi, että liikkuvan kapitaalin muuttuminen kiinteäksi vähentää työn teettämiseen käytettävänä olevia varastoja; sitte oppi, että palkkojen ollessa alhaisia voidaan antaa työtä useammille tvömiehille kuin palkkojen ollessa korkeita; oppi, että maanviljelykseen pantu kapitaali voi elättää useampia työmiehiä kuin teollisuusyritykseen pantu; oppi, että kapitaalivoitto on suuri tai pieni aina sen mukaan ovatko palkat pieniä vai suuria, tai että tuo seikka riippuu työväen elatuskustannuksista; vihdoin perustuu siihen myös semmoiset paradoksit kuin että tavaran kysyntä ei olisi muka samaa kuin työvoimien kysyntä, tai että muutamien tavarain hinta voi kohota palkkojen alenemisesta ja aleta palkkojen ylenemisestä.

muksemme aluksi tämänlaiseen työhön. Mitä kysymyksiä lukijassa heränneekään semmoiseen palkkaan nähden, jota maksetaan n. s. tuottamattomista töistä, ovat ne kaikki toistaiseksi jätettävät syrjään.

Sanalla sanoen, kaikki nykyisen taloustieteen tärkeimmät ja laajaperäisimmät opit ovat enemmän tai vähemmän suoranaisesti siihen otaksumaan perustetut, että työ ylläpidetään ja maksetaan käsillä olevasta kapitaalista ennenkuin työn tarkottama lopullinen tuote vielä on aikaansaatu. Jos tuo voidaan todistaa vääräksi, — jos voidaan todistaa, että päinvastoin työn kustannus ja maksaminen ei edes lyhyeksi ajaksi nojaudu kapitaaliin, vaan otetaan välittömästi työn tuotteista, silloin kadottaa koko tuo suunnaton telineistö perustuksensa ja romahtaa maahan. Silloin on myös kaikkien niiden jokapäiväisten teoriain kaatuminen, jotka niinkään perustuvat otaksumiseen, että työpalkkoihin jakautuva rahasto on suuruudeltaan tarkalleen määrätty, ja että siis eri osuuksien on välttämättä väheneminen työn tekijäin enetessä.

Erotus vallitsevan teorian ja minun esittämäni teorian välillä on oikeastaan verrattava siihen erotukseen, mikä oli olemassa merkantiiliteorian ja Adam Smithin vastateorian välillä. Jos toinen oppi sanoo, että kauppa on tavaran vaihtoa rahaan, ja toinen, että kauppa on tavaran vaihtoa tavaraan, niin eipä ensi katsaukselta näyttäisi mitään oleellista erotusta näiden oppien välillä olevan, erittäinkin kun muistaa, että merkantiilisysteemin puoltajat eivät katsoneet rahalla olevan mitään muuta merkitystä kuin sen, että sitä saattoi vaihtaa tavaroihin. Ja kuitenkin, kun näitä eri teorioja sitte käytännössä toteutetaan, syntyy erotus suojelustullien ja vapaan kaupan välillä.

Jos olen jo kylläksi puhunut, jotta lukija huomaisi, kuinka ylen tärkeitä ne päätelmät ovat, joihin pyydän itseäni seuraamaan, niin eipä ole syytä edeltäpäin selitellä, miksi esitykseni on oleva niin alkeellista ja niin laajaperäistä. Niin tärkeitä ja niin kuuluisien tiedemiesten kannattamaa oppia vastaan väitettäessä, on aivan välttämätöntä noudattaa sekä suurinta selvyyttä että perinpohjaisuutta.

Ellei niin olisi, olisi kai minulle itselleni ollut kaikkein mieluisinta yksinkertaisesti vaan kieltää se olettamus, että palkat muka lähtevät kapitaalista. Sillä koko se laajaperäinen rakennus,

jonka vallitseva taloustiede on tuolle perustalle pystyttänyt, lepää oikeastaan pohjalla, jonka pitävyyttä ei ole lainkaan tutkittu, vaan vähintäkään epäilemättä otaksuttu varmaksi. Koska palkat tavallisesti maksetaan rahoissa, vieläpä useissa tuotannon haaroissa maksetaan ennen kuin työn tulos on käsillä tai käytettävissä, niin sen perustuksella heti on päätetty, että palkat otetaan muka edeltäpäin olemassa olleesta kapitaalista, ja että tämä kapitaali siis rajottaa elinkeinoja, se on: että työtä ei voi teettää ennen kuin kapitaali on koossa ja ainoastaan siinä määrässä kuin sitä on koossa.

Ja kuitenkin, samoissa kirjoituksissa, joissa häikäilemättä väitetään kapitaalin rajottavan elinkeinojen harjoitusta ja joissa mitä tärkeimpiä seikkoja tuon väitteen avulla todistellaan, samoissa kirjoituksissa sanotaan meille, *että kapitaali on kasattua eli varastoon koottua työtä*, toisin sanoin, että kapitaali on „se osa työn tuotteesta, joka varataan vastaisen tuotannon tukemiseksi.“ Jos „kapitaali“ sanan sijaan nyt pantaisiin tuo sen määritelmä, niin puhuisi väite vallan itseänsä vastaan, sillä sanoa, että työtä ei voi teettää ennen kuin sen tuote on säästetty, se on toki kiiian nurinkurista, jotta siitä kannattaisi mielipiteitä vaihtaa.

Jos tämä *reductio in absurdum* jäisi meidän viimeiseksi sanaksemme, pelkäämme kuitenkin, että meitä vastaan tehtäisiin — ellei juri sitä huomautusta, että kohtalo oli varustanut ensimmäiset työmiehet tarpeellisella liikepääomalla, — niin ainakin se huomautus, että tuo minun ahdistamani väite kuuluu yksinomaan sellaisiin yhteiskuntaoloihin, missä työn tuotanto on muuttunut hyvin monipuoliseksi ja mutkikkaaksi asiaksi.

Mutta muuan perustotuus, joka kaikissa taloustieteellisissä todisteluisissa on tarkkaan silmällä pidettävä, on se, että yhteiskunta kehittyneimmässä tilassaan ainoastaan on alkuperäisen raa'an yhteiskunnan kirjavoittunut muoto, ja että ne periaatteet, jotka ilmenevät yksinkertaisemmissa ihmisväleissä, joutuvat, olojen käytyä työjaon ja mutkikkaampien työaseiden ja menettelytapojen vuoksi sekavammiksi, ainoastaan näkymättömiin, naa-

mioituvat, mutta eivät suinkaan häviä olemattomiksi tai muutu päinvastaisiksi. Höyrymylly monimutkaisine koneistoinen ja kaikenkaltaisine liikkeineen on sentään lopultakin samaa kuin kömpelö, jostakin vanhasta joki-uomasta päivän valoon kaivettu muinainen kivihierrin, nimittäin yksinkertaisesti vaan jauhamisvehke. Ja joka mies, joka höyrymyllyssä työskentelee — viskelikö hän sitte halot uuniin, paniko koneen liikkeeseen, asetteliko kivet kohdalleen, säkitkö merkitsi tai piti kirjat — itse asiassa omistaa työnsä juuri samaan tarkotukseen kuin historiantakainen hiertimen käyttäjä, — nimittäin jyvän valmistamiseen ihmisten syötäväksi.

Samoin myös, jos kaiken muunkin mutkikkisuuden nykyisessä tuotannossa hajotamme alkuperäiseen yksinkertaisimpaan muotoonsa, niin näemme, että yksityinen, joka ottaa osaa tuohon loppumattomasti haaraantuneeseen ja monistuneeseen tuotannon ja vaihdon nivelistöön, todellisuudessa ei tee mitään muuta, kuin teki alku-ihminen noutaessaan hedelmät puusta tai seuratessaan pakenevaa luodetta näkinkenkien ja simpukoiden poimimisen tarkotuksessa, — nimittäin voimiansa ponnistamalla koettaa käyttää luonnon antimia halujensa tyydyttämiseksi. Kun tätä seikkaa pidämme tarkasti silmällä, kun ajattelemme tuotantoa kokonaisuutena, eli kaikkien sen eri haaroissa ahertavien yhteistoimintana jokaisen yksityisen halujen tyydyttämiseksi, niin näemme selvästi, että kunkin vaivastaan saama palkka on yhtä todenperäisesti ja yhtä välittömästi luonnosta kotosin, kuin alku-ihmisenkin ponnistusten tulos.

Valaisemme tätä seikkaa esimerkillä: Yksinkertaisimmissa oloissa, mitä suinkin voimme ajatella, hakee jokainen itse matosensa ja itse kalansa onkii. Pian kuitenkin aletaan huomata työnjaon tuottamia etuja, ja nyt rupeaa toinen kaivelemaan lieroja, toisen onkiessa. Onhan päivänselvää, että se, joka lieroja hakee, avustaa kalastusta yhtä paljon kuin sekin, joka kalastaa. Kun sitte kaikkien yhteiseksi eduksi keksitään veneiden käyttö ja nyt joku, menemättä kalalle, jää kotiin veneitä rakentamaan tai korjailemaan, niin omistaahan veneen rakentaja-

työnsä aivan yhtä paljon kalastukseen kuin varsinaiset kalastajatkin, ja ne kalat, jotka hän illalla syö makeaan suuhunsa, ovathan ne yhtä paljon *hänen* työnsä tuotetta kuin heidänkin. Kun siis työn jako sujuu hyvin, niin että yksi kalastaa, toinen metsästää, kolmas on marjassa, neljäs kokoo hedelmiä, viides valmistaa kaluja, kuudes rakentaa majoja, seitsemäs ompelee pukuja, kenenkään koettamatta tyydyttää tarpeitansa käymällä välittömästi luonnon kimppuun, — niin silloin jokainen, mikäli hän vaihtaa oman työnsä välittömän tuloksen toisten työn välittömään tulokseen, panee itse asiassa työnsä kaikkien kuluttamiensa tavarain tuottamiseen, tyydyttää siis halujansa omien toimiensa ponnistuksella; eli toisin sanoen, hän tuottaa oikeastaan itse sen, minkä vaihtamalla toiselta saa. Jos hän kaivaa maasta juuria ja vaihtaa ne metsän riistaan, hankkii hän itse asiassa metsän riistaa aivan yhtä hyvin kuin jos hän itse metsästäisi ja antaisi metsästäjän repiä maasta tarvitsemiansa juuria. Englantilainen sanoo: „olen *tehnyt* itselleni niin ja niin paljon“; tällä hän tahtoo sanoa *ansainneensa* niin ja niin paljon; mutta kansantaloudelliselta kannalta ei tuo puheenparsa ole ainoastaan kuvannollisesti, vaan aivan puustavillisestikin tosi. Ansaitseminen on todella tekemistä!

Jos nyt seuraamme näitä yksinkertaisemmissa yhteiskuntaloissa kyllin selvästi näkyviä periaatteita niin sanottujen sivistyneiden yhteiskuntain mutkikkaampiin oloihin, niin huomaamme nytkin selvästi, että milloin ikinä työ vaihdetaan tavaroihin, tuotanto aina käy kuhutuksen edellä; että työpalkka on *ansio*, — se on, työn tulos, — eikä suinkaan ennakkomaksu kapitalista, ja että työmies, joka saa palkkansa rahassa (rahat saattoivat kyllä olla lyödyt tai painetut ennen kuin hän oli työnsä alkanut), itse asiassa saapi ainoastaan osotuksen siihen kansan tavara-varastoon, jota hänen työnsä on suuremmaksi kasvattanut, ja josta hän nyt voi ottaa itsellensä juuri sen arvoesineen, minkä tarvitsee; huomaamme vihdoinkin, etteivät rahat, jotka ovat oikeastaan, vaan tällaisia osotuksia, yhtä vähän kuin se erityinen arvoesineekään, jonka hän niillä hankkii, ole mitään ennakko-

maksua hänen ylläpitämisekseen varatusta kapitaalista, vaan ovat niitä varoja tai ainakin se osa niistä, jolla hänen työnsä juuri oli yleistä varastoa enentänyt.

Näitä seikkoja silmällä pitäen ymmärrämme, että esimerkiksi piirustaja, joka jossakin Themsin rantakadun pimeässä konttorissa tekee suunnitelman suureen höyrylaivakoneeseen, todellakin tekee työtä saadaksensa leipää ja lihaa, yhtä varmasti kuin jos hän korjaisi eloa Kaliforniassa taikka heittelisi suopunkia La Platan aroilla; hän valmistaa vaatteita samassa määrässä kuin jos itse keritsisi lampaita Austraaliassa, taikka kutoisi kangasta Paisleyssä; hän tuottaa päivällisviininsä aivan kuin jos itse poimisi rypäleitä Garönnen rannoilla. Kaivostyömies, joka Comstock-vuorien onkaloissa louhii hopeamalmia 2000 jalkaa maan pinnan alapuolella, itse asiassa, tuhansien vaihtojen tapahduttua, leikkaa viljaa laaksoissa, jotka ovat 5000 jalkaa maan keskipistettä lähempänä, pyytää valaita pohjolan jäämerillä, poimii tupakkia Virginiassa ja kahvipapuja Hundurassa, leikkaa sokeriputkia Havaijin saarilla, kokoo pumpulia Georgiassa ja kutoo sitä Manchesterissä tai Lowellissä, veistää pieniä somia leikkikaluja Harzin vuoristossa, poimii Los Angelosin vehreyttä ja kultaa uhkuvissa puutarhoissa niitä appelsiinejä, jotka hän työnsä lopetettua ostaa kotiinsa sairaalle vaimolleen. Se palkka, jonka hän lauantaisin louhoksesta lähtiessään saapi, mitä onkaan se muuta kuin koko maailman edessä pätevä todistus siitä, että hän on tehnyt kaikkea tuota — tehnyt ensimmäisen vaihdon siinä pitkässä vaihtojen sarjassa, joka muuttaa hänen työnsä niiksi esineiksi, joita varten hän oikeastaan oli työtä tehnyt?

Asia on siis täydelleen selvä, jos sitä tältä kannalta katselee. Mutta karkottaaksemme kysymyksessä olevan erehdyksen kaikista sen loukoista ja lymypaikoista, ei meidän ole ainoastaan deduktiivisesti, vaan myös induktiivisesti tutkiminen asiata. Katsokaammepa siis tulemmeko me tosioloista lähtien ja niiden keskinäisiä suhteita toisiinsa vertaamalla samoihin tuloksiin, kuin milloin peruskäsitteistä lähtien olimme tutkineet niiden ilmenemistä mutkikkaammassa olosuhteissa.

2. LUKU.

Taloustieteellisten nimitysten merkitys.

Ennenkuin jatkamme tätä tutkimusta, on meidän oltava selvillä niistä tieteellisistä nimityksistä, joita käytämme; sillä epävarmuus niiden käyttämisessä toisi välttämättä mukanaan epäselvyyttä ja häilyväisyyttä todisteluihin. Kansantaloudellisiin tutkimuksiin nähden ei ole ainoastaan toivottavaa, että sanoille semmoisille kuin „varallisuus“, „kapitaali“, „korko“, „työpalkka“ annetaan tarkempi merkitys kuin mikä niillä tavallisessa puheessa on, vaan eipä itse kansantaloudessaakaan olla, paha kyllä, yhtä mieltä siitä, missä merkityksessä muutamat näistä sanoista ovat käytettävät, koskapa eri kirjailijat samalla sanalla tarkottavat eri käsitteitä, jopa voi joku kirjailija käyttää yhtä sanaa useammassakin merkityksessä. Ei mikään voi tätä useiden eteväin kirjailijain vaatimaa määritelmien selvyttä todistaa niin tärkeäksi kuin se tuon tuostakin esiintyvä tosiseikka, että samat kirjailijat juuri niiden syiden perustuksella, joista varottavat, ovat tehneet pahoja erehdyksiä. Eikä mikään niin selvästi osota, missä määrin kieli vaikuttaa ajatuksen kulkuun, kuin se ilmiö, että teräväpäisetkin ajattelijat perustavat tärkeitä johtopäätöksiä saman sanan käyttämiseen eri merkityksissä. Tahdon koettaa välttää tätä vaaraa. Milloin ikinä tapaan vähänkin tärkeämmän nimityksen, tändon selvään sanoa, mitä sillä tarkotan, ja sitte kaiken aikaa käyttää sitä juuri siinä eikä missään muussa merkityksessä. Tahtoisin myös pyytää lukijaa huomaamaan määritelmiäni ja panemaan ne mieleensä, sillä muuten en voi olla varma siitä, että minua ymmärretään niinkuin tarkotan. En aijo antaa sanoille mielivaltaisia merkityksiä, tai luoda uusia sanoja, vaikkapa niitä joskus olisikin mukava luoda; aijon niin tarkalleen kuin mahdollista noudattaa tavallista kielen käyttöä ja ainoastaan sillä tavoin määrätä sanojen merkitystä, että ne samalla tulevat selviksi ajatusten ilmaisijoiksi.

Lähin tehtävämme on tutkia, onko siinä perää, että työpalkka lähtee kapitaalista. Senpä vuoksi on meidän ennen kaikkea selvittäminen, mitä työpalkalla ja kapitaalilla ymmärrämme. Edelliselle sanalle ovat kansantaloustieteen kirjailijat antaneet jotenkin tarkan merkityksen; mutta se häilyväisyys, joka tässä tieteessä vaivaa jälkimäisen sanan käyttöä, vaatii perinpohjaista tutkistelua, ennen kuin sen merkitystä käymääräminen.

Tavallisessa puheessa tarkotetaan „työpalkalla“ sitä korvausta, jonka palkattu henkilö on työstänsä saapa; puhumme ihmisestä, joka „tekee työtä palkasta“ erotukseksi semmoisesta, joka „tekee omaa työtänsä“. Kielen käyttö rajoittaa sitäpaitsi tätä merkitystä vielä siten, että työpalkasta puhuttaessa tarkotetaan tavallisesti ainoastaan ruumiillisen työn tekijöitä. Virkamiehistä, kirjailijoista, lääkäreistä, papeista, opettajista, asianajajista, kirjanpitäjistä ynnä muista semmoisista puhuttaissa emme käytä „työpalkka“ sanaa, vaan puhumme vaan palkoista, määrärahoista, korvauksista. Tavallisessa puheessa merkitsee siis sana „työpalkka“ ainoastaan ruumiilliseen työhön palkatulle henkilölle annettua korvausta. Kansantaloudessa on sitävastoin tällä sanalla paljon laajempi merkitys ja tarkotetaan sillä *kaikkea* tehdystä työstä annettua korvausta. Sillä taloustieteiljain selitysten mukaan tuotannon kolme tekijää ovat: maa, työ ja kapitaali, jolloin toisen tekijän kohdalle tuleva osa koko tuotteesta sanotaan „työpalkaksi“.

Näin ollen *työ* sana käsittää kaikkea inhimillistä ponnistusta varallisuuden¹⁾ tuotannassa ja *palkka* sana käsittää työn kohdalle tulevaa tuotteen osaa eli korvausta kaikesta työhön käytetystä ponnistuksesta. Kansantaloudellisessa merkityksessä ei siis tehdä mitään erotusta työn laatuun nähden yhtä vähän kuin siihenkään nähden tuleeko korvaus työnteettäjän kädestä vai ei; „työpalkalla“ ymmärretään vaivasta annettua korvausta erotukseksi siitä korvauksesta, joka tulee käytetyn kapitaalin osalle,

¹⁾ Varallisuus-käsitettä määritellään sivulla 34.

ja siitä korvauksesta, jonka maanomistaja saa maansa käyttämisen oikeudesta. Se, joka omaan laskuunsa maata viljelee, saa palkkansa maatuotteista, ja sitä paitsi vielä koron ja vuokramaksun, jos nimittäin käyttää omaa kapitaaliaan ja jos myös maa on hänen omaansa; metsästäjän palkka on hänen tappamansa riista; kalastajan palkka on hänen saamansa kalat. Kulta, jonka omassa työssään oleva mies huuhtoo, on hänen työpalkkansa yhtä varmaan kuin palkatun kullanhuuhtojen palkka on se raha, jonka hän saa työvoimansa ostajalta¹⁾, ja vähittäismyyjien suuri voitto on myöskin, kuten Adam Smith osottaa, suurimmaksi osaksi työpalkkaa, se on korvausta heidän työstänsä eikä kapitaalista. Sanalla sanoen, kaikki mikä saavutetaan tuloksena tai korvauksena työstä, se on „työpalkkaa“.

Siinä kaikki, mitä toistaiseksi „työpalkkaan“ nähden on huomioon otettava; hyvä on kuitenkin pitää asiata tarkasti mielessä, sillä useimmissa etevimmissä taloustieteellisissä teoksissa kyllä tunnustetaan tällöinen merkitys työpalkka käsitteelle, mutta sittemmin se jälleen unohdetaan.

Vaikeampaa on vapauttaa *kapitaali* käsite sitä vaivasta häilyväisyydestä ja antaa sille tieteellinen määrittely. Tavallisessa puheessa sanotaan kapitaaliksi mitä esineitä hyvänsä, joilla vaan on arvoa tai jotka voivat tuottaa tuloja; mutta taloustieteen kirjailijat käyttävät tätä nimitystä niin peräti eri merkityksissä, ettei yhtäpitävyydestä voi olla kysymystäkään. Verratkaamme tässä toisiinsa muutamia etevinten tiedemiesten määritelmiä:

Adam Smith sanoo (I kirja, 1 luku):

„Se osa jonkun omaisuudesta, josta hän odottaa tuloja, sanotaan kapitaaliksi“, . . . ja mää-

¹⁾ Tämä käsitetään Kaliforniassa tavallisessa puhetavassakin, sillä kullanhuuhtoja sanoo ansiotaan „palkakseen“, puhuen korkeasta ja alhaisesta palkasta ja tarkoittaen sillä kulloinkin löytämänsä kullan määrää.

rittelee edelleen, että jonkun maan tai yhtiön kapitaalilin muodostavat: 1) koneet ja työvehkeet, jotka ovat omansa työntekoa helpottamaan tai lyhentämään; 2) rakennukset, sekä asuinrakennukset että semmoiset rakennukset, joita sopii pitää teollisuuden välineinä, kuten aitat, ladot, varastohuoneet j. n. e; 3) kaikki sellaiset parannukset, jotka helpottavat maaperän rakentamista ja viljelystä; 4) kaikki asukkaiden hankkimat hyödylliset tiedot ja taidot; 5) rahat; 6) tehtailijain ja kauppiaiden hallussa olevat varastot, joiden myymisestä he odottavat voittoa; 7) raaka-aineet ja tekeleet, jotka vielä ovat tehtailijain tai kauppiaitten hallussa; 8) valmiit teokset, jotka toistaiseksi ovat tekijäinsä taikka kauppiasten hallussa.

Neljää ensimmäistä hän sanoo kiinteäksi kapitaaliksi, neljää jälkimäistä liikkeessä olevaksi. Tätä erotusta emme sentään tarvitse nykyisissä tarkoituksissamme huomioon ottaa.

Ricardon määritelmä kuuluu näin:

„Kapitaali on se osa jonkun maan varallisuutta, jota käytetään uusien varain aikaansaamiseksi, ja johon kuuluu: ruoka-aineet, vaatetarpeet, työaseet, raaka-aineet, koneet ynnä muut työntekoon välttämättömät välineet“. *Principles of Political Economy*, V luku.

Tämä määritelmä, kuten näkyy, poikkeaa suuresti Adam Smithin antamasta, se kun jättää pois paljon siitä, mitä hän kapitaalisiin luki, esimerkiksi saavutetun taidon, tehtailijain tai kauppiaitten hallussa olevat taide- ja ylellisyysesineet, --- ja toiselta puolen lukee kapitaaliksi joitakuita esineitä, joita toinen oli jättänyt määritelmästäan pois, kuten ruoka-aineet, vaatteet j. n. e. myös milloin nämä ovat kuluttajain käsissä.

Mc Culochin määritelmä on:

„Kansakunnan kapitaaliin on luettava kaikki ne sen keskuudessa vallitsevan teoilisen tuotannon osat, joita voi välittömästi käyttää joka ihmisolennon elättämiseksi taikka tuotannon helpottamiseksi“. Notes on Wealth of Nations. II kirja, 1 luku.

Tämä määritelmä lähestyy Ricardon antamaa, mutta on vaan laajempi. Sulkien pois kaiken, mikä ei ole omansa tuotantoa tukemaan, se lukee siihen kaiken, mikä tuotantoa tukee, riippumatta siitä onko sitä ollenkaan tuotantoon käytetty tai onko se siihen tarkotukseen kuinka välttämätön, joten esimerkiksi hovin vuoksi elätetty vaunuhevonen on Mc Cullochian mukaan — ja sen hän nimenomaan sanookin — yhtä paljon kapitaalia kuin kyntöhevonenkin, koskapa edellinen hätätilassa myös voidaan auran eteen valjastaa.

John Stuart Mill, joka yleensä seuraa Ricardoa ja Mc Cullochian ei pane kapitaalin määritelmää riippumaan siitä, käytetäänkö kapitaalia tuotantoon tai onko se siihen sopiva, vaan ainoastaan siitä, onko kapitaali määrätty tuotantoon käytettäväksi. Hän sanoo:

„Kaikki se, minkä tarkoitus on hankkia työnteettämiseksi suojaa ja apua, työaseita ja aineita, tai minkä tarkoitus on elättää tai yleensä ylläpitää työmiehiä työn kestäessä, on kapitaalia“. Principles of Political Economy“. I kirja, 4 luku.

Nämä otteet selvästi osottavat mestarien kesken vallitsevaa erimielisyyttä. Toisarvoisten tieteilijäin keskuudessa tavataan vieläkin suurempaa eroavaisuutta, mikä on muutamien esimerkkien avulla kylläkin todistettavissa.

Niinpä professori Wayland, jonka „Elements of Political Economy“ on kauan ollut suosittuna oppikirjana amerikalaisissa

oppilaitoksissa, antaa tässä teoksessaan (I kirja, 1 luku) seuraavan muka selvän määritelmän:

„Kapitaali sanaa käytetään kahdenlaisessa merkityksessä. Tuotantoon nähden se merkitsee jokaista substanssia, johon teollisuus suunnataan. Teollisuuteen nähden se taas merkitsee niitä aineita, joille teollisuus antaa tai jo on antanut arvon, niitä työaseita, joita tällöin on käytetty, samoin myös niitä elatustarpeita, joilla ihmistä hänen työtä tehdessään ylläpidetään“.

Henry Carey, suojelustulli-järjestelmän amerikalainen apostoli, määrittelee kapitaalia „siksi aseeksi, jonka avulla ihminen saavuttaa herruuden luonnon ylitse, tähän luettuina myös ihmisen omat ruumiilliset ja henkiset voimat“. Professori Perry, vapaan kaupan kannattaja Massachusettsista, tekee tähän sen jotenkin asiallisen huomautuksen, että kapitaalin ja työn välinen raja tulee siten perin häilyväksi; mutta itse hän sitte auttamattomasti häilyttää kapitaalin ja maaomaisuuden rajoja, määritellessään, että „kapitaali on, lukuun ottamatta ihmistä itseänsä, jokainen arvoesine, jonka käyttämisestä syntyy taloudellista kasvua tai voittoa“. Eräs sangen etevänä pidetty englantilainen taloustieteen tutkija, Wm Thornton, alkaa tieteellisen tutkimuksensa työn suhteesta kapitaaliin („*On Labour*“) huomauttamalla tahtovansa kapitaallilla ymmärtää myös maaomaisuutta, mikä merkitsisi melkein samaa kuin jos opettaja alkaisi opettaa algebrata huomauttamalla tahtovansa pitää *plus* ja *miinus* merkkejä samaa merkitsevinä ja saman arvoisina. Jotenkin saman-suuntaisen selityksen antaa yhtä etevä amerikalainen kirjailija, professori Francis A. Walker perusteellisessa palkkakysymystä koskevassa teoksessaan, „*The Wages Question*“. Vielä muuan toinen englantilainen kirjailija, N. A. Nicholson („*The Science of Exchanges*“, London 1873), näyttää pääsevän mielettömyyden huipulle, hän kun eräässä kohden (s. 26) väittää, että „kapitaalin tietysti täytyy olla

kokoonsäästettyjä varoja“ ja samassa hengenvedossa selittää, että eloa kasvattava maa, nurmea kääntävä aura, tuotetta luova työ, jopa itse tuotekin, mikäli sen käyttämisestä lähtee aineellista hyötyä, ovat kukin katsottavat kapitaaliksi. Mutta kas sitä seikkaa, miten maata ja työtä käy kokoonsäästäminen, ei hän missään kohden alennu sanomaan. Samoin eräs tunnettu amerikalainen kirjailija, professori Amasa Walker (*„Science of Wealth“*, s. 66), selittää ensin, että kapitaali muodostuu työn puhtaasta voitosta, ja heti sen jälkeen pamahuttaa: maa on kapitaalia!

Voisin sivuittain jatkaa näitä keskenänsä ja itseänsäkin vastaan riitaisien esimerkkien luettelemista. Mutta se vaan väsyttäisi lukijaa. Ja tarpeetonta onkin enää otteita tehdä, sillä jo nytkin mainitsemamme selvään osottavat, mikä suuri erimielisyys on vallalla kapitaali käsitteen suhteen. Ken haluaa lisäesimerkkiä siihen babylonilaiseen sekamelskaan, joka tässä kohden taloustieteilijäin kesken vallitsee, voi löytää niitä jokaisesta kirjastosta, missä heidän teostensa nidokset nähdään hyllyillä vierä vieressä seisomassa.

Vähätpä oikeastaan siitä, mikä nimitys asioille annetaan, kunhan nimitystä käytettäessä aina samaa asiaa ajatellaan. Mutta se haitta, joka tällaisesta kapitaali käsitteen häilyvästä määrittelemisestä taloustieteellisissä tutkimuksissa syntyy, on, että ainoastaan perusteluissa tätä sanaa käytetään määritelmän tarkottamassa erikoisessa merkityksessä, jotavastoin käytännöllisiin päätelmiin päästäessä se on jo unohtunut ja taas saanut tuon yleisen, häilyväisen merkityksensä. Kun on esimerkiksi puhe siitä, että työpalkka otetaan kapitaalista, niin tässä tapauksessa kapitaali sanaa jo ymmärretään siinä merkityksessä, missä me sitä käytämme puhuessamme kapitaalin puutteesta tai runsaudesta, enenemisestä tai vähenemisestä, häyttämisestä tai kasvattamisesta, eli siinä yleisesti tunnetussa varmassa mielessä, joka kapitaalin erottaa muista tuotannon ehdoista, maasta ja työstä, ja yleensä semmoisista esineistä, joita käytetään ainoastaan nautinnoksi. Oikeastaan ymmärtävät useimmat ihmiset

vallan hyvin, mitä kapitaali on, niin kauan kuin eivät rupea sitä määrittelemään, vieläpä taloustieteelliset kirjailijatkin, jotka määritelmässään niin peräti toisistaan eroavat, näyttävät teoksisaan käyttävän kapitaali sanaa tuossa yleisessä merkityksessä kaikkialla paitsi ei juuri määritelmässään ja niihin perustuvissa todisteluissaan.

Kapitaali merkitsee tavallisimmasti niitä varoja, joita käytetään enempien varojen tuottamiseksi. Adam Smith ilmaisee tuon yleisen ajatuksen aivan oikein sanoessaan: „se osa jonkun henkilön varoista, josta hän odottaa tuloa, sanotaan kapitaaliksi“. Ja jonkun yhteiskunnan kapitaali on niin ollen sellaisten varallisuus-esineiden summa tai se osa maan kaikista varoista, jonka odotetaan tuottavan enemmän varoja, enemmän tavaroita. Semmoinen on myös tuon sanan kansa- ja kielitieteellinen sisällys. Sana kapitaali on, kuten kielitieteilijät selittävät, saapunut meille ajoilta, jolloin varallisuutta laskettiin karjaluvun mukaan. Jonkun tulot arvattiin laskemalla niiden elukkain päät (latinaksi *capita*), jotka kukin saattoi elättää karjansa lisääntymistä varten.

Vaikeudet, jotka kohtaavat kapitaali sanan käyttämistä tarkasti määrättyssä merkityksessä ja jotka ovat valtiollisissa ja yhteiskunnallisissa tutkimuksissa vieläkin tavallisempia kuin kansantaloudellisissa määritelmässä, syntyvät kahdesta seikasta: ensiksikin siitä, että muutamat lajit esineitä, joiden omistaminen yksityiseen nähden merkitsee aivan samaa kuin kapitaal'in omistaminen, eivät muodostakaan mitään osaa yhteiskunnan kapitaalista; ja toiseksi siitä, että samat esineet voivat olla kapitaalia tai ei, sen mukaan mihin tarkotukseen niitä käytetään.

Vähänkin huomiota näihin seikkoihin pantaessa ei pitäisi olla vaikea löytää kyllin selvää ja tarkkaa käsitettä siitä, mitä kapitaali, sanan tavallisessa merkityksessä, oikeastaan sisältää, — käsitettä, joka tekisi mahdolliseksi päättää, mitkä esineet ovat kapitaalia, mitkä eivät, joten tätä sanaa voisi ruveta käyttämään ilman mitään häilyväisyyttä ja erehtymättä.

Maa, työ ja kapitaali ovat tuotannon kolme tekijää. Jos pidämme mielessä, että kapitaali sanaa siis käytetään vasta-

kohtana maalle ja työlle, niin heti huomaamme, ettei mikään, mitä syystä voidaan lukea maaksi tai työksi, voi samalla kertaa kuulua kapitaalın luokkaan. Maan käsitteeseen kuuluu tietysti paitsi maanpintaa, erotukseksi vedestä ja ilmasta, myöskin koko aineellinen kaikkeus, lukuun ottamatta ihmistä itseänsä, sillä ainoastaan joutuen tekemisiin maan kanssa, josta hänen ruumiinsakin on kotosin, ihminen voi tulla luonnon yhteyteen ja sen voimia hyväkseen käyttää. Maa käsitteeseen kuuluu sanalla sanoen kaikki luonnolliset aineet, voimat ja edut, eikä varsinaiseksi kapitaaliksi niinmuodoin käy sanominen mitään luonnon vapaita antimia. Hedelmällinen pelto, rikas malmisuoni, putouksen liikevoima saattaa kyllä omistajalleen tuottaa samanarvoisia etuja kuin kapitaalinkin omistaminen, mutta jos noita asioita sanoo kapitaaliksi, niin se on samaa kuin hävittää kaikki erotus maan ja kapitaalın väliltä ja tehdä ne kokonaan merkityksettömiksi, mikäli ne ovat suhteessa toinen toiseensa. Niinkään myös työhön kuuluu kaikki inhimillinen ponnistus, eivätkä siis ihmisvoimat, olivatpa ne synnynnäisiä taikka hankittuja, ole koskaan luettavat kapitaaliksi. Puhekielessä tosin usein sanomme jonkun tietojä, taitoa tai työkykyä myös hänen kapitaalikseen, mutta tuo on selvästi vaan kuvannollista kieltä, jota on vältettävä tarkkuutta tavoittelevassa tutkimuksessa. Erityisempi etevyys voi kartuttaa yksityisen tuloja aivan samalla tavalla kuin kapitaalın sen tekisi, ja myös tietojen, taitojen kasvaminen jossain yhteiskunnassa voi aivan samalla tavalla lisätä tuotantoa kuin sen tekee kapitaalın enentyminen; mutta tuo vaikutus syntyy lisääntyneistä työkyvyistä eikä kapitaalista. Nopeuden lisääntyminen voi antaa kanuunan kuulun iskulle saman vaikutuksen kuin painonkin lisääntyminen, mutta eipä silti nopeus ja paino ole samoja asioita.

Näin ollen on kapitaalın käsitteestä suljettava pois kaikki, mikä voidaan lukea maan tai työn käsitteisiin kuuluvaksi. Sen tehtyämme on jällellä ainoastaan semmoisia esineitä, mitkä eivät ole maata eikä työtä, vaan jotka ovat syntyneet näiden tuotannon kahden alkuperäisen tekijän yhteisvaikutuksesta. Ei siis

mikään voi olla varsinaista kapitaalia, joka ei ole lähtenyt noista molemmista tekijöistä, eli toisin sanoen, ei mikään voi olla kapitaalia, mikä ei edusta varallisuuden esinettä.

Mutta juuripa tämän laajaperäisen „varallisuuden“ käsitteen häilyväisyys onkin suureksi osaksi syynä siihen häilyväsyyteen, joka kapitaali käsitettä vaivaa.

Tavallisessa puhekielessä ymmärretään varoilla kaikkea sitä, mikä ollen jonkun omistamana edustaa yleistä vaihtoarvoa. Mutta kansantaloudessa täytyy tuon käsitteen sisältö rajottaa tarkemmin, koska usein sanotaan varoiksi esineitä, joita yhteisistä, yleisistä varoista puhuttaessa ei voi lainkaan varoiksi lukea. Samoilla esineillä saattaa kyllä olla vaihtoarvonsa ja varoiksihan niitä tavallisesti sanotaan, koska ne yksityisten tai yksilöryhmäin hallussa ollen antavat tilaisuutta todellistenkin varojen hankkimiseen, mutta itsessään ne eivät ole mitään varoja, koska niiden eneneminen tai väheneminen ei millään tavalla vaikuta kansan yleisen emävarallisuuden määrään. Niihin on luettava valtiopaperit, kiinnityslainat, vekselit, pankkiosotukset ja kaikki muut varojen siirtämismuodot. Niihin kuuluvat myös orjat, joiden arvo riippuu ainoastaan toisen yhteiskuntaluokan kyvystä anastaa mitä toinen luokka ansaitsee. Niihin kuuluu myös omistusoikeus maa-aloihin ja muihin luonnon etuihin, joiden arvo riippuu vaan siitä, että muutamien henkilöiden yksinoikeus niiden käyttämiseen on tunnustettu, ja jotka ainoastaan edustavat maanomistajalle täten tulevaa valtaa vaatia itselleen osaa niistä varoista, joita tuon maan viljelijät tuottavat. Velkakirjain, kiinnityksien, pankkiosotusten ja arvopaperien lisääntyminen ei voi lisätä yhteiskunnan varallisuutta, koska tämän muodostajia ovat sekä ne, jotka ovat sitoutuneet maksamaan että ne, jotka ottavat näitä maksuja vastaan. Niinikään jonkun kansan keskuudessa vallitseva orjuus ei voi tämän kansan varallisuutta lisätä, sillä minkä orjain omistajat voittavat, sen orjat kadottavat. Maa-arvon nouseminen ei merkitse mitään yleisen varallisuuden kasvamista; sillä minkä maanomistajat korkeimmilla hinnoilla voittavat, sen häviävät ostajat, joiden on

nuo hinnat maksaminen. Ja niinpä kaikki nuo suhteelliset varallisuuden esineet, joita ei yleinen ajatustapa, ei kielen käytäntö, ei laki eikä oikeus erota todellisesta varallisuudesta, voitaisiin vähäisellä määrällä mustetta ja pienellä paperilapulla tehdä peräti olemattomiksi. Korkeimman valtiovallan käskystä voitaisiin kaikki velat tehdä olemattomiksi, kaikki orjat vapauttaa ja maa saattaa jälleen kansan yhteiseksi omaisuudeksi, yleisen varallisuuden kadottamatta nimeksikään arvostansa, sillä minkä toiset olisivat kadottaneet sen toiset olisivat voittaneet. Mitään yleistä varallisuutta ei hävitetty eikä liioin luotu sen kautta, että Elisabeth Tudor rikastutti suosikkejaan monopoleilla taikka että Boris Godunow teki venäläiset talonpojat myyntitavaraksi.

Ei siis kaikki, millä on vaihtoarvoa, ole silti yleisvaroihin luettava, siinä ainoassa merkityksessä kuin tätä varallisuuskäsitettä kansallistaloudessa käytetään. Ainoastaan sellaiset esineet, joiden tuotanto lisää ja joiden hävittäminen vähentää yleisen varallisuuden summaa, voidaan varallisuusesineiksi lukea. Jos otamme lähemmin tarkastaaksemme, mitä ja minkä lajisia nämät esineet ovat, niin meille tulee aivan helpoksi varallisuus käsitettä määritellä.

Kun puhumme jostakin varallisuutensa puolesta kasvavasta valtiosta, — kun esimerkiksi sanomme, että Englanti on kuningatar Viktorian noustua valtaistuimelle varallisuutensa puolesta kasvanut, tai että Kalifornia on nyt rikkaampi maa kuin kuullessaan Meksikon valtion yhteyteen, niin emmehan sillä tarkota, että siellä nyt on enemmän maata, tai että luonnonvoimat ovat siinä maassa käyneet suuremmiksi, tai että asukasluku on lisääntynyt (silloin puhuisimme vaan väestön kasvamisesta), tai että yksityisten velat ja sitoumukset ovat kasvaneet, vaan me tarkoitamme sillä, että eräiden kouraantuntuvien esineiden luku on enennyt, joilla ei ole ainoastaan suhteellista vaan itsenäistä arvoa, kuten esimerkiksi asumukset, karja, koneet, työaseet, maanviljelys-, kaivos- ja tehdastuotteet, laivat, ajoneuvot, huonekalut y. m. Tällöisten esineiden lisääntyminen on varallisuuden lisääntymistä; niiden vähentyminen on varallisuuden

vähentymistä, ja valtio, jolla jäsentensä lukuun nähden on sellaisia esineitä enin, on myös rikkain. Kaikille moisille esineille yhteistä on se, että ne ovat luonnon aineita tai tuotteita, jotka ihmistyö on saanut ihmisten käytettäväksi tai nautittavaksi, ja niiden arvo riippuukin siitä työstä, mikä keskimäärin sellaisen esineen tuottamiseen menee.

Siinä ainoassa merkityksessä, missä varallisuus käsitettä voidaan kansantaloustieteessä käyttää, merkitsee se niitä luonnon tuotteita, joita ihmiskäsi on hankkinut, kuljettanut, yhdistänyt, erottanut tai muulla tavalla muuttanut, saadakseen ne ihmis- halujen tyydyttämiseen sopiviksi. Varallisuuden esine on toisin sanoen työ, joka on muuttanut aineen ja ihmistarpeita palvelukseen siihen voimansa koonnut, niinkuin aurinko kokoo ja kiteyttää säteensä kivihiileen. Varallisuuden tuotanto ei ole työn ainoa tarkoitus, sillä työtä tehdään myös ihmishalujen välittömäksi tyydyttämiseksi; mutta varallisuus on sentään niin sanotun tuottavan työn päämäärä ja tulos, — sen työn, joka antaa aineellisille esineille arvon. Ei mikään, mitä luonto antaa ihmisille ilman työtä, kuulu varallisuuteen taloudellisessa merkityksessä, yhtä vähän kuin varallisuutta voi syntyä ainoastaan työn tekemisestä, joka ei tuota mitään kouraantuntuvaa, ihmistarpeiden tyydyttämiseksi sopivaa, pysyvää esinettä. Kun nyt kapitaalinen muodostavat ainoastaan määrätarkotukseen varatut varat, niin eipä kapitaalia voi olla mikään sellainen, joka ei tämmöisiin varoihin kuulu. Tätä muistaen ja mielessämme pitäen me voimme vapautua niistä vääristä käsityksistä, jotka muuten tekevät kaikki ajatusrakennukset kieroiksi, mihin ikinä pääsevät pujahtamaan, ja jotka kansan tietoisuutta himmentävät ja teräväpäisimpiäkin ajattelijoita ristiriitaisuuksien umpisokkeloihin johtavat.

Mutta vaikka kaikki kapitaali on varallisuutta, niin eipä kaikki varallisuus silti ole kapitaalia. Kapitaali on ainoastaan osa varallisuudesta, nimittäin se osa, jonka on määrä tukea tuotantoa. Tehdessämme erotusta sen varallisuuden välillä, joka on kapi-

taalia, ja sen, joka *ei* ole kapitaalia, voi helposti syntyä vielä muunlaisiakin eksyttäviä käsityksiä.

Osottamani erehdykset, jotka tehdään sekottamalla varallisuus- ja kapitaalikäsitteitä laadultaan toisenlaisiin asioihin, nimittäin sellaisiin, joilla on ainoastaan suhteellinen merkitys, ovat oikeastaan, jos niin sopii sanoa, oppimattomien tekemiä erehdyksiä. Ne ovat tosin hyvin laajalle ja syvälle levinneitä, kun niitä eivät kannata ainoastaan vähemmin valistuneet luokat, vaan suuri joukko niitäkin, jotka sivistysmaissa semmoisissa kuin Englanti ja Yhdysvallat muodostavat ja johtavat yleistä mielihäpäilyä, säätävät lakeja parlamenteissa ja eduskunnissa ja soveltavat niitä tuomioistuimissa. Näitä erehdyksiä tavataan sitä paitsi lukemattomissa painotuotteissa, joilla niin monet pintapuoliset tieteilijät kirjallisuutta rasittavat ja ihmisten ajatuksia sekottavat tarjoten yleisölle nidoksittain kansallistaloutta, joita sitte taitamattomat ja epäitsenäiset ihmiset käyttävät oppikirjoina ja luotettavina lähteinä. Siitä huolimatta ne ovat kuin ovatkin pidettävät oppimattomien erehdyksinä, eivätkä ne saa tukea yhdeltäkään etevämmältä taloustieteilijältä. Muutaman hairahduksen kautta, joka haittaa Adam Smithinkin suurenmoista teosta ja ilmeisesti todistaa, miten suurinkin nero voi olla erehtyväinen, lukee hän eräitä mieskohtaisia ominaisuuksia kapitaaliksi. Tämä ei kuitenkaan sovellu edes hänen omaan alkuperäiseen kapitaali-määritelmäänsä, koska sen mukaan kapitaali on varoja, joista odotetaan tuloja. Mutta tämän hairahduksen välttävät hänen etevimmät seuraajansa; sitä ei ole enää olemassa ylempänä mainitsemistani Ricardon, Mc Cullochin eikä Millin määritelmässä. Näissä, yhtä vähän kuin Smithinkään määritelmässä, ei ole tehty sitä kömpelöä erehdystä, että todelliseen kapitaaliin luettaisiin semmoista, mikä ei ole muuta kuin suhteellisessa merkityksessä kapitaalia (kuten velkakirjat, kiinnitykset, maa-omaisuudet j. n. e.). Sitä vastoin eroavat heidän määritelmänsä toisistaan kysymyksen tullessa siitä, mikä on todellisiin varoihin luettava, ja Smithin määritelmä eroaa muista erityisesti siihen nähden, mitä on pidettävä kapitaalina, mitä ei.

Jalokivikauppiaan varasto esimerkiksi olisi Smithin mukaan luettava kapitaaliksi, mutta työmiehen elatus ja vaatevarat eivät olisi siihen luettavia. Ricardon ja Mc Cullochin määritelmien mukaan ei jalokivikauppiaan varasto kuuluisi kapitaaliin, samoin olisi asianlaita Millinkin mukaan, jos häntä saisi ymmärtää niinkuin hänen yllämainitsemistani sanoista useimmat häntä ymmärtäisivät. Mutta hänen oman selityksensä mukaan ei tällöin esineiden laatu eikä edes niiden tarkoitus määrää, ovatko ne kapitaalia vai eivät, vaan ainoastaan se seikka, aikooko niiden omistaja käyttää joko niitä itseänsä tai niiden myynnistä saatua arvoa koneiden, aineksien ja ylläpidon hankkimiseen tuottavaa työtä varten. Kaikki nämä määritelmät lukevat kuitenkin yksimielisesti kapitaaliksi työntekijän elatus- ja vaatetustarpeita; jotka Smith sulkee määritelmästänsä pois.

Tahdomme nyt ottaa lähemmän tarkastelun alaiseksi nuo kolme määritelmää, jotka ovat vallitsevan taloustieteen paraissa opeissa esitettyjä.

Mc Cullochin määritelmä oli se, että kapitaali on „koko se teollisten tuotteiden osa, jota voi välittömästi käyttää joko ihmiselämän ylläpitämiseksi taikka tuotannon helpottamiseksi.“ Tähän määritelmään ei ole vaikea tehdä vastaväitteitä. Eihän tarvitse muuta kuin mennä pitkin jonkun kukoistavan kaupungin suurta katuja ja nähdä puodin ikkunat täytettyinä kaikellisilla arvoesineillä, joita ei tietenkään voi käyttää ihmiselämän ylläpitämiseksi eikä liioin tuotannon helpottamiseksi, mutta jotka sittenkin epäilemättä ovat osa puodinomistajan kapitaalista ja myöskin osa yhteiskunnan kapitaalista. Toiselta puolen näemme myös elinkeinoharjoituksen tuotteita, jotka kylläkin voisivat ylläpitää ihmiselämää ja helpottaa tuotantoa, mutta jotka kuitenkin palvelevat vaan turhamaisuutta ja ylellisyyttä.

Ricardo välttääkin lukemasta kapitaaliin esineitä, joita voisi käyttää tuotantoon, mutta joita ei siihen käytetä, ja lukee ne kapitaaliksi ainoastaan mikäli niitä siihen todella käytetään. Mutta hänenkin määritelmänsä nähden voi tehdä Mc Cullochia vastaan tähdätty edellinen huomautus. Jos nimittäin ainoas-

taan ne varat ovat kapitaalia, joita voidaan käyttää tai joita on määrä käyttää tai joita todella käytetään tuottajain ylläpitämiseksi tai tuotannon helpottamiseksi, silloin jalokivi-, lelu-, tupakka-, makeis-, taidekauppiaiden ynnä muiden sellaisten varastot, sanalla sanoen, kaikki ylellisyysesineitä sisältävät varastot eivät ole mitään kapitaalia.

Jos Mill, pitämällä tässä kohden kapitalistin aikomusta yksin ratkaisevana, saikin tuon haitan vältettyä, (mikä minusta näyttää kuitenkin epäiltävältä), niin tulee käsitteiden raja sensijaan niin häilyväksi, että pitäisi olla kaikkitietävä voidakseen vaadittaessa sanoa, mikä on kapitaalia mikä ei.

Näitä määritelmiä haittaa se suuri yhteinen vika, että ne lukevat kapitaaliin aineksia, joita ilmeisesti ei voida kapitaalina pitää, jos yleensä jotain erotusta työn ja kapitaalin välillä tahdotaan säilyttää. Sillä niiden mukaan tulisi kapitaaliin luettavaksi sekä päivämiehen ruoka, vaatteet j. n. e., joita hänen on kuluttaminen tekipä työtä taikka ei, että myös kapitalistin hallussa olevat varat, joilla hän aikoo työntekijän kuitata.

Silminnähtävästi nämä kirjailijat eivät sentään käytä kapitaali sanaa tuossa merkityksessä, milloin puhuvat siitä, että työ ja kapitaali ottavat eri tavoilla osaa tuotantoon ja saavat erilaisia osuuksia sen tuotteiden jaossa, tai milloin sanovat, että työpalkka otetaan kapitaalista tai riippuu työvoimain ja kapitaalin keskinäisestä suhteesta, tai milloin muissa tapauksissa tätä sanaa yleensä käyttävät. Kaikissa näissä tapauksissa puhutaan nimittäin kapitaalista sen tavallisessa merkityksessä ja tarkotetaan vaan niitä varoja, joita omistaja ei aijo käyttää välittömästi itseänsä varten, vaan enempien varojen hankkimiseksi. Lyhyesti, sekä taloustieteilijät (jos nyt emme ajattele heidän määritelmiään ja periaatteitaan) että kaikki muutkin ihmiset sanovat kapitaalliksi — Adam Smithin sanoja käyttääksemme — „sitä osaa jonkun varoista, josta hän odottaa tuloja.“ Tässä ainoassa merkityksessä kapitaali-sana ilmaisee varmasti määrätyn käsitteen, ja ainoastaan semmoisena me sen voimme täysin selvästi erottaa varojen yleisestä käsitteestä sekä asettaa työn vastakohtaksi.

Sillä jos kapitaaliksi pitäisi katsoa kaikkea, mikä varaa työntekijälle elatusta, vaatteita, suojaa j. n. e., silloin olisi jokainen työmieskin kapitalisti, joka ei olisi ilkiälästä, joka voisi edes jonkun matkasauvan tai maaluolan omaksensa sanoa. Semmoista ihmistä — erityisiä poikkeustapauksia lukuun ottamatta — ei kuitenkaan ole vielä ollut olemassa.

Näiden määritelmän häilyväisyys ja ristiriitaisuus näyttää minusta johtuvan siitä, että kapitaalin käsitettä on ruvettu määrittelemään vasta sitten kuin on ennakolta päätetty, miten se tuotantoa tukee. Päättämättä ensin, mitä kapitaali on ja vasta sitte mitä sillä tehdään, on otaksuttu sillä olevan muutamia tehtäviä, ja sitte määritelty sana, joka sisältää kaikki, mikä noita tehtäviä suorittaa. Menettelytapa on kuitenkin oleva päinvastainen; luonnollista järjestystä seuraten on ensin määrättävä, mitä kapitaali on, ja vasta sitte tutkittava, mitä se aikaansaapi. Tehtävämme onkin ainoastaan määrätä sisällys ja rajat semmoiselle käsitteelle, joka pääasiassa on aivan selvä, — piirtää tavalliselle käsitteelle määrättyt, selvät rajaviivat.

Jos tusinalle järkeviä miehiä, jotka eivät ikipäivinä ole vilkaisseetkaan mihinkään kansantalouden oppikirjaan, osottaisi kaikki ne varsinaiseen varallisuuteen kuuluvat esineet, joita jonakin hetkenä on maassa olemassa, niin tuskinpa he yhteenkään ainoaan esineeseen nähden jäisivät kahdenvaiheille, mikä niistä on kapitaaliksi luettava, mikä ei. Rahat, jotka omistaja käyttää tehdaslaitokseensa taikka liikeyritykseensä, he lukisivat kapitaaliksi; sitävastoin talouteen tai mieskohtaisiin menoihin meneviä rahoja he eivät lukisi kapitaaliksi. Myytäväksi tai siemenviljaksi tai työmiesten elatukseen varattu osa maanviljelijän sadosta luettaisiin kapitaaliksi, mutta hänen perheensä elantotarpeihin menevää osaa ei luettaisi. Palkka-ajurin hevonen ja vaunut luettaisiin kapitaaliksi; omistajan huvivaunuja sitävastoin ei luettaisi. Ei liioin kukakaan lukisi jonkun naisen irtotukkaa, jonkun polttajan sikaria tai lapsen leikkikalua kapitaaliksi; mutta tukanleikkaajan, sikari- ja leikkikalukauppiaan varastoa luettaisiin epäilemättä kapitaaliksi. Räättälän myytäväksi valmistamaa tak-

kia pidettäisiin kapitaalina, mutta ei sitä takkia, jonka hän on omaksi tarpeekseen ommellut. Ne ruokavarat, joita ravintolan isäntä omistaa, luettaisiin kapitaaliksi, vaan ei niitä, joita perheenemäntä ruokakaapissaan tai työmies eväskorissansa säilyttää. Sulattajan, valurin taikka kauppiaan käsissä oleva harkkorauta luettaisiin kapitaaliksi, mutta ei sitä harkkorautaa, joka on huvialukseen pohjapainoksi pantu. Sepän palkeet, tehtaän kangaspuut olisivat kapitaalia, mutta ei omaan laskuunsa työskentelevän naisen ompelukone. Vuokrattava talo tai liikkeeseen ja tuotantoon käytetty rakennus olisi kapitaalia, oma asunto sitävastoin ei olisi. Sanalla sanoen, luullakseni me huomaisimme nyt niinkuin Adam Smithinkin aikoina, että „se osa jonkun varoista, josta hän odottaa tuloa, sanotaan kapitaaliksi“. Ja jollemme ota lukuun hänen onnetonta erehdystään mitä tulee noihin mieskohtaisiin ominaisuuksiin, ja vähän rajotamme rahain käsitettä, jotka hän katsoo määritelmänsä kuuluviksi, niin onpa epäiltävää, voisimmeko aikaansaada parempaa luetteloa kapitaalin eri esineistä kuin minkä Adam Smith tämän luvun alussa esittämässäni kohdassa on tehnyt.

Jos nyt, erotettuamme kapitaalina pidettävät varat niistä varoista, jotka eivät ole kapitaalia, tarkastamme erotusta näiden molempien luokkien välillä, niin havaitsemme, ettei erotus riipu esineiden laadusta, ei niiden käyttämisestä eikä lopullisesta tarkotuksesta, vaan luullakseni siitä seikasta, ovatko esineet kuluttajan käsissä vai eivät.¹⁾ Varallisuuden esineet, jotka semmoisinaan taikka käyttämisensä tai tuotteittensa puolesta vielä ovat vaihdettavat ennenkuin ne kulutetaan, ovat kapitaalia, mutta

¹⁾ Rahojen voidaan sanoa olevan kuluttajain käsissä, jos niiden on tarkoitus välittömästi tyydyttää omistajainsa tarpeita, sillä vaikka ne eivät suorastaan olekaan määrättyt kulutettaviksi, sanan varsinaisessa merkityksessä, niin ne kuitenkin edustavat kulutukseen määrättyjä tavaroita, ja näinpä siis tuo äsken puheena ollut tavallinen luokittelu tulee täydennetyksi ja näyttäytyy oikeaksi. Tarkotan tietysti metallirahaa, sillä paperirahat, vaikkapa täyttävätkin kaikki metallirahan tehtävät, eivät voi olla kapitaalia, koska eivät ole varallisuuden esineitä.

semmoiset varallisuuden esineet, jotka jo ovat kuluttajainsa käsissä, eivät ole kapitaalia. Jos me siis määrittelemme kapitaalia „vaihdon alaisina oleviksi varoiksi“ ja vaihdon alaisuudella ymmärrämme ei ainoastaan esineiden siirtymistä kädestä käteen, vaan myös sellaisia niiden muutoksia, jotka syntyvät, kun luonnon monistelevat ja muodostelevat voimat käytetään varojen enentämiseksi, niin luullakseni onnistumme tähän määritelmään sulkemaan kaikki, mikä kapitaalin yleiseen käsitteeseen syyllä kuuluu, ja myös poistamaan siitä kaikki, mikä siihen ei kuulu. Näin joutuvat tämän määritelmän alaisiksi esimerkiksi kaikki työaseet, jotka ovat todellista kapitaalia. Sillä kysymys, onko joku työase kapitaalia vai muita varoja, riippuu siitä seikasta, josko työaseen palveluksia tai käyttöä ajetaan muuhun vaihtaa vai ei. Niinpä esimerkiksi sorvipenkki, jota käsityöläinen käyttää valmistaakseen tavaroita myytäväksi, on kapitaalia, mutta jos joku yksityinen pitää sorvipenkkiä huvikseen, niin se ei ole kapitaalia. Voi myöskin sanoa, että varat, joita käytetään esimerkiksi rautateiden, sähkölennätinlinjojen, postivaunujen, teatterien, vieraskotien ynnä muiden rakentamiseen, ovat vaihdon alaisia. Vaihto ei tapahdu yhdellä kertaa, vaan vähitellen, epämääräisen ihmisjoukon kanssa. Mutta vaihto sentään alituisesti tapahtuu, ja rautateiden, sähkölinjain, postivaunujen, teatterien ja vieraskotien „kuluttajat“ eivät ole näiden laitosten omistajia, vaan ainoastaan henkilöitä, jotka silloin tällöin niitä hyväksensä käyttävät.

Puheenalainen määritelmä ei ole myöskään ristiriidassa sen mielipiteen kanssa, että kapitaali on tuotantoon käytetty osa varoista. Mutta itse tuotannon käsite on vaan liian ahdas, jos se rajottuu ainoastaan esineiden valmistukseen. Tuotanto ei kuitenkaan sisällä ainoastaan esineiden valmistamista, vaan myös niiden toimittamista kuluttajain käsiin. Kauppias tai puodin omistaja on näin ollen yhtä hyvin tuottaja, kuin tehtäjä tai maanviljelijä, ja edellisten varat tai kapitaali omistetaan tuotantoon aivan samoin kuin jälkimäistenkin. Nyt ei kuitenkaan vielä saata ruveta laajemmalti puhumaan kapitaalin tehtävistä, sen teemme edempänä tarkemmin. Ei ole myöskään tuo mi-

nun ehdottamani kapitaalın määritelmä erikoisen tärkeä semmoiseen. En oppikirjaa kirjota, vaan koetan ainoastaan löytää ne lait, joista suuren yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisu riippuu, ja kunhan lukija saa vaan muodostetuksi itselleen käsityksen siitä, mitä me kapitaalilla ymmärrämme, niin olen tarkottamilleni perille päässyt.

Ennenkuin näin aineesta poikettuani palaan takasin, on minun huomauttaminen muutamasta seikasta, jota usein unohdetaan. Kansantaloustieteessä käytettyinä ovat sanat „varallisuus“, „kapitaali“, „työpalkka“ y. m. abstraktisia, yleistettyjä käsitteitä, eikä mitään semmoisia yleisiä ominaisuuksia voida niille omistaa tai niiltä kieltää, joita ei voisi omistaa tai kieltää koko siihen luokkaan nähden, jota ne edustavat. Tämän seikan sivuuttaminen on aikaansaanut paljon sekaannuksia ja tehnyt mahdolliseksi, että erehdyksiä, jotka muissa tapauksissa olisivat tulleet helposti huomatuiksi, on pidetty epäilemättöminä totuuksina. Kun varallisuuden käsite yleistetään, niin siihen sisältyy myös vaihtokyvyn käsite; seikka, joka on tarkasti mielessä pidettävä. Jonkun varallisuusmäärän omistaminen on mahdollisuuksiensa puolesta minkä muun saman arvoisen varallisuuslaadun omistamista tahansa. Sama on siis asianlaita kapitaaliinkin nähden.

3. LUKU.

Työpalkka ei lähde kapitaalista, vaan tuotetaan työllä.

Tämän aineesta poikkeemisen tärkeys on tutkimuksemme jatkuessa käyvä yhä näkyvämmäksi, mutta sen merkitys erityisesti esilläolevaan lukuun nähden lienee jo nytkin selvä.

Heti ensi silmäyksellä näkee, että milloin työpalkka sanotaan otettavan kapitaalista, sen kansallistaloudellinen merkitys jätetään kokonaan huomioon ottamatta ja ajatellaan ainoastaan tuon sanan jokapäiväistä, rajoitetumpaa merkitystä. Sillä aina

kun työntekijä on oma työn-antajansa ja saapi työn tuotteen välittömästi palkkansa, on päivän selvää, ettei palkkaa oteta kapitaalista, vaan että se on välittömänä työn tuotteena. Jos esimerkiksi ryhdyn linnunmunia keräämään tai metsän marjoja poimimaan, niin ovat munat ja marjat minun välitöntä palkkaani. Eipä kukaan tahtone väittää, että tuonlaisessa tapauksessa palkka otettaisiin kapitaalista, kapitaalia kun ei ole tällöin vielä lainkaan olemassa. Asumattomalle saarelle alastomaksi heitetty ihminen voi hänkin kerätä linnunmunia ja poimia marjoja.

Tai jos otan nahkapalasen ja valmistan itselleni saapasparin, niin ovat nuo saappaat palkkani, ne ovat palkkana ruusani. Kapitaalista tämä palkka ei suinkaan ole otettu, ei omastani eikä vieraasta, vaan se on saanut alkunsa työstä, jonka lopullisena palkkana ovat nuo saappaat, ja saadessani tuon saapasparin työni palkaksi ei kapitaali ole nimeksikään eikä hetkeksikään vähentynyt. Sillä jos tällöin puhumme kapitaalista, niin sen muodosti alussa tuo nahkapalanen, pikilanka j. n. e. Mikäli työni edistyy, kasvaa arvo yhä enemmän, kunnes nahkapalasen muututtua valmiiksi saappaiksi minulla on kapitaalini ja sen lisäksi hinnan ero aineiden ja saappaiden välillä. Saatua tuon lisäarvon — eli työpalkkani — olenkohan minään hetkenä ottanut mitään kapitaalista?

Adam Smith se oli taloustieteelle antanut sen suunnan, joka on lopulta johtanut nykyisiin monimutkaisiin teorioihin työpalkan ja kapitaalin keskinäisestä suhteesta, mutta hänkin tunnusti sen totuuden, että semmoisissa yksinkertaisissa tapauksissa, kuin yllämainitut, työn tuote on myös sen palkka, ja hän alkakin työpalkkaa käsittelevän lukunsa (VIII luku) seuraavalla tavalla:

„Työn tuote on työn luonnollinen korvaus eli palkka. Alkuperäisessä yhteiskuntatilassa, joka on ollut vallalla maa-anastuksen ja kapitaalin kokoomisen edellä, kuuluu työn koko tulos työntekijälle. Ei ole olemassa tilanhaltijaa eikä työn teettäjää, joiden kanssa hänen olisi palkkaansa jakaminen.“

Jos tämä skotlantilainen suurmies olisi yllämainitun lauseensa tehnyt tutkimustensa lähtökohdaksi ja yhä edelleen käsitellyt työn tuotteita luonnollisena työpalkkana sekä maanomistajaa ja työnteettäjää ainoastaan osakkaina siihen, niin olisivat hänen johtopäätöksensä olleet kokonaan toisia, eikä taloustieteessä olisi nykyään niin paljon ristiriitaisuuksia ja mahdottomuuksia; mutta seuraamatta tuota yksinkertaisissa tuotanto-oloissa silmiinpistävää totuutta johtona mutkikkaampien muotojen sokkeloihin, antaa hän sille tunnustuksensa ainoastaan hetkeksi, luopuakseen siitä sittemmin kokonaan. Huomattuaan, että „kaikkialla Europassa kahtakymmentä miestä kohden, jotka palvelevat työnteettäjää, tulee ainoastaan yksi ainoa itsenäinen“, alkaa hän tutkimuksensa uudestaan siltä kannalta lähtien, että teettäjä ottaa miestensä palkat kapitaalista.

Adam Smith oli ilmeisesti ajatellut ainoastaan käsityöläisiä, laskiessaan omaa työtä tekevien ihmisten luvun ainoastaan yhdeksi kahtakymmentä kohden. Mutta jos otetaan lukuun kaikki työmiehet, niin niiden suhde, jotka saavat palkkansa suoraan ilman teettäjäin välitystä, lienee Europassakin 100 vuotta sitten ollut paljon suurempi. Sillä puhumattakaan itsenäisistä maanviljelijöistä, joita nyt on kaikkialla paljon, on Rooman ajoista asti suurilla aloilla Europaa maanviljelystä harjoitettu sato-osuus-järjestelmän mukaan, jolloin kapitalisti sai tulonsa työntekijältä eikä työntekijä kapitalistilta. Ainakin Yhdysvalloissa, missä yleinen työpalkanlaki pitäisi ilmetä yhtä vallitsevana kuin konsanaan Europassa, ja missä tehdasteollisuuden kehittymisestä huolimatta suuri osa väestöä on itsenäisiä talonpoikia, se osa työmiehiä, joka saa palkkansa työnteettäjältä, on verrattain pieni.

Ei ole kuitenkaan tarpeellista tutkia missä suhteessa itsenäisten työmiesten luku on palkallisiin, eikä liioin tuoda esiin lisäesimerkkejä siihen yleisesti tunnettuun seikkaan, että missä työmies saa palkkansa välittömästi, tämä on hänen työnsä suora tulos; sillä kun vaan muistaa, että *palkka* sana sisältää kaiken työansion, niin hyvin sen, minkä työmies saa välittömästi työnsä tuotteessa, kuin senkin, minkä hän saa teettäjältä, on heti sel-

vänä, että tuo otaksuma, jonka mukaan palkka muka otetaan kapitaalista ja jolle tavallisissa kansantaloudellisissa kirjoituksissa häikäilemättä rakennetaan niin suunnaton joukko johtopäätöksiä, on ainakin suurimmaksi osaksi väärä; että ainoa mitä voi jollakin syyllä väittää, on, että muutamat työpalkan muodot (s. o. työmiehen nimenomaan kapitalistilta saamat palkat) otetaan kapitaalista. Tämä perustelauseen rajotus heikontaa heti kaikki seurauslauseet, jotka siihen nojautuvat; mutta tuohon nyt pysähtymätta katsokaamme oitis, pitääkö se edes tässä ahtaammassa merkityksessä yhtä tosiolojen kanssa. Tartumme lankaan siitä kohden, mihin Adam Smith sen käsistänsä pudotti, ja askel askeleelta edeten koetamme päästä selville, onko asian laita todella semmoinen, että tuotannon yksinkertaisemmissa muodoissa aivan ilmeinen seikka kadottaa merkityksensä sen mutkikkaammissa muodoissa.

Lähinnä tuota „alkuperäistä“ ja kaikkea muuta kuin harvinaista asiain tilaa, jolloin työn koko tuote kuuluu työntekijälle, on eräs melkein yhtä yksinkertainen järjestys, jolloin työmies, tosin tehden toisen työtä eli toisen kapitaalia käyttäen, saapi palkkansa luonnossa, oman työnsä tuotteissa. Tässä tapauksessa on yhtä selvää kuin työmiehen työskennellessä omassa työssä, että palkat oikeastaan otetaan työn tuloksesta eikä suinkaan kapitaalista. Jos minä palkkaan miehen keräämään munia, poimimaan marjoja taikka valmistamaan saappaita, ja maksan hänen työnsä munilla, marjoilla taikka saappailla, jotka olen häneltä saanut, niin eihän voi olla epäilystä siitä, että palkan lähde on se työ, josta hänelle maksetaan. Tähän palkkauksen muotoon kuuluu se omituinen karjan vuokraamistapa, josta Henry Maine on niin tarkkaa selvää tehnyt kirjassaan *Early History of Institutions* („Yhteiskuntalaitosten vanhin historia“) ja jonka mukaan niin ankarasti määriteltiin työnteettäjän ja tekijän suhteet, että se, joka otti karjan hoitaaksensa muuttui sen kapitalistin alamaiseksi eli vasalliksi, joka oli hänet näin palkannut. Samallaisilla ehdoilla teki Jakob työtä Labanille, ja meidän päivimme asti ei moinen työnteettämistapa edes meidän sivistys-

maissammekaan ole mikään harvinaisuus. Osuusmaanviljelys, jommoisena se jotenkin laajalti esiintyy Unionin etelävaltioissa ja Kaliforniassa, sitten myös tuo „sato-osuus-järjestelmä“ Europassa, samoin vielä ne tapaukset, jolloin työnjohtajat, asioitsijat ynnä muut maksetaan prosenttiosuudella voitosta, — mitä ne ovat muuta kuin työn teettämistä palkasta, joka muodostaa osan työn omasta tuotteesta?

Edetessämme yhä noista yksinkertaisista muodoista mutkikkaampiin, on seuraava askel se tapaus, jolloin luonnossa määrätty palkka maksetaan jollakin muulla saman arvoisella. Niinpä vallitsee esimerkiksi Amerikan valaanpyytäjien keskuudessa tapa, jonka mukaan vakinaisia palkkoja ei makseta, vaan suoritetaan „lay'ksi“ sanottu osuus saaliiseen, joka osuus vaihtelee siten, että esimerkiksi kapteeni saa noin $\frac{1}{16}$ tai $\frac{1}{12}$ osan, kajuutanvahti noin $\frac{1}{300}$ osan. Kun siis semmoinen valaanpyytäjä-alus onnistuneen pyynnin jälkeen saapuu New-Bedfordiin tai San Fransiskoon, sisältyy sen ruomaan sekä miehistön palkat että omistajan ansiot, sekä korvaus kaikista matkan aikana kulutetuista varoista ynnä muusta sellaisesta. Voiko mikään olla selvempää, kuin että nämä palkat — tuo rasva ja nuo miehistön kokoomat valaan ruodot — eivät ole kotosin kapitaalista, vaan ovat suorastaan osa työn tuotteesta? Asia ei vähimmässäkään määrin muutu tai himmene, jos paremman mukavuuden vuoksi eri osuuksien arvo määrätään torihintojen mukaan ja suoritetaan miehistölle puhtaassa rahassa, rasva- ja ruoto-osuuksien sijaan, jotka alkuperäisesti olisivat olleet miehille jaettavat. Todellinen palkka on rasva ja ruodot, raha on ainoastaan näiden sijainen. Mitään etumaksua kapitaalista ei tällöin lainkaan tule kysymykseen. Palkanmaksuvelvollisuus ei synny, ennenkuin se arvo, josta palkka on maksettava, on satamassa. Samassa silmänräpäyksessä kuin laivuri ottaa rahoja kapitaalista, miehet maksaaksensa, liittävät hän kapitaaliinsa rasvaa ja ruotoja.

Tähän asti ei vielä voikaan mikään erimielisyys tulla kysymykseen. Mutta menkäämme nyt vielä askel eteenpäin, tulla-
ksemme tavalliseen työn teettämisen ja palkan maksamistapaan.

San Fransisco lahden edustalla Farallone saarilla on vesilintujen munimispaikka, ja eräs yhtiö, jonka hallussa saaret ovat, antaa sopivana vuodenaikana ympäristön väelle työtä, munia keräyttämällä. Yhtiö voisi tietysti ottaa työhön sillä puheella kuin valaanpyynnissäkin, nimittäin siten, että palkka tulisi saaliin mukainen, ja varmaan yhtiö sen tekisikin, jos tuo yritys olisi yhtä suuren häviönvaaran alainen; mutta kun lintuja on tavattoman paljon ja ne ovat kesyjä, joten munia voidaan kerätä niin paljon kuin työtä vaan tehdään, niin pitää yhtiö edullisempana maksaa väelle pysyviä palkkoja. Väki lähtee saarille ja jääpi sinne munia keräämään, josta ne viedään laiturille, mistä sitte kuletetaan aina parin päivän takaa pienillä aluksilla San Fransiscoon, torilla myytäväksi. Munimisajan päätyttyä väki palaa saarilta ja saapi palkkansa puhtaassa rahassa. Mutta olisihan asia aivan sama, jos suostutun rahapalkan asemesta heille maksettaisiin sama verta kootuissa munissa? Edustavathan nuo rahat juuri niitä munia, joiden myynnistä ne ovat saadut, ja ovathan nuo palkkarahat aivan samalla tavalla sen työn tuotetta, josta ne maksettiin, kuin munat olisivat olleet sen miehen käsissä, joka ne olisi itselleen kerännyt minkään teettäjän välityksettä!

Manitsemme toisen esimerkin, joka päinvastoin osottaa, että rahapalkka on yhtä kuin palkka luonnossa. San Buenaventurassa elelee mies, joka tienaa mainiosti ampumalla Santa Barbaran saariseen salmeen nousevia hylkeitä ja myymällä näistä lähtevää öljyä ja nahkaa. Hylkeenpyynnillä avustaa häntä pari kolme kiinalaista, jotka alussa saivat häneltä yksistään rahapalkkaa. Mutta nyt panevat kiinalaiset hyvin suurta arvoa muutamiin hylkeen osiin, joita he kuivattavat ja survovat lääkkeiksi, sekä ovat myöskin kovin halukkaita saamaan uroshylkeen partaharjaksia, kunhan nämä ovat vaan tarpeeksi pitkiä; näitä he käyttävät joihinkin salaperäisiin, meille barbaareille käsittämättömiin tarkoituksiin. Mies huomasi pian, että kiinalaiset olisivat mielellään ottaneet ammutuista hylkeistä noita osia rahan

sijaan, jonka vuoksi hän nykyään maksaakin heille enemmän palkan näin.

No niin; eikö nyt tämä rahapalkan ja luonnossa suoritettun palkan yhtäläisyys, joka kaikissa näissä esimerkeissä esiintyy, käy ilmi myös kaikista muistakin tapauksista, missä palkkaa maksetaan tuottavasta työstä? Eivätkö työn luomat varat ole todellisuudessa juuri niitä varoja, joista palkat maksetaan?

Kenties sanotaan tähän: „Erotus on siinä, että omassa työssä ollen, tai saaden palkkaa teettäjältä luonnossa, palkan määrä riippuu työn tuloksesta. Jos työ menisi hukkaan, ei työn tekijä saisi mitään. Sitävastoin kun hän tekee työtä teettäjälle rahapalkasta, hän saapi palkkansa kaikissa tapauksissa; palkka riippuu silloin työn tekemisestä eikä työn tuloksesta“. Tuo ei ole nähtävästi kuitenkaan mikään erotus. Sillä keskimäärin tuottaa määräpalkasta tehty työ ei ainoastaan palkan vertaa, vaan enemmän, muutenhan ei teettäjä voisikaan mitään voittoa odottaa. Jos palkka on määrätty, vastaa teettäjä koko häviön vaarasta ja ottaa tästä vastuustaan myös korvauksen; joten määräpalkka onkin tavallisesti jonkun verran pienempi kuin tuloksesta riippuva palkka. Mutta vaikka työmies, kun on määräpalkasta sovittu, onkin tavallisesti omasta puolestaan kontrahdin täytettyä laillisesti oikeutettu teettäjältä palkkaansa saamaan, niin onpa kuitenkin usein, ellei ainakin, asianlaita sellainen, että onnettomuudet, jotka estävät teettäjää saamasta työstä voittoa, myös estävät häntä palkkaa maksamasta. Ja muutamassa tärkeässä teollisuuden haarassa vapauttaakin laki onnettomuuden sattuessa hänet palkan maksamisen velvollisuudesta, vaikka palkka onkin ollut määrätty eikä ehdonalainen. Sillä merilaissa noudatetaan periaatetta: „rahti on palkan emä“, niin että vaikka merimies onkin sitoumuksensa täyttänyt, niin onnettomuus, joka estää laivaa rahtimaksua ansaitsemasta, tekee tyhjäksi myös hänen palkkavaatimuksensa.

Tässä lain määräyksessä ilmenee muuten täydellä selvyydellä se totuus, jonka puolesta minä taistelen. Tuotanto on aina palkan emä. Tuotannotta ei ole eikä voi olla mitään

palkkaa. Palkka syntyy työn tuotteista eikä kapitaalın ennakkomaksusta.

Missä ikinä rupeamme tosiseikkoja näin erittelemään, on asianlaita osottautuva samaksi. Sillä työ käy aina palkan edellä. Tämä on yhtä kouraantuntuvaa milloin kysymys on palkasta, joka saadaan teettäjältä, kuin puheen ollessa siitä palkasta, minkä työmies saa omassa työssään. Sekä edellisessä että jälkimäisessä tapauksessa on voimainponnistus palkinnon ehtona. Se palkka, minkä teettäjä maksaa työmiehilleen joko päivittäin tai useammin viikottain tai kuukausittain, joskus vuosittain ja muutamissa ammateissa „kappaleelta“, maksetaan aina jo suoritetusta työstä; sillä ne harvat tapaukset, jolloin mieskohtaisesta palveluksesta ennakkomaksut tulevat kysymykseen, ovat luettavat joko hyväntekeväisyydeksi taikka vakuudeksi ja kaupaksi. Sellaiset etumaksut kuin ne, joita joskus annetaan asianajajille, eivät ole mitään muuta kuin vakuutta hänen kustannustensa suorittamisesta; samoin se raha, mitä Englannissa ja Amerikassa on tapana antaa merimiehille palkan muodossa, ja joka siellä on saanut tuon kuvaavan nimen „blood money“ (verirahat), maksetaan oikeastaan niinkuin kaupanteossa, sillä sekä englantilaiset että amerikalaiset lait pitävät merimiestä samanlaisena kauppatavarana kuin sikoja.

Viivyn tässä selvässä asiassa, että nimittäin työ käy aina palkan edellä, senvuoksi, että sen mielessä pitäminen on perin tärkeä, jotta palkan mutkikkaampia ilmiöitä ymmärtäisi. Ja niin selvältä kuin asia näyttääkin sellaisena kuin olen sen esittänyt, on kuitenkin se luulo, että palkka otetaan kapitaalista, — tuo niin tärkeiden ja laajaperäisten johtopäätösten pohjalla oleva luulo — saanut kaiken näennäisen perustuksensa pääasiassa juuri sellaisesta väitteestä, joka ei ole tietävinään tästä totuudesta ja kääntää huomiota siitä pois, — nimittäin väitteestä, että työmies ei pysty tuotantovoimaansa käyttämään, ennenkuin saa ylläpitonsa kapitaalista¹⁾. Ellei lukija ole nimenomaan va-

¹⁾ „Elinkeinojen harjoitus riippuu kapitaalista: ei voi olla olemassa enemmän ammattitoimintaa kuin mikäli työaineita ja elatusvaroja riittää.

ruillaan, on hän tietysti heti valmis myöntämään, että täytyyhän työmiehillä olla ruokavaroja, vaatteita ynnä muuta sellaista voidakseen työssä olla, ja kun hänelle päälliseksi sanotaan, että tuottavassa työssä olevien työmiesten käyttämä ravinto, vaatetus y. m. on kapitaalia, niin myöntää hän senkin johtopäätöksen oikeaksi, että ennakkomaksu kapitaalista on työn teettämiseksi välttämätön. Tästä päätelmästä taas johdetaan, että elinkeinon harjotus on kapitaalın rajottama, että työvoimain kysyntä on kapitaalın tarjonnasta riippuvainen, ja vihdoin, että työpalkan suuruuden määrää suhde työtä hakevien työmiesten luvun ja heidän palkkaamiseen varatun kapitaalimäärän välillä.

Toivoakseni kuitenkin edellisissä luvuissa tehdyt tutkimukset auttavat jokaista näkemään tuon päätelmän virheellisyyden — virheellisyyden, joka on teräväpäisimpiäkin ajatteloita johtanut heidän omiin kutomiinsa verkkoihin. Virheellisyys on siinä, että kapitaali sanaa on käytetty kahdessa eri merkityksessä. Tuossa peruslauseessa, että kapitaali on välttämätön tuottavan työn suorittamiseksi, ymmärretään kapitaali niin, että siihen kuuluu elanto, vaatteet, asuinhuoneet j. n. e., jota vastoin päätelmälauseessa samaa sanaa käytetään sen tavallisessa, oikeassa merkityksessä, ja tarkotetaan niitä varoja, jotka ovat varatut enempien varojen tuottamiseksi eikä välittömien tarpeiden tyydyttämiseksi, toisin sanoen, varoja, jotka ovat työn teettäjän eikä työn tekijän hallussa. Ajatuksen kulku on tuossa päätelmässä yhtä perusteeton, kuin jos joku, siihen nähden, ettei työmies voi mennä työhön ilman aamiaista ja vaatteita, tekisi

Niin päivänselvää kuin se onkin, unohdetaan kuitenkin usein, ettei maan väestöä ylläpidetä eikä sen tarpeita tyydytetä nykyisen, vaan jo suoritettun työn tuotteilla. Väestö kuluttaa sitä, mikä jo on tuotettu, eikä sitä, mitä vasta ajotaan tuottaa. Mutta siitä mikä on tuotettu, on ainoastaan osa määrätty tuottavan työn ylläpitämiseksi, eikä senvukosi tehdä eikä voida tehdä enemmän työtä, kuin minkä tuo siihen määrätty osa (joka muodostaa maan kapitaalın) voi työmiehiä elättää ja varustaa aineilla ja työaseilla". John Stuart Mill, Principles of Political Economy. I kirja, 5 luku, I osa.

johtopäätöksen, etteivät työmiehet voi mennä työhön ennenkuin työnteettävä on antanut heille aamiaisen ja puvun. Mutta itsehän työmiehet tavallisesti aamiaisensa ja työvaatteensa hankkivat, ja sitäpaitsi eihän kapitaali (mikäli tätä sanaa käytetään työn vastakohtana) muuten kuin vaan poikkeustapauksissa ota työmiehille myöntääkseen ennakkomaksua *ennen* työhön ryhtymistä. Työnpuutteessakin olevien työmiesten suunnattomassa joukossa tuskin on yhtäkään sellaista, jota ei saataisi työhön ilman ennakkomaksua, jos hän yleensä työtä haluaa. Suuri joukko olisi epäilemättä valmis työhön semmoisilla ehdoilla, että palkkaa ei maksettaisi ennenkuin kuukauden kuluttua; aini harvoja olisi semmoisia, jotka eivät tahtoisi tavanmukaisesti odottaa palkkaansa viikon loppuun, ja aivan varmaan ei olisi heidän joukossaan yhtäkään, joka ei ottaisi odottaakseen iltaan asti tai ainakin ensi ateriaan. Ei tässä ole tärkeä tarkkaan määrätä maksuaikaa; pääasia on — ja siihen minä panen pääpainon — että maksu seuraa työn suorittamisen *jällestä*.

Palkan maksu siis aina edellyttää sitä ennen suoritettua työtä. Mutta mikä merkitys on suoritettulla työllä tuotannossa? Silminnähtävästi se merkitsee varain tuottamista, jotka mikäli ne aijotaan vaihtaa taikka uuteen tuotantoon varata, ovat kapitaalia. Siispä työpalkkojen maksaminen kapitaalista edellyttää kapitaalin tuottamista sillä työllä, josta palkka maksetaan. Ja kun työn teettävä tavallisesti saa voittoa, niin on palkan maksu häneen nähden sama kuin työmiehelle takasin maksettu osa tämän työn luomasta kapitaalista. Ja työmieheen nähden on palkanmaksu ainoastaan vastaanotettu osa siitä kapitaalista, minkä hänen työnsä on ennen tuottanut. Kun nyt tuo palkkana maksettu rahamäärä on syntynyt ainoastaan työn omien luomien varojen vaihtamisesta noihin rahavaroihin, niin kuinka voidaan väittää, että työpalkat otetaan kapitaalista tai siitä ennakkomaksuna maksetaan? Kun työtä vaihdettaessa palkkaan teettävä saa aina työn luoman kapitaalin käsinsä ennenkuin hän maksaa tuota kapitaalia palkoiksi, niin onko hänen ka-

pitaalinsa milloinkaan edes väliaikaiseksi hetkeksikään vähentynyt? ¹⁾).

Lutkikaamme kysymystä tosiseikkain yhteydessä. Ajatelkaamme esimerkiksi työn teettäjää, joka muuntaa raaka-aineita valmiiksi tehdastuotteiksi — pumpulia sertingiksi, rautaa teräskaluiksi, nahkaa saappaiksi j. n. e. — ja joka yleisen tavan mukaan maksaa työpalkat kerran viikoonsa. Jos maanantai-aamuna ennen työn alkamista tehdään tarkka luettelo hänen kapitaalistaan, niin siihen kuuluu hänen rakennuksensa, koneensa, raaka-aineensa, hänen käteinen kassansa ja valmiiden tavarain varastonsa. Yksinkertaisuuden vuoksi otaksukaamme, ettei hän viikon kuluessa osta eikä myy mitään, ja että hän, työn päätyttyä ja palkat lauantai-iltana maksettuansa tekee uuden luettelolistan kapitaalistansa. Käteinen kassa on osottava vähennystä, sillä sieltähän palkat maksettiin; vähentyneet ovat myös raaka-aineet, hiilet j. n. e. ja rakennusten ja koneiden arvossa on tapahtunut vähennys, joka vastaa kulutusta viikon aikana. Kuitenkin, jos hänen liikkeensä antaa voittoa, niinkuin se keskimäärin aina antaakin, on valmiiden tavarain varaston täytynyt tulla sen verran suuremmaksi, että kaikki nuo vähennykset peittyvät ja loppusummassa on osottautuva kapitaalinen enennystä. Onhan siis selvää, että työpalkkoihin maksettua määrää ei otettu hänen eikä kenenkään muunkaan kapitaalista. Palkka ei ole

¹⁾ Paremmen selvyuden vuoksi puhun nyt ainoastaan kapitaalia tuottavasta työstä. Työ tuottaa aina joko varallisuusesineitä (jotka saattavat olla kapitaalia eli ei) taikka palveluksia; ja tapaukset, joissa ei mitään voiteta ovat ainoastaan epäonnistumisen aiheuttamia poikkeuksia. Missä työ tarkoittaa ainoastaan teettäjän mieskohtaisen tarpeen tyydyttämistä, esimerkiksi kun palkkaan miehen puhdistamaan saappaitani, niin silloin en maksa siis palkkaa kapitaalista, vaan niistä varoista, jotka olen varannut omiin mieskohtaisiin tarpeihini enkä tuotannon tarkotuksiin. Ja vaikkapa noin maksettu palkka katsottaisiinkin kapitaalista otetuksi, niin se jo tuon menettelyni kautta muuttuu kapitaalista niiden varojen luokkaan, jotka ovat varatut omistajan kulutettaviksi, aivan niinkuin jos sikarikauppias ottaisi varastostaan tusinan sikareja ja pistäisi taskuunsa omiksi tarpeikseen.

lähtenyt mistään kapitaalista, vaan työn itsensä luomista varoista. Tässä kohden voisi yhtä vähän puhua kapitaali-ennakkomaksuista, kuin jos hän olisi palkannut miehensä simpukoita keräämään ja suorittanut heille maksun osalla löydetyitä simpukoita. Palkka oli nyt aivan yhtä paljon heidän työnsä tuotetta kuin sen „kauan ennen maan anastamista ja varallisuuden kasaantumista“ eläneen historiantakaisen ihmisen palkka, joka sai ostroneita naputtelemalla niitä kivellä irti kalliosta.

Kun teettäjän palveluksessa oleva työmies ei saa palkkaansa ennenkuin on työn suorittanut, on sellaisen työmiehen asema sama kuin pankkiin tallettajan, joka ei myöskään voi ottaa mitään rahoja ulos ennenkuin on rahoja sinne tallettanut. Ja yhtä vähän kuin tallettaja vähentää pankin kapitaalia ottamalla talletuksensa ulos, yhtä vähän voivat työmiehet, ottamalla palkkansa, mitenkään edes väliaikaisestikaan vähentää teettäjän tai yhteiskunnan yhteistä kapitaalia. Heidän palkkansa lähtee yhtä vähän kapitaalista, kuin tallettajan nostoliput lähtevät pankin kapitaalista. Eihän tosin työmiehet saa palkanmaksussa tavallisesti samanlaisia varallisuusesineitä kuin ne, joita he ovat tuottaneet; yhtä vähän kuin tallettajakaan tavallisesti saa takasin juuri samoja kolikoita ja seteleitä, jotka oli pankkiin jättänyt; mutta he saavat takasin saman arvoista laatua; ja niinkuin me siis syystä voimme sanoa tallettajan saavan takasin tallettamansa rahat, niin voimme samalla syyllä sanoa työmiehen saavan palkkansa juuri ne varat, jotka hän on työnsä muodossa tallettanut.

Että tätä yleispätevää totuutta on niin usein himmennetty, se johtuu suureksi osaksi tuosta taloustieteellisten erehdysten runsaasta lähteestä, varallisuuden sekottamisesta rahoihin; ja opettavaista on huomata, kuinka moni niistä, jotka Adam Smithin jälkeen ovat osanneet asettaa kananmunan kärjelleen ja todistaa merkantiilijärjestelmän vääräksi, nyt itse juuri samalla tavalla eksyy selitellessään suhdetta kapitaalın ja työn välillä. Rahojen ollessa yleisinä vaihtovälineinä, tuona suurena juoksevana virtana, jonka avulla melkein kaikki varallisuusarvot vaihtu-

vat toisiinsa, on luonnollista, että vaihtoa kohtaavat vaikeudet ovat kaikkein tuntevimpia milloin kysymys on vaihtamisesta rahoihin; joten tavallisesti onkin helpompi vaihtaa rahat johonkuhun muuhun varallisuuslajiin, kuin vaihtaa joitakin erityisiä varallisuusesineitä rahoihin; syy on yksinkertaisesti se, että tavallisesti on enemmän sellaisia varallisuusarvojen omistajia, jotka haluavat vaihtaa yleensä, kuin sellaisia, jotka kysyvät joitakin erikoista varallisuusesinettä. Senvuoksi saattaa jollekin teollisuuden harjottajalle, joka on rahansa palkkoihin maksanut, käydä joskus vaikeaksi muuttaa takasin rahoiksi sitä enentynttä arvoa, minkä hän oli rahoistaan itselleen vaihtanut, ja sen johdosta nyt sanotaan, että hän muka on antanut tai etukäteen maksanut koko kapitaalinsa palkkoihin. Jos työn avulla aikaansaatu uusi varallisuuden arvo ei ole pienempi kuin palkkoihin mennyt rahamäärä (pienempi se saattaa olla ainoastaan poikkeustapauksissa), niin onhan hänellä sama kapitaali nyt tavaroissa, mikä ennen oli ollut rahoissa; se on muotoansa muuttanut, vaan ei vähentynyt.

On eräs tuotannon haara, jossa se häiriö, mikä syntyy tavasta pitää kapitaalia rahana, on vähin kaikista pelättävä, sillä siinä on tuote itse juuri sitä ainetta, josta raha on tavallisesti valmistettu ja joka rahalle arvon antaa. Ja sattuu vielä niin, että juuri tämä elinkeinonharjoitus tarjoaa nähtäväksemme kuvia tuotannosta, lähtien sen yksinkertaisimmista ja päättyen sen mutkaisimpiin muotoihin.

Ensi aikoina Kaliforniassa ja sittemmin Australiassa kokosi kullanhuuhtoja jokien uomista tai niiden pohjamudista vuosisatojen luomia kiiltäviä kultamuruja, ja niin tehdessään hän siis kokosi „palkkaansa“ todellisissa rahoissa; (palkakseen hän noita kultamuruja siihen aikaan sanoikin); sillä kun lyötyä rahaa oli saatavana vähän, käytettiin punnittuja kultapaloja käypänä maksuvälineenä, ja niinpä oli hänellä päivän päättyessä palkkansa nahkakukkaron ja taskuun pistettynä. Ei voi olla kahta mieltä siitä, onko tämä kulta-aine katsottava lähteneeksi kapitalista vai ei. Selvästihän se on hänen työnsä tuotetta. Ei käy

myöskään kieltäminen, että asianlaita oli sama, milloin erikoisesti rikkaan kultasuonen omistaja palkkasi työhönsä väkeä ja maksoi palkat samoilla rahoilla, joita tokeista ja vesijätöistä oli hänelle kokoon haalittu. Kun sitten lyödyt rahat tulivat yleisemmiksi, ne syrjäyttivät kultahiekan, koska olivat mukavampia pidellä ja tekivät punnitsemisen tarpeettomaksi. Kultahiekka aleni tavalliseksi kauppatavaraksi. Nyt maksoi työn teettäjä palkat lyödyllä rahalla, jonka oli hankkinut myymällä työn avulla koottua kultahiekkaa. Jos hänellä oli kylliksi rahoja, niin hän sai pitää kultahiekkansa (tarvitsematta myydä sitä lähimmälle kauppiaille ja antaa tälle osaa voitosta), kunnes oli koonnut niin paljon, että kannatti tehdä matka San Fransiscoon tai lähettää eri miehet tavaraa sinne viemään; sikäläisessä rahapajassa hän sai tavaransa ilman vähennystä vaihdetuksi lyötyihin rahoihin. Kootessaan näin kulta-ainetta väheni hänen rahavaransa, aivan samoin kuin tehtailijakin tavaravarastoa kootessaan vähentää rahavarojaan. Ei kukaan liene sentään niin tyhmä, että luulisi urakoitsijan kadottavan varojansa keräämällä käsiinsä kultaa ja antamalla käsistään rahaa.

Pianpa ne mutakerrokset, jotka ilman valmistavia töitä kultaa tuottivat, menivät sentään tyhjiksi, ja kullan kaivaminen muuttui siten vaivaloisemmaksi. Ennenkuin kultasuonta päästiin avaamaan niin pitkälle, että se jotain tuotti, oli puhkaistava syviä maakerroksia, suuria patoja rakennettava, pitkiä kaivantoja suoritettava kovimpiin kallioihin, vesi johdettava peninkulmien päästä vuorien harjanteiden ja syvien laaksojen yli ja kalliita koneita käytettävä. Näitä töitä ei käynyt teettäminen ilman kapitaalia. Joskus meni niihin vuosikausia, joiden kuluessa ei ollut tietoa mistään tuloista, vaikka työväelle oli palkat joka viikko taikka kuukausi maksettavat. Tällöisissä tapauksissa, joskaan ei missään muissa — sanottaneen — maksetaan palkat sittekin ennakolta kapitaalista, joka on maksettaessa välttämättömästi vähentyvä. Tässä muka elinkeinonharjoitus nyt ainakin on kapitaalin rajottamana; sillä eipä semmoisia töitä voisi ilman kapitaalia suorittaa. Katsokaammepa onko asianlaita todella sellainen.

Näitä tapauksia aina esille tuodaan, kun on tarkoituksena todistaa, että palkat annetaan ennakkomaksuna kapitaalista. Sillä milloin palkat maksetaan ennenkuin työn päämäärä on saavutettu tai suoritettu — kuten esimerkiksi maanviljelyksessä, missä kyntö ja kylvö tapahtuu monta kuukautta ennen elonkorjuuta, taikka kuten taloja, laivoja, kanavia, rautateitä rakennettaessa j. n. e. — silloin on selvä, että palkkoina maksetun kapitaalin omistajat eivät voi odottaa mitään välitöntä tuloa, vaan heidän täytyy jonkun aikaa, usein vuosikausienkin kuluessa „odottaa omaansa“, kuten sanotaan. Ja ellei nyt peruskäsitteistä pidetä kyllin lujasti kiinni, voi helposti johtua siihen päätökseen, että palkat muka maksetaan ennakolta kapitaalista.

Mutta nuo tapaukset eivät voi johtaa harhaan sitä lukijaa, jolle olen onnistunut saattaa itseni ymmärretyksi. Helpostihan on huomattavissa, että ne tapaukset, joissa palkat maksetaan ennenkuin työn tuote on valmis taikka alkuunkaan pantu, eivät ole mitään poikkeuksia siitä säännöstä, joka on niin päivän selvä milloin tuote on valmis ennenkuin palkka maksetaan. Jos tulen rahakauppiaan luo vaihtamaan hopeata kultaan, niin hän ottaa vastaan hopeani, laskee sen määrän ja pistää laatikkoon, jonka jälkeen antaa minulle vastaavan määrän kullassa, miinus hänen vaihtopalkkansa. Maksaako vaihtaja tässä minulle mitään etukäteen kapitaalista? Ei suinkaan; vaan mikä hänellä ennen oli ollut kullassa se on hänellä nyt hopeassa, plus hänen vaihtovoittoonsa; ja kun hän päälliseksi sai käsiinsä hopean ennenkuin oli maksanut kultaa, niin ei ole hänen puoleltaan mitään ennakkomaksua edes silmänräpäyksenäkään tapahtunut.

Tämä vaihtokauppiaan menettely on aivan sama kuin kapitalistin, joka nyt puheena olevissa tapauksissa antaa kapitaliansa palkoiksi. Kun työ suoritetaan ennen palkan maksua ja kun suoritettu tuottavainen työ aina luopi varallisuuden arvoja, niin saapi siis työn teettäjä käsiinsä arvoja ennenkuin hän antaa käsistään arvoja, — toisin sanoen, hän ainoastaan vaihtaa toisenmuotoista kapitaalia toisenmuotoiseen. Sillä eihän arvon luominen ole riippuvainen siitä, onko tuote valmis, vaan tuo

luominen tapahtuu tuotannollisen toiminnan joka askeleella, välittömänä tuloksena tehdystä työstä; ja kestäköön itse työn meno kuinka kauan tahansa, aina lisää työ jotakin kapitaaliin ennenkuin se siitä mitään palkaksensa ottaa.

Ajatelkaamme esimerkiksi seppää, joka pajassansa valmistaa kuokkia. Onhan päivänselvää, että hän tuottaa kapitaalia silloin kuin hän, saamatta vielä mitään palkkaa isäntänsä kapitaalista, lisää kuokan kuokan perästä tähän isännän kapitaaliin. Tai ajatelkaamme koneen rakentajaa tai kupariseppää, joka vasarallaan kalkuttelee jättiläishöyrylaivan pohjalevyjä. Eikö hän yhtälailla tuota varallisuutta tai kapitaalia? Sekä rautahöyrylaiva että kuokka ovat varallisuuden esineitä ja muuttuvat vuorostaan tuotannon välineiksi (siis kapitaaliksi); huolimatta siitä että toinen ei ehkä joudu vuosiin valmiiksi, silloin kuin toisen valmistamiseen menee vaan jokunen minutti, edustaa kuitenkin sekä edelliseen että jälkimäiseen nähden jokainen päivätyö varallisuuden tuottamista — kapitaalin lisäämistä. Sekä höyrylaivaan että kuokkaan nähden ei viimeinen vasaranlyönti luo suurempaa arvoa kuin ensimmäinenkään; arvo syntyy keskeytymättä, välittömästi työn vaivasta.

Tämä käy erittäin selvästi ilmi aina, milloin työnjaon vuoksi on tullut tavaksi teettää tuotannon eri kohtia eri työmiessryhmillä, toisin sanoen, missä on jo opittu erikseen arvos-telemaan niitä arvoja, joita valmistustyö jossakin edellisessä kohdassa on tuottanut. Hiukankin ajateltua huomaamme, että asianlaita on aivan sama useimpiin työn tuotteisiin nähden. Ajatelkamme esimerkiksi laivaa, taloa, kynäveistä, kirjaa, sormustinta taikka leipälimppua. Ne ovat kaikki valmiita tuotteita. Mutta kutakin näistä esineistä ei ole suinkaan valmistettu yhdellä kertaa tai edes saman teittäjän toimesta. Näin ollen voimme helposti erottaa eri kohtia tai asteita niiden arvojen luomisessa, joita ne valmiina tuotteina edustavat. Vaikkapa emme huolikaan erottaa eri asteita itse valmistuksessa, niin voimmepa erottaa helposti itse aineksien eri arvot. Nämä voidaan usein ilman muuta erotella moniin osiin, jotka nyt edustavat eri

asteita tuon lopullisen arvon muodostamisessa. Siirtyessämme asteelta toiselle voimme joka kerta tehdä arvolaskun, huomata kapitaalın lisäänyksen. Uunista otetulla leivällä on määrätty arvonsa, joka puolestaan sisältää sen jauhון arvon, josta taikina on tehty. Jauhoon taas sisältyy nisun arvo ja jauhattamisen arvo j. n. e. Harkkorauta ei ole mikään valmis tuote, sen täytyy vielä olla usean, ehkä hyvinkin monen käsittelyn alaisena, ennenkuin siitä valmistuu se lopullinen täydellinen esine, jota rautamalmin louhiminen ja perille tuominen oli tarkottanut. Mutta onhan harkkorautakin silti kapitaalia. Samaten eihän tuotanto ole loppuun suoritettu sillä, että pumpulisato on korjattu, eipä edes sillä, että se on puhdistettu ja puristuksiin saatettu, ei vielä silloinkaan kuin se on tuotu Lowelliin tai Manchesteriin, tai kuin se on villoiksi muutettu, tai kankaaksi kudottu; vaan vasta silloin kuin se vihdoin joutuu kulattajan käsiin. Siitä huolimatta syntyy jokaisella tämän tuotannon asteella uusia arvoja, kapitaalın lisäyksiä. Miksi ei siis voisi sanoa, vaikka emme tavallisesti niin sanokaan, arvon eli kapitaalın lisäyksen syntyvän jo sillä, että maa pumpulin kylvöä varten kynnetään? Senkö vuoksi varomme niin sanomasta, että huonon vuoden sattuessa sato voisi mennä hukkaan? Eipä suinkaan sen vuoksi, sillä sama epäonnistumisen mahdollisuus on olemassa jokaisen muunkin tavaran eri tuotanto-asteilla. Yleisesti puhuen, voihan samalla syyllä sanoa pellon yleensä tulevan orastamaan ja kynnön sekä kylvön tuottamaan jonkun keskimääräisen pumpulisadon, kuin voi sanoa, että joku määrä kehrättyä pumpulilankaa antaa tavallisen määränsä kangasta.

Lyhyesti, palkan maksun aina riippuessa jostakin määrätystä työn suorituksesta, ei palkka tuotantoon nähden, olipa tuotannon sarja kuinka pitkä tahansa, milloinkaan ole käsitettävä ennakkomaksuksi kapitaalista tai miksikään silmänräpäykseksi vähennä kapitaalia. Olkoonpa vaan, että jonkun laivan rakentamiseen menee vuosia; mutta sen arvon luominen, joka kerran on laivalla oleva, jatkuu päivä päivältä, tunti tunnilta siitä hetkestä lähtien kuin laivan emäpuu lyötiin kokoon taikka siitä kuin

rakennustelineet pystytettiin. Niinpä ei siis laivan rakentaja, maksamalla työpalkkoja ennenkuin laiva on valmis, vähennä omaa eikä yhteiskunnankaan kapitaalia; sillä laivatekeleen arvo korvaa maksettujen palkkain arvon. Nämä palkan maksut eivät ole mitään ennakkomaksua kapitaalista; sillä työmiesten työ hankkii laivan rakentajalle viikon tai kuukauden kuluessa enemmän kapitaalia kuin mitä työmiehelle viikon tai kuukauden kuluttua maksetaan takaisin. Todistuksena siihen on sekin seikka, että jos joku tarjoutuisi omistajalta tuon tekeleen ostamaan, niin omistaja varaisi kaupassa itselleen voiton.

Yhtä vähällä syyllä voi puhua ennakkomaksusta, kun rakennetaan jotakin Sutron tai S:t Gotthardin tunnelia tai kaivetaan Suetsin kanavaa. Tunneli tai kanava muuttuu rakennettaessa yhdellä tapaa kapitaaliksi, kuin sitä ovat palkkoina maksetut rahat tai, miksei, myöskin se ruuti, ne porat y. m., mitä työhön on käytetty, työmiesten kuluttamat ruokavavat, vaatteet j. n. e.; siihen taas on todistuksena se seikka, että yhtiön kapitaalivarojen arvo ei vähene, joskin sen rahat työn edistymisen mukana muuttuvat senmuotoiseksi kapitaaliksi, jota sanomme nyt tunneliksi tai kanavaksi. Päinvastoin, kapitaali työn edistyessä yhä kasvaa, yhdellä tavalla kuin jossain nopeamminkin tapahtuvassa tuotannon haarassa käytetty kapitaali yleensä suurenee.

Sama on asianlaita silminnähtävästi myös maanviljelyksessä. Että arvon syntymisen ei tässä tapahdu yhdellä kertaa, sinä silmänräpäyksenä, jolloin elo ajetaan aittaan, vaan askel askeleelta elon valmistuessa korjattavaksi, ja ettei palkan maksu sillä välin mitenkään vähennä maanviljelijän kapitaalia, se käy päivän selväksi, milloin maa myydään tai vuokrataan tuotannon kestäessä; sillä onhan kynnetty pelto suurempiarvoinen kuin kyntämätön, ja kylvetty kuin kylvämätön. Asianlaita on myös hyvin silmiinpistävä, milloin elo joskus myydään kasvavana, tai milloin maanviljelijä ei itse korjaa eloa, vaan sopii korjuusta leikkukoneen omistajan kanssa. Samoin myös milloin hedelmäpuutarhat ja viinimäet, vaikka eivät vielä kannu hedelmää, kuitenkin kohoavat hinnassa ikänsä mukaan. Samoin, milloin varsain,

mullikkain ja karitsain hinta nousee mikäli niille ikää karttuu. Ja ellei tämä hinnan eneneminen olekaan aina niin aivan silmiinpistävä tuotteiden ollessa niin sanoaksemme tavallisessa vaihdonalaisuutensa tilassa, niin enennys kuitenkin aina tapahtuu milloin uusi voimanponnistus tulee lisäksi. Tämän johdosta voi sanoa, että kun työ näin tehdään ennenkuin palkka maksetaan, niin ennakkomaksu tulee päinvastoin suoritetuksi työn puolelta; se menee työmieheltä työn teettäjälle, eikä teettäjältä työmiehelle.

„Mutta sittekin kaivataan kaikissa näissä tapauksissa kapitaalia“, sanotaan vielä. Tietysti, sitä en ajokaan kieltää. Mutta sitä ei kaivata ennakkomaksua varten työpalkkoihin; se on tarpeen aivan toisia tarkoituksia varten. Mikä tämä tarkoitus on, näemme kohta.

Jos työpalkka maksetaan luonnossa, toisin sanoen, samantyyppisissä esineissä kuin ne, joita työ tuottaa; — jos esimerkiksi panen työmiehiä halon hakkuuseen ja sitte luovutan heille osan haloista palkoiksi, kuten omistajat tai vuokraajat Amerikan suurissa halkometsissä joskus menettelevätkin, niin on selvä, ettei palkan maksuihin ole mitään kapitaalia tarvittu. Siinäkin tapauksessa, että minä, pitäen silmällä kummankin etua, koska esimerkiksi halkoja on helpompi ja edullisempi myydä summassa kuin pienissä erissä, sovin rahapalkasta halkopalkan asemesta, en minä mitään kapitaalia tarvitse, jos vaan voin saada halot rahoiiksi muuttumaan ennenkuin palkat ovat maksettavat. Ainoastaan siinä tapauksessa, etten voi tätä rahaksimuuttoa suorittaa tai ainakaan en niin edullisesti kuin tahtoisin, ennenkuin halkovarasto on kylläksi suuri, tarvitsen minä kapitaalia. Enkä edes silloinkaan tarvitse mitään edeltäpäin varattua kapitaalia, jos vaan voin tehdä jonkinlaisen väliaikaisen vaihdon, lainaamalla rahaa halkovakuutta vastaan. Mutta ellen voi enkä tahdo myydä halkojani enkä myöskään ottaa panttilainaa ja kuitenkin haluan koota suuren halkovaraston, silloin kyllä tarvitsen kapitaalia ennakoita. On sentään selvää, etten tätä kapitaalia tarvitse palkan maksuihin, vaan voidakseni koota halkovarastoa. Sama on asianlaita tunnelia porattaessa. Jos työmiesten ja hankkijain

palkat voitaisiin maksaa tunnelin osilla, mikä voisi tapahtua esimerkiksi suorittamalla maksuja yhtiön osakkeilla, niin silloinhan ei kapitaalia tarvittaisi palkan maksamiseen. Rahakapitaalia tarvitsevat tunnelin urakoitsijat ainoastaan senvuoksi, että he tahtovat kasata kapitaalia tunnelin muodossa. Ja palataksemme nyt ensimmäiseen esimerkkiimme, voimme sanoa: rahan vaihtaja, jolle myön hopeani, ei tosin voisi liikettensä harjottaa ilman kapitaalia; mutta tätä kapitaalia ei hän tarvitse senvuoksi, että antaisi minulle jotain ennakkomaksua kapitaalistaan, vaihtaessaan minulle hopeata kultaan, vaan hän tarvitsee sitä, koska hänen liikkeensä luonne vaatii välttämättömästi, että hänellä on varattuna joku määrä käytettävää kapitaalia voidakseen palvella ihmisiä, jotka käyvät hänen luonaan rahojaan vaihtamassa.

Samaksi huomaamme asianlaidan kaikissa tuotannon haaroissa. Kapitaalia ei ole milloinkaan tarpeen varata palkkojen maksamista varten, jos työn tuotteet, joista palkat ovat maksettavat, muutetaan rahaksi heti niiden valmistuttua; kapitaalia on varattava vasta silloin kuin mielitään koota näitä tuotteita varastoihin, tai — mikä on yksityiseen nähden yhtä — laskeetaan liikkeeseen ottamatta niistä maksua heti, se on, milloin ne myydään luotolla. Mutta tämmöisessä tapauksessa kysymykseen tulevaa kapitaalia, kuten ylempänä on osotettu, ei tarvita palkkoihin tai ennakkomaksuihin työmiehille; sillä kapitaalia vastaava arvo sisältyy aina työn tuotteisiin.

Yrittelijä ei milloinkaan teettäjänä tarvitse kapitaalia, vaan jos hän kapitaalia tarvitsee, niin ainoastaan siksi, että hän on samalla myös kauppias, eikä vaan teettäjä; hän keinottelee teettämillään tuotteilla, mikä muuten onkin teettäjille tavallista.

Luokaamme vielä silmäys äsken sanottuun.

Omassa työsssänsä oleva mies saa palkkseen omia tuotteita, mikäli hän niitä valmistaa, ja hän ainoastaan muuttaa niiden arvon toiseen muotoon, milloin niitä myy. Mies, joka tekee toiselle työtä sovitusta rahapalkasta, tekee työtä vaihtosopimuksen perustuksella. Hän luopi palkkansa mikäli hänen työnsä edistyy, hän ainoastaan saa palkan käsiinsä määrääjoilla,

määräerissä ja muussa muodossa. Työtä tehdessään hän pääsee yhä lähemmäksi vaihtoa, kunnes tuo vaihto palkanmaksussa sitten toteutuu. Palkkaa ansaitessaan hän suorittaa ennakkovaroja, kapitaalia, teettäjälle; mutta tämä puolestaan ei milloinkaan suorita kapitaalista ennakkomaksua työmiehelle, ellei palkkoja jossakin erikoisessa tapauksessa makseta ennen työn alkamista. Aikooko teettäjä, joka on vaihtanut palkkaan varatun rahan työn tuotteeseen, heti jälleen sen vaihtaa taikka säilyttää jonkun aikaa varastossa, se seikka ei lainkaan muuta teettäjän ja tekijän välisen kaupan luonnetta, yhtä vähän kuin sekään tapa, millä tuotteiden viimeinen saaja niitä lopullisesti käyttää, hän kun ehkä asuu aivan toisessa maan-osassa ja on ne käsiinsä saanut vasta satojen vaihtojen jälkeen.

4. LUKU.

Työmiesten elatus ei lähde kapitaalista.

Vielä voi eräs seikka olla kompastuskivenä tai ainakin lukijasta näyttää semmoiselta.

Kun maanviljelijä ei voi suuhunsa syödä kynnettyä vakoa eikä liioin tekeillä oleva kone hankkia rakentajallensa niitä vaatteita, joita hän kuluttaa, niin ehkä minä olen, käyttäkseni John Stuart Millin sanoja, „unohtanut, että maan asukkaat eivät tyydytä tarpeitansa tekeillä olevasta, vaan jo suoritetusta työstä“. Tai käyttäkseni erään kansantajuisen, Mrs Fawcettin kirjottaman alkeiskirjan sanoja, olen ehkä „unohtanut, että monta kuukautta kuluu kynnöstä siihen hetkeen, jolloin kynnön hedelmä, leipä, uunista otetaan“, ja että „näin ollen työväki ei tietysti voi elää siitä, mitä heidän työnsä auttaa tuottamaan, vaan he saavat elatuksensa niistä varoista, joita heidän ja toisten työ on jo ennen tuottanut ja jotka muodostavat kapitaalin“. ¹⁾

¹⁾ *Political Economy for Beginners, by Millcent Carret Fawcett. III luku, 25 s.*

Näissä lauseissa ilmenevä väite, jonka mukaan työn ylläpitäminen kapitaalilla avulla esiintyy muka niin selvänä asiana, ettei se mitään sen enempää todistelua kaipaa, tavataan sellaisenaan vallitsevan taloustieteen koko oppijärjestelmässä. Siihen uskotaan niin luottavasti, että samalla tuo toinenkin väite, jonka mukaan „työväestön luku riippuu työn teettämiseen varattujen rahastojen suuruudesta, niin että työväestö joko lisääntyy tai vähenee mikäli kapitaalia enenee tai vähenee“¹⁾, pidetään myöskin selviönä ja tehdään tärkeiden johtopäätöksien pohjaksi.

Ja kuitenkin, jos näitä väitteitä ottaa lähemmin tarkastukseen, ne osottautuvat perin epäselviksi jopa kokonaan selittämättömiksi; sillä ne perustuvat siihen otaksumiseen, ettei työtä muka voida suorittaa ennenkuin työn tuotteita on olemassa, joten ne asettavat itse tuotteen sen oman tuottamisen edelle.

Lähemmin tarkastellessa täytyy huomata, että näiden väitteiden näennäinen pätevyys johtuu kokonaan ajatusten sekaannuksesta.

Olen jo osottanut vääräksi tuon harhaan vievästä määritelmästä riippuvan johtopäätöksen, jonka mukaan väitetään, että kun ravinto, vaatteet, suoja ovat tuottavan työn tekijälle välttämättömiä, niin teollisuus senvuoksi olisi kapitaalilla rajottamana. Se seikka, että miehen pitää saada suurustaa ennenkuin menee työhön, ei toki merkitse, ettei hän voi mennä työhön ennenkuin kapitalisti on hänelle suuruksen antanut, sillä hänen suuruksensa ei lähde tuotantoon varatuista, vaan elantoon varatuista varoista. Näin on kaikkialla asianlaita, missä ei suoranaista nälänhätää ole olemassa. Ja kuten ylempänä olemme osottaneet, ravinto, vaatteet ja sanalla sanoen kaikki elantotarpeet ovat ainoastaan niin kauan kapitaalia, kuin ovat sellaisten hallussa, joiden ei ole aikomus kuluttaa niitä, vaan vaihtaa muihin arvoihin tai tuottaviin töihin, ja lakkaavat olemasta kapitaalia heti

¹⁾ Nuo sanat ovat Ricardon (II luku); mutta itse ajatus on kaikille taloudellisille pääteoksille yhteinen.

kun siirtyvät sellaisten käsiin, jotka aikovat kuluttaa niitä; sillä siirtyessään näille ne siirtyvät pois tuotantoon varatuista varoista niihin varoihin, jotka ovat varatut kulutukseen, riippumatta siitä auttaako tuo kulutus uuden varallisuuden tuottamista vai ei. Ellei tätä erotusta tarkkaan pidä silmällä, on mahdotonta erottaa kapitaali-varoja muista varoista, vaikkapa Millin tavalla sanoisikin erotuksen riippuvan „omistajan aikeista“. Sillä söivätpä ihmiset taikka paastosivat, olivatpa puettuina taikka alastomina, ei tämä seikka riipu siitä, aikovatko he ryhtyä tuottavaan työhön vai eivät; he syövät siksi että ovat nälkäisiä, ovat puettuja siksi että ilmanala tai tapa niin vaatii. Ajatelkaammepa esimerkiksi ruokaa työmiehen pöydällä, milloin töistä ei ole vielä varmaa tietoa, vaan se riippuu asianhaaroista. Jos nyt erotus kapitaali-varojen ja muiden varojen välillä riippuu siitä, ovatko varat aiotut tuottavaan työhön vai eivät, niin kysytään, ovatko nuo ruokapalat kapitaalia vai ei? Tähän on yhtä vaikea työmiehen vastata kuin Ricardo-Millin kouluun kuuluvan tiedemiehen. Asiaa ei voi ratkaista edes silloin kuin ruoka on jo työmiehen mahassa, ja jos hän ei ole vielä saanut työtä, vaan yhä sitä hakee, niin ei edes silloinkaan kuin ruoka on jo vereksi muuttuneena siirtynyt ruumiin kudoksiin. Mutta siitä huolimatta on mies kaikissa tapauksissa suuruksensa syövä.

Vaikka asia siis näyttäisi olevan jo kylläkin selitetty, ei liene kuitenkaan viisasta pysähtyä tähän ja antaa todistuksen jäädä lepäämään varallisuuden ja kapitaalin yleiselle erotukselle. Emmekä tarvitsekaan niin tehdä. Tuo väite, että tekeillä olevaa työtä ylläpitää ennen tehty työ, näyttäytynee lähemmin tarkastettaessa oikeaksi ainoastaan siinä mielessä, että työ päivällisen jälkeen täytyy tapahtua päivällisen voimalla, tai että jänis ei joudu suuhun, ennenkuin se on saatu kiinni ja paistettu. Mutta tämä ei tietenkään ole se ajatus, jota väite tarkoittaa perustellessaan niitä tärkeitä johtopäätöksiä, joita siitä on tehty. Ajatus on tietysti se, että ennenkuin voidaan suorittaa semmoista työtä, joka ei välittömästi tuota ihmisen ylläpitoon soveliaita varoja, täytyy olla varattuna elantotarpeiden varasto työväen

ylläpitämiseksi työn aikana. Katsokaamme onko asianlaita todella sellainen.

Vene, jonka rakentamisessa Robinson Crusoe oli sellaista vaivaa nähnyt, oli tuote, joka ei saattanut heti antaa korvausta hänen työlleen. Mutta olisiko hänen senvuoksi ollut välttämätöntä, ennenkuin ryhtyi veistämään, koota riittävää määrää ruokavaroja siksi ajaksi kuin oli puuta kaatamassa, pölkkyyä kovertamassa ja sitä vesille työntämässä? Eipä suinkaan. Hänen oli vaan paneminen toinen puoli aikaansa elatustarpeiden hankkimiseen, silloin kuin toista puolta käytti veneen rakentamiseen. Tai otaksukaamme, että sata miestä nousisi asumattomiin maihin ilman mitään ruokavaroja. Pitääkö heidän ensin koota niin suuri ruokavarasto, että se kestää vastaiseen elonkorjuuseen asti, ennenkuin he pääsevät maata muokkaamaan? Ei mitenkään! Välttämätöntä olisi ainoastaan, että saatavana olisi kylläksi kalaa, metsänriistaa, marjoja, joten osa miehistä voisi joka päivä hankkia niitä riittävästi kaikille sadalle miehelle, ja että yhteisedun ja keskinäisen avuliaisuuden tunto olisi kyllin kehittynyt saadakseen ruokavarojen kerääjiä jakamaan näitä niille, jotka tekevät työtä tulevaisuutta varten.

Jos tämä on totta tuossa tapauksessa, niin se on totta myös kaikissa muissa tapauksissa. Semmoisten esineiden tuottamiseksi, joita ei voi käyttää elintarpeiksi tai joita ei voi heti siihen käyttää, ei ole välttämätöntä, että on ennakolta tuotettu työmiesten elättämiseksi työn aikana tarvittavat varat. Ainoa, mikä on välttämätöntä, on se, että vaihdon kierroksessa samalla aikaa tapahtuu jossain myös elatusaineiden riittävää tuotantoa, ja että on olemassa halua vaihtaa näitä aineita siihen tuotteeseen, mitä työ tarkoittaa.

Ja niinhän ainakin tavallisissa oloissa onkin, että kulutusta vastaa samanaikainen tuotanto.

Tuossa on esimerkiksi tyhjäntoimittaja, joka ei tee käsi-työtä eikä päätyötä, vaan elää isänsä jättämillä varoilla, arvopaperien nostolipuilla. Lähtevätkö nyt hänen elatustarpeensa todellakin noista ennakolta kootuista varoista vai hänen ympärillään tapahtuvasta tuotannollisesta työstä? Vasta munittuja

munia, vasta kirnuttua voita, vasta lypsettyä maitoa on hänen ruokapöydällensä, kala on kaksikymmentäneljä tuntia sitte uinut vielä meressä, liha tuotettiin teurastajalta juuri ennenkuin se pantiin paistinpannulle, vihannekset ja hedelmät noudettiin juuri ikään puutarhasta; lyhyesti, hänen pöydällensä ei ole juuri mitään, mikä ei olisi vielä tuokio sitte ollut tuottajan käsissä, sillä tuottajiksihan on luettava myös ne henkilöt, jotka kulettavat ja jakavat tavaroita, samoin kuin nekin, jotka työskentelevät tuotannon ensi asteilla. Ei ole hänen pöydällensä juuri mitään, mikä olisi valmistettu hyvin kauan sitte, paitsi ehkä joku pulloinen vanhaa viiniä. Se, minkä tuo mies on isältänsä perinyt ja josta hän elää, kuten tavallisesti sanomme, se ei ole mitään todellista varallisuutta, vaan edustaa ainoastaan hänen valtaansa käyttää hyväkseen toisten tuottamia varoja. Ja tästä samanaikaisesta tuotannosta lähtevät kaikki hänen elatustarpeensa.

Lontoon viidenkymmenen englannin-neliöpenikulman pinta-alalla on varmaan enemmän varallisuutta, kuin sitä on koossa missään muualla maailmassa saman kokoisella allalla. Siitä huolimatta, jos tuotantotyö Lontoossa kerrassaan pysähtyisi, alkaisivat ihmiset muutamien tuntien kuluttua sairastuneen lammaslauman tavalla kuolla, ja jonkun viikon tai korkeintaan jonkun kuukauden kuluttua olisi tuskin yhtäkään sielua enää elossa. Sillä tuotannon työn äkkiarvaamaton taukominen olisi kaupungille hirvittävämpi onnettomuus, kuin koskaan mikään piiritys. Se ei vaikuttaisi ainoastaan niinkuin ulkonainen piiritysmuuri, jommoisen Tiitus laitatti Jerusalemin ympäri estämään elatustarpeiden alituista virtaamista tuohon suureen kaupunkiin, vaan se olisi niinkuin piiritysmuuri, joka on kietonut sisäänsä jokaisen yksityisen talon ja erottanut ne kaikesta keskinäisestä yhteydestä. Kuvailkaapa mieleenne tällöistä työn pysähtymistä missä maassa tahansa, niin huomaatte todeksi sen, että ihmiskunta elää oikeastaan päivästä päivään, ja että jokapäiväinen työ se varaa ihmisille heidän jokapäiväisen leipänsä.

Aivan samoin kuin ne työmiehet, jotka rakensivat pyramideja, eivät ottaneet elatustarpeitaan ennakolta kootuista

varastoista, vaan Niilin laakson alati uudistuvista sadoista; samoin kuin nykyaikainen hallitus, ryhtyessään laajaan ja pitkälliseen yritykseen, ei sen kustannuksiin määrää ennakolta tuotettuja varoja, vaan vasta tuotettavia, jotka sen mukaan kuin työ edistyy nostetaan tuottajilta verojen muodossa; aivan samoin lähtee myös niiden työmiesten elatustarpeet, joiden työ ei välittömästi tarkoita elatustarpeiden tuottamista, siitä elatus-aineiden tuotannosta, jossa muut samalla aikaa työskentelevät.

Jos seuraamme sitä vaihtojen sarjaa, jonka kautta suuren höyrykoneen rakentamiseen pantu työ tuottaa tekijälleen leipää, lihaa, asunnon ja vaatteet, niin huomaamme, että vaikkapa tuhannet kädet välittäisivät vaihtoa yhtäältä konetyömiehen ja toisaalta leivän, lihan ynnä muun sellaisen tuottajain välillä, niin ei tuo vaihtokauppa, yksinkertaisimpaan muotoonsa saatettuna, ole sittenkään mitään muuta kuin työn vaihtoa edellisen ja jälkimmäisen välillä. Syy siihen, että työtä koneen rakentamiseen pannaan, on kaikesti se, että joku, joka pystyy antamaan mitä työmies haluaa saada, tarvitsee konetta. Toisin sanoen, on olemassa koneiden kysyntää sielläpäin, missä leipää, lihaa ynnä muuta sellaista tuotetaan, tai sielläpäin, missä tuotetaan noiden leivän, lihan y. m. tuottajain haluamia esineitä. Tuopa kysyntä se juuri on, mikä suuntaa viilaajan työn koneen rakentamiseen, ja päinvastoin taas viilaajan leivän-, lihan- ynnä muun tarve suuntaa samanvertaisen työvoiman leivän, lihan ynnä muun tuottamiseen, joten viilaajan työ, joka välittömästi tarkoittaa koneen rakentamista, tuottaa välillisesti niitä esineitä, joihin hän palkkansa vaihtaa. Väite on lyhyesti lausuttuna tämänmoinen:

Kysyntä kuluttajain puolelta määrää, mihin suuntaan tuotanto on menevä.

Tämä periaate on niin yksinkertainen ja selvä, ettei se mitään sen pitempiä selityksiä kaipaa; ja kuitenkin sen valossa häviää aineestamme kaikki sekavuudet, ja me tulemme työn tositarvotukseen ja korvaukseen nähden aikamme mutkikkaissa

tuotanto-oloissa samaan käsitykseen, kuin olimme tulleet tehdessämme havaintoja tuotannon ja vaihdon yksinkertaisista muodoista yhteiskunnallisen kehityksen alkuaikoina. Me näemme, että nyt niinkuin silloinkin jokainen työmies pyrkii ponnistuksillaan halujensa tyydytykseen; näemme, että vaikka visusti noudatetun työajan vallitessa kukin tuottaja suorittaa ainoastaan jonkun osan tai ehkä ei mitään osaa siitä erikois-esineestä, jonka tuottamiseen hän panee työnsä, niin hän kuitenkin avustamalla sen esineen tuottamista, jota muut tuottajat tarvitsevat, saattaa omalta osaltansa toisten työn suuntautumaan sellaisten esineiden tuottamiseen, joita hän puolestaan tarvitsee, ja siis viime tingassa tavallaan itse tuottaa näitä esineitä. Ja niinpä, jos hän esimerkiksi valmistaa puukkoja ja syö vehnää, on vehnä oikeastaan yhtä paljon hänen työnsä tuotetta kuin jos hän olisi sitä omin käsin viljellyt ja antanut vehnänviljelijän itsensä laittaa puukkoja.

Näemme nyt, kuinka peräti kaikissa kohdin paikkansa pitävä se totuus on, ettei siinä, minkä työmiehet suorittamastaan työstä vastaanottavat ja kuluttavat, ole minkäänlaista kapitalista lähtenyttä ennakkomaksua. Jos olen valmistanut puukkoja ja niillä saadun rahan edestä ostanut vehnää, niin olen yksinkertaisesti vaan vaihtanut puukot vehnään, — pannut puukot olemassaoleviin yleisiin emävaroihin ja ottanut näistä vastaavan määrän vehnää. Ja kun kulutuksen puolelta tapahtuva kysyntä määrää, mihin suuntaan tuotantotyö on kääntyvä, niin, kunnes vehnänviljelys voi vielä olla rajaton, ei saata edes sanoa minun vähentävän yleistä vehnävarastoa; sillä liittämällä vaihdettavaksi määrättyyn tavaravarastoon puukkoja ja ottamalla siitä vehnää olen minä vaihdon pitkän sarjan vastapäisellä puolella suunnannut työvoimia vehnän tuotantoon, aivan samalla tavalla kuin vehnän tuottaja, liittämällä yleiseen varastoon vehnää ja kysymällä puukkoja, oli suunnannut minun työvoimani puukkojen valmistukseen, mikä oli minusta ollut helpoin keino saada vehnää.

Tuossa kulkee mies auran kurjessa. Vaikka nyt se vilja, jonka vuoksi hän kääntää peltoa, ei vielä ole kylvettykään ja

vielä kylvönkin jälkeen tarvitsee aikaa kasvaakseen, niin voipa kuitenkin sanoa kyntäjän tuottavan työllään elantonsa ja palkkansa. Sillä huolimatta siitä, että kyntäminen on ainoastaan osa viljan saantiin välttämättömästä työstä, on se ainakin semmoinen osa, joka on yhtä välttämätön kuin viljan korjuukin. Kyntämisen suorittaminen on askel elon hankkimisen tiellä, joka askel, se kun on vastaisen elon yhtenä ehtona, oikeuttaa kyntäjää elatukseen ja palkkaan yleisestä emävarastosta. Tämä ei ole suinkaan ainoastaan teoreettisesti oikein, vaan se on käytännössä toteutuva, puustavillisesti käsitettävä totuus. Otaksuamme, ettei kyntöajan tultua kukaan ryhtyisi kyntämään. Eikö puute tulisi heti tuntuvaksi, ennenkuin elon aika on vielä käsissäkään? Eivätkö vaikutukset tuntuisi heti konttorissa, koneverstaassa, tehtaassa? Eivätkö kangaspuut ja värttinät pysähtyisi samoin kuin auratkin? Että niin todella kävisi, sen huomaa siitä pysähdyksestä, minkä katovuosi heti saa aikaan. Ja näin ollen, eikö siis voi sanoa yhtä hyvällä syyllä kyntäjän tuottavan elantonsa ja palkkansa, kuin jos hänen viikko- tai päivätyönsä tuottaisi välittömästi ne esineet, joihin hän työnsä vaihtaa?

Onhan tunnettua, että milloin työn tilaisuutta haetaan, ei kapitaalivarain puute estä maanomistajaa, jolla on tiedossa haluttu viljansato, ottamasta heitä työhönsä. Hän lupaa heille esimerkiksi osan sadosta, kuten Yhdysvalloissa monin paikoin usein menetelläänkin; siinä tapauksessa työmiehet, ellei heillä ole varattuna elatustarpeita, saavat niitä velaksi lähimmältä kauppiaalta heidän työnsä tarjoomaa vakuutta vastaan; taikka sitte, jos maanomistaja pitää parempana suorittaa miehille rahapalkkaa, voi hän itse vastaisen sadon vakuudella saada rahaa velaksi. Kummassakin tapauksessa tulee viljelykseen pantu työ heti vaihtumaan kulutusesineihin, mikäli työ edistyy. Jos tällöin tulisi kulutetuksi enemmän kuin milloin työmiehet olisivat pakotetut työn asemesta syömään armoleipää (sillä kaikissa sivistysmaissa vallitsevien olojen mukaan täytyy työmiehen tavalla tai toisella kaikissa tapauksissa saada elatuksensa), niin lähtisi siihen tarvit-

tavat varat reservivaroista, joka merkittäisiin tileihin korvattavaksi vastaisilla työn tuotteilla, ja joka todella tuleekin korvatuksi, mikäli työ edistyy. Etelä Kalifornian maanviljelysvaltioissa sattui esimerkiksi vuonna 1877 täydellinen katovuosi, ja miljoonista lampaista jäi ainoastaan luurangot jällelle. Suuressa San Joaquin laaksossa ei monilla maanomistajilla ollut varoja perheitänsä elättää ensi elonkorjuuseen asti, saati sitte pitää työmiehiä työssä. Mutta sateet alkoivat oikealla ajalla ja samat maanomistajat palkkasivat nyt miehiä kyntö- ja kylvötöihin. Sillä siellä täällä oli sentään niitäkin maanomistajia, joilla oli jokunen määrä viljaa säästössä; sateiden alettua he nyt kiirehtivät myymään varastonsa, ennenkuin uusi sato ehti viljan hintaa alentamaan. Tuo siten varastossa ollut vilja siirtyi vaihdon tai ennakkomaksun kautta maanviljelijäin käytettäväksi. Sen oli varastosta saanut liikkeelle eli oikeastaan suorastaan tuottanut juuri tuo vastaista satoa valmistava työ.

Sitä vaihdon sarjaa, joka yhdistää tuotannon ja kulutuksen toisiinsa, voidaan verrata vedellä täytettyyn putkeen. Kun putken toiseen päähän lisätään joku määrä vettä, niin sama vesimäärä juoksee toisesta päästä maalle. Eihän se tosin ole sama vesi, mutta samaa vettä se sentään on. Sitenpä myös tuottavan työn suorittajat panevat tuotantoon sen, minkä siitä ottavat; he saavat palkkanaan ja elintarpeinaan ainoastaan oman työnsä tuotteita.

5. LUKU.

Kapitaalin todelliset tehtävät.

Nyt saattaa joku kysyä: ellei kapitaalia tarvitse palkkojen maksuun eikä työmiesten elättämiseen tuotannon kestäessä, mitä tehtävää silloin koko kapitaalilla onkaan?

Edellisestä tutkimuksesta on selvä vastaus saatavana. Kapitaali on, kuten olemme nähneet, niitä varoja, joita käy-

tetään enempien varojen hankkimiseksi, erotukseksi niistä varoista, joita käytetään välittömästi tarpeita tyydyttämään; eli, kuten minun mielestäni käy määrittelemisen, kapitaalilla ymmärretään vaihdon-alaisia varoja.

Kapitaali siis kohottaa työn kykyä tuottamaan varoja: 1) antamalla työlle mahdollisuutta tehokkaampaan tuotteliaisuuteen, esimerkiksi kaivamaan simpukoita esille lapiolla hyppysien asemesta, tai panemaan laivaa liikkeeseen höyryvoimalla airojen asemesta; 2) antamalla työlle mahdollisuutta paremmin käyttämään hyväkseen luonnon kasvuvoimia, kuten kylvämään viljaa ja kasvattamaan karjaa; 3) tekemällä työjaon mahdolliseksi ja siten saattamalla ihmisen osaa tuotannossa merkitsevämmäksi, mikä tapahtuu erikoistaidon, ammattikykyjen ja työvoimain vähemmän tuhlauksen kautta, ja toiselta puolelta myös tekemällä luonnonvoimien osaa tuotannossa mahdollisimman edulliseksi, mikä taas tapahtuu siten, että maan ilmanalan ja aseman eri laatuja mitä parhaiten otetaan huomioon ja eri tavaralajeja valmistetaan luonnon puolesta enin edullisissa paikoissa.

Ne raaka-aineet, joista työ luopi varallisuusesineitä, eivät ole lähteneet kapitaalista, kuten väärin opetetaan; varallisuusesineihin tarvittavat raaka-aineet lähtevät luonnosta. Mutta ollessaan vaihdon alaisina tai jo tekeleinä ovat nämä aineet kapitaalia.

Kapitaali ei anna palkkaa ennakkomaksuna, kuten väärin opetetaan. Palkka on aivan yksinkertaisesti työntekijän saama osa työn omasta tuotteesta.

Kapitaali ei ylläpidä työmiestä työn aikana, kuten väärin opetetaan. Työ itse ylläpitää työmiestä; ja se, joka kokonaan tai osaksi valmistaa sellaista, mitä voi heti vaihtaa elintarpeihin, tuottaa oikeastaan näitä elintarpeita.

Kapitaali ei siis rajota teollisuutta, kuten väärin opetetaan, vaan teollisuuden ainoa rajotus on luonnollisten ainesten puute. Mutta kapitaali voi kyllä rajottaa muutamia teollisuuden muotoja ja tuottavuutta, rajottamalla työaseiden ja työnjaon käyttämistä.

Että kapitaali voi rajottaa teollisuuden muotoja on selvä. Ellei olisi tehtaita, niin ei olisi mitään tehtaan työmiehiä, ellei olisi ompelukoneita, niin ei olisi mitään koneompelusta, auratta ei olisi kyntäjää ja ilman suuria liikkeeseen laskettuja kapitaaleja ei teollisuus voisi haarautua niin moniin erikoismuotoihin, kuin nyt kauppapaikoissa nähdään. Yhtä selvää on, että työaseiden puute rajottaisi vieläkin enemmän teollisuuden tuotantokykyä. Jos maamiehen olisi käyttäminen lapiota, koska hänellä ei ole kylläksi kapitaalia hankkiakseen itselleen auraa; jos hänen olisi käyttäminen sirppiä leikkuukoneen asemesta, riihivarstaa puimakoneen asemesta; jos konesepän täytyisi turvautua käsimeisseliin halkaistakseen rautaa, kutojan käsikangastuoliin j. n. e., niin ei työ voisi tuottaa kuin pienen osan siitä, minkä se tuottaisi kapitaalin sitä tukiessa paraimmilla mahdollisilla työaseilla. Ei myöskään voisi työnjakoa edistävä vaihto kehittyä raaimpia ja alkuperäisimpiä muotojaan pitemmälle, tai ulottua lähimpiä naapureja kauemmaksi, ellei jotakin osaa tuotannosta aina pidettäisi varastossa tai kuljetuksen alaisena. Eipä esimerkiksi edes semmoisiakaan toimia kuin metsästystä, kalastusta, hedelmän poimimista, aseiden takomista voisi niin järjestää, että yksityinen saattaisi kokonaan antautua johonkin yhteen näistä ammateista, ellei jotakin osaa siitä, mitä kukin alallaan saa aikaan, erotettaisi erilleen heti kulutettaviksi aijotuista varoista, niin että se, joka olisi antautunut jonkin erikoislajin tuottamiseen, voisi noita muita saada heti tarvitessaan ja säästämillään varoilla toisen päivän häviötä korvata toisen päivän onnella. Jotta kävisi laatuun sellaisen perinpohjaisen työnjaon toimeenpaneminen, mikä korkeammalle sivistysasteelle on niin luonteenomaista ja välttämätöntä, täytyy aina olla varastossa tai kuljetuksen alaisena suuri joukko kaikenlaisia esineitä. Jotta sivistyneen yhteiskunnan asukkaat voisivat mielin määrin vaihdella työtänsä ympärillä asuvien työhön, ja myös maan kaukaisinten asukkaiden töihin, täytyy tavaravarastoja olla koottuina puoteihin, makasiineihin, laivojen ruomiin ja rautatievaunuihin; aivan niinkuin jotta suuren kaupungin asukas voisi milloin hyvänsä täyttää lasinsa raik-

kaalla vedellä, kaupungin vesisäiliöön täytyy olla koottuna miljooneja kannuja vettä, mikä määräpaikkoihinsa johdetaan joskus usean peninkulman pituisilla putkilla.

Mutta tuo seikka, että kapitaali rajottaa teollisuuden muotoa ja tuotteliaisuutta, on jotakin aivan toista kuin väite, että kapitaali muka rajottaa teollisuutta itseään. Sillä vallitsevan taloustieteen väite, että „kapitaali rajottaa teollisuutta“ ei tarkoita sitä, että kapitaali rajottaisi työn muotoa ja tuottavuutta, vaan sitä, että kapitaali rajottaa itse työn harjottamista. Tuon väitteen näennäinen totuudenmukaisuus johtuu siitä otaksumisesta, että työ muka saapi aineensa ja ylläpitonsa kapitaalista, minkä otaksuman olemme kuitenkin huomanneet perusteettomaksi; sen perusteettomuuden huomaamme helposti myöskin muistaesamme, että työ synnyttää kapitaalia ja että siis työn täytyy tapahtua ennenkuin mitään kapitaalia vielä onkaan olemassa. Kapitaali voi rajottaa teollisuuden muotoa ja tuottavaisuutta; mutta sillä ei ole suinkaan sanottu, että ilman kapitaalia ei mitään teollisuutta voisi tulla kysymykseen, yhtä vähän kuin voi sanoa, että ilman kutomakonetta ei voisi kutominen tulla kysymykseen, ilman ompelukonetta ei ompeleminen, ilman auraa ei maanviljeleminen, tai että valtiossa, jossa on ainoastaan yksi ainoa asukas, kuten Robinson saarellaan, ei olisi mikään työ mahdollinen, koska muka siellä ei voi tapahtua mitään vaihtoa.

Ja sanoa, että kapitaali *voi* rajottaa teollisuuden muotoa ja tuottavuutta, on toki toista kuin sanoa, että kapitaali *rajottaa* sitä. Sillä niitä tapauksia, joissa jollakin syyllä voi väittää teollisuuden muodon ja tuottavuuden olevan kapitaalin rajottamana, lienee luullakseni enemmän paperilla kuin todellisuudessa. Selvähän on, että maissa semmoisissa kuin Meksiko tai Tuunis voi kapitaalin laajempi ja yleisempi käyttäminen melkoisessa määrin muuttaa teollisuuden muotoja ja suunnattomasti kohottaa sen tuottavuutta; ja semmoisten maitten usein sanotaan tarvitsevan kapitaalia voidakseen hyväkseen käyttää luonnonrikkauksia. Mutta eiköhän tuon kapitaalin puutteen takana ole jotain muuta vielä suurempaa epäkohtaa, josta sitten kapitaalinkin puute riippuu? —

Eikö siinä ilmene hallituksen voitonhimoa ja väärinkäyttöksiä, omistusoikeuden epävarmuutta, asukkaiden tietämättömyyttä ja ennakkoluuloja, mikä kaikki estää kapitaalin kokoomista? Eikö-hän tosi este olekin juuri näissä asianhaaroissa enemmän kuin kapitaalin puutteessa, jota ei oikein käytettäisi, vaikka sitä olisi-kin saatavana? Tosin voimme ajatella maata, jossa kapitaalin puute todella on ainoana esteenä työn tuotteliaisuudelle; mutta silloin meidän täytyy ajatella asian yhteydessä seikkoja, joita sattuu ani harvoin, ja silloinkin satunnaisesti ja ohimenevinä. Sotavainojen, tulipalojen tai luonnon mullistusten hävittämä maa taikka sitte nuori sivistyskansan asuttama siirtola jossakin uudessa maassa -- näyttävät minusta olevan ainoita tapauksia, missä asianlaita voi olla sellainen. Mutta kuinka perin nopeasti sodan hävittämässäkin maassa kapitaalin määrä jälleen palautuu ennalleen, on jo kauan sitte huomattu, samoin kuin on huomattu kuinka nopeasti tarvittava kapitaali jossakin uutismaassa syntyy.

Voin mielessäni ajatella ainoastaan harvinaisia ja ohimeneviä tapauksia, jolloin kapitaalin puute todellakin tekee haittaa työn tuotteliaisuudelle. Sillä vaikka jossakin maassa saattaa kyllä olla yksityisiä, joilta kapitaalin puutteen vuoksi työ ei ota sujuakseen niinkuin he tahtoisivat, niin eipä tällöin — jos maassa yleensä on riittävästi kapitaalia — varsinaisena esteenä ole kapitaalin puute, vaan sen sopimaton jakautuminen. Jos huono hallitus riistää työntekijältä hänen kapitaalinsa; jos huonot lait anastavat tehtailijoilta niitä varoja, joilla tuotanto olisi ollut avustettava, ja toimittavat ne niiden käsiin, jotka ovat teollisuuteen nähden pelkkiä eläkkeen-ottajia, niin työn tuotteliaisuuden todellisena rajotuksena ei ole kapitaalin puute, vaan huono hallitus. Samaa voi sanoa taitamattomuuteen, tapoihin ja muihin asianhaaroihin nähden, jotka ovat kapitaalin käyttämisen esteenä. Nuo syyt ne ne ovat todellisia rajottajia, vaan ei kapitaalin puute. Jos jollekin patagonilaiselle annettaisiin sirkkeli-saha, beduiinille veturi tai intiaanivaimolle ompelukone, ei siitä työntuotteliaisuus kasvaisi. Yleensä näyttää aivan mahdottomalta antaa moisille ihmisille mitään sellaista, joka heidän kapi-

taaliensa suurentaisi; sillä kaikki mikä menee ylitse heille tavalisen kapitaalın käytännön, ei saa heillä kapitaalın merkitystä, vaan tulee käytetyksi kulutukseen taikka jätetyksi pilaantumaa. Apatshen ja Siun heimoja ei estä maan viljelemisestä suinkaan mikään siementen taikka maanviljelyskalujen puute. Vaikka heille annettaisiin siemenet ja kalut käteen, eivät he niitä tuotantoon käyttäisi, ellei heitä samalla estettäisi kulkurielämästä ja opetettaisi maanviljelykseen. Jos heille heidän asiainsa nykyisellä kannalla ollessa annettaisiin Lontoon suuruisen kaupungin kaikki kapitaalivarat, niin nuo varat heti lakkaisivat olemasta kapitaalia; sillä he käyttäisivät tuotantoon aivan pienen osan noista varoista, ainoastaan mikäli niitä voisi käyttää metsästykseseen, ja senkin vasta sitte kuin kaikki suuhun sopiva osa tuosta heidän ylitsensä tulvanneesta varastosta olisi puhtaaksi syöty. Mutta sellaista kapitaalia, jota he tarvitsevat, osaavat he kaikki hankkia itselleen, jopa pystyvät tällöin hyvinkin suuria vaikeuksia voittamaan. Niinpä nuo villit heimot käyttävät nykyään taisteluissaan parhaimpia amerikkalaisten ja englantilaisten tehtaiden aseita, ja pysyvät tässä kohden aina kaikkien uusimpien parannusten jäljellä. Mutta vasta sittenkuin he joskus sivistyisivät, saattaisivat he ruveta panemaan arvoa senkinlaiselle kapitaalille, jota sivistyskansan tila vaatii; ennen ei mikään sellainen kapitaali voisi heitä hyödyttää.

Yrjö IV hallitessa kerran muutamat kotimaahan palaavat lähetyssaarnaajat toivat erään uusiseelantilaisen Hongi nimisen heimopäällikön mukansa Englantiin. Hänen jalomuotoinen ruumiinrakennuksensa ja kauniit ihokuvansa herättivät suurta huomiota, ja hänen tehdessään lähtöä takasin kotimaahansa, lahjottivat hallitsija ja jotkut hengelliset seurukset hänelle suuren varaston työaseita, maanviljelyskaluja ja siemenviljaa. Kiitollinen muukalainen käyttikin sitte tuota kapitaalia todellakin ruoka-aineiden tuotantoon, mutta tavalla, jota hänen englantilaiset hyväntekijänsä tuskin olivat voineet uneksiakaan. Paluumatkalla hän näet vaihtoi Sidneyssä kaikki tyyni aseihin ja ampumavaroihin, jotka hän sitte kotiin palattuaan käytti hyökkäyssotaan erästä

toista heimoa vastaan. Sodankäynti menestyikin niin hyvin, että jo heti ensi taistelukentällä kolmesataa vankia paistettiin ja syötiin, jolloin Hongi itse oli aterian alkajaisiksi kaivanut silmät kuolettavasti haavotetun vihamiehensä, vieraan heimopäällikön päästä, hotkaissut ne suuhunsa ja juonut hänen lämmintä hurmettaan ¹⁾. Nykyään sitävastoin, kun heidän alituiset sotansa ovat jo päättyneet ja Maori-heimon jälkeläiset ovat suurimmaksi osaksi omistaneet europalaisia tapoja, on heidän joukossaan montakin kapitaalinen omistajaa ja käyttäjää.

Olisi niinkään erehdys lukea ainoastaan kapitaalinen puutteen syyksi niitä yksinkertaisia tuotannon ja vaihdon muotoja, joita uusissa maissa on otettu käytäntöön. Nuo vähää kapitaalia vaativat menettelytavat ovat tosin semmoisinaan kankeita ja hitaita, mutta sellaisten maiden erikois-oloissa ne oikeastaan osottautuvat kaikkein mukavimmiksi ja sopivimmiksi. Uusimmilla parannuksilla ja keksinnöillä varustettu tehdaslaitos on tietysti mahdollisimman paras keino villan tai pumpulin muuttamiseen kankaaksi; mutta sitä se on ainoastaan mikäli kysymys on joukkotuotannosta. Sitävastoin pikku kylän kangastarpeet voidaan valmistaa paljon vähemmällä puuhalla rugin ja kangaspuiden avulla. Pikapaino viskaa luotansa tuhansia painoarkkia jokaista tämän koneen käytössä työskentelevää miestä kohden, sillä aikaa kuin vanhanaikuisella Frankliini-painolla mies ja poika saa painetuksi noin sata kappaletta. Mutta jonkun maaseutulehden vähäistä painosta varten on tuo vanhanaikainen painokone paljoa edullisempi. Kuljettaakseen paria kolmea satunnaista matkustajaa edestakasin on vene sopivampi kuin höyrylaiva; muutamaa jyväsäkkiä kannattaa paremmin kuljettaa työhevosella kuin rautatiellä; kasata suurta tavaravarastoa kaukaisten metsäkylien pikku puoteihin olisi kapitaalinen haaskaamista. Yleensä voi tehdä sen havainnon, että uusien maiden harvalukuisen väestön keskuudessa tarvittavat alkuperäiset tuotanto- ja vaihto-

¹⁾ *New-Zealand and its inhabitants, Rew. Richard Taylor.* Lontoo 1855. XXI luku.

välineet eivät niinkään paljon riipu kapitaalın puutteesta kuin vaikeudesta saada sitä edullisella tavalla käytetyksi.

Aivan niinkuin vesiammeeseen, kaikista kaatumisista huolimatta, ei mene enempää vettä kuin siihen täytenä mahtuu, niin ei myös milloinkaan käytetä kapitaaliksi suurempaa osaa omaisuudesta kuin minkä vaatii se tuotanto- ja vaihtoliikkeen koneisto, joka olevissa oloissa paraiten soveltuu maan asukkaille heidän henkiseen kehitykseensä, tapoihinsa, vallitsevaan turvallisuusmäärään, väestön tiheyteen ynnä muuhun sellaiseen nähden. Olenpa taipuvainen uskomaan, että tavallisuudessa tämä kapitaalmäärä onkin aina käsillä, — että yhteiskunnallinen elimistö erittää itsestään tuon kapitaalmäärän aivan niinkuin ihmisen elimistö terveenä ollessaan erittää itsestään tarvitsemansa määrän rasva-ainetta.

Mutta vaikka olisikin jotain perää siinä, että kapitaalmäärästä joskus riippuu teollisuuden tuotantokyky ja siis myöskin se maksimumi eli korkeinmäärä, jota ylemmäksi palkka ei voi nousta, on kuitenkin selvää, ettei työväen köyhyys sivistysmaissa johdu kapitaalın niukkuudesta. Sillä työpalkka ei ainoastaan ole kohoamatta sen mukaan kuin teollisuuden tuottavuus kasvaa, vaan päinvastoin palkat ovat verrattain alhaisimmat siellä missä kapitaalia on enin saatavissa. Tuottavaan työhön käytettäviä työaseita ja koneita on kekittyneemmissä maissa silminnähtävästi enemmän kuin niitä tarvittaisiin, ja missä ikinä ilmaantuu vähänkin kannattavaa yritystä, siihen kohta on kapitaalia tarjolla enemmän kuin kysytäänkään. Amme ei ole ainoastaan täysi, vaan vesi vuotaa jo yli sen reunojen. Tämä on niin silmiinpistävää, että ei ainoastaan oppimattomien vaan korkeasti oppineidenkin taloustieteilijäin joukossa pidetään teollisten ahdingkojen syynä liian suurta koneiden määrää ja liiallista kapitaalın kasaantumista; mennäänpä muutamalla taholla niinkin pitkälle, että sodasta, tuosta pahimmasta kapitaalın hävittäjästä, odotetaan kaupan vilkastumista ja palkkojen nousemista; ja ihmeellistä on, että tätä käsitystä kannattavat monet niistäkin, jotka väittävät sekä työn että palkan määrän riippuvan kapitaalista. Niin suuri on ajatusten hämmennys näissä kysymyksissä.

Tämän tutkimuksemme tarkoitus on ratkaista kysymys, johon niin monta keskenänsä ristiriitaista vastausta on annettu. Selvästi määrittelemällä mitä kapitaali todellisuudessa on ja mitkä sen varsinaiset tehtävät ovat, olemme ottaneet ensimmäisen ja hyvin tärkeän askeleen kysymyksen ratkaisemiseen. Mutta tuo nyt on kuitenkin vasta ensi askel. Kertaamme tässä vielä lyhyesti minkä olemme sanoneet, ja menemme sitte eteenpäin.

Olemme nyt nähneet, että vallitseva teoria, jonka mukaan työpalkka riippuu työmiesten luvun suhteesta työn teettämiseksi varattuun kapitaaliin, ei käy yhteen sen yleisesti havaittavan tosiseikan kanssa, että nimittäin työpalkka ja korkokanta eivät nouse ja laske käännetyissä vaan suorassa verrannossa, niin että siis korkeata korkokantaa vastaa korkeat palkat, alhaista korkokantaa alhaiset palkat.

Tämä ristiriitaisuus otaksumisen ja tosiasian välillä saattoi meidät tutkimaan tätä teoriaa perusteita myöten ja tällöin johduimme lisäksi vielä siihen tulokseen, että vastoin tavallista luuloa työpalkka ei lähdekään kapitaalista, vaan suoraan sen työn tuotteesta, josta se maksetaan. Olemme nähneet, ettei kapitaalista lähde ennakkomaksu palkkoihin eikä liioin työmiehen ylläpitoon, vaan on kapitaalin tehtävä tukea työtä tuotannossa varaamalla sille parempia, työaseita, siemenviljaa j. n. e. sekä vaihdon toimittamiseen tarpeellisia varoja.

Olemme tällöin tulleet niin tärkeihin käytännöllisiin johtopäätöksiin, että se vaiva, jota ehdottomaan selvyyteen pyrkisämme olemme nähneet, voidaan pitää täysin korvattuna.

Sillä ellei palkka lähde kapitaalista, vaan työn tuotteesta, niin ovat vallitsevat teoriat kapitaalin ja työn keskinäisistä suhteista kaikkea merkitystä vailla, ja silloin kaikki nuo sekä taloustieteen professorien että yksinkertaisten työmiesten ehdottamat keinot, jotka tarkoittavat köyhyyden poistamista joko kapitaalivarojen lisäämisellä taikka työmiesten luvun vähentämisellä taikka vielä tuotannon rajottamisella, ovat mahdottomina hylättävät.

Jos työmies tekemällensä työllä todella luo ne varat, joista hänen palkkansa maksetaan, silloinhan ei palkka voi vähetä työväestön lisääntymisen johdosta; vaan kun työn tuotanto tietysti enenee työmiesluvun enetessä, niin pitää päinvastoin, olojen muuten ollessa samoja, palkkojen yleensä nousta mitä enemmän työmiehiä on olemassa.

Mutta tuo välttämätön ehto, että nimittäin „olot muuten ovat samat“, vie meidät muutamaan kysymykseen, joka on ratkaistava ennen kuin pääsemme jatkamaan.

Kysymys on tämä: onko luonnon tuotantavoimilla taipumusta vähenemään milloin niitä väkiluvun enetessä yhä enemmän ruvetaan käyttämään?

TOINEN KIRJA.

Väkiluku ja elintarpeet.

1 LUKU.

Malthuksen oppi, sen synty ja perusteet.

Sen teorian takana, jota olemme tarkastelleet, on toinen, joka vielä on tarkastamatta. Vallalla oleva oppi työpalkan lähteestä ja sitä määrävistä laeista löytää näet parhaan kannatuksensa eräästä yhtä yleisesti tunnustetusta opista, joka on saanut nimensä Malthuksesta ja jonka mukaan väkiluvulla on luonnollinen taipumus kasvamaan nopeammin kuin elintarpeita ehtii lisääntyä. Nuo kaksi toistensa kanssa niin perin sopusointuista oppia luopikin sitte sen vastauksen, minkä vallitseva taloustiede antaa ratkaistavanamme olevaan suureen kysymykseen.

Luulen edellisessä jo osottaneeni, että vallalla oleva oppi, jonka mukaan palkan suuruuden määrää suhde kapitaalihin ja työläisten luvun välillä, on niin kokonaan tuulesta temmattu, että täytyy ihmetellä, miten se näinkään kauan on saattanut rauhassa rehottaa. Eipä tosin sovi ihmetellä, että tuo oppi on voinut syntyä yhteiskuntaoloissa, joissa työläisten suuret joukot näyttävät työnsaannin ja palkkauksensa puolesta olevan riippuvaisia erityisestä kapitalistiluokasta; ei ole myöskään ihme, että sitä näissä oloissa on kannattanut myös se osa väestöstä, joka ei

useinkaan ota vaivakseen erottaa ruumenia akanoista; mutta sen sijaan täytyy hyvinkin ihmetellä, että teoria, joka lähemmin tarkastellessa on niin kokonaan kaikkea perää vailla, on saanut kannatusta useimmilta niistä teräväpäisistä ajatteliijoista, jotka meidän vuosisatanamme ovat omistaneet voimia taloustieteen selventämiseksi ja kehittämiseksi.

Tämän seikan, joka muuten olisi aivan käsittämätön, voi selittää ainoastaan se, että nuo tieteilijät ovat omaksuneet Malthuksen teorian. Vallitseva palkkateoria ei ole milloinkaan ollut perinpohjaisen tarkastelun alaisena juuri senvuoksi, että se Malthuksen opin kannattamana on taloustieteilijäin silmissä näyttänyt aivan epäilemättömältä totuudelta. Nuo molemmat teoriat käyvät käsi kädessä, tukevat ja kannattavat toisiaan joka puolelta, jota paitsi ne saavat vielä lisäkannatusta erästä opista, jolla on suuri teoreettinen merkitys maakorkokysymyksen tutkimuksissa, nimittäin siitä opista, että kapitaalın ja työvoimain kohdistuminen maanviljelykseen, muutaman määrän yli mentyänsä, antaa yhä väheneviä tuloksia. Yhteisesti nuo teoriat ovat antaneet noissa ylimmilleen järjestyneissä edistysmaissa tavattaviin ilmiöihin sellaisen selityksen, joka näyttää soveltuvan kaikkiin seikkoihin ja joka senvuoksi on jäänyt lähempää tarkastelua vaille.

Vaikea on sanoa, mikä näistä teorioista on käynyt muiden edellä.

Väkiluvun teoria ei ollut vielä saanut tieteellisen uskonnokappaleen luonnetta silloin kuin palkkateoria jo oli siksi muodostunut. Mutta muuten ne syntyivät ja kehittyivät aivan luonnonomaisesti toistensa rinnalla ja ne tunnustettiin molemmat, enemmän tai vähemmän valmiiksi muodostuneina, jo kauan enenkuin oli mitään yritystä tehty kansantaloudellisen järjestelmän luomiseksi. Erikoisista sanoista ja lauseista voi päätätä, että Malthuksen teoria alkuperäisessä muodossaan orasteli jo Adam Smithinkin käsityksissä, vaikkei hän tosin koskaan sitä sen pitemmälle kehittänyt; kaikissa tapauksissa on luullakseni juuri tämän seikan syyksi luettava se väärä suunta, jolle hänen ajatuksensa palkasta sitten ohjautuivat. Mutta olipa tämän asian laita muu-

ten mikä tahansa, nuo kaksi teoriaa liittyvät niin läheisesti toisiinsa, ja täydentävät toisensa niin perinpohjin, että Buckle, luodessaan katsauksen taloustieteen historiaan teoksessaan „Skotlantilaisen ajatuksen kehityksestä kahdeksannellatoista vuosisadalla“, antoi ennen muita Malthukselle kunnian siitä, että vallitseva palkkateoria oli „lopullisesti todistettu“ tuon opin avulla väkiluvun kasvamisen vaikuttamasta elintarpeiden vähenemisestä. Teoksessaan „Englannin sivistyshistoria“, III nidoksessa, 5 luvussa hän sanoo:

„Tuskin oli kahdeksastoista vuosisata lopussa, niin ilmestyi ratkaiseva todistus siihen, että työpalkka riippuu kahdesta seikasta, nimittäin sen kansallispääoman suuruudesta, josta työ maksetaan, ja niiden työmiesten luvusta, joille tämä pääoma on jaettava. Tästä tietämisemme suuresta edistyksestä on meidän etupäässä, ellei juuri yksistäänkään, kiittäminen Malthusta, jonka väkilukua käsittelevä teos on pidettävä käännekohtana tieteellisen ajattelemisen historiassa, se kun on jo aikaansaanut huomattavia käytännöllisiä tuloksia ja vastaisuudessa on arvatenkin yhä tärkeämpiin tuloksiin johtava. Se julkaistiin v. 1798, joten v. 1790 manalle mennyt Adam Smith ei enää saanut osakseen sitä suurta onnea, että olisi nähnyt omat mielipiteensä tässä teoksessa pikemmin edelleen kehitetyiksi kuin oikaistuiksi. Onhan oikeastaan selvä, että ilman Adam Smithiä ei olisi voinut olla Malthusta, toisin sanoen, ellei Adam Smith olisi pannut perustusta ei olisi Malthus voinut rakentaa.“

Tuon kuulun opin, joka on ensi syntymästään saakka niin voimakkaasti ihmisajatuksen vaikuttanut, — eikä ainoastaan taloustieteen alalla vaan kaikkein korkeimmissakin tieteen ilmakerroksissa, — on Malthus lausunut siinä väitteessä, että, kuten pohjois-amerikalaiset siirtolaiset osottavat, väkiluvulla on luonnollinen taipumus kasvaa kaksinkertaiseksi vähintään joka 25:n vuoden kuluttua, eli että se siis lisääntyy geometrisessä sarjassa (niinkuin luvut 1, 2, 4, 8, 16, 32 j. n. e.), jota vastoin ne elintarpeet, jotka maa voi tuottaa, „ihmistoiminnalle kaikkien suotuisimmissa oloissa“ eivät voi enentyä nopeammin kuin arit-

meetisessä sarjassa (niinkuin luvut 1, 2, 3, 4, 5, 6 j. n. e.), eli siis joka 25 vuoden kuluttua lisääntyä ainoastaan alkujaan enentyneellä määrällä. Malthus lisää tähän lapsekkaasti: „Näiden kahden erilaisen enenemissuhteen välttämättömät tulokset ovat sangen hämmästyttäviä.“ Ja ensimmäisessä luvussa hän vertaa niitä toisiinsa seuraavalla tavalla:

„Otaksukaamme Ison Britannian väkiluvun 11 miljonaksi ja otaksukaamme samalla, että sen nykyinen tuotanto riittää tätä väkilukua elättämään. Ensimmäisten 25 vuoden kuluttua olisi väkiluku 22 miljonaa, ja kun nyt elintarpeet olisivat myös kasvaneet kaksinkertaisiksi, jäisi asema ennalleen. Seuraavien 25 vuoden kuluessa kasvaisi väkiluku 44 miljonaksi, mutta elintarpeita riittäisi ainoastaan 33 miljonalle. Sitte seuraavana 25-vuotiskautena olisi väkiluku noussut 88 miljonaksi, mutta elintarpeita ei riittäisi enää elannoksi kuin puolelle sen kokoisesta väkijoukosta. Ensimmäisen vuosisadan lopussa olisi väkiluku 176 miljonaa, mutta elintarpeita ainoastaan 55 miljonalle, joten näin ollen 121 miljonan suuruinen väestö jäisi kaikkea elatusta vaille“.

„Jos tämän saaren asemesta otamme puheeksi koko maapallon, niin silloin ei tietysti siirtolaisuuden vaikutus enää voitulla kysymykseen, ja jos nyt maapallon nykyisen koko väkiluvun arvelemme 1000 miljonaksi, niin lisääntyisi ihmiskunta seuraavan sarjan mukaan: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, elintarpeita sitävastoin tämmöisessä sarjassa: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Kahden vuosisadan kuluttua suhtautuisi väkiluku elintarpeisiin niinkuin 256: 9, kolmen vuosisadan kuluttua niinkuin 4096: 13, mutta 2000 vuoden kuluttua kävisi tuo suhteettomuus aivan arvaamattomaksi.“

Näin huonosta lopusta varjelee meitä tietysti ainoastaan se, että on selvä mahdottomuus useampien ihmisten elää kuin elintarpeet myöntävät, ja tuosta tekee nyt Malthus sen johtopäätöksen, että tämä väkiluvun pyrkiminen rajattomaan lisääntymiseen on pidettävä aisoissa estämällä sikiämistä joko siveellisen kieltäymisen avulla taikka niiden eri seikkain kautta, jotka

kuolevaisuutta lisäävät, ja joina hän pitää paheita ja köyhyyden tuottamaa kurjuutta. Sikiytymistä rajottavia syitä hän sanoo preventiivisiksi, ennakolta ehkäiseviksi; kuolevaisuutta enentäviä syitä taas hän sanoo positiivisiksi, hävittäviksi väkiluvun lisääntymisen esteiksi. Tuo nyt on se maailman kuulu Malthuksen oppi, semmoisena kuin hän on sen itse kehittänyt kirjassaan „An Essay on Population“, (Tutkimuskoe maan kansottumisesta).

Tuskin kannattaa tuhlata aikaa sen erehdyksen osottamiseen, joka on tuossa geometrinen ja aritmeetisten lisääntymisarjain otaksumisessa, sillä eihän se ole muuta kuin jonkinlaista leikkimistä suhteitten kanssa, mikä sukkeluudessa ei vedä vertoja edes tuolle tunnetulle viisastelulle Akilleestä ja kilpikonnasta, jossa nopea Akilles jää ainiaaksi kilpikonnasta jälkeen. Eipä tuo otaksuma ole edes Malthuksen omaan oppiin nähden välttämätön; ja sen nimenomaan hylkääkin moni niistä, jotka muuten täydellisesti opin hyväksyvät; niinpä esimerkiksi John Stuart Mill, joka sanoo sitä „epäonnistuneeksi täsmällisyyden tavotteluksi asioissa, joihin se ei lainkaan sovi ja joka, kuten jokainen järkevä ihminen huomaa, on asian todistamiseksi aivan tarpeeton.“¹⁾ Malthuksen opin ydin on se, että väestö lisääntyy nopeammin kuin elintarpeiden tuottamisen mahdollisuus, mutta ilmeneekö tämä erotus kuten Malthuksella geometrinenä sarjana väestön lisääntymiseen ja aritmeetisenä elintarpeiden lisääntymiseen nähden, taikka, kuten Millillä, pysyvänä suhteena väestöön nähden ja vähenevänä elintarpeisiin nähden, se on tois'arvoinen kysymys. Asian ydin, missä kumpikin pitää yhtä, on, Malthuksen sanoja käyttäksämme, se, että „kansottumisella on luonnollinen taipumusensa ja alituinen pyrkimyksensä lisääntymään elatusvarojen ylitse.“

¹⁾ *Principles of Political Economy*, II kirja, IX luku, VI osa. Tästä Millin lausunnosta huolimatta on kuitenkin selvä, että Malthus itse pani hyvinkin suurta panoa näihin geometrisiin ja aritmeetisiin sarjoihinsa; onpa todennäköistä, että hän juuri niiden avulla saavutti maineensa, ne kun olivat sellaisia komeilta kuulostavia kaavoja, jotka moniin ihmisiin vaikuttavat voimakkaammin kuin selvimmätkin järkiperustelut.

Malthuksen oppi sellaisena kuin sitä nykyään käsitetään, voidaan ilmaista voimakkaimmassa ja perusteellisimmassa muodossaan näin:

Jos väkiluvun alituisen lisääntymiseen ei mikään rakentaisi esteitä, niin sen lopulta täytyisi kohdata elintarpeiden raja-aidat, jotka eivät kyllä ole paikallaan pysyviä, mutta eivät myöskään voi väestön lisääntymistä seurata, joten elintarpeiden hankkiminen on vähitellen käyvä yhä vaikeammaksi. Siis kaikkialla, missä siittämisvietti on saanut aikansa vaikuttaa ja missä sitä ei järkiperaisesti ole ehkäisty, täytyy sellaisen elintarpeiden puutteen vallita, että se on omansa pakottamaan väestön lukua elatusvarojen määräämiin rajoihin.

Vaikka tämä teoria ei ole sopusointuisan, Jumalan hyvyyteen ja viisauteen vetoovan maailmankatsomuksen kanssa oikeastaan sen suuremmassa ristiriidassa kuin sekään mukava epäteoria, joka sysää kaitsemuksen tutkimattoman tahdon vastattavaksi koko köyhyyden ja kaikki siitä seuraavat kurjuudet, ollenkaan edes yrittämättä oikeiden syitten perille pääsemään, niin se kuitenkin, avonaisesti selittämällä paheet ja kärsimykset välttämättömiksi seurauksiksi luonnollisesta vaistosta, johon sentään ihmisen puhtaimmat ja hellimmät tunteet yhtyvät, joutuu mitä jyrkimpään ristiriitaan syvälle ihmismieleen juurtuneiden aatteiden kanssa, ja se onkin senvuoksi heti syntymästään asti herättänyt katkerinta vastustusta, jossa tosin on useinkin ilmennyt enemmän intoa kuin järkisyitä. Mutta teoria on voimakkaasti tulikoetuksensa kestänyt, ja huolimatta semmoisten miesten kuin Godwinin vastaväitteistä, Cobbetin syytöksistä, huolimatta kaikista järkisyistä, kaikesta pilasta, ivasta, halveksimisesta, vihanpurkauksista, joita se on vastaansa saanut, pysyy se yhä vielä tänäkin päivänä ajatusmaailmassa tunnustettuna totuutena, voittoaen puolelleen useiden niidenkin myöntymystä, jotka muuten mielellään pääsisivät siihen uskomasta.

Syyt tämän opin voittokulkuun, sen voiman lähteet ovat selvät kyllä. Perustuen muka kieltämättömään aritmeetiseen tosiasiaan, nimittäin siihen, että alati kasvavan väestön täytyy

lopulta kasvaa yli sen määrän, jolle maa kykenee elatusvaroja tai edes seisontapaikkaa antamaan, näyttää Malthuksen teoriaa tukevan myöskin havainnot kasvi- ja eläinkunnasta, siellä kun elämä kaikkialla pysähtyy niitä aitauksia vastaan, jotka eri sukuja muotoihinsa rajottavat, — havainnot, joita nykyinen ajatussuunta, ottamatta lukuun mitään erotusta eri elämän muotojen välillä, on yhä suurempaan merkitykseen nostanut. Tuo teoria tuntuu vihdoinkin saavan vahvistusta monesta kokemukseen perustuvasta elämän havainnosta; kuten siitä, että köyhyys, paheet ja kärsimykset ovat enin vallalla tiheän väestön keskuudessa, että aineellinen edistys vaikuttaa väestön lisääntymistä köyhyyttä vähentämättä, että uutismaissa väestö lisääntyy nopeasti, jota vastoin tuo lisääntyminen tiheämmin asutuissa maissa tulee ehkäistykseksi puutteenalaisuuteen tuomittujen kansanluokkain keskuudessa vallitsevan suuremman kuolevaisuuden kautta.

Malthuksen oppi tarjoo nyt sellaisen yleisen periaatteen, joka muka selittää kaikki nuo tuollaiset seikat; ja selittää ne tavalla, joka on sopusoinnussa sen opin kanssa, että kapitaali on palkan lähteenä, samoin kuin kaikkien tästä seuraavien johdelmain kanssa. Vallitsevan palkkateorian mukaan alenevat palkat heti kuin työläisten luvun lisääntyminen alkaa vaatia kapitaalinen enempää jakamista; Malthuksen opin mukaan köyhyys syntyy heti kuin väestöluvun lisääntyminen tekee välttämättömäksi elatustarpeiden enemmän jakamisen. Nyt ei puutu muuta kuin että kapitaali selitetään samaksi kuin elatustarpeet, ja työläisten luku samaksi kuin väkiluku (mikä merkitysten yhdistäminen onkin aivan tavallinen nykyisissä taloustieteellisissä teoksissa, joissa ne usein käytetään toinen toisensa asemesta), niin saateen molemmat väitteet samaan sopusointuun muotonsa puolesta kuin ne jo ovat sisällykseltään¹⁾. Ja silläpä tavalla esiintyykin

¹⁾ Malthuksen teorian vaikutus kapitaalikäsitteen määrittelyyn käy mielestäni ilmi, jos vertaa ennen Malthusta kirjottaneen Smithin määritelmää hänen jälkeensä kirjottaneiden Ricardon, Mc Cullochian ja Millin määritelmiin (katso sivu 28).

siis, kuten Buckle yllämainitussa paikassa sanoo, Malthuksen perustama kansottumisteoria ehdottomasti todistavana tukena Smithin palkkateorialle.

Ricardo, joka joku vuosi „Kansottumis-tutkielman“ julkaisemisen jälkeen oli oikaissut Smithin maakoron luonnon ja syiden selityksessä tekemän „erehdyksen“, antoi puolestaan Malthuksen opille vielä lisätukea kääntämällä huomion siihen, että koron täytyy nousta sen mukaan kuin lisääntyvän väestön tarpeet pakottavat viljelemään yhä huonompia maita, mikä siis oli hänen selityksensä koron nousemiseen. Näin syntyy jonkinlainen „trippelalliansi“, kolminaisliitto, jonka kautta Malthuksen oppi saa molemmilta puolilta voimakkaan kannatuksen; sillä tuo jo olemassa ollut palkkateoria ja myöhemmin hyväksytty korkoteoria eivät tässä yhteydessä olleet mitään muuta kuin eri esimerkkejä Malthuksen nimellä käyvän yleisen periaatteen vaikutuksesta, ja palkan laskeminen ja koron nouseminen, jotka tuon käsityksen mukaan syntyvät väkiluvun kasvamisesta, muodostivat näin ollen ainoastaan eri muotoja, joissa kävi ilmi miten väkiluvun lisääntyminen painaa alas elatustarpeita.

Näin on Malthuksen teoria syöpynyt taloustieteen sisimpään ytimeen (sillä tämä tiede, semmoisena kuin se meidän päivinämme esiintyy, ei ole Ricardon ajoista saakka ollut minikään uudistuksien tai parannusten alaisena, vaikka muutamat tois-arvoiset kysymykset ovatkin tulleet selitetyiksi ja kehitetyiksi), ja vaikka Malthuksen oppi loukkaa noita ylempänä mainittuja tunteita, niin eipä sitä kuitenkaan vieroksuta ainakaan vanhempien maiden työläisluokkain keskuudessa, päinvastoin, se näyttää käyvän yhteen tämän luokan mielipiteiden kanssa aivan niinkuin palkkateoriakin, joka sitä tukee ja jota se puolestaan kannattaa. Käsiyöläisten ja tehdastyömiesten mielestä on alhaisiin palkkoihin ja työnpuutteeseen syynä yksinkertaisesti vaan se kilpailu, joka syntyy liian suuresta työnhakijain määrästä, ja — kurjuuden pesiin katsottaessa — mikä näyttääkään selvemmältä kuin että ihmisiä on liian paljon.

Päävaikuttimena tämän teorian menestykseen on kuitenkin se seikka, ettei se mitenkään uhkaa olemassa olevia oloja eikä kajoa valtuokkain etuihin, vaan päinvastoin on erinomaisen rauhottava ja lohduttava niille luokille, jotka rikkauten antamalla vallallaan hallitsevat ajatusmaailmaa. Aikana jolloin vanhat tukipylyvät olivat alkanet horjua, ilmestyi tuo oppi pelastamaan niitä erikoisia etuoikeuksia, joiden nojalla muutamat harvat ovat sellaisia rikkauksia ympärilleen keränneet, se kun julisti puutteen ja kurjuuden luonnon välttämättömyydeksi; sillä jos noita epäkohtia olisi pitänyt lukea valtiollisten laitosten syyksi, niin olisi tnomionsa saanut jokainen hallitus, jonka alaisina ne saivat jatkua. Tuo „Kansottumisen tutkielma“ oli kuten tunnettu vastaus William Godwinin „Valtiollisen oikeellisuuden tutkimukseen“, teokseen, joka oli ottanut puolustaakseen tasa-arvon periaatetta; ja Malthuksen teorian tarkoitus oli selittää olemassa olevan eriarvoisuuden ihmisten välillä oikeutetuksi sysäämällä sen syyn ihmislaitoksista Luojan ikuisiin lakeihin. Tässä ei ollut oikeastaan mitään uutta; sillä jo neljäkymmentä vuotta aikaisemmin oli Wallace huomauttanut liiallisen väenlisääntymisen vaarasta, jos muka ryhdytään, kuten oikeuden nimessä oli vaadittu, omaisuuden tasaisempaan jakoon; mutta silloiset olot olivat sitä laatua, että samat ajatukset, Malthuksen lausumina, herättivät aivan erikoisesti valtuokkain suosiota, sillä tässä luokassa oli Ranskan vallankumous synnyttänyt kauhistuksen kaikkia aatteita kohtaan, jotka saattoivat olevia oloja epäilyksen alaisiksi.

Nyt niinkuin silloinkin hylkää Malthuksen oppi kaikki uudistusvaatimukset ja antaa itsekkyydelle epäilysten ja oman-tunnon vaivojen varalta suojelusta, selittämällä epäkohdat välttämättömiksi. Tämä oppi herättää eloon filosofian, jonka nojalla ahne, herkutteleva pohatta saattaa pitää asianomaisen välimatkan päässä tuota hänen ovensa edessä nälkään nääntyvää Latsarusta ja jonka nojalla rikkaus, kurjuuden anoessa almua, voi hyvällä omallatunnolla kukkaronsa sulkea, ja joka sallii varakkaan kristityn sunnuntaisin notkistaa polvensa pehmeätä kirkko-

tyynyä vasten Kaikkivaltijaan armolahjoja anoakseen, tuntematta vähintäkään vastuunalaisuutta lähikadulla vallitsevasta äärimmäisestä kurjuudesta. Sillä köyhyys, puute ja nälkä eivät ole tämän teorian mukaan luettavat yksityisen ahneuden eikä liioin yhteiskunnallisten olojen syyksi; nehan ovat muka yleismaailmallisten lakien välttämättömiä seurauksia, ja niitä vastaan sotiminen — ellei olisikaan suoraan jumalattomuutta — olisi ainakin yhtä hyödytöntä kuin sotiminen kappalten painolakia vastaan. Tältä kannalta katsoen se, joka keskellä ympäröivää köyhyyttä on kasannut itselleen rikkautta, ei ole tehnyt muuta kuin vaan viattomasti aidottanut itselleen pienen keitaan erämaan lentohiekkaa vastaan, joka muussa tapauksessa olisi hänet allensa haudannut. Hän on saavuttanut vaan muka voiton omaan laskuunsa, ketään vahingoittamatta. Ja vaikka rikkaat puustavillisesti täyttäisivät Kristuksen käskyn ja jakaisivat omaisuutensa vaivaisille, niin ei muka siitäkään mitään hyötyä lähtisi. Väkiluku siitä näet muka kasvaisi yhä hurjemmin ja jälleen tunkisi elintarpeiden eli kapitalin raja-aitaa vasten, joten saavutettu tasa-arvoisuus muuttuisi pian vaan tasa-arvoisuudeksi yhteisessä kurjuudessa. Tämällä viisasteluilla kumotaan niitä uudistuspyrintöjä, jotka liian läheltä kajoisivat valtuokan etuihin; sanotaan vaan, että niistä ei muka lähtisi mitään hyötyä. Kun näet siveyslaki kieltää käyttämästä väen lisääntymisen ehkäisemiseksi luonnon käyttämiä keinoja ja siten ennakolta panemasta sulkua väkiluvun kasvamiselle, joka pian saattaisi paisua niin, että ihmisiä olisi maailmassa vierä vieressä kuin silliä tynnyrissä, niin ei oikeastaan voi siis muka mitään tehdä köyhyyden poistamiseksi, ei yksityisten eikä yhteisten ponnistusten avulla, ellei oteta lukuun sitä, minkä parempi kasvatus ja kansan kehottaminen suurempaan varovaisuuteen mahdollisesti vaikuttaisi.

Teoria, joka yhdellä kertaa sekä vastaa köyhien luokkien ajatustapoja että oikeuttaa rikkaiden voitonpyyntiä ja vallassa olijain itsekkyyttä, levisi tietenkin nopeasti ja laski juurensa syvälle. Niin on Malthuksen teorian käynyt.

Vielä on tämä sama teoria viime vuosina saanut lisätukea tuosta äkkinäisestä ajatusten käänteestä ihmisen alkuperän ja lajien muodostumisen kysymyksessä. Luulen helpoksi todistaa Bucklen olleen oikeassa sanoessaan, että Malthuksen teorian leveneminen on katsottava käännekohdaksi järkeilevän ajattelamisen historiassa; mutta liian pitkälle poikkeaisimme tutkimuksemme alalta, jos ryhtyisimme osottamaan tuon opin jälkiä filosofiassa (Bucklen oma teos on ainakin yksi esimerkki siihen); meidän on yrityksestä luopuminen, niin mieltäkiinnittävää kuin sellainen poikkeus saattaisikin olla. Mutta se välillinen taikka välitön kannatus, minkä Malthuksen teorialle antaa tuo uusi kehityksen filosofia, joka nyt niin nopeasti leviää kaikkiin suuntiin, on joka tapauksessa otettava lukuun, kun kysymys on niistä lähteistä, joista tämä teoria ammentaa nykyisen vaikutusvoimansa. Niinkuin kansantalouden alalla se kannatus, minkä tämä oppi sai palkka- ja korkoteorioista, oli omansa kohottamaan Malthuksen opin jonkinlaiseen keskustotuuden arvoon, niin on samanlaatuisten aatteiden ulottaminen elämän kehitykseen kaikissa sen muodoissa antanut tuolle teorialle vieläkin korkeamman ja hyökkäyksiltä turvatumman aseman. Agassiz, joka kuolemaansa asti pysyi uuden luonnonfilosofian innokkaana vastustajana, sanoi darvinismia „Malthuksen uudeksi painokseksi“¹⁾ ja Darwin sanoi itsekkin, että olemassaolon taistelu „on Malthuksen oppia, sovitettuna kaksinkertaisella voimalla koko eläin- ja kasvimaailmaan“²⁾.

Minusta ei kaikitenkaan näytä aivan täsmälliseltä sanoa, että oppi luonnollisen valinnan tai väkevämpien ylivoiman kautta tapahtuvasta kehityksestä olisi Malthuksen oppia laajemmassa merkityksessä; sillä Malthuksen oppi ei alkujaan sisältänyt eikä välttämättä sisälläkään keihtyksen aatetta. Mutta tuo aate sii-

1) Eräässä Massachusettsin maanviljelysseuran kokouksessa v. 1872 pitämässään esitelmässä, joka on julkaistu Yhdysvaltain Maanviljelysdepartementin vuosikertomuksessa vuodelta 1873.

2) Lajien synty, III luku.

hen kyllä pian yhdistettiin. Niinpä Mc Culloch¹⁾ arvelee tuon lisääntymisperiaatteen vaikuttaneen yhteiskuntaolojen parantumista ja taiteen edistystä, sekä selittää, että siitä johtunut köyhyys on ollut ainoastaan voimakkaana kiihottimena teollisuuden kehittymiselle, tieteiden levenemiselle ja rikkauksien kasaamiselle ylempien ja porvariluokkain keskuudessa, ja että ilman tätä kiihottainta yhteiskunta aivan pian vaipuisi välinpitämättömyyteen ja menisi rappiolle. Mitä on tämä muuta kuin ihmis-yhteiskuntaan sovellettu oppi „olemassaolon taistelusta“ ja „väkevämpien ylivoimasta“, joita nyt, luonnontieteihin vedoten, sanotaan luonnon käyttämiksi keinoiksi, joilla sen kaikkialla pulppuava lähde kuohuttaa esille noita äärettömän moninaisia ja oloihin ihmeellisesti taipuvaisia elämänmuotoja. Mitä se on muuta kuin sen voiman tunnustamista, joka näöhtään julmana ja armottomana, kuitenkin tuhansien vuosisatain kuluessa on kehittänyt nilviäisen jostakin alemmasta lajista, apinan nilviäisestä, ihmisen apinasta ja yhdeksännentoista vuosisadan — kivikaudesta.

Näin suositeltuna ja muka todeksi todistettuna, tällaisten mahtavain etujen tukemana ja kannattamana on nyt tuo Malthuksen teoria — eli se oppi, jonka mukaan köyhyys syntyy väkiluvun kasvamisesta elatusvarojen ylitse, tai toisessa muodossa lausuttuna, se oppi, jonka mukaan työläisten lisääntymistaipumus alituisesti painaa palkat siihen vähimpään määräänsä, jolla työläiset suinkin saattavat pysyä hengissä ja edelleen sikiintyä, — yleisesti tunnustettu epäilemättömäksi totuudeksi, jonka valossa kaikki yhteiskunnalliset ilmiöt selityksensä saavat; aivan niinkuin ennen muinoin tähtitaivaan ilmiöitä selitettiin otaksumalla maapallon seisovan liikkumatta paikallaan ja geologiset seikat otaksumalla mosekselainen luomishistoria puustavilliseksi totuudeksi. Tämän opin tunnustettuun kumoamattomuuteen nähden pitäisi sen kieltämiseen olla yhtä paljon rohkeutta kuin eräälläkin papilla, joka tässä tuonaan nousi vastustamaan sitä luuloa, että maa muka pyöri auringon ympäri;

1) IV:s muist. Adam Smithin „Kansojen varallisuuteen.“

sillä toisessa tai toisessa muodossa on Malthuksen teoria saanut ajatusmaailmassa osakseen miltei aivan yleisen hyväksymisen, ja sen jäljet tuntuvat kaikkialla sekä arvokkaammassa että huonommassa jokapäiväisessä kirjallisuudessa. Sen tunnustavat taloustieteilijät ja valtiomiehet, historioitsijat ja luonnontieteilijät, yhteiskuntaopilliset kongressit ja työväen yhdistykset, papit ja materialistit, ruti vanhoilliset ja punasista punasimmat. Ottavatpa sen keskustelun alaiseksi useat semmoisetkin, jotka tuskin tietävät mitään Malthuksesta ja hänen opistaan.

Ja kuitenkin olen minä siinä toivossa, että niinkuin valitseva palkkaoppi kaatui perusteiltaan, kun se saatettiin rehellisen tarkastuksen alaiseksi, niin on kaatuva myöskin sen kaksois-oppi, Malthuksen teoria. Todistettuamme, ettei kapitaali ole palkan lähteenä, me olemme jo onnistuneet nostamaan tuon Anteuksen maasta ja pitelemme sitä jo rinnuksista.

2. LUKU.

Tosiseikkoihin perustuvia johtopäätöksiä.

Malthuksen teorian yleinen tunnustaminen ja sen korkeasti tieteelliset kannattajat olivat antaneet minulle syytä pitää välttämättömänä tutkia sen perustuksia sekä niitä vaikuttimia, jotka ovat yhtyneet sille niin valtaavaa vaikutusta antamaan yhteiskunnallisia kysymyksiä käsiteltäessä.

Mutta kun näin saatamme tämän teorian välittömän tarkastelun alaiseksi, niin osottautuu se luullakseni yhtä hataraksi kuin vallalla oleva palkkateoriakin.

Ensiksikään ne seikat, jotka sen tukemiseksi tavallisesti esiintuodaan, eivät suinkaan tue sitä, eivät liioin analogiat puhu sen puolesta.

Toiseksi on olemassa seikkoja, jotka sen tykkäänään kumoovatkin.

Satun suoraan asian ytimeen sanoessani, ettei kokemus eikä analogia anna vähintäkään aihetta otaksumaan väkiluvun pyrkivän kasvamaan elintarpeita nopeammin. Ne seikat, jotka tämän väitteen todistamiseksi esitetään, eivät todista muuta kuin että missä ihmiset väestön harvalukuisuuden takia, kuten uutismaissa, taikka omaisuuden epätasaisen jaon vuoksi, kuten vanhojen maitten köyhimpien luokkain keskuudessa, työskentelevät yksistään aineellisten tarpeittensa tyydyttämiseksi, siellä on väen lisääntyminen niin nopea, että sen esteettä jatkuessa voisi elatusaineiden saanti ajoittain käydä riittämättömäksi. Mutta tästä ei saa vielä päättää, että sikiäminen olisi yhtä runsas siellä, missä väkiluku on kyllin tiheä ja omaisuus siksi tasaisesti jaettu, että se vapauttaa koko yhteiskunnan välttämättömyydestä panna kaikki voimansa yksistään olemassaolon taisteluun. Ei myöskään saa otaksua, että tuo sikiämisen taipumus, köyhyyttä synnyttäessään, tekee semmoisen yhteiskunnan mahdolliseksi, sillä tuo merkitseisi selvästi samaa kuin pitää juuri riidanalaista kysymystä todistettuna lähtökohtana ja joutua loppumattomaan todistelujen kiertoon. Ja vaikkapa myönnettäisiinkin lisääntymisen lopulta johtavan köyhyyteen, niin eipä yksin tuohon otaksumaan perustuen voi väittää, että nykyäänkin vallitseva köyhyys olisi tästä syystä syntynyt, niin kauan kuin ei ole todistettu, etteivät mitkään muut seikat ole voineet sitä synnyttää. Mutta tuopa ei nykyisten hallitusten, lakien ja tapojen vallitessa ole mitenkään mahdollista todistaa.

Tämä käy ilmeiseksi muun muassa myöskin itse „Kansottumis-tutkielmastakin“. Tuota kuuluisaa kirjaa, josta puhutaan paljon enemmän kuin sitä luetaan, ansaitsisi kyllä yhä edelleenkin tutkia, ellei muuna niin kirjallisena merkillisyytenä. Vastakohta itse kirjan ansioiden ja sen vaikutuksen välillä, minkä se on aikaansaanut tai ainakin sanotaan aikaansaaneen (sillä vaikka James Stuart, Townsend ja jotkut muut ovat Malthuksen kanssa osallisia „sikiämislain“ kunniakkaaseen keksintöön, niin tuo „Kansottumis tutkielma“ se vasta sen oikein näkyville ja kuuluville nosti), on yksi kirjallisuudenhistorian merkillisimpiä ilmiöitä,

ja helposti on ymmärrettävissä, miksi Godwin, jonka „Vaitiollinen oikeellisuus“ niminen teos oli synnyttänyt „Kansottumistutkielman“, oli vanhuutensa päiviin saakka pitänyt itselleen alentavana siihen mitään vastata. Malthuksen teos alkaa väitteellä, että väestö pyrkii lisääntymään geometrisessä eli neliöllisessä sarjassa, jota vastoin elintarpeet voivat parhaassa tapauksessa ottaa enentyäkseen ainoastaan aritmeettisessä sarjassa, — väite, jolla ei ole yhtään suurempaa arvoa kuin jos väitettäisiin, että koska pennun häntä oli kasvanut kahta pitemmäksi sillä aikaa kuin pennun paino oli lisääntynyt jollakin naulalla, niin pennun häntä kasvaa geometrisessä, mutta ruumiin paino aritmeettisessä sarjassa. Ja johtopäätös olisi juuri se, minkä Swift satiirissään oli pannut eräällä saarella olleiden oppineiden suuhun, jolla saarella ei vielä koskaan oltu nähty koiria; oppineet, verrattuaan näitä sarjoja toisiinsa, tulivat siihen „hämmästyttävään tulokseen“, että koiran saavuttaessa 50 naulan painon häntä on oleva peninkulman pitkä, joten sen heiluttaminen on tuottava suuria häiriöitä, ja jonka vuoksi he ehdottivat preventiivisenä keinona hännän sitomista, jos tahdottiin välttää ainoata ehdottomasti tepsivää keinoa, nimittäin hännän typistämistä leikkausten avulla sen mukaan kuin se kasvoi. Tämmöisen päätöksen alun perästä suositellaan kirjassa monen sivun mittaan tuontitulleja ja ehdotetaan tullimaksujen määräämistä maasta vietävälle viljalle, mikä aate on nyt jo pitkät ajat sitte vanhentuneiden romutavarain joukkoon joutunut. Ja kaikkialla, missä kirja pyrkii jotain todistelemaan, tavataan kohtia, jotka ilmaisevat tuon arvoisan pappismiehen naurettavaa kykenemättömyyttä järkipäiseen ajatteluun; niinpä esimerkiksi hänen väittäessään, että päiväpalkan noustua 2:sta 5:een shillinkiin, täytyy lihan hinnan välttämättä nousta 9 pencestä 2 tai 3 shillinkiin naulalta, jonka vuoksi työväen asema ei siis muka paranisi tuosta palkan korotuksesta. Väite, jonka tapaisen muistan erään kunnan kirjaltajan kerran aivan tosissaan lausuneen, nimittäin, että kun muuan hänen tuttavansa kirjailija oli ollut neljänkymmenen ikäinen hänen ollessaan vasta kahdenkymmenen

vanhana, niin täytyy kirjailijan olla nyt jo kahdeksankymmenen ikäisenä, koska hän, kirjaltaja itse, oli neljäkymmenen vuotias. Moista ajatusten sekaannusta ei esiinny ainoastaan paikatellen, vaan ne ovat vallalla läpeensä koko kirjassa¹⁾. Suurin osa kirjasta muodostaa oikeastaan epätietoisien vastaväitteen juuri siihen teoriaan, jota kirja on kannattavanaan; sillä Malthuksen katsaus niihin vaikuttimiin, joita hän sanoo positiivisiksi, myöntöperäisiksi lisääntymisen esteiksi, todistaa, vastoin hänen omaa tarkotustaan, että tulokset, jotka hän sanoi liikaväen vaikuttamiksi, oikeastaan perustuvatkin muihin vaikuttimiin. Kaikkien niiden tapausten joukossa, joita hän mainitsee (ja niitä on koottu melkein yli koko maanpiirin) ja joissa paheet ja kurjuus vaikuttavat ehkäisevästi väen lisääntymiseen rajoittamalla avioliittojen lukua ja lyhentämällä ihmisen ikää, ei ole ainoatakaan sellaista, jonka mukaan voisi paheiden ja kurjuuden syyksi sanoa sitä, että syövien suiden luku on lisääntynyt nopeammin kuin suita syöttävien käsien luku; vaan jokaiseen tapaukseen nähden käy päivän selvästi ilmi, että paheet ja kurjuus syntyvät taitamattomuudesta ja ahneudesta, tai huonosta valtiomuodosta, vääristä laeista, ja tuhoa tuottavista sodista.

Ja mikä Malthukselta jää todistamatta, sitä eivät mitenkään hänen jälkeläisensääkään ole voineet saada todistetuksi.

¹⁾ Huomattava on, että Malthuksen muut teokset, vaikka ne kirjoitettiin hänen jo saavutettuaan kuuluisuutensa, eivät tehneet mitään vaikutusta, vaan päinvastoin joutuivat niidenkin halveksimiksi, jotka hänen „Tutkielmaansa“ pitävät suurena keksintönä. Esimerkiksi „*Encyclopaedia Britannica*“, joka täydellisesti hyväksyy Malthuksen teorian, siitä huolimatta sanoo M:n „*Political Economy*“ (Kansantalous) nimisestä teoksesta „Se on perin huonosti kokoonpantu, eikä se missään suhteessa voi käydä käytännöllisen ja tieteellisen esityksen nimellä. Siinä suuremmaksi osaksi tehdään vaan selkoa muutamista Ricardon omituisista opinkappaleista sekä tarkastellaan arvon luontoa ja syitä. Nuo selonteot ovat kuitenkin kaikkea muuta kuin tyydyttäviä. Malthuksella, totta puhuen, ei ole koskaan ollut selvää ja oikeata käsitystä Ricardon teorioista tai edes niistä periaatteista, jotka määräävät vaihdonalaisien eri esineiden arvoa.“

Hakemalla hakienkaan ei koko maanpiiriltä löytyisi ainoatakaan merkitsevämpää maata¹⁾, jossa köyhyyden syyksi voisi sanoa väestön lisääntymistä. Mitä vaaroja rajaton väestön lisääntymisen tuoneekin muassaan, tähän päivään asti ei niistä vielä ole ollut mitään tietoa. Ne eivät ole olleet niitä onnettomuuksia, jotka ovat ihmiskunnan vitsauksena olleet, — miten sitte vastaisuudessa käyneeikin. Ettäkö väkiluku pyrkii aina kasvamaan elatusvarojen ylitse? Mutta miten on sitte selitettävä, että maapallomme niiden tuhansien eli, kuten nykyään arvellaan, miljoonien vuosien kuluessa, joina ihmisiä on maan päällä elänyt, on yhä vieläkin niin harvaan asuttu? Miten on selitettävä, että moni ihmistoiminnan keskus nyt on jäänyt autioksi, että muinaiset viljavainiot ovat tiheiksi näreiköiksi metsistyneet, ja että petoeläimet pentujansa nuoleskelevat paikoissa, missä muinoin vilisi ahkeroivia ihmisjoukkoja?

Missä näemme väestön kasvavan miljoonaluvuissa, siellä helposti unohdamme sen tosiseikan, että, mikäli historiaa tunnemme, väestön väheneminen on aivan yhtä tavallinen ilmiö kuin sen lisääntyminenkin. Emme edes tiedä onko väestön lukumäärä koko maailmassa tätä nykyä suurempi kuin koskaan ennen; me ainoastaan otaksumme niin olevan. Viime vuosisadalla oli Montesquieu lausunut arvelun (mikä siihen aikaan lienee muuten ollut jotenkin yleinen), että nimittäin maapallon väkiluku on kristillisen ajanlaskun alusta pitäen melkoisesti vähentynyt. Yleinen mielipide on tosin sittemmin kääntynyt päinvastaiseksi; mutta uusimmat tutkimukset ja löydöt ovat nyttemmin alkaneet jälleen kallistaa asiaa sille puolelle, että noissa

1) Sanon „ainoatakaan merkitsevämpää“, koska voi kyllä olla pikku saaria, kuten esimerkiksi Pitcairns-saari, jotka erotettuina lähemmästä yhteydestä muun maailman kanssa ja siis myös niistä vaihdon mahdollisuuksista, jotka ovat väkiluvun kasvaessa suurempien tuotantovälineiden aikaansaamiseksi välttämättömät, näyttävät kyllä kelpaavan todistamaan tässä puheena olevaa seikkaa. Hetkisenkin miettiminen on kuitenkin tekevä selväksi, ettei moisia poikkeustapauksia sovi todellisina esimerkkeinä pitää.

liioteltuina pidetyissä vanhojen historioitsijain ja löytömatkailijain kertomuksissa olisi sittekin jotain perää, koskapa on tavattu merkkejä, jotka viittaavat siihen, että muinaisissa sivistysesissä on väestö ollut lukuisampi, olot kehittyneempiä ja samoin myös, että koko ihmissukukin on vanhempaa kuin ennen otaksuttiin. Perustaessamme väestölaskumme kaupan ja liikeyhteyden kehitykseen, taiteiden edistykseen ja kaupunkien suuruuteen, me helposti jätämme huomioon ottamatta sitä asutusten tiheyttä, jota tuo vanhoissa sivistysmaissa tavattava voimaperäinen maanviljelys saattoi ylläpitää, erittäinkin niillä seuduilla, missä käytettiin keinotekoisia kastelujärjestelmiä. Mikäli voimme muutamista tiheästi asutuista Kiinan ja Euroopan seuduista päättää, saattaa hyvinkin lukuisa väestö, joka noudattaa yksinkertaisuutta tavoissa, elää ilman sanottavaa liikeyhteyttä ja saavuttamatta mitään korkeampaa kehitystasetta niissä taide- ja teollisuushaaroissa, jotka ovat nykyiselle edistykselle ominaisimmat, samoin myös ilman tuota aikamme kansain taipumusta kasaantumaan suuriin kaupunkeihin ¹⁾.

Olkoonpa tämän asian laita muuten kuinka tahansa, Europa on kaikissa tapauksissa ainoa maanosa, jonka täydellä varmuudella voimme sanoa nykyään olevan väkirikkaamman kuin milloinkaan ennen. Kuitenkin on tällöin jotkut maat jätettävät lukuun ottamatta. Epäilemättä on Kreikassa ja kenties Espanjassakin ollut ennen muinoin enemmän asukkaita kuin

¹⁾ Erästä H. H. Bancroftin „Native Races“ (Maan alkuasukkaat) nimisessä teoksessa olevasta kartasta näkee, että Vera Cruzin valtio ei ole mikään muinaisuutensa puolesta merkillinen osa Meksikosta, ja kuitenkin sanoo Hugo Fink kirjassaan „The Smithsonian Institute“, ettei tuon valtion maa-alalla ole ainoatakaan neliöjalkaa, josta ei kaivettais löytyisi särkyneitä kiviveitsiä tai saviastian paloja; että koko maan läpi käy yhdensuuntaisia kivrivejä, jotka estävät maan vierimistä sadekausien aikana; nämä laitokset osottavat laihimmankin maan olleen viljelyksen alaisena, joten täytyy ehdottomasti tulla siihen johtopäätökseen että tuon valtion muinainen asutus oli ainakin yhtä tiheää kuin Euroopan väkirikkaimmissa seuduissa.

nykyään; sama saattaa olla asianlaita myöskin luoteis- ja muutamissa keski- ja itä-Europan osissa.

Amerikan väkiluku on kasvanut siitä pitäen kuin europlaiset tämän maanosan löysivät; mutta lisäys ei ole niin suuri kuin tavallisesti otaksutaan, koskapa jotenkin todenmukaisten arviolaskujen mukaan yksin Perussa oli sen löytämisen aikaan lukuisampi asutus kuin mikä nyt elää Etelä-Amerikan koko alalla. Sitä paitsi viittaavat kaikki merkit siihen, että vähää ennen Amerikan löytöä sen asutus oli ollut vähenemässä. Kuinka moni suuri kansakunta on jo kehityskautensa suorittanut, kuinka moni valtakunta syntynyt ja hävinnyt „tuossa uudessa maailmassa, joka oikeastaan on juuri vanha maailma“, voimme me enää vaan hämärästi aavistaa. Mutta valtavat rauniojäännökset puhuvat sivistyksestä, joka on käynyt Inca'in edellä ja ollut sitä suuremmoisempi. Yukatanin aarniometsissä ja keski Amerikassa on olemassa jäännöksiä suurista, espanjalaisen vallotuksenkin aikana jo unohdetuista kaupungeista; kun Cortez tuli Meksikoon, oli siellä raakalaisuus vallannut allensa korkeamman yhteiskunnallisen kehityksen; monin paikoin pitkin Yhdysvaltoja on tavattavissa hautakumpuja, jotka puhuvat aikaisemmasta ja verrattain tiheämmästä asutuksesta; siellä täällä esimerkiksi Lake Superiorin kuparisuonissa tavataan jälkiä korkeammasta, niille indiaaneille tuntemattomasta taiteesta, joiden kanssa valko-ihoiset ovat tulleet yhteyteen.

Mitä tulee Afrikaan, niin epäilyksillä ei voi olla enää mitään sijaa. Pohjois-Afrikassa saattaa tätä nykyä olla ainoastaan vähäinen osa siitä asutuksesta, mikä siinä vanhaan aikaan oli ollut; sillä onhan Niilinlaaksossakin todistettavasti ollut ennen muinoin verrattoman rikkaampi asutus kuin nyt, ja Saharan eteläpuolella ei väkiluku näytä lisääntyneen koko historiallisen ajanjakson kuluessa; pikemminkin on luultavaa, että orjakaupan vuoksi suunnattomat maa-alat ovat joutuneet autioiksi.

Aasiaan nähden taas, johon nytkin sisältyy enemmän kuin toinen puoli ihmiskuntaa, vaikkei väen tiheys ole siellä paljoa enempää kuin puolet Europan tiheydestä, on huomattava, että

sekä India että Kiina näyttävät olleen joskus ennen väkirikkaampia kuin nyt, jota paitsi myös Mongolia, tuo suuri ihmisluvun kehto, josta läksi äärettömät ihmistulvat kansottamaan noita kahta maanosaa ja joka vyörytti ihmisaaltojaan myös Europankin ylitse, on todennäköisesti ollut ennen aikaan paljon väkirikkaampi kuin nyt. Merkillisimmät mullistukset ovat sentään tapahtuneet Vähässä Aasiassa, Syyriassa, Babyloniassa ja Persiassa, eli lyhyesti sanoen niissä maissa, joiden oli ollut alistuminen Aleksanteri Suuren alamaisiksi. Paikoissa, missä ennen muinoin oli ollut isoja kaupunkeja ja muurahaisina kiehuvia ihmisjoukkoja, on nyt enää vaan kurjia kyliä tai hedelmättömiä aroja.

Onpa jotakuinkin kummaa, ettei noiden, tuon tuostakin syntyvien lukemattomien teorioiden joukossa ole ainoatakaan sellaista, joka väittäisi maan päällä olevien ihmisten lukumäärän olevan kerran kaikkiaan ennakoita määrätyn. Sellainen teoria vastaisi kaikissa tapauksissa paremmin historian tosiasioita, kuin teoria, jonka mukaan väestöllä on alituinen taipumus kasvamaan elatusvarain ylitse. Selvähän on, että väestöllä niinkuin merelläkin on luoteensa ja vuoksensa, jotka keskenään vuorottelevat; väestön keskukset vaihtavat paikkojaan, uusia kansallisuuksia syntyy, vanhoja häviää; harvaan-asutut seudut muuttuvat väkirikkaiksi, ja väkirikkaat muuttuvat väettömiksi; mutta niin pitkälle kuin voimme nähdä, ei ole olemassa minkäänlaisia todistuksia alituisesta väestön kasvamisesta, eikä edes mitään varmaa todistusta siihen, että ihmiskunta olisi kokonaisuudessaan ollut aina lisääntymässä. Niin pitkälle kuin voimme nähdä, eivät kansain etujoukot ole milloinkaan tehneet hyökkäyksiä asumattomiin maihin, vaan aina taistelleet kansoja vastaan, jotka olivat heitä ennen anastaneet maita; hämärinä häämöttävien valtakuntien takaa häämöttävät vielä vanhempien valtakuntien haamut. Jokseenkin varmasti voi kyllä päätellä, että maan asujaimisto on alkujaan ollut vähäinen, sillä tiedämme, että on ollut geologinen aikakausi, jonka kestäessä ihmiskunta ei ole voinut maan päällä löytyä, emmekä

voi otaksua, että ihmiset olisivat kaikki yht'aikaa maan päälle ilmestyneet kuten Kadmuksen kylvämistä lohikäärmeen hampaista; mutta äärettömän kaukaisessa etäisyydessä me näemme suuria muinaisia kansakuntia, joihin historia, tarut ja muinaismuistot jaksavat heittää ainoastaan tuskin tuntuvia valonsäteitä. Eipä näiden tavattomien ajanjaksojen kuluessa lisääntymisen taipumus ole kuitenkaan ollut kyllin voimakas täyttääksensä maan ihmisillä tai edes lisäämään sen asutusta kokonaisuudessaan senkään vertaa, että pääsisimme sen varmuudella näkemään. Ottaen lukuun maan kykyä elättämään ihmisiä, on maa kokonaisuudessaan ajateltuna vielä aivan heikosti kansotettu.

On olemassa vielä toinen selvää kieltä puhuva tosiseikka, jonka pitäisi hämmästyttää jokaista, ken näitä asioita ajatellen ottaa katsahtaakseen nykyisen yhteiskunnan rajoja ulommas. Malthuksen oppi julistaa yleiseksi laiksi, että väestöllä on luonnollinen taipumus kasvamaan elatusvarain ylitse. Jos nyt sellainen laki todellakin olisi olemassa, niin pitäisi sen kaikkialla, missä asutus on määrätyn tiheydensä saavuttanut, olla yhtä silmiinpistäväänä kuin mikä muu tahansa niistä suurista luonnonlaeista, jotka ovat kaikkialla huomattavissa ja tunnustettuina. Kuinka on silloin mahdollista, ettei juutalaisten, eikä egyptiläisten, ei indialaisten, ei kiinalaisten keskuudessa, ei roomalaisten eikä kreikkalaisten kansain opinkappaleissa ja lukukirjoissa, yhtä vähän kuin millään muilla kansalaisilla, jotka ovat eläneet erikoisina kansoina ja perustaneet uskontoja ja kirjottaneet lakikirjoja, tavata pienintäkään viittausta sen tapaisista lakimääräyksistä kuin ovat Malthuksen preventiiviset keinot; vaan sen sijaan vuosisatojen viisaus ja maailman uskonnot ovat aina terottaneet ihmisten mieliin uskonnollisia ja kansalaisvelvollisuuksia, jotka ovat aivan päinvastaisia kuin ne, joita vallitseva taloustiede nyt opettaa ja joita Annie Besant koettaa tehdä Englannissa kansantajuisiksi.

Lisäksi on huomattava, että on ollut olemassa yhteiskuntia, joissa valtio takasi jokaiselle jäsenellensä työtä ja elatusta. John Stuart sanoo (II kirja, XII luku, II osa), että näin menetellen

ja samalla kuitenkin valtion pitämättä huolta avioliiton ja sikiämisen rajottamisesta, seurauksena täytyy olla yleinen kurjuus ja turmelus. „Nuo seuraukset“, hän sanoo, „ovat olleet arvokkaiden kirjailijain teoksissa niin usein ja sellaisella selvyydellä esitettyinä, että tietämättömyys niistä ei ole sivistyneelle ihmiselle enää anteeksi annettavissa.“ Siitä huolimatta Spartassa, Perussa, Paraguaissa ja kaikissa muissa maata yhteisesti omistavissa yhteiskunnissa, jommoiseksi maanviljelys näyttää melkein kaikkialla alkuperäisesti järjestyneen, on oltu kokonaan tietämättömiä tuon luonnollisen taipumuksen uhkaavista vaaroista.

Paitsi näitä esittämiäni yleisiä seikkoja, on olemassa muita, ehkä vieläkin paremmin tunnettuja, jotka näyttävät puhuvan täydellisesti tuota valtaavaa lisääntymistäipumusta vastaan. Jos tuo taipumus on todellakin niin voimakas kuin Malthus edellyttää, kuinka on silloin selitettävissä, että usein kokonaiset perheet kuolevat sukupuuttoon — perheet, jotka eivät ole köyhyydestä mitään tietäneet? Kuinka on selitettävissä, että vaikka joskus lisääntymistä koetetaan edistää perinnöllisillä arvonimillä ja perintötiloilla ja vaikka nämä edut siis riippuvat sukuluetteloiden säilyttämisestä ja sukuperän todistuksista, sittekin sellaisen ylimystön keskuudessa, kuin on englantilainen, niin monet aatelisuvut kuolevat sukupuuttoon, ja ylihuone voi pysyä koossa vuosisadasta vuosisataan ainoastaan yhä uudistuvien nimitysten kautta?

Löytääksemme esimerkin semmoisesta perheestä, joka olisi erikoisen pitkiä ajanjaksoja ollut olemassa, vaikkapa olikin tulojensa ja kunniansa puolesta täysin turvattu, on meidän lähteminen tuohon aina muuttumattomaan Kiinaan. Siellä elävät vielä Konfusiuksen jälkeläiset ja nauttivat erioikeuksia sekä suuremmoista arvoa, muodostaen maan ainoan, suoraan alenevassa polvessa periytyvän ylimystön. Otaksuen, että väestö pyrkii jokaisen 25 vuoden kuluessa lisääntymään kaksinkertaiseksi, olisi se 2150 vuoden kuluttua Konfusiuksen kuolemasta nousut 859,559,193,106,709,670,198,710,528 henkeen. Mutta tällöisen armottoman määrän asemesta oli Kaughin hallitessa, 2150 vuotta Konfusiuksen kuoleman jälkeen, hänen

jälkeläisiään ainoastaan 11,000 miespuolista jäsentä, sanokaamme kaikkiaan noin 20,000 henkeä. Mikä ääretön erotus! Ja se on sitäkin ihmeellisempää, kun ottaa huomioon, että kunnia, jota tämä suku nauttii esi-isänsä, „muinaisuuden pyhimmän opettajan“ vuoksi, olisi epäilemättä pitänyt ehkäistä „positiivisten lisääntymis-esteitten“ vaikutusta, jonka lisäksi tulee, että Konfusiuksen oppi ei suinkaan kehota „preventiivisten keinojen“ käyttämiseen.

Voisi joku arvella tätäkin lisäystä sentään kylläkin suureksi. Kaksikymmentäkaksi tuhatta henkeä, jotka 2150 vuoden kuluessa ovat kasvaneet yhden ainoan pariskunnan jälkeläisiksi, ei kyllä saavuta Malthuksen neliösarjaa, mutta kaikissa tapauksissa voisi liika lisääntymisen synnyttää.

On kuitenkin muistaminen, että jonkun yhden perheen jälkeläisten lisääntyminen ei lainkaan todista koko väestön lisääntymistä. Sen se tekisi ainoastaan, jos avioliitto olisi solmittu yksistään tämän saman suvun jäsenten välillä. Mutta tavallisesti on asianlaita sellainen, että Hentusella ja hänen vaimollaan on poika ja tytär, jotka menevät naimisiin toisen pariskunnan pojan ja tyttären kanssa, ja näistä uusista pariskunnista saa nyt kumpikin kaksi lasta. Hentusella ja hänen vaimollaan on siis neljä lastenlasta, mutta toisessa sukupolvessa ei sentään ole useampia kuin toisessakaan, sillä kullakin lapsenlapsella, sekä erikseen että yhteensä otettuina, on neljä esivanhempaa. Asiain jatkuessa samalla tavalla yhä edelleen voisi otaksua jälkeläisten helposti lisääntyvän sadaksi, tuhanneksi, jopa miljoonaksikin hengeksi; mutta jokaisessa jälkeläisten sukupolvessa ei sittenkään olisi useampia henkilöitä kuin jokaisessa esi-isien sukupolvessa. Sukupolvien suhde toisiinsa voidaan verrata verkon silmukoihin tai kankaan ristikkäin käyviin lankoihin: lähtien jostakin kohden verkon yläreunasta, seuraa silmä lankoja, jotka alaspäin mennessä eroavat yhä kauemmaksi toisistaan; mutta lähtiessä jostakin kohden verkon alareunasta, juoksevat langat ylöskin päin yhtä paljon toisistaan erille. Kuinka monta lasta jollakin ihmisellä tulee olemaan on epätietoista; mutta että jo-

kaisella on kaksi vanhempaa, se on varma, ja yhtä varma on, että kummallakin näistä on vuorostaan ollut kaksi vanhempaa. Jos tätä neliösarjaa seurataan muutamien ylenevien sukupolvien läpi, niin huomataan, että se johtaa yhtä „hämmästyttäviin tuloksiin“ kuin Malthuksen niin sanottu kansottumislaki.

Käykäämme kuitenkin näistä ylimalkaisista katsahtuksista tarkempiin tutkisteluihin. Väitän, että nuo esimerkkeinä tavallisesti mainitut liian lisääntymisen tapaukset eivät kestä lähempää tarkastelua. India, Kiina ja Irlanti ovat näiden esimerkkien joukossa selväpuheisimpia. Kaikissa näissä maissa on suuria ihmisjoukkoja kuollut nälkään, ja kokonaiset kansanluokat ovat yhä edelleen tuomitut hirmuisimpaan kurjuuteen ja maasta siirtymiseen. Mutta jokohan tämä on todellakin liian kansottumisen syyksi luettava?

Jos vertaamme maan koko pinta-alaa sen koko väestöön, niin eivät India ja Kiina ole suinkaan tiheimmin asuttuja paikkoja maapallolla. Behmin ja Wagnerin laskujen mukaan nousee Indian väkiluku ainoastaan 132 ja Kiinan 119 henkeen englantilaista neliöpeninkulmaa kohden, jotavastoin Saksin kuningaskunnan väkiluku on 442; Belgian 441, Englannin 442, Alankomaitten 291, Italian 234, ja Japanin 233 henkeä neliöpeninkulmaa kohden¹⁾. Kummassakin puheenalaisessa maassa on siis olemassa suuria käyttämättömiä tai ainakin vaillinaisesti viljeltyjä maa-aloja; mutta tiheämminkin asutuissa seuduissaan ne voisivat molemmat epäilemättä elättää paljon suurempaa väestöä ja paljon paremmissa elinehdoissa; sillä molemmissa

1) Nämä numerot olen ottanut the Smithsonian Instituten vuosikertomuksesta v:ltä 1873 jättämällä pois murtoluvut. Behm ja Wagner arvostelevat Kiinan väkilukua 446,500,000:ksi jotavastoin jotkut muut eivät sano sen nousevan yli 150,000,000. Etu-Indian väkiluvun he sanovat olevan 206,225,580 eli 132,29 neliöpeninkulmaa kohden; Ceylonin 2,405,287 eli 97,36 neliöpeninkulmaa kohden; Taka-Indian 21,018,062 eli 27,94 neliöpeninkulmaa kohden. Maan koko väestö on heidän arvionsa mukaan 1,377,000,000 eli keskimäärin 26,64 neliöpeninkulmaa kohden

maissa harjotetaan tuotantoa mitä alkuperäisimmissä ja epäedullisimmissa muodoissa, jota paitsi suuria luonnon tarjoomia apuneuvoja on kokonaan jätetty käyttämättä. Tuo ei ole suinkaan seuraus mistään synnynnäisistä erityisesti näitä kansoja vaavista puutteellisuuksista, sillä hindulainen on, kuten vertaava kielitiede on osottanut, meidän omaa vertamme; Kiinassa oli sivistys jo perin korkealla ja tärkeimmät meidän nykyisistä keksinnöistämme siellä jo alulla silloin, kuin meidän esi-isämme olivat vielä raakoja metsänsamoojia. Puutteenalaisuus on tulos molempien maitten yhteiskunnallisen järjestyksen muodosta, joka on kahlehtinut tuotantovoimat ja riistää elinkeinon harjottajilta heidän palkkansa.

Ammoisista ajoista pitäen ovat Indian tyväenluokat kiskomisten ja kaikennäköisen sorron alaisina saaneet kokea mitä surkeinta ja toivottominta kurjuutta. Vuosisatain aikana on maata viljelevä väestö pitänyt itseänsä onnellisena, jos kiristäjät ovat roposenkin heille jättäneet elämän ylläpitämiseksi ja siemenviljan varalle; kapitaalia ei toki missään ole voitu vaaratta kasata tai suuremmassa määrässä käyttää tuotannon tukemiseksi; kaikki varat, jotka kansalta saatiin kiristetyiksi, olivat ruhtinaitten hallussa, jotka olivat yhtä pahoja kuin maahan majottuneet ryöväripäälliköt, tai sitte lääniherrain ja suosikkien käsissä, jotka niitä tuhlasivat tarpeettomaan ja turmelemaan ylellisyyteen, minkä kaiken aikana tuo sekavaksi ja inhottavaksi taika-uskoksi vajonnut uskonto piti ihmisten henkiä samallaisessa hirmuvallassa kuin ulkonainen väkivalta ihmisten ruumiita. Tämmöisissä oloissa saattoivat ainoastaan ne taiteet edistyä, jotka palvelivat maan mahtavien turhamaisuutta ja ylellisyyttä. Rajahin norsut loistelivatkin mitä taitehikkaimmin kirjaelluissa kultakoristeissaan, ja auringon varjostimet, hänen kuninkuutensa valtamerkkeinä, välkyivät jalokivien kimmellyksessä; mutta talonpoikaisen auran virkaa toimitti vaan terotettu seiväs. Rajahin haaremin naiset verhoutuivat niin hienoihin musliinikankaihin, että heitä sanottiin „tuulen kutomiksi“; mutta työläisen aseet olivat surkeita ja kömpelöitä ja kauppaa oli käytävä vaan salateitä.

Eikö ole päivänselvää, että Indian köyhyyteen ja nälkään oli syynä tämä hirmuvalta ja siitä johtuva epävarmuus; ja ettei hirmuvalta ole syntynyt puutteesta eikä puute puolestaan väkivallan enentymisestä yli elatusvarojen, kuten Buckle arvelee? ¹⁾ Itä-intialaisen Komppanian palveluksessa ollut pappi, William Tennant, oli vuonna 1796, siis kaksi vuotta ennen „Kansottumisen tutkielman“ ilmestymistä, sanonut:

„Kun ottaa lukuun Indian suuren hedelmällisyyden, on tuo alituisesti uudistuva nälänhätä todellakin hämmästyttävä ilmiö. Aivan selvää on, ettei se synny mistään maan tai ilmanalan sopimattomuudesta, vaan se on pantava jonkun valtiollisen seikan laskuun, eikä tarvitse olla mikään kaukonäkijä huomataksseen koko syyn olevankin hallitusten ahneudessa ja nylkemisissä. Elinkeinojen harjotuksen tärkein kannustin, turvallisuus, on kokonaan olemattomissa, jonka vuoksi ei kukaan kylvä enempää viljaa kuin minkä juuri itse tarvitsee, ja jo ensimmäinen katovuosi siten synnyttää nälänhädän.

„Mongolilainen hallitus ei tarjonnut ruhtinaille milloinkaan täyttä turvaa, vielä vähemmin näiden läänitysherroille ja vähiu kaikista talonpojille. Tämä hallitus oli täynnänsä väkivallan tekoja ja kapinaa, kavallusta ja rankaisuja, joiden aikana ei kauppa eikä taiteet voineet kukoistaa, tai maanviljelys saada mitään järkiperäisiä muotoja. Tämän hallituksen kukistaminen aiheutti kuitenkin vielä suurempaa sekasortoa, sillä onhan anarkia kaikissa tapauksissa vielä surkeampaa kuin huono hallitus. Huono oli muhamettilainen hallitus ollut; mutta sen kukistuminen ei ollut kuitenkaan luettava europalaisten kansain ansioksi. Se kukistui omaan mädännäisyyteensä, ja siihen aikaan, jolloin europalaiset saivat varman jalansijan maassa, oli sen sijalle jo tul-

¹⁾ „Sivistyksen historia“, I kirja, 2 luku. Buckle on tähän kirjaan koonnut suuren joukon todistuksia Indian kansan ikivanhasta sorron ja alennuksen tilasta; Malthuksen opin sokaisemana, jonka hän on hyväksynyt ja tehnyt kehityssteoriansa kulmakiveksi, hän katsoo syyksi tuohon surkeuteen — keveyden, jolla siellä voidaan ruoka-aineita hankkia!

lut pikku ruhtinaitten sekavan kirjava hallitus, joiden hallitusvalta perustui valtiokavalluksiin ja joiden kiristysmenettely oli yhtä rajatonta kuin heidän ahneutensakin. Hallitusveroja kiskoivat ja kiskovat yhä vieläkin, missä on kotimaisia hallitsijoita, kahdesti vuodessa julmat, sotamiesten puvuissa olevat roistot, usein karkottaen noita onnettomia talonpoikia kylistä metsiin ja häikäilemättä hävittäen ja mielinmäärin ryöstäen heidän omaisuuttansa. Jokaisen talonpoikien tekemän itsepuolustusyrityksen seurauksena on vaan vieläkin julmemmat hävityksen kauhistukset sotilasten puolelta. Talonpoikain kylät silloin piiritetään tykeillä, kunnes vastarinta kukistuu, jonka jälkeen eloon jääneet myydään, asumukset poltetaan ja maan tasalle tasotetaan. Usein siellä näkee talonpoikien hakevan raunioista kokoon sitä, mikä vielä eilen oli heidän omaansa, jos vaan uskaltavat pakopaikoistaan palata entisille asuinsijoille; mutta vielä useammin näkee savuavia raunioita, yhdenkään ihmisolennon häiritsemättä tapahtuneen hävityksen kammottavaa hiljaisuutta. Kuvaus ei koske ainoastaan muhamettilaisia päälliköitä, vaan pitää paikkansa myös niihin piireihin nähden, joita hallitsevat hindulaiset rajahit“ 1).

Tämän armottoman rosvoamisen jälkeen, joka olisi synnyttänyt kurjuutta ja nälänhätää vaikkapa asukkaita ei olisi ollut kuin yksi henki neliöpenikulmaa kohden ja maa olisi sulaa Edeenin ilomäkeä, seurasi Indiassa brittiläisen herruuden ensi aikoina yhtä kauheaa rosvousta, joka sai sitä paitsi kannatusta vieläkin mahtavammalta taholta. Macaulay puhuu tästä teoksessaan „Essay on Lord Clive“:

„Suunnattomia rikkauksia koottiin nopeasti Calcuttassa samalla aikaa kuin miljoonat ihmisolennot suistuivat kurjuuden syvimpiin kuiluihin. Olivathan ihmiset kylläkin tottuneita elämään hirmuvallan kourissa, mutta eipä sentään koskaan tämän vertaisen hirmuvallan! Itä-Indian Komppanian pikkusormi tuntui

1) Indian Recreation. By Rev. Wm Tennant, London 1804.
Nidos, 39 osa.

olevan paksumpi kuin Surajah Dowlahin reidet. . . Hallitus tuntui pikemminkin paholaisten kuin ihmishirmuvaltijan hallitukseksi. Joskus ihmiset alistuivat kärsivällisesti sortotilaansa; joskus taas pakenivat valkoista miestä niinkuin heidän esi-isänsä olivat ennen Maharattoja paenneet, ja usein kannettiin englantilaisen matkustajan kantotuolia äänettömien kylien ja kaupunkien läpi, jotka tieto hänen tulostaan oli autioiksi saattanut.“

Niihin hirmuihin, joihin Macaulay tässä vaan ohimennen viittaa, on Burken kaunopuheisuus valanut vielä kirkkaampaa väriä; — te näette kokonaisia piirikuntia jätettyinä pahinten ihmisten hillittömästi ryöstettäväksi; näette häviöön joutuneita talonpoikia julmimman kidutuksen alaisina, jonka tarkoituksena on kiristää heiltä viimeisetkin piilotetut roposensa; näette ennen muinoin väkirikkaiden seutujen muuttuvan autioiksi erämaiksi.

Mutta entisen englantilaisen herruuden laitton mielivalta on jo kauan sitte tullut rajotetuksi. Englannin väkevä käsi on koko tuolle suurelle väestölle antanut enemmän kuin roomalaisen rauhan; englantilaisen lain oikeamieliset periaatteet ovat kaikkialla päässeet voimaan perusteellisten järjestelmän mukaan laadittujen lakiteosten ja oikeudenkäyntisääntöjen avulla, jotka pyrkivät turvaamaan alimmillekin noista alentuneista ihmisistä vapaan anglosaksin oikeuksia; rautatiet risteilevät halki koko maan ja suuremmissa vesijohtolaitoksia on rakennettu. Mutta sittekin on yhä lyhyempien väliaikojen päästä toinen nälänhätä seuraanut toista, raivoten yhä enenevällä voimalla ja yhä laajemmille aloille leviten.

Eikö tämäkään siis todista Malthuksen teorian pätevyyttä? Eikö tämä osoita, että, lisääntyipä elatusvarain määrä kuinka paljon tahansa, väestö sittekin tulee niiden puutteeseen! Eikö tämä osoita Malthuksen olleen oikeassa väittäessään, että niiden kanavain tukkiminen, joiden kautta liikaväki poistetaan, pakottaisi luonnon avaamaan toisia samallaisia kanavia; ja että ellei ihmisten lisääntymisen lähettä hyvin harkittujen varovaisuuskeinojen avulla ehkäistä yli reunojensa tulvaamasta, niin joko sota tai nälänhätä tulee välttämättömäksi? Tämmöinenhän on

tuo oikeauskoinen selitys ollut. Mutta, kuten englantilaisissa lehdissä nykyään paljastetuista epäkohdista intialaisissa oloissa käy ilmi, on asian oikea laita se, että Indian nälkävuodet, jotka ovat perikatoon syösseet ja yhä syöksevät miljooneja ihmisiä, ovat yhtä vähän riippuvia väestön kasvamisesta yli luonnollisten elinvarainsa, kuin siitä riippui Camaticin autioituminen, Haider Alin ratsastajain pyyhkäistessä hävityksen vihurina sen ylitse.

Indian miljoonat ovat monen vallottajan ikeen alle taipuneet; mutta pahin niistä on Englannin vallan alituinen musertava paino, joka sanan täydessä merkityksessä pusertaa miljooneja ihmisiä ulos elämästä ja joka englantilaisten kirjailijain omankin arvelun mukaan lopulta on johtava mitä hirmuisimpaan ja laajimpaan olojen mullistukseen. Onhan maa kyllä nähnyt muitakin vallottajia, mutta niin huono ja itsevaltiainen kuin näiden hallitus onkin ollut, ymmärsivät he kuitenkin kansaa ja kansa ymmärsi heitä; vaan nyt on koko India verrattava suureen maakartanoon, jonka isäntä on poissa oleva ulkomaalainen herra. Tavattoman kalliita sotilas- ja siviililaitoksia on perustettu, joita johtavat englantilaiset virkamiehet pitäen Indiassa oloaan ainoastaan ohimenevänä maanpakolaisuutena; ja ääretön, noin 20 miljoonaksi punnaksi arvattava vuotuinen rahasumma, otettuna kansalta, jossa työmies hyvinäkin aikoina on mielissään kun saapi työtä $1\frac{1}{2}$ —4 pennyn¹⁾ päiväpalkasta, virtaa Englannista remissivekselien, eläkkeiden, hallintokustannusten y. m. nimellä, muodostaen siten ikäänkuin lahjapalkkion, josta ei mitään vastaavaa korvausta ole odotettavissa. Ne tavattomat rahasummat, joita on käytetty rautateihin ja kalliisiin maanteihin, näyttävät tililaskujen mukaan olevan pannun tuottamattomiin yrityksiin; suuret vesilaitokset näyttävät olevan yhtä epäonnistuneita kuin kalliita. Laajoilla Indian aloilla ovat englantilaiset, aikeessa luoda maata omistavan väestöluokan, hankkineet ikuisen omistusoikeuden maahan perinnöllisille veronkantajille, jotka liian

¹⁾ Noin 20—50 suom. pennin välillä.

korkeilla vuokramaksuilla armotta nylkevät talonpoikia. Toisin paikoin, missä vuokramaksua vielä kannetaan valtion laskuun maaveron muodossa, ovat nuo maksut niin korkeita ja verot nostetaan sellaisella häikäilemättömyydellä, että talonpojat, jotka vaivoin hyvinäkään vuosina mitään satoa saavat, joutuvat kaikki järjestään koronkiskurein kynsiin, jotka ovat, jos mahdollista, vieläkin ahnaampia kuin zemindaarit. Suola, joka on kaikkialla ehdottomasti välttämätön tarveaine, mutta erittäinkin siellä, missä ravintona käytetään ainoastaan kasviksia, on verotettu 1200 $\frac{0}{0}$:lla, joten sen käyttäminen teollisiin tarkoituksiin ei voi tulla kysymykseen ja suuret kansanjoukot jäävät vaille mahdollisuutta pitää itseään ja karjaansa terveenä. Englantilaisten virkamiesten palveluksessa on kokonainen lauma kotimaisia kätyreitä, jotka sortoa ja nylkemistä välittävät. Englantilaisten ankarain oikeussääntöjen ja alkuasukkaiden mielestä salaperäisen oikeudenkäynnin vaikutus on ollut, että se on muuttunut mainion tepsiväksi ryöstökeinoksi kotimaisten kätyrien käsissä, joilta talonpojat ovat pakotetut lainaamaan aivan uskomattomilla ehdoilla, voidakseen siten maksaa veronsa, ja sitä paitsi tekemään sitoumuksia, joiden merkitys on heille aivan käsittämätön. Florence Nightingale kirjottaa surumielisesti: „Me emme pidä mitään oikeata huolta Indian kansasta; surullisin näky, minkä itämailla, ehkäpä koko maailmassakin voi nähdä, on talonpoika meidän intialaisessa valtakunnassamme“. Ja sitte osottaa mainittu kirjailijatar, että syyt noihin hirmuisiin nälänhädän kausiin ovat veroissa, jotka riistävät talonpojalta viljelyksen välineet, ja lisäksi siinä orjuudentilassa, johon he „meidän omien lakiemme vuoksi ovat joutuneet“ ja joka maailman hedelmällisimmässäkin maassa saa aikaan hivuttavan nälkäkitumisen jopa sellaisissakin seuduissa, missä ei minkäänlaista varsinaista nälänhätää ole olemassa ¹⁾. „Ne nälkätaudit, jotka Indiassa sellaista hävitystä

¹⁾ Miss Nightingale mainitsee kirjassaan „Indian kansa“ (Nineteenth Century elok. 1878) orjuuden tapauksia, joihin hän väittää etelä Indian talonpoikien miljoonittain joutuneen sen kannatuksen

aikaansaavat, syntyvät oikeastaan rahan puutteen vuoksi“, sanoo H. M. Hyndman¹⁾; „miehet ja vaimot jäävät vaille ravintoa, koska eivät voi säästää kokoon niin paljon rahoja, että ruokaa itsellensä ostaisivat. Ja sittekin olemme me muka pakotetut verottamaan noita ihmisiä vieläkin enemmän.“ Hän mainitsee, että itse nälkäseuduistakin viedään elatusvaroja pois verojen maksuksi, ja kertoo, kuinka koko India on alituisen tyhjennyksen ja nylkemisen alainen, mikä yhdessä tavattomien hallintokustannusten kanssa vuosi vuodelta yhä enemmän köyhdyttää kansaa. Indian vienti on melkein yksinomaan maanviljelystuotteissa. Mutta vähintään kolmasosa näistä tuotteista, kuten Hyndman osottaa, menee hukkaan, antamatta mitään vastaavaa takaisin; tuo kolmannes on sitä saalista, minkä englantilaiset lähettävät Indiasta rahan muodossa kotiinsa, tai sitte kuuluu Indian hallinnon englantilaisen osaston hallintokustannuksiin²⁾. Mitä tulee noihin muihin maasta myytyihin viljavaroihin, niin niillä hankitaan enimmäkseen hallituksen varastoja tai mukavuus- ja ylellisyysesineitä Indian englantilaisten herrojen käytettäväksi. Hän osottaa edelleen, kuinka suunnattomassa määrässä hallintokustannukset ovat

vuoksi, jota tuomioistuimet ovat koronkiskureille ja alempien virkamiesten nylkemiselle ja petoksille antaneet. — „Meidän oikeuksiamme pidetään laitoksina, joiden tarkoitus on auttaa rikkaita köyhien orjuuttamisessa, ja monet hakevat turvaa niiden tuomiovallalta pakenemalla kotimaisten hallitusten piirikuntiin“, sanoo David Wedderburn eräässä kirjassaan Englannin suojeluksen alaisista Indian ruhtinaista, saman aikakauslehden edellisessä, heinäkuun numerossa; tällöin hän mainitsee myös erään kotimaisen ruhtinaan hallitseman valtion, jonka verotus on verrattain vähäinen ja joka senvuoksi on Indian kansakunnista kaikkein kukoistavimmassa tilassa.

¹⁾ Kirjotuksessaan „Nineteenth Century'ssä“ lokakuu 1878 ja maaliskuu 1879.

²⁾ Professori Fawcett huomauttaa eräässä äskettäin julkaisemassaan kirjassa, jossa kosketellaan Indialle ehdotettuja lainoja, sellaisista menoeristä kuin „1200 puntaa matkakustannuksiksi yhdelle kenraalikuvernöörin kanslian jäsenelle“, „2450 puntaa Calcuttan ja Bombayn plispoille“ — niinkään matkakustannuksiksi.

keisarillisen hallituksen aikana kasvaneet, kuinka tuo armoton verotus, jolla rasitetaan äärimmäisessä köyhydessä elävää kansaa, riistää siltä kaikki keinot maan viljelemiseen vähänkin paremmalla menestyksellä; kuinka härkien, noiden intialaisten vetojuhtain luku vähenee, ja kurjat maanviljelyskalut joutuvat koronkiskurien käsiin, joilta me, „liikeryhtymisiin tottunut kansa“, pakotamme talonpoikien lainaamaan 12—24—60 prosentin korolla¹⁾, voidakseen suorittaa suuria yleisiä töitä ja maksaa korkoa sellaisiin yleisiin yrityksiin pannulle pääomalle, jotka eivät ole milloinkaan vielä tuottaneet 5:ttäkään prosenttia kustannuksistaan. „Asianlaita on sellainen“, sanoo Hyndman eräässä toisessa kohden, „että intialainen yhteiskunta on yleensä hirvittävässä määrässä köyhtynyt meidän hallintomme aikana ja että jatkuva köyhdytys edistyy erinomaisen nopealla vauhdilla“. Tuo on väite, jota eivät esitä ainoastaan mainitsemani kirjailijat, vaan itse intialaiset virkamiehetkin, ja jota siis ei mitenkään voi epäillä. Nekin ponnistukset, joita hallitus tekee nälänhädän lieventämiseksi, edistävät vaan köyhyiden tosisyiden laajenemista, koska kustannukset vaativat yhä enempää verotusta. Vaikka viime katojen aikana nälkään kuolleiden luku Etelä-Indiassa lasketaan 6 miljoonaksi, ja eloon jääneistäkin enimmät olivat jääneet vaille kaikkia elintarpeita, ei varojen huojennusta sittenkään myönnetty; ja suolavero, joka useimmille tämän köyhtyneen kansan jäsenille merkitsee samaa kuin suolan täydellisesti kieltämisestä, korotettiin 40 prosenttia, aivan samoin kuin tuon hirveän Bengalissa v. 1770 sattuneen nälänhädän jälkeen kruununverot itse asiassa entisestään korotettiin, koska kuolleilta maksamatta jääneet verot kirjoitettiin uusina veroina elossa olevien maksettaviksi, ja todella kiristettiin mitä suurimmalla ankaruudella.

¹⁾ Florence Nightingalen mukaan on satakin prosenttia aivan tavallinen määrä, ja sen ohessa talonpoikia ryöstetään vielä muullakin tavalla. Tuskin tarvinnee huomauttaa, että moista prosenttimäärää, yhtä vähän kuin panttilainajain prosentteja, ei voida pitää kansallistaloudellisessa merkityksessä minään korkona.

Ainoastaan aivan pintapuolisesti asioita arvostellessa voidaan puutteen ja hädän syyksi niin hyvin entisessä kuin nykyisessäkin Indiassa katsoa liikaväestön kasvamista maassa löytyvien elatusvarojen ylitse. Jos vaan talonpojat saisivat pitää hallussaan pientä kapitaalia, jos pääsisivät vapaiksi nylkemisjärjestelmästä, joka verrattain hyvinäkin vuosina tarjoo paljon huonompia elämänehtoja kuin englantilainen ihmisystävyyys takaa vankiloihin suljetuille pahantekijöille, niin elinkeinojen harjotus heti elpyisi, jopa muuttuisi niin paljon tuottavammaksi, että voisi elättää monin verroin lukuisampaa väestöä kuin nykyään. Indiassa on vielä suuria viljelykseen kelpaavia aloja, vielä käyttämättömiä kivennäis-aarteita, ja varmaa on, ettei sikäläinen asujaimisto ole nyt, eikä koskaan ennenkään historiallisena aikana viljellyt maata sen tuottavuuden äärimmäisiin rajoihin asti tai edes siihen asti, missä tämä tuottavuus alkaa vähetä liiallisten vaatimusten vuoksi. Oikea syy puutteeseen on ollut ja on yhä vieläkin ihmisten ahnas voitonpyynti eikä luonnon antimien niukkuus.

Mitä tässä on sanottu Indiasta, sen voi sanoa myös Kiinaan nähden. Niin tiheästi kuin Kiina muutamain paikoin onkin asuttu, todistavat kuitenkin monet seikat, että syyt alempien luokkain äärimmäiseen köyhyyteen ovat siellä samat kuin Indiassakin, eikä syynä sielläkään suinkaan ole liikaväestö. Kiinassa vallitsee turvattomuus, tuotantoa suuresti vaikeutetaan, eikä kauppa ole vapaa. Maassa, jossa hallitus on vaan sarja veronkiristyksiä ja kapitaaliturva on ostettava mandariineilta; maassa, missä ihmisten hartiat ovat sisällisen keskusliikkeen ainoita kuljetusvälineitä; missä veneet ovat lain mukaan rakennettavat niin, ettei niillä kävisi merenkulkua harjottaminen; missä merirosvous on säännöllistä elinkeinon harjotusta, ja missä rosvot usein esiintyvät sotajoukoiksi järjestettyinä, — semmoisessa maassa vallitsee luonnollisesti niin suuri köyhyys, että yksi ainoa katovuosi voi aikaansaada nälänhädän, olipa väkiluku kuinka harvalukuista tahansa ¹⁾. Kiina pystyisi elättämään pal-

¹⁾ Kiinan viimeinen nälänhätä ei raivonnut tiheimmin asutuissa piireissä.

jon suurempaa väkijoukkoa; sen todistaa ensiksikin se seikka, että siellä, matkustajien yksimielisten lausuntojen mukaan, on vielä ylen paljon viljelemätöntä maata, ja toiseksi sekin seikka, että tiedetään varmasti siellä olevan suunnattoman suuria vielä käyttämättömiä kivennäiskerroksia. Niinpä lienee Kiinassa suurimmat ja mainioimmat kivihiilivarastot, mitä koskaan missään on tavattu. Kuinka suuressa määrässä näiden kivihiilikerrosten käyttäminen voisi kohottaa maan kykyä lukuisampaa väestöä elättämään, on helposti ymmärrettävissä. Kivihiili ei tosin ole mitään elatusainetta, mutta kivihiilen tuotanto on kuitenkin yhtä kuin elatusaineen tuotanto. Sillä hiiliä voi vaihtaa ravintoaineihin, kuten tapahtuu kaikissa kaivospiireissä, ja sitä paitsi se voima, jonka niiden polttaminen synnyttää, voidaan käyttää myös ravintoaineiden tuottamiseen tai ainakin vapauttaa työ, ja antaa sille tilaisuus elatusaineiden hankkimiseen.

Ei siis Indiaan ja Kiinaan nähden voi köyhyyden ja nälänhädän millään syyllä sanoa syntyvän väestön lisääntymisestä elatusvarojen ylitse. Ei mikään liikaväki, vaan ne syyt, jotka yhteiskunnallisen elämän luonnollista kehitystä ehkäisevät ja riistävät työltä sen täyden tuotteen, ne ovatkin niitä syitä, jotka pitävät noita ihmisiä nälänhädän partaalla ja joskus miljooneja kurjuuteen syöksevät. Että hindulainen työmies pitää itseänsä onnellisena saadessaan palkaksi kourallisen riisiä, että kiinalainen syö rottia ja koiria, riippuu yhtä vähän väestön lisääntymisestä ruokavarojen ylitse, kuin sekään, että Amerikan indiaani elää heinäsirkoista ja Austraalian alkuasukkaat syövät mädänneestä puusta löytämiään toukkia.

Ymmärrettäköön minua oikein! En minä tarkota yksistään sitä, että India ja Kiina voisivat sivistyksen edistyessä elättää suurempaa asukaslukua kuin nyt, sillä siinä asiassa voisi jokainen Malthuksen oppilas olla minun kanssani yhtä mieltä. Malthuksen oppi ei nimittäin kiellä, että tuottavissa ammateissa tapahtunut edistys voi hankkia elatusta entistä suuremmalle väestölle. Mutta Malthuksen teoria väittää — ja se onkin sen ydinkohta — että, olipa tuotantokyky kuinka suuri tahansa,

väestö pyrkii kasvamaan sen ylitse ja synnyttämällä elatusvarojen puutetta „saamaan aikaan“ — käyttääksemme Malthuksen omia sanoja, — „paheita ja kurjuutta semmoisessa määrässä, että se estää enempää lisääntymistä, joten, mikäli tuotantovoimaa lisääntyy sikäli lisääntyy myös väestöä, ja sama puutteenalaisuus on aina uudestaan edessä.“ Minä sitävastoin sanon, ettei ole missään olemassa esimerkkiä, joka tätä teoriaa tukisi; — että puutteen syyksi ei milloinkaan voi sanoa väestön kasvamista yli sen ravintoaineiden määrän, jota ajan tieteelliset apuneuvot pystyvät hankkimaan, — että paheet ja kurjuus, jotka sanotaan liika väestön synnyttämiksi, kaikkialla voidaan osottaa johtuviksi sodista, hirmuhallituksista ja sorrosta, mitkä ehkäisevät tietojen käyttämistä ihmisten hyödyksi ja häiritsevät tuotannolle välttämätöntä turvallisuutta. Varsinaisen syyn siihen, miksi luonnollinen väen lisääntyminen ei synnytä mitään puutetta, me otamme tuonnempana puheeksi. Tässä panemme ainoastaan merklile sen tosiseikan, että näihin päiviin asti tämä lisääntyminen ei ole vielä missään puutetta synnyttänyt. Asianlaita oli aivan ilmeinen Indiaan ja Kiinaan nähden. Mutta yhtä ilmeiseksi on se käyvä kaikkialla, missä rupeamme tutkimaan perussyitä niihin ilmiöihin, jotka päältäpäin katsoen usein luullaan liikaväen synnyttämiksi.

Irlanti on se Europan maista, joka ennen muita mainitaan esimerkkinä liikaväen tuottamista vaurioista. Sikäläisten talonpoikien äärimmäistä köyhyyttä, alhaisia työpalkkoja, siirtolaisuutta mainitaan sellaisena todistuksena Malthuksen oppiin, joka on muka koko sivistyneen maailman näkyvissä. Minä puolestani epäilen tokko voisi mainita sattuvampaa esimerkkiä siihen, kuinka joku ennakolta omistettu käsitys voi sokaista ihmiset näkemästä asiain todellista tilaa. Asian todellinen laita on, — ja sen huomaa ensi katsahtamisesta, — ettei Irlannissa ole vielä milloinkaan ollut niin suurta väkilukua, etteivät maan luonnolliset voimat, teollisuuden ollessa silloisella kehitysasteella, olisi kaikkina aikoina pystyneet sitä hyvin elättämään. Väkiluvun ollessa ylimillään, eli 1840—1845 vuosien välillä, oli

Irlannissa jonkun verran yli kahdeksan miljoonaa asukasta. Mutta sangen suuri osa näistä pystyi näpin henkeensä elättämään, asui kurjissa hökkeleissä, käytti pukunaan rääsyjä ja ruokanaan ainoastaan perunoita. Kun tuli perunarutto, kuoli heitä tuhansittain. Mutta olikohan maan kykenemättömyys elättämään niin suurta väestöä syynä myöskin moiseen kurjaan elämään, joka niin monet saattoi mieronseille heti ensimmäisen katovuoden tultua? Ei, suinkaan, vaan syynä oli juuri samainen tunnoton voitohimo, joka oli Indian talonpojilta riistänyt heidän työnsä hedelmät ja saanut kuolemaan nälkään keskellä inonnon rikkauksia. Tosin ei Irlannissa näkynyt mitään julmia ryöväreitä veroja kantamassa, maata ryöstämässä ja ihmisiä kiduttamassa; mutta työmiestä nylkivät yhtä suurella menestyksellä maanomistajat, joiden kesken maa oli jaettu ikiomaksi, ollenkaan lukuun ottamatta niiden oikeutta, jotka sillä elivät.

Katsokaamme niitä tuotannon oloja, joissa nuo kahdeksan miljoonaa olivat ennen perunaruttoa eläneet. Olot olivat sellaiset, että se, mitä Tennant on Indiaan nähden sanonut, voidaan syyllä sovittaa myöskin niihin. „Ahkeroimisen ainaista liittolaista, turvallisuutta, ei ollut olemassa“. Maata viljelivät suurimmaksi osaksi vuokraajat ilman kiinteitä kontrakteja, ja nämä vuokraajat, vaikkapa korkeat vuokramaksut eivät olisikaan siihen estettä panneet, eivät uskaltaneet mihinkään maan parannuksiin ryhtyä, sillä ne olisivat vaan heti antaneet aiheita vuokramaksujen ylentämiseen. Näin ollen työ suoritettiin vähin tuottavalla ja vähin edullisella tavalla; ja turhanpäiväisessä työttömyydessä tuhlatiin niitä työvoimia, jotka olisi voitu saada hyvinkin ripeään toimintaan, jos vaan olisi työn hedelmiä tekijälleen taattu. Mutta tällaisissakin oloissa elätti Irlanti sittekin enemmän kuin kahdeksan miljoonaa asukasta. Sillä sen väkiluvun ollessa ylimillään, vietiin Irlannista vielä elintarpeita. Jopa itse nälänhädänkin kestäessä kuljetettiin viljaa ja lihaa, voita ja juustoa maasta vietäviksi pitkin teitä, jotka olivat täynnänsä nälistyneitä, kuletettiin kuoppien ohitse, joihin kuolleiden ruumiita oli koottu. Tämän elatusvarain viennin sijalle ei tullut minkäänlaista vas-

taavaa arvoa takasin, ainakaan suurelle osalle siitä. Irlannin asukkaihin nähden olisi noita maasta vietyjä varoja saanut yhtä hyvin vaikka poroksi polttaa tai mereen viskata tai olla lainkaan tuottamatta. Sillä niitä ei viety vaihdettaviksi, vaan ainoastaan lahjaksi — vuokramaksuksi ulkomailta oleskeleville vieraille tilanomistajille, — veroina tuottajilta semmoisille henkilöille, jotka eivät millään tavalla olleet tuotantoa avustaneet.

Jos nuo elatusaineet olisivat jääneet tuottajiensa käsiin; jos maanviljelijät olisivat saaneet käyttää hyväkseen työnsä luomaa kapitaalia; jos turvallisuus olisi elinkeinon harjotusta edistänyt ja sallinut tuotannon järkipäristä järjestelyä, niin olisi ollut riittävästi varoja elättämään lukuisempaa väestöä kuin Irlannissa konsanaan on ollut; perunarutto olisi voinut olla ja mennä riistämättä ainoaltakaan ihmiseltä kunnan ateriala. Sillä eipä se ollut „Irlannin talonpoikain typeryys“, kuten englantilaiset taloustieteilijät kylmästi väittävät, joka oli saattanut heidät pitämään perunaa pääravintoaineensa. Irlantilaiset siirtolaiset eivät suinkaan elä yksin perunoilla, jos heillä vaan on tilaisuutta muuta ravintoa saamaan, ja Yhdysvalloissa huomataan irlantilaisten keskuudessa yleistä taipumusta säästämään tuloistansa myös huonompien päivien varalle. He ovat eläneet perunalla vaan siksi, että ylipäänsä nostettu vuokra riisti heiltä kaiken muun ravinnon. Irlannin köyhyyttä ja kurjuutta näin ollen ei mitenkään voi lukea liian väen viäksi.

Mc Culloch lausui vuonna 1838, 4:nessä muistutuksessaan Adam Smithin „Kansojen varallisuuteen“:

„Asutuksen tavaton tiheys Irlannissa on lähimpänä syynä siellä vallitsevaan äärimmäiseen köyhyyteen ja kansan enemmistön sorrarolaiseen tilaan. Ei ole liikaa sanottu, jos sanotaan Irlannissa olevan tällä hetkellä kaksi kertaa suuremman väkiluvun kuin mikä sikäläisillä tuotannon välineillä voi kunnolleen työtä tai edes johonkin määrään mahdollista elantoa saada“.

Kun vuonna 1841 Irlannin väkiluku oli 8,175,124 henkeä, voimme otaksua sen vuonna 1838 olleen noin 8 miljoonaa. Jos nyt muutamme Mc Cullochin kieltoperäisen väitteen

myöntöperäiseksi, niin voisi sanoa, että tuon „liikaväki-teorian“ mukaan Irlannissa olisi voinut helposti saada työtä ja jotakuinkin hyvää elatusta noin 4 miljoonaa ihmistä. Mutta edellisen vuosisadan alussa, kun Swift kirjotti tuon „vaatimattoman ehdotuksensa“, oli Irlannin väkiluku noin 2 miljoonaa. Koska sillä välin eivät varat eivätkä tuotannon välineet olleet Irlannissa missään suuremmissa määrässä edistyneet, niin — kun syynä Irlannin kansan hirveään köyhyyteen ja ahdinkoon vuonna 1838 pidettiin liikaväestöä — on vuonna 1727, Mc Cullochin oman otaksumisen mukaan, Irlannissa pitänyt olla tarjolla enemmän kuin kylläksi työtä, ja olojen olla muutenkin kaikin puolin hyviä. Mutta kaikkea muuta. Irlannin kansan hirveä köyhyys ja ahdinko oli niin suuri, että Swift polttavalla, myrkyllisellä ivalla oli ehdottanut keinona liikaväestä pääsemiseksi sen, että koetettaisiin kehittää yleisön makua paistettuihin rintalapsiin, joten vuosittain voitaisiin tuoda 100,000 irlantilaista pienokaista teurastettaviksi ja rikkaiden makupaloina lihatorille vietäviksi.

Se, joka on perusteellisesti tutustunut irlantilaista kurjuutta koskevaan kirjallisuuteen, niinkuin minun on pitänyt ennen tämän luvun kirjottamista tehdä, hänen on vaikea siivoilla sanoilla puhua siitä kevytmielisyydestä, jota niinkin jalojen miesten teoksissa, kuin Millin ja Bucklen, tavataan, milloin he laskevat Irlannin hädän ja kärsimykset liian suuren väkiluvun seurauksiksi. Ei mikään voi saada verta raivokkaammin kuohahtamaan kuin nuo kylmät kertomukset rosvomaisesta, yhteiskuntaa hävittävästä hirmuvallasta, jonka alaisena Irlannin kansa on ollut ja joka yksin on syynä maan köyhyyteen ja tuohon nälänhätään, jonka aiheettomasti sanotaan johtuvan maan kyvyttömyydestä väestöänsä elättämään; ja ellei ota lukuun sitä veltostuttavaa vaikutusta, mikä, kuten maailman historia osottaa, kaikkialla seuraa äärimmäistä köyhyyttä, niin olisi vaikea olla tuntematta jonkiniaista ylenkatsetta sitä rotua kohtaan, joka noin suurien vääryyksien alaisena ollen on ainoastaan silloin tällöin ryhtynyt vastarintaan!

Onko liikaväki milloinkaan ollut köyhyyden ja nälän synnyttäjänä; se jääköön avonaiseksi kysymykseksi; mutta ainakin

Irlannin köyhyyttä ja nälanhätää voi yhtä vähän lukea sen syyn tuottamaksi, kuin Afrikan orjakauppaa voidaan pitää liikaväestä johtuvana tai Jerusalemin hävityksen sanoa syntyneen väestön kasvamisesta tuon kaupungin elatustarpeiden ylitse. Olisipa Irlanti luontonsa puolesta vaikka pelkkää banaanilehtoa ja leipäpuistoa, olisipa sen rannat guanokerrosten peittäminä, niinkuin Tshintsha saaret, ja sen kosteat maat eteläisten leveysasteiden auringon runsashedelmäisiksi lämmittämät, niin sittekin siellä vallitsevat, yhteiskunnalliset laitokset olisivat synnyttäneet köyhyyttä ja nälanhätää. Miten voisi välttää köyhtymistä ja nälanhätää sellainen maa, missä tavattoman korkealle kiristetty vuokra riistää maanviljelijältä melkein koko hänen työnsä tuloksen, niin että hän hyvinäkin vuosina näpin pysyy hengissä; missä maanomistajan mielivallasta riippuva vuokramaksu ehkäisee kaikki maan parannukset ja painaa alas kaiken halun pyrkimään alkuperäisistä viljelystavoista uudempiin; missä vuokraaja, vaikkapa olisi voinutkin, ei kuitenkaan uskalla koota kapitaalia, peläten, että tilanhaltija häneltä sen vuokramaksuna riistää; missä hän ei todellakaan ole muuta kuin orja, joka vertaisensa ihmisen ensimmäistä milloin hyvänsä voidaan ajaa ulos kurjasta hökkelistään ja tehdä kodittomaksi, nälkäiseksi maantienkulkijaksi, jolla ei ole oikeutta poimia edes metsässä kasvavia hedelmiä tai nälkäänsä tyydytykseksi pyydystää jänistä? Olipa maa kuinka harvaan asuttua tahansa, löytyipä käytettävänä mitä luonnon rikkauksia hyvänsä, eivätkö köyhyys ja kerjäläisyys ole luonnollisia seurauksia maassa, missä varallisuuden tuottajat ovat pakotetut työskentelemään näin toivottomissa oloissa, — oloissa, jotka hävittävät kaiken oman-arvon tunnon, tahdon voiman ja työkyvyn; missä ulkomaalaiset tilanhaltijat anastavat vähintään neljänneksen maan kaikista tuotteista antamatta niin mitään korvaukseksi, ja missä kituvan teollisuuden on elättäminen vielä kotimaisiakin lordeja hevosineen, koirineen, voutineen, pehtoreineen, välittäjineen, oikeudenpalvelijoineen, — kannattaminen kansalle vierasta ja sen uskonnollisia tunteita loukkaavaa kirkkoa, suurilukuista poliisikuntaa ja sotaväkeä, jonka tehtävänä on ku-

kistaa ja heti alkuunsa tukahuttaa vähinkin vastarinta, mikä nousee tuota kaikkea oikeudentuntoa herjaavaa järjestelmää vastaan? Eikö se jumalattomuus ole ateismiakin paljoo pahempaa, joka tekee luonnon lait vastuunalaisiksi moisella tavalla aikaansaatuun kurjuuteen?

Mikä on totta näihin kolmeen tapaukseen nähden, se lähemmin tarkastaessa osottautuu todeksi myös kaikkiin muihinkin tapauksiin nähden. Niin pitkälle kuin tietomme ulottuvat voimme rohkeasti nousta sitä väitettä vastaan, että väestön lisääntyminen milloinkaan olisi elatusvarain puutetta synnyttämällä aikaansaanut kurjuutta ja paheita, että ihmisten eneneminen koskaan olisi vähentänyt suhteellista elatusvarain tuotantoa. Indian, Kiinan ja Irlannin nälkäkausiin voi yhtä vähän sanoa syyksi liikaväkeä, kuin nälänhädän ilmiöihin harvaan asutussa Brasiliassa. Köyhyyden synnyttämää kurjuutta ja lokaa voidaan yhtä vähällä syyllä lukea luonnon niukkuuden viaksi, kuin sen viaksi voi sanoa Dshingiskaenin miekan kaatamia 6 miljoonaa, Tamerlanin pystyttämiä pääkallo-pyramiidejä tai muinaisten Brittein tai Länsi-Indian alkuasukkaiden sukupuuttoon hävitystä.

3 LUKU.

Analogioista johdettuja päätelmiä.

Jot nyt näistä Malthuksen oppia muka tukevista seikoista käännyimme tarkastelemaan niitä analogioja, yhtäpitävyyksiä, joiden pitäisi sitä oppia kannattaman, niin emmepä niistäkään löydä mitään vakuuttavaa.

Monisteluvoimain suuruus eläin- ja kasvimaailmassa, — semmoiset tosiseikat kuin esimerkiksi että lohipari, jos sitä jonkun vuoden aikana suojeltaisiin sen luonnollisilta vihollisilta, täyttäisi koko valtameren mädillänsä; että monet kasvit sirottavat siemeniänsä sadoin määrin, ja muutamat hyönteiset jättävät

tuhansittain munia, ja että kaikkialla näissä valtakunnissa jokainen laji alituisesti pyrkii kasvamaan, ja ellei lukuisat viholliset pane esteitä, todella kasvaakin elatusmahdollisuuksiensa äärimmäisten rajojen ylitse, — tuo kaikki on seikkoja, joita aina kuulee esiintuvan, Malthuksesta alkaen meidän päiviemme oppikirjoihin saakka, milloin tahdotaan todistaa, että ihmistenkin väkiluku samalla tapaa pyrkii kasvamaan elatusmahdollisuuksiensa äärimmäisten rajain ylitse, ja että ellei sitä millään keinoin estetä, niin luonnollinen väen lisääntymys välttämättä synnyttää alhaisia palkkoja ja hätää, tai (ellei tämäkään vielä riitä, vaan väkiluku sittekin yhä kasvaa) saa aikaan varsinaisen nälänhädän, joka on omansa pitämään väkilukua elatusmahdollisuuksien rajoissa.

Mutta onko tuo analogia, tuo eläin- ja kasvikunnasta johdettu yhtäpitävyyden päätelmä todellakin oikea? Eikö ihminen saakin juuri kasvi- ja eläinkunnasta ravintoansa? Silloinpa näiden suurempi monistumisen kyky juuri päinvastoin todistaa, että ihmisten ravintoaineet voivat lisääntyä nopeammin kuin ihmiset itse. Kun kaikki, mikä on omansa ihmistä elättämään, voi lisääntyä monin kerroin — joskus tuhansittain, joskus miljoonittain, jopa biljoonittainkin — silloinkuin ihmisten lukumäärä tulee ainoastaan kaksinkertaiseksi, niin eikö tämä seikka todista, ettei väkiluku milloinkaan voi kasvaa elatusvarain ylitse, vaikkapa ihmiskunta lisääntyisi äärimmäiseen mahdolliseen määräänsä? Tämä käy päivän selväksi, kun muistaa, että vaikka eläin- ja kasvikunnassa kukin laji pyrkii enentymään yli rajojensa, niin nämä rajat puolestaan eivät ole missään ainaisesti samoja ja muuttumattomia. Ei mikään laji ole sentään kasvanut yli lisääntymismahdollisuuksien, jotka riippuvat maan, veden, ilman tilavuudesta tai päivänvalosta; vaan todelliset rajat muodostuvat vasta kilvottelusta ja taistelusta muiden lajien kanssa. Ihminen voi siis laajentaa niitä ehtoja, joista jonkun hänelle ravinnoksi kelpaavan lajin lisääntyminen riippuu, (joskus vaikuttaa hänen pelkkä äsnaolonsa sitä), ja niinpä silloin niiden lajien monistuminen, jotka hänen tarpeitansa tyydyttävät, käy paljon nopeammin kuin hän itse ehtii lisääntyä. Hän ei tarvitse muuta kuin

ainoastaan ampua haukkoja, niin metsänriistaa enentyy; hän ainoastaan hävittää kettuja, niin jäniksiä lisääntyy; mehiläiset seuraavat ihmistä korpiin, ja niistä orgaanisista aineista, joilla ihmisasutuksen läpi virtaavat joet täyttyvät, saavat kalat ravintonsa.

Mutta ellemme ajattelisikaan tämän kaiken tapahtuvan jonkun varsinaisen tarkoituksen vuoksi; ellemme saisikaan otaksua, että tuo suuri ja alituinen monistuminen kasvi- ja eläinkunnassa tarkoittaisi ihmisten tarpeiden palvelemista, ja ettei siis alempien elämänmuotojen lisääntyminen ravintoaineiden ylitse vielä todista samaa ihmiseenkin, tuohon luomakunnan ylimpään kruunuun nähden; niin onpa olemassa ihmisen ja kaikkien muiden elämän muotojen välillä vielä toinenkin erotus, joka tekee yhtäpitävyydet tyhjäksi. Kaikkien elävien olentojen joukossa on ihminen ainoa, joka voi edistää sellaista häntä itseänsä mahtavampien monistusvoimien kehitystä, jotka tuottavat hänelle ravintoa. Eläimet, hyönteiset, linnut, kalat ottavat ravinnokseen ainoastaan sen minkä löytävät. Niiden lisääntyminen tapahtuu ravintonsa kustannuksella, ja milloin he tulevat olemassa olevien ravintoaineiden rajalle, niin täytyy ensin näiden ravintoaineiden lisääntyä, ennenkuin heidän lisääntymisensä voi jatkua. Mutta erotukseksi kaikista muista elävistä olennoista, ihmisen lisääntyminen aina tuo mukanaan hänen ravintoaineittensakin lisääntymisen. Jos Amerikan mantereelle olisi ihmisten asemesta laskettu maihin Europasta tuotuja karhuja, niin tuskinpa siellä nykyään olisi enemmän karhuja kuin Kolumbuksen päivinä, ehkä päinvastoin vähemmän, sillä karhujen ravintoaineet eivät olisi lisääntyneet heidän maahan-muuttonsa johdosta yhtä vähän kuin muutkaan ehto-olot laajentuneet, ne olisivat pikemmin supistuneet. Sitä vastoin on nykyään yksin Yhdysvalloissa 45,000,000 asukasta samalla alalla kuin siihen aikaan oli ollut ainoastaan muutamia satatuhansia, ja sitä paitsi on samalla alalla nyt miestä kohden enemmän ravintoaineita noille 45 miljoonalle kuin siihen aikaan oli miestä kohden noille muutamille sadoille tuhansille. Ei ole ravintoaineiden lisääntyminen synnyttänyt väkiluvun lisääntymistä, vaan päinvastoin väkiluvun lisääntyminen synnyttänyt

ravintoaineiden lisääntymisen. Ravintoaineita on enemmän siitä yksinkertaisesta syystä, että ihmisiä on enemmän.

Sillä erotus ihmisen ja eläimen välillä on tämä: sekä haukka että ihminen syö kananpoikia, mutta mitä useampia haukkoja sitä vähemmän kananpoikia, jotavastoin mitä useampia ihmisiä sitä enemmän kananpoikia.

Sekä hylje, että ihminen syö lohta, mutta kun hylje saa kiinni lohen, niin on lohia yhtä vähemmän, ja jos hylkeitä rupeaa liiaksi lisääntymään, niin alkavat lohet vähentyä; mutta ihminen voi kalansiitoslaitosten avulla enentää lohien määrää niin, että hänen syömänsä lohien luku tulee täysin korvatuksi, joten kaikesta ihmisten lisääntymisestä huolimatta lohia aina tulee olemaan riittämiin asti.

Lyhyesti sanoen, kasvi- ja eläinkunnan ravintoaineiden ollessa kaikkialla riippumattomia niistä olennoista, jotka niitä hyväksensä käyttävät, ovat ravintoaineet ihmiseen nähden, lukuun ottamatta maan, ilman, veden ja päivänvalon asettamia rajoja, ainoastaan hänestä itsestensä riippuvia. Ja kun näin on asialaita, niin on ilmeistä, ettei se analogia, jota on koetettu osoittaa elämän alempien muotojen ja ihmisen välillä, ole paikkaansa pitävä. Eläinten ja kasvien pyrkiessä lisääntymään ravintoaineittensa ylitse, ei ihminen ylety elintarpeittensa rajoihin ennen kuin koko maapallon asettamat rajat ovat saavutetut. Huomattava on, että tämä pitää paikkansa sekä kokonaisuuteen että kaikkiin osiinsakin nähden. Niinkuin emme voi laskea vedenpintaa pienimmässäkään merenlahdelmassa alemmaksi, laskematta vedenpintaa yht'aikaa maailman kaikissa valtamerissä, niin ovat myös elatusvarain rajat jossakin erityisessä paikassa riippuvia koko maan, eikä yksistään tuon paikan rajoista. Viidenkymmenen englannin neliöpeninkulman maa-ala voi maanviljelyksen ollessa nykyisellä kehitysasteella antaa elatusta muutamille tuhansille ihmisille; mutta sillä 50 neliöpeninkulman alalla, jolla Lontoon kaupunki sijaitsee, elää 4 miljoonaa ihmistä ja elatusvarat lisääntyvät sen mukaan kuin väestökin lisääntyy. Mikäli puhe on elatusvarain riittämisestä, niin voi Lontoon väkiluku kasvaa

100 miljonaksi tai 500:ksi tai 1000:ksikin miljonaksi; sillä se saa elatusvaransa koko maailmasta, joten sille riittää varoja yhtä pitkälle kuin maapallolla yleensä riittää varoja ihmisten elättämiseksi.

Tällöin voi nyt kuitenkin herätä ajatus, josta Malthuksen teoria saa lujaa tukea, nimittäin se, että maaperän tuottavuus on väheneväistä laatua. Epäilemättömänä todistuksena maan vähenevän tuottavuuden laista mainitaan tavallisissa kansantalouden oppikirjoissa sitä seikkaa, että ellei maan tuotteellisuus vähenisi, kun siihen liian paljon työtä ja kapitaalia upotetaan, niin silloin väestön lisääntyminen ei vaikuttaisi viljelysten laajentumista alalleen, vaan kaikki enenevät tarpeet voitaisiin tyydyttää ja tyydytettäisiinkin ottamatta mitään uusia maita viljelykseen. Jos tuon myöntää, niin näyttää olevan myöntäminen oikeaksi myös se oppi, että elatusvarain hankkiminen käy yhä vaikeammaksi, mitä enemmän väkiluku kasvaa.

Mutta minun luullakseni tuo myöntäminen ei sittenkään ole välttämätöntä. Jos tuota väitettä lähemmin tarkastelee, niin huomaa sen kuuluvan niihin päätelmiin, joiden totuus vielä riippuu lähemmästä määrittelemisestä, eli että se toisin sanoen on suhteellista totuutta, joka näin yleisesti lausuttuna ei pidäkään paikkaansa. Sillä, ettei ihminen voi ammentaa tyhjiin tai edes vähentää luonnonvoimia, se seuraa jo aineen ja voiman häviämättömyyden laista. Tuotanto ja kulutus ovat oikeastaan vaan suhteellisia käsitteitä. Yleisesti puhuen ei ihminen tuota eikä liioin kuluta. Koko ihmiskunta, vaikka yöt päivät työskentelisi, ei voisi tehdä tätä pyörivää maapalloa hituisenkaan vertaa raskaammaksi tai keveämmäksi, tai nimeksikään lisätä tai vähentää niiden voimain kokonaisuutta, joiden ikuinen kiertokulku on kaiken liikkeen synnyttäjä ja kaiken elämän ylläpitäjä. Niinkuin vedestä ottamamme vesi jälleen veteen palaa, niinpä myös se elatus, minkä luonnon varastosta otamme, on jo kohta otettuamme palaamassa näihin varastoihin takasin. Minkä otamme rajotetulta maa-alalta, se voi joksikin ajaksi vähentää tämän maa-alan tuotteliaisuutta, koskapa takasinmaksu voi joutua jon-

kun toisen maan osaksi tai jakautua tämän ja tuon maan kesken tai ehkä kaikkien maiden kesken; mutta tämä mahdollisuus vähenee, mikäli kysymykseen otetaan suurempia maa-aloja, ja lakkaa kokonaan tuntumasta, kun kysymys tulee koko maapallolta. Että maa voisi elättää 1000 miljardia yhtä helposti kuin 1000 miljoonaa, seuraa ehdottomasti niistä kumoamattomista totuuksista, että ainakin mitä tulee meidän elämän-oloihimme aine on ikuinen ja voiman täytyy olla ikuisesti vaikuttamassa. Elämä ei hävitä niitä voimia, jotka elämää ylläpitävät. Me astumme aineelliseen kaikkiuteen tyhjin käsin, emmekä liioin lähtiessämme mitään mukanaamme ota. Ruumilliselta kannalta katsottuna on ihminen ainoastaan ohimenevä aineen muoto, liikkeen vaihtuva laji. Aine pysyy ja voima jatkuu ikuisesti. Ei mikään vähene, ei mikään heikkene. Ja tästäpä nyt seuraa, että maapallon kansottumisen rajat ovat samat kuin sen ulottuvaisuuden rajat.

Nuo maan ulottuvaisuuden rajat — tuo vaara, että ihmisuku voisi kasvaa enemmän kuin sille maan päällä on tilaa, — on kuitenkin niin kaukainen, ettei sen merkitys ole meille tähdellisempää kuin jääkauden mahdollinen uudistuminen tai auringon sammuminen. Mutta niin kaukainen, niin hämärä kuin se onkin, on se juuri se mahdollisuus, joka antaa Malthuksen teorialle näennäistä totuuden varjoa. Jos jatkamme tarkastustamme vieläkin vähän pitemmälle, niin on tämä varjokin kuitenkin häipyvä. Sekin näet syntyy väärästä yhtäpitäväisyyden havainnosta. Kasvi- ja eläinkunnan pyrkiminen lisääntymään yli paikallisuuden rajojen ei vielä lainkaan todista, että sama taipumus olisi muka ihmiselämälläkin.

Vaikkapa myöntäisimmekin, että ihminen on vaan kehittyneempi eläin, että häntäniekka apina on vaan kaukaisempi ihmisen sukulainen, joka on vähitellen harjaantunut mestari-urheilijan temppuihin; että valaskala on toinen vielä kaukaisempi sukulainen, joka muinaisina aikoina oli lähtenyt merille asuskelemaan; — myöntäkäämme vielä enemmänkin, sen, että olemme kasvienkin sukulaisia, että vielä tänäkin päivänä olemme samojen

lakien alaisia kuin kasvit, kalat, linnut ja kaikki muut eläimet; — vaikkapa tämän kaiken myöntäisimmekin, on sittekin olemassa tuo sama erotus ihmisen ja muiden eläinten välillä: ihminen on ainoa eläin, jonka halut kasvavat sen mukaan kuin niitä tyydytetään, ainoa eläin, joka ei ole milloinkaan tyytyväinen. Jokaisen muun eläimen tarpeet ovat yksipuolisia ja aina samoja; meidän päiviemme härällä ei ole sen suurempia vaatimuksia kuin ensimmäisellä härällä, jonka ihmiset ikeen alle valjastivat. Ne lokit, jotka Englannin kanavassa seuraavat nopeakulkuista höyrylaivaa, eivät kaipaa parempaa ravintoa tai asuntoa kuin ne lokit, jotka kiertelivät muinoin Caesarin sota-aluksia, näiden ensi kertaa tullessa Britannian rannoille. Kaikesta mitä luonto tarjoaa, olivatpa sen antimet kuinka runsaita tahansa, voivat kaikki elävät olennot, ihmistä lukuun ottamatta, käyttää hyväkseen ja toivoa itselleen ainoastaan niin paljon, että se riittää tyydyttämään kerran kaikkiaan määrättyjä tarpeita. Ainoa tapa millä he voivat tätä luonnon runsautta eduksensa käyttää on se, että alkavat nopeammin lisääntyä.

Toinen on ihmisen laita. Tuskin ovat hänen eläimelliset tarpeensa tulleet tyydytetyiksi, kuin jo toisia tarpeita hänessä syntyy. Ravintoa hän ennen kaikkea tarvitsee, niinkuin eläinkin; sitte suojaa pahoja säitä vastaan, myös niinkuin eläimetkin; ja kun nämä ovat saatavissa, herää hänessä lisääntymisen vaihto, taas niinkuin asianlaita on eläinkunnassakin. Mutta tässäpä jo eroaakin eläin ja ihminen toisistaan. Eläin ei enää mene pitemmälle, mutta ihminen on nyt vasta astunut loppumattoman kehityksensä ensimmäiselle astuimelle mennäkseen paljon kauemmas ja noustakseen paljon ylemmäs eläintä.

Kun ihminen on *määrän* puolesta ensi halunsa tyydyttänyt, niin alkaa hän hakea jo tyydytyksen *laatua*. Nekin halut, jotka hänellä on yhteisiä eläimen kanssa, laajenevat, hienostuvat, muuttuvat ylevämmiksi. Ravinto ei ole enää ainoastaan nälän, vaan jo maunkin tyydyttämistä; puvussa hän ei enää hae ainoastaan käytännöllisyyttä, vaan jo koreuttakin; alkuperäinen kota muuttuu asuinrakennukseksi; umpimähkäinen sukuvietti

muuttuu hienompien vaikutelmien alaiseksi, ja eläimellisten elämän olojen karkea ja yksinkertainen muoto vaihtuu miellyttävän kauneuden kukoistukseen. Mikäli tarpeittensa tyydyttämisen kyky hänellä kasvaa, sikäli kasvaa myöskin hänen mielihalunsa. Niinpä halujen ollessa alemmalla asteella „Lucullus haluaa saada aterioita Luculluksen kanssa“; kaksitoista teurassikaa paistetaan vartaan nenässä, jotta Antonius saisi milloin haluaa mieleisensä liha-annoksen; kaikki luonnon valtakunnat ryöstetään Kleopatran kauneuden kohottamiseksi, ja syntyy marmoripyylvästöjä, riippuvia puutarhoja ja vuoren korkuisia pyramiideja. Ylempiin haluihin siirtyessään ihmisessä herää semmoisia oireita, jotka ovat nukuneita kasvissa ja ainoastaan silloin tällöin eläimessä liikkuvat. Järjen silmät aukeavat ja hän alkaa pyrkiä tietoon. Hän uhmailee erämaiden tulista kuumuutta ja napaseutujen jäisiä merimyrskyjä, eikä hän tee sitä enää elatuksensa vuoksi; hän valvoo yöt ainoastaan havaitakseen tähtien ikuista kiertokulkua. Hän ponnistaa kaikki voimansa tyydyttääkseen nälkää, jommoista ei yksikään eläin tunne, sammuttaakseen janoa, jota ei yksikään eläin janoa.

Ulos luontoon, sisälle omaan itseensä, takasin menneisyyden sumujen läpi, eteenpäin tulevaisuutta verhoovan pimeyden halki pyrkii se levoton tiedonhalu, joka herää heti kun eläimelliset tarpeet tyydytettyinä vaikenevat. Kaiken olevaisen takaa hän hakee siinä vallitsevia lakeja; hän tahtoo tietää, kuinka maa on kokoon taottu, taivaankansi kalkuteltu, hän tahtoo tutkia itse elämänkin syviä syntyjä. Ja vihdoin, jos hänessä vieläkin jalommat vaikuttimet pääsevät puhumaan, herää yhäkin ylevämpi pyrkimys — tuo intohimojen intohimo, tuo toivojen toivo — halu tavalla tai toisella omasta kohdastaan vaikuttaa siihen, että elämä muuttuisi ihmisille paremmaksi ja valoisammaksi, että köyhyyden puute ja paheiden pimeys poistuisi, suru iloon vaihtuisi. Hän kesyttää ja nöyryyttää eläimen itsessään, hän kääntää selkensä huveille ja luopuu vallasta; hän antaa rikkauden kokoomisen muiden huoleksi, muille jättää hän hetkellisen nautintojen ilon ja päivänpaisteessa viruilemisen. Hän

tekee työtä sille, jota ei ole koskaan vielä nähnyt eikä koskaan tule näkemään, maineen vuoksi, tai ehkä tullakseen vaan jonkunkaan verran lähemmäksi sitä tasa-arvoisuuden ihannetta, joka voi toteutua vasta pitkiä aikoja sen jälkeen kuin multakokkareet ovat hänen ruumisarkkuansa vasten kolahtaneet. Etukynnessä hän murtautuu eteenpäin, missä jäinen pakkanen häntä kohtaa, ja myös missä ihmisten kylmyys hänen työtänsä arvostelee, missä kivet ovat terävimmät ja missä näreiköt hänen kasvojansa repivät. Keskellä aikalaistensa ivaa ja ylenkatsetta, joka veitsenä viiltää hänen sydäntänsä, rakentaa hän yhä vaan tulevaisuutta; korpimaiden halki hän viitottaa polun, jonka sitte tulevat sukupolvet maanteiksi tasottavat. Yhä ylempiin ilmakehroksiin kohoaa hänen kaipuunsa, mukaansa vietellen; idän tähti jo johtaa hänen kulkuunsa. Ja katso! kohta herää hänessä jo jumalainen henki: hän tahtoisi johtaa jo maailmallisen elämän kulkua.

Eiköhän kuilu ole liian pohjaton, jotta tuo analogia voisi sen ylitse ulottua? Elatusmahdollisuuksien lisääntyminen herättää eläinkunnassa ainoastaan suvun lisääntymistä, mutta ihmismaailmassa samat seikat vaikuttavat hengen kehittymistä. Edellisiin nähden esiintyy luova voima ainoastaan yksilöjen lukumäärän enentymisessä, mutta jälkimäisiin nähden se ehdottomasti pyrkii kehittämään elämää, luoden sen korkeampia muotoja ja yhä rikkaampia hengenvoimia. Ihminen on eläin, mutta paitsi eläintä hän on vielä jotakin muuta. Hän on se pyhä puu, jonka juuret ovat maassa, mutta latva taivaissa kukoistaa.

Näin ollen kaikki nuo todisteluserjat, joihin perustuu oppi väestön alituisesta taipumuksesta kasvamaan elatusvarojen ylitse, näyttäytyvät, katsoipa niitä miltä näkökannalta tähansa, perusteettomilta. Logikan tuntijat sanoisivat, että noissa todisteissa „keskitermin predikaatti on alaltaan ahtaampi kuin subjekti“, josta koko erehdys aiheutuu. Havaitsemamme tosiseikat eivät tue tätä oppia, ja havaitsemamme analogiat eivät sitä kannata. Se on harhanäky samallinen kuin se, joka niin kauan esti ihmisiä ymmärtämästä maata pallon muotoiseksi ja kierto-

liikkeiseksi; se on samanarvoinen teoria kuin se, jonka mukaan kaikki, mikä on allamme toisella puolella maapalloa putoo avaruuteen, ellei se ole asianomaisella tavalla maahan kiinnitetty; tai kuin se teoria, jonka mukaan liikkuvan laivamaston huipusta pudotettu luoti putoo välttämättä maston taakse, tai kuin se, jonka mukaan reunoilleen täytettyyn vesiastiaan laskettu kala, jos se on elävä, ei saa vedenpintaa kohoamaan reunojen ylitse. Tuo oppi on yhtä perusteeton — ellei yhtä naurettava — kuin se käsitys, jonka Adam olisi voinut omistaa, jos hänellä yleensä oli mitään laskuopillisia taipumuksia, ottaessaan huomioon ensimmäisen lapsensa ruumiinmuotoja ensimmäisinä kuukausina sen syntymisen jälkeen: päättäen siitä, että lapsi painoi syntyessään 10 naulaa ja 8 kuukautta myöhemmin 20 naulaa, olisi Adam — koska jotkut viisaat väittävät hänellä olleen tietoja laskenossa — helposti voinut tulla yhtä hämmästyttäviin tuloksiin kuin Malthuskin oli tullut, nimittäin siihen, että poika, 10 vuotta täytettyänsä, olisi yhtä raskas kuin härkä, 12 vuotta täytettyänsä painaisi saman kuin norsu ja 30:n ikäisenä painaisi 175,716,339,548 tonnia.

Meidän on nyt yhtä vähän syytä olla levottomia väkiluvun kasvamisesta elatusvarain ylitse kuin Adamilla oli syytä pelätä lapsensa painon liian nopeata kasvamista. Jos mikä johtopäätös koskaan on ollut tosiseikkojen tukema, ja analogian kannattama, on se ollut se, että lisääntymisen laki on saman ihanan mukautuvaisuuden alainen kuin tutkimus on jo osottanut muidenkin luonnonlakien alalla vallitsevan, ja että meidän on yhtä vähän oikeus otaksua sikiämismietin pyrkivän luonollisissa yhteiskuntaoloissa synnyttämään kurjuutta ja paheita, kuin olisimme oikeutetut otaksumaan, että vetovoiman täytyy paiskata kuu maata vasten, ja maa aurinkoa vasten, tai että, perustuen siihen havaintoon, että vesi jäätyy 0 astetta kylmemmässä ilmassa, kaikki joet ja järvet jäätyvät pohjaan asti heti kuin lämpömittari laskeutuu 0:n alle, joten maan lauhkeammillakin leveysasteilla kaikki elämä kävisi talvisin mahdolltomaksi. Monet hyvin tunnetut seikat viittaavat siihen, että

paitsi noita Malthuksen „preventiivisiä esteitä“, on olemassa vielä kolmaskin väen lisääntymisen ehkäisijä, joka pääsee vaikuttamaan vasta silloin kuin varallisuuden tila kohoaa ja hengen viljelys kehittyy. Onhan tunnettua että syntyneiden luku on verrattain suurempi uusissa siirtomaissa, missä taistelu luonnon esteitä vastaan ei tarjoa paljon tilaisuutta hengen viljelykseen, samoin myös köyhyyden kouristamissa vanhempien maiden yhteiskuntaluokissa, joilta keskellä rikkauden runsautta on riistetty kaikki sen tarjoomat edut ja jotka ovat tuomitut miltei elämellisiin oloihin; jotavastoin syntyneiden lukumäärä on verrattain pienempi niissä yhteiskuntakerroksissa, joille runsaampi varallisuus on hankkinut riippumattomuutta, vapaata aikaa, kaikellaisia mukavuuksia, ja tehnyt elämän yleensä monipuolisemmaksi ja vaiherikkaammaksi. Tämä seikka on ilmaistu jo ikivanhassa englantilaisessa sananlaskussa „a rich man for luck, and a poor man for children“ (rikkaalle onnea, köyhälle lapsia). Sen oli havainnut myöskin Adam Smith; hän kertoo, ettei Skotlannin ylängöllä ole ollenkaan harvinaista tavata nälkään nääntyvää vaimoa, joka on synnyttänyt kaksikymmentäkolme tai kaksikymmentäneljä lasta; ja onhan tuo ilmiö kaikkialla muuallakin niin silmiinpistävää, ettei se sen enempää todistelua kaipaa.

Jos kansottumisen todellinen laki kuuluu niinkuin sen minun käsittääkseni pitäisi kuulua, niin lisääntymisen taipumus ei ole aina yhtäläinen, vaan voimakkaampi siellä, missä väkiluvun enentyminen voisi aikaansaada yleistä vaurastumista ja missä rotua uhkaa epäedullisten olojen synnyttämä kuolevaisuus, ja heikompi siellä missä ihmisten kehittyminen käy mahdollisemmaksi ja rodun olemassaolo on turvattu. Toisin sanoen: kansottumisen laki on sopusoinnussa ja vuorovaikutuksessa henkisen kehityslain kanssa, ja tuota vaaraa, että ihmislapsia syntyisi maailmaan siellä, missä ei ole mitään mahdollisuutta niitä elättää, ei aiheuta mikään luonnonlaki, vaan yksistään yhteiskunnalliset epäkohdat, jotka keskellä rikkauden pesiä

tuomitsevat niin monia ihmisiä kiduttavaan nälkäkuolemaan. Toivon voivani todistaa tämän seikan aivan kumoamattomalla tavalla, sitten kuin olen ensin laittanut tien edestäni puhtaaksi ja pääsen hakemaan yhteiskunnallisen kehityksen todellisia lakeja. Olisi näet todistelulleni haitaksi, jos nyt jo edeltäpäin näitä lakeja esittäisin. Jos, osottamalla mahdottomaksi todistaa Malthuksen oppia niillä perusteilla, joita tavallisesti sen tukemiseksi esille tuodaan, olen saanut aikaan kieltoperäisen todistuksen, niin on se toistaiseksi riittävää. Seuraavassa luvussa aijon esittää positiivia, varsinaisia todisteita, joiden avulla osoitan, että muutamat tosiseikat ovat ilmeisessä ristiriidassa tuon opin kanssa.

4. LUKU.

Malthuksen opin kumoaminen.

Oppi, että väkiluvun lisääntyminen pyrkii alentamaan palkkoja ja synnyttämään köyhyyttä, on niin syvälle juurtunut ja niin erottamattomasti yhdistynyt vallitseviin taloustieteellisiin teorioihin; se on myös sellaisessa sopusoinnussa muutamien rahvaankin mielipiteitten kanssa, ja sellaisella sitkeydellä se palaa yhä ja yhä uudestaan esille, että olen pitänyt välttämättömänä näin tarkkaan punnita ja osottaa noiden järjestelmien perusteettomuutta, ennenkuin ryhdyin tarkastamaan niiden pätevyyttä varsinaisiin tosiseikkoihin nähden. Sillä se seikka, että tuo oppi on näin yleisesti hyväksytty, myöskin todistaa, miten kevytmielisesti ihmiset unohtavat tosiasioita, kun joku ennakkoteoria heidän käsityksiänsä sokaisee; se on ehkä hämmästyttävimpiä todistuksia niiden monien joukossa, joita ajatuksen maailmassa tavataan. Nyt on oleva kokolaila helppo saattaa tämä teoria lopullisen ja ratkaisevan tarkastelun alaiseksi. Selväähän on, että kysymys, vaikuttaako väkiluvun lisääntyminen välttämättömästi työpalkan vähenemistä ja puutteen synnyttämistä, on yksinkertaisesti vaan

kysymys siitä, pyrkiikö tämä lisääntyminen vähentämään sitä varallisuusmäärää, jota voidaan tuottaa jollakin määrättyllä työvoimalla.

Niin vakuuttaa ainakin vallitseva taloustiede. Se otaksuu, että luonto antaa verrattain yhä vähemmän mitä enemmän siltä vaaditaan, joten kaksinkertainen työ ei siis voisi antaa kaksinkertaista tulosta; ja että siis lisääntynyt väkiluku pyrkisi painamaan työpalkkoja alas ja enentämään köyhyyttä, eli, kuten Malthus sanoo, synnyttäisi paheita ja kurjuutta. John Stuart Mill lausuu saman ajatuksen seuraavilla sanoilla:

„Millä sivistysasteella tahansa oleva suurempi väkiluku ei yleensä voi tulla niin hyvin toimeen kuin samalla asteella oleva pienempi. Juuri luonnonantimien niukkuus, eikä yhteiskunnan puolelta kohtaava vääryys, aiheuttaa liikaväen synnyttämän rangaistuksen. Omaisuuden epätasainen jako ei pahenna oloja, vaan korkeintain saattaa epäkohdat helpommin tuntuviksi. Ei auta sanoa, että kaikki suut, jotka väkiluvun lisääntyessä saateen maailmaan, tuovat mukanaan myös parin vastaavaa kättä. Uudet suut vaativat yhtä paljon ravintoa kuin vanhatkin, mutta kädet eivät voikaan tuottaa yhtä paljon kuin ennen. Jos kaikki tuotannon välineet olisivat koko kansan yhteistä omaisuutta ja koko tuote olisi parhaalla mahdollisella oikeamielisyydellä kaikkien kesken samalla mitalla jaettu, ja jos vielä edellytettäisiin, että näin järjestetyssä yhteiskunnassa harrastus olisi aina yhtä virkeää ja työn tulos aina yhtä suuri kuin nykyään, niin tosin se riittäisi tekemään koko nykyisen väestön erinomaisen hyvinvoivaksi; mutta kun tämä väkiluku olisi ehtinyt kasvaa kaksinkertaiseksi — mikä kansan nykyisiin tapoihin ja elatusvarain runsauteen nähden tapahtuisi noin parinkymmenen vuoden kuluksena — mimmoinen olisikaan silloin sen tila? Se seikka, että niin suuressa määrin lisääntyneen väestön elättämiseksi pitäisi ryhtyä huonompien maiden muokkaamiseen ja parempien maiden vaivaloisempaan ja vähemmän tuottavaan viljelemiseen, saattaisi lopultakin kaikki yhteiskunnan jäsenet surkeasti köyhtymään, ellei vaan teollisuuden kehitys ja tuottavuus samaan

aikaan kohoaisi ennen kuulumattomaan määrään. Jos väkiluvun lisääntyminen jatkuisi samassa suhteessa, tulisi pian sellainen aika, jolloin ei kellekään olisi muuta kuin aivan välttämättömimpiä elintarpeita, ja sen jälkeen vielä sellainen aika, ettei olisi edes sitäkään, vaan kuolema vihdoinkin panisi sulun kaikkea enempää lisääntymistä vastaan".¹⁾

Kaiken tuon minä epään! Väitän asianlaidan olevan juuri päinvastainen. Väitän, että millä sivistysasteella tahansa suurempi ihmisjoukko ylipäänsä voi paremmin tulla toimeen kuin pienempi. Väitän, että yhteiskunnan puolelta tapahtuva vääryys, eikä luonnon niukkuus, aiheuttaa sen puutteen ja sen kurjuuden, jonka vallitseva taloustiede sanoo liikaväen synnyttämäksi. Väitän, että ne uudet suut, joita väen lisääntyminen saattaa maailmaan ja jotka eivät tarvitse enempää ravintoa kuin vanhat, tuovat mukanaan siihen myöskin kädet, jotka luonnonomaisista syistä voivat tuottaa enemmän kuin vanhat. Väitän, että mitä suurempi väkiluku on, sitä suurempi on se varallisuus, joka, muuten yhtäläisissä oloissa ja oikeamielisessä omaisuuden jaossa, tulisi kunkin osalle. Väitän, että tasa-arvoisuuden vallitessa väkiluvun luonnollinen lisääntyminen pyrkii alituisesti tekemään jokaisen yksilön entistä rikkaammaksi, eikä köyhemmäksi.

Näin määriteltyäni riidanalaisen kysymyksen, siirryn sitä tarkastamaan tosiseikkojen valossa.

Mutta tällöin, vaikkapa ehkä vähän tulen toistaneeksikin jo puhuttuja asioita, tahtoisin varottaa lukijaa erästä käsitteiden sekaannuksesta, joka on huomattavissa hyvin kuuluisillakin kirjailijoilla. Kysymys, jota tutkistelumme tässä tarkoittaa, ei ole kysymys siitä, millaisissa väkilukusuhteissa voidaan enin elatusvaroja tuottaa, vaan siitä, millaisissa suhteissa ilmaantuu suurinta kykyä varallisuuden tuotantoon. Sillä tuotantokyky, olipa tuotanto mitä laatua tahansa, on yhtä kuin kyky tuottaa elatusvaroja, ja — päinvastoin — varojen tai varallisuutta tuotta-

¹⁾ Principles of Political Economy 1 kirja, 13 luku, 2 osa.

vain voimien kulutus, olipa missä muodossa tahansa, on samaa kuin itse elatusvarojen kulutus. Otaksukaamme, että taskussani on rahaa. Sillä voin ostaa joko ravintoa tai sikareita tai korukapineita tai teatterilippuja. Timanttikappale on arvoltaan yhtä kuin niin ja niin monta säkkiä jauhoja, s. o., keskimäärin menee yhtä paljon työkustannuksia timanttien tuottamiseen kuin menisi niin ja niin monen jauhosäkin tuottamiseen. Ja jos minä syydän timantteja vaimoni pukuun, niin sillä tuhlaan yhtä suurta tuotantovoimaa, kuin jos olisin uhrannut niin ja niin paljon elatusvaroja johonkin turhamaiseen tarkotukseen. Jos käytän lakeijaa, niin mahdollisesti vähennän maan kyntäjien lukua. Kasvattamalla ja hoitamalla kilpa-ajohhevosta kulutan huolta ja työtä, joka riittäisi monen hevosen elättämiseen ja ruokkimiseen. Juhlatulituksen tai kunnialaukausten tuottama varojen hukka on sama kuin niin ja niin paljojen elatusvarain lystikseen polttaminen. Rykmentin tai sotalaivan ylläpito on yhtä kuin suunnata tuottamattomiin tarkotuksiin työtä, joka olisi voinut elättää useita tuhansia ihmisiä. Senpä vuoksi jonkun yhteiskunnan kykyä tuottamaan elatusvaroja ei saa mitata sen mukaan, kuinka paljon varsinaisia elatusvaroja siinä tuotetaan, vaan sen mukaan, kuinka paljon minkälaista tahansa tuotantovoimaa siinä kulutetaan.

Ei tässä tarvitse mitään pilventakaisia järkeilyjä. Kysymys on yksinkertaisista tosiseikoista. Väheneekö suhteellinen tuotamiskyky väkiluvun lisääntyessä?

Tosiseikat puhuvat niin selvää kieltä, ettei tarvitse muuta kuin kääntää niihin huomiota, niin asia jo selvenee. Olemme viime aikoina nähneet monissa uudemmissa maissa väkiluvun ripeästi lisääntyvän. Mutta eikö näissä maissa yhtäikaa varallisuuskin ole vielä nopeammin lisääntynyt? Näemme monta sellaista maata, jonka väestö on yhä vielä kasvamassa. Emmekö näe varallisuuden kasvavan näissä maissa vieläkin nopeammin? — Onko mitään epäilystä siitä, että Englannin väkiluvun lisääntyessä 2⁰/₀:n mukaan vuosittain, sen varallisuus on lisääntynyt vieläkin suuremmassa suhteessa? Eikö ole totta, että kun

Yhdysvaltain väkiluku on joka 29 vuodessa käynyt kaksinkertaiseksi ¹⁾, maan varallisuus on käynyt kaksinkertaiseksi paljon lyhyemmissä kausissa? Eikö ole totta, että muuten yhtäläisissä oloissa — väkilukunsa ja sivistyksensä puolesta yhdenlaisissa maissa — tiheämmin asuttu maa on samalla rikkain maa? Eivätkö nuo tiheään asutut itäiset yhdysvaltiot ole väkilukuunsa verraten rikkaampia, kuin harvempaan asutut läntiset ja eteläiset valtiot? Eikö Englanti, jonka väkiluku on näidenkin itäisten valtioiden väkilukua tiheämpi, myöskin ole verrattain näitä rikkaampi? Missä näemme rikkautta kaikkein tuhlaavimmalla tavalla syydettävän tuottamattomiin tarkotuksiin, kuten komeihin rakennuksiin, hienoihin kalustoihin, upeihin ajovaunuihin, muistopatsaihin, maalauksiin, puutarhoihin, huvialuksiin? Eikö juuri siellä, missä väestö on tiheintä, eikä suinkaan siellä, missä se on harvinta? Missä on enin sellaisia ihmisiä, joita tuotanto elättää heidän itsensä tekemättä tuottavaa työtä: ihmisiä, jotka elävät koroistaan, ylhäisiä tyhjäntoimittajia, varkaita, palvelijoita, asianajajia, lääkäreitä, kirjailijoita j. n. e.? Eikö siellä, missä väestö on tiheätä, eikä suinkaan siellä, missä se on harvaa? Mistä virtaa kapitaali, voittoa antavaa käyttöä hakeakseen? Eikö se tule tiheästi asutuista maista harvaan asuttuihin maihin? Kaikki tämä todistaa epäilemättömästi, että rikkautta on runsaammin missä väkeä on runsaammin, ja että varallisuus, minkä joku työmäärä voi tuottaa, kasvaa väestön lisääntymisen mukana. Minne käännämmekin katseemme, joka paikasta kohtaa meitä sama ilmiö. Samoissa sivistysoloissa, samoilla teollisuuden kehitystasteilla, samojen lakien ja laitoksien alaisuudessa on aina tiheämmin asutut maat myöskin rikkaammat maat.

Tarkastakaamme erästä yksityistapausta, joka kaikkien esimerkkien joukosta näyttää ensi katsaukselta paraiten tukevan juuri sitä oppia, jota vastaan olemme nyt sotimassa, — tarkastakaamme erästä maata, missä työpalkat todella ovat kovasti

¹⁾ Vuoteen 1860 asti oli suhde 35 prosenttia joka vuosikymmenessä.

laskeutuneet väestön lisääntyessä, ja missä luonnonantimien vähentyminen on ilmeisenä tosiasiana eikä minään riidanalaisena teoriana. Se maa on Kalifornia. Kun kultalöydön jälkeen ensimmäinen siirtolaistulva täytti tämän maan, oli luonto siellä sangen anteliaalla päällä. Jokien rantamilla ja vesijätöillä saattoi mitä alkuperäisimmillä työaseilla koota vuosisatain huuhtomia kultamurusia sellaiset määrät, että päiväpalkakseen sai noin unssin, joka on yhtä kuin 16 dollaria. Mehevän ruohoisilla tasangoilla kävi laidunta lukemattomia hevos- ja karjalaumoja, niin suurissa laumoissa, että ken hyvänsä sai matkansa varrelta heittää satulansa uuden ratsun selkään tai teurastaa syötäväkseen härkämullikan, kunhan vaan omistajalle jätti takasin nahan, joka oli ainoa mihin tämä saattoi arvoa panna. Hedelmällinen, ensi kertaa viljelykseen pantu maa kasvatti pelkän kynnon ja kylvön jälkeen sellaisia satoja, joita vanhemmissa maissa ei ainakaan ilman runsainta lannoitusta ja huolellisinta muokkausta voi saada. Keskellä tätä luonnon anteliaisuutta olivat työpalkat ja korko näinä Kalifornian varhaisempina aikoina korkeampia kuin missään muualla maailmassa.

Tämä luonnon alkuperäinen anteliaisuus on sittemmin yhä laimentumistaan laimentunut mikäli lisääntyvän väestön vaatimukset ovat kasvamistaan kasvaneet. Yhä huonompia kultasuonia on täytynyt ottaa työnalaisiksi; eikä nykyään enää tavatakaan mitään tuottavampia suonia, vaan vaatii kullan kaivaminen sangen suuria kapitaaleja, suurta ammattitaitoa, mutkikasta koneistoa ja tarjoaa melkoista häviön vaaraa. Hevoset ovat kalliita ja Nevadan salviapensaikoissa syötettyä karjaa kuletetaan nyt rautateitse vuoriharjanteen ylitse San Fransiskoon teurastettaviksi; maamiehet alkavat jo olkea säästellä ja varata lannotusta, ja jopa sellainenkin maa on viljelykseen otettu, joka kolmen vuoden kasvun perästä tuskin enää neljäntenä ilman keinotekoista kastelua satoa antaisi. Yhtaikaa tämän mukana ovat palkat ja korko olleet yhtämittaa laskemassa. Moni on tyytyväinen, kun saa työstään viikossa sen mikä ennen saatiin päivässä, ja rahoja on saatavana nyt sellaisesta vuosikorosta, jota ennen ei olisi

paljoksuttu kuukausikorkonakaan. Onko nyt tuo ~~subde~~ luonnon vähentyneen tuottavuuden ja vähentyneiden palkkojen ~~vähillä~~ syyn ja vaikutuksen keskinäistä suhdetta? Onko totta, että työpalkka on tässä alhaisempi senvuoksi, että työ tuottaa vähemmän varallisuutta?

Päinvastoin! Työn kyky varallisuuden tuottamiseen ei ollut Kaliforniassa vuonna 1879 vähäisempi kuin vuonna 1849, vaan *suurempi*. Luullakseni ei kukaan, joka ottaa huomataksensa, kuinka suunnattomasti työn tuotteliaisuus on näinä vuosina Kaliforniassa edistynyt maanteiden, telakkain, vesijohtojen, rautateiden, höyrylaivain, sähkölaitosten ja kaikellaisten koneiden, kulkuyhdistysten, niiden lukemattomien etujen avulla, jotka syntyvät väestön enentymisestä, — ei kukaan voi epäillä, etteikö se tulos, minkä työ saapi Kaliforniassa luonnosta irti, ole nyt yleensä paljoa suurempi kuin noitten vielä täysinäisten kultapenkereitten ja koskemattomien uutismaitten aikana, — sillä inhimillisen työn osa on laajentunut ja enemmän kuin korvannut luonnon puolelta tapahtuneen voimain vähennyksen. Että tämä johtopäätös pitää paikkansa, siitä puhuvat ne monet seikat, jotka osottavat varallisuuden kulutuksen verrattuna työmiesten lukuun olevan nykyään paljon suuremman kuin ennen aikaan. Sen sijaan kuin väestön silloin muodostivat melkein yksistään vaan paraassa iässä olevat miehet, on siellä nyt suureksi osaksi myös naisia ja lapsia, ja onpa muitakin tuotannon ulkopuolella olevia henkilöitä lisääntynyt suuremmassa määrässä kuin väestö kokonaisuudessaan; näemme siellä nyt ylellisyyttä, joka on noussut paljon enemmän kuin palkat ovat laskeutuneet; näemme entisten nahka- ja paperikotain asemesta nyt asumuksia, jotka loistossa voivat kilpailla Europan palatsien kanssa; San Fransiskon kaduilla ajelevat nyt vaunut livreihin puettuine lakeijoinen, ja huvialuksia on ankkuroitunut sen satamiin; koroilla elävä säätyluokka on käynyt yhä lukuisammaksi; siellä on nyt semmoisia pohatoita, joiden rinnalla entiset rikkaat olisivat olleet köyhiä kuin lappalaiset; — lyhyesti, katsoipa minne suuntaan tahansa, kaikkialla kohtaa meitä ilmeisiä todistuksia siihen, että varallisuus-

den sekä tuotanto että kulutus on kasvanut vielä nopeammin kuin väestö, ja että, jos joku yhteiskuntaluokka saa osakseen vähemmän varallisuutta kuin mitä se tarvitsee, se tapahtuu ainoastaan varallisuuden epätasaisemman jaon vuoksi.

Se, mikä tässä erikoistapauksessa heti silmiin pistää, on yhdellä tapaa kaikkialla muuallakin vallitsemassa, jos vaan asioita syvemmältä tarkastellaan. Rikkaimpia maita eivät ole ne maat, missä luonto on tuhlaavaisin, vaan ne, missä työ sujuu ripeimmin; ei siis Meksiko, vaan Massatshusets, ei Brasilia, vaan Englanti. Ne maat, missä väestö on tiheintä ja kovimmin panee luonnonvoimia koetukselle, ovat, muuten samallaisten olojen vallitessa, niitä maita, missä suurin osa tuotannosta voidaan panna ylellisyyteen ja tuottamattomien henkilöiden elättämiseen; niitä maita, joissa on runsaimmin kapitaalia, ja jotka tarvittaessa, esimerkiksi sodan tullen, voivat kestää suurinta voimain menettämistä. Että varain tuotannon, verrattuna tehtyyn työhön, täytyy olla runsaamman tiheästi asutuissa maissa, kuten Englannissa, kuin maissa, missä työpalkka ja korot ovat korkeat, käy ilmi siitä, että vanhoissa maissa (vaikka siellä ottaa tuottavaan työhön osaa paljon pienempi väkimäärä) melkoisesti suurempi ylijäämä työstä riittää muuhun kuin vaan ruumiin tarpeitten tyydyttämiseen. Uudessa maassa on sen koko käytettävänä oleva työvoima välittömän tuotannon palveluksessa. Ei ole ainoatakaan tervettä miestä, joka ei olisi jossain tuottavassa työssä kiinni, ainoatakaan naista, joka ei talouden asioissa askartaisi. Ei ole mitään vaivaisia tai kerjäläisiä, mitään rikkaita tyhjätöimittäjiä, mitään kansanluokkia, joiden työ tarkoittaisi vaan pitää huolta rikkaiden mukavuudesta ja heidän oikkujansa palvella, ei mitään puhtaasti kirjallisia tai tieteellisiä seuroja, ei mitään ryöstöstä elävää pahantekijäluokkaa eikä liioin mitään suurta luokkaa, jonka tehtävänä olisi yhteiskunnan puolustaminen noita pahantekijöitä vastaan. Vaikka siis maan kaikki voimat käytetään tuotantoon, ei kansan kokonaisuuteen nähden ole kuitenkaan olemassa tai edes voi olla olemassa niin suurta varain kulutusta kuin vanhoissa maissa; sillä vaikkakin alhaisemman yhteiskuntaluokan asema on parempi,

koskapa ei ole ketään, joka ei pystyisi kunnolla itseänsä elättämään, niin eipä myöskään ole niitä, jotka saisivat paljon enempiä kuin vähimmin saaja; on harvoja tai ei ole yhtäkään, joka voisi elää vanhempien maiden ylellisyydessä tai edes lähimaille vastaavissa mukavuuksissa. Se osottaa, että viimeksimainittujen maiden varain kulutus on väkilukuun verraten suurempi, huolimatta siitä, että varain tuottamiseen menevän työn summa on pienempi — eli että vähempi työmiesjoukko tuottaa enemmän varoja; sillä onhan varat ensin tuotettavat ennenkuin niitä käy kuluttaminen.

Tähän ehkä voi huomauttaa, että vanhempien maiden runsaampi rikkaus ei ole katsottava suuremman tuotantokyvyn aiheuttamaksi, vaan seuraukseksi sellaisesta suurten varain kasaantumisesta, johon uudella maalla ei vielä ole ollut tilaisuutta eikä voimaa.

Onkin syytä hetkisen pysähtyä tähän rikkauksien kasaantumiseen. Asianlaita on sellainen, että rikkautta voi kasata oikeastaan hyvin mitättömissä määrin. Yhteiskunnat niinkuin yksityisetkin elävät enimmäkseen „kädestä suuhun“. Todelliset varallisuusesineet eivät näet salli kasaamista; joitakuuta harvoja muotoja lukuun ottamatta ne yleensä eivät siedä pitempiaikaista säilyttämistä. Maapallon raaka-ainekset, jotka sittenkin ovat työn kautta saatetut haluttuun muotoonsa ovat yhteiskunnan varallisuutta, pyrkivät alituisesti takasin alkutilaansa. Jotkut varallisuusesineiden muodot kestävät vaan muutamia tunteja, toiset joitakuuta päiviä, toiset muutamia kuukausia, muutamia vuosia, mutta ani harvat pysyvät sukupolvesta toiseen. Ajatelkaamme varallisuusesineitä, jotka ovat kaikkein hyödyllisintä ja pysyvintä laatua, laivoja, rakennuksia, rautateitä, koneita. Ellei tehtäisi alituisesti työtä niiden ylläpitämiseksi ja uudistamiseksi, kävisivät ne aivan pian kelpaamattomiksi. Ajatelkaamme, että työ jossakin maassa kokonaan pysähtyisi; silloin varallisuus häviäisi melkein yhtä pian, kuin vesisuihku, jonka putki tukitaan. Kun työ sitten jälleen pannaan käyntiin, niin varallisuuttakin melkein samassa hetkessä jälleen syntyy. Se on jo kauan sitte

huomattu seikka, silloin kuin sodat tai muut maanvaivat ovat varallisuutta hävittäneet, hävittämättä kuitenkaan itse väestöä. Lontoon suuresta vuonna 1666 tapahtuneesta tulipalosta huolimatta ei tässä kaupungissa ole mitään varallisuuden vähennystä huomattavissa, ei myöskään ole Chicago nyt vähemmän rikas kuin milloin v. 1870 sitä samallinen onnettomuus kohtasi. Näille tulen hävittämille paikoille ovat työtä tekevät kädet pystyttäneet vielä komeampia rakennuksia ja koonneet niihin vielä suurempia tavaravarastoja; ja kaupungin historiasta tietämätön matkailija, kulkiessaan katuja pitkin, ei voisi edes aavistaakaan, että vaan joitakuuta vuosia sitte koko kaupunki oli yhtenä mustana palorauniona. Tuo sama seikka, että nimittäin varallisuus alituisesti uudistuu, on erittäinkin silmiinpistävä vastaperustetuissa kaupungeissa. Väkiluvun ja työn tuotteliaisuuden ollessa samat on eilispäivän kaupungilla oleva nautittavanaan yhtä paljon kuin Rooman aikoina perustetulla kaupungilla. Ei kukaan, joka on Melbournen tai San Fransiskon nähnyt, voi epäillä, että jos Englannin asukkaat siirrettäisiin Uuteen Seelantiin, ottamatta mukaan mitään ennestään kasattuja rikkauksia, Uusi Seelanti aivan pian olisi yhtä rikas kuin Englanti nyt; tai päinvastoin, että jos Englannin nykyinen väkiluku menisi yhtä pieneksi kuin Uuden Seelannin nykyinen, niin se kasatuista rikkauksistaan huolimatta pian joutuisi yhtä köyhäksi kuin jälkimäinen. Kasatut varat näyttävät suhtautuvan yhteiskunnan elimistöön melkein samalla tavalla kuin kasatut ravintoaineet suhtautuvat ruumiin elimistöön. Jokunen määrä kasattua varallisuutta saattaa kyllä olla tarpeen ja voi olla hädän tullen apuna; mutta edellisten sukupolvien tuottamia varoja voidaan tavallisuudessa yhtä vähällä syyllä pitää nykyisen kulutuksen pohjana, kuin voidaan sanoa viime vuonna syötyjen päivällisten antavan ihmiselle työvoimia tänä vuonna.

Näitä seikkoja mainitsen enemmän vaan niiden yleisen merkityksen vuoksi kuin sen vuoksi, että ne jotakin vaikuttaisivat puheena olevaan kysymykseen. Sillä ilmeikkin niitä on selvää, että suurempi varain kulutus voidaan sanoa perustuvan

suurempaan varain kasaantumiseen ainoastaan siinä tapauksessa, että kasatut varat todella vähenevät, mutta kun kasattujen varain määrä pysyy entisellään ja vielä enemmän silloin kuin se lisääntyy, edellyttää enentynyttä varain kulutusta aina myös enentynyt varain tuotanto. Verrannemmeko eri yhteiskuntia toisiinsa tai saman yhteiskunnan eri kehityskausia toisiinsa, on päivänselvää, että se edistyksen tila, jonka todistuksena väen lisääntyminen on, todistaa itse puolestaan sekä kulutuksen että varallisuuden lisääntymistä, eikä ainoastaan kokonaisuuteen nähden vaan myöskin keskimääräisesti kutakin asukasta kohden. Siis merkitsee väestön lisääntyminen, niin kuin se tähän asti on kaikkialla esiintynyt, yleensä aina varallisuustuotannon lisääntymistä eikä suinkaan sen vähentymistä.

Ja syy siihen on aivan ilmeinen: Sillä vaikkapa otaksuttaisiinkin, että väestön lisääntyminen heikontaa luonnon merkitystä tuotannossa pakottamalla ottamaan huonompaakin maata viljelyksen alaiseksi, niin enentää puolestaan juuri tämä väen lisääntyminen ihmistyön merkitystä tuotannossa niin suuressa määrässä, että häviö runsain mitoin korvaantuu. Missä kaksikymmentä henkeä yhteisesti työskentelee, siellä luonnonantimien niukkuudestakin huolimatta he tuottavat enemmän kuin kaksikymmentä kertaa sen, minkä yksi henkilö saisi aikaan kaikkein anteliaammallakin paikalla. Mitä tiheämpi väestö on, sitä monipuolisemmaksi käy työn jako, sitä tuntuvammaksi säästöt tuotannossa ja vaihdossa. Näinpä siis totuutena esiintyy Malthuksen opin täydellinen vastakohta, nimittäin, että niissä rajoissa, joita ulommas ei ole mitään syytä otaksua väkiluvun vastaisuudessa-kaan kasvavan, voi jokaisella yhteiskunnallisella kehitystasella suurempi ihmismäärä saada aikaan enemmän varallisuutta ja paremmin tyydyttää kunkin yksityisen tarpeita, kuin pienempi ihmismäärä.

Tarkastakaamme vaan tosiseikkoja. Voiko mikään olla sen ilmeisempää kuin että syynä sivistyksen paraimmissa keskuksissa vallitsevaan puutteellaisuuteen ei ole tuotantovoimain heikkous? Maissa, missä suurin köyhyys vallitsee, näyttävät

tuotantovoimat, jos niitä vaan täydellisesti käytettäisiin, olevan kylläkin voimakkaita hankkimaan yhteiskunnan vähäväkisimmillekin ei ainoastaan hyvää vaan ylellistäkin toimeentuloa. Se teollisuuden lamaustila, se ahdinko kauppaliikkeessä, jonka kirous meidän päivinämme painaa sivistynyttä maailmaa, ei tietenkään johdu mistään tuotantovoimain puutteesta. Missä vika lieneekään, ei se ole ainakaan kyvyttömyydessä tuottaa varallisuutta, se on selvää.

Juuri tuo seikka, että puute ilmestyy siellä missä tuotantovoima on paraimmillaan ja varallisuuden tuotanto runsain, sepä onkin se arvotus, jonka edessä sivistysmaailma neuvotonna seisoo, ja jonka perille me nyt koetamme päästä. Silminnähtävästi Malthuksen oppi, joka puutteen syyksi panee tuotantovoimain heikkenemisen, ei voi tätä arvotusta ratkaista. Tuo teoria on ristiriidassa kaikkien tosiseikkain kanssa. Se ei ole mitään muuta kuin mielivaltainen yritys sysätä jumalallisten lakien niskoille kaikki syy siihen asiain tilaan, joka, kuten jo tähänastisestakin selonteosta voimme päättää, johtuu yksistään vaan ihmisten omista järjettömistä laitoksista. Tämä päätelmä tulee jatkuvissa tutkisteluissamme vielä lopullisesti todistettavaksi. Meidän on näet vielä tutkiminen, mikä on se varsinainen syy, joka keskellä kasvavaa rikkautta synnyttää köyhyyttä.

KOLMAS KIRJA.

Varain jakautumisen lait.

Kun ensimmäiset koneet keksitään jonkun erikoisen liikkeen aikaansaamiseksi, ovat ne aina sangen mutkikkaita, ja myöhemmät teknikot tavallisesti huomaavat samoja liikkeitä voitavan saada paremmin aikaan vähemmällä pyörillä, vähemmällä liikejohdoilla kuin alkuperäisessä koneessa tarvittiin. Samoin ovat myös tieteelliset järjestelmät aina sangen mutkikkaita, ja tavallisesti otaksutaan, että uusi yhdysside, uusi periaate on välttämätön, jotta kaksi näennäisesti eri ilmiötä saataisiin yhdistetyksi; mutta usein tapahtuu, että sittemmin yksi ainoa suuri, yhdistävä periaate havaitaan, johon voidaan sulkea ja keskenään yhdistää kaikki nuo hajanaiset, koko luokalle ominaiset ilmiöt.

Adam Smith.

1 LUKU.

Tutkimuksen rajoittaminen varain jakautumisen lakeihin. Näiden lakien välttämätön yhteys.

Uskallan toivoa tutkimuksemme toistaiseksi täydelleen todistaneen, ettei taloustieteen nimessä annettu tavallinen selitys ratkaistavanamme olevaan kysymykseen oikeastaan selitä niin mitään.

Etteivät työpalkat aineellisen edistyksen ohella nouse, vaan pikemminkin pyrkivät laskeutumaan, sitä ei voi selittää sen

teorian avulla, että muka työmiesluvun lisääntymisen vuoksi kapitaali olisi alituisesti jaettava yhä pienempiin palkkamääriin. Sillä työpalkan lähde, kuten olemme nähneet, ei ole kapitaali, vaan työn välitön tuote. Jokainen tuottavaa työtä tekevä mies tuottaa oman palkkansa sen mukaan kuin työtä tekee, ja jokainen uusi työmies tuo mukanaan lisäyksen todelliseen palkkojen lähteeseen, lisäyksen yhteiseen varallisuuden varastoon, mikä lisäys on tavallisesti paljon suurempi kuin hänen palkkaansa menevä määrä.

Kysymystä ei käy myöskään ratkaiseminen sen teorian avulla, että luonto muka antaisi vähemmän, mikäli siltä väestön lisääntyessä enemmän vaaditaan; sillä työn kasvava tuotteliaisuus vaikuttaa, että edistyksen jokaisena kautena yleensä tapahtuu varallisuuden alituinen kasvaminen, ja että tiheimmin asutut maat ovat, muuten samojen olosuhteiden vallitessa, aina myös rikkaimpia maita.

Tähän asti olemme tehneet kysymystä vaan mutkikkaammaksi. Olemme kumonnet teorian, joka tavallaan selitti olevia oloja, mutta siten olemme tehneet nuo olot entistäkin vaikeammiksi selittää. On niinkuin olisi Ptolemeuksen järjestelmän kukoistusaikana saatu todistetuksi, etteivät aurinko ja tähdet kierrä maata. Päivän ja yön vaihtelu, samoin kuin taivaankappalten näennäinen liikkuminen maan ympäri jäisivät kuitenkin selittämättä, ja vanhaan teoriaan pitäisi ehdottomasti turvautua, niin kauan kuin mitään uutta, parempaa selitystä ei olisi sijalle saatu. Tutkimuksemme ovat vieneet meidät siihen johtopäätökseen, että jokainen tuottavan työn tekijä luo itse oman palkkansa, ja että työmiesluvun lisääntymisen pitäisi enentää jokaisen yksityisen palkkaa samoin kuin varallisuuden varastoa kokonaisuudessaankin; mutta ilmeiset tosiseikat osottavat kuitenkin aivan päinvastoin, että moni työmies ei voi löytää työansiota, ja että työväen lisääntyminen tuo mukanaan palkkojen alennusta. Lyhyesti sanoen, olemme todistaneet, että palkkojen pitäisi olla ylimmillään siellä, missä ne todellisuudessa ovat alimmillaan.

Siitä huolimatta olemme kuitenkin tulleet päämääräämme lähemmäksi. Löytääksemme, mitä haemme, on aluksi kyllä hyvä, kun keksimme, mistä sitä ei pidä hakea. Olemmehan ainakin saaneet tutkimusalamme rajotetuksi ja määrätyksi. Sillä siitä olemme nyt kaikissa tapauksissa selvillä, että syy, joka tuotantovoimain tavattomasta kasvamisesta huolimatta päästää työläisten suuren joukon ainoastaan vähimpään mahdolliseen osallisuuteen tuotteesta, ei ole kapitaaliniukkuudessa eikä liioin niiden luonnonvoimain vähenemisessä, jotka ovat työn pohjana. Kun syytä ei siis voi löytää laeissa, jotka määräävät varain tuotantoa, on se haettava niistä laeista, jotka määräävät varain jakautumista. Siirtykäämme siis näihin.

On välttämätöntä tarkastaa pääpiirteissä varain jakautumisen koko järjestelmää. Löytääksemme sen syyn, joka väestön kasvaessa ja tuotannollisten menettelytapojen yhä kehittyessä enentää alimpien luokkien köyhyyttä, on meidän löytäminen se laki, joka määrää, kuinka suuri osa tuotteesta tulee palkaksi työlle. Mutta löytääksemme palkkalain tai ainakin ollaksemme asiastamme varmoja, kun sen löydämme, on meidän sitä paitsi päästävä selville niistä laeista, jotka määräävät, mitkä osat työn tuotteesta joutuvat kapitaalini ja maanomistajan käsiin; sillä kun maa, työ ja kapitaali ovat yhteisesti tuottamassa varallisuutta, niin jakautuu tuotekin juuri näiden kolmen kesken.

Jonkun maan tuotteilla tai tuotannolla ymmärretään sen asukkaiden tuottamien varallisuusesineiden yhteenlaskettua summaa — sitä yleistä varastoa, josta (mikäli ennakkovarastot eivät vähene) kaikki kulutukset ja kaikki tulot ovat suoritettavat. Kuten jo eräessä toisessa paikassa olen maininnut, on tuotannon käsitteeseen luettava paitsi uusien esineiden tuottamista myöskin sitä hinnan enennystä, joka syntyy kuljetuksen tai vaihdon kautta. Varallisuuden tuotantoa tapahtuu sekä sellaisissa yhteiskunnissa, jotka harjottavat yksinomaan kauppaa, että semmoisissa, jotka harjottavat yksinomaan maanviljelystä tai teollisuutta; ja sekä edellisissä että jälkimäisissä on osa tästä tuotannosta tuleva kapitaalini, osa työn ja osa maanomistajan

hyväksi, jos maalla on jotain arvoa. Todellisuudessa menee osa tuotetuista varoista kapitaalın uudistumiseen, jota keskeytymättä kulutetaan ja joka keskeytymättä vaihtuu uuteen. Mutta tätä seikkaa ei ole pakko ottaa lukuun, koska siitä pääsee pitämällä kapitaalia jonakin alituisesti pysyvänä, jommoisena sekä puheessa että ajatuksissa kapitaalia pidämmekin. Kun siis puhumme tuotteesta, niin ymmärrämme sitä varallisuuden osaa, joka jää jällelle sittenkuin siitä lasketaan pois tuotantoon käytetyn kapitaalın uudistukseen menevä määrä; ja kun puhumme korosta tai kapitaalın kasvusta, niin tarkotamme kaikkea sitä, mikä kapitaalın hyväksi tulee ylitse sen osan, jolla kapitaalia uudistetaan tai ylläpidetään.

Tosiseikkoja on edelleen sekin, että jokaisessa maassa, joka on kehittynyt alkuperäisempää kehitystasettansa edemmäs, osa tuotteista menee veroihin ja joutuu hallituksen kulutettavaksi. Mutta tätä asianhaaraa ei tarvitse ottaa lukuun, milloin kysymys on varain jakautumislakien hakemisesta. Toistaiseksi voi jättää verotuksen joko kokonaan huomioon ottamatta taikka pitää sitä kerran kaikkiaan määrättynä tuotteen vähennyksenä. Samoin voimme toistaiseksi käsitellä sitä erää, joka tuotteesta menee muutamanlaisien monopolien osalle, näillä kun on sama vaikutusvoima kuin verotuksellakin; niistä puhumme eräessä seuraavista luvuista (4:nessä).

Vasta päästyämme jakautumisen lakien perille, voimme nähdä onko verotuksella siihen vaikutusta ja mikä vaikutus tämä on.

Meidän on itsen löytäminen kaikki nämä lait tai ainakin kaksi niistä. Sillä sen, että nämä lait (ainakin kokonaisuudessaan) ovat tulleet vallitsevassa taloustieteessä väärin käsitetyiksi, huomaa paitsi edellisistä selonteostamme myös kaikista vallalla olevan koulun oppikirjoista.

Ennen kaikkea se käy ilmi niissä käytetyistä nimityksistä.

Kaikissa taloustieteellisissä teoksissa sanotaan meille, että tuotannon kolme tekijää ovat: maa, työ ja kapitaali, ja että koko tuote alkujaan jakautuu kolmeen vastaavaan osaan. On

siis tarpeen kolme nimitystä, joista kukin selvästi ilmaisee yhtä näistä osista, samalla sulkien muut syrjään. *Maakorko*, semmoisena kuin sitä määritellään, ilmaisee kylläkin selvästi ensimmäisen näistä osista, nimittäin sen, joka tulee maanomistajan käsiin. *Työpalkka*, semmoisena kuin sitäkin määritellään, ilmaisee niinikään riittävän selvästi tuon toisen osan, joka muodostaa korvauksen työstä. Mutta mitä tulee kolmanteen nimitykseen, jonka pitäisi ilmaista korvausta kapitaalın käyttämisestä, niin siihen nähden tapaamme pätevimpinä pidetyissä teoksissa aivan erinomaista häilyväisyyttä ja hämmennystä.

Tavallisen puhekielen sanoista ilmaisee sana korko parhaiten kapitaalın käyttämisestä tulevaa korvausta; sillä tavallisessa merkityksessä se ilmaisee kapitaalın korvausta, sulkemalla pois kaikki mikä koskee kapitaalın käyttämiseen ja hoitamiseen pantua työtä, samoin myös kaikki, mikä koskee häviönvaaraa mikäli se ei tarkoita itse kapitaalia. Sana „voitto“ käytetään melkein samassa merkityksessä kuin sana tulo, ja sillä tarkotetaan summaa, joka saadaan liikkeeseen pannun, takasin tulevan summan ylitse, ja johon usein luetaan oikeastaan maakorkona pidettäviä tuloja; siihen sisältyy melkein aina tulot, jotka oikeastaan ovat työpalkkaa, samoin myös korvaus häviönvaarasta, joka kutakin erilaista kapitaalinkäyttöä seuraa. Näin ollen, jos sanalle ei tahdo antaa perin mielivaltaista merkitystä, ei tätä sanaa voi taloustieteessä käyttää merkitsemään kapitaalın kohdalle tulevaa osuutta, vastakohtana niille osuuksille, jotka tulevat työn ja maanomistuksen kohdalle.

Kaikki tämä tosin tunnustetaan taloustieteen pääteoksissa. Adam Smith tekee erinomaisella tavalla selkoa siitä, kuinka työpalkka ja häviönvaaran korvaus muodostavat melkoisen osan voitosta, huomauttamalla, miten apteekin haltijain ja pikkukauppiaitten suuri voitto on oikeastaan katsottava heidän työnsä palkaksi eikä kapitaalın koroksi; miten edelleen ne suuret voitot, joita joskus saadaan rohkeilla yrityksillä, kuten tullikavalluksilla ja puutavarakaupalla, oikeastaan ovat katsottavat ylimääräisen häviönvaaran korvauksiksi, mikä ajan pitkään painaa kapi-

taalin käyttämisestä tulevan korvauksen tavalliseen tai tavallista vielä pienempään määräänsä. Samantapaisia selityksiä annetaan useimmissa myöhemmissä teoksissa, joissa voitto tarkkaan määritellään tavallisessa merkityksessään tai ehkä korkeintaan sulkeamalla pois maakorko. Kaikissa näissä teoksissa sanotaan lukijalle, että voitto muodostuu kolmesta alkuaineesta: työnjohtamisen tai tarkastamisen palkkiosta, häviönvaaran korvauksesta ja *korosta*, s. o. kapitaalın käyttämisen korvauksesta.

Siis „voitto“ sanaa ei voi sen tavallisessa eikä vallitsevan taloustieteen sille nimenomaan antamassa merkityksessä käyttää silloin kuin kysymys on varain jakautumisesta noiden tuotannon kolmen tekijän kesken. Ottipa sanan sen jokapäiväisessä merkityksessä tai siinä erikoisessa merkityksessä, missä sitä taloustieteilijät käyttävät, niin heti kuin tulee puhe varain jakautumisesta maakoroksi, työpalkoiksi ja voitoksi, tuntuu se aivan samalta kuin jos puhuttaisiin ihmiskunnan jakautumisesta miehiin, naisiin ja ihmisiin; ja kuitenkin juuri tuo tapahtuu kaikissa taloustieteen yleispäteviksi tunnustetuissa teoksissa, saattaen lukijan kokonaan pyörälle. Ensin sanotaan voiton käsitettä nimenomaan kolmesta osasta kokoonpannuksi, nimittäin teettämispalkkiosta, häviövaaran korvauksesta sekä korosta, s. o. käytetyn kapitaalın tuottamasta puhtaasta tulosta, — sitte aletaan puhua varain jakautumisesta maanvuokraan, työpalkkaan ja kapitaalın *voittoon*.

Olen aivan varma siitä, että tuhannet ihmiset ovat päättänsä vaivanneet tämän nimitysten sekasorron vuoksi ja epätoivoisina luopuneet turhasta yrityksestä, arvellen, että kun vika ei tietenkään voi olla niin suurten ajattelijain, sen täytyy olla heidän omassa tyhmyydessään. Ehkä näille ihmisille voi olla jonkun verran lohdutusta siitä, että sellainen mies kuin Bucklekin, jolla todella oli hämmästyttävän selvä järki ymmärtämään mitä luki ja joka oli tarkkaan lukenut kaikkia etevimpiä taloustieteilijöitä, Adam Smithistä alkaen, oli kuitenkin niin auttamattomasti hämmentynyt noiden käsitteiden vuoksi. Sillä Buckle (katso I kirja, 2 luku ja siihen kuuluva muistutus) puhuu yhtä-

mittaa varain jakautumisesta maakorkoon, työpalkkaan, kapi-
taalikorkoon ja voittoon.

Ei sitä huoli ihmetellä. Sillä nimenomaan ensin erotel-
tuaan voiton käsitteen kolmeen tekijään: johtamispalkkioon,
häviönvaaran korvaukseen, sekä korkoon, puhuvat samaiset
taloustieteilijät, voittoa koskevia seikkoja käsitellessään, asioita, jotka
ilmeisesti tarkoittavat ainoastaan sitä voiton osaa, jonka he ovat
nimittäneet koroksi; ja kun he sitte alkavat erityisesti puhua
korosta, tuovat he esiin kaikenlaista hölynpölyä kysynnästä ja
tarjonnasta taikka mainitsevat seikkoja, jotka oikeastaan koske-
vat vaan häviönvaaran korvausta ja jolloin he selvästi käyttävät
tätä sanaa sen jokapäiväisessä merkityksessä, eikä siinä talous-
tieteellisessä, minkä itse ovat sille antaneet ja mistä tuo kor-
vauksen käsite on suljettu pois. Jos lukija ottaa vaivakseen
katsahtaa John Stuart Millin „Kansantalouden perustuksiin“ ja
verrata siinä voittoa käsittelevää lukua (II kirja, 15 luku) kor-
koa käsittelevään lukuun (III kirja, 23 luku), on lukija tällä
taloustieteen selväpäisimmällä edustajalla havaitseva niin häm-
mästyttävän esimerkin tuon seikan johdosta syntyvään sekavuu-
teen, että kaikki lisäesimerkit näyttäytyvät tarpeettomiksi.

Moiset miehet eivät ole kuitenkaan syyttä tähän sekasor-
toon joutuneet. Jos he toinen toisensa jälkeen ovat seuran-
neet Adam Smithiä, niinkuin pojat „tee-niinkuin-minä“ („fol-
low my leader“) -leikissä hyppäävät milloin toinen hyppää
ja lankeevat milloin toinen lankee, niin tottapa hänen eteensä
oli tullut joku este, jonka yli hän oli hypännyt, ja joku kuoppa,
johon hän oli langennut.

Vaikeus, josta hämminki heidän keskuudessaan saa alkunsa,
johtuu tuosta ennakolta hyväksytystä palkkateoriasta. Syistä,
jotka olen ennen osottanut, oli heistä näyttänyt päivänselvältä,
että muutamien työläisluokkain palkat riippuvat suhteesta kapi-
taalin ja työläisten lukumäärän välillä. On kuitenkin olemassa
muutamia työpalkan lajeja, joihin nähden tämä teoria on sel-
västi soveltumaton, joten on tullut tarpeelliseksi rajottaa työpäl-
kan käsitettä ahtaampaan, jokapäiväisessä puheessa käytettyyn

merkitykseensä. Tämän johdosta, jos „korke“ nimitystä ruvettaisiin käyttämään (niinkuin tätä nimitystä yllämainittujen määritelmien mukaan olisikin käytettävä) merkitsemään kolmatta osuutta jakautuvassa tuotteessa, niin kaikki mieskohtaisen työn palkat, paitsi niinsanottua päiväläistä, jäisivät lukuunottamatta. Mutta sanomalla, että varain jakautuminen tapahtuu maakoron palkan ja voiton välillä, eikä maakoron, palkan ja kapitaalikoron välillä, ovat taloustieteilijät kylläkin mukavasti tämän vaikeuden ohitse livahtaneet; kaikki työpalkat, jotka eivät sopineet ennakolta otaksutun palkkalain alaisiksi, luettiin pitemmittä mutkitta voittoon, eli työn teettämisestä ja johdosta tulevaan palkkioon.

Jos luemme tarkkaan, mitä taloustieteilijät sanovat varain jakautumisesta, niin huomaamme, että heidän muuten oikeasta määritelmästäan huolimatta tuota palkan käsitettä käytetään selvittämättömässä kaksoismerkityksessä; mikä ei logiikan sääntöjä vastaa; sillä palkalla ei tällöin ymmärretä kaikkea palkkaa, vaan ainoastaan muutamia sen lajeja, nimittäin palkkoja, joita teettäjä maksaa ruumiillisen työn tekijälle. Muut palkat sitte pannaan kapitaalikorvausten nimiin ja luetaan voiton käsitteeseen kuuluviksi, joten käy peräti mahdottomaksi erottaa toisistaan varsinaista kapitaalikorvausta ja ihmisponnistusten korvausta. Asianlaita on kuin onkin se, että taloustiede ei ole onnistunut antamaan selvää ja johdonmukaista esitystä varain jakautumisesta. Maakoron laki on selvästi esitetty, mutta on muusta eritetty. Kaikki muu on hämärää ja yhteytöntä sekamelskaa.

Jo itse suuntakin näissä taloustieteellisissä esityksissä puhuu ajatuksenjuoksun hämmingistä ja johdonmukaisuuden puutteesta. Minun tieteni ei ole ainoassakaan teoksessa noita jakautumisen lakeja käsitelty tavalla, joka antaisi lukijalle tilaisuutta yleiskatsaukseen, niiden keskinäistä yhteyttä nähdäkseen; vaan kaikki se, mitä niistä kustakin erikseen sanotaan, on sekaantunut valtiollisten ja siveellisten mielteiden hämäryyteen. Syy ei ole kaukaa haettava. Asettaa nuo kolme jakaantumisen lakia, semmoisina kuin niitä nykyään opetetaan, vierekkäin, se

olisi samaa kuin yhdellä kertaa antaa ilmi, että niiden väliltä puuttuu välttämätön keskinäinen yhteys.

Varain jakautumisen lait ovat luonnollisesti verrannollisuuden lakeja ja niiden on siis olemisen sellaisessa keskinäisessä suhteessa, että jos kaksi niistä ovat tunnettuja, kolmas voidaan näistä johtaa. Sillä jos sanotaan, että yksi kokonaisuuden kolmesta osasta on muuttunut suuremmaksi tai pienemmäksi, niin se merkitsee, että yksi molemmista toisista osista tai kumpikin näistä ovat vastaavassa suhteessa joko pienentynyt tai suurentunut. Jos Tuomas, Richard ja Henrik ovat osakkaita kolmimiehisessä yhtiössä, niin välipuheen, joka määrää yhdelle osakkaalle tulevan voiton suuruutta, täytyy samalla määrätä molempien muidenkin osuudet, joko kutakin erikseen tai yhteensä. Jos Tuomaan osa lasketaan 40 prosentiksi, niin jää 60 prosenttia jaettavaksi Richardin ja Henrikin kesken. Jos Richardin osuus pannaan 40 prosentiksi ja Henrikin 35:ksi, niin on Tuomaan osuus sillä jo määrätty ja tekee 25 prosenttia.

Mutta niiden varainjakautumislakien välillä, jotka esitetään taloustieteilijäin teoksissa, ei ole mitään tällaista verrannollisuuden suhdetta. Kuiville vedettyinä ja rinnakkain asetettuina näyttävät ne tämmöisiltä:

Työpalkan määrää palkan maksuun ja työläisten elättämiseen varatun kapitaalın suhde työtä hakevien työläisten lukuun.

Maakorko riippuu asutuksen ja viljelyksen määrästä; kaikki maat tuottavat korkoa sikäli kuin niiden tuotteet ovat runsaamat niitä tuotteita, joita samaa työ- ja kapitaalimäärää käyttämällä saadaan köyhimmistä viljelyksen-alaisista maista.

Kapitaalikorko riippuu suhteesta lainojen kysynnän ja lainaksi tarjottujen rahavarain välillä. Tai (jos pysymme siinä, mitä mainitaan voiton laiksi) se riippuu työpalkoista, niin että korko alenee milloin palkat ylenevät, ja ylenee milloin palkat alenevat, tai Millin sanamuotoa käyttäksämme, se riippuu siitä hinnasta, minkä työ maksaa kapitalistille.

Asettaessamme nuo yleisesti hyväksytyt tuotteen jakautumislait rinnatusten huomaamme heti, että ne ovat vailfa sitä

sisällistä yhteyttä, mikä todellisilla jakautumislajeilla olisi oleva. Ne eivät riipu toisistaan eivätkä liioin ole rinnakkaiskäsitteitä. Senvuoksi täytyy ainakin kahden näistä laeista olla väärin käsitettyjä tai väärin esitettyjä. Kuten olemme nähneet, sellainen onkin asianlaita; vallalla oleva käsitys palkkalaista ja siis myös korkokannasta ei nimittäin siedä lähempää tarkastelua. Meidän on siis löytäminen todelliset lait, joiden mukaan työn tuote jakautuu palkkaan, maakorkoon ja kapitaalikorkoon. Todistuksena siihen, että olemme ne löytäneet, tulee olemaan niiden riippuvaisuus toinen toisestaan, se, että ne rajottavat kukin toistaan, että ne ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja yhteydessä.

Tällä tutkimuksellamme ei ole silminnähtävästi mitään tekemistä voiton käsitteen kanssa. Me tahdomme päästä perille siitä, mikä se määrää yhteisen tuotteen jakautumisen maan, työn ja kapitaalin kesken, mutta „voitto“ ei ole mikään sellainen käsite, joka yksinomaan kuuluisi johonkin yhteen näistä kolmesta tekijästä. Niistä kolmesta osasta, joihin taloustieteilijät sanovat voiton jakautuvan — nimittäin häviönvaaran korvaukseen, työn teettämisen palkkioon ja kapitaalin käyttämisen korvaukseen — kuuluu viimeksimainittu oikeastaan kapitaalikoron käsitteeseen, joka tarkoittaa kaikkea korvausta kapitaalin käyttämisestä, lukuun ottamatta mitään muuta; työn teettämisen palkkio kuuluu oikeastaan työpalkan käsitteeseen, joka tarkoittaa kaikkea korvausta ihmistyöstä, lukuun ottamatta mitään muuta; ja häviönvaaran korvaus ei saisi tässä ollenkaan tulla kysymykseen, koskapa jonkun maan kaikki liike-elämä kokonaisuutena käsitettynä ei säännöllisissä oloissa ole minkään häviönvaaran alainen. Aijon siis, taloustieteilijäin määritelmän mukaisesti, käyttää korko sanaa, tarkottaessani sitä tuotteen osaa, joka tulee kapitaalin hyväksi.

Toistakaamme nyt sanottuja seikkoja vielä kertaalleen:

Maa, työ ja kapitaali ovat tuotannon tekijöitä. Maa sana käsittää kaikkia luonnonvoimia ja etuja, työ kaikkia ihmisten ponnistuksia, kapitaali kaikkia varoja, joita käytetään enem-

pien varain tuottamiseksi. Näiden kolmen tekijän kesken jakautuu koko tuote korvauksena. Sitä osaa, joka tulee maanomistajan hyväksi, maksuna luonnonetujen käyttämisestä, sanotaan maakoroksi; sitä osaa, joka korvaa ihmistyön, sanotaan työpalkaksi, ja sitä osa, jolla korvataan kapitaalın käyttäminen, sanotaan kapitaalikoroksi (tai vaan koroksi). Nämät sanat ovat sisällykseensä nähden kokonaan ulkopuolella toinen toistaan. Yksilön tulot voivat lähteä yhdestä, kahdesta taikka kaikista kolmesta näistä lähteistä; mutta pyrkiessämme pääsemään jakautumisen lakien perille, on meidän pitäminen niitä toisistaan erillään.

Ennenkuin ryhdyn tarkottamaani tutkimukseen, sallittakoon minun huomauttaa, että se taloustieteellinen sekasotku, jonka toivon täysin osottaneeni, minun käsittääkseni johtuu siitä, että on väärästä näkökohdasta lähdetty. Senvuoksi, että tämän tieteen suuret harjottajat elivät ja tekivät tutkimuksiaan sellaisessa yhteiskunnassa, missä on tavallista, että kapitalisti ostaa tai vuokraa maata ja sitte pestaa työmiehiä sitä viljelemään, joten hän ikäänkuin esiintyy tuotannon ensimmäisenä alkuunpanijana ja aikaansaajana, erehtyvät he pitämään kapitaalia tuotannon alkuperäisenä tekijänä, maata sen välineenä ja työtä sen toteuttajana tai aseena. Tuo käy ilmi heidän kirjoitustensa joka sivulla, heidän tutkimustensa muodosta ja tavasta, heidän esiintuomiensa esimerkkien laadusta, jopa heidän käyttämistään nimityksistäkin. Kaikkialla on kapitaali lähtökohtana, kapitalisti päähenkilönä. Asiassa mennään niin pitkälle, että sekä Adam Smith että Ricardo puhuvat „luonnollisesta palkasta“ tarkottaessaan sitä minimumia, eli vähintä määrää, jolla työläiset voivat elää; kun päinvastoin — ellei nyt vääräys suorastaan ole „luonnollista“ — luonnolliseksi palkaksi pitäisi pikemmin sanoa koko sitä tuotetta, mikä työmiehen käsistä lähtee. Tottumus pitämään kapitaalia kaiken työn teettäjänä, on johtanut teoriaan, jonka mukaan palkat riippuvat kapitaalın runsaudesta, mutta myöskin siihen teoriaan, että korkokanta on kääntäen verrannollinen työpalkkojen määrään; sitä paitsi se on

johtanut huomion pois niistä totuuksista, jotka ilman tuota tottumusta olisivat olleet päivänselvinä. Lyhyesti sanoen se virhe, joka varain jakautumisen suuriin lakeihin nähden sai taloustieteilijät suohon sortumaan, sen sijaan kuin olisivat aukeille kunnalle nousseet, tuli tehdyksi silloin kuin Adam Smith ensimmäisessä kirjassaan luopui siitä kannasta, joka ilmenee lauselmassa: „työn tuote on työn luonnollisen korvauksen eli palkan lähteenä“, ja sen sijaan omisti sen näkökannan, jonka mukaan kapitaali esiintyy työn teettäjänä ja palkkaajana.

Jos kuitenkin katsomme asiata luonnolliselta ja alkuperäiseltä kannalta, on järjestys päinvastainen; kapitaali tulee viimeiseksi, eikä ensimmäiseksi; olematta mikään työn teettäjä, saa se itse päinvastoin työltä tehtävänsä. Maata täytyy olla ennenkuin työtä voi tehdä, ja työtä täytyy tehdä ennenkuin kapitaalia syntyy. Kapitaali on työn tulos ja sen apuna enemmässä tuotannossa. Työ on vaikuttava alkuperäinen voima, ja siis kapitaalin käyttäjä. Työ voi kohdistua vaan maahan ja maasta lähtee se aine, jonka työ sitte muovailee varallisuusesineeksi. Maa on siis ennakkoehto, työn ala ja aines. Luonnollinen järjestys on: maa, työ, kapitaali; ja lähtökohtamme on siis oleva maa, eikä kapitaali.

Sitä paitsi on vielä pitäminen mielessä erästä seikkaa. Kapitaali ei ole mikään ehdottomasti välttämätön tuotannon tekijä. Maahan kohdistettu työ voi kapitaalin avulla tuottaa varallisuutta, ja niinpä sen, asian luonnon mukaan, onkin ollut tuottaminen varallisuutta ennenkuin kapitaalia oli voinut syntyä. Senpä vuoksi täytyy maakorko-lain olla vuorovaikutuksessa palkkalain kanssa ja tämän kanssa muodostaa täydellinen kokonaisuus riippumatta kapitaalin laista; muutenhan nämä lait eivät soveltuisi kaikkiin tapauksiin — esimerkiksi juuri niihin tapauksiin, joita helposti voimme ajatella ja joita todella sattuu, milloin kapitaali ei otta osaa tuotantoon; ja jos kapitaali, kuten usein kuulee sanottavan, on vaan kokoon säästettyä työtä, niin se ei sitte olekaan muuta, kuin muuan työn muoto, muuan työn yleisen määritelmän alaosastoista; sen lainkin pitäisi siis

ahistua palkkalakiin ja olla yksistään tämän kanssa vuorovaikutuksessa, jotta siihen sisältyisi myös ne tapaukset, missä koko tuote jakautuu työn ja kapitaalın kesken, maan jäädessä tuotteesta osattomaksi. Palataksemme vielä kerran entiseen vertaukseen: tuotteen jakautuminen maan, työn ja kapitaalın kesken on tapahtuva aivan samoin kuin se tapahtuisi Tuomaan, Richardin ja Henrikin kesken, jos Tuomas ja Richard olisivat alkuperäisiä yhtiön osakkaita, ja Henrik yhtyisi siihen ainoastaan Richardin apulaisena ja osakkaana tämän voittoon.

2 LUKU.

Maakorko ja sen laki.

Nimitys maakorko, taloustieteellisessä merkityksessä, — milloin sitä käytetään, kuten minäkin käytän, ilmaisemaan sitä tuotteenosaa, jonka saavat maan tai muiden luonnonetujen omistajat ainoastaan tuon omistusoikeutensa perustuksella, — on vähän toista kuin maavuokran käsite. Muutamissa suhteissa on maakoron taloustieteellinen käsite ahtaampi, toisissa laajempi kuin vuokran käsite.

Ahtaampi se on seuraavassa tapauksessa: tavallisessa puhekielessä käytetään vuokra sanaa merkitsemään sekä maksuja rakennusten, koneiden, asumusten y. m. käyttämisestä, että myöskin maksuja maan tai muiden luonnonetujen käyttämisestä; ja kun puhumme huoneen tai maatilan vuokrasta, niin emme erota sitä vuokran osaa, joka maksetaan rakennuksista ja parannuksista, siitä vuokran osasta, jota maksetaan itse maaperän käyttämisestä. Maakorko käsitteeseen ei nyt kuitenkaan kuulu maksut minkäänlaisten ihmistyön tuotteiden käyttämisestä. Näin ollen koko siitä maksusta, joka suoritetaan huoneiden, maatalojen y. m. s. käyttämisestä, on maakorkoa ainoastaan se osa, joka suoritetaan maaperän käyttämisen korvauksena; jota vas-

toin rakennusten ja muiden parannusten käyttämisestä maksettu osa on oikeastaan luettava kapitaalikoroksi, koska se on korvausta kapitaalın käyttämisestä.

Laajempi se on seuraavassa tapauksessa: tavallisessa puheessa käytetään vuokra sanaa ainoastaan milloin maanomistaja ja sen viljelijä ovat eri henkilöitä. Mutta maakorosta puhuttaessa ei tehdä mitään erotusta siinä onko maan omistaja ja sen viljelijä sama vai eri henkilö. Milloin omistaja ja viljelijä on sama henkilö, sanotaan sitä osaa hänen tuloistaan, joka vastaisi sitä määrää, minkä hän voisi saada vuokraamalla maansa vieralle, maakoroksi, jotavastoin korvaus hänen työstään ja kapitaalistaan on se hänen tulojensa osa, jonka nämä tuottaisivat hänelle, jos hän itse olisi maan vuokraaja eikä sen omistaja. Maakorko ilmenee myöskin myyntihinnassa. Maata ostettaessa on maan omistusoikeuden tai alituisen nautinto-oikeuden ostohinta yhtä kuin maakorkoa vastaava pääoma. Jos ostan maata halvalla ja pidän sitä hallussani kunnes voin myydä sitä kalliista, niin olen tullut rikkaaksi maakoron nousemisen vuoksi, enkä työstäni tai kapitaalini kasvamisesta. Sanalla sanoen, maakorko on se osa tuotetuista varoista, jota yksinoikeus luonnonetuihin antaa näiden omistajalle. Missä ikinä maalla on vaihtoarvoa, siellä on olemassa myös maakorkoa taloustieteellisessä merkityksessä. Kaikkialla, missä viljellään jossakin arvossa olevaa maata, olipa viljelijänä omistaja taikka vuokraaja, siellä on myös maakorkoa olemassa; missä maata ei käytetä, mutta sillä kuitenkin on arvonsa, siellä on maakorkoa ainoastaan mahdollisuutensa puolesta olemassa. Tuo mahdollisuus, tuo kyky tuottaa maakorkoa onkin maan vaihtoarvon synnyttäjä. Jos omistusoikeus maahan ei tuota mitään etua, niin maalla ei ole mitään vaihtoarvoa. ¹⁾

Näin ollen ei maan korko- eli vuokra-arvo synny maan tuottavuudesta tai hyödyllisyydestä. Se ei ole mikään ilmaus

¹⁾ Puhuessani maan arvosta tarkoitan yksistään pelkän maan arvoa. Milloin puhun maan ynnä siihen kuuluvien rakennusten ja parannusten arvosta, mainitsen nimenomaan näitä sanoja.

tuotannolle annetusta avusta tai edusta, vaan yksinkertaisesti ainoastaan vallasta anastaa osa tuotannon tuloksesta. Olipa maan laatu kuinka hyvä tahansa, ei se kuitenkaan voi tuottaa korkoa tai olla minkään arvoinen, ennenkuin joku on valmis tarjoamaan työtä tai työn tuloksia oikeudesta sen viljelemiseen, ja se mitä tuosta oikeudesta ollaan taipuvaisia antamaan ei yleensä riipu maan laadusta semmoisenaan, vaan sen laadusta verrattuna semmoiseen maahan, jota voi saada ilmaiseksi. Minulla saattaa olla hallussani hyvin hedelmällistä maata, mutta se ei anna mitään korkoa niin kauan kuin toista yhtä hyvää maata on saatavissa ilmaiseksi. Mutta jos tuo toinen maa on jo otettu, ja parhain maa, jota voi saada ilmaiseksi, on huonoa, joko hedelmättömyytensä, huonon asemansa tai muiden seikkain vuoksi, niin silloin maani alkaa saada arvoa ja tuottaa korkoa. Vaikka minun maani tuottavuus vähenisi, niin jos ilmaiseksi saatavan maan tuottavuus vähenee suhteellisesti vieläkin enemmän, on korko ja siis myös maani hinta yhä nouseva. Maakorko on sanalla sanoen monopolin eli yksinoikeuden hinta, joka syntyy siitä, että luonnonedut, joita ihmiskäsi ei voi luoda eikä enentää, ovat joutuneet yksityisen omistamiksi.

Jos kaikki maa, mikä johonkin yhteiskuntaan kuuluu, olisi jonkun yksityisen omaa, niin voisi hän tietysti sen käyttämisestä määrätä mitä hintaa ja mitä ehtoja tahansa, ja mikäli hänen oikeutensa olisi tunnustettua, ei muilla kansalaisilla olisi edessään muuta kuin joko nälkään kuoleminen taikka maasta lähteminen, jolleivät tahtoisi hänen ehtojaan täyttää. Näin onkin tapahtunut monissa maissa; mutta uudemman-aikaisissa yhteiskunnissa on maa, vaikka sitä yksityiset omistavatkin, kuitenkin niin monen miehen hallussa, ettei nautinto-oikeudesta tuleva hinta voi riippua enää ainoastaan oikusta tai mielivallasta. Jokainen omistaja tietenkin pyrkii saamaan niin paljon kuin suinkin; mutta tuolle kiskomiselle asettaa kuitenkin rajansa maan myyntiarvo eli vuokrahinta, joka vaihtelee eri maihin ja eri aikoihin nähden. Se laki tai se suhde, joka tässä kaikkien asianomaisten kesken vallitsevassa vapaassa kilpailussa (tila, joka

taloustieteellisiä periaatteita haettaessa on aina edellytettävä) määrää maakoron eli maan hinnan suuruutta, on juuri maakorkolaki. Kun olemme tästä päässeet selville, olemme samassa päässeet pitemmälle kuin vaan siihen kohtaan, mistä lähtien työpalkkaa ja kapitaalikorkoa määräävät lait voidaan löytää. Sillä kun varain jakautuminen tapahtuu jakolasku-perustusten mukaan, niin riittää määrätä mikä osa tuotteesta tulee maakoron hyväksi, jotta samalla olisi määrätty, mitä jää työpalkan osalle siinä tapauksessa, ettei kapitaali ota osaa tuotantoon, taikka mitä palkan ja kapitaalin osalle yhteensä tulee, silloin kuin kapitaalikin ottaa tuotantoon osaa.

Onneksi ei ole tarpeen mitään erikoista selontekoa maakoron laista. Taloustieteen päämiehet ovat tässä kohden sopu-soinnussa terveen ihmisjärjen kanssa,¹⁾ ja vallitsevan taloustieteen määritelmällä on geometrisen selviön muoto. Tätä maakorkolakia, jota John Stuart Mill sanoo „taloustieteen pons asinorum'iksi“, sanotaan joskus „Ricardon maakorko-laiksi“, sillä, ellei Ricardo sitä ensimmäiseksi lausunutkaan julki, sai hän kuitenkin ensimmäiseksi siihen yleisen huomion kääntymään²⁾.

Se kuuluu näin:

Maa antaa korkonaan sen määrän, millä tuon maan tulot ovat runsaampia kuin ne tulot, joita samalla työkus-

¹⁾ En tahdo kuitenkaan sanoa, että tämä yleisesti hyväksytty maakorkolaki olisi aina ollut tunnustettu. Kaiken sen sekamelskan joukossa, jota tieteen nykyisessä häilyväisyydentilassa ollen on kansantalouden nimellä julistettu, olisikin vaikea löytää mitään, mikä ei olisi ollut riidan alaisena. Tahdon vaan sanoa, että kaikki todella etevät tieteilijät ovat sen omistaneet. Niinpä sanoo John Stuart Mill (II kirja, 16 luku): „Ani harvat ovat olleet siinä eri mieltä, paitsi milloin sitä ei ole täydelleen käsitetty. Se kaikkea yhteyttä vailla oleva tapa, millä sitä usein käsittelevät ne, jotka tahtoisivat sitä kumota, on sangen merkillinen“. Moni myöhempi esimerkki todistaa tämän huomautuksen aivan oikeaksi.

²⁾ Mc Culloch sanoo maakorkolain tulleen ensi kertaa esitetyksi v. 1777 eräässä edinburgilaisen James Andersonin lentokirjasessa, ja sitte 19:nen vuosisadan alussa ovat sitä esittäneet Edvard West, Malthus ja Ricardo.

tannuksella voi saada vähin tuottavasta viljelyksenalaisesta maasta.

Tämä laki, jota voidaan soveluttaa tietysti muitakin kuin vaan maanviljelyksen tarkoituksia palvelemaan maahan, samoin kuin myös kaikkiin muihin luonnonrikkauksiin, kuten vuorikavoksiin, kalavesiin j. n. e., on kaikkien johtavien taloustieteilijöiden teoksissa sangen tyhjentävästi kehitetty ja esimerkeillä valaistu; mutta väite semmoisenaan lausuttuna tuntuukin selviön veroiselta; sillä ilmeistä on, että kilpailu pyrkii tekemään alhaimman palkan, mistä työ ja kapitaali ovat tuotantoon valmiina, siksi korkeimmaksi palkaksi, minkä ne voivat vaatia; joten tuottavampien maiden omistajat tulevat tilaisuuteen maakorkona anastamaan koko sen ylijäämän, minkä veron tulot ovat runsaammat työpalkan ja kapitaalın käyviä hintoja, toisin sanoen, runsaammat, sitä määrää, minkä työ ja kapitaali voi saada vähin tuottavalla viljelyksenalaisella maalla, jolloin tietysti mikään maakorko ei tule kysymykseen.

Ehkä käy vieläkin helpommaksi täydellisesti käsittää maakorkolakia, jos sen lausuu seuraavassa muodossa: omistusoikeus johonkin tuottavaan luonnon rikkauteen antaa omistajalle tilaisuuden anastaa siihen käytetyn työn ja kapitaalın tuotteesta niin paljon, kuin tuo tuote on runsaampi niitä tuloja, joita sama työ ja kapitaali voi saada siinä vähimmin edullisessa tuotannossa, mihin ne yleensä ovat valmiit antautumaan.

Tuo on oikeastaan samaa; sillä ei ole olemassa mitään työn ja kapitaalın käyttämisalaa, joka ei vaatisi myös maan käyttämistä; ja sitä paitsi on maan viljelyskin tai muu sen käytäntö aina laajeneva siihen alimpaan tuottavuuden määrään asti, mihin ihmiset ovat tyytyväisiä muilla tuotannon aloilla. Ajatellaamme esimerkiksi yhteiskuntaa, jossa toinen osa työstä ja kapitaalista käytetään maanviljelykseen ja toinen tehdasteollisuuteen. Hedelmättömin maa antaa tuloksi keskimäärin sanoikaamme 20; ja 20 on siis oleva sekä maanviljelyksessä että teollisuudessa työn ja kapitaalın keskimääräinen tulo. Jos nyt ajatteleamme, että jonkun pysyväisesti vaikuttavan syyn vuoksi

teollisuuden tuottavuus alenee 15:een, niin kääntyvät teollisuuden alalla toimivat voimat tietysti maanviljelykseen, ja tämä vuorottelu ei ole lakkaava ennenkuin joko viljelyksen laajentamisen kautta yhä huonommille maille eli saman maan huonompiin osiin taikka vähenneen tuotannon johdosta alenneen teollisuustuotteiden hinnan vuoksi, taikka, kuten on luultavinta, molempien näiden syiden yhteisvaikutuksen kautta — työn ja kapitaalın tuottavuus molemmilla tahoilla on tullut taas samalle tasalle; niin että olipa se tuottavuuden määrä, millä tehdasteollisuutta vielä voidaan pitkittää, kuinka alhainen tahansa, — esimerkiksi määrättyinä luvuilla 18, 17 tai 16, — niin on maanviljelyskin jatkuva, kunnes se saavuttaa tuon alimman määrän. Näin ollen, kun sanotaan, että maan korkona on se määrä, minkä verran tuon maan tulot ovat runsaammat niitä tuloja, joita saadaan viljelyksen rajamailla tai viljelyksen alhaisimmalla asteella, on se samaa kuin sanoa maan koroksi sitä määrää, jolla tuon maan tulot ovat runsaampia saman työn ja kapitaalın saavuttamia tuloja vähin edullisessa tuotannossa.

Maakoron laki johtuu oikeastaan vaan kilpailun laista ja voidaan aivan yksinkertaisesti lausua näin: Koska työpalkka ja kapitaalikorko pyrkivät pysymään samalla tasalla, niin koko se määrä, millä yleinen varallisuuden tuotanto on runsaampi sitä määrää, jonka käytetyt työvoimat ja kapitaalit olisivat voineet saada vähin tuottaviin luonnon rikkauksiin pantuina, tulee maakorkona maanomistajan hyväksi. Tämä laki nojaa oikeastaan siihen periaatteeseen, jolla taloustieteeseen nähden on sama merkitys kuin painovoimalla fysiikkaan nähden, nimittäin, että ihmiset pyrkivät halujansa tyydyttämään vähimmällä mahdollisella vaivalla.

Tämä on nyt siis maakorkolaki. Monessa taloustieteellisessä teoksessa liian orjamaisesti seurataan Ricardon esimerkkiä, joka tarkastelee tätä lakia ainoastaan mikäli se koskee maanviljelystä, ja senvuoksi useissa kohden näyttää pitävän tehtaita sellaisina laitoksina, jotka eivät tuota mitään maakorkoa, kun päinvastoin juuri tehdasteollisuus ja tavaravaihto maksaa kaik-

kein korkeimman maakoron (mikä näkyy maan korkeammasta arvosta tehdas- ja kauppakaupungeissa), joten tämän lain merkitys suuresti himmenee. Tästä huolimatta tuo laki on Ricardon ajoista asti ollut selvästi nähty ja täydellisesti tunnustettu. Samaa ei voi sanoa niiden johtopäätösten suhteen, jotka siitä ehdottomasti seuraavat. Niin selviä kuin ne ovatkin, on työpalkan teoria (kannatettuna ja pönkitettynä siten kuin jo olemme osottaneet, ja sellaisten sivutarkotusten nimessä, joiden tavaton merkitys on selviävä yhä enemmän mitä lähemmäs lopullista johtopäätöstämme vähitellen tulemme) näihin päiviin asti kuitenkin ollut esteenä niiden tunnustamiselle.¹⁾ Ja kuitenkin, onko yksinkertaisinkaan geometrinen laki selvempi kuin se totuus, että maakorkolaki ja palkkalaki ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa, milloin tuotteen jakautuminen tapahtuu ainoastaan maakoron ja työpalkan kesken; taikka että palkka ja kapitaalikorkeus, yhteensä otettuina, ovat vuorovaikutuksessa maakoron kanssa, milloin jakautuminen tapahtuu maakoron, työpalkan ja kapitaalikoron kesken? Toisin päin, maakorkolaki on välttämättä myös laki palkalle ja kapitaalikorolle, yhteensä otettuina, sillä tuossa laissa on väite, että olipa työn ja kapitaalin aikaansaama tuote kuinka suuri tahansa, nämä molemmat tekijät saavat palkassa ja kasvuna ainoastaan sen osan tulosta, minkä ne olisivat tuottaneet maakorosta vapaalla maalla, s. o. vähin tuottavalla viljelyksenalaisella maalla. Sillä jos koko tuote, sitten kuin siitä on laskettu pois se määrä, minkä työ ja kapitaali olisivat voineet saada korkoatuottamattomalla maalla, on menevä maakorkona maanomistajille, niin kaikki, mitä työ ja kapitaali voivat palkkana ja kasvuna vaatia, on juuri se määrä, minkä ne olisivat voineet saada irti maasta, joka ei tuota korkoa.

Tai niinkuin voisimme ilmaista asian algebrallisessa muodossa:

¹⁾ Buckle (Sivist. historia, II luku) tunnustaa maakoron kapitaalikoron ja työpalkan välttämättömän keskinäisen yhteyden, mutta muuten hänen esityksestään selvästi huomaa, ettei hän ole milloinkaan asiaan tarkemmin perehtynyt.

Kun tuote = maakorko + palkka + kapitaalikorko, niin on tuote — maakorko = palkka + kapitaalikorko.

Näin ollen eivät palkat ja kapitaalikorot riipu työn ja kapitaalin tuotteesta, vaan siitä mikä jää jällelle, kun maakorko on tuotteesta vähennetty; tai toisin sanoin, siitä tuotteesta minkä ne voivat saada maksamatta maakorkoa, s. o. köyhimmistä viljelykseen otetuista maista. Ja siitä seuraa, että olipa tuotantovoimain lisäys kuinka suuri tahansa, niin palkat ja kapitaalikorko eivät voi nousta, jos maakorko kasvaa yhtä nopeasti kuin tuotantovoimat lisääntyvät.

Sinä hetkenä kuin tämä yksinkertainen suhde täydellisesti selviää, välähtää kirkas valon säde yli ennen käsittämättömän pimeyden, ja näennäisesti ristiriitaiset seikat itsestänsä järjestyvät selvän lain alaisiksi. Edistysmaissa tapahtuva maakoron nouseminen näyttäytyy heti siksi avaimeksi, jonka avulla voi ymmärtää, miksi työpalkat ja kapitaalikorko eivät nouse kasvavan tuotantovoiman rinnalla. Sillä kussakin maassa tuotettu varallisuus jakaantuu kahteen osaan ja jakajaksi voisi sanoa maakorkolinjaa, jonka määrää viljelyksen rajat eli se tulo, minkä työ ja kapitaali voivat saavuttaa koroosta vielä vapailta mailla. Linjan alapuolella olevasta tuotteen osasta täytyy työpalkan ja kapitaalikoron tulla suoritetuksi. Mutta kaikki, mikä on sen yläpuolella, menee maanomistajalle. Siten voi tapahtua, että missä maan arvo on alhainen, varallisuuden tuotanto on jotenkin vähäinen, ja kuitenkin, kuten uutismaissa, palkka ja korkokanta korkeita. Ja missä maan arvo on korkea, voi varallisuuden tuotanto olla hyvin suuri, ja kuitenkin, kuten vanhoissa maissa, palkat ja korkokanta alhainen. Ja missä tuotantovoimat lisääntyvät, kuten kaikissa edistysmaissa, ei tuo voimain edistys tule lainkaan välittömästi tuntumaan palkkoihin ja korkokantaan, vaan nämä tulevat riippumaan siitä, mikä vaikutus tuotannon lisääntymisellä on maakorkoon. Jos maan arvo kohoaa samassa määrässä kuin tuotantokyky, niin nielee maakorko osalleen koko tuotantolisäyksen, ja palkat ja kapitaalikorko jäävät entiselleen. Jos maan arvo nousee suuremmassa määrässä kuin tuotantokyky, on

maakorko nielevä vielä enemmänkin kuin tämän lisäyksen; ja sillä aikaa kuin työn ja kapitaalın tuote on oleva yhä suurempi, tulevat palkat ja korkokanta yhä alenemaan. Ainoastaan mikäli maan arvo ei nouse yhtä nopeasti kuin tuotantokyky, voi työpalkka ja kapitaalikorko kasvaa tuotantokyvyn mukana. Kaikkea tätä tukevat ilmeiset tosiseikat.

3 LUKU.

Kapitaalikorko ja sen vaikutin.

Määrättyämme maakorkolain saimme välttämättömänä seurauksena siitä palkkalain, mikäli jakautuminen tapahtuu maakoron ja työpalkan kesken, sekä lain palkalle ja kapitaalille yhteensä otettuina, mikäli jakautuminen tapahtuu näiden kolmen kesken. Maakoron kohdalle tulevasta tuotteen osasta täytyy riippua, kuinka suuri osa jää palkan kohdalle, jos kysymys on vaan maasta ja työstä, ja kuinka suuri osa jakautuu palkan ja kapitaalikoron välillä, jos kapitaalikin ottaa tuotantoon osaa.

Aijomme kuitenkin nyt koettaa löytää kunkin näistä laeista erikseen ja toisistansa riippumatta. Ja jos, näin löydettyämme nuo lait, huomaamme niiden olevan keskinäisessä vuorovaikutuksessa, silloin johtopäätöksemme saavuttavat ylimmän varmuutensa.

Kun nyt palkkalain löytäminen on tutkimuksemme päämääränä, tahdomme ensin käsitellä kapitaalikorkoa.

Olen jo huomauttanut erotuksesta voiton ja kapitaalikoron käsitteissä. Lienee kuitenkin paikallaan vieläkin kerran kääntää huomiota siihen seikkaan, että kapitaalikorko, yleistettynä käsitteenä varain jakautumisopissa, eroaa tuon sanan tavallisesta merkityksestä siinä kohden, että se sisältää kaikki korvaukset kapitaalın käyttämisestä eikä ainoastaan sitä korvausta, minkä lainanottaja antaa lainanantajalle, ja että siihen toiselta puolen ei kuulu mikään häviönvaaran korvaus, joka kuitenkin muodos-

taa niin suuren osan siitä, mitä tavallisesti sanotaan koroksi. Häviönvaaran korvauksella silminnähtävästi ainoastaan tasotetaan erityisistä kapitaalın käyttämisistä koituvia tuloja. Meidän tarkotuksemme on ainoastaan päästä perille siitä, mikä se määrää tavallisen koron suuruutta varsinaisessa merkityksessä. Jos tähän lisätään nuo eri häviönvaarain korvausmäärät, niin saadaan kauppa-
liikkeessä esiintyvä kapitaalikorko.

Selvähän on, että suurimmat erilaisuudet tavallisen niin-
sanotun kapitaalikasvun määrissä riippuvat juuri häviönvaarain
erilaisuuksista; mutta selvää on niinkään, että suuria muutok-
sia myöskin eri maihin ja eri aikoihin nähden on varsinaisessa
korkokannassa tapahtunut. Niinpä Kaliforniassa ei ennen mui-
noin olisi 2 prosenttia kuukaudessa katsottu miksikään liialliseksi
koroksi semmoista vakuutta vastaan, jolla nykyään voisi saada
lainaa 7 tai 8 prosentilla vuodessa; ja vaikka erotus osaksi
syntyneekin suuremman turvallisuuden tunteesta, niin on sen
vaikuttajana kuitenkin suurimmaksi osaksi toinen, yleisempi syy.
Yhdysvalloissa on korkokanta yleensä ollut korkeampi kuin Eng-
lannissa, ja sen nuoremmissa valtioissa korkeampi kuin van-
hemmissa; yleensä on korkokannan taipumus alenemaan samassa
määrässä kuin yhteiskunta edistyy sängen tuntuva ja jo kauan
sitte huomattu seikka. Mikä on nyt se laki, joka kaikkia näitä
muutoksia määrää ja niiden yhteisen syyn ilmaisee?

Ei kannata viipyä kauemmin kuin jo olemme viiپneet
vallitsevan taloustieteen epäonnistuneessa yrityksessä saada kapi-
taalikoron todellinen laki määrätyksi. Sen mietteet tästä aineesta
ovat vailla sitä tarkkuutta ja yhteyttä, joka on tehnyt palkka-
teorialle mahdolliseksi kaikesta perättömyydestään huolimatta
pysyä pystyssä, eivätkä ne siis kaipaa yhtä seikkaperäistä tar-
kastelua kuin tämä. On ilmeistä, että ne ovat ristiriidassa tosi-
seikkain kanssa. Että korkokanta ei riipu työn ja kapitaalın
tuotteliaisuudesta, sen todistaa se yleinen ilmiö, että missä työ
ja kapitaali ovat tulokkaimmat, siellä on korkokanta alhaisin.
Ettei se toiselta puolen myöskään riipu palkoista (eli työn kus-
tannushinnasta), niin että se alenisi milloin palkat nousevat, ja

nousisi milloin nämät alenevat, todistaa se tosiseikka, että korkokanta on korkea niissä paikoissa ja niinä aikoina, milloin palkat ovat korkeita, ja alhainen niissä paikoissa ja niinä aikoina milloin palkat ovat alhaisia.

Mutta alottakaamme alusta. Kapitaalın merkitys ja tehtävät ovat jo saaneet tarpeeksi valaistusta; tahdomme kuitenkin, vaikkapa siten vähän tulisimmekin poikenneeksi aineestamme, päästä varmaan käsitykseen kapitaalikoron syntymisestä, ennenkuin haemme sen lakia. Sillä se ei ole ainoastaan tutkimustamme hyödyttävä antamalla parempaa ja varmempaa pohjaa aineellemme, vaan se voi myös johtaa meitä päätelmiin, joiden käytännöllinen merkitys on etempänä astuva näkyviin.

Mikä on kapitaalikoron perustus ja mikä tekee sen oikeutetuksi? Minkä vuoksi lainanottajan on maksaminen takasin enemmän kuin hän oli saanut? Näihin kysymyksiin on niiden tärkeyden vuoksi vastattava, eikä ainoastaan järkiperaisistä syistä, vaan käytännöllisistäkin. Tuo tunne, että korko muka olisi ahkeroivien ihmisten nylkemistä, on laajalle levinnyt ja leviää yhä edelleenkin; kummallakin puolella Atlantia se yhä enemmän saa jalansijaa yleistajuisessa kirjallisuudessa ja kansan mielenosotuksissa. Vallitsevan taloustieteen edustajat väittävät, ettei mitään ristiriitaa työn ja kapitaalin välillä ole olemassa, ja vastustavat kaikkia yrityksiä rajottaa sitä korvausta, minkä kapitaali saapi; ja sittenkin samoissa teoksissa esitetään sitä oppia, että palkat ja kapitaalikorko ovat toisiinsa *kääntäen* verrannolliset, niin että korko on muka korkea tai alhainen riippuen siitä ovatko palkat päinvastoin alhaiset vai korkeat. Jos tuo oppi olisi tosi, niin ei työväen kannalta katsoen voisi tietenkään korkokannan rajottamistuomia vastaan muistuttaa juuri muuta, kuin että ne eivät tulisi olemaan pysyväistä laatua; mutta tämäkin syy olisi jotenkin heikko niin kauan kuin lain kaikkivoipaisuus on niin yleisesti tunnustettu; ja jos tämä vastaväite voisikin vaikuttaa, että joku erikoinen ehdotus tulisi hylätyksi, niin ei se kuitenkaan estä ihmisiä hakemasta ja tekemästä muita ehdotuksia.

Miksi on korkoa ollenkaan olemassa? Korko on, kuten vallitsevan taloustieteen teoksissa opetetaan, säästäväisyyden palkka. Mutta tuo silminnähtävästi ei ole mikään riittävä selitys. Säästäväisyys ei ole mikään aktiivinen, vaan se on passiivinen ominaisuus; se ei ole mitään toimeliaisuutta, vaan se on yksinkertaisesti toimettomuutta. Säästäväisyys semmoisenaan ei tuota mitään. Minkä vuoksi siis pitäisi osan toimeliaisuuden tuotteesta joutua säästäväisyyden hyväksi? Jos minulla on joku rahamäärä, jota pidän vuoden ajan kaappiin lukittuna, niin olen ollut yhtä säästäväinen, kuin jos olisin rahani lainaksi antanut. Siitä huolimatta odotan jälkimäisessä tapauksessa rahojani takasin korolla kasvaneina, jotavastoin edellisessä tapauksessa minulla on vaan entinen rahamääräni ilman mitään lisäystä. Onhan säästäväisyys sentään ollut sama kummassakin tapauksessa. Jos sanotaan, että antamalla rahani lainaksi olen tehnyt lainanottajalle palveluksen, niin siihen voi vastata hänenkin tekevän minulle palveluksen varmasti säilyttämällä kapitaaliani — palveluksen, joka monessa tapauksessa voi olla kylläkin suuriarvoinen, jopa niinkin suuriarvoinen, että olisin valmis siitä jotakin maksamaan, ja joka muutamiiin kapitaalimuotoihin nähden voi olla vieläkin tärkeämpi kuin rahoihin nähden. Sillä on olemassa paljon semmoisia kapitaalimuotoja, jotka eivät kestä pitempää aikaa, vaan joita täytyy alituisesti uudistaa; jopa sellaisiakin, joiden säilyttäminen tuottaa suurta vaivaa, ellei niitä saa heti käyettäviksi. Eikö siis silloin voi sanoa, että jos kapitaalikerääjä lainan antamisella auttaa sitä, joka haluaa kapitaalia käyttää, niin kuittaantuvat välit kokonaan, kun jälkimäinen puolestaan antaa lainan entisenään takasin? Eikö kapitaalinen varma säilytys, ylläpitäminen ja uudistaminen ole täydellinen korvaus sen käyttämisestä? Kokoominen on säästämisen päämäärä ja tarkoitus. Säästäväisyys ei voi mennä pitemmälle eikä mitään sen enempää aikaansaada; eipä se oikeastaan voi aina edes sitäkään aikaansaada. Jos me vaan kieltäytyisimme varoja käyttämästä, mitään muuta tekemättä, kuinka paljon omaisuutta katoaisikaan yhtenä ainoana vuonna! Ja kuinka vähän olisi sitä jäljellä seu-

raavan vuoden lopussa! . . . Siis, jos kapitaalista kieltäytyminen tuottaa enemmän kuin kapitaalin saaminen ehjänä takasin, niin eikö siinä tapahdu vääryyttä työlle? Tämän tapaiset arvelut ovat sen yleisen mielipiteen pohjana, että korko syntyy työn kustannuksella, ja on niin muodoin sen nylkemistä, mikä oikeamielisyyteen perustuvassa yhteiskunnassa olisi muka poistettava.

Näitä mielipiteitä ei minun nähdäkseni ole aina saatu onnistuneella tavalla kumotuiksi. Tarkastakaamme esimerkiksi Bastiat'n usein mainittua kapitaalin vertausta höylään. Kirvesmies Jaakko panee kymmenen päivää höylän valmistamiseen, joka sitte pysyy käyttökunnossa 290 päivää vuoden 300 työpäivästä. Ville niminen toinen kirvesmies pyytää lainata höylää vuodeksi ja lupaa tämän ajan kuluttua, kun höylä on kelpaamattomaksi kulunut, antaa Jaakolle toisen yhtä hyvän höylän. Jaakko ei suostu moisilla ehdoilla höyläänsä lainaamaan, kun ei sano saavansa korvausta siitä edusta, minkä höylän käyttäminen vuoden mittaan olisi tuottanut, jos hän vuoden kuluttua ei saa muuta kuin vaan höylänsä takasin. Ville myöntää hänen väitteensä oikeaksi ja suostuu antamaan Jaakolle paitsi höylää vielä uuden höylärungon. Semmoinen puhe kelpaa kummallekin ja höylä siirtyy Villelle. Höylä kuluu vuoden aikana, mutta vuoden lopussa saa Jaakko yhtä hyvän höylän ja sitä paitsi vielä luvatus runkopuun. Hän lainaa yhä uudelleen tuota höylää, kunnes se vihdoin siirtyy hänen poikansa omaisuudeksi, joka hänkin jatkaa samaa lainailemista ja saa aina uuden rungon kaupan päälle. Tuon rungon, joka edustaa korkoa, sanotaan nyt olevan luonnollisen ja kohtuullisen korvauksen höylän käyttämisestä, koskapa Ville puolestaan „saa hyväkseen tuossa työkalussa asuvan, työn tuottavuutta enentävän voiman“ eikä ole siis tehnyt huonompaa kauppaa, kuin jos olisi ollut höylää lainaamatta; ja Jaakko puolestaan ei saa enempää, kuin minkä olisi saanut, jos olisi pitänyt höylänsä ja lainaamisen asemesta sitä itse käyttänyt.

Onko asianlaita todellakin tällöinen? Otettakoon huomioon, ettei tässä sanota Jaakon osaavan, mutta Villen ei

osaavan tehdä höyliä; sillä siinä tapauksessa höylärunko olisi palkkiona paremmasta taidosta. Jaakko oli yksinkertaisesti vaan kieltäytynyt kuluttamasta työnsä tuotteita, kunnes oli kasannut niitä höylän muotoon; tuossapa juuri onkin kapitaalinen varsinainen merkitys.

Jos Jaakko ei olisi höyläänsä lainannut pois, olisi hän voinut käyttää sitä 290 päivää, jonka jälkeen se olisi ollut kulunut ja hänen olisi ollut pakko käyttää jälellä olevat 10 päivää työvuodesta uuden höylän valmistamiseen. Jos Ville ei olisi ottanut höylää lainaksi, niin olisi hänen ollut käyttäminen 10 päivää höylän valmistamiseen, jota olisi sitte voinut käyttää 290 päivän kuluessa. Jos nyt otaksomme, että runkopuu on höylän avulla saavutettu päivätyön tulos, niin olisi vuoden lopussa, ellei mitään lainausta olisi tapahtunut, kumpikin puoli höylään nähden ollut samassa asemassa; kummankin höylä olisi ollut kulunut; mutta kullakin olisi työn tuloksena 290 höylärunkoa. Jos taas lainaus olisi tapahtunut Villen alussa määräämillä ehdoilla, nimittäin sillä puheella, että hän olisi vaan antanut uuden höylän vanhan sijaan, silloin olisi kummankin asema ollut sama kuin vuoden alussa. Ville olisi työskennellyt 290 päivää ja käyttänyt 10 jälellä olevaa päivää uuden höylän valmistamiseen, mikä oli Jaakolle laitettava. Jaakko taas olisi käyttänyt vuoden 10 ensimmäistä päivää valmistukseen uutta höylää, joka olisi kestänyt käyttää 290 päivää, joiden jälkeen hän olisi sitte Villeltä saanut uuden. Näin ollen olisi yksinkertainen höylän vaihtaminen vuoden lopussa uuteen höylään pannut molemmat samaan asemaan, kuin jos ei mitään lainausta olisi tapahtunut. Jaakko ei olisi kadottanut mitään Villen eduksi, ja Ville ei olisi voittanut mitään Jaakon vahingoksi. Kummallakin olisi ollut sama tulo, mikä hänellä muutenkin olisi työstään ollut, nimittäin 290 höylärunkoa, ja Jaakolla sitäpaitsi alkupe-
räinen etunsa: uusi höylä.

Mutta kun takasin suoritetun höylän ohella vielä annetaan korvaukseksi runkopuu, niin on Jaakko vuoden lopulla paremmassa asemassa kuin jollei mitään lainausta olisi tapahtu-

nut, Ville sitävastoin huonommassa. Jaakolla on oleva 291 runkopuuta ja uusi höylä, ja Villellä 289 runkopuuta eikä mitään höylää. Ja jos jälkimäinen yhä edelleen jatkaa lainaamisensa Jaakolta samoilla ehdoilla, eikö silloin ole ilmeistä, että toisen tulot vähitellen alkavat vähetä, sillä aikaa kuin toisen lisääntyvät, kunnes tulee aika, jolloin Jaakko tuloksena ensimmäisestä höylänsä lainaamisesta saa Villen koko työn tuotteen, toisin sanoen, jälkimäinen muuttuu edellisen orjaksi? Voiko korko siis olla mitään luonnollista ja kohtuullista? Asia ei tule tämän esimerkin kautta todistetuksi. Se, mitä Bastiat ja moni muu sanoo kapitaalikoron perustukseksi: „työkalussa olevaa, työn tuottavuutta enentävää voimaa,“ ei ole oikeamielisyyden eikä käytännöllisen todellisuudenkaan kannalta perustuksena kapitaalikorolle. Se erehdys, joka tekee Bastiat'n esimerkin vakuuttavaksi niiden silmissä, jotka eivät ota vaivakseen tätä esimerkkiä meidän tavallamme tutkistella, johtuu siitä, että he yhdistävät höylän lainaukseen ajatuksen enentyneestä tuotantovoimasta, minkä tuo lainaajalle siirtynyt höylä hänelle antaa. Mutta mitään sellaista ei mainittuun esimerkkiin sisälly. Se varsinainen arvoesine, jonka Jaakko Villelle lainasi, ei ollut mikään höylän käyttämisen johdosta enentynyt tuotantovoima. Asianlaita olisi ehkä sellainen, jos höylän valmistus sisältäisi jotain ammattisalaisuutta tai patenttioikeutta, jolloin esimerkki kuuluisi monopoolin eikä kapitaalin luokkaan. Jaakon Villelle lainaama arvoesine ei ollut mikään tälle siirtynyt etu, jonka johdosta hän nyt voi käyttää työtänsä toimellisemmin, vaan kymmenpäiväisen työn tuloksen käyttämisoikeus. Jos „työkalussa asuva, työn tuottavaisuutta enentävä voima“ olisi kapitaalikoron vaikuttaja, niin korko nousisi uusien keksintöjen mukana. Niin ei kuitenkaan ole asianlaita; eipä minulta myös vaadita suurempaa korkoa, jos lainaan 50 dollarin arvoisen ompelukoneen, kuin jos lainaan 50 dollarin arvosta neuloja; jos lainaan höyrykoneen tai saman arvoisen määrän tiilikiviä. Kapitaalia voi, niinkuin varallisuutta yleensä, vaihtaa. Se ei ole aina sama esine; se on kaikkea sitä, millä on samaa vaihtoarvoa. Koneiden kehittyminen ei myöskään

enennä kapitaalın kasvamisvoimaa, mutta se lisää työn tuotanto-voimaa.

Olenpa taipuvainen ajattelemaan, että jos kaikki varallisuus olisi pelkkiä höylänrunkopuita ja kaikki tuotanto olisi vaan kirvesmiesten tuotantoa, s. o. jos varallisuuteen kuuluisi ainoastaan luonnon raaka-aineita, ja tuotantoon ainoastaan näiden muovailemista erilaisiin muotoihin, niin korko olisi teollisuuden ryöväystä eikä sillä olisi mitään pysyväisyyttä. Tämä ei merkitse samaa kuin sanoa, ettei olisi mitään omaisuuden kasamistakaan. Sillä vaikka kasvun toivo esiintyykin vaikuttavana syynä siihen, että varallisuus muuttuu kapitaaliksi, niin ei se kuitenkaan esiinny itse kokoomisen vaikuttavana syynä, ainakaan ei sen pääsyynä. Lapset säästävät roposia jouluksi, merirosvot enentävät haudattuja aarteitaan, itämaiset ruhtinaat kokoovat kasoittain rahakolikoita, ja henkilöt sellaiset kuin Stewart ja Vanderbilt, kerran jouduttuaan loppumattoman rikastumisen intohmoon, jatkavat miljooniensa kokoomista niin kauan kuin voivat, vaikk'eivät nämä enää tuottaisi mitään kasvua. Ei se myöskään merkitse, ettei mitään lainan ottamisia eikä antamisia enää tapahtuisi; sillä lainan antaminen ja ottaminen tapahtuu suurimmaksi osaksi kummankin keskinäiseksi eduksi. Jos Villellä oli työtä, jonka oli alkaminen heti, ja Jaakolla semmoista työtä, jonka oli alkaminen kymmenen päivän perästä, niin saattoi molemmille olla edullista, että höylä tuli lainatuksi, vaikkei mitään runkopuuta olisikaan huvattu lainan korvaukseksi.

Mutta eipä kaikki varallisuus ole saman luontoista kuin höylät, runkopuut tai rahat; ei myöskään kaikki tuotanto ole ainoastaan maan valmistamattomien ainesten muovailemista toisiin muotoihin. Tosi on, että jos suljen rahat kirstuun, niin ne eivät voi kasvaa. Mutta otaksukaammepa, että varaan kellariini viiniä. Vuoden kuluttua on minulla arvou enennys, sillä viini on muuttunut laadultaan paremmaksi. Tai otaksukaamme, että siirrän mehiläisparven sopivaan paikkaan; silloin minulla vuoden lopussa on useampia parvia, paitsi sitä hunajaa, minkä ne ovat valmistaneet. Tai otaksukaamme, että lasken lampaat, sarvi-

karjan ja siat hakaan; vuoden lopussa on varoissa yleensä tapahtunut enennys.

Se, mikä tällaisissa tapauksissa aikaansaa enennystä, vaatii tosin tavallisesti työtä ennenkuin sitä voi hyväkseen käyttää, mutta se on kuitenkin jotain toista kuin työ, ja se on siitä kyllä erotettavissa, se on nimittäin luonnon oma vaikuttava voima: kasvamisen, monistumisen periaate, joka kaikkialla on tuon salaperäisen, elämäksi sanomamme tilan tunnusmerkinä. Ja minun käsittääkseni juuri tuo se vaikuttaakin siihen, että kapitaali kasvaa sen määrän yli, minkä työ tuottaa. Niissä liikkeissä, jotka muodostavat luonnon pysähtymättömän juoksun, on, jos niin voin sanoa, muutamia elämällisiä virtauksia, jotka omaksi hyväksemme käytettyinä auttavat meitä toiminnastamme riippumattomalla voimalla saamaan aineen muovatuksi haluamiimme muotoihin, s. o. muuttumaan varallisuudeksi.

Paljon voi tosin varallisuuden esineitä mainita, joissa rahojen, höylien, lautojen koneitten tai vaatteiden tavoin ei ole mitään sisällistä lisääntymisvoimaa, mutta varallisuus- ja kapitaalikäsitteeseen kuuluu toiselta puolen myös esineitä, jotka viinin tavoin eräässä suhteessa itsestään kasvavat arvossa, tai, mehiläisten ja karjan tavoin itsestensä lukunsa puolesta lisääntyvät; ja vielä muutamia muita esineitä, kuten esimerkiksi kaiken kaltaiset siemenviljat, joiden lisääntymistä ei tosin voi aikaansaada ilman työtä, mutta jotka näiden ehtojen täytyttyä itsestensä lisääntyvät, tai toisin sanoin antavat tulon, joka on runsaampi kuin minkä työ välittömästi tuottaa.

Varallisuuden vaihtamismahdollisuus synnyttää välttämättömästi keskiarvon kaikkien niiden eri etujen välillä, jotka kuhunkin eri varallisuuslajiin kuuluvat, joka keskiarvo sitte seuraa minkä varallisuuslajin omistamista tahansa; sillä eipä esimerkiksi kukaan tahtoisi pitää hallussaan kapitaalia jossakin semmoisessa muodossa, joka ei tuottaisi niin paljon kuin toisessa muodossa oleva kapitaali, ja joka kuitenkin voitaisiin tähän vaihtaa. Ei esimerkiksi kukaan ottaisi jauhaakseen vehnää ja pitääkseen sitä varastossa niiden saatavana, jotka silloin tällöin haluavat vaih-

taa vehnäyviä tai jotakin muuta saman arvoista jauhoihin, ellei hän tällä vaihdollaan voisi hankkia itselleen semmoista tuloa lisäksi, minkä hän voi saada käyttämällä vehnänsä kylvöön. Ei kukaan ottaisi vaihtaakseen lammaslaumaansa sitä vastaavaan lammaslihan hintaan, joka olisi maksettava vuoden kuluttua, niin kauan kuin hänen on mahdollista pitää lampaansa; sillä jos hän pitää lampaansa elävinä, niin on hänellä seuraavana vuonna paitsi niiden lihaa vielä niiden karitsat ja villat. Ei kukaan ottaisi rakentaakseen kastelu-ojaa, elleivät ne henkilöt, jotka sen avulla tulevat käyttämään hyväkseen luonnon kasvattavia voimia, myöntäisi hänelle niin suurta osaa voittoon, että se kapitaali, jonka hän uhraa työhönsä, saa yhtä suuren tulon kuin heidänkin kapitaalinsa. Ja näinpä nyt jokaisella vaihdon alalla täytyy tuon lisääntymiskyvyn, minkä luonnon kasvattamis- ja elättämisvoimat muutamanlaiselle kapitaalille antavat, tasottua vastaaviksi kaikkien muiden kanssa; joten se, joka antaa lainaksi tai käyttää vaihtoliikkeessä rahoja, höyliä, autoja tai vaatteita, voi odottaa kasvua yhtä suurella syyllä, kuin jos olisi antanut lainaksi tai sijoittanut kapitaalinsa sellaiseen tuotantoon, jolle luonto on antanut lisääntymiskyvyn.

Myöskin vaihtoliikkeen kautta syntyvä mahdollisuus käyttämään hyväkseen erotusta luonnon ja ihmisen voimien välillä tuottaa arvon lisäyksen, joka tavallaan muistuttaa tuota luonnon elinvoimien tuottamaa lisäystä. Jollakin seudulla esimerkiksi tuottaa joku työ 200 aineyksikköä kasviravintoa ja 100 aineyksikköä liharavintoa. Toisella seudulla on suhde päinvastainen, niin että sama työ antaa 100 kasviaineksissa ja 200 liha-aineksissa. Edellisellä paikalla on kasvi- ja liharavinnon suhde niinkuin 2: 1; jälkimmäisellä niinkuin 1: 2; ja jos otaksumme, että kutakin ravinnonlajia tarvitaan yhtä paljon, niin sama työmäärä on kummassakin paikassa antava 150 kutakin lajia yhteensä. Mutta jos sen sijaan toisella paikalla pannaan koko työ kasviainesten tuottamiseen ja toisella liha-ainesten, ja nuo aineet sitte tarpeen mukaan vaihdetaan, niin voivat ihmiset kummallakin paikalla tuottaa työllänsä siis 200, vähennettynä vaihdon synnyttämällä menoilla ja kustannuksilla; joten kummassakin pai-

kassa se tuote, joka ei ollut määrätty kulutukseen, vaan vaihtoon, on tuottanut lisän. Tämänpä vuoksi Whittingtonin kissa, joka oli lähetetty kaukaiseen maahan, missä kissoja oli vähän, mutta rottia sitä enemmän, palasi isäntänsä luo tavaralaatikkojen ja kultasäkkien muodossa.

Tietysti kysytään vaihdossakin niinkuin luonnon lisääntymisvoimien hyväkseen käyttämisessä työtä, ja vaihdon tuote on niinkuin maanviljelyksenkin tuote työn tuotetta; siitä huolimatta on työn kanssa myötävaikuttamassa, kummassakin tapauksessa, toinenkin voima, mikä tekee mahdottomaksi mittaamaan työtä ainoastaan tehdyn työn määrällä, vaan tekee kapitaalimäärän ja sen ajan, minkä kuluessa kapitaali on ollut käytännössä, oleelliseksi osaksi tuottavien voimain summassa. Kapitaali avustaa työtä kaikissa tuotannon eri lajeissa; kuitenkin on olemassa erotus niiden keskinäisessä suhteessa niissä tuotantolajeissa, joissa aine ainoastaan muodolleen tai paikalleen muuttuu, kuten esimerkiksi höyläyksessä tai kivihien hankinnassa, ja toiselta puolen niissä tuotantolajeissa, joissa käytetään hyväkseen luonnon monistamisvoimia tai sitä lisääntymismahdollisuutta, mikä on ihmisten ja luonnonvoimain erilaisuudessa, kuten esimerkiksi viljan viljelys ja jään vaihtaminen sokeriin. Ensinmainitussa tuotannon lajissa on työ yksinänsä vaikuttavana syynä; milloin työ päättyy, silloin päättyy myös tuotanto. Kun puuseppä päivän päättyessä laskee höylän käsistään, niin keskeytyy se arvon kasvaminen, jota hän höylällensä aikaansaa, kunnes hän seuraavana aamuna jälleen työhönsä ryhtyy. Kun tehtaan kello soi iltasella, kun työmiehet lähtevät kaivoksesta, niin päättyy tuotanto siksi ajaksi kuin työhön jälleen ryhdytään. Väliajat voisivat, mitä tulee tuotantoon, olla vaikka kokonaan poissa. Päivien meno, vuodenaikojen vaihtelu ei mitään merkitse siinä tuotannossa, joka riippuu ainoastaan siihen käytetystä työn määrästä. Mutta noissa toisissa tuotannon lajeissa, joita olen maininnut ja joissa työn osanotto voidaan verrata lauttamiesten työhön, jotka vierittävät tukkeja jokeen ja antavat ne virran viedä monien peninkulmien päähän sahalaitoksen puomuille asti,

— kas siinä on ajalla merkityksensä. Kylvös itää ja kasvaa pellossa, maamiehen nukkuessa tai uusia peltoja kyntäessä, ja niin myös tuulen ja valtameren alituiset virrat kulettavat Whittingtonin kissan noille rottain ahdistamille maille.

Palatkaamme nyt Bastiat'n esimerkkiin. Selväähän on, että jos on olemassa jokin syy, miksi Villen on vuoden lopussa antaminen Jaakolle korvaukseksi vähän enemmän kuin pelkkä yhtäläinen höylä, niin ei tuo syy ole, kuten Bastiat arvelee, höylän tuottamassa suuremmassa tuotantovoimassa, sillä, niin kuin olen osottanut, tuo seikka ei ole mikään erityinen tuotannon tekijä, vaan se johtuu ajasta — vuoden väliajasta, joka on kulunut höylän lainaksi antamisesta sen takasin antamiseen. Jos asiaa tutkimme yksistään vaan tätä esimerkkiä silmällä pitäen, niin ei siinä mikään ilmaise ajan vaikutusta, sillä höylä ei ole vuoden lopussa suuremman arvoinen kuin sen alussakaan. Mutta jos höylän asemesta ajatellaan hiehoa, niin on ilmeistä, että Villen täytyy antaa vuoden kuluttua Jaakolle hiehon asemesta lehmä, jos hänen on saattaminen Jaakko yhtä hyvään asemaan kuin missä tämä olisi ollut, ellei olisi lainannut hiehoa Villelle. Tai jos otaksumme, että tuo kymmenen päivän työ olisi käytetty viljan viljelemiseen, niin on selvää, ettei Jaakko olisi saanut täyttä korvausta, jos hän vuoden kuluttua olisi saanut takasin ainoastaan siemenviljansa; sillä tällä aikaa olisi siemen itänyt, kasvanut ja monistunut; samoinpa olisi myös höylä, jos se olisi ollut aijottu vaihtoliikkeeseen käytettäväksi, vuoden kuluessa monta kertaa voinut tulla lainatuksi ja joka kerta antanut Jaakolle jotain tuloksi. Kun nyt Jaakon työvoima olisi voinut kohdistua johonkin näistä luetelluista töistä — tai, mikä on samaa, osa höylään käytetystä työstä olisi voinut tulla näin käytetyksi, — niin eipä hän ota tehdäkseen höylää Villelle koko vuoden ajan käytettäväksi, ellei hän vuoden lopussa saa takasin enempää kuin höylän. Villellä voi myös olla varaa antaa takasin enemmän kuin vaan höylä, koska yleinen keskimääräinen suhde eri työlajien tarjoomista eduista panee hänet ajan päälle tilaisuuteen saamaan työstänsä jotakin voittoa. Tämä

yleinen keskimäärä tai niin sanoaksemme tämä etujen tasaus, joka on ehdottomasti olemassa siellä, missä yhteiskunnan tarpeet vaativat eri tuotantolajien yht'aikaista käyttämistä; saa aikaan, että sellaisten varallisuuslajien omistaja, jotka eivät itsestään lisäänny, kuitenkin saa samallaisen edun kuin niiden varallisuuslajien käyttäminen, jotka ajan päälle itsestänsä lisääntyvät. Lopullisessa vaakituksessa käy esille, että ajan kulumisen tuottama etu johtuu luonnon luomisvoimasta sekä erotuksista luonnon tai ihmisen voimissa.

Jos aineen ominaisuudet olisivat kaikkialla yhtäläiset ja jos tuotantovoima olisi yksinomaan ihmisen käsissä, niin ei mitään korkoa olisi olemassa. Parempien työaseiden tuottamaa etua tosin joskus voitaisiin siirtää koronmaksun kaltaisilla ehdoilla käsistä käsiin, mutta moiset siirrot olisivat epäsäännöllisiä ja harvinaisia poikkeuksia, eikä suinkaan tavallisia sääntöjä; sillä kyky saada sellaisia tuloja ei riippuisi, kuten nyt on asianlaita, kapitaalın omistamisesta, ja ajan tuottama etu tulisi kysymykseen ainoastaan erikoisissa tapauksissa. Että minä, omistaen 1000 dollaria, voin antaa ne lainaksi korkoa vastaan, ei johdu siitä, että on muita, joilla ei ole 1000 dollaria ja jotka senvuoksi antaisivat minulle korvauksen niiden käyttämisestä, kun eivät muulla tavalla voi päästä niihin käsiksi; vaan se johtuu siitä, että tuo minun 1000 dollarini edustama kapitaali voi antaa tuloa jokaiselle, jonka käsissä se on, olipa hän vaikka miljoonain omistaja. Sillä jollakin esineellä oleva hinta ei riipu siitä, mitä ostaja siitä tahtoo antaa ennenkuin siitä luopuu, vaan siitä, mitä myyjä toisella taholla voi siitä saada. Eräällä tehtailijalla, joka tahtoo vetäytyä pois liikkeestä, on esimerkiksi koneita 100,000 dollarin edestä. Ellei hän, koneet myytyänsä, voi sijoittaa noita 100,000 dollaria niin, että ne antaisivat korkoa, on hänelle, häviönvaaraa lukuun ottamatta, yhdentekevää, saako hän koko hinnan heti vai vähittäismaksuina; ja jos ostajalla on tarvittava kapitaali käsillä — mikä meidän onkin otaksuminen ollaksemme tähän sekottamatta muita kysymyksiä, — niin on hänellekin yhdentekevää, maksaako hän heti vai vähi-

tellen. Jos ostajalla ei ole tarvittavaa kapitaalia, niin on hänelle mukavampaa, että maksu lykkääntyy; mutta ainoastaan poikkeustapauksissa vaatisi myyjä sen nojalla mitään lisämaksua taikka ostaja olisi taipuvainen sellaista suorittamaan; ei tuomoinen maksu myöskään olisi mitään varsinaista korkoa. Sillä korko ei ole oikeastaan maksu kapitaalin käyttämisestä, vaan korvaus, joka syntyy kapitaalin lisääntymisestä. Ellei kapitaali tuottaisi mitään varallisuuden lisäystä, niin sellaiset tapaukset, että omistaja saa maksua kapitaalin lainaamisesta, olisivat harvinaisia poikkeustapauksia. Ville peruuttaisi pian välipuheensa, jos hänen ei kannattaisi antaa runkopuua oikeudestaan lykätä tuonnemmaksi maksu Jaakon höylän käyttämisestä.

Lyhyesti, tuotantoa tarkastellessamme voimme siinä erottaa kolme eri lajia, nimittäin:

Muunteleminen, eli luonnontuotteiden muodolleen muuttaminen ja paikasta toiseen siirteleminen, minkä kautta ne käyvät sopiviksi ihmisen tarpeiden ja halujen tyydyttämiseen.

Kasvattaminen, eli luonnon elollisten voimain hyväkseen käyttäminen, kuten esimerkiksi viljan viljeleminen ja kärjan siitos.

Vaihtaminen, eli niiden luonnon lähteiden käyttäminen yleistä varallisuuden määrää lisäävällä tavalla, joiden tulot vaihtelevat paikallisten olojen mukaan, sekä myös sellaisten ihmisvoimain käyttäminen, joiden tuottavuus riippuu ihmisen asemasta, toimesta ja luonteesta.

Kussakin näissä kolmessa tuotantolajissa voi kapitaali avustaa työtä; tai tarkemmin sanoen, ensimmäisessä tapauksessa voi kapitaali avustaa työtä olematta välttämättömän tarpeellinen; molemmissa jälkimmäisissä tapauksissa täytyy kapitaalin olla työtä avustamassa ja on se siis välttämätön.

Epäilemätöntä on, että myös muuntelemalla kapitaalin muotoja voimme enentää työn kykyä synnyttämään varallisuuden esineitä, kuten esimerkiksi silloin kuin muovailemme puuta ja rautaa höylän muotoon ja ominaisuuksiin, taikka annamme raudalle, hiille, vedelle ja öljylle höyrykoneen muodon ja ominaisuudet, tai kivelle, saviruukille, puulle ja raudalle rakennuksen

muodon ja ominaisuudet. Mutta siitä huolimatta kaikissa näissä tapauksissa kapitaalin koko hyöty sisältyy juuri sen käyttämiseen. Sitä vastoin milloin kapitaalia käytetään toisessa näistä tuotantolajeista, esimerkiksi jos kylvämme siemeniä tai pidämme karjaa laitumella tai annamme viinin vanhentua, niin voitto ei synny käyttämisestä, vaan kapitaalin kasvamisesta. Samoin jos kapitaalia käytämme kolmannella tavalla, eli vaihtamalla esineitä, niiden käyttämisen asemesta, niin syntyy voittoa sikäli kuin vaihdetut esineet ovat kummallekin asianomaiselle entisiä arvokkaammat.

Ne tulot, jotka saadaan muuntelemisella, tulevat alkupe-
räisesti työn osalle, ne taas, jotka syntyvät kasvattamisesta eli viljelemisestä, tulevat kapitaalin osalle. Mutta koska työn jako ja varain vaihdonalaisuus saavat aikaan ja itsessään jo tavallaan sisältävätkin tulojen tasotuksen, niin mikäli tuotannon eri laadut ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa, sikäli tulot, jotka saadaan toisessa tuotannon lajissa, tasottuvat tulojen kanssa, jotka saadaan toisissa lajeissa, sillä eipä kapitaali eikä työ ota suuntautukseen johonkin tuotannon lajiin, jos ne toisissa tuotannon lajeissa voivat saada enemmän korvausta. Tästä seuraa, että ensimmäiseen tuotannon lajiin käytetty työ alkaa kadottaa alkuperäistä tuottavuuttansa, korvauksesta vähentyy se osa, mikä on välttämätön että kapitaali saisi sen kasvun, joka sillä voi olla muutamissa tuotannon lajeissa, ja taas toisessa ja kolmannessa lajissa oleva kapitaali alkaa saada vähemmän kasvua, siitä näet vähenee se osa, joka on omansa antamaan työlle semmoisen korvauksen, minkä se olisi voinut saada ensimmäisen lajin tuotannossa.

Näin ollen kapitaalikorko riippuu siitä kasvukyvystä, minkä luonnon monistavat voimat ja vaikutuksensa puolesta yhtäläinen vaihtokykyisyys antaa kapitaalille. Korko ei ole mitään mieltävaltaista, vaan se on luonnollista; korko ei ole tulos jostakin yhteiskunnallisesta laitoksesta, vaan niistä yleisistä laeista, joiden alaisena yhteiskunta on. Ja on siis korossa jotakin oikeutettua.

Ne, jotka tahtovat poistaa kapitaalikoron, eksyvät samalaiseen harhaluuloon kuin oli se, joka, kuten olemme ylempänä osottaneet, oli antanut jotain todennäköisyyttä tuolle opille, että muka palkan lähteenä on kapitaali. Sillä korkoa ajatellessaan he tarkottavat ainoastaan sitä, minkä kapitaalin käyttäjä maksaa sen omistajalle. Mutta tuo ei ole suinkaan yksin korkoa, vaan se on ainoastaan muuan koron lajeista. Jokainen, joka vaan käyttää hyväkseen kapitaalia ja saapi sitä kasvua, mitä se voi antaa, nostaa korkoa. Jos istutan puun ja hoidan sitä kunnes se alkaa antaa hedelmää, niin minä saan hedelmiissä koron siihen kapitaaliin, jonka olen tuolla tavalla muodostanut, s. o. korvauksen työstä, jonka olen kuluttanut. Jos kasvatan vasikasta lehmän, niin maito, jonka siitä aamuin illoin saan, ei ole ainoastaan pelkkää korvausta lypsämisen työstä, vaan se on myös korkoa sille kapitaalille, minkä sen kasvattamiseen pantu työni on lehmässä koonnut. Ja samoin myös, jos käytän omaa kapitaaliani välittömästi avustamalla tuotantoa, esimerkiksi koneiden avulla, tai välillisesti avustamalla tuotantoa kaupan avulla, niin saan erikoisen edun kapitaalin kasvukykyisyydestä, edun, joka on tässä tapauksessa yhtä todellinen, vaikkei ehkä yhtä selvä, kuin siinäkin tapauksessa, milloin annan kapitaalin lainaksi toiselle ja hän maksaa minulle korkoa.

4 LUKU.

Valekapitaalista ja siitä voitosta, jota usein erehdyksestä pidetään kapitaalikorkona.

Tuo luulo, että kapitaalikorko on teollisuuden nylkemistä, on minun ymmärtääkseni suurimmaksi osaksi syntynyt siitä, ettei ole osattu erottaa toisistaan sitä, mikä on ja mikä ei ole kapitaalia, erottaa sitä voittoa, mikä todella on kapitaalikorkoa, siitä voitosta, joka ei synny kapitaalin käyttämisestä, vaan muista

lähteistä. Meidän päiviemme puhekielessä ja kirjallisuudessa sanotaan kapitalistiksi jokaista, jolla on sellaista omaisuutta, mikä hänen työtä tekemättään antaa hänelle tuloja, ja kaikkea, minkä hän näin saapi, sanotaan voitoksi tai kapitaaliksi antamaksi tuloksi. Kaikkialla kuulemme puhuttavan taistelusta työn ja kapitaalivälillä. Onko todella olemassa ristiriitaisuutta näiden molempien välillä, siitä pyydän lukijaa olemaan toistaiseksi muodostamatta itselleen varmaa käsitystä; mutta vahingoksi ei suinkaan ole jo nyt poistaa muutamia erehdyttäviä harhaluuloja.

Olemme jo ennen huomauttaneet siitä seikasta, että maiden arvot, jotka muodostavat niin suuren osan siitä mitä tavallisesti sanotaan kapitaaliksi, eivät oikeastaan olekaan kapitaalia, ja että maakorot, joita tavallisesti luetaan kapitaalintuloihin ja jotka muodostavat yhä suuremman osan edistysmaiden tuotteista, eivät olekaan mitään korvauksia kapitaalista, vaan ovat visusti kapitaalikorosta erotettavat. Tässä suhteessa ei ole tarpeen enää mitään enempiä selityksiä. Huomautettu on niinkään siitä seikasta, että osakkeet, valtio- ja muut arvopaperit, jotka myös muodostavat suuren osan siitä, mitä tavallisesti sanotaan kapitaaliksi, eivät ole kapitaalikatsottavat; mutta joissakuissa muodoissa ovat moiset velkasitoumukset kylläkin kapitaalinkaltaisia, jopa joskus ikäänkuin suorittavat kapitaalintekäviä, tuotteen omistajalleen tuloja, joita ei ainoastaan sanota aina koroiksi, vaan joissa todella onkin kaikki koron tunnusmerkit; senpää vuoksi ei ole suinkaan liikaa, että ennenkuin koetetaan päästä muista tuota koron käsitettä vaivaavista epäselvyyksistä, ryhdymme tarkemmin selvittämään sanottuja seikkoja.

On aina muistaminen, ettei kapitaalina voi olla mikään, mikä ei ole todellista varallisuutta, se on: ei mikään voi olla kapitaalia, mikä ei ole todellisia, kouraantuntuvia esineitä, jotka eivät ole luonnon vapaita antimia, — esineitä, joilla on itsessään eikä ainoastaan muiden arvojen esittäjinä voimaa välittömästi tai välillisesti tyydyttämään ihmisten tarpeita.

Edellä sanotun mukaan eivät siis valtiopaperit voi olla kapitaalia, useissa tapauksissa ne eivät esiinny edes kapitaalintulo-

edustajina. Se kapitaali, minkä hallitus on kerran niistä saanut, on aikoinaan jo tullut käytetyksi — ammutuksi ulos kanuunain suista, kulutetuksi sotalaivoihin, maksetuksi ihmisten opettamiseksi marssimaan, pitämään sotaharjoituksia, tappamaan ja hävittämään. Arvopaperi ei voi edustaa semmoista kapitaalia, joka on hävitetty. Se ei totta puhuen edusta lainkaan mitään kapitaalia. Se on ainoastaan juhlallisesti annettu sitoumus, että hallitus on jossakin vastaisuudessa nostava veroina niin ja niin paljon kansan varoja, jättääkseen ne sitten paperin omistajalle, ja vielä, että hallitus on sitä ennen samalla tavalla nostava niin paljon, että paperin omistaja saa korvauksen siitä varallisuuden kasvusta, minkä luvattu kapitaali antaisi hänelle, jos olisi hänen käsissään. Ne suunnattomat varat, jotka täten otetaan kaikesta nykyaikaisesta tuotannosta korkojen maksamiseksi valtiolainoista, eivät muodosta kapitaalin kasvua, ne eivät ole todellisia kapitaalikorjoja sanan täsmällisessä merkityksessä, vaan ne ovat veroja, joilla kaikki työn ja kapitaalin tuotteet ovat verotetut, ja joiden jälkeen sitä vähemmän jää työpalkan ja todellisen koron osaksi.

Entäpä jos nuo velkasitoumukset olivat annetut jonkun kulkuväylän syventämiseksi tai majakan pystyttämiseksi tai kauppahallien rakentamiseksi tai — samaa ajatusjuoksua säilyttääksemme, mutta ainoastaan siirtyäksemme toiseen esimerkkiin, — jos jokin rautatie-yhtiö oli ne liikkeeseen laskenut? Tässähän ne ainakin edustavat todellisesti olemassa olevaa, tuotantoon aijottua kapitaalia, ja niitä voidaan siis yhtä suurella syyllä kuin osinkoja maksavan yhtiön osakkeita pitää todistuksina kapitaali-varain omistamisesta. Mutta osakkeiden veroisina niitä voidaan kuitenkin pitää ainoastaan siinä tapauksessa, että niitä ei ole laskettu liikkeeseen enempää kuin yritykseen on todellista kapitaalia käytetty. Melkein kaikki meidän amerikalaiset rautatie- ja muut osakeyhtiöt ovat suuressa määrässä tällaisen huijauksen alaisina. Missä oikeastaan ei kapitaalia ole annettu ulos yhtä dollaria enempää, siellä lasketaan osakkeita liikkeeseen kahden, kolmen, neljän, viiden jopa kymmenenkin dollarin arvosta, ja tästä

valesummasta suoritetaan sitte enemmän tai vähemmän säännöllisesti korko- ja osinkomaksuja. Mutta ne summat, joita moiset yhtiöt ansaitsevat ja maksavat ylitse sen korkomäärän, joka on suoritettava todella sijotetusta kapitaalista, samoin kuin ne suuret summat, joita hallitsevat „ringit“ nielevät, milloinkaan tiliä tekemättä, otetaan tietystikin maan yhteisestä tuotannosta eikä voida suinkaan viedä kapitaalın tekemien palvelusten laskuun; tuo kaikki ei siis ole mitään korkoa. Jos käyttäisimme niiden taloustieteilijäin nimityksiä, jotka jakavat voiton kapitaalikorkoon, vakuutukseen ja teettäjäpalkkioon, olisivat nämä summat luettavat viimeainittuun luokkaan.

Mutta työnteettäjän palkkio johtuu silminnähtävästi sellaisista mieskohtaisista ominaisuuksista kuin taidosta, oveluudesta, tarmosta, järjestämiskyvystä, kekseliäisyydestä, luonteesta j. n. e. jotavastoin nyt puheena oleva kasvu johtuu aivan toisen seikan vaikutuksesta, jota on kovin miehivaltaista lukea yhteen luokkaan mieskohtaisten ominaisuuksien kanssa; sen kasvun lähde on monopooli eli yksinoikeus.

Kun Jaakko I antoi suosikilleen yksinoikeuden kulta- ja hopealangan valmistukseen ja ankarilla rangaistuksilla uhkasi jokaista muuta, joka rupesi noita esineitä valmistamaan, niin tuon oikeuden johdosta Buckinghamille koitua tulo ei syntynyt tähän teollisuuden haaraan sijotetun kapitaalın korosta, ei myöskään tätä työtä johtavien henkilöiden mieskohtaisesta taidosta j. n. e., vaan siitä, minkä hän oli kuninkaalta saanut, nimittäin yksinoikeudesta, joka ei itse asiassa ollut muuta kuin valta verottaa omaksi hyväkseen kaikki tämmöisten lankain käyttäjät. Tuon tapaisista lähteistä ovat kotosin enimmäkseen niistä tuloista, joita tavallisesti sekotetaan kapitaalista saatuun kasvuun. Tulot patenteista, jotka myönnetään määrävuosiksi keksintöjen edistämiseksi, ovat tietenkin tähän lähteeseen luettavat; samoin tulot monopoleista, joita muka kotimaisen teollisuuden edistämisen nimessä luodaan suojelustullien avulla. Mutta löytyy muuan vielä paljon petollisempi ja tavallisempi monopoolin muoto. Suurien kapitaalimäärien yhdistämisestä saman hallinnon alle on kehittynyt

uusi voima, joka tykkänään eroaa siitä kasvun lajista, mikä yleensä on kapitaalille ominainen ja mikä kapitaalikoron synnyttää. Tämän jälkimäisen ominaisuuden ollessa luonteensa puolesta rakentavaista laatua, on tuo kapitaalien yhdistämisestä syntyvä voima päinvastoin hävittävää laatua. Se on samaa, mitä Jaakko I antoi Buckinghamille, ja se ilmaisee vaikutuksensa yhtä täydellisesti taloudellisien kuin mieskohtaistenkin oikeuksien polkemisessa. Rautatieyhtiö lähenee pientä kaupunkia, kuin ryöväri uhriansa. Kuuluu uhkaus: „ellette ehtoihimme suostu, vedämme rautatielinjan pari kolme peninkulmaa kaupungistanne syrjään.“ Tuo on samaa kuin ojennettaisiin pistooli vasten silmiä ja sanottaisiin: „henki tai rahat!“. Sillä rautatieyhtiön uhkaus ei tarkoita ainoastaan niiden etujen riistämistä kaupungilta, joita rautatie toisi mukanaan, vaan kaupunki on joutumassa paljon pahempaan vaaraan, kuin jos rautatietä ei ollenkaan rakennettaisi. Tai pannaan vesille, missä jo on laivakulku olemassa, uusi laiva kilpailemaan; hinnat lasketaan niin alhaisiksi, että entinen höyrylaiva tekee vararikon ja yleisö saa suorittaa sotakustannukset, aivan niinkuin Rohillat pakotettiin maksamaan ne 40 lac'ia (4 miljoonaa rupiota), joista Surajah Dowlah osti Warren Hastingsilta englantilaisia sotamiehiä, tehdäkseen autioksi heidän maansa ja hävittääkseen heidän kansansa. Aivan niinkuin maantie-ryövärit yhtyvät yhteistä rosvousta varten ja sitte jakavat saaliin, niin yhtyvät rautatielinjatkin nostatakseen rahtimaksuja mahdollisimman korkeiksi ja sitte jakaakseen tulot, niin myös yhtyvät Pacific-rata ja Tyynen valtameren höyrylaivayhtiö liittoon, jonka vuoksi sitte haitallisia tulliasemia perustettiin sekä maalle että merelle. Ja aivan niinkuin Buckinghamin kätyrit kultalankapatentin nimessä nuuskivat yksityisasuntoja ja ottivat takavarikkoon papereita ja vangitsivat ihmisiä toimeenpannakseen väkivaltaisuuksia ja kiristyksiä, niin menettelee myös tuo suuri sähkölennätin-yhtiö, joka yhdistetyn kapitaalivoimaan nojautuen estää Yhdysvaltain väestöä käyttämästä hyväkseen suuren keksinnön siunausta, väärentelee sähkösanomia ja saattaa häviöön lehtiä, jotka uskaltavat sen kimppuun käydä.

Ohimennen ainoastaan huomautamme näistä seikoista, niissä sen enempää viipymättä. Jokaiselle on tunnettu se mielivalta ja ahneus, millä suuriin määriin kasattua kapitaalia usein hallitaan, hyvittämisen, lahjomisen ja ryöstämisen aikeessa. Mutta se, mihin tahdon lukijan kääntävän huomionsa on, että näin tavoin hankittuja voittoja ei saa sekottaa tuotannon tekijänä olevan kapitaalin laillisiin kasvuihin. Nuo voitot ovat enimmäkseen seurauksia puutteellisesta lainsäädännöstä, sokeasta pysymisestä vanhassa raakalaisuudessa ja taikauskaisessa vanhojen oikeustapojen ja muodollisuuksien kunnioittamisessa; mutta yleisen syyn siihen, että edistysmaissa rikkauksien keskittyminen vaikuttaa samalla myös vallan keskittymisen, voimme löytää vastaisen suuren kysymyksen ratkaistuamme, jota parhaillaan käsittelemme ja jonka perille emme vielä ole päässeet.

Yleensä on tarkastelumme osottava, että monet niistä voitoista, joita tavallinen ajatustapa sekottaa kapitaalikoron kanssa, oikeastaan eivät ole luettavat kapitaalin tuottamiksi semmoisiin, vaan yhdistyneitten kapitaalien aikaansaamiksi, erittäinkin mikäli tämä yhdistynyt kapitaali pääsee vaikuttamaan huonoissa yhteiskunnallisissa oloissa. Tutkimuksemme on myös näyttävä, että se, mikä oikeastaan on työn teettäjäpalkkaa, hyvin usein sekotetaan kapitaalivoittoon.

Samoin myös sekotetaan usein kapitaalikorkoon sitä voittoa, joka oikeastaan riippuu häviönvaaran korvauksista. Jotkut henkilöt saavat rikkauksia siten, että antautuvat sellaisiin yrityksiin, joissa enemmistö ehdottomasti kärsisi tappiota. Siihen kuuluu monenlaisia yrityksiä ja erittäinkin kaikki pörssihuijaus. Rohkeus, äly, kapitaalin omistaminen, kieräilyn taito tuottaa etuja yksilölle; mutta, aivan niinkuin pelipöydässä, siinä voittaa toinen ainoastaan sen, minkä toinen hävittää.

Jos nyt tarkastamme niitä suuria rikkauksia, joita niin usein mainitaan esimerkkeinä kapitaalin taipumukseen kasvamaan, sellaisia rikkauksia kuin Westminsterin herttuan, markiisi Buten, Rothschildien, Astorin, Stewartin, Vanderbiltin, Gouldin, Stanfordin ja Floodin, niin huomaamme helposti, etteivät ne suu-

rimmaksi osaksi ole suinkaan kasvaneet korkomaksuista, vaan yllämainitun-tapaisista lähteistä.

Kuinka tärkeitä on pitää mielessä niitä erotuksia, joista tässä olen huomauttanut, se käy ilmeiseksi noista jokapäivä esiintyvistä väittelyistä, joissa totuuden kilpi on milloin musta milloin valkoinen sen mukaan miltä puolelta kukin sitä vihollistansa vastaan kääntää. Yhtäältä päin meitä vaaditaan myöntämään, että köyhyyden olemassaolo keskellä suurta rikkauksien kasaantumista todistaa kapitaalın ja työn keskinäistä vihollisuutta; toisaalta päin taas osotetaan, että kapitaali avustaa työtä, josta käsketään tekemään se johtopäätös, ettei rikkaan ja köyhän välillä olevan kuilun suuruus olekaan mitään vääryyttä tai luonnottomuutta; että rikkaus muka vaan on ahkeruuden, älyn ja säästäväisyyden palkkaa, ja köyhyys muka vaan rangaistusta laiskuudesta, tietämättömyydestä ja ajattelemattomuudesta.

5 LUKU.

Kapitaalikoron laki.

Siirtykäämme nyt kapitaalikoron lakiin ja pitäkäämme tällöin mielessä kahta seikkaa, joihin huomiomme on jo ennen ollut kiinnitettynä, nimittäin:

- 1) että työ se saapi kapitaalın aikaan, eikä kapitaali työtä;
- 2) että kapitaalia ei ole olemassa mitään varmaa määrää, vaan sitä voi aina joko lisätä tai vähentää a) panemalla enemmän tai vähemmän työtä kapitaalın muodostamiseen, b) muuntamalla olemassa olevaa varallisuutta kapitaaliksi taikka kapitaalia varallisuudeksi; sillä kapitaalın määritelmään kuuluu, että se on vaan erityisellä tapaa käytettyä varallisuutta, ja varallisuuden käsite on kapitaalın käsitettä ulottuvaisempi.

On ilmeistä, että vapaissa oloissa se maksimumi eli ylin määrä, mikä kapitaalın käyttämisestä voidaan antaa, vastaa sitä

kasvua, minkä kapitaali tuottaa, ja minimumina eli vähimpänä määränä eli nollana tulee olemaan kapitaalin palauttaminen semmoisena kuin se oli saatu; sillä meneminen korkeammalle edellistä kohtaa tuottaisi kapitaalin lainaajalle tappiota ja taas alemmaksi jälkimäistä kohtaa menemällä ei kapitaalia voisi entisenään säilyttää.

Pidettäköön mielessä mitä edellä jo on selitetty, ettei tämä maksimumi riipu, kuten useat kirjailijat pintapuolisesti väittävät, siitä suuremmasta tuotteliaisuudesta, minkä työ saapi kapitaalin suuntautumisesta johonkin erityiseen muotoon tai käytäntöön; vaan siitä keskimääräisestä kasvukykyä, mikä kapitalilla yleensä on olemassa. Kyky käyttää hyväkseen tuotannon edullisimpia muotoja kuuluu kokonaan työlle, eikä kapitalilla semmoisenaan voi olla mitään vaatimuksia tai osaa siihen. Kaari ja nuoli voi saattaa intiaanin tilaisuuteen joka päivä kaatamaan puhvelihärän, jotavastoin hän seipäitä ja kiviä käyttäen tuskin voisi tappaa enempää kuin yhden viikossa; mutta silti ei heimokunnan aseseppä voi vaatia omakseen joka seitsemättä puhvelia korvaukseksi kaaren ja nuolien käyttämisestä; samoin ei myöskään pumpulitehtaaseen sijoitettu kapitaali voi tuottaa kapitalistille erotusta tehtaan tuotannon ja sen tuotannon välillä, minkä sama työ olisi aikaansaanut rukeilla ja kangastuoleilla tehtynä. Kun Ville lainaa höylän Jaakolle, niin ei hän sillä saa lainaksi sitä suuremman tuottavuuden etua, mikä höylän käyttämisestä on saavutettavissa verrattuna näkinkengällä tai ukonkivellä saavutettavaan. Tiedoissa tapahtunut edistys on tehnyt höylän käyttämisestä lähtevän edun yhteisomaisuudeksi, ja työn ominaisuudeksi. Minkä Ville saa Jaakolta, se on ainoastaan se etu, minkä vuoden pituinen aika höylän hinnan edustamalle kapitaalimäärälle tuottaa.

Jos nyt luonnon elinvoimat, jotka ajan kuluessa tuottavat kasvua, ovat kapitaalikoron vaikuttajia, niin näyttää siitä seuraavan, että korkein korkomäärä riippuu näiden voimain määrästä ja siitä, minkä verran ne ottavat tuotantoon osaa. Mutta vaikka luonnon lisääntymiskyky on loppumattoman eroavainen — kuten

esimerkiksi erotus tuhansia mätimunia laskevan lohen ja toisella puolen valaskalan välillä, joka vuosien kuluttua synnyttää ainoastaan yhden poikasen, — kuten erotus kaniinin ja norsun välillä, ohdakkeen ja jättiläishongan välillä, — niin kuitenkin siitä tavasta, millä luonnollinen tasapaino aina säilyy, voimme päätätä, että luonnon kasvattavien ja hävittävien voimien välillä tapahtuu alituinen tasotus, joka pitää lisääntymisen aina samana. Tätä luonnollista tasapainoa pystyy ihminen muutamien ahtaiden rajojen piirissä särkemään; hän voi, muuttelemalla luonnollisia lisääntymisen ehtoja, mielivaltaisesti käyttää hyökkäykseen luonnon kasvattamiskyvyn vaihtelevaa voimaa. Mutta hänen tätä tehdessään syntyy hänen mielihalujensa laajalla temmellysalalla toinen periaate, joka nyt puolestaan varallisuuden kasvussa aikaansaapi samallaisen tasotuksen, samallaisen tasapainon, kuin on se, joka luonnossa vallitsee eri elämänmuotoihin nähden. Tämä tasotus tapahtuu esineiden arvon eli hinnan avulla. Jos minä viljelen kaniineja ja joku toinen viljelee hevosia maalla, joka on näille molemmille eläinlajeille sopiva, niin voivat minun kaniinini, kunnes luonnon asettama raja on saavutettu, lisääntyä nopeammin, kuin hevoset. Kapitaalini ei tule kuitenkaan lisääntymään nopeammin kuin hänen kapitaalinsa, sillä noiden eri lisääntymissuhteiden vaikutus tulee olemaan se, että kaniinien arvo painuu alas hevosten arvon rinnalla, ja hevosten arvo nousee kaniinien arvon rinnalla.

Vaikka elollisten luonnonvoimain eri kasvamis määrät tasotuvutkin, niin voi kuitenkin yhteiskunnallisen kehityksen eri asteilla olla olemassa jotakin erotusta niissä määrissä, millä nämä elolliset voimat ottavat osaa tuotantoon kokonaisuudessaan. Tällöin on kuitenkin kaksi seikkaa varteen otettava. Ensiksikin: Jos onkin niin, että maassa sellaisessa kuin Englanti tehdasteollisuuden osa tuotantoon kokonaisuudessaan on paljon suurempi kuin maanviljelyksen, niin on kuitenkin huomattava, että tässä on kysymyksessä ainoastaan valtiolliset tai maantieteelliset rajat, eikä koko teollisuusyhteiskunta. Sillä teollisuus yhteiskuntain rajoja ei määrää valtiolliset maakuntarajat, ei vuoret eikä meret.

Niiden rajoina ovat ainoastaan vaihtokaupan omat rajat; joten se epäsuhde, missä Englannin teollisessa taloudessa sen maanviljelys ja karjanhoito ovat verrattuina sen tehtaihin, tasottuu Joovan, Illinoisin, Texasin ja Kalifornian, Canadian ja Indian, Qveenslandin ja Itämeren maiden kautta, lyhyesti sanoen kaikkien niiden maiden kautta, joihin Englannin maailmankauppa ulottuu. Toiseksi: vaikka sivistyksen levitessä teollisuudella on taipumus verrattain suuremmissa määrässä lisääntymään kuin maanviljelyksellä ja siis luonnon kasvattamisvoimat tulevat verrattain vähemmän käytäntöön otetuiksi, niin tapahtuu tämän seikan mukana kuitenkin myös vastaava kaupan laajeneminen ja siis tulevat sen tarjoomat kasvattamisvoimat sitäkin enemmän käytetyiksi. Näin siis nuo pyrkimykset suuremmaksi osaksi tasottavat toisensa, tai, mikäli tähän päivään asti asiata tunnemme, ne luultavasti tasottuvat täydellisesti, siten ylläpitäen sitä tasapainoa, mikä määrää kapitaalikeskimääräistä kasvua eli säännöllistä korkokantaa.

Tämän kapitaalikoron normaalimäärän, joka on kapitaalikasvun välttämättömän maksimumin ja sen välttämättömän minimumin välillä, täytyy, olipa se siinä missä kohti tahansa, olla sellaisen, että lukuun ottaen kaikki seikat (kuten turvallisuuden tunteen, keräämisen halun j. n. e.), palkkio kapitaalista ja palkkio työstä ovat yhdenveroiset, s. o. tarjoovat yhtä viekottelevaa tulosta niiden ponnistusten ja uhrausten palkaksi, jotka ovat tehtävät. Ehkä on mahdotonta antaa varmoja kaavoja tälle seikalle, koska palkka tavallisesti lasketaan määrän mukaan, mutta korkosuhteen mukaan; vaan jos pidämme jotakin yharallisuusmäärää tuloksena jostakin työmäärästä ja kapitaalin määrän yhtäaikaisesta myötävaikutuksesta, niin se suhde, missä tuote jakaantuu kapitaalille ja työn välillä, tarjoisi vertauskohdan. Täytyy olla olemassa tuollainen vertauskohta, jonka ympärillä korkokanta pyrkii määrittymään, sillä ellei tätä tasapainoa voisi saada aikaan, niin ei työ suostuisi kapitaalia käyttämään eikä liioin kapitaali tulemaan työtä avustamaan. Sillä työ ja kapitaali eivät ole mitään muuta kuin saman asian eri puolia, — molemmat ovat

ihmisponnistuksen tuloksia. — Kapitaali syntyy työstä; se on aineeseen leimattua, aineeseen koottua työtä, joka uudestaan vapautuu sen mukaan kuin sitä tarvitaan, aivan niinkuin kivihiileen sidottu auringon kuumuus poltto-uunissa jälleen vapautuu kuumuudeksi. Kapitaalin käyttäminen tuotannossa on sen vuoksi ainoastaan muuan työn käyttämisen muotoja. Niinkuin kapitaalia voi käyttää ainoastaan sitä kuluttamalla, niin sen käyttäminen on työn kuluttamista, ja säilyäkseen vähentymätönnä täytyy uuden kapitaalin työn aikana muodostua samassa määrässä kuin sitä työn avustamisessa kuluu. Senpä vuoksi tuo sama periaate, joka vapaan kilpailun vallitessa saattaa palkat yhteiseen keskimääräänsä ja saattaa myös voiton tasottumaan — tuo periaate, jonka mukaan ihmiset koettavat halujansa tyydyttää vähimmällä mahdollisella ponnistuksella — se periaate saa aikaan, että syntyy pysyväinen tasapaino myös työpalkan ja kapitaalikoron välillä.

Tämä luonnollinen suhde kapitaalikoron ja työpalkan välillä — tämä tasapaino, jossa molemmat samasta ponnistuksesta saavat saman tulon — voidaan esittää myös muodossa, joka saisi ikäänkuin vastakohtan luonteen; mutta vastakohta on tällöin ainoastaan näennäinen. Jos Pekka ja Paavo ovat keskenään yhtiömiehiä, ja Pekan sanotaan saavan määräosan voitosta, niin sillä on myös sanottu, että Paavon osa on suurempi tai pienempi sen mukaan kuin Pekan on pienempi tai suurempi; mutta milloin, kuten meidän esimerkissämme, kukin saapi juuri sen minkä on yhteisiin varoihin pannut, siellä ei toisen osuuden kasvaminen vähennä toisen osuutta.

Jos tätä suhdetta pidetään mielessä, niin on selvä, että kapitaalikoron ja työpalkan on nouseminen ja laskeminen yhtä aikaa toistensa kanssa ja että edellinen ei luonnollisissa oloissa voi nousta jälkimäisen nousematta, ja ettei liioin työpalkka voi aleta painamatta korkokantaa alas. Sillä jos palkka alenee, on kapitaalikoronkin suhteellisesti aleneminen, muussa tapauksessa tulisi edullisemmaksi muuntaa työtä kapitaaliksi kuin käyttää sitä välittömästi; ja myös kun korko alenee, on työpalkankin

vastaavassa määrässä aleneminen, koskapa muussa tapauksessa kapitaalın lisääntyminen pysähtyisi.

Me emme tietenkään puhu tässä mistään erikoisista työpalkoista eikä erikoisista korkomääristä, vaan yleisestä palkkamäärästä ja yleisestä korkokannasta, kaikkialla tarkottaen korkokäsitteellä sitä kasvua, jonka kapitaali voi saada lukuun ottamatta korvausta häviönvaarasta ja palkkiota työn teettämisestä. Jossakin erikoisessa tapauksessa tai käytännössä voi työpalkan ja kapitaalikoron tasottumisen taipumus tulla ehkäistyksi, mutta yleisen työpalkka-arvon ja yleisen korkokannan välillä on tämä taipumus ehdottomasti vaikuttamassa. Sillä vaikka jossakin erikoisessa tuotannon haarassa raja niiden välillä, jotka antavat työvoimansa, ja niiden, jotka antavat kapitaalinsa, voi olla hyvinkin jyrkkä, niin sekaantuvat niissäkin maissa, missä erotus työläisen ja kapitalistin välillä on enin silmäänpistävä, nuo molemmat luokat tuskin huomattavien asteitten kautta toisiinsa, ja kosketuskohdassa, missä molempien luokkain edustajat voivat olla samoja henkilöitä, saattaa tuo vuorovaikutus, joka synnyttää tasapainon tai oikeammin tämän häiritsemistä ehkäisee, tapahtua ilman mitään vaikeutta, olipa sen tiellä mitä esteitä tahansa siellä, missä erotus näiden luokkien välillä on täydellinen. Sitä paitsi on muistaminen, mitä jo ennenkin olemme sanoneet, että kapitaali on ainoastaan osa varallisuutta ja eroaa varallisuudesta yleensä vaan siihen tarkotukseen nähden, mihin sitä käytetään; siis koko varallisuusmäärällä on sama tasottava vaikutus kapitaalın ja työn suhteihin kuin vauhtipyörällä on koneen liikkeeseen; kapitaali muuttuu muuksi varallisuudeksi niin pian kuin kapitaalia on liian paljon, ja osa varallisuudesta muuttuu päinvastoin jälleen kapitaaliksi niin pian kuin syntyy puutetta kapitaalista; aivan niinkuin jalokivikauppias voi antaa rouvansa kantaa timantteja milloin hänellä on timantteja runsaasti, ja jälleen panna ne ikkunaan näytteille, kun varasto on supistunut. Kun siis korkokanta alkaa pyrkiä nousemaan ylitse tasapainonsa työpalkkoihin nähden, täytyy sen niinmuodoin heti vaikuttaa, että työ suuntautuu kapitaalia muodostamaan ja sitä paitsi vielä, että entistä suurempi osa

varallisuudesta käytetään kapitaalın tehtäviin; ja milloin taas työpalkat alkavat pyrkiä nousemaan tasapainostaan korkokantaan nähden, täytyy senkin heti synnyttää pyrkimystä suuntaamaan työtä pois kapitaalın muodostamisesta ja sitäpaitsi vielä vähentämään kapitaalın suuruutta siirtämällä osa niistä esineistä, jotka muodostavat kapitaalia, tuotannon tarkoituksista tuottamattomiin tarkoituksiin.

Kerratkaamme vielä, mitä olemme äsken sanoneet: Työpalkkojen ja korkokannan välillä on olemassa muuan välitön verrannollisuussuhde, aiheutuneena syistä, jotka tosin eivät ole ehdottomasti pysyviä, vaan kuitenkin hyvin hitaasti muuttuvia. Tämän suhteen mukaisesti muuttuu tarpeellinen määrä työtä aina kapitaaliksi, sikäli kuin vallitsevalla tiedon, taidon, väentheyden, teollisuuden laadun, työnjaon, vaihdon laajuuden ja nopeuden asteella tuotantoa varten aina tarvitaan; ja tätä verrannollisuussuhdetta pitää yllä aina työn ja kapitaalın välillä vallitseva vuorovaikutus; sen vuoksi täytyy korkokannan nousta ja laskea yhdessä työpalkkojen kanssa.

Kas tässä esimerkki. Vehnäjauhon hinnan määrää vehnäjyvän hinta ja jauhattamiskustannukset. Jauhattamiskustannukset vaihtelevat hitaasti ja ainoastaan vähän, niin että erotus hyvin pitkän ajan päälle on tuskin tuntuva, silloin kuin vehnän hinta vaihtelee usein ja melkoisesti. Sen vuoksi sanomme jauhuhon hinnan riippuvan vehnän hinnasta, tai, jotta väite saisi saman muodon kuin edellinen: vehnän ja jauhuhon hinnan välillä on olemassa verrannollisuussuhde, jonka määrää jauhatuskustannus, suhde, jonka alituisena ylläpitäjänä on vuorovaikutus jauhuhon kysynnän ja kaupaksi olevan vehnämäärän välillä; siis täytyy jauhuhon hinnan nousta ja laskea vehnän hinnan nousemisen ja laskemisen mukana.

Tai jos jätämme pois yhdistävän renkaan, vehnän hinnan, voimme sanoa, että vehnän hinta riippuu vuodenajan laadusta, sotatapauksista j. n. e. Samalla tavalla voimme saattaa kapitaalikorkeaa koskevan lain siihen muotoon, joka sen välittömästi sitoo maakorkolain kanssa, sanomalla, että yleisen korkokan-

nan määrää kapitaalın kasvu huonoimmalla maalla, mihin kapitaalilla on vapaa pääsy, s. o. paraimmalla maalla, mihin sillä on pääsy ilman maakoron maksamisen velvollisuutta. Näin me saattamme kapitaalikorkolain sellaiseen muotoon, joka selvästi osoittaa sen olevan vuorovaikutuksessa maakoron kanssa.

Tämän väitteemme voimme todistaa vielä muullakin tavalla. Sillä sen, että kapitaalikoron täytyy laskea samassa määrin kuin maakorko nousee, voimme helposti huomata, jos jätämme työpalkan syrjään. Voidaksemme sen tehdä täytyy meidän ajatella aivan toiselle periaatteelle rakennettua maailmaa, kuin se, jossa asumme. Mutta voimmehan kuvailla mieleemme sellaista tilaa, jota Carlyle nimittäisi hullujen paradiisiksi („a fool's paradise“), missä varallisuuden tuottaminen voisi käydä päinsä ilman työtä, yksistään kapitaalın oman kasvuvoiman avulla, — missä lammas kantaisi selässään valmiita vaatteita, lehmät antaisivat valmista voita ja juustoa, ja härät, tarpeellisen lihaviksi päästyänsä, hajoaisivat itsestään pihveihin ja lihapulliin, — missä huoneet kasvaisivat siemenistä, ja maahan viskattu hylkypuukko laskisi juuria ja ajan tullen tuottaisi valikoiman uuden uutukaisia teräsveitsiä. Kuvailkaamme muutamien kapitalistien saapuvan sopivanmuotoisine kapitaaliseen tällaisen maahan. Tietysti he kapitaalinsa tulona saisivat kapitaalın tuottaman varallisuuden kokonaan, kuitenkin ainoastaan niin kauan kuin mitään osaa tuotteista ei menisi maakoron maksamiseen; sillä heti kuin maakorko syntyisi, olisi se maksettava kapitaalın tuloista, ja mitä enemmän maakorko nousisi, sitä vähemmäksi kävisi kapitaalın omistajain tulo. Kuvailkaamme vielä, että se paikkakunta, missä kapitaali näin pystyisi itsestään kasvattamaan varallisuutta, olisi alaltaan ainoastaan vähäinen saari; silloin helposti huomamme, että kapitaalın kasvettua niin suureksi, ettei saari pysty enempää vastaan ottamaan, kapitaalın tulojen täytyy vähentyä siihen määrään, etteivät ne ole minimumia paljonkaan ylempanä, eli että kapitaalia lainataan ilman korvausta, ja maan omistajat silloin saisivat koko tuotteen maakorkonansa, sillä kapitaalın omistajilla ei olisi muuta neuvona kuin joko maksaa taikka

viskata kapitaalinsa mereen. Tai jos kuvailemme, että saari olisi liikeyhteydessä muun maailman kanssa, silloin kapitaalın tulot olisivat yhtäpitäviä muilla seuduilla vallitsevan korkokannan kanssa. Korkokanta ei olisi siellä korkeampi eikä alhaisempi kuin muualla. Maakorko siis nielisi koko sen edun, minkä tuo itses-
tään kasvava kapitaali tarjoaa, ja maan hinta olisi saarella ylen korkea.

Kaiken tämän johtopäätöksenä kuuluu kapitaalikoron laki näin:

Suhde työpalkkojen ja kapitaalikoron välillä riippuu kapitaalın keskimääräisestä kasvukyvystä käytettynä luonnon kasvattavissa voimissa. Kun maakorko syntyy, alenee korkokanta työpalkkojen mukana, toisin sanoen, se riippuu silloin kapitaalın tuottavuudesta viljelyksen rajamailla.

Olen näin seikkaperäisesti tutkimalla koettanut selvästi määritellä ja valaista kapitaalikoron lakia enemmän vaan noiden yleisten nimitysten ja vallitsevien ajatustapojen vuoksi; sillä ai-
neemme ei olisi sitä vaatinut, ellei sen tiellä olisi ollut kaiken-
näköisiä harhaan johtavia käsitteitä. Oikeastaan jakaantuu näet varallisuus vaan kahteen, eikä kolmeen osaan. Kapitaali on oikeastaan vaan muuan työn muoto, ja sen suhde työhön on ainoastaan alaosaston suhde pääosastoon; aivan niinkuin työn jakaantuminen tavallisiin töihin ja taitotöihin. Olemme tutki-
muksessamme päässeet siihen kohti, mihin olisimme päässeet käsittelemällä kapitaalia yksinkertaisesti vaan työn muotona ja hakemalla lakia, mikä jakaa tulon maakoron ja työpalkan välillä, s. o., niiden eri ihmisryhmäin välillä, joilla on hallussaan nuo kaksi tuotannon tekijää: luonnon aineet ja voimat yhtäällä ja ihmistyö toisaalla, jotka tekijät yhteisesti tuottavat kaiken va-
rallisuuden.

6 LUKU.

Työpalkat ja työpalkkain laki.

Olemme jo päässeet työpalkkojen lakiin johtamalla sitä yleisemmistä seikoista. Nyt tahdomme vielä tarkastella tätä johdelmaa ja vapauttaa kaikista häilyväisyyksistä, ja siinä tarkoituksessa hakeamme tätä samaa lakia myöskin lähtien itsenäiseltä näkökannalta.

Mitään yhteistä palkkamäärää ei tietysti ole olemassa siinä merkityksessä kuin jonakin aikana ja jossakin paikassa on olemassa yhteinen korkokanta. Työpalkka, jonka käsitteeseen kuuluu kaikki työn kautta saavutetut tulot, ei vaihtele ainoastaan yksilöjen erilaisen kyvyn vuoksi, vaan myöskin yhä mutkikkaampien yhteiskuntaolojen vuoksi ja erittäinkin erilaisten työlaatuojen mukaan. Siitä huolimatta on kuitenkin olemassa muuan yleinen yhteys kaikkien palkkalajien kesken, niin että me lausumme selvän ja tajuttavan ajatuksen, milloin yleisesti sanomme työpalkkojen jollakin ajalla tai jossakin paikassa olevan korkeampia tai alhaisempia kuin muulloin tai muualla. Kaikki palkkalajit nousevat ja laskevat muutaman yhteisen lain seurauksena. Mikä on siis tämä yhteinen laki?

Inhimillisen toiminnan äärimmäisin periaate — se laki, mikä taloustieteeseen nähden on sama kuin painolaki on fysiikkaan nähden — sehän on se laki, että ihmiset koettavat tyydyttää halujaan vähimmällä mahdollisella ponnistuksella. Silminnähtävästi täytyy tämän periaatteen, synnyttämänsä kilpailun vuoksi, tasottaa se palkka, jota samankaltaisissa tiloissa maksetaan samanveroisista ponnistuksista. Milloin työmiehet työskentelevät omissa töissään, tämä tasa-arvo saavutetaan etupäässä hintojen tasotuksella; mutta sama tasottumistaipumus on näytetty myöskin niiden välillä, jotka tekevät omaa työtänsä, ja niiden, jotka ovat palkkatyössä.

Mitkä ovat siis vapaissa yhteiskuntaoloissa ne ehdot, joilla tämän periaatteen mukaan joku voi palkata toisen työhönsä? Ilmeisesti se riippuu siitä määrästä, minkä työmies voi ansaita

omassa työssään ollen. Periaate, joka ei salli teettäjän antaa mitään enempää kuin juuri sen, mikä on tarpeen, jotta työmies heittäisi oman työnsä ja tulisi hänen työhönsä, estää toiselta puolen työmiestäkin ottamasta vähempää. Jos työmies vaatisi enemmän, niin vaikuttaisi toisten kanssa syntyvä kilpailu, ettei hän saisi työtä. Jos teettäjä tarjoisi vähemmän, niin ei yksikään työmies suostuisi ehtoihin, koskapa he voisivat saada enemmän omassa työssään ollen. Vaikka siis teettäjä tahtoo maksaa niin vähän kuin mahdollista, ja työmies saada niin paljon kuin mahdollista, niin tulee työpalkka äärimmäisesti määrätyn sen arvon nojalla, mikä työllä on työmieheen itseensä nähden. Jos palkka nousee tai laskee jonakin aikana tämän linjan ulkopuolelle, niin syntyy heti pyrkimys saattaa se entiselleen.

Mutta työn tulos eli ansio, kuten helposti huomataan niistä yksinkertaisimmista ja alkuperäisimmistä töistä, joihin työ ensin suuntautuu, ja jotka eninkin kehittyneissä yhteiskuntajärjestöissä vielä ovat tuotannon pohjana, ei riipu yksistään työn omasta voimasta ja laadusta. Varallisuus on kahden tekijän aikaansaama, maan ja työn, ja työn tulos tulee aina vaihtelevaan niiden luonnon etujen mukaan, joita se hyväkseen käyttää. Jos niin on, niin sen periaatteen vuoksi, jonka mukaan ihmiset pyrkivät tyydyttämään halujaan vähimmällä mahdollisella ponnistuksella, myöskin työpalkka tulee riippuvaksi työn tuotteesta luonnon tuotteliaisuuden korkeimmassa kohdassa, mihin työ suinkin voi päästä käsiksi. Saman periaatteen voimasta on edelleen korkeimpana luonnon tuotteliaisuuden kohtana, mihin työ vallitsevissa olosuhteissa voi päästä käsiksi, oleva se alhaisin kohta, missä tuotantoa harjoitetaan, sillä tuon ihmishengessä asuvan lain nojalla, jonka mukaan he pyrkivät tyydyttämään halujaan vähimmällä mahdollisella vaivalla, he eivät pane työtä vähemmän tuottavaan yritykseen, niin kauan kuin suurempia palkkoja lupaavia yrityksiä on olemassa. Näin se palkka, mikä teettäjän on maksettava, tulee määrätyn luonnon tuotteliaisuuden alhaisimman kohdan mukaan, mihin tuotanto vaan ulottuu;

ja työpalkat nousevat tai laskevat aina sen mukaan nouseeko tämä kohta vai laskee.

Koetamme selittää tarkemmin. Alkuperäisissä yhteikuntaloissa jokainen työskentelee omissa puuhissaan, kuten kaikkialla alkuperäisesti tapahtuu; muutamat esimerkiksi metsästävät, toiset kalastavat, kolmannet viljelevät maata. Otaksumme viljelyksen vast'ikään päässeen valtaan ja kaiken viljelyksenalaisen maan olevan laadultaan yhtäläisen, niin että se palkitsee samoja ponnistuksia samoilla tuloilla. Työpalkkana — vaikka täällä vielä ei ole eri miehet teettäjinä ja eri tekijöinä, niin kuitenkin on työllä olemassa palkkansa — on oleva työn täysi tulos, ja ellemme ota lukuun sitä seikkaa, että toinen työ on miellyttävämpää kuin toinen, ja häviönvaara toiseen nähden suurempi kuin toiseen, on palkka oleva keskimäärin kaikkialla yhtäläinen; s. o., yhtäläiset ponnistukset ovat antavat yhtäläisiä tuloksia. Jos nyt joku rupee tahtomaan toveriaan tekemään hänen puolestaan työtä ja siis jättämään oman työnsä, niin on hänen maksaminen tälle toverilleen palkka, joka on täydellisesti tuon keskimääräisen työntulon veroinen.

Ajatelkaamme sitte, että joku aikajakso on kulunut. Viljelys on laajentunut ja levinnyt maille, jotka eivät enää ole kaikkialla yhtä hedelmällisiä kuin alkuperäiset, vaan maa on hedelmällisyytensä puolesta sekalaista. Työpalkkana ei tule enää olemaan, kuten ennen, työn keskimääräinen tuote yleensä. Palkka tulee olemaan sen keskimääräisen työntulon suuruinen, joka vallitsee viljelyksen äärimmäisellä rajalla, eli toisin sanoen, se tulee riippumaan työn alimmista tulomääristä. Sillä kun ihmiset pyrkivät tyydyttämään halujaan vähimmällä mahdollisella vaivalla, niin alin kohta työn tulomäärälle maanviljelyksessä on antava tuloksen, joka vastaa keskimääräistä tuloa metsästyksestä ja kalastuksesta.¹⁾ Työ ei ole enää antava yhtäläisille ponnistuksille yhtäläistä tuloa, vaan ne, jotka työskentelevät paremmalla

¹⁾ Tämä vastaavaisuus on syntyvä tavarain hinnan tasottumistaipumuksen kautta.

maalla, tulevat samasta ponnistuksesta saavuttamaan suuremman tulon kuin ne, jotka viljelevät huonommanlaatuisia maita. Työpalkat tulevat sentään aina pysymään yhtäläisinä; sillä se määrä, minkä paremman maan viljelijä saa enemmän kuin huonomman, muuttuu maakoroksi, joka antaa maalle arvon kohta kuin se on tullut yksityisomistuksen alaiseksi. Jos nyt olojen näin muuttua joku yhteiskunnan jäsenistä haluaisi palkata toisen tekemään työtä puolestaan, niin ei hänen tarvitse maksaa enempää, kuin minkä työ tuottaa viljelyksen alimmalla asteella. Jos viljelysraja sittemmin alenee yhä alhaisempaan tuotteliaisuuteen, niin ovat työpalkatkin alenevat; jos se taas nousee, niin ovat palkatkin nousevat; sillä aivan kuin vapaasti putoava kappale tulee lyhintä tietä maan keskipistettä kohden, niin ihmisetkin pyrkivät kaikkein helpoimmalla keinolla tyydyttämään halujansa.

Tässä on nyt siis palkkalaki esitettyinä. Se on johdettu täysin selvästä ja yleispätevästä periaatteesta. Että työpalkka riippuu viljelysrajasta, että se on korkeampi tai alhaisempi sen suuremman tai pienemmän tulon mukaan, minkä työ voi saada paraista sille vapaasti tarjona olevista luonnon eduista, johtuu siitä periaatteesta, että ihmiset pyrkivät tyydyttämään halujaan vähimmällä mahdollisella vaivalla.

Jos nyt käännyimme tästä yksinkertaisesta yhteiskunnallisesta tilasta kehittyneiden sivistysvaltioiden mutkikkaampiin ilmiöihin, niin tarkemmin tutkiessamme huomaamme, että nekin ovat saman lain alaisia.

Sellaisissa yhteiskunnissa palkat eroavat melkoisesti toisistaan; mutta samassa kuitenkin on niiden välillä olemassa enemmän tai vähemmän varma ja tuntuva yhtäläisyysuhde. Tämä suhde ei kuitenkaan ole muuttumaton. Niinpä voi yleisön suosiossa oleva filosofi toisen kerran ansaita luennoillansa monin verroin suuremman palkan, jotavastoin toisella kertaa ei saa enempää kuin tavallinen vahtimestari; samoin voivat jossain suuressa, vanhassa kaupungissa muutamat toimet tuottaa verrattain hyvin suuria palkkoja, jotka toimet vastaperustetussa kaupungissa tuottaisivat aivan vähäisen tulon; sittekin nämä työ-

palkkain erotukset kaikissa mahdollisissa tapauksissa ja niistä mielivaltaisistakin muutoksista huolimatta, joita tavat, lait ja muut semmoiset seikat synnyttävät, voidaan selittää muutamista määrätystä syistä johtuviksi. Eräessä kiinnostavimmista luvuistaan luettelee Adam Smith seuraavia päävaikuttimia siihen, että „muutamissa ammateissa voidaan tyytyä pieniin tuloihin ja toisissa taas suuretkin tulot tuntuvat pieniltä. Ensiksikm: työn miellyttävyys tai vastenmielisyys; toiseksi: työn oppimisen helpous ja halpuus tai vaikeus ja kalleus; kolmanneksi: työn alituisuus tai satunnaisuus; neljänneksi: työntekijältä vaadittu isompi tai pienempi vakuus; viidenneksi: työn menestyksen varmuus tai epävarmuus.“¹⁾ Ei ole tarpeellista sen pitemmälle mennä selittelemään näitä syitä palkkojen erilaisuuteen eri töissä. Niistä on erinomaisella tavalla tehnyt selkoa Adam Smith ja hänen jälkeisensä taloustieteilijät, jotka ovat yleensä sangen hyvin kehittäneet erikoiskohtia, ellei itse pääkysymystä olekaan oikein ymmärretty.

Kaikki nuo seikat, joista eroavaisuudet eri työlajien palkoissa syntyvät, voidaan yleisesti sanoa riippuvan tarjonnasta ja kysynnästä; voimme täydellä syyllä sanoa, että eri työlajien palkat vaihtelevat sen mukaan kuin työvoimain tarjonta ja kysyntä vaihtelee, — jos kysynnällä ymmärretään koko yhteiskunnan tarvetta muutamalanlaisiin palveluksiin, ja tarjonnalla ymmärretään sitä suhteellista työvoimain määrää, jota vallitsevissa oloissa voidaan saada noihin erikoisiin töihin kiinnitetyksi. Mutta vaikka tämä pitää paikkansa työpalkkojen keskinäisiin erotuksiin nähden, niin jos, kuten usein tapahtuu, väitetään työpalkan määrän yleensäkin riippuvan tarjonnasta ja kysynnästä, ei noilla sanoilla ole mitään merkitystä. Sillä tarjonta ja kysyntä ovat pelkkiä suhteellisia käsitteitä. Työn tarjonta ei voi merkitä muuta kuin työntarjouta muuta työtä tai työn tuotteita vastaan,

¹⁾ Tuo viimeksi mainittu seikka, joka vastaa voittoon sisältyvää häviönvaaran ainesta, selittää, miksi etevät asianajajat, lääkärit, näyttelijät, laulajat ja muut semmoiset saavat niin korkeita palkkoja.

ja työn kysyntä ei voi merkitä muuta kuin toiseen työhön vaihdettavien työvoimain] tai näiden tuotteiden kysyntää. Tarjonta on näin ollen yhtäaika myös kysyntää ja kysyntä yhtäaika myös tarjontaa, ja yhteiskunnassa kokonaisuudessaan täytyy toisen sarjan ylettyä juuri yhtä pitkälle kuin toisenkin. Tätä seikkaa on vallitseva taloustiede pitänyt aivan ilmeisenä mikäli se esiintyy kaupanteossa, ja Ricardon, Millin ja muiden kirjailijain esiintuomat todistukset siitä, että tarjonnan ja kysynnän vaihtelut eivät voi aikaansaada yleistä hintojen nousemista tai laskemista, vaikka voivatkin vaikuttaa jonkin erikoisen tavaran hinnan suhteellista nousemista tai laskemista, ovat aivan yhtä paljon paikkansa pitäviä myöskin työn ostoon nähden. Se, mikä vaikuttaa, ettei puhminen noin ylimalkaan työn tarjonnasta ja kysynnästä heti tunnu nurinkuriselta, on tottumus ajatella, että työnkysyntä saa alkunsa kapitaalista ja että se on siis jotakin työn tarjonnasta erillään olevaa; mutta selonteko, jolla edellisessä olemme tätä ajatustapaa arvostelleet, on jo riittävästi sen hataruuden osottanut. Eksymys käykin selväksi pelkästään osottamalla, ettei palkka ajan pitkään voi milloinkaan kohota työn tuotetta ylemmäksi, ja ettei ole olemassa mitään varastoa, mistä työpalkkoja minään hetkenä otettaisiin, paitsi se varasto, minkä työ itse alituisesti luopi.

Mutta vaikka kaikki ne seikat, jotka synnyttävät eron työpalkoissa eri työaloilla, voidaankin katsoa vaikuttavan tarjonnan ja kysynnän kautta, niin ne kuitenkin (tai pikemmin tulokset niiden vaikutuksesta, koskapa joskus sama syy vaikuttaa eri suunnille) voidaan jakaa kahteen luokkaan, sen mukaan vaikuttavatko ne ainoastaan näennäisesti vai todellisesti palkkain nousemista — s. o., samallaisista ponnistuksista tulevan keskimääräisen palkan enentymistä. Korkeat palkat muutamilla työaloilla muistuttavat tavallaan arpajaisvoittoja, joihin Adam Smith ne vertaakin: yhden suuri voitto on muodostunut monien häviöstä. Tuo pitää paikkaansa ei ainoastaan niihin työaloihin nähden, joita Adam Smith tuo esimerkkinä esille, vaan erityisesti myös yrittelijäpalkkioon nähden kauppaliikkeissä, minkä todistuksena on se seikka, että yli 90 prosenttia kaikista kauppahuoneista

lopulta tekee vararikon. Korkeammat työpalkat niissä ammateissa, joissa työtä on tekeminen erikoisen sään aikana tai jotka muuten ovat vaihtelevia ja epävarmoja, kuuluvat myöskin tähän luokkaan, jotavastoin erotukset, jotka johtuvat muutamia ammatteja seuraavasta työn rasittavuudesta, häpeästä ja epäterveellisyydestä, riippuvat erotuksesta „uhrauksen määrässä, jonka uhrauksen parempi palkitseminen oikeastaan ei ole muuta kuin yhtäläisten ponnistusten palkitsemista yhtäläisellä korvauksella. Kaikki nämä eroavaisuudet ovat sellaisista seikoista syntyviä tasotuksia, jotka, Adam Smithin sanoja käyttääksemme, „korvaavat palkkojen pienuutta muutamissa töissä ja taas toisissa oikeuttavat korkeita palkkoja.“ Mutta paitsi näitä ainoastaan näennäisiä erotuksia on olemassa eri työaloilla myös todellisia palkan erilaisuuksia, jotka johtuvat niihin tarvittavien ominaisuuksien enemmästä tai vähemmästä harvinaisuudesta; — suurempi kyky ja etevämpi taito, olipa se sitte luonnollinen tai hankittu, vaatii yleensä suurempaa palkkaa. Nuo ominaisuudet vastaavat lähi- maille voiman ja ripeyden erotusta käsityössä; ja niinkuin tässä työhön kykenevämmälle miehelle maksettu korkeampi palkka riippuu siitä palkasta, mikä maksetaan keskinkertaiselle miehelle, niin myös palkka suurempia lahjoja ja taitoa kysyvissä toimissa on riippuvainen siitä palkasta, mikä maksetaan keskinkertaisesta taidosta.

Sekä havainto että teoria siis osottaa, että olivatpa ne seikat mitkä tahansa, jotka vaikuttavat palkan eroavaisuutta eri ammateissa, ja vaihtelivatpa nämä seikat miten hyvänsä keskenään, synnyttäen milloin siellä milloin täällä suurempia tai pienempiä suhteellisia erotuksia, niin on kuitenkin työpalkan määrä toisessa ammatissa aina riippuvainen palkan määrästä toisessa ammatissa, ja niin edespäin, alimpaan ja laajimpaan palkantason asti semmoisilla työaloilla, missä kysyntä on melkein aina sama ja missä työtä on helpoin saada.

Jos jonkun työn tekemisessä onkin esteitä, joita on enemmän tai vähemmän vaikea voittaa, niin eipä kuitenkaan sen työvoiman suuruus, joka voidaan suunnata johonkin erikoiseen

tehtävään, ole missään ehdottomasti pysyväinen. Kaikki käsityöläiset voisivat tehdä rengin töitä, ja moni renki voisi helposti oppia käsitöihin; kaikki tukkukauppiaat voisivat suorittaa vähittäismyyjän tehtäviä ja moni vähittäismyyjä pystyisi tukkukauppaa harjottamaan; monet maanviljelijät voisivat vaadittaessa rüveta metsästäjiksi, kaivostyömiehiksi, kalastajiksi ja merimiehiksi, ja moni metsästäjä, kaivosmies, kalastaja ja merimies tuntee riittävästi maanviljelystä voidakseen tarpeen tullessa siihen ryhtyä. Joka ammatissa on henkilöitä, jotka hyvin tuntevat toisia ammatteja ja jotka siirtyilevät toisesta ammatista toiseen. Sitä paitsi virtaa alituisesti työriveihin nuoria voimia, jotka suuntautuvat sinnepäin, missä edut ovat suurimmat ja vaiva vähin.

Tähän tulee vielä lisäksi, että kaikki työpalkkain asteet aivan huomaamattomasti menevät toisiinsa, joten niiden välillä ei ole mitään selvästi erotettavia rajoja. Huonoimmankin käsityöläisen palkka on tavallisesti parempi rengin palkkaa; mutta on myös aina olemassa käsityöläisiä, jotka eivät saa niinkään paljon kuin moni renki; suurituloisimmat asianajajat saavat paljon enemmän kuin parhaat kirjanpitäjät, mutta suurituloisimmat kirjanpitäjät ansaitsevat enemmän kuin moni asianajaja, ja kaikissa tapauksissa ansaitsevat huonopalkkaisimmat kirjanpitäjät enemmän kuin huonotuloisimmat asianajajat. Näin siis jokaisen ammatin rajalla on työmiehiä, jotka ovat milloin hyvänsä, pienimmänkin syyn sattuessa, valmiit siirtymään ammatista toiseen. Sen vuoksi jonkin erikoisen työlajin heikontuva tai enentyvä kysyntä saattaa korkeintaan joksikin ajaksi palkat alenemaan tai ylenemään tässä ammatissa muihin ammatteihin verraten, joissa palkkojen keskimäärä riippuu ennen mainituista asianhaaroista, sellaisista kuin työn enemmästä tai vähemmästä miellyttävyydestä, alituisuudesta j. n. e. Jopa sielläkin missä keinotekoisilla rajoituksilla koetetaan tätä vuorovaikutusta estää, mikä tapahtuu ehkäisevien lakien, suljettujen ammattikuntien tai kastilaitosten avulla, voi näiden rajoitusten kautta tasapaino joksikin ajaksi kyllä häiriytyä, mutta ei täälläkään ajan pitkään. Sellaiset rajoitukset vaikuttavat vaan niinkuin sulut, jotka pakottavat veden

korkeammalle luonnollista korkeuttansa, mutta eivät voi estää sitä ylitse vuotamasta.

Vaikka työpalkat siis näin voivat aika ajoin keskinäisissä suhteissaan muuttua, mikäli ne asianhaarat vaihtelevat, joista nuo suhteelliset keskimäärät riippuvat, niin on kuitenkin selvää, että palkat kaikissa noissa eri asteissaan ovat lopultaikin riippuvaisia palkoista alimmalla ja laajimmalla asteella, niin että edelliset nousevat tai laskevat jälkimäisten mukana.

Alkuperäiset työlajit, joihin voidaan sanoa kaikkien muiden nojaavan, ovat epäilemättä ne työlajit, jotka hankkivat varallisuutta suoraan luonnosta; sen vuoksi täytyy niissä vallitsevan palkkalain olla yleisenäkin palkkalakina. Ja kun tähän kuuluvista töistä tuleva palkka nähtävästi riippuu siitä, mitä työ voi tuottaa sillä luonnollisen tuotannon alimmalla rajalla, mihin työtä yleensä pannaan, niin riippuu siis yleinenkin työpalkka tuosta viljelysrajasta, tai, vielä täsmällisemmin sanoen, siitä luonnollisen tuotannon korkeimmasta kohdasta, mihin työ voi maksamatta maakorkoa vapaasti suuntautua.

Tämä laki on niin silmiinpistävä, että siihen usein perustutaan, vaikkei sitä käsitetäkään. Maista sellaisista kuin Kalifornia ja Nevada kuulee usein sanottavan, että olipa siellä vaan saatavana halpoja työvoimia, niin edistys menisi suurin askelin eteenpäin, koska tuo näet tekisi mahdolliseksi panna työnalaisiksi noita köyhempiä, mutta laajempia kultakerroksia. Näin puhuttaessa tunnustetaan yhteys alhaisen työpalkan ja aihaisen tuotantorajan välillä, mutta siinä vaan sekotetaan toisiinsa syy ja vaikutus.

Ei työpalkan alhaisuus vaikuttaisi siihen, että ala-arvoista malmia ruvettaisiin louhimaan, vaan tuotannon ulottaminen alemmalle asteelle alentaisi palkan. Jos palkkaa mielivaltaisesti painettaisiin alas, kuten toisinaan on yritetty lainmääräysten avulla tehdä, niin vähemmän tuottavat kultasuonet jäisivät sittekin kaivamatta niin kauan kuin tuottavampia olisi saatavissa. Jos taas tuotantoraja mielivaltaisesti painettaisiin alas, mikä esimerkiksi olisi mahdollista siten, että ne maa-alueet, jotka tarjoavat suu-

rempia luonnon etuja, joutuisivat sellaisten omistajain käsiin, jotka mieluummin odottavat alueittensa arvon vieläkin kohoavan ennenkuin päästävät niille kullankaivajia, niin palkat välttämättömästi aleneisivat.

Todistus on nyt päähän asti suoritettu. Palkkalaki, johon olemme tulleet, on sama, minkä jo ennen olemme johtaneet maakorkolaista, ja se on täydellisessä sopusoinnussa myös kapitaalikorkeuden kanssa. Se kuuluu näin:

Työpalkat riippuvat tuotantorajasta eli siitä tulosta, minkä työ voi saada sillä luonnon tuotannon korkeimmalla kohdalla, joka on työn käytettävissä vapaana maakorosta.

Tämä laki on sopusoinnussa yleisten tosiseikkain kanssa, joihin se valaa selvyyttä ja jotka ilman tuon lain ymmärtämistä näyttäisivät sekavilta ja ristiriitaisilta. Tästä samasta laista johtuvat seuraavat lauseimat:

Missä maa on vapaa ja työ ei ole kapitaalın avustama, siellä on työn palkkana työn koko tulo.

Missä maa on vapaa ja kapitaali avustaa työtä, vähenee työn palkkana oleva tulo sillä määrällä, mikä on tarpeen, jotta ihmiset alkaisivat koota työtä kapitaalın muotoon.

Missä maa on joutunut yksityisomistuksen alaiseksi ja maakorko syntynyt, siellä riippuvat työpalkat siitä määrästä, minkä työ pystyy tuottamaan niillä luonnon etujen puolesta parhaimmilla seuduilla, joihin sillä on vielä pääsyä maakorkoa maksamatta.

Missä kaikki luonnon edut ovat yksinoikeuteen anastetut, voi palkka työmiesten välillä tapahtuvan kilpailun vuoksi painua siihen vähimpään määräänsä, millä työmiehet suinkin voivat elää ja lisääntyä.

Tämä palkan välttämätön vähimmäära eli palkka-minimumi (jota Smith ja Ricardo sanovat „luonnollisen palkan“ rajakohdaksi, ja jota Mill piti varsinaisena työpalkkojen määrääjänä, niin että palkka nousee tai laskee aina niiden suurempien ja vähempien elämänvaatimusten mukaan, mihin työväenluokka äärimmäisesti suostuu) sisältyy kuitenkin jo palkkalakiin sellai-

senä kuin me olemme sen ylempänä esittäneet; sillä on selvää, ettei tuotantoraja voi laskeutua alemmas sitä kohtaa, missä työpalkkoihin on vielä niin paljon jälellä, että työtä voidaan pitää käynnissä.

Niinkuin Ricardon maakorkolain, jonka rinnakkaislaki palkkalaki on, on tämän palkkalainkin todistus laissa itsessään, joten se selviää heti jo lausuttaissa. Sillä sehän johtuu vaan siitä päätötuudesta, joka on kaikkien taloustieteellisten päätelmän peruspohjana, nimittäin, että ihmiset pyrkivät täyttämään halujansa vähimmällä mahdollisella vaivalla. Ei kukaan tavallisissa oloissa ottaisi tehdäkseen vierasta työtä vähemmästä kuin minkä hän omassaan voi saada; ja senpä vuoksi sen tulon, minkä työ voi saada vapaasti käytettävänä olevista luonnon eduista, täytyy olla sen palkan määrääjänä, mitä työ yleensä saapi — s. o., että maakoron linja on myöskin välttämättä palkkalinjan määrääjänä. Oikeastaan edellyttää tuon yleisesti omaksutun maakorkolain tunnustaminen, että on edeltäpäin (vaikka useissa tapauksissa tosin tietämättä) omaksuttu puheenalainen palkkalaki. Että jokin maanlaatu antaa maakorkoa sikäi kuin siitä lähtevät tulot ovat runsaampia vähin tuottavan viljelyksenalaisen maan tuloja, se käy selväksi vasta kun ollaan perillä siitä tosiseikasta, että paremmanlaatuisen maan omistaja voi maansa viljelykseen tarvittavia työvoimia saada maksamalla ainoastaan sen, minkä nuo voimat olisivat tuottaneet huonommalla maalla käytettyinä.

Yksinkertaisemmissa ilmenemismuodoissaan tunnustetaan tätä lakia niiden puolelta, jotka muuten taloustieteestä vähät välittävät, — aivan niinkuin se tosiseikka, että painavan esineen täytyy pudota maata kohden, oli jo kauan tunnettu ihmisille, jotka eivät milloinkaan olleet painolakia tulleet ajatelleeksi. Ei tarvitse olla filosofi oivaltaakseen, että jos joku maa tarjoaa luonnon etuja, joiden avulla työmiehet voivat hankkia itselleen suurempaa korvausta kuin alimpain nykyisten työpalkkain määrän, silloin yleisen palkkamäärän täytyy nousta; niinpä tiesivät myös tyhmimmät ja yksinkertaisimmatkin kullanhuuhtajat Kaliforniassa ennen muinoin, että kohta kun kultaa sisältävä sora-

kerros oli tyhjennetty taikka maa joutunut yksityisomistuksen alaiseksi, työpalkkojen täytyi laskea. Ei kaivata mitään taitokuteista teoriaa sen seikan selittämiseksi, miksi uusissa maissa, joissa maa ei vielä ole joutunut yksityisomistuksen alaiseksi, työpalkat ovat tuotantoon verraten korkeita. Syy on aivan ilmeinen. Kukaan ei rupea tekemään toisen työtä vähemmästä kuin minkä hänen työnsä todella tuottaa siinä tapauksessa, että hän jonkun matkan päässä voi itse saada viljelykseen kelpaavaa maata. Vasta sittenkuin maa on joutunut yksinoikeuden alaiseksi ja sen luonnonedut ovat työltä sulkeutuneet, tulevat työmiehet pakotetuiksi työn saannista keskenään kilpailemaan, ja maanomistajalle käy mahdolliseksi palkata miehiä työhönsä sekä itse jäädä elämään siitä erotuksesta, joka on olemassa heidän työnsä tuotteen ja sen palkan välillä, minkä hän heille maksaa.

Adam Smith oli aivan hyvin ymmärtänyt syyn siihen, että palkat ovat korkeat missä maata on vielä runsaasti saatavana; mutta hän ei vaan osannut näiden tosiseikkojen täyttä merkitystä ja keskinäistä yhteyttä oivaltaa. Kirjotuksessaan *The Causes of the Prosperity of New Colonies* („Syyt uusien siirtomaiden kukoistukseen“, joka kirjotus löytyy hänen teoksessaan „Wealth of Nations“, IV kirja, 7 luku) hän sanoo:

„Jokainen siirtolainen saa enemmän maata kuin jaksaa viljellä. Hänen ei tarvitse maksaa mitään maakorkoa tuskinpa mitään veroakaan, hänen on siis kiire joka taholta hankkimaan työvoimia maillensa ja maksamaan näille voimille mitä paraita palkkoja. Mutta juuri nuo runsaat palkat, yhteydessä sen seikan kanssa, että halpaa maata on myös mielin määrin saatavissa, vaikuttavat hyvin pian, että työmiehet jättävät hänet muuttuakseen itse maanomistajiksi ja ruvetakseen nyt yhtä runsaita palkkoja maksamaan toisille työmiehille, jotka sitte vuorostaan hekin pian jättävät isäntänsä samoista syistä kuin nämä jättivät omat herransa.“

Mainittu kirjotus sisältää lukemattomia kohtia, jotka samoin kuin työpalkkoja käsittelevän luvun johdatuslauselmatkin osottavat Adam Smithin ei osanneen löytää varallisuuden jakau-

tumisen todellisia lakeja ainoastaan siitä syystä, että hän, kääntämättä huomiota alkuperäisiin yhteiskuntamuotoihin ja sieltä hake-matta yhteiskunnan äärimmäisiä periaatteita, haki niitä mutkikkaammista yhteiskunnallisista ilmiöistä, joissa häntä sokaisi tuo ennakoita omaksuttu teoria kapitaalisen tehtävistä, ja myöskin, kuten näyttää, hämärä aavistus siitä opista, jolle Malthus sitte kaksi vuotta hänen kuolemansa jälkeen antoi varman muodon. Lukijassa niitä taloustieteilijöitä, jotka jälkeen Adam Smithin aikojen yrittivät perustelemaan ja selvittämään kansantaloutta, ei voi mitenkään olla näkemättä heidän alituisia kompastuksiansa palkkalakiin, heidän sitä kuitenkin koskaan hoksaamatta. He ovat sitä niin läheltä sipaisseet, että jos se olisi ollut tavallinen rakki, se olisi jo aikoja sitte heidän housunlahkeihinsa tarttunut. Onpa vaikea vapautua semmoisestakin ajatuksesta, että jotkut heistä kyllä ovat tämän lain huomanneet, mutta niitä käytännöllisiä seurauksia peläten, joihin sen olisi täytynyt johtaa, he eivät ole olleet sitä huomaavinaan, ja pikemminkin peittäneet sitä kuin käyttäneet avaimena sellaisten kysymysten ratkaisuun, joita ilman niitä ei voi ratkaista. Aikakaudelle, joka on suuren totuuden hylännyt ja jalkoihinsa tallannut, ei tämä totuus ole mikään rauhan palmu, vaan päinvastoin sodan sanoma!

Ehkä on paikallaan ennen tämän luvun päättämistä muistuttaa lukijalle eräästä seikasta, josta olen edellä puhunut, nimittäin siitä, etten minä käytä työpalkka sanaa osottamaan jotakin määrää semmoisenaan, vaan osottamaan osuutta. Jos sanon työpalkkojen alenevan maakoron noustessa, niin en suinkaan tarkoita, että työmiesten palkkana saaman varallisuuden määrän välttämättömästi pitäisi olla pienemmän, vaan ainoastaan, että sen osuus koko tuloon on välttämättömästi pienempi. Osuus voi vähetä, vaikka palkan määrä pysyy entisellään tai lisääntyykin. Jos tuotannon raja laskee kohdasta, jota merkitkäämme 25:llä, siihen kohtaan, jota merkitsemme 20:llä, niin maakorko kaikesta siitä maasta, josta sitä ennen on jo korkoa lähtenyt, on arvolleen tuon erotuksen verran lisääntyvä, ja se osuus koko tulosta, joka tulee työmiesten palkaksi, on samassa suhteessa

vähenevä; mutta jos sillä välin tieteiden edistys tai väen lisääntymisen aikaansaamat säästöt ovat lisänneet työn tuottavuutta siihen määrään, että 20:n kohdalla sama ponnistus tuottaa yhtä paljon kuin ennen 25:n kohdalla, niin saavat työmiehet palkkseen yhtä suuren määrän kuin ennenkin, ja palkkojen suhteellinen laskeminen ei ole tuntuva siinä, mikä on tarpeen työmiesten varustamiseksi välttämättömmillä elatusvaroilla, vaan ainoastaan maan hintain ylenemisessä ja maakorkoa nauttivien luokkien lisääntyneissä tuloissa ja tuhlailevammassa elämässä.

7 LUKU.

Näiden lakien keskinäinen yhteys ja rinnakkuus.

Saavuttamamme johtopäätökset niihin lakeihin nähden, jotka määräävät varallisuuden jakaantumisen, antavat laajalle ja hyvin tärkeälle taloustieteen osalle, semmoisena kuin sitä nykyään opetetaan, kokonaan toisen muodon, kääntävät ylösalasin eräitä sen taitavimmin punotuista teorioista ja valavat uutta selvyttä muutamiin sen tärkeimpiin kysymyksiin. Ja kuitenkin emme tällöin ole perustuneet ainoankaan riidanalaiseen alaan, emme ainoatakaan periaatetta pystyttäneet, joka ei jo ennen olisi ollut tunnustettu.

Se kapitaalikorkolaki ja se palkkalaki, jotka olemme asettaneet ennen hyväksytyjen ja julistettujen sijaan, ovat välttämättömiä johdelmauseita siitä suuresta laista, joka yksin tekee mahdolliseksi koko taloustieteen — siitä valtavasta lakien laista, jota on yhtä mahdoton ihmishengestä erilleen ottaa, kuin erottaa painolakia aineesta, ja jota paitsi olisi mahdoton osata edeltäpäin laskea mitään ihmisen tekoa, niin suuressa kuin vähässäkin. Tuo peruslaki, että ihminen koettaa täyttää halujansa vähimmällä mahdollisella vaivalla, muuttuu, milloin sitä tarkastellaan suhteessaan ensimmäisen tuotannon tekijään, maako-

ron laiksi, suhteessaan toiseen tuotannon tekijään, kapitaalikoron laiksi, ja suhteessaan kolmanteen tekijään, työpalkan laiksi. Samalla kuin hyväksytään maakorkolaki, joka sitte Ricardon aikojen on tullut kaikkien etevämpiä taloustieteilijäin hyväksymäksi ja joka geometrisen selviön tavoin on tunnustettava heti kun sen ymmärtää, samalla hyväksytään myös, vaikka tietämättäkin, sen välttämättömät seuraukset, kapitaalikoron ja työpalkan lait, semmoisina kuin olen ne esittänyt. Oikeastaan voi niitä ainoastaan suhteellisessa merkityksessä sanoa seurauksiksi, koskapa maakorkolain tunnustaminen merkitsee samalla myöskin noiden toisten lakien tunnustamista. Sillä mistäpä riippuu maakoron tunnustaminen? Epäilemättä sen toiseikan tunnustamisesta, että kilpailu pyrkii joka paikassa estämään työn ja kapitaalintuloja tulemasta missään suuremmiksi kuin ne ovat huonoimmalla viljelyksenalaisella maalla. Tämänpä ymmärtäminen se auttaakin meitä samalla käsittämään, että maanomistaja saattaa maakoron muodossa vaatia käsiinsä koko sen osan tuloista, minkäverran ne ovat runsaampia saman työ- ja kapitaalmäärän tuloja huonoimmilla viljelyksenalaisilla mailla.

Jakautumislakien keskinäinen yhteys ja vastaavaisuus, semmoisina kuin me nyt olemme ne esittäneet, muodostaa merkillisen vastakohdan sille yhteyttömyydelle, joka näitä lakeja vaivaa vallitsevan taloustieteen esityksissä. Asettakaamme ne tähän rinnakkain, toisiinsa verrattaviksi:

Tavallinen esitystapa:

Maakorko riippuu viljelysrajasta, kohoten milloin tämä kohoaa ja laskeutuen milloin tämä laskeutuu.

Työpalkat riippuvat suhteesta työmiesten luvun ja työn teettämiseen varatun kapitaalmäärän vähillä.

Oikea esitystapa:

Maakorko riippuu viljelysrajasta, kohoten milloin tämä kohoaa ja laskeutuen milloin tämä laskeutuu.

Työpalkat riippuvat viljelysrajasta, laskeutuen milloin tämä laskeutuu ja kohoten milloin tämä kohoaa.

Kapitaalikorko riippuu suhteesta kapitaalitarjonnan ja sen kysynnän välillä, eli (mikäli kysymys nimenomaan on voitosta) se riippuu työpalkasta tai työkustannuksista, niin että se nousee työpalkkojen laskiessa ja laskee työpalkkojen noustessa.

Kapitaalikorko (jonka suhde työpalkkaan on kapitaalisessa olevan välittömän kasvukyvyn määrää) riippuu viljelysrajasta, niin että se laskeutuu, milloin tämä laskeutuu, ja nousee milloin tämä nousee.

Vallitsevassa teoriassa ei jakautumislajeilla ole mitään yhteistä keskuskohtaa, eikä mitään keskinäistä yhteyttä; ne eivät ole mitään vastaavia osia kokonaisuudesta, vaan eri laatujen mittayksiköitä. Meidän esityksessämme ne sitävastoin johtuvat yhteisestä keskuksista, ne tukevat ja täydentävät toisiansa ja ovat keskenään vastaavia osia täydellisestä kokonaisuudesta.

8 LUKU.

Ratkaistavan kysymyksen tasapainokohdista ollaan siis selvillä.

Olemme nyt saaneet aikaan selvän, yksinkertaisen ja yhtenäisen teorian varallisuuden jakautumisoppiin, sellaisen teorian, joka on sopusoinnussa ensimmäisten periaatteiden ja olevien olojen kanssa ja joka kerran ymmärrettynä myös aivan luonnolliseksi tunnustetaan.

Ennenkuin ryhdyin tästä teoriasta selkoa tekemään, pidin tarpeellisena ratkaisevasti todistaa vallitsevan teorian vääräksi; sillä sekä ajatuksissa että teoissa seuraa ihmisjoukko sokeasti johtajia, ja palkkateoria, jota ei tue ainoastaan mahtavimmat nimet, vaan joka päälliseksi on lujasti juurtunut vallalla oleviin mielipiteisiin ja ennakkoluuloihin, vaikuttaa, kunnes se todistetaan vääräksi, sen, ettei mitään muuta teoriaa oteta edes tarkastuksen alaiseksi; aivan niinkuin ennen muinoin teoria siitä,

että maa on kaikkiuden keskipiste, oli esteenä sellaisille tutkimuksille, jotka pyrkivät selittämään maan pyörivän oman akselinsa ympäri ja kiertävän aurinkoa, kunnes tuli ilmeisesti todistetuksi, että taivaankappalten näennäistä liikuntoa oli mahdoton selittää sen teorian perustuksella, jonka mukaan maa oli paikallaan.

Oikeastaan onkin olemassa selvä yhtäläisyys nykyisessä muodossaan olevan taloustieteen ja tähtitieteen välillä siltä ajalta, jolloin Copernicus'en opit eivät vielä olleet tunnustettuja. Ne temput, joilla vallitseva taloustiede koee selittää nykyään kaiken sivistyneen maailman mieltä kiinnostavia yhteiskunnallisia ilmiöitä, voidaan vallan hyvin verrata niihin konstikkaisiin sykli- ja epicykli-järjestelmiin, joita oppineet suunnittelivat selittääkseen taivaankannen ilmiöitä vastaavasti ennakoita uskottujen opettajain ja oppimattomien raakojen harhaluulojen kanssa. Ja aivan niinkuin ne havainnot, jotka todistivat, ettei tämä kehien ja apukehien teoria voinut selittää kaikkia taivaan ilmiöitä, tasotti tien tuolle yksinkertaisemmalle teorialle, joka lopulta otti edellisestä voiton, aivan samalla tavalla on käyvä, kun huomataan mahdottomaksi vallitsevan teorian avulla selittää mopia yhteiskunnallisia ilmiöitä: tuo huomio on saava aikaan, että ruvetaan tosi mielessä perustelemaan sellaista teoriaa, joka on antava taloustieteelle saman yksinkertaisuuden ja sopusoinnun kuin Copernicon teoria oli antanut tähtitieteelle.

Tähän päättyy kuitenkin kaikki yhtäpitäväisyys. Että „tuo kiinteä ja vakaa maa-emo“ todellakin kieriskelisi avaruuksissa huimaavalla nopeudella, se ajatus oli suoraan sanoen vastenmielinen kaikkien säätyjen vanhoille yksinkertaisille ihmisille; sitävastoin totuus, jota minä pyrin selittämään, on tuntuva perin luonnolliselta jokaisen ihmisen ajatuksissa; sitä ymmärrettiin jokaisen kansan lapsuudenaikana ja se on vaan myöhemmin tullut hämmennetyksi sivistyneiden yhteiskuntalaitosten mutkikkaissa muodoissa, itsekkäiden tarkotusten valheverkkoissa ja siinä väärässä suunnassa, mihin oppineiden järkeily oli kääntynyt. Sitä ymmärtääksemme on meidän vaan palaaminen perimmäiseen

periaatteeseen ja pitäminen kiinni kaikkein yksinkertaisimmista käsitteistä. Eihän mikään voi olla selvempää kuin se väite, että palkkojen kyvyttömyys nousemaan yhdessä kasvavan tuotantovoiman kanssa johtuu maakoron nousemisesta.

Kolme tekijää yhtyy tuotannon aikaansaamiseen: työ, kapitaali ja maa.

Kolme on osakasta tuotteen jaossa: työmies, kapitalisti ja maanomistaja.

Jos tuotannon kasvaessa työmies ei saakaan entistä suurempaa palkkaa eikä kapitalisti entistä suurempaa korkoa, niin seuraa siitä välttämättömästi se johtopäätös, että maanomistaja niittää osalleen koko voiton.

Ja tosiseikat vahvistavatkin tätä päätelmää. Sillä vaikkei työpalkka eikä kapitaalikorko missään nouse aineellisen edistyksen kasvamisen mukana, niin on sitävastoin tämän kasvamisen välttämättömänä seurauksena ja tunnusmerkkinä maakoron kasvaminen, maan arvon nouseminen.

Maakoron nouseminen selittää, miksi työpalkat ja kapitaalikorko eivät enene. Se syy, joka tuottaa maanomistajalle eneneviä tuloja, on sama syy, joka riistää tuloja työmieheltä ja kapitalistilta. Että työpalkat ja kapitaalikorko ovat uusissa maissa korkeammat kuin vanhoissa, ei johdu siitä, että luonto siellä, kuten vallalla olevat taloustieteilijät sanovat, antaa työlle ja kapitaalille suurempia tuloja, vaan siitä, että maa on siellä halvempaa, ja että siis työ ja kapitaali, kun maakoron osalle tulee vähempi määrä tulosta, voivat omalle osalleen saada enemmän luonnon antimista. Ei bruttotulo, vaan nettotulo se määrää mitä (maakoron luettua pois) työpalkkojen ja kapitaalikoron osalle on tuleva. Senpä vuoksi tulee palkkamäärä ja korkokanta kaikkialla riippumaan enemmän maan arvosta kuin työn tuottavuudesta. Kaikkialla, missä edellinen on verrattain alhainen, ovat palkat ja kapitaalikorko verrattain korkeita; missä taas maan arvo on verrattain korkea, siellä työpalkat ja kapitaalikorko ovat verrattain alhaisia.

Ellei tuotanto olisi kehittynyt tuota yksinkertaista tilaa pitemmälle, missä kaikki työ pannaan välittömästi maahan ja kaikki palkat maksetaan luonnossa, niin ei olisi milloinkaan kadonnut näkyvistä tuokaan totuus, että jos maanomistaja ottaa suuremman osan, on työmiehen tyytyminen vähempään.

Mutta sivistyskansain] keskuudessa vallitseva tuotannon loppumaton haaroutuminen, missä kaupalla on niin suuri merkitys ja niin paljon työtä pannaan maasta irti otettujen raaka-aineiden muovailmiseen, ei voi tässä suhteessa mitään muuttaa, vaikka ajattelemattomalle pysyykin hämäränä, miksi kaikki tuotanto aina on noiden kahden tekijän, maan ja työn, yhdistys, ja miksi maakorko (maanomistajan osuus) ei voi nousta muuten kuin palkan (työmiehen osuuden) ja kapitaalikoron (kapitaalin osuuden) kustannuksella. Aivan niinkuin se osa sadosta, jonka yksinkertaisemmissa talousoloissa peltomaan omistaja syksyn tullessa saa maakorkona, vähentää sitä määrää, joka jää tuon pellon viljelijän työpalkaksi ja hänen kapitaalinsa koroksi, juuri niin vähentää maakorko, joka nostetaan tehdas- tai kauppakaupungin maapohjasta, sitä määrää, mikä jakautuu työmiesten ja niiden kapitalistien kesken, jotka siellä toimivat varallisuuden tuottamisessa ja kauppaamisessa.

Lyhyesti sanoen, kun maan arvo kokonaan riippuu omistusoikeuden myöntämästä vallasta työn luomain varain anastukseen, niin tapahtuu maan arvon nouseminen aina työn arvon kustannuksella. Ja kun siis tuotantovoimain enentyminen ei enennä työpalkkoja, niin on se seuraus siitä, että se enentää maan arvoa. Maakorko nielee koko voiton ja köyhyys kulkee käsikkäin edistyksen kanssa.

On aivan tarpeetonta tukea tätä seikkaa esimerkkien luettelemisella. Ne tulevat itsestänsä lukijalle esiintymään. Yleinen ja kaikkialla havaittava totuus on, että mikäli maan arvo nousee sikäli kasvaa vastakohta rikkauden ja köyhyyden välillä. On yleinen totuus, että missä maan arvo on korkeimmillaan, siellä sivistys tarjoaa nähtäväksi suurimman ylellisyyden rinnalla kurjinta köyhyyttä. Tavatakseen ihmisiä kurjimmassa, avutto-

mimmassa ja toivottomimmassa tilassa ei tarvitse mennä aitamattomille aroniityille tai vasta perattujen aarniometsäin hirsi-tupiin, missä asuu luonnon kanssa omin voimin taistelevia ihmisiä ja 'missä maalla' ei ole vielä mitään arvoa, vaan on meneminen suuriin kaupunkiin, missä pienen maapalasan omistaminen edustaa suurta omaisuutta.

NELJÄS KIRJA.

Aineellisen edistyksen vaikutus omaisuuden jakautumiseen.

1 LUKU.

Probleemin vaikuttavat voimat ovat vielä löytämättä.

Huomattuamme, että maakorko on sen lisääntyneen tulon nielijä, jonka aineellinen edistys synnyttää, mutta josta työ ei tule osalliseksi, ja päästyämme perille siitä, ettei etujen ristiriitaa ole olemassa työn ja kapitaalın välillä, kuten tavallisesti otaksutaan, vaan yhtäältä työn ja kapitaalın sekä toisaalta maanomistusoikeuden välillä, olemme tulleet johtopäätökseen, jolla on mitä suurin käytännöllinen merkitys. Mutta nyt ei ole vielä paikallaan lähemmältä siihen kajota, koskapa emme vielä ole lopullisesti sitä kysymystä ratkaisseet, jonka alussa ratkaistavaksemme otimme. Kun sanotaan työpalkkojen olevan alhaisia senvuoksi, että maakorko nousee, niin se merkitsee samaa kuin jos sanottaisiin höyrylaivan liikkuvan senvuoksi, että sen siivet pyörivät. Lähinnä on nyt kysymys, mikä on pakottavana syynä siihen, että tuotantovoiman yhä edistyessä yhä suurempi osa tuotannosta erkaantuu maakoron osaksi?

Maakoron nousua vaikuttavaksi syyksi Ricardo lukee ainoastaan väestön lisääntymisen, mikä vaatimalla runsaammin

elatusaineita tekee välttämättömäksi huonommankin maan tai sitten saman maan vähemmän hedelmällisten kohtain ottamista viljelyksen alaisiksi; ja muiden taloustieteilijäin kirjoituksissa pidetään tuota tuotannon siirtymistä paremmilta maa-aloilta huonommille niin peräti yksinomaisena syynä maakoron nousuun, että Carey (ja hänen jälkeensä professori Perry y. m.) on kuvaillut kumonneensa Ricardon maakorkoteorian osottamalla, ettei maanviljelyksen kulku käykään paremmalta maalta huonommalle. ¹⁾

Vaikka epäilemättä onkin perää siinä, että lisääntyvän väestön painosta, kun se tekee välttämättömäksi huonompien tuotantoalojen ottamista käytäntöön, täytyy olla ja onkin seurauksena maakoron nouseminen, niin enpä kuitenkaan myönnä kaikkien tästä tavallisesti johdettujen päätelmäin pitävän paikkaansa, yhtä vähän kuin sitäkään, että tuo täydellisesti selittäisi maakoron nousemista aineellisen edistyksen rinnalla. On ilmeisesti muitakin syitä olemassa, jotka auttavat maakorkoa kohoamaan, mutta jotka joko kokonaan tai osaksi ovat jääneet hämäryyteen noiden eksyttävien mielipiteitten johdosta, jotka koskevat kapitaalın tehtäviä ja työpalkan lähdeä. Löytääksemme nuo syyt ja ymmärtääksemme niiden vaikutusten laadun, tah-

¹⁾ Tähän nähden huomautettakoon seuraavaa: 1) Että mikäli maanviljelyksen tilasto Unionin uusimmissa valtioissa ja viljelemättömäksi jääneen maan laatu vanhemmissa valtioissa osottaa, on viljelyksen kulku todellakin käynyt paremmilta mailta huonommille. 2) Että tapahtuipa viljelyksen kulku ehdottomasti paremmilta ehdottomasti huonommille maille taikka päinvastoin (on näet paljon seikkoja, jotka viittaavat siihen, että paremmuus ja huonommuus tässä suhteessa ainoastaan tarkoittaa meidän nykyistä käsitystämme maan laaduista, ja että vastaiset havainnot tulevat osottamaan sellaisilla mailla, joita pidetään kokonaan hedelmättöminä, toisia, täydellisesti yhdenarvoisia etuisuuksia), on viljelyksellä ja ihmisjärjen lakien mukaan aina täytyykin olla taipumus alkamaan semmoisesta maasta, joka sinä hetkenä näyttää paremmalta, sekä siitä sitte siirtymään huonompina pidetyille maille. 3) Että Ricardon maakorkolaki sitä paitsi ei riipu viljelyskulun suunnasta, vaan perustuu siihen väitteeseen, että jos jokin maanlaatu antaa vissin määränsä, niin paremman maanlaadun on antaminen enemmän.

omme nyt tutkia aineellisen edistyksen vaikutusta omaisuuden jakautumiseen.

Ne muutokset, jotka aineellisen edistyksen vaikuttavat tai siihen auttavat, ovat kolmea lajia: 1) väestön lisääntyminen, 2) ammattitaidon ja kaupan kehitys sekä 3) tieteiden ja valistuksen, valtiomuodon, hallinnon, tapojen ja siveyden edistys, mikäli nämä enentävät varallisuuden tuottamiskykyä. Aineellinen edistys, sanan tavallisessa merkityksessä, saa alkunsa näistä kolmesta perussyystä tai kehityksen suunnasta. Kaikki edistykansat ovat ammoisista ajoista, vaikkakin eri määrässä, noita teitä myöten edenneet. Kun tieteiden edistys, valtiomuodon kehittyminen j. n. e., mikäli niitä katsomme aineellisina voimina tai taloudellisina tekijöinä, vaikuttaa samaa kuin tuotantotaidon edistys, niin ei ole tarvis niitä erikseen ottaa puheeksi. Etenpänä tahdomme lähemmin tarkastella, mikä merkitys henkisellä tai siveellisellä kehityksellä, semmoisenaan, on meidän probleemiimme nähden. Mutta tällä kertaa on meillä tekemistä aineellisen edistyksen kanssa, jota nuo seikat edistävät ainoastaan mikäli lisäävät varallisuuden tuottamisen voimaa, ja me saamme nähdä niiden vaikutuksia, kun tulemme tarkastamaan parannuksia tuotantotaidossa.

Päästäksemme määrittelemään aineellisen edistyksen vaikutusta omaisuuden jakautumiseen, tahdomme siis ensin tarkastella väestön lisääntymisen vaikutusta riippumatta teknillisten parannusten vaikutuksesta, ja sitten näiden parannusten vaikutuksia riippumatta väestön lisääntymisen vaikutuksesta.

2 LUKU.

Väestön lisääntymisen vaikutus omaisuuden jakautumiseen.

Vallitsevan taloustieteen selitysten ja esitysten mukaan väestön lisääntyminen vaikuttaa maakoron nousemista siten, että elantotarpeitten kasvaminen pakottaa tuotantoa huonompien mai-

den tai huonompien tuotantoalojen käyttämiseen. Jos siis viljelysraja jonkun väestömäärän vallitessa on 30, niin maksaa kaikki maa, jolla on suurempaa tuotantovoimaa, maakorkoa. Kun väestön luku tulee kaksinkertaiseksi, tarvitaan enemmän elantovaroja, joita taas ei voi saada laajentamatta viljelystä, ja siten tulevat maakorkoa maksamaan semmoisetkin maat, jotka eivät ennen sellaista antaneet. Jos viljelys siirtyy sellaiselle rajalle, jota voimme merkitä 20:llä, niin alkaa kaikki maa 20:n ja 30:n välillä antaa korkoa ja saada arvoa, ja kaikki maa, mikä on yli 30, antaa vielä enemmän korkoa ja saa vielä suurempaa arvoa.

Tässä nyt Malthuksen oppi saa tavallisista maakorkoteorioista sen kannatuksen, josta olin puhunut luetellessani niitä syitä, mitkä ovat nostaneet tämän teorian miltei rajattomaan herruuteen yleisessä ajatustavassa. Malthuksen opin mukaan väestön paino elatusvaroihin käy yhä suuremmaksi mitä enemmän tämä väestö kasvaa, ja vaikka joka uuden suun mukana seuraa maailmaan myös kaksi kättä, niin on kuitenkin, John Stuart Millin sanoja käyttäksemme, noiden uusien käsien yhä vaikeampi elättää uusia suita. Ricardon maakorkoteorian mukaan syntyy maakorko eroavaisuudesta viljelyksenalaisien maaalojen tuotteliaisuudessa, ja maakoron nouseminen, mikä kokemuksen mukaan seuraa väestön lisääntymistä, riippuu Ricardon ja hänen jälkeläistensä arvelujen mukaan siitä, että elatustarpeitten suurempi määrä, jota nyt vaaditaan, voidaan hankkia ainoastaan entistä suuremmilla kustannuksilla, joka seikka pakottaa väestöä kääntymään yhä huonommille tuotantoaloille ja kohoittaa vastaavassa määrässä maakorkoa. Siten nämä molemmat teoriat saadaan, kuten olen jo ennen huomauttanut, sopimaan ja sulautumaan toisiinsa, joten maakorkolaki tulee ainoastaan Malthuksen esittämän yleisemmän lain erikoistapaukseksi, ja väestön lisääntymistä seuraava maakoron kasvaminen tulee vaan tämän lain vastustamattoman vaikutuksen todistajaksi. Puhun tästä vaan ohimennen, kun juuri tässä kohden on helppo nähdä miten nurinkurinen se käsitys on, jonka mukaan maakorkolaki muka tukee tuota Malthuksen kansottumisoppia. Malthuksen

opin olemme jo kumonnet, mutta eräs lisätodistus sitä vastaan on lukijalta vievä viimeisenkin epäilyksen mahdollisuuden, kun me tuonnempana tulemme osottamaan, että ne ilmiöt, joiden sanotaan syntyvän väestön kasvamisesta elatustarpeiden ylitse, olisivat vallalla, vaikka väestö pysyisi lukumäärältään aina samana.

Se harhakäsitys, johon nyt siirrynk, ja joka oikean ymmärryksen saavuttamiseksi väestön lisääntymisen vaikutuksesta omaisuuden jakautumiseen on oikaistava, on eräässä edellytyksessä, joka julkisesti tai peitetysti sisältyy kaikkiin maakorkoa ja sen suhdetta väestöön koskeviin mietelmiin, — edellytys, että muka jokainen siirtyminen alempiin tuotannon kohtiin tuo mukanaan vähennystä keskimääräisessä tulossa käytettyyn työhön nähden. Ettei tämä sentään aina tapahdu, sen näkee selvästi, kun ottaa huomioon parannukset maanviljelyksessä, jotka, Millin sanoja käyttäksämme, ovat pidettävät „tavallaan niiden siteiden löyhentämisenä, jotka rajottavat väestön lisääntymistä“. Mutta sielläkään, missä ei ole tapahtunut mitään edistystä ammattitaidossa ja siirtyminen alempiin tuotannon kohtiin ilmeisesti on syntynyt lisääntyneen väkiluvun kasvaneista tarpeista, ei vähentynyt keskimääräinen tulo ole lainkaan mikään välttämätön seuraus. Päinvastoin väestön lisääntyminen, riippumatta edistyksestä ammattitaidossa, synnyttää usein enennystä työn tuottavuudessa. Sadan ihmisen työ tuottaa, muuten yhtäläisissä olosuhteissa, enemmän kuin sata kertaa yhden ihmisen työn, ja tuhannen miehen työ tuottaa paljon enemmän kuin kymmenen kertaa sadan miehen työn; joten kunkin uuden käsiparin mukana, minkä lisääntyvä väkiluku synnyttää, työn tuotteellinen voima lisääntyy vielä enemmänkin kuin entisessä suhteessa. Näin ollen väestön lisääntyessä voi siirtyminen huonommille luonnon tuotannon aloille tapahtua ei ainoastaan keskimääräisen tuottavuuden vähentymättä siihen käytetyn työn rinnalla, vaan synnyttämättä moista vähennystä edes alimmallakaan tuotantoalalla. Väestön kasvettua kaksinkertaiseksi, voi maa, jonka tuottavuus alkuaan laskettiin 20:ksi, antaa samalle työmäärälle yhtä paljon kuin 30:ksi arvosteltu maa oli antanut väestön ol-

lessa harvalukuisempana. Sillä ei sovi unohtaa (vaikka kyllä useinkin unohdetaan), että maan tuottavuutta samoin kuin työnkin tuottavuutta ei ole laskeminen yhden ainoan tuotetun esinelajin mukaan, vaan kaikkien esineiden tai arvojen mukaan, joita tarvitsemme ja joita voidaan tuottaa. Uutisasukas perheinensä voi tosin maapaikallaan, joka on 100 peninkulman päässä lähimmästä ihmisasumuksesta, viljellä yhtä paljon viljaa kuin jos hänen maansa sijaitsisi väekkään seudun keskustassa. Mutta tässä väekkäässä seudussa hän voisi hankkia itselleen yhtä hyvän toimeentulon paljon vähemmällä omalla maalla, tai yhtä hyvällä maalla, josta saisi maksaa korkeata vuokraa, koskapa hänen työnsä keskellä tiheää väestöä olisi tullut paljon tuottavammaksi, — ehkä ei viljan tuotantoon nähden, mutta varallisuuden tuotantoon nähden yleensä, s. o., kaikkien niiden tavarain ja palvelusten aikaansaamiseen nähden, joita hänen työnsä oikeastaan tarkoittaa.

Mutta sielläkin, missä työn tuottavuus kaikkein alhaisimmalla tuotantoalalla näyttäisi vähentyneeksi, — s. o., missä kasvava tavarain kysyntä on painanut tuotannon niin alhaisille luonnon tuotteliaisuuden asteille, ettei edes väestön kasvamisen johdosta enennyt työvoima olisi enää riittävänä vastapainona, — sielläkään ei olisi syytä päättää tuotannon kokonaisuudessaan vähentyneen kaikkeen käytettyyn työhön nähden.

Enemmän selvyiden vuoksi ajatelkaamme jotain maata, joka on laadultaan vaihtelevaa. Parhain maa tulisi tietysti viljelyksenalaiseksi ensin, ja sitte väestön lisääntyessä tulisi yhä huonompi maa käytäntöön j. n. e. Kun kuitenkin tämä väestön lisääntyminen tekisi mahdolliseksi voimain säästöjä ja työn tuottavuus siten enentyisi, niin sama syy siis, joka on vähitellen saanut huonommatkin maanlaadut viljelyksenalaisiksi, yhtäaikaa myös nostaa sitä varallisuusmäärää, minkä jokin työmäärä saattaa sillä maalla tuottaa. Mutta tämä syy on aikaansaava jotakin vielä enempää, — se tulee enentämään työn tuottavuutta myös kaikilla parhaimmilla mailla, jotka jo ovat viljelyksenalaisina. Jos tällöin määrän ja laadun keskinäiset suhteet ovat sellaisia,

että kasvava väestö työn tuottavuutta enentää nopeammin kuin se pakottaa kääntymään vähemmän sopivien maiden viljelykseen, niin huolimatta siitä, että viljelysraja tulee ulottumaan huonommille maille ja että maakorko nousee, tuloksena sittekin on oleva työpalkan vähimmän määrän enentyminen. Toisin sanoen, palkka enenisi määrälleen, mutta alenisi suhteessaan maakorkoon. Varallisuuden keskimääräinen tuotanto enentyisi. Jos verrannon suhteet olisivat olleet sellaiset, että työn lisääntyvä tulokkuus paraiksi korvaisi sen maan vähentyvää tuotteliaisuutta, joka myöhemmin tulisi viljelyksenalaiseksi, niin väestön lisääntymisen seuraukseksi tulisi, että maakorko nousisi viljelysrajan alenemisen vuoksi, palkan määrän semmoisenaan alenematta, ja että tuotannon keskimäärä kohoaisi. Jos nyt otaksumme, että väestön luku vieläkin lisääntyisi, vaan että erotus huonoimman tähän asti viljelyksessä olleen maan ja sitte viljelykseen otetun maan välillä olisi niin suuri, että työn enentynyt tulokkuus, joka on ollut seurauksena väestön kasvamisesta, ei voisikaan sitä saavuttaa, silloin työn tulon vähin määrä tulisi alenemaan ja maakorko nousemaan, ja tämän noustessa palkat alenisivat ei ainoastaan verrannollisesti vaan semmoisinaankin. Mutta jollei uutis maiden laadun aleneminen ole tuntuvampi kuin tavallisuuden mukaan voi ajatella tai kuin minun luullakseni milloinkaan tapahtuu, on keskimääräinen tuotanto sittekin yhä lisääntyvä, sillä tuo työn korkeampi tulokkuus, joka seuraa juuri siitä samasta väestön lisääntymisestä, mikä saattaa huonompien maiden viljelykseen turvautumaan, ulottuu kaikkeen työhön ja on runsain määrin korvaava äsken viljelykseen otettujen uusien maiden vähempää tuottavuutta. Varallisuuden tuotanto kokonaisuudessaan on suhteessaan kaikkeen käytettyyn työhön oleva suurempi, vaikka jakautuminen onkin oleva epätasaisempi.

Pyrkimällä pakottamaan tuotantoa vähemmin anteliaille luonnon aloille väestön lisääntyminen näin ollen saa aikaan myös maakoron nousemisen ja suhteellisen työpalkkain alenemisen, jopa joskus näiden todellisenkin alenemisen; sitävastoin se ani harvoin tai ei milloinkaan voi vähentää varallisuuden tuotantoa

kokonaisuudessaan, verraten kaikkeen käytettyyn työhön, vaan suurentaa sitä päinvastoin joskus aika tavalla.

Mutta väestön lisääntymisen näin nostaessa maakorkoa viljelysrajaa alentamalla, olisi erehdys luulla tätä ainoaksi syyksi, joka vaikuttaa maakoron nousemista väestön lisääntyessä. Väestön lisääntyminen nostaa maakorkoa myös viljelysrajan alenematta, ja (huolimatta sellaisten kirjailijain väitteistä kuin Mc Culloch, joka vakuuttaa, ettei maakorkoa lainkaan syntyisi, jos olisi tarjolla rajaton määrä yhtä hyvää maata) se nostaa sitä lainkaan riippumatta maan erilaisesta laadusta; sillä lisääntyneen väestön tuottama yhteisvoimain ja vaihtoliikkeen kasvaminen merkitsee yhtä paljon kuin maan tuottavuuden enentyminen; voimmepa täydellä syyllä sanoa niiden johtavan välittömästi myös maaperän laadun paranemiseen.

Tarkotukseni ei ole sanoa vaan sitä, että väestön lisääntymistä seuraava suurempi tuottavuus antaa samalle työlle suuremman tulon, joka täydellisesti vastaa maaperän synnynnäisten voimien parantumista (ja joka on seuraus myös tekotapojen ja koneiden kehittymisestä), vaan tahdon sanoa lisäksi, että sellainen tuottavuuden eneneminen antaa vissiin maahan käytetylle työlle suurempaa voimaa, joka ei ole työlle sellaisenaan ominaista, vaan on ominaista ainoastaan tähän erikoiseen maahan käytetylle työlle, ja joka jää tämän maaperän omaisuudeksi samoin kuin kaikki muut maan laadusta, ilmanalasta, pohjaperästä tai asemasta riippuvat ominaisuudet, ja voidaan sitä siirtää, niinkuin näitäkin, maan hallinto-oikeuden mukana.

Parannettu viljelystapa, jonka kautta samoilla kustannuksilla voi saada kaksi satoa yhden asemesta, tai työaseiden ja koneiden parantaminen, joka tekee työn tulon kaksinkertaiseksi, vaikuttavat varmaan jonkun maa-alan tulokkuuteen nähden samoin kuin jos tuon maa-alan hedelmällisyys kasvaisi kaksinkertaiseksi. Erotus on kuitenkin siinä, että viljelystavan tai työaseen parannus koskee kaikkia maita, jotavastoin lisääntynyt hedelmällisyys vaikuttaa vaan sillä maalla, jota hedelmällisyyden siunaus on kohdanuut. Samoin myös väestön lisääntymisestä

syntyvä työn suurempi tuottavuus tulee enimmäkseen vaan määräalan osaksi, ja sielläkin hyvin vaihtelevissa asteissa.

Ajatelkaamme rajatonta ruohokenttää, joka matkustajaa ikävystyttää kasvullisuutensa keskeyttömällä tasaisuudella. Ensimmäisen siirtolaisen kuormavankkuri saapuu arolle. Hän ei voi päättää minne asettuisi. Maa on joka paikassa yhtä hyvää. Tarvepuita ja vettä on kaikkialla yhtäläillä, ettei tiedä senkään puolesta minkä paikan valitsisi; hän joutuu melkein ymmälle tämän runsauden keskellä. Vihdoin väsyä hakemaan sellaista paikkaa, joka olisi kaikkia muita parempi, ja asettuu minne sattuu ja alkaa rakentaa itselleen kotia. Uutismaa on antavaa ja rikasta, metsänriistaa on runsaasti, joet ovat lohia täynnä. Luonto on juhla-asussaan. Hänellä on kaikkea, mikä voisi tehdä hänet rikkaaksi, jos hän vaan olisi väekässä paikassa; mutta nyt hän on kaikesta huolimatta köyhä. Puhumattakaan henkisistä tarpeista, joita tyydyttääkseen hän olisi valmis ottamaan avosylin vastaan kenen muukalaisen tahansa, painaa häntä kaikki yksinäisyyden taloudelliset epämuukavuudet. Mihinkään sellaiseen työhön, johon pitäisi useampien yhteisesti ryhtyä, hän ei saa apua muilta kuin omilta kotolaisiltaan tai rengiltä, jota hänen täytyy pysyväisesti pitää palveluksessaan. Vaikka hänellä on elukoita, ei hän useinkaan voi saada ravinnokseen tuoretta lihaa, sillä pihvipaistia varten hänen pitäisi teurastaa mullikoita. Hänen täytyy olla oma seppänsä, oma kirvesmiehensä ja suutarinsa, sanalla sanoen, vähän kutakin. Mitään koulu-opetusta hän ei voi lapsilleen hankkia, sillä sitä tehdäkseen hänen olisi pitäminen luonaan pysyväistä kotiopettajaa. Kaikkea, mitä hän ei itse pysty aikaansaamaan, on ostettava suurin määrin ja pidettävä varastossa kotona, ellei hän tahdo tuon tuostakin nähdä puutetta; sillä eipä hän aina voi työtänsä jättää ja lähteä pitkille puotiretkille liikekeskuksiin, ja jos tuommoinen retki on syystä tai toisesta tehtävä, niin voi joku pullollinen tarvittavaa lääkettä tai jonkun rikkimenneen poran vaihtaminen uuteen maksaa hänelle useampien päivien omaa ja hevosten työtä. Olipa luonto kuinka antelias tahansa, on ihminen sellaisissa tiloissa

köyhä. Helppo on uutis-asukkaan hankkia ravintonsa, mutta mikä siitä yli menee, niin siinä hänen yksinäinen työnsä voi ainoastaan hänen alkuperäisimpiä tarpeitaan vaivalla tyydyttää.

Mutta jopa saapuu lisäksi toinen siirtolainen. Vaikka tuon loppumattoman niittyaron kaikki paikat ovat aivan yhtä hyvät, ei hän kuitenkaan hetkeäkään epäile minne asettua. Tosin on maa joka paikassa yhtä hyvää, mutta on kuitenkin yksi paikka, joka hänelle on edullisempi kuin mikään muu, nimittäin se paikka, missä jo asuu ennestään siirtolainen, josta hän voi saada itselleen naapurin. Hän siis asettuu ensin tulleen viereen. Tämän asema heti melkoisesti paranee; paljon tulee hänelle mahdolliseksi, mikä ennen oli ollut tuiki mahdotonta; sillä kaksi ihmistä voi auttaa toisiaan suorittamaan asioita, joita yksin ei milloinkaan pystyisi saamaan toimeen.

Eipä aikaakaan, jo ilmestyy kolmas siirtolainen, ja saman vetovoiman vaikutuksesta asettuu sinne, missä jo ennestään on kaksi. Nyt tulee vielä uusia, toinen toisensa perästä, kunnes tuon ensimmäisen uutisasukkaan ympärillä on koossa parikymmentä naapurusta. Työ saapi nyt voiman, jommoista sillä ei tuon yhden aikana vielä milloinkaan ollut. Kun joku vaikeampi työ on suoritettavana, uutis-asukkaat kokoontuvat yhteisiin talkoihin ja yhdessä päivässä saavat aikaan sen, missä yksinäisen olisi kestänyt vuosikausia töhertää. Jos yksi teurastaa härän, ottavat toiset siitä osia ja antavat samoja paloja takasin, kun itse vuorostaan teurastavat, joten kaikilla on alituisen tuoretta lihaa saatavana. He ottavat yhteisesti kotiopettajan ja jokaisen lapset saavat opetusta pienestä osasta sitä summaa, minkä sama opetus olisi tullut ensimmäiselle uutisasukkaalle maksamaan yksinänsä. Tulee myös verrattain helpoksi saada yhteyttä lähimpään kaupunkiin, sillä aina sinne joku tekee lähtöä. Sitä paitsi ovat koko kaupunkimatkat nyt paljon vähemmän tarpeellisia. Seppä ja vaunujen tekijä laittavat verstaansa kuntoon, ja uutisasukas on tilaisuudessa korjauttamaan ajokalunsa ja työaseensa aivan vähäisestä summasta verraten siihen, mitä tuo ennen maksoi hänelle. Vihdoin avataan jo puotikin, ja sieltäkös nyt saa mielinmäärin

valikoida kaiken tarvittavansa; tuossa jo postikonttorikin ilmoittaa aukiolo-aikansa ja kirjevaihto alkaa kaukaisimpienkin sukulaisten kesken. Suutari, puuseppä, satulantekijä, lääkäri kiinnittää ilmoituslautansa yleisön nähtäväksi; jopa rakennetaan pientä kirkkoakin. Siellä saattaa hartautta harjottaa, jota ei yksinäisyydessä osannut vireille panna. Ihmisen seurustelutaipumukset ja hänen henkinen luontonsa, joka hänet eläintä ylemmäs kohottaa, saavat jotakin tilaa kehittyäkseen. Ystävyyden voima ja toveruuden henki, kaikellinen kilpailu yhtäläisyyteen tai vastakkaisuuteen pääsemiseksi herättävät laajapiirteisempää, täyteläisempää ja vaiherikkaampaa elämää. Ilon aikana on iloon osanottajia, surussa löytää myötätuntoa ja lohdutusta. Vuoroin vieraissa käydään, kokoonnutaan milloin omenia kuorimaan tai peitettä tikkaamaan ja sen johdosta iloa pitämään. Tosin on tanssilavana vaan mukulainen pirtin permanto ja musikanttina yksinäinen viuluniekka, mutta sulavastipa lähtee sen kielistä sentään tanssin hypittävät säveleet, ja lemmen liekki viriää savuisessakin pirtissä. Häissä on häävieraita ilakoimassa ja morsianta ulos huutamassa; kuolinvuoteelle saapuu naapurin mummo valvomaan, ja haudan partaalla seisoo ihmisystävyyssurevia tuke-
massa. Silloin tällöin ilmestyy paikkakunnalle matkustava luennoitsija tieteen, taiteen ja kirjallisuuden maailmoihin näköaloja avaamaan; vaalien aikana saapuu agitaatoreja herättämään kansalais-arvon ja vallan tuntoa, sillä edusmiehet kilpailevat hänen kannatuksestaan ja hänen äänestään ja selittävät hänelle valtakunnan asiat päästä päähän. Jo ilmestyy sirkuskin. Kauan ennen oli jo puhuttu kylissä siitä ihmeestä. Ja sen tultua lasten mielikuvitus saa uutta vauhtia ja heidän aatoksensa lentävät kauas aroniittyjä edemmäksikin; he näkevät satumaailmoiden prinssejä ja prinsessoja, pansaroituja ristiretkelijöitä, turbaanipäisiä maurilaisia, satukuninkaan ihmeellisiä vaunuja ja vanhan ajan jättiläisiä; leijonia, jotka laskeutuivat Danielin jalkoihin tai repelivät marttyyrejä Rooman amfiteatterissa; strutseja, jotka muistuttavat hieta-aavikkoja, kameleita, sellaisia kuin ne, jotka olivat saapuvilla, kun Joosefin pahat veljet ottivat hänet kai-

vosta ja möivät orjuuteen; norsuja sellaisia kuin ne, jotka Hannibalin mukana tulivat alppien yli tai menivät makkabealaisten miekanteriä vastaan, ja ihanaa soitantoa, joka kumahtelee ja rakentelee sydämmen kammioissa tunnelmia, unelmia, haaveellisia satulinnoja.

Meneppä nyt uutisasukkaillemme sanomaan: „Sinulla on niin ja niin monta hedelmäpuuta kasvatettuna, niin ja niin paljon aita tarhasi ympärillä, sinulla on kaivo, lato, asumus — lyhyesti — sinä olet työlläsi lisännyt tämän omaisuuden arvoa niin ja niin paljon. Mutta maasi ei ole enää aivan saman arvoinen kuin ennen. Olet ottanut monta satoa siitä ja pian se ei enää anna kasvua ilman lannotusta. Tahdon antaa sinulle täyden hinnan kaikista parannuksistasi, jos luovutat omaisuutesi minulle ja itse lähdet perheinesi uudestaan asumattomille aro- maille niitä muokkaamaan.“ Hän ei voisi muuta kuin nauraa moista tarjousta. Hänen maansa ei tosin anna hänelle enempää perunoita tai vehnää kuin ennen, mutta se antaa hänelle paljon enemmän muita elämän mukavuuksia. Hänen työnsä ei voi tuottaa tuolla maalla suurempia tai ehkä ei arvokkaampia- kaan satoja, mutta se on tuottava hänelle paljon enemmän kaik- kea muuta hyvää, jota ihmistyö tarkoittaa. Toisten uutisasukkai- den läsnäolo — väestön lisääntyminen — on antanut maahan pannulle työlle enemmän voimaa tuottamaan kaikkea tuota hy- vää, ja juuri tuo tuotteliaisuuden lisäännys antaa maalle eteväm- myyden kaiken muun samanlaatuisen maaperän rinnalla, jossa ei ole vielä uutisasukkaita. Ellei minkäänlaista muuta maata ole olemassa kuin semmoista, joka on yhtä kaukana asutuista seu- duista kuin tuo uutisasukkaamme maa hänen vasta siihen tul- tuaan, niin on hänen nykyisen maansa hinta eli maakorko las- kettava sen kaikissa yllä luetelluissa suhteissa enentyneen tuot- teliaisuuden mukaan. Mutta jos, kuten yllä otaksuimme, on olemassa keskeytymätön ala laadultaan yhtä hyvää maata, jonka yli väestö leviää, niin uuden siirtolaisen ei enää tarvitsekaan lähteä välttämättä erämaahan, kuten ensimmäinen oli tehnyt. Hän asettuu muiden siirtolaisten viereen ja tulee siten käyttämään

hyväkseen tämän naapuruuden tuottamaa etua. Uutisasukkaamme maan hinta eli sen antama korko tulee näin ollen riippumaan siitä edusta, mikä hänellä on siitä, että maa on väestön keskuudessa eikä rajamailla. Sillä jälkimäisessä tapauksessa tulee tuotannon rajaviiva olemaan sama kuin ennenkin, edellisessä tapauksessa se tulee nousemaan.

Väestön kasvaminen jatkuu yhä edelleen, ja sen kasvaessa enenevät myöskin ne säästöt, jotka väkiluvun lisääntyminen mukanaan tuopi ja jotka itse asiassa kohottavat maan tuotanto-voimaa. Kun ensimmäisen uutisasukkaamme maa on asutuksen keskuudessa, niin ovat puodit, pajat, ajokaluverstaat kaikki hänen maallansa tai sen läheisyydessä; pian syntyy kylä, se kasvaa nopeasti kaupungiksi, joka muuttuu nyt vaihtoliikkeen keskuksiksi maakunnan kaikelle väestölle. Vaikka tuon maan maatuotteiden runsaus ei ole suurempi kuin alussakaan, rupeaa se kuitenkin tästä hetkestä asti kehittymään yhä tuottavammaksi. Sille työlle, joka pannaan ohran, maissin eli perunan viljelykseen, ei tämä maa tosin anna suurempaa satoa kuin ennenkään; mutta sille työlle, joka tehdään niissä erikoisissa tuotannon haaroissa, jotka vaativat muiden tuottajain läsnäoloa, ja erittäinkin sille työlle, joka tapahtuu tuotannon viimeisellä kehitysasteella, nimittäin sen jakautumisessa, on se antava verrattoman paljon suurempia tuloja. Vehnän viljelijä voi painua takamaille ja siellä löytää maata, josta hänen työnsä tuottaa yhtä paljon vehnää ja melkein yhtä paljon varallisuutta yleensä; mutta käsityöläinen, tehtailija, kauppias, lääkäri, asianajaja j. n. e. on keksivä, että hänen työnsä täällä liikkeen keskuksessa tuottaa hänelle paljon enemmän kuin se tuottaisi vähänkään kauempana siitä, ja tätäpä tulokkuuden enennystä voikin maanomistaja vaatia omiksi hyväkseen aivan samalla tavalla, kuin hän voi vaatia itselleen sitä etua, minkä tuottaa hänen maansa enentynyt kyky kasvamaan vehnää. Niinpä nyt uutisasukkaamme tulee tilaisuuteen myymään muutamia tynnyrinaloja maastansa asuintonteiksi hintaan, jota hän ei olisi saanut vehnän viljelemisellä, vaikkapa maan hedelmällisyys olisi tullut kymmenkertaiseksi. Uusien tuloläh-

teittensä avulla hän nyt rakennuttaa itselleen kauniin talon ja sisustaa sen mukavasti. Tai, lausuaksemme asian alastomimmassa muodossaan: ne henkilöt, jotka haluavat käyttää maata hyväkseen, rakentavat ja sisustavat hänelle talon ehdolla, että hän sallii heidän käyttää hyödykseen väestön lisääntymisestä syntynyttä maan suurempaa tuottavuutta.

Mutta väestö lisääntyy lisääntymistään, maan arvo sen vuoksi kohoaa kohoamistaan, sen asukkaat rikastumistaan rikastuvat. Pikku kaupungista on tullut suurkaupunki — St Louis, Chicago, San-Fransisko — ja kaupunki kasvamistaan kasvaa. Tuotantoa harjotetaan nyt mitä laajimmassa määrässä, parhailla koneilla ja apuneuvoilla; työnjako käy mitä erikoisimmaksi ja monipuolisimmaksi; vaihto tapahtuu niin laajalti ja niin nopeasti, että sen tuottama häviö rajottuu vähimpäänsä. Täällä on nyt sen suuren yhteiskunnallisen elimistön sydän ja aivot, joka on kasvanut ensimmäisen uutisasumuksen siemenestä; tänne on muodostunut yksi ihmismaailman suurimmista hermo-keskuksista. Tänne kaikki tiet johtavat, tänne kaikki virrat virtaavat, yli ympäristön laajain maiden haarottuen. Jos kellä on jotain myytävänä, täällä ne markkinat ovat; jos on jotain ostettavaa, täällä ne suurimmat ja valikoiduimmat varastot ovat. Tänne on henkinenkin toimi kuin polttopisteeseensä keskittynyt, ja täältä lähtee se riennon hurma, joka mielipiteiden yhtymisistä ja ristiriitaisuuksista syttyy. Täällä ovat nuo suuret kirjastot — nuo tieteiden varasto- ja säilytyshuoneet — täällä oppineet tiedemiehet, täällä lääketaidon merkkimiehet. Täällä ovat museot, taide ja maalausnäyttelyt, tieteellisten koekoneiden kokoelmat ja merkillisyyksien paraat aartehistot. Tänne saapuvat etevimmät näyttelijät, parhaat puhujat ja laulajat koko maailmasta. Sanalla sanoen, täällä on kaiken inhimillisen elämän keskus sen moninaisine ilmiöineen.

Niin tavattomat ovat ne edut, joita tämä maa nyt tarjoaa siihen pannulle työlle, että sen sijaan kuin ennen yksi mies hevosparrilla kynti useita tynnyrialoja, nyt paikatellen tuhannet työmiehet samalla tynnyrialalla rakentelee permantoja perman-

tojen päälle, jotka toinen toistaan ylempänä kohoavat viisi, kuusi, seitsen kerroksiseksi rakennuksiksi, sillaikaa kuin saman maan pinnan alla tuhansien hevosvoimain höyrykoneet huohottavat.

Kaikki nämä edut ovat maaperän yhteydessä; tällä maapohjalla eikä millään muulla voivat ne tulla nautituiksi, sillä täällä on väestön keskus, liike-elämän polttopiste, kaiken elinkeinoharjoituksen vilkkain markkinapaikka ja ylin työpaja. Ne tuotantovoimat, jotka väestön tiheys on tälle maalle antanut, ovat samanarvoiset kuin sata- tai tuhatkertainen lisäännys sen alkuperäisessä hedelmällisyydessä, ja maakorko, joka osottaa eron sen lisääntyneen tuottavuuden ja vähin tuottavan, viljelyksenalaisen maan välillä, on noussut vastaavassa määrässä. Uutisasukkaasta tai hänen oikeutensa omistajasta on nyt tullut miljoonain omistaja. Niinkuin muinoin Rip van Winkle voi hänkin panna nukkumaan ja herätä rikkaana miehenä; hän on nyt rikas, vaikei ole pannut tikkoa ristiin, rikas ainoastaan sen vuoksi, että väkiluku on kasvanut. On olemassa maakappaleita, joista jokainen neliöjalka tuottaa omistajalleen enemmän kuin käsityöläinen pystyy työllensä ansaitsemaan; on maa-aloja, jotka tuottavat suurempia summia kuin menisi niiden laskemiseksi kultakivillä. Meidän pääkaduillamme kohoaa graniitti-, marmori-, rauta- ja peililasipalatsia mitä tuhlaavimmin koristettuina ja mitä mukavimmin sisustettuina. Ja sittekään ne eivät ole sen arvoiset kuin se maaperä, jolla ne seisovat — sama maaperä, jolla uutisasukkaan tullessa ei ollut arvoa nimeksikään!

Että väestön lisääntyminen juuri näin vaikuttaa voimakkaasti maakoron nousemiseen, siitä saattaa jokainen päästä vakaumukseen, ken vaan ottaa tarkastellakseen edistysmaiden oloja. Asian kehitys tapahtuu aivan silmiemme edessä. Yhä enenevä tulokkuuden erotus viljelyksessä olevien maiden välillä, mikä erotus vaikuttaa maakoron enenevää lisääntymistä, ei niinkään paljon johdu välttämättömyydestä väestön lisääntyessä ottaa huomioon maata viljelyksenalaiseksi, kuin riippuu etupäässä siitä enentyneestä tulokkuudesta, jonka lisääntynyt väestö antaa viljelyksessä jo olevalle maalle. Maapallomme arvokkain maaperä,

joka suurimman maakoron antaa, ei ole suinkaan mikään juuri hedelmällisyytensä puolesta parhain maa, vaan se on sellaista maata, mikä väestön lisääntymisen vuoksi on saavuttanut erinomaisen tärkeytensä.

Tuottavuuden enentyminen eli hyödyllisyys, minkä jotkut maat saavat väestön lisääntymisen johdosta ja mistä olen juuri puhunut, on niin sanoaksemme ainoastaan maaperän pelkässä ulottuvaisuudessa. Suuren väestön keskuksiksi muuttuvan maan kalliimpana ominaisuutena näyttää olevan sen pinta-ala, — jolloin on yhdentekevää onko tämä pinta-ala hedelmällistä vesijättöä, kuten Filadelfiassa, rikasta tasankoa, kuten New-Orleansissa, soralla täytettyä suota, kuten Pietarissa, tai autiota hietaröä, kuten suurin osa San Fransiskoa.

Ja vaikkapa arvo näyttäisi syntyvän erinomaisista luonnon ominaisuuksista, kuten esimerkiksi satamaveden syvyydestä, ankkuroimispuhjan sopivaisuudesta, hiili- ja rautakerrosten rikkaudesta tai suurien rakennuspuiden runsaudesta, niin sielläkin tarkemmin asiaa silmäillessä huomataan, että kaikki nuo suuret edut voivat tulla käytäntöön vasta väkiluvun ollessa tarpeellisen suurena. Pensylvanian hiili- ja rautatantereet, jotka tänä päivänä ovat suunnattomien summien arvoiset, olivat 50 vuotta sitte kokonaan arvottomat. Mikä on syynä tähän eroavaisuuteen? Yksinkertaisesti vaan erotus väestön tiheydessä. Wyomingin ja Montanan hiili- ja rautatehtaat, jotka tänä päivänäkin vielä ovat arvottomia, ovat 50 vuoden kuluttua miljoonien arvoiset, yksistään vaan siksi, että väkiluku silloin tulee olemaan melkoisesti lisääntynyt.

Mainiosti evästettynä on se laiva, jolla me avaruuksien halki purjehdimme. Milloin välikannella alkaa olla puute leivästä, ei tarvitse muuta kuin avata ruoman luukku, ja uusia varastoja tulee päivän valoon, joista ennen ei ollut aavistustakaan. Ja suuren vallan toisten työn omistamiseen saavat ne, jotka luukkuja avatessa voivat sanoa: „tämä on minun omaani.“

Kerratkaamme vielä, mitä äsken olemme sanoneet:

Väestön lisääntymisen vaikutus varain jakautumiseen on sellainen, että maakorko nousee (joten siis kapitaalın ja työn osalle tuleva tuotteen määrä vähenee). Tämä vaikutus aiheutuu kahdesta syystä: ensiksikin siitä, että viljelysraja painuu huonomille maille; toiseksi siitä, että muutamat maassa piilevät hyödylliset ominaisuudet tulevat käytäntöön, jotka muuten olisivat jääneet käyttämättä, ja että eräät maa-alueet välittömästi saavat hyödyllisiä ominaisuuksia.

Olen taipuvainen ajattelemaan, että tämä viimeksimainittu syy, johon taloustieteilijät panevat kuitenkin sangen vähän huomiota, on oikeastaan juuri enin merkitsevä. Mutta sillä asialla ei ole mitään erikoista merkitystä nykyiseen tutkimukseemme nähden.

3 LUKU.

Kehittyvän tekniikan vaikutus varain jakautumiseen.

Jättäen teknillisen kehityksen syrjään olemme tarkastelleet ainoastaan väestön lisääntymisen vaikutusta varain jakautumiseen. Nyt sitävastoin jätämme vuorostaan väestön lisääntymisen syrjään ja koetamme päästä perille, miten teknilliset edistykset vaikuttavat tähän jakautumiseen.

Olemme nähneet väestön lisääntymisen nostavan maakorkoa, pikemminkin nostamalla kuin vähentämällä työn tuottavuutta. Jos nyt voidaan todistaa, että väestön lisääntymisestä riippumatta myös edistykset tuotannon ja vaihtoliikkeen tavoissa pyrkivät maakorkoa nostamaan, silloin on Malthuksen teoria ja kaikki siitä johtuvat tai sen yhteydessä olevat todistukset ja opit tulleet lopullisesti, ratkaisevasti ja täydellisesti kumotuiksi, sillä silloin olemme saaneet selityksen aineellisen edistyksen taipumukseen alentamaan palkkoja ja huonontamaan alinten yhteiskuntaluokkain asemaa, tarvitsematta turvautua tuohon teoriaan väkiluvun kasvamisesta elintarpeiden ylitse.

Että asianlaita todella sellainen onkin, siitä voi luullakseni päästä aivan helposti selville.

Teknillisten keksintöjen ja parannusten vaikutus tuotantoon ilmaantuu työn säästämässä s. o. saman tuloksen saavuttamisessa vähemmällä työllä tai suuremman tuloksen samalla työllä.

Jos nyt ajatellaan sellaista tilaa, jossa olemassaoleva työvoima voisi palvella kaikkien aineellisten tarpeitten tyydyttämistä niin, ettei olisi mahdollisuutta mitään sellaisia toivomuksia herättää, jotka eivät heti tulisi tyydytetyiksi, silloin olisi työtä säästävien parannusten vaikutus yksinkertaisesti vaan se, että tarvittavan työn määrä vähentyisi. Moista yhteiskunnallista tilaa voi sentään tuskin milloinkaan olla olemassa, tai, jos voikin, niin ainoastaan silloin kuin ihminen ei ole vielä aivan kaukana eläimestä. Niin sanotuissa sivistysmaissa, joiden kanssa meidän on tässä tutkimuksessamme tekemistä, on asianlaita aivan päinvastainen. Kysyntä ei ole mitään määrälleen pysyväistä, joka ainoastaan enenisi välittömästi väestön lisääntymisen rinnalla. Se enenee jokaiseen yksilöön nähden sen mukaan kuin tämä yksilö pystyy hankkimaan itselleen mitä toivoo. Ihminen ei ole mikään härkä, joka kylläksi syötyään paneutuisi märehcimään; verimadon sikiötä hän pikemminkin muistuttaa, joka alituisesti enempää ja enempää tahtoo. „Kun saan rahaa“, tuumaili Erasmus, „ostan itselleni muutamia kreikkalaisia kirjoja ja sitte vähän vaatteita“. Tuotettujen varain määrä ei vastaa missään varain saamisen halua, vaan tuo halu kasvaa aina kun sen tyydyttämisen mahdollisuuksia enenee.

Jos asia on tällainen, niin työtä säästävien parannusten vaikutuksena tulee olemaan tuotannon lisääntyminen. Mutta varain tuotantoon vaaditaan kahta seikkaa — työtä ja maata. Työtä säästävien parannusten vaikutuksena on siis oleva maan enentynyt kysyntä ja vielä se, että — missä tavallista laatua olevaa maata ei enää ole saatavissa — ryhdytään viljelemään maita, jotka ovat laatunsa puolesta vähemmän tuottavia, tai samalla maa-alalla viljelys ulotetaan vähempää tuottavuutta vastaavaan kohtaan. Ja kun näin ollen työtä säästävien parannusten alku-

peräinen vaikutus on työvoiman lisääntyminen, on sen toisena seurauksena viljelysalan laajentuminen ja maakoron nouseminen heti kun tämä laajennus alkaa mennä viljelysrajan ylitse. Missä kaikki maa siis on jo viljelykseen otettu, kuten Englannissa, tai missä se tarvittaessa on aivan helppo viljelykseen saattaa, kuten Yhdysvalloissa, siellä on työtä säästävien koneiden tai parannusten lopullisena seurauksena se, että maakorko nousee, palkkoja tai kapitaalikorkoa nostamatta.

Tärkeä on tehdä itselleen tästä seikasta täysi selko; sillä se todistaa, että ne seuraukset, joita vallitseva taloustiede pitää väkiluvun lisääntymisen synnyttämänä, todellisuudessa johtuvat uusista keksinnöistä, ja se selittää myös tuota muuten käsittämättöntä seikkaa, miksi työtä säästävät koneet eivät missään tuota työmiehille mitään etua.

Tätä totuutta täysin ymmärtääkseen on kuitenkin välttämättöntä pitää mielessä varain vaihtokykyisyyttä, jota olen jo useaan kertaan ollut tilaisuudessa esittämään. Mainitsen asiasta vieläkin kerran ainoastaan siksi, että sitä niin huolellisesti unohtavat tai tahallaan syrjäyttävät ne kirjailijat, jotka puhuvat maanviljelystuotannosta aivankuin se olisi erotettava tuotannosta yleensä, ja elintarpeista aivan kuin ne eivät olisi luettavat varallisuusesineiden joukkoon.

Älköön lukija unohtako, että varallisuuden omistaminen ja tuottaminen jossakin erityisessä muodossaan on samaa kuin varallisuuden omistaminen ja tuottaminen missä muussa muodossa tahansa, johon sitä vaan voidaan vaihtaa; silloin hän on selvään näkevä, etteivät ainoastaan ne parannukset, jotka aikaansaavat säästöä suoraan maahan pannussa työssä, vaan kaikki muutkin parannukset, jotka tavalla tai toisella säästävät työtä, pyrkivät maakorkoa nostamaan.

Että yksityisen työ suuntautuu vaan jonkun erityisen varallisuuslajin tuottamiseen, on seuraus ainoastaan työnjaosta. Yksityisen työ ei tarkoita saada jotain yhtä varallisuuden lajia, vaan kaikkia niitä lajeja, joita hän itsellensä toivoo. Näin ollen joku parannus, joka saa aikaan säästöä siinä työssä, mikä me-

nee jonkun yhden toivotun varallisuusesineen tuottamiseen, enentää samalla myös kaikkien muiden esineiden tuottamiskykyä. Jos mieheltä menee puolet aikaa ravintonsa hankkimiseen, ja toinen puoli vaatteiden ja suojan hankkimiseen, niin parannus, joka lisää hänen kykyänsä elatusvarain tuottamiseen, on myös lisäävä hänen kykyään hankkia vaatteita ja asuntoa. Jos hänen halunsa runsaamman ja paremman ravinnon saamiseen ja hänen halunsa enempien ja parempien vaatteiden ja paremman asumuksen saamiseen olisivat kaikki yhtä voimakkaita, niin merkitisi parannus toisella työalalla aivan samaa kuin vastaava parannus toisella. Jos parannus olisi siinä, että hänen kykynsä ravinnon hankkimiseen olisi tullut kaksinkertaiseksi, niin käyttäisi hän ravintonsa hankkimiseen ainoastaan kaksi kolmasosaa siitä ajasta mitä ennen siihen käytti, ja yhden kolmannen osan enempi aikaa vaatteiden ja asumuksen hankkimiseen. Jos taas tuon parannuksen kautta vaatteiden ja asumuksen hankkimisen kyky olisi tullut kaksinkertaiseksi, niin käyttäisi hän näiden seikkain tuottamiseen kolmasosan vähemmän aikaa ja kolmasosan enemmän aikaa ravinnon hankkimiseen. Jokaisessa tapauksessa olisi tulos, aina sama: hän pystyisi samalla työllä hankkimaan itselleen haluamiaan esineitä kolmatta osaa enemmän sekä määrälleen että laadulleen.

Missä siis tuotanto lepää yksilöiden välisen työnjaon perustuksella, siellä lisääntynyt kyky jonkun yhden esineen tuottamisessa kaikista niistä esineistä, joiden tuottamista tuotanto ylimalkaan tarkoittaa, lisää kykyä saada muita esineitä, ja lisää muiden esineiden tuotantoa siinä määrässä, joka ilmenee säästetyn työn suhteesta tehdyn työn yleiseen määrään ja vastaavasta halujen voimasta. En voi kuvailla mieleeni yhtään sellaista varallisuuden muotoa, jonka kysyntä ei lisääntyisi milloin syntyy säästöä siinä työssä, joka pannaan toisten varallisuusesineiden tuottamiseen. On mainittu ruumisarkkuja ja ruumisvaunuja sellaisten tavarain esimerkkinä, joiden kysyntä arvatunkaan ei lisääntyisi, mutta tuo koskee ainoastaan lukumäärää semmoiseen. Että työn tuottavuuden eneneminen toisi mukanaan kal-

liimpien ruumisvaunujen ja ruumisarkkujen kysyntää, sitä ei kukaan epäile, joka on pannut merkille, kuinka suuri halu ihmisillä on osottaa kunnioitusta vainajille kalliitten hautajaisten muodossa.

Ei myöskään ravintoaineiden kysyntä ole rajotettu, kuten taloustieteellisissä mietelmissä usein mutta väärin otaksutaan. Elatusvaroista puhutaan usein aivan kuin ne muodostaisivat jonkun pysyvän määrän; mutta sitä ne ovat ainoastaan milloin kysymys on niiden vähimmästä ihmiselle välttämättömästä määrästä. Vähemmän kuin joku määrä ei voi pitää ihmistä elossa, ja vähemmän kuin jonkun verran suurempi määrä ei voi pitää ihmistä terveenä. Mutta mitä tästä vähimmästä määrästä ylitse menee, on se määrä, minkä ihminen pystyy ravintoaineita kulluttamaan, melkein rajaton. Adam Smith sanoo, ja Ricardo kannattaa hänen väitöstänsä, että ravinnon halu rajottuu ihmisellä hänen vatsansa sulattamiskykyyn; mutta tämä on ilmeisesti totta ainoastaan siinä merkityksessä, että ihminen on kylläinen milloin hänen mahansa on täysi. Sitä vastoin ei ravintoaineiden kysyntä riipu tällaisesta rajotuksesta. Vitelliuksen vatsa ei voinut aikanaan sulattaa enempää ruokaa kuin silloisen yhtä vanferan talonpojankaan; mutta silloin kuin talonpoika tarvitsi ainoastaan pienen maakaistaleen saadakseen leipänsä ja rehunsa, mitkä hän ravinnokseen tarvitsi, oli Vitelliuksen tarpeitten tyydyttämiseksi käytettävä satojen tuhansien tynnyrinalojen tuotteita, sillä hän itse tuhlassa ruokaansa kaikkien valituimpia herkkuja ja sitä paitsi meni suuret määrät palvelijoille, hevosille ja koirille. Mutta jokapäiväisenkin elämän ilmiöistä, kunkin omista, vielä ehkä uinuvista haluista, voimme huomata, että heti kun kyky tuottamaan jotain varallisuuden muotoa on enentynyt, enenee myös maan ja sen välittömien tuotteiden kysyntä. Mies, joka nyt syö yksinkertaista ruokaa ja asuu pienessä rakennuksessa, alkaa tavallisesti käyttää kalliimpaa ravintoa ja muuttaa suurempaan asumukseen heti kun hänen tulonsa enenevät. Jos hän vielä siitäkin rikastuu, niin hän rupee ylläpitämään hevosia, palvelijoita, puutarhoja ja nurmikkoja, joten hänen tulee yhä

tarpeellisemmaksi käyttää maata, mitä enemmän hän rikastuu. Kaupungissa, missä tätä kirjoitan, asuu mies, jommoisia oikeastaan tapaa kaikkiallakin; ennen muinoin se itse keitti rokkansa ja paisti silavansa, mutta nyt hän on tullut rikkaaksi, hänellä on täällä kivimuuri, joka ulottuu kokonaisen kaupunki-neliön alalle ja joka vallan hyvin voisi käydä ensimmäisen luokan hotelista; sitä paitsi hänellä on pari kolme maakartanoa suurine puistoineen, siitoslaitos rotuhevosia ja rotulehmiä varten, yksityinen raitiotie j. n. e. Nykyään tarvitaan varmaan vähintään tuhat tai useampiakin tuhansia kertoja enemmän maata tämän miehen tarpeitten tyydyttämiseksi kuin hänen vielä köyhänä ollessaan.

Tällä tavalla jokainen keksintö tai parannus, olipa se mitä laatua tahansa, joka antaa työlle lisävoimaa varallisuuden tuottamiseen, synnyttää enentyvää maan ja sen tuotteiden kysyntää, ja vaikuttaa siis siihen, että viljelysraja siirtyy huonommille maille; aivan samalla tavalla kuin väestön lisääntymisen aiheuttama kysyntä olisi vaikuttanut. Näin ollen on jokaisen työtä säästävän keksinnön äärimmäisenä seurauksena, olipa tämä keksintö sitte joko höyryllä käypä kyntöaura, lennätinlaitos, parannus malmin sulatustavassa, latova painokone taikka ompelukone, — maakoron nouseminen.

Tai, lausuaksemme tämän totuuden täsmällisessä muodossa:

„Kun varallisuus kaikissa muodoissaan on maahan tai sen tuotteihin pannun työn synnyttämä, niin jokainen lisäys työn tuottavassa voimassa, varallisuuden kysynnän tulematta milloinkaan täysin tyydytetyksi, tulee käytetyksi enempään varallisuuden luomiseen ja siten enentäneeksi maan kysyntää.“

Havainnollisesti ymmärtääksemme työtä säästävien koneiden ja parannusten vaikutusta, ajatelkaamme, että jossakin maassa, kuten kaikissa sivistysmaissa asianlaita onkin, maanomistus on ainoastaan jonkun kansanluokan käsissä. Kuvailkaamme edelleen, että tässä maassa on olemassa jokin pysy-

väinen este väen lisääntymiselle, joko jonkun ankaran ja tarkasti seuratun herodekselaisen lain voimasta taikka Annie Besantin tapaisten lentolehtisten vaikutuksesta. Merkitkäämme viljelys- tai tuotantoraja luvulla 20. Maaperä tai muut luonnonedut, jotka niihin pannun työn ja kapitaalın tuloksi antavat 20:llä merkityn määrän, antaisi näissä oloissa vaan tavallisen palkka- ja kapitaalikorkomäärän, ilman mitään maakorkoa, jotavastoin kaikki maat, jotka samalla työllä ja kapitaalmäärällä tuottaisivat tuloksi enemmän kuin 20, antaisivat tuon ylijäämän maakorkona. Otaksukaamme, että, väestön pysyessä siellä samana, käytäntöön otetut keksinnöt ja parannukset tulevat yhdellä kymmeneksellä vähentämään saman varallisuusmäärän aikaansaamiseen välttämätöntä työ- ja kapitaalikulutusta. Silloin voi kymmenesosa työstä ja kapitaalista tulla joko vapaaksi ja tuotanto pysyä entisellään, tai jää sama työ- ja kapitaalmäärä edelleen toimimaan ja tuotanto tulee kasvamaan vastaavassa määrässä. Mutta täällä, kuten kaikissa muissakin sivistysmaissa, on teollinen järjestelmä sellainen, että työ ja kapitaali, erittäinkin ensinmainittu, on ehdolla millä hyvänsä pidettävä toimesta; teollinen järjestelmä on sellainen, ettei työläisen asemassa oleva henkilö pääse vaatimaan täyttä osuutta uudessa varainjakautumisessa; järjestelmä on sellainen, ettei jokainen vähennys tuotantoon tarvittavassa työssä ainakaan alussa ole vaikuttava sitä, että työmies tulee saamaan saman määrän tuotteesta vähemmällä työllä, vaan sen, että muutamat työmiehet päinvastoin kokonaan kadottavat ansiotyönsä ja siten jäävät aivan vaille kaikkea osaa tuotteeseen. Mutta työn suuremman tuotteliaisuuden vuoksi, minkä nuo uudet parannukset ovat aikaansaaneet, voi nyt luvulla 18 merkitty luonnon tuottavuus antaa saman tulon kuin ennen 20:llä merkitty. Näin ollen varallisuuden tyydyttämätön haluaminen, työn ja kapitaalın kilpailu toimesta alentaisi tuotantorajan arvatenkin 18-kohtaan asti, jolloin maakoron pitäisi enentyä 18:n ja 20:n erotuksella, jotavastoin työpalkka ja kapitaalikorko eivät määrälleen nousisi entistä ylemmäksi, vaan osuutensa puolesta koko tuotantoon päinvastoin vähenisivät.

Varallisuuden tuotanto olisi suurempi; mutta maanomistajilla olisi siitä koko etu (lukuun ottamatta joitakuuta ajoittaisia vähennyksiä, joista puhumme tuonnempana).

Jos nyt keksintöjä ja parannuksia yhä edelleen tehdään, lisääntyy työn tuotteliaisuus vieläkin, ja sen työn ja kapitaalimäärä, jota vaaditaan jonkun tuloksen aikaansaamiseen, on yhäkin vähenevä. Samat syyt tulevat saamaan aikaan, että tämä uusi tuottavan voiman lisä tulee käytetyksi vielä runsaamman varallisuuden tuottamiseen; viljelysraja siirtyy vieläkin huonommille maille, ja maakorko tulee nousemaan sekä suoranaisesti että suhteellisesti, työpalkan ja kapitaalikoron nousematta. Ja sikäli kuin keksinnöt ja parannukset kehittyvät ja alituisesti enentävät työn tuottavuutta, on tuotantoraja painuva yhä alemmas ja alemmas ja maakorko kasvamistaan kasvava, vaikkapa väestö pysyisikin aina samana.

En tahdo tällä suinkaan sanoa, että tuotantorajan aleneminen aina tarkalleen vastaisi tuotantovoiman lisäystä, yhtä vähän kuin tahdon väittää, että tuo kehitys tapahtuisi aina selvästi erotettavissa jaksoissa. Seuraako jossain erikoisessa tapauksessa tuotantorajan aleneminen kaukana jälessä tai ennättääkö se tuotantovoimain enentymisen edelle, se riippuu muuten käsittääkseni seikasta, jota voisi nimittää tuottavuus-tasoksi, joka voi tulla käytetyksi ennenkuin viljelys tulee pakotetuksi lähin huonommille maille. Jos esimerkiksi viljelysraja on 20:n kohdalla, niin parannukset, jotka tekevät mahdolliseksi saman tuotteen aikaansaamisen kymmenesosaa vähemmällä työllä ja kapitaalilla, ei tule alentamaan rajaa 18:ksi, jos se ala, jonka tuottavuus on merkittävä 19:llä, on kyllin suuri voidakseen pitää toimessa niitä työvoimia ja sitä kapitaalia, jotka ovat tulleet suljetuiksi pois parempien alojen viljelyksestä. Tässä tapauksessa pysähtyisi viljelysraja 19:een; maakorko nousisi 19:n ja 20:n erotuksella, sekä palkat ja kapitaalikorko 18:n ja 19:n erotuksella. Mutta jos, tuotantokyvyn kasvaessa samalla tavalla, tuo 20:n ja 18:n välillä oleva tuottavuustaso näyttäytyisi riittämättömältä antamaan sijaa kaikille syrjään sysätyille työvoimille

ja kaikelle hyljätylle kapitaalille, niin täytyy viljelysrajan, jos sama määrä työtä ja kapitaalia hakee tointa ja sijotusta, alentua 18:een. Tässä tapauksessa tulisi maakoron hyväksi enemmän kuin tuotannon lisäys on, ja työpalkka ja kapitaalikorko tulisivat pienemmiksi kuin ne olivat ennenkuin nuo tuotantovoimaa edistävät parannukset pantiin käytäntöön.

Ei myöskään olisi täysin oikein sanoa, että kaikki tuojokaisen parannuksen johdosta vapautunut työ tulisi pakotetuksi hakemaan tointa enempien varain hankkimisessa. Suurempi kyky tyydyttämään haluja, minkä jokainen parannus tarjoaa jollekin osalle yhteiskuntaa, tulee käytetyksi myös lepoajan, kaikeläisten palvelusten samoin kuin varallisuudenkin saamiseen. Moni entinen työmies muuttuu tyhjäntoimittajaksi, moni tulee siirtymään tuottajain riveistä tuottamattomien riveihin, jotka, kuten kokemus osoittaa, kasvavat verrannollisessa suhteessa yhteiskunnan edistyksen kanssa.

Koska kuitenkin pian otan puheeksi erään tähän asti syrjäytetyn seikan, mikä alituisesti pyrkii viljelysrajaa laajentamaan huonommille maille, edistämään maakoron enenemistä, jopa sen nousemista yli todellisen viljelysrajan määräämää suhdetta, niin ei tässä maksa vaivaa ottaa lähemmän tarkastelunalaiseksi näitä häilyväisyyksiä viljelysrajan siirtymisessä huonommille maille ja maakoron asteettaisessa kohoamisessa. Tahdon ainoastaan saada selväksi, että ilmankin väkiluvun lisääntymistä useat keksinnöt ja parannukset aikaansaavat maanomistajille yhä suurempaa osuutta tuotteisiin ja jättävät yhä pienemmän osuuden työlle ja kapitaalille.

Ja kun emme voi ajatella mitään rajoituksia edistykselle keksintöjen alalla, niin emme liioin voi ajatella mitään rajaa maakoron nousemiselle — paitsi milloin sen osalle tulee koko tuote. Sillä edellyttäen, että työtä säästävät keksinnöt jatkuisivat äärimäiseen täydellisyyteen asti ja ettei enää mitään ihmistyötä tarvitsisi käyttää tuotantoon, silloinhan kaikki, minkä maa tuottaa, saataisiin ilman työtä ja viljelysraja siirtyisi 0:kohtaan. Mikään työpalkka tai kapitaalikorko ei enää tulisi kysymykseen,

vaan ottaisi maakorko osakseen kaiken tulon. Sillä kun maanomistaja voisi työttä saada kaikki ne varat, mitkä luonnosta lähtevät, niin sekä työ että kapitaali tulisivat joutaviksi, eikä niillä olisi mitään mahdollisuutta päästä tuotetun omaisuuden osallisuuteen. Ja riippumatta siitä kuinka suuri tai pieni väkiluku olisi — jos yleensä enää mitään ihmisiä paitsi maanomistajia lainkaan olisi olemassa — olisi kaikki jäänyt maanomistajain oikun tai armon varaan, — ihmisiä elätettäisiin ainoastaan maanomistajien huviksi, tai pantaisiin vaivaistaloihin hänen armoleipänsä syömään.

Tämmöinen aika, jolloin työtä säästäväiset keksinnöt olisivat täydellisyytensä huipun saavuttaneet, näyttäköön kuinka kaukaiselta tahansa, vaikkapa kokonaan mahdottomaksikin, se on kaikissa tapauksissa se aika, jota keksintöjen kulku päivä päivältä ja yhä kasvavalla vauhdilla lähestyy. Kun näkee väkiluvun vähenevän Ison Britannian maanviljelysalueilla, missä pikku tilat yhdistetään suurtiloiksi, kun näkee noita laajoja koneilla viljeltyjä vehnäketoja Kaliforniassa ja Dakotassa, missä voi peninkulmittain ratsastaa lainehtivien elomaiden halki ainoatakaan ihmisasumusta havaitsematta, silloin jo huomaa ensi oireita siihen lopulliseen tilaan, jota kohti kaikki sivistynyt maailma rientää. Höyryaura ja leikkuukone luopi nykyajan maailmaan samanlaatuista suurviljelystä kuin minkä sotavankeina saatujen orjain tulva muinoin vaikutti Italiassa. Ja monelle köyhälle raukalle, joka näin häädetään ja karkotetaan entisiltä mailtaan — niinkuin roomalaiset talonpojat, jotka irtolaisiksi jouduttuaan muuttuivat suuren kaupungin köyhälistöksi tai myivät itsensä leivästä legioonain riveihin, — monen tällöisen mielestä ovat nuo työtä säästävät keksinnöt pelkkää kirousta, ja ruumiillisesta työstä kuulee puhuttavan aivan kuin jänteiden väsyttävää ponnistusta pidettäisiin semmoisenaan tarpeellisena ja hyvänä.

Puhuessani edellisessä keksinnöistä ja parannuksista olen tietysti ajatellut niiden olevan yleisesti käytännössä. Niin kauan kuin vaan harvat käyttävät jotakin keksintöä tai parannusta hyväkseen, on selvää, etteivät ne sanottavasti vaikuta yleiseen

varallisuuden jakautumiseen. Semmoinen on laita esimerkiksi niiden rajotettujen yksinoikeuksien, jotka syntyvät patenttialaista ja seikoista, mitkä antavat rautateille ja lennätinlaitoksille y. m. s. samallaisen monopooliluonteen. Nuo täten syntyvät yksityisvoitot eivät ole, kuten usein väärin otaksutaan, mitään kapitaalivoittoa, vaan, niinkuin muutamassa edellisistä luvuista jo osotettiin, oikeastaan vaan tuloja monopoolista; ja mikäli ne nielevät teknillisistä parannuksista lähtevän voiton, eivät ne voi vaikuttaa omaisuuden jakautumiseen yleensä. Esimerkiksi rautatien tai muuten tavarain-kuljetusta halventavan yrityksen tuottamat edut voivat olla joko yleistettyjä tai monopoliseerattuja, yksinoikeutettuja, aina sen mukaan ovatko rahtimaksut alennetut semmoisiksi, että ne vastaavat tavallista korkoa yritykseen pannulle kapitaajille, vai ovatko ne nostetut niin korkeiksi, että ne antavat ylimääräisen voiton, peittäen urakoitsijain ja johtomiestensä petoksia. Ja, kuten on hyvin tunnettu, maakoron eli maan arvon nouseminen on vuorovaikutuksessa kuljetusmaksun alenemisen kanssa.

Niinkuin ennen jo on huomautettu, on maakorkoa nostavien parannusten joukkoon luettava paitsi niitä parannuksia, jotka välittömästi enentävät tuotantovoimaa, myöskin sellaiset valtiomuotoa, tapoja ja siveyttä koskevat parannukset, jotka tuotantovoimaa välillisesti edistävät. Aineellisiksi voimiksi ajateltuina kaikki nämä parannukset vaikuttavat tuotantovoiman kohoamista; ja ne edut, joita ne tuovat mukanaan, joutuvat, samoin kuin nekin edut, jotka johtuvat teknillisestä edistyksestä, lopultakin maanomistajien yksinoikeudeksi. Sattuvana esimerkkinä tästä voi olla suojelustullien poistaminen Englannissa. Vapaa kauppa on suunnattomasti lisännyt Ison Britannian rikkautta, vähentämättä köyhyyttä. Se on yksinkertaisesti vaan nostanut maakorkoa. Ja jos otaksuisimme, että nuo läpitsensä mädänneet suurten amerikkalaisten kaupunkiemme hallinnot muuttuisivat oikeamielisyyden ja säästäväisyyden tyyssijoiksi, seuraus siitä olisi vaan se, että maaomaisuuden arvo kohoaisi, työpalkkain tai kapitaalikoron suinkaan enentymättä.

4 LUKU.

Aineellisen edistyksen herättämän keinottelun vaikutus.

Olemme nyt nähneet, että niinkuin kasvava väkiluku pyrkii nostamaan maakorkoa, niin myöskin kaikki ne syyt, jotka edistyvissä yhteiskuntaoloissa aikaansaavat työn tuotteliaisuuden lisääystä, pyrkivät nostamaan maakorkoa, vaan eivät työpalkkoja eikä kapitaalikorkoa. Lisääntynyt varain tuotanto menee korkeamman maakoron muodossa lopultakin maanomistajille, ja vaikka siihen aikaan, jolloin jotakin teknillistä parannusta pannaan käytäntöön, saattaakin olla hyötyä joillekuille henkilöille, jotka eivät ole maanomistajia, ja melkoinen osuus lisääntyneistä tuloista pysähtyisi heidän käsiinsä, niin siitä huolimatta ei näissä parannuksissa ole mitään sellaista, joka yleensä pyrkisi varamaan myös työlle ja kapitaalille suurempia tuloja.

On kuitenkin vielä olemassa tähän asti mainitsematon seikka, joka on huomioon otettava, jos mieli päästä täydellisesti perille aineellisen edistyksen vaikutuksesta varallisuuden jakautumiseen.

Tämä huomattava seikka on ne varmat laskut, joita tehdään maan arvon jatkuvaa kohoamista odottaessa, jotka laskut perustuvat siihen, että kaikissa edistysmaissa maakorko yhtämittaa nousee, mikä johtaa maan ennakko-ostoihin ja myyntihinnan pitämiseen korkeampana kuin se luonnostaan olisi.

Tähän asti olemme otaksuneet, kuten maakorkoteoriaa käsiteltäessä tavallisesti tehdään, että viljelyksen todenperäinen raja aina pitää yhtä niiden rajojen kanssa, joita voisi sanoa viljelyksen välttämättömiksi rajoiksi, eli että viljelys vasta silloin suuntautuu vähemmän tuottaviin kohtiin, kun tämä tulee välttämättömäksi senvuoksi, että luonnon edut tuottavammilla paikoilla jo ovat täydellisesti nautintoon otetut.

Asianlaita lienee tällainen paikallaan pysyvissä taikka hyvin hitaasti edistyvissä maissa, mutta vilkkaasti edistyvissä maissa, missä nopea ja keskeytymätön maakoron nouseminen tekee

mahdolliseksi varmoja laskuja sen vastaisestakin nousemisesta, on asianlaita toinen. Sellaisissa maissa herättävät varmat toiveet vastaisista hinnan ylennyksistä liittoutumisia maanomistajien kesken, mikä johtaa siihen, että hyvät maat jätetään viljelemättä, joten viljelysraja siirtyy vielä huonommille maille kuin luonnonomaisesti olisi pakkokaan.

Tämän syyn täytyy olla vaikuttamassa jossain määrin kaikissakin sivistysmaissa, vaikka se kyllä sellaisissa maissa kuin Englanti, missä arentijärjestelmä on maanviljelyksen alalla valitsevana, kaiki ilmenee enemmän maan myyntihinnassa kuin viljelyksen rajassa tai todellisessa maakorossa. Mutta maissa semmoisissa kuin Yhdysvallat, missä maanviljelijät tavallisesti tahtovat mielellään olla myös maanomistajia, ja missä suunnattomia maa-aloja on viljelykseen vapaasti saatavissa, vaikuttaa se tavattomalla voimalla.

Sen alan äärettömyys, jolle Yhdysvaltain väestö on levinneenä, on tähän todistuksena. Jos joku lähtee itärannikolta liikkeelle viljelysrajaa hakemaan, missä hän tarvitsematta maakorkoa maksaa saisi maata, on hänen asemansa sama kuin sen miehen, joka ui virran yli vettä itsellensä noutaakseen; hänen on matkaaminen yli pitkien taivalten, jotka ovat vaan puoleksi viljeltyjä, hänen on sivuuttaminen suuria aloja aivan koskematonta maata, ennenkuin hän pääsee siihen, missä maata voi saada maakorkoa maksamatta s. o. ainoastaan haltuun-ottamisella eli anastuksella. Odottaessaan vastaista maan arvon nousua ovat ihmiset ostaneet noita käyttämättömiä maa-aloja, ja näiden laskujen vuoksi täytyy nyt hänen etsiä viljelysrajaa paljon kauempaa kuin muuten olisi tarvinnut. Ja kun hän vihdoin asettuu johonkin paikkaan, niin on hänkin ottava haltuunsa enemmän maata kuin hän tarvitsee, siinä toivossa, että se piankin on saava arvonsa, ja niinpä hänen jälkeisensä maanhakijat tulevat vuorostaan työnnetyiksi kauemmas kuin tuotannon tarve olisi vaatinut, viljelysrajan siirtyessä kohtiin, jotka ovat vieläkin huonommin antavia, koska ovat vielä kauempana.

Sama seikka on huomattavissa jokaisessa nopeasti kasva-

vassa kaupungissa. Jos paremmanlaatuista maata, sen asemaan nähden, aina täydellisesti käytettäisiin ennenkuin ryhdyttäisiin huonompaan maahan, niin kaupungin laajetessa ei jäisi yksikään paikka asumattomaksi, emme liioin saisi nähdä kurjia hökkeleitä rikkaiden rakennusten keskellä. Noita tontteja (usein kylläkin arvokkaita) ei lasketa käytäntöön, tai lasketaan ainoastaan osittain, koska niiden omistajat eivät omin neuvoin pysty tai eivät tunne halua rakennuttamaan, vaan pitävät parempana odottaa maan arvon nousemista ja sen vuoksi panevat tonteilleen paremman hinnan, kuin minkä voisivat saada niiltä, jotka sillä hetkellä olisivat halukkaat rakennuttamaan. Mutta seurauksena siitä, ettei näille maa-aloille rakenneta tai rakennetaan ainoastaan vähän, verraten siihen mitä niille voisi rakentaa, tulevat kaupungin rajat työnnetyiksi yhä kauemmas sen keskuksesta.

Ja kun tulemme kasvavan kaupungin rajamaille — nimitäin todelliselle rakennusrajalle, joka vastaa viljelysrajaa maanviljelyksessä, — niin emme löydä mitään maata, joka olisi myytävänä maanviljelys-arvoonsa, niinkuin sitä löytyisi, jos maakorko tulisi määrätyksi yksinkertaisesti vaan nykyisten vaatimusten mukaan; sen sijaan huomaisimme, että maa on kaukana ulkopuolella kaupunkia jo saanut tulevaisuuden laskuihin perustuvan korkeamman arvonsa, koska odotetaan, että maa kerran tulee käytetyksi kaupunginmaana; näin ollen, päästäkseen ostamaan sellaista maata, jonka hinta ei perustu kaupunkilaiseen maakorkoon, on painautuminen kauas ulkopuolelle käytettyjen kaupunginmaitten todellisia rajoja.

Tai mainitaksemme toisen tapauksen, jommoisista varmaan on kaikkialla esimerkkejä tavattavissa. Marinin kreivikunnassa, jonne on hyvä pääsy San Fransiskosta, on säilynyt kaunis palsta honkametsää. Luonnollisen järjestyksen mukaan olisi tämä ollut ensin käytettävä, ennenkuin San Fransiskon rakennusainetarpeiden tyydyttämiseksi olisi käyty käsiksi paljon kauempana oleviin honkametsiin. Mutta siitä huolimatta on palsta saanut jäädä koskemattomaksi, ja monen peninkulman takaa kaadettuja tukkia kuljetetaan joka päivä tämän metsäpalstan ohitse, koska sen

omistaja pitää itselleen edullisempänä saada vastaisuudessa siitä korkeampaa hintaa. Kun tämä metsä näin ei tule kulutuksen alaiseksi, on rakennusaineiden tuotantorajojen pakostakin siirtyminen yhä kauemmas kummallekin suunnalle pitkin niemen rantoja. Tunnettu on myös, että monet runsaat, yksityisten omistamat malmikerrokset usein jätetään liikuttamatta, silloin kuin paljon köyhemmät kerrokset kylläkin joutuvat louhinnan alaisiksi. Unionin uusimmissa valtioissa voi tuhkatiheään tavata henkilöitä, joita sanotaan nimellä „maaköyhät“ (*land poor*), koska he pysyvät köyhinä, jopa suoraan puutteenkin alaisina, kun itsepäisesti pitävät hallussaan maata, jota eivät pysty käyttämään, mutta vaativat siitä sellaista hintaa, jota ei kukaan muu voi tappiota kärsimättä siitä maksaa.

Palatkaamme nyt takasin edellisessä luvussa esitettyyn selontekoon. Viljelysrajan ulottuessa 20:llä merkittyyn kohtaan otaksumme tuotantovoimissa tapahtuvan sellaisen lisäyksen, että sama tulos on saavutettavissa kymmenesosaa vähemmällä työllä. Ennen sanottujen syiden nojalla on nyt tuotantorajan luvun laskeutuminen, ja jos se pysähtyy 18:aan, niin jäävät työn ja kapitaalintulot entiselleen, kuten tuotantorajan ollessa merkittynä 20:llä. Onko tuotantorajan laskeutuminen 18:aan vai vielä alemmas, riippuu tuottavuustasosta (kuten olen sen nimittänyt), joka tavallisissa oloissa on 20:n ja 18:n välillä. Mutta jos on varmuudella odotettavissa maakoron yhä jatkuva nouseminen ja omistajat sen johdosta vaativat maakorkoa 20:llä merkitystä maanlaadusta 3, 19:llä merkitystä 2, ja 18:lla merkitystä 1, ja jos he mieluummin jättävät nuo alueet viljelemättömiksi kuin suostuvat vaatimuksiensa alentamaan, niin voi tuotteliaisuus painua niin alhaalle, että viljelysrajan täytyy laskeutua 17:ään jopa vielä siitäkin alemmas; ja näin ollen tulisivat työmiehet, työn tulokkuuden kasvamisen johdosta, saamaan entistä pienemmän palkan, jonka ohella kapitaalikorko niinkään painuisi vastaavassa määrässä. Maakorko yksin nousisi, ja vielä suuremmassa suhteessa kuin tuotantovoima oli kasvanut.

Tämmöisten keinottelevien maakauppojen vaikutus maa-

koron nousemiseen on tärkeä tosiseikka, jota ei käy sivuuttaminen missään täydellisessä varallisuuden jakautumisen teoriassa, joko me sitten sanomme sitä tuotannon rajan keinotekoiseksi laajentamiseksi taikka maakorkolinjan siirtymiseksi viljelysrajan ulkopuolelle. Se on kaikissa tapauksissa voimaa, joka, aineellisesta edistyksestä kehittyneenä, alituisesti tarkoittaa nostaa maakorkoa suuremmissa verrannollisuus-suhteissa kuin edistys enentää tuotantoa, ja joka senvuoksi keskeytymättä pyrkii, mikäli aineellinen edistys saa vauhtia ja tuotantovoima kasvaa, alentamaan työpalkkoja, eikä ainoastaan suhteellisesti, vaan suoranaistekin. Tämä kasvava voima, vaikuttaen erityisellä ponnella uusissa maissa, synnyttää niissä vanhojen maiden yhteiskunnallisia tautteja, jotka ovat siellä aivan ennenaikaisia; se synnyttää maankuljeksijoita hedelmällisillä, vielä viljelemättömillä kedoilla ja vaivaisia vasta puoleksi viljellyillä mailla.

Sanalla sanoen, yleinen ja alituinen maan arvon kohoaminen edistyvässä yhteiskunnassa synnyttää tavarain hinnassa ehdottomasti sellaista ylimääräistä ylenemisen taipumusta, jota voidaan havaita milloin joku yleinen ja pysyväinen syy vaikuttaa hintain säännöllistä kohoamista.

Niinkuin paperirahan nopeassa alenemisessä Etelävaltojen Liiton viime aikoina se seikka, että edellisenä päivänä ostettu tavara voitiin myydä seuraavana päivänä kalliimmasta, vaikutti sen, että tavarain hinta kohosi vielä nopeammin kuin paperirahan arvo aleni, samoin vaikuttaa tuo alituinen maa-arvojen kohoaminen, minkä aineellinen edistys synnyttää, sen, että tuo kohoaminen tapahtuu sitäkin nopeammin. Tällaisen lisäsyyn näemme täydessä vaikutuksessaan siinä maakauppa-kiihkossa, mikä on havaittavana uusien maiden joutuessa anastuksen alaisiksi; mutta vaikka nämä ovat vaan satunnaisia poikkeusilmiöitä, on kuitenkin kieltämätöntä, että sama syy alituisesti, enemmällä tai vähemmällä voimalla, vaikuttaa kaikissa edistyksenalaisissa yhteiskunnissa.

Se syy, joka rajoittaa keinottelua tavarakaupassa, nimittäin kohoavan hinnan taipumus herättämään tarjonnan vilkastu-

mista, ei voi estää maan arvon kohottamisen keinottelua, koska maa edustaa pysyväistä määrää, joka ihmistoimesta ei ota lisääntyäkseen tai vähetäkseen; siitä huolimatta on kuitenkin olemassa rajansa maankin hinnalla, nimittäin sen vähimmän määrän vuoksi, minkä työ ja kapitaali osalleen vaatii suostuakseen tuotantoon antautumaan. Jos olisi mahdollista aina alentaa palkkaa, kunnes siitä ei olisi mitään jäljellä, silloin olisi myös mahdollista aina korottaa maakorkoa, kunnes se nielisi koko tuotteen. Kun palkkaa ei kuitenkaan voi pitemmäksi ajaksi alentaa vähemmäksi sitä määrää, millä työmiehet voivat tulla toimeen ja lisääntyä, eikä liioin kapitaalia alemmaksi sitä määrää, että se suostuu tuotantoa avustamaan, niin on siis silttenkin olemassa raja, joka ehkäisee maakoron keinottelemista rajattomuuteen. Senvuoksi ei keinottelulla, niissä maissa, joissa työpalkat ja korkokanta jo ovat vähintään määräänsä lähellä, ole enää samaa mahdollisuutta maakorkoa nostamaan, kuin maissa, joissa ne ovat paljon korkeammat. Että kaikissa edistysmaissa keinottelun nostama maakorko alituisesti pyrkii käymään senkin rajan yli, missä tuotanto jo rupeaa pysähtymään, sen todistavat ymmärtääkseni nuo alinomia uudistuvat teolliset ahdingot, — seikka, jonka otamme seuraavassa kirjassa lähemmän tarkastelun alaiseksi.

VIIDES KIRJA.

Kysymyksen ratkaisu.

„Kelle maa kuuluu, sille kuuluvat sen hedelmätkin. Valkeat auringonvarjostimet ja ylpeydessään temmeittäiset norsut ovat maan omistuksen kukkia.“

Wm. Jones.

(Käännös erästä indialaisesta, Tannassa löydetystä maanluovutuskirjasta).

„Leski kokoo nokkosia valmistaakseen lapsillensa päivällisen; hajuvesiltä tuoksahtelevainen herrasmies, joka viettää huoletonta ja iloista elämää Versaillesssa, tuntee erään ihmeitä tekevän laskun, jonka avulla hän anastaa leskeltä joka kolmannen nokkosen, ja sanoo tätä maakoroksi.“

Carlyle..

I LUKU.

Yhäti uudistuvien teollisten ahdinkojen pääsyy.

Pitkä tutkimuksemme on päättynyt. Voimme nyt saattaa sen tulokset järjestykseen.

Alkakaamme teollisista ahdingoista, joiden selittämiseksi on niin monta keskenään ja itsessään ristiriitaista teoriaa esitetty.

Kun tarkastaa sitä tapaa, millä maa-arvon nostaminen nielee kaikki työn ja kapitaalın tulot ja rajottaa tuotantoa, niin täytyy luullakseni ehdottomastikin johtua siihen päätökseen, että tässä se pääsyy juuri onkin niihin ajottain uudistuviin teollisiin

ahdinkoihin, joiden alaiseksi jokainen sivistysmaa ja kaikki sivistysmaat yhteisesti näyttävät yhä enemmän joutuvan.

En tällä tahdo saada sanotuksi, ettei siihen olisi muitakin vaikuttavia ja lähempänä olevia syitä. Yhä mutkikkaammaksi käyvä tuotannon koneisto ja sen eri osien riippuvaisuus toinen toisestaan, mikä vaikuttaa, että jokainen töytäys tai sulku, joka sitä jossakin yhdessä kohden kohtaa, kertautuu yhä iajemmissa piireissä; se suuri puutteellisuus, joka vaivaa kaikkia rahakantoja, että nimittäin rahat voivat vähetä liikkeestä juuri sinä hetkenä jolloin niitä siinä enin kaivattaisiin; hämmästyttävä epävakaisuus kauppaväen määrässä, sen yksinkertaisimmissa muodoissa, mikä luotto kuitenkin esiintyy paljon suuremmassa määrässä kuin minkäänlaiset rahat vaihdon välittäjänä tai kannattajana; suojelustullit, jotka asettavat keinotekoisia esteitä tuotantovoimien vapaalle kehitymiselle, ja kaikki muut tämän tapaiset syyt ovat epäilemättä koko lailla vaikuttaneet niin sanottujen „kovien aikain“ synnyttämiseen ja pitkittämiseen. Mutta sekä teoreettisista tutkimuksista että havainnollisten ilmiöiden perustuksella käy epäilemättömästi ilmi, että alkuperäinen suuri syy on haettava keinottelun kautta aikaansaadusta maa-arvon nostamisesta.

Edellisessä luvussa olen osottanut tämän keinottelun avulla nostetun maa-arvon pyrkivän pakottamaan viljelys- tai tuotantorajaa ulommas sen luonnollisia ääriä ja siten pakottavan työn ja kapitaalinvuonon vähempään tuloon tai (mikä on näiden ainoa vastakeino) lakkauttamaan tuotantoa. On aivan luonnollista, että työ ja kapitali tekevät vastarintaa sille palkan ja kapitalikoron alenemiselle, joka on seuraus keinottelun aikaansaamasta maakoron nousemisesta; ne saa siihen jo pelkkä itsensä säilyttämisen-vaistokin, sillä on alemassa muuan korvauksen vähimmääärä, jonka alapuolella työtä ei voi tehdä ja kapitalia ei voi ylläpitää. Tuostapa maakeinottelusta siis voimmekin johtaa kaikki ne ilmiöt, jotka ovat ajoittain uudistuvien teollisten ahdinkojen tunnusmerkinä.

Ajatelkaamme jotakin edistysmaata, jossa väkiluku on

lisääntymässä, — jossa tehdään keksintöjä keksintöjen perästä ja maan hinta siis lakkaamatta kohoaa. Tämä jatkuva maan arvon kohoaminen antaa luonnollisesti aihetta keinotteluihin vastaisen hintain kohoamisen toivossa; ja niinpä maan arvot pingotetaan yli sen kohdan, missä työ ja kapitaali, vallitseviin oloihin nähden, voi saada tavallisen tulonsa. Tuotanto alkaa senvuoksi pysähtyä. Ei niin, että suoranainen tuotannon vähenneminen olisi välttämätöntä tai edes luultavaakaan; mutta syntyy tila, mikä edistysmaassa olisi samaa kuin paikallaan pysyvässä maassa suoranainen tuotannon vähennys: tuotanto lakkaa enentymästä luonnollisessa määrässään seurauksena siitä, että lisääntyneiden työvoimain ja kapitaalain on mahdoton löytää tointa tavallista korvausta vastaan.

Tämä tuotannon pysähtyminen muutamilla tahoilla vaikuttaa ehdottomasti muuallakin teollisuuden verkossa kysynnän vähentymistä, joten sielläkin tuotanto laimenee; ja laimennus leviää näin teollisuuden ja kaupan kaikkiin haaroihin, joka paikassa horjuttaen tuotannon ja vaihtoliikkeen keskinäistä tasapainoa ja johtaen ilmiöihin, jotka tulevat näyttämään milloin liikatuotannon milloin liikakulutuksen seuraukseksi, aina sen mukaan miltä kannalta niitä tarkastelee.

Näin syntyneen liikepysähdyksen tila tulee jatkumaan siksi 1) kunnes keinottelun aikaansaama maakoron kasvaminen lakkaa, 2) kunnes työn tuottavuuden enentyminen, joka riippuu väestön kasvamisesta ja teknillisistä eduista, saa aikaan sen, että maakoron luonnollinen määrä saavuttaa keinottelun luoman määrän, tai 3) kunnes kapitaali ja työ suostuvat tuotantoon vähemmästä korvauksesta. Otaksuttavinta kuitenkin on, että kaikki nämä kolme syytä tulee yhdessä vaikuttamaan uuden tasapainon syntymistä, jossa kaikki tuotantovoimat jälleen saavat merkityksensä, ja silloin alkaa taas toimeliaisuuden aika; tämän vilkastumisen seurauksena on oleva, että maakorko jälleen alkaa kohota, uudestaan ilmaantuu keinoteltua maakoron nousemista, uudestaan tuotannon pysähtymistä ja näin uudestaan toistuvat samat ilmiöt.

Nykyiselle sivistykselle ominaisen erinomaisesti kehittyneen ja mutkikkaan tuotannon vallitessa, ja kun päälliseksi ei ole olemassa enää teollisessa suhteessa erillään olevia, toisistaan riippumattomia maita, vaan maantieteellisesti ja valtiollisesti erotetut valtiot monella tavalla ja eri määrissä sekottuvat ja niveloituvat toisiinsa teollisilla järjestöillään, ei ole enää niin selvästi ja varmasti nähtävänä syiden ja vaikutusten yhteyttä kuin olisi yksinkertaisemmissa oloissa, sellaisessa yhteiskunnassa, joka muodostaisi täydellisen, itseensä suljetun taloudellisen kokonaisuuden. Siitä huolimatta näemme, että nuo vilkastuvan toimeliaisuuden ja väsähtyvän laimenemisen vaihtelemiset ovat täydessä sopusoinnussa niiden johtopäätöksien kanssa, jotka teimme keinottelun aikaansaamaan maakoron nousemiseen nähden.

Deduktioni siis osoittaa, että todelliset ilmiöt ovat seurauksia ennakoita otaksutusta periaatfeesta. Päinvastaisesti menetellen on yhtä helppo löytää tuo periaate induktionin teitse, eli johtua siihen perustumalla kokemuksen vahvistamiin ilmiöihin.

Näiden pysähdysten edellä käy aina toimeliaisuuden ja yritteliäisyyden ajat, ja tuon yhteyden olemassaolo myönnetäänkin joka taholta, niin että pysähtymistä pidetään luonnollisena taantumuksena liiallisen yritteliäisyyden jälkeen, aivan samoin kuin aamuinen päänskipu on yöllä vietettyjen ilojuhlien seurauksena. Mutta siihen tapaan nähden, millä pysähdys johtuu keinottelusta, jakaantuvat mielipiteet kahteen luokkaan eli kouluun, mikäli voimme päättää kummallakin puolen Atlantia tehdyistä yrityksistä selittää nykyistä teollista ahdinkotilaa.

Toinen kouluista vakuuttaa, että keinottelu synnyttää lamausta *liikatuotannon* vuoksi, ja viittaa tavaroilla täyttyneihin varastohuoneisiin, myymättä jäävään kauppatavaraan, jolle ei saada hintaa, suljettuihin tai puolella voimalla toimiviin tehtaihin, jätettyihin vuorikaivoksiin ja teloilleen nostettuihin höyrylaivoihin, rahoihin, jotka toimettomina makaavat pankkien holveissa ja työttömyyteen ja kärsimyksiin tuomittuihin työmieslaumoihin. Näihin seikkoihin viitataan siinä mielessä, että tuotanto muka on siis yli tarpeiden noussut, ja lausutaan sitäpaitsi

arveluja, että liike on vilkastuva niin pian kuin sota-aika alkaa, jolloin hallitus esiintyy valtavana tavarankuluttajana ja ottaa markkinoihin osaa, kuten esimerkiksi sisällisen sodan aikana Yhdysvalloissa tai Napoleonin vastaan käydyssä sodan aikana Englannissa.

Toinen koulu väittää, että keinottelu on synnyttänyt lamausta *liikakulutuksen* vuoksi; ja sekin koulu viittaa yli äyräitensä täyttyneisiin varastohuoneisiin, ruostuviin laivoihin, suljettuihin tehtaisiin ja työttömiin työläisiin — tahtoen todistaa kysynnän vilkkauden laimenneen sen johdosta, että kansa, joka valheellisen ylellisyyden vuoksi oli ruvennut tuhlailevaksi, on elänyt yli varojensa ja nyt on pakotettuna vähentämään menojansa — s. o. kuluttamaan vähemmän varoja. Sitäpaitsi viitataan siihen suunnattomaan varainkulutukseen, jota sodat, kannattamattomat rautatierakennukset, vararikon partaalla oleville hallituksille annetut lainat saavat aikaan, ollen tuhlauksia, jotka eivät ehkä heti tunnu — niinkuin ei tavallinenkaan tuhlaaja heti tunne rikkautensa vähennystä, — mutta kuitenkin ovat sittemmin korvattavat vastaavalla kulutuksen rajottamisella.

Molemmat näistä teorioista lausuvat nähtävästi erään puolen yleisestä totuudesta, mutta ilmeistä on, ettei niistä kumpikaan edusta koko totuutta. Kumpikin on yhtä riittämätön tyydyttävästi selittämään kysymyksessä olevia ilmiöitä.

Sillä kuinka voisi liikatuotannosta olla kysymystä siellä, missä ihmisten suuri enemmistö tarvitsee enemmän varallisuutta kuin mitä on saatavissa, ja kun ihmiset ovat valmiit varallisuutta saadakseen antamaan sitä, mikä on kaiken varallisuuden pohja ja aines, nimittäin työtä? Ja kuinka toiselta puolen voi olla kysymystä liikakulutuksesta siellä, missä tuotantokoneisto joutuu rappiolle ja tuottajat ovat tuomitut pakolliseen työttömyyteen?

Kun runsaamman kulutuksen halua seuraa aina runsaamman tuottamisen halu ja kyky, niin pysähdys teollisuuden ja kaupan alalla ei voi johtua liikatuotannosta eikä liikakulutuksesta. Vika on nähtävästi siinä, että tuotanto ja kulutus eivät voi vastata ja tyydyttää toinen toistaan.

Mistä johtuu tämä kyvyttömyys? On selvää, ja kaikki sen tunnustavatkin, että se johtuu keinottelusta. Mutta minkä kaltaisesta keinottelusta?

Tietenkään ei keinottelusta niillä tavaroilla, jotka ovat työn tuotteita — maanviljelys- tai vuorikaivos- tai tehdastuotteilla; sillä sellaisen keinottelun vaikutus on (mikä tavallisissa oppikirjoissa on todistettu tarpeeksi selvästi, jotta nyt olisi pakko mitään lisäesimerkkejä luetella) yksinkertaisesti vaan se, että tarjonta ja kysyntä tulevat tasapainoon ja että tuotannon ja kulutuksen välillä oleva vuorovaikutus vakiintuu aivan kuin koneen liike vauhtipyörästä.

Näin ollen, jos siis keinottelu on syynä näihin teollisiin pysähdyksiin, täytyy keinottelun koskea esineitä, jotka eivät ole työn tuotteita, mutta jotka sittenkin ovat välttämättömiä, jotta työtä voisi panna varallisuuden tuottamiseen — keinottelun täytyy koskea esineitä, jotka ovat määrälleen pysyväistä laatua, sanalla sanoen, sen täytyy koskea maata.

Että maakeinottelu todella on varsinainen syy teollisiin ahdinkoihin, on ilmeistä ainakin Yhdysvaltoihin nähden. Teollisuusliikkeen vilkastumisen aikoina kohosivat maan arvot vähitellen yhtämittäisesti, kunnes syntyi keinottelua, mikä alkoi nostaa hintoja suurin askelin. Tämän jälkeen syntyi säännöllisesti työn sulkuja tuotannossa ynnä sen seuralaisena kysynnän laimenemista, joka tavallisesti toi mukanaan vararikkoja kauppaliikkeissä; sitten seurasi vihdoin jonkinlainen seisahduksen aika, jolloin tasapaino hitaasti jälleen toteutui, mutta kohta jälleen alkaakseen saman kiertokulkunsa. Tämmöistä asiain kulkua voi panna merkille kaikkialla sivistysmaailmassa. Ylenmääräisen teollisen vilkkauden jälkeen seuraa aina maa-arvojen luonnoton, keinoteltu nouseminen, jonka jälkeen alkaa näkyä laimenevan tuotannon oireita. Nämä vaikuttavat tavallisesti ensin, että uusien maa-alojen kysyntä äkisti pysähtyy juuri silloin kuin maa-arvon nousu on päässyt korkeimmilleen.

Tosiseikkoja tarkastellen huomaa, että tuo todella on oikea selitys näihin jaksottaisiin ahdinkotiloihin.

Älkäämme unohtako, että kaikki kauppa on tavarain vaihtoa tavaroihin, ja näin ollen on kysynnän lakkaaminen muuttamiin tavaroihin nähden, mikä on ahdinkotilan tunnusmerkkinä, oikeastaan samaa kuin pysähdys toisten tavarain tarjonnassa. Se seikka, että kauppiaat näkevät tavaransa ja tehtailijat tilauksensa vähenevän, vaikka ne tavarat, joita he kauppaavat tai helposti voivat valmistaa, ovat alituisesti tarvittavia esineitä, osoittaa yksinkertaisesti sen, että toisten esineiden tarjonta on vähentynyt, joita kaupassa olisi niiden sijaan annettu. Jokapäiväisessä puheessa sanomme: „ostajilla ei ole rahaa“, tai „on huonot rahat“; mutta näin sanoessamme unohdamme rahojen olevan ainoastaan vaihdon välineitä. Se, mikä ostohaluisilta ihmisiltä todella puuttuu, ei ole rahaa, vaan tavaraa, jota voidaan rahaksi vaihtaa; ei ole siis „puute rahoista“, vaan eräistä erityisistä tuotteista. Kysynnän väheneminen kuluttajien puolelta on siis oikeastaan vaan tulos tuotannon vähentymisestä.

Sen saavat tehdaskaupungin kauppiaat hyvinkin tuntuvasti kokea milloin tehtaot seisovat ja työmiehet ovat työttöminä. Tuotannon pysähtyminen se on estänyt työmiehet tekemästä haluamiaan ostoksia, ja se se siis vaikuttaa, että kauppiaat vähentyneen kysynnän vuoksi eivät pääse liian suurista varastoistaan, joten tulevat pakotetuiksi erottamaan palveluksestaan kauppa-apulaisiaan ja muuten vähentämään tarpeitaan. Myös sekin kysynnän pysähtyminen (puhe on tässä tietysti yleisistä tapauksista eikä sellaisista suhteellisista muutoksista kysynnässä kuin esimerkiksi muodin vaihteluista), joka pani tehtailijan pulaan jättämällä hänelle liian suuren varaston ja saattoi hänet erottamaan työmiehiä, on samalla tavalla syntynyt. Jossakin, ehkä maailman toisessa päässä, on jokin pysähdys tuotannossa aikaansaanut pysähdyksen kuluttajain kysynnässä. Kun kysyntä laimenee, tarpeiden olematta tyydytettyinä, niin se osoittaa, että tuotanto on jossain tykertynyt.

Yleisö tarvitsee niitä tavaroita, joita tehtailija valmistaa, yhtä hyvin kuin koskaan ennen; samoin myös työmiehet tarvitsevat niitä tavaroita, joita kauppialla on myytävänä; mutta

he eivät voi antaa niistä niin paljon kuin ovat voineet antaa ennen. Tuotanto on jossain pysähtynyt, ja tämä muutamien tavarain tarjonnan vähentyminen on vaikuttanut muiden tavarain kysynnän lakkaamista, joten seisahdus levenee teollisuuden ja liike-elämän kaikille aloille. Teollisuuden pyramidi lepää nähtävästi maaperällä. Ensimmäiset ja alkuperäisimmät työt, jotka synnyttävät kaikkien muiden kysyntää, ovat ilmeisesti niitä, jotka tuottavat varallisuutta luonnosta; ja siis seuratesamme tuota seisahdusta, joka ilmenee vähenneessä ostokyvyyssä, toisesta vaihtokohdasta toiseen ja toisesta teollisuuden haarasta toiseen, meidän on vihdoin se löytäminen eräässä seikassa, joka estää työn pääsemästä maahan käsiksi. Ja tämä este on selvästi juuri tuo keinottelun aikaansaama maakoron tai maa-arvon nouseminen; se vaikuttaa samalla tavalla (eikä oikeastaan muuta olekaan) kuin maanomistajien puolelta toimeenpantu työn ja kapitaalın sulkeminen pois maasta. Tämä tuotannon sulku, joka alkaa laajalle haaroutuneen teollisuuden juuresta, leviää yhdestä vaihtokohdasta toiseen; ja tarjonnan lakkaaminen yhtäällä vaikuttaa kysynnän lakkaamista toisaalla, kunnes koko koneisto joutuu epäkuntoon, ja silloin alkaa tuo hukattujen työvoimain ja kurjuutta kärsivien työmiesten näytelmä kaikkialla yhtaikaa.

Tämä ihmeellinen ja luonnoton näytelmä, jossa suuret, työtä janoovat joukot jäävät työtä vaille, on jo itsessään omansa jokaiselle johdonmukaisesti ajattelevalle antamaan aavistusta siitä, missä todellinen syy piilee. Sillä vaikka tottumus on meidät tehnyt tähän asiaan nähden jotenkin tunnottomiksi, niin on kaikissa tapauksissa merkillistä ja luonnotonta nähdä ihmisiä, jotka haluavat tehdä työtä tarpeittensa tyydyttämiseksi, eivätkä saa siihen tilaisuutta, kun kuitenkin työ on varallisuuden varsinaisena luoja, ja työmies, joka tahtoo vaihtaa työtä ruokaan, vaatteisiin tai mihin muuhun varallisuusmuotoon tahansa, oikeastaan on sen miehen kaltainen, joka tarjoaa kulta- ja hopeapaloja rahan edestä tai vehnäyviä vehnä jauhojen edestä. Pubumme työn tarjonnasta ja kysynnästä, mutta ruohan ovat ilmeisesti vaan suhteellisia käsitteitä. Työn tarjonta on kaikkialla yksi —

käsi pari tulee aina maailmaan yhden suun mukana, kaksikymmentä poikaa kahtakymmentä tyttöä kohden — ja työn kysyntää täytyy aina olla olemassa niin kauan kuin ihmiset tarvitsevat esineitä, joita vaan työ voi saada syntymään. Puhumme „työn puutteesta“, mutta ilmeistä on, ettei leivän puutteen aikana ole työstä puutetta; onhan ilmeistä, ettei työn tarjonta voi olla liian suuri eikä myöskään työvoimain kysyntä liian pieni, niin kauan kuin ihmisillä on puutetta esineistä, joita työ tuottaa. Todellisen vian täytyy olla siinä, että tarjontaa jotenkin ehkäistään palvelemasta kysyntää; että jossain kohti on olemassa seikka, joka estää tuottamasta mitä työmiehet tarvitsevat.

Kuvailkaamme mieleemme jotakin tuohon suureen työttömien joukkoon kuuluvaa ihmistä, jolle epäilemättä, vaikkei hän ole milloinkaan mitään Malthuksesta tiennyt, täytyy asiat ehdottomastikin näyttää semmoisilta niinkuin ihmisiä olisi maailmassa liian paljon. Hänen omissa tarpeissaan, hänen huolestuneen vaimonsa hädässä, hänen vaillinaisesti elätettyjen, ehkä nälkäisten ja palelevien lastensa pyynnöissä on, Jumala sen tietää, kylläkin riittävästi työn kysyntää, ja hänen omissa tarmokkaissa käsivarsissaan on kylläkin työn tarjontaa. Pane hänet asu-mattomalle saarelle, niin nuo samat hänen kaksi kättänsä, vaikka hän on erotettuna kaikista niistä suurista eduista, joita yhteistyö, yhtyminen ja koko sivistisyhteiskunnan järjestö antaa ihmisen tuottavalle voimalle, nuo hänen kätensä ovat kuin ovatkin ruokkivat hänen työstään elävien olentojen suita ja suojaavat heitä pakkaselta. Mutta siellä missä tuotantovoima on huippunsa saavuttanut, siellä ei hän ole tähän pystyvä! Miksi ei? Eiköhän syy ole se, että edellisessä tapauksessa hänellä on pääsy luonnon etuihin ja voimiin, ja että jälkimäisessä tämä pääsy on häneltä kielletty?

Eiköhän se seikka, että työ suljetaan luonnosta, olekin ainoa selitys siihen asiaan tilaan, että ihmiset joutuvat pakolliseen työttömyyteen, joilla kylläkin olisi halua työllään tarpeitansa tyydyttää? Jollakin ihmisluokalla voi olla lähimpänä syynä

pakolliseen työttömyyteen se, että toisten ihmisten puolelta lakkaa juuri sellaisten esineiden kysyntä, joita edelliset tuottavat; mutta jos tätä syytä tutkii kohta kohdalta, jos sitä seuraa työalalta työalalla, niin huomaa, että pakollinen työttömyys toisella työalalla johtuu pakollisesta työttömyydestä toisella, ja että se lamautuminen, joka saa aikaan pysähdyksen koko liikealalla, ei voi saada selitystensä liian suuresta työn tarjonnasta tai liian vähästä työn kysynnästä, vaan sen täytyy johtua siitä seikasta, että tarjonta ei voi tyydyttää kysyntää tuottamalla niitä tavaroita, jotka pulasta päästäisivät ja olisivat työn esineenä.

Mutta että työ pääsisi näitä esineitä tuottamaan, tarvitaan maata. Sanoessamme työn luovan varallisuutta, puhumme kuvannollisesti. Ihminen ei luo yhtään mitään. Koko ihmiskunta, tekipä se työtä vaikka ikuisesti, ei voisi luoda vähintäkään tomuhiventä, joka auringon säteissä tanssii, — ei voisi tehdä tätä maapalloamme hituisenkaan vertaa raskaammaksi tai kepeämmäksi. Varallisuutta tuottaessaan työ ainoastaan luonnonvoimien avulla saattaa jo olemassaolevia aineita haluttuihin muotoihin ja sen täytyy siis päästä näihin aineisiin ja voimiin käsiksi, s. o., sen täytyy päästä käsiksi maahan. Maa on kaiken varallisuuden lähde. Se on se kaivos, josta kaikki työn muovailtava malmi on ammennettava. Se on se alkuaine, jolle työ antaa muodon. Emmekö siis ole oikeutetut tekemään sitä johtopäätöstä, että jos työmies ei pysty omia tarpeitansa tyydyttämään, se ei voi riippua muusta kuin siitä, että häneltä kielletään pääsy maahan?

Jos työttömyyttä on kaikilla aloilla; jos työ kaikkialla joutuu hukkaan tarpeiden jäädessä tyydyttämättömiksi, onhan silloin syy, joka estää työn tuottamasta omaa kaipaamaansa varallisuutta, väkisinkin oleva talousrakennuksen pohjakerroksessa. Tämä pohjakerros on maa. Muotikauppiat, optikot, kultaajat ja kiillottajat eivät ole uutisasumusten ensimmäisiä perustajia. Eivät kullankaivajat vaeltaneet Kaliforniaan tai Austraaliaan siksi, että siellä oli suutareja, räätälejä, konemiehiä ja kirjaltajia. Vaan nämä ammattimiehet seurasivat sinne kullankaivajia, aivan niin-

kuin vielä tänä päivänä seuraavat heitä „Mustille Kummuille“ ja seuraavat timantinkaivajia etelä Afrikaan. Ei puodin pitäjä vedä maanviljelijää johonkin seutuun, mutta kyllä maanviljelijä puotilaista. Kaupungin suureneminen ei kehitä maata, vaan maan kehitys saa kaupungin suurenemaan. Ja jos siis kaikilla työaloilla on työnhaluisia ihmisiä, jotka eivät pääse työtä tekemään, niin täytyy vaikeuden olla löydettävissä siinä emä-elinkeinoissa, joka luopi kaikkien muiden töiden kysyntää; syyn täytyy olla siinä, että työ on maasta eritetty.

Leedsin tai Lowelin, Filadelfian tai Manchesterin, Lontoon tai New-Yorkin elämässä näitä seikkoja havaitakseen täytyy ehkä olla suurtakin filosofista ymmärrystä; mutta missä teollisuuden kehitys ei ole niin mutkikasta eikä liioin äärimmäiset vitjan renkaat peräti kaukana toisistaan, siellä ovat tosi-seikat niin ilmeisiä, että niitä nähdäkseen täytyy olla vaan unnistamatta silmiään. Vaikka San Fransisko on vielä tuskin kolmenkymmenenkään ikäinen, luetaan sitä sekä väestönsä että kauppaliikkeensä vuoksi maailman suurkaupungiksi, ja se onkin New-Yorkin ohella kaikista Yhdysvaltain kaupungeista ehkä enin pääkaupungin tapainen. Mutta vaikka tuskin 30:kään vuotta on vielä kaupungin syntymisestä kulunut, siellä on jo joitakuita vuosia sitte olemassa yhä enentyvä työttömäin joukko. Tällöin on aivan ilmeistä, että kaupungissa on näin paljon työttömiä senvuoksi, ettei työtä maalta ole saatavissa; sillä heti kun elonkorjuu alkaa, vaeltaa väestö suurissa joukoissa maalle, ja kun tuo aika on ohitse, palaa se yhtä suurissa joukoissa takasin. Jos nuo kaikki työn puutteessa olevat ihmiset saisivat tilaisuuden tuottaa varallisuutta maasta, niin eivät he ainoastaan itse saisi työtä, vaan hankkisivat työtä kaikille kaupungin käsityöläisille, hankkisivat ostajia pikkukauppiaille, tilauksia tukkukauppiaille, yleisöä teattereihin, lukijoita ja ilmoituksia sanomalehdille, ja herättäisivät kaikkialla niin vilkasta kysyntää, että sen seuraukset tuntuisivat sekä Vanhassa että Uudessa Englannissa, jopa ylt'ympäri koko maailmaakin kaikissa niissä paikoissa, mistä tuon väestön kuluttamia esineitä saadaan.

Mutta mistä tulee se, ettei koko tuo käyttämätön työvoima voi saada maata viljeltäväkseen? Ei suinkaan siitä, että kaikki maa olisi muka jo viljeltyä. Vaikka ne merkit, joita kaikissa maissa pidetään liikaväestön todistuksina, jo ovat alkaneet näyttäytyä San Fransiskossa, on kuitenkin nurinkurista puhua liikaväestä sellaisessa valtiossa, jossa on Ranskaan verrattavia luonnonrikkauksia, mutta väkiluku vasta miljoonan suuruisen. Muutaman peninkulman alalla San Fransiskon ympäristössä on riittävästi käyttämätöntä maata, joka voisi jokaiselle haluavalle antaa työtä. En sillä suinkaan tahdo sanoa, että jokainen työtön voisi tulla maanviljelijäksi tai rakentaa itselleen taloa, jos hänellä olisi siihen tarvittavaa maata, vaan ainoastaan, että sen tekisi niin moni heistä, että kaikki muut voisivat saada työtä. Mikäpä se siis estää työn käymästä tähän maahan käsiksi? Ainoastaan se, että maa on tehty yksinoikeuden alaiseksi ja on saatavana keinotteluhinnoista, jotka eivät perustu nykyisiin hintoihin, vaan siihen ylimääräiseen hintaan, joka maalle on tuleva sittenkuin väestö vastaisuudessa on kasvava.

Se, mikä näin ollen on San Fransiskossa jokaisen havaittavana, jolla vaan on silmät nähdä, on epäilemättä vähänkin ajateltaessa yhtä selvästi havaittavana muuallakin.

Nykyinen kauppaa ja teollisuutta vaivaava ahdinko, joka ensi kerran selvästi tuntui vuonna 1872 ja suuremmalla tai vähemmällä voimalla ulottui yli koko sivistysmaailman, sanotaan johduneen suureksi osaksi rautatieverkon suunnattomasta laajenemisesta; ja moni seikka osottaa, että näiden asianhaaran välillä todella on olemassa jotakin yhteyttä. Tiedän vallan hyvin, että rautateiden rakentaminen, ennenkuin niitä vielä tarvitaan, vetää kapitaalia ja työtä tuottavammista yrityksistä vähemmin tuottaviin, ja edistää pikemmin maan köyhtymistä kuin rikastumista; ja jo silloin kuin rautateitten rakentamiskiihko oli ylimmillään, kiinnitin minä eräässä Kalifornian kansalle osotetussa valtiollisessa lehtolehdessä („Kansanvaltainen puolue ja rautatiekysymys 1871.“) ihmisten huomiota tähän seikkaan; mutta kun tätä kapitalin tuhlausta tahdotaan pitää syynä moiseen laajaan liikkeen

pysähtymiseen, niin se tuntuu minusta samalta kuin jos tahdotaisiin pitää syynä meriveden satunnaiseen mataluuteen sitä seikkaa, että siitä juuri ikään ammennettiin pari ylimääräistä saavillista vettä. Kapitaalın ja työn tuhlaus oli ollut sisällisen sodan aikana paljon suurempi, kuin se olisi milloinkaan ollut tarpeettomien rautateiden rakentamisesta, ja kuitenkin se ei ollut moista tulosta aikaansaanut. Eikä voi muuta kuin pitää järjettömänä sitä väitettä, että kapitaalın ja työn tuhlaaminen olisi ollut syynä liikkeen pysähtymiseen, kun pysähdyksen pää-tunnusmerkkinä päinvastoin oli käyttöä kysyvän kapitaalın ja työn tavaton runsaus.

Että kaikissa tapauksissa yhteyttä on olemassa ennen aikaisten rautatierakennusten ja liikeahdinkojen välillä, voi jokainen helposti huomata, joka tietää, mikä merkitys on kohonneilla maanarvoilla, ja joka on havainnut, mikä vaikutus rautateiden rakentamisella on maakeinotteluihin. Missä ikinä jotakin rataa on rakennettu tai vasta suunniteltukin, siellä ovat maatilain hinnat keinottelun avulla heti nousseet, ja tuhansia dollareja heti lisääntynyt niiden nimellisarvoon; ja näitä summia on kapitaalın ja työn joko heti tai vähitellen ollut maksaminen korvaukseksi työn tekemisen ja varallisuuden tuottamisen luvasta. Ehdoton seuraus on ollut, että tuotanto ehkäistyi, ja tämä pysähdys tuotannossa on vuorostaan vaikuttanut kysynnän vähentymistä, joka taas on lamauttanut tuotantoa muilla tahoilla äärettömän vaihtoalueen kaukaisimpiin ääriin asti, ja tullut tuntuvimmaksi sen teollisen kokonaisuuden suurissa keskuksissa, joksi kauppa yhdistää sivistysmaailman.

Tämän syyn alkuperäiset vaikutukset ovat tuskin missään selvemmin näkyviä kuin Kaliforniassa, joka enemmän eritetyn asemansa vuoksi muodostaa erikoisen, jyrkästi rajotetun yhteiskunnan.

60:n luvun alusta melkein sen loppuun asti oli Kaliforniassa vallalla sama vilkkaus teollisuuden alalla kuin pohjoisissakin valtioissa, jopa koko sivistysmaailmassakin, ellei nyt ota lukuun sitä liikkeen keskeytystä ja elinkeinojen häiriötilaa, jonka

sota ja eteläisten satamain sulkeminen oli aiheuttanut. Tämä vilkkaus oli seurauksena aivan säännöllisistä syistä; sillä vaikka kullanhuuhdonta oli vähenemässä, niin avattiin hopeakaivantoja Nevadassa, vehnää ja villaa alkoi tulla kullan sijaan vientitavarain luetteloihin ja kasvava väkiluku samoin kuin paranneet tuotanto- ja kuljetustavat kohottivat kohottamistaan työn tuotteliaisuutta.

Mutta tämän aineellisen edistyksen rinnalla tapahtui alituisen maa-arvojen nouseminen, mikä oikeastaan onkin edistyksen seuraus. Tämä tasainen, luonnollinen nousu herätti nyt keinotekevää maa-arvojen kohottamista, mikä yhteydessä rautatiehujauksen kanssa kaikkialla pingotti maa-arvot ylimmilleen. Jos Kalifornian väkiluku oli ollut alituisesti nousemassa jo silloin kuin vielä tuo pitkä, kallis, kuumetautienalainen tie Panaman kannaksen yli muodosti etevimmän liikenneyhteyden Kalifornian ja Atlantin rannikkovaltioiden kesken, niin arveltiin väkiluvun lisääntyvän aivan suunnattomasti, kunhan rata avattaisiin, joka lähentäisi New-Yorkin sataman ja San Fransiskolahden ainoastaan seitsemän keveän päivämatkan päähän toisistaan, ja kun koko valtiossa veturi tulisi posti- ja kyytirattaitten sijaan. Tämän johdosta odotettu maa-arvojen kohoaminen joutui jo ennakolta diskonttauksen alaiseksi. Maapalstat San Fransiskon läheisyydessä nousivat sadoilla ja tuhansilla prosenteilla; peltomaata ostettiin kaikkialla ja pidettiin tavattomissa hinnoissa, mihin ikinä odotettiin uutisasukkaita.

Mutta odotettua maahanmuuttoa ei kuulunutkaan. Työ ja kapitaali eivät voineetkaan maksaa niin paljoa maasta, jos niiden oli saaminen kohtuullista korvausta. Tuotanto tuli ehkäistyksi, ellei suoranaistekin niin ainakin suhteellisesti. Sen mukaan kuin Pacific-rata oli valmistumassa, alkoi ahdingon merkkejä ilmaantua odotetun vilkastumisen asemesta, ja kun rata sitten oli valmis, seurasi tuon eloisan liikekauden jälkeen sellainen lamautumisen kausi, ettei siitä vielääkään ole voitu täysin toipua. Sen kuluessa työpalkat ja kapitaalikorko ovat alituisen laskeutuneet. Nyt on se, mitä sanoin maakoron todenperäiseksi

linjaksi, eli viljelyksen todellinen, luonnollinen raja, ruvennut siis lähestymään keinotekoista maakoron linjaa, johon myötävaikuttaa myös teknilliset edistykset ja väestön lisääntyminen, mikä yhäti jatkuu, vaikkakin hitaammin kuin olisi muuten jatkunut; hyvin tunnettu on kuitenkin sitkeys, millä keinoteltua maan hintojen korkeutta edistyvässä valtiossa ylläpidetään.¹⁾

Mikä näin tapahtui Kaliforniassa, se tapahtui myös kaikissa muissa Yhdysvaltain edistysmaissa. Missä ikinä jotakin rataa rakennettiin tai suunniteltiin, anastettiin maa ennakolta ja vastaisia etuja diskontattiin kohonneina maan hintoina. Kun keinoteltu maakorko näin oli sen säännöllistä määrää korkeampi, pysähtyi tuotanto, kysyntä laimeni, ja työ ja kapitaali vetäytyivät maan kanssa välittömässä yhteydessä olevilta työaloilta täyttämään tulvallaan niitä aloja, missä maa oli vähemmän merkitsevänä tekijänä. Tällapä tavalla rautateiden ennenaikainen ja liian äkillinen laajentaminen on yhteydessä sitä seuraavan ahdinkotilan kanssa.

Ja se, mikä tapahtui Yhdysvalloissa, toistui enemmän tai vähemmän silmiinpistävästi kaikkialla muualla edistyvässä maailmassa. Kaikkialla ovat maa-arvot nousseet aineellisen edistykseen rinnalla, ja kaikkialla tuon nouseminen on vaikuttanut myös näiden arvojen keinotekoista kohoamista. Tästä perussyystä lähtevä sysäys ei jatkunut ainoastaan Yhdysvaltain toisista osista toisiin ja Yhdysvalloista Europaan, vaan sama alkuperäinen syy oli kaikkialla sivistyneessä maailmassa välittömästäkin vaikuttamassa. Ja siten syntyi tuosta yli koko maailman levinneestä

¹⁾ Täytyy suoraan ihmetellä, kuinka itsepintaisesti hinnat uusissa maissa pysyvät keinotekoisina. On aivan tavallista saada kuulla sanottavan: „maatiloilla ei ole mitään menekkiä“, „niille ei saa mitään hintaa“, ja kuitenkin on ostohaluisten ihmisen maksaminen noita vilkkaimman keinottelun aikoina vallinneita hintoja, ellei sattumalta satu myyjäksi joku, jonka on pakko myydä. Omistajat pitävät maata näet hallussaan niin kauan kuin suinkin, ollen siinä varmassa uskossa, että nouseminen kerran alkaa kuin alkaakin uudestaan.

edistyksestä yhtä laajalle levinnyt lamautuminen teollisuuden ja kaupan alalla.

Voisi luulla minun jättäneen huomioon ottamatta erästä seikkaa, kun keinottelun kautta syntyneen maakoron tai maan arvon kohoamisen luen näin pääasialliseksi ja alkuperäiseksi syyksi teollisuuden lamaukseen. Tällöisen syyn vaikutuksen, niin nopea kuin se voikin olla, pitäisi kuitenkin tapahtua progressiivisesti, olla enemmän painon kuin iskun kaltaista. Mutta nuo teolliset ahdinngöt näyttävät tulevan aivan äkkiä, ne ovat nimenomaan halvausten tapaiset, joita sitten seuraa verrattain rauhallinen tainnoksissa-olo. Näyttää kuin kaikki menisi rauhallista menoaan; kauppa ja teollisuus näyttävät voimakkailta ja kukoistavilta, mutta samassa tulee isku, aivan kuin salama kirkaalta taivaalta; joku pankki lakkaa maksujaan suorittamasta, joku suuri tehtailija tai kauppias tekee vararikon, ja aivan kuin tuo isku olisi kohdannut koko teollista elimistöä, seuraa vararikko vararikon perästä, työmiehiä aletaan kaikkialla erottaa työstänsä ja kapitaali kätkeytyy varmaan piiloon, voitoista välittämättä.

Sallittakoon minun selittää, mitä pidän syynä tähän ilmiöön. Siinä tarkoituksessa on meidän ottaminen tarkastelun alaiseksi tapaa, millä vaihtoliike eli kauppa käy, sillä kauppahan se juuri yhdistääkin kaikkia liike-elämän muotoja järjestöksi, jonka kaikki osat ovat toistensa kanssa yhteydessä ja riippuvaisuudessa. Jotta vaihto kävisi päinsä pitkien aikojen ja välimatkain erottamien tuottajain kesken, on suuria varastoja pidettävä koossa ja kuljetuksen alaisina, ja, kuten olen jo ennen selittänyt, minä pidän juuri tätä yhtenä kapitaalipätehtävistä, sen tehtävän ohella, mikä sillä on työaseiden ja siemenviljan hankkimiseen nähden. Nämä vaihdot suoritetaan suureksi osaksi ja ehkä välttämättömästäkin luoton avulla, s. o. anto tapahtuu yhtäällä aikaisemmin kuin maksun suoritus toisaalla.

Sen koommin tarkastelematta syitä, tahdomme ainoastaan huomauttaa tunnetusta seikasta, nimittäin siitä, että noita ennakkoon tavallisesti tekevät kehittyneemmin järjestyneet ja

myöhemmät teollisuuden haarat alkuperäisemmille. Afrikan eteläisen rannikon asukas esimerkiksi, joka vaihtaa palmuöljyä ja kookospähkinöitä kirjaviin vaatteisiin ja Birminghamista tuotuihin jumalankuviin, saa maksunsa heti; englantilaisen kauppiaan on sitävastoin antaminen tavaroitaan pitkiksi ajoiksi velaksi, ennenkuin saa niistä rahansa. Maamies voi myydä satonsa heti kuin on sen korjannut, ja saapi niistä käteisen maksun; mutta suurteollisuuden harjottajan on pitäminen suunnatonta varastoa, lähettäminen tavaransa kaukasiin maihin asiamiehilleen ja tavallisesti sittenkin myyminen velaksi. Kun siis ennakoantoja ja luottoa saavat hyväkseen tavallisesti niin sanoaksemme toisarvoiset liikkeet ensiarvoisilta, niin seuraa siitä, että jokainen jälkimäisten puolella tapahtunut liikepysähdys ei heti tule tuntumaan edellisten puolella. Tuo ennakoantojen ja luoton järjestelmä muodostaa tavallaan ikäänkuin sellaisen siteen, joka antaa melkoisesti myöten ennenkuin katkeaa; mutta katkeakin sitte paukahtaen.

Tai selitän ajatukseni toisin tavoin: Gizehin luona oleva suuri pyramiidi on rakennettu päällekkäin asetetuista kivistä, joista tietysti alin kannattaa kaikkia muita; jos voisimme jotenkin vähentää alinta kerrosta, niin pyramiidin yläosa kyllä jonkun aikaa pysyisi pystyssä ja säilyttäisi muotonsa, mutta kun painovoima vihdoin olisi tullut rakennuskivien koossapysymisvoimaa suuremmaksi, ei pyramiidi suinkaan hajoaisi vähitellen ja asteettain, vaan sortuisi kokoon äkkiä kaikkineen. Teollisuuden järjestelmä voidaan verrata tällaiseen pyramiidiin. Sitä suhdetta, jossa eri teollisuuden haarat jollakin yhteiskunnallisen kehityksen asteella toisiinsa ovat, on vaikeaa ja ehkä mahdotontakin määrätä; mutta sellainen suhde on ilmeisesti kuitenkin olemassa, aivan niinkuin kirjapainon kirjasinkokoelmassa on olemassa määrä suhde kirjainten välillä. Jokainen teollisuuden muoto, sellaisena kuin se kehittyy työjaon vuoksi, syntyy ja nousee toisista, ja kaikki lepäävät äärimmäisesti maaperällä; sillä maata paitsi olisi työ yhtä voimaton kuin olisi ihminen tyhjässä avaruudessa. Jotta esimerkki sopisi vieläkin paremmin edistysmaiden oloja valaisemaan, ajatelkaamme pyramiidia, joka olisi

pantu kokoon toistensa päälle lidotuista kerroksista ja joka alituisesti kasvaisi ja laajenisi. Kuvailkaamme sitte, että alin kerros tulee kasvussaan ehkäistyksi. Muut kerrokset jonkun aikaa jatkavat laajenemistaan — ja kuten kasvuun nähden tavallisesti tapahtuu, ylikerrassa näyttäytyy aluksi entistä vilkkaampaakin kasvamista, sillä elon nesteet, jouduttuaan joutilaiksi pohja-kerroksessa, alkavat hakea tietä ylempiin kerroksiin, mutta tasapaino vihdoin häiriytyy ja pyramiidi ruhjoutuu joka suunnalta kokoon.

On nähdäkseni epäilemätöntä, että yhäti uudistuvien ja aikamme yhteiskunnalliselle elämälle niin ominaisten ahdinkojen pääsy ja yleinen kulku on selitettävä tällä tavalla. Älköönkä lukija unohtako, että näihin ilmiöihin nähden voikin ainoastaan pääsystä ja tavallisesta kulusta perille päästä tai yleensä joltisellakin varmuudella havaintoja tehdä. Taloustieteen on tarkasteleminen ainoastaan yleisiä taipumuksia eikä sen ole tarviskaan mennä pitemmälle. Sitävastoin ovat johtuvaiset voimat niin moninaisia, niiden vaikutukset ja vastavaikutukset niin mutkikkaita, vaihtelevaisia, että niiden tarkkaa määrittelyä ei voi milloinkaan saavuttaa. Tiedämme, että poikki hakattu puu kaatuu, mutta mihin suuntaan se on kaatuva, se riippuu rungon kallistumisesta, haarojen levenemisestä, kirveen iskujen paikasta, tuulen suunnasta ja voimasta, ja puuhun istahtuva lintukin tai oksalta oksalle hyppivä säikkyvä oravakin on pieneltä osaltaan tähän suunnan määräykseen vaikuttava. Me tiedämme, että loukkaus herättää ihmisen sydämessä suuttumusta; mutta voidakseen sanoa miten tämä suuttumus tulee ilmenemään, siihen tarvittaisiin vallan tavatonta punnitsemiskykyä; pitäisi voida seuloa näkyviin kaikki ihmisen entisyyden ja nykyisyyden vaikutelmat ja hänen luonteensa ominaisuudet.

Tapa, millä minun keksimäni pääsy teollisiin ahdinkoihin selittää niiden olemuksen, on itsessään hämmästyttävä vastakohta niille ristiriitaisille selitysrityksille, joita on tehty vallitsevan varallisuuden-jakautumisteorian mukaan. Että keinoteltu maa-koron kohoaminen joka paikassa poikkeuksetta käy näiden ahdinkoaikojen edellä, on kaikkialla huomattavissa. Että nuo seikat

myös ovat keskenään syyn ja vaikutuksen suhteessa, täytyy olla ilmeistä jokaiselle, joka on pannut merkille maan ja työn välttämättömän keskinäisen yhteyden.

Yhdysvaltoihin nähden me voimme huomata, että nykyään vallalla oleva ahdinko kallistuu jo loppuunsa, ja että edellä osoitetulla tavalla uusi tasapaino alkaa vakiutua, joka johtaa jälleen verrattain vilkkaampaan liike-elämään. Maakoron säännöllinen linja ja keinoteltu linja pyrkivät yhtymään 1) seurauksena keinoteltujen maa-arvojen hinnan alenemisesta, mikä on selvästi havaittavissa arentimaksujen vähenemisestä ja kiinteimistön hinnan alenemisesta suurkaupungeissa; 2) seurauksena työn suuremmasta tuotteliaisuudesta, minkä väestön lisääntyminen ja uusien keksintöjen ja löytöjen käytäntöön tuleminen vaikuttaa; — näistä muutamat ovat tosin vasta aavistettuja, mutta voivat kuitenkin toteutua minä päivänä tahansa ja saada melkein yhtä suuren merkityksen kuin höyryvoiman keksintö; 3) seurauksena tähän asti tavallisten palkka- ja korkomääräin alenemisesta, mikä seikka kapitaalikorkoon nähden ilmenee tehdystä 4 prosentin valtiolainasta, ja työpalkkaan nähden on niin yleisesti tunnettu asia, ettei sitä esimerkeillä tarvitse vahvistaa. Sittenkuin tasapaino täten on entisellään, on uusi vilkastumisen aika alkava ja lopulta jälleen päättyvä maa-arvojen keinoteltuun nousemiseen.¹⁾ Sitävastoin ei työpalkat eikä kapitaalikorko voi saada häviötänsä korvatuksi. Näiden häiriöiden ja aallon tapaisten liikkeiden äärimmäisenä tuloksena on se, että työpalkat ja kapitaalikorko vähitellen painuvat vähimpäänsä. Nämä ajoittaiset, yhä uudistuvaiset ahdingon ajat muodostavat, kuten jo johdatuksessa huomautimme, oikeastaan ainoastaan kärjistyksiä niistä oireista, jotka seuraavat aineellista edistystä.

¹⁾ Tämä oli kirjoitettu vuonna 1871. Nyt (heinäkuussa 1872) osottautuu selvästi, että edellä ennustettu vilkastumisen kausi on alkanut, ja niinpä sekä New-Yorkissa että Chicagossa ovat maatilat alkaneet hintainsa puolesta kohota entiselleen.

2 LUKU.

Köyhyyden sitkeä jatkuminen keskellä kasvavaa rikkautta.

Se suuri kysymys, johon myöskin nämä teollisen lamautumisen toistumiset kuuluvat, on nyt toivoakseni täydellisesti ratkaistu. Ne yhteiskunnalliset ilmiöt, jotka koko sivistyneessä maailmassa saattavat ihmisystävät kauhuihinsa ja panevat ymmälle valtiollisia toimimiehiä, — jotka uhkaavien pilvien tavalla riippuvat edistyskansain tulevaisuuden yllä ja saattavat epäilemään kaiken sen oikeutta ja tarkoituksenmukaisuutta, mitä niin mielellämme sanomme edistykseksi, ovat nyt selitetyt.

Syy, miksi työpalkat huolimatta tuotantovoiman lisääntymisestä alituisesti pyrkivät vähimpään määräänsä, mikä näpin riittää elämän ylläpitämiseen, on siinä, että maakorko pyrkii lisääntymään nopeammin kuin tuotantovoima ja siten alituisesti painaa palkkoja alas.

Edistyvää sivistystä pyrkii välittömästi joka suunnalle kohottamaan ihmistyön kykyä tyydyttämään ihmistarpeita, pyrkii hävittämään köyhyyttä ja poistamaan puutetta sekä sen kammoa. Kaikki se, mikä muodostaa edistyksen, kaikki ne olot, joihin edistysmaat pyrkivät, tarkoittavat välittömästi ja luonnollisesti ainoastaan kaikkien ihmisten aineellisen, ja siis myös henkisen ja siveellisen tilan parantamista. Väestön lisääntyminen, vaihtoliikkeen moninaistuminen ja laajeneminen, tieteen voitot, keksintöjen edistys, valistuksen leviäminen, valtiomuodon parantuminen, tapojen jalostuminen — kaikella tuolla on, jos sitä tarkastaa aineellisena voimana, välitön taipumus lisäämään työn tuotteliaisuutta; ei minkään erityisen työn, vaan kaiken työn tuotteliaisuutta; ei jonkun erityisen elinkeinon avulla, vaan kaikkien elinkeinojen avulla; sillä varallisuuden tuotannon laki

yhteiskunnassa on sama laki, jota ilmaistaan sanoilla: „yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta“.

Mutta työ ei pääse niittämään niitä etuja, joita edistyvä sivistys sille antaisi, koska nuo edut ennakolta joutuvat toisiin käsiin. Kun maa, joka on työlle aivan välttämätön, on joutunut yksityisen omaksi, niin jokainen työn tuotteliaisuuden lisäannys vaikuttaa ainoastaan maakoron kohoamista, eli sen maksun kohoamista, jota työn on suorittaminen siitä hyvästä, että sitä teetetään; ja niinpä kaikki edut, joita edistys tuo mukanaan, tulevat maan omistajain hyväksi, työpalkkojen pysyessä ennallaan. Työpalkat eivät edes voi saavuttaa vähintäkään pysyväistä parannusta; sillä mitä suurempi työn tulo on, sitä suuremman osan se maksaa yleensä työn tekemisen oikeudesta. Työmiehellä on yhtä vähän etua tuotantokyvyn yleisestä enenemisestä kuin Kuuban orjalla on sokerin hinnan kohoamisesta. Ja aivan samalla tavalla kuin tuommoinen hinnan kohoaminen voi päinvastoin huonontaa orjan asemaa, koska hänen herransa voi ruveta häntä vieläkin kovempaan työhön vaatimaan, niin myös voi vapaankin työmiehen asema hänen työnsä tuotteliaisuuden kasvamisesta sekä suoranaisesti että suhteellisesti huonontua. Sillä maakoron jatkuvan kohoamisen vaikutuksesta syntyy tuo keinotteleva pyrkimys, joka jo edeltäpäin vähentää vastaisten parannusten vaikutusta maakoron nostamisella ja siten painaa työpalkkoja alas (missä ne eivät ole jo säännöllisenkin nousun vuoksi alimpaan määräänsä alenneet) nälkäpalkkaan asti, s. o., siihen vähimpään määräänsä asti, millä työmies näpin pystyy elämäänsä ylläpitämään.

Kun työltä näin on riistetty kaikki tuotantovoiman kasvamisesta syntyvät edut, saa tämä työ tuntea edistyvän sivistyksen puolelta muutamia vaikutuksia, jotka — työn jäädessä vaille niitä etuja, jotka ovat sen luonnollisia seuralaisia — tuottavat suorastaan pahaa, ja jo sellaisinaankin ovat omansa painamaan vapaata työmiestä orjan auttamattomaan ja häpeälliseen asemaan.

Sillä kaikki ne parannukset, jotka sivistyksen edistyessä

kohottavat tuotantovoimaa, edellyttävät tai tekevät välttämättömäksi yhä suurempaa työnjakoa, joten työväestöarmeijan tuoteliaisuus kokonaisuudessaan kasvaa sen eri jäsenten itsenäisyyden kustannuksella. Yksityinen työmies hankkii tietoa ja taitoa ainoastaan jossakin vähäisemmässä osassa noita moninaisia töitä, joita tarvitaan kaikkein tavallisintekin tarpeiden tyydyttämiseksi. Työn tuote jollakin metsäheimolla on, sellaisenaan ajateltuna, hyvin pieni, mutta jokainen heimon jäsen voi kuitenkin elää riippumattomana. Hän osaa rakentaa mökkinsä, kaivertaa tai panna kokoon venheensä, valmistaa vaatteensa, takoa aseensa, tehdä ansoja, työkaluja, koristeita. Hänellä on heimonsa kaikki tiedot luonnosta; hän tietää, mitkä kasvikunnan tuotteet kelpaavat ravinnoksi ja mistä niitä on saatavana; hän tuntee eläinten, lintujen, kalain, hyönteisten tapoja ja olinpaikkoja, hän osaa auringon ja tähtien johdolla, kukkain asennosta tai puun samaloitumisesta löytää tietä, lyhyesti, hän pystyy itse tyydyttämään kaikki tarpeensa. Hänet voi erottaa tovereistaan ja sittenkin hän voi elää; ja senvuoksi hänellä on sitä riippumattomuutta, mikä tekee hänestä vapaan välipuheen kautta sitoutuneen asianosaisen suhteissaan siihen yhteiskuntaan, jonka jäsen hän on.

Verrattakoon nyt tähän metsäasukkaaseen työmiestä sivistyneen yhteiskunnan alimmasta kerroksesta, tuota miestä, joka viettää elämänsä valmistamalla yhtä ainoaa esinettä tai vielä useammin jotakin vähäistä osaa niistä moninaisista tuotteista, jotka muodostavat yhteiskunnan varallisuuden ja ovat välttämättömiä alkuperäisimpiinkin tarpeisiin, tuota miestä, joka ei pysty valmistamaan työhönsä tarvittavia työkaluja, vaan useimmiten työskentelee vierailta kaluilla, joita hän ei voi toivoa milloinkaan saavansa sanoa omikseen. Ollen pakotettuna kovempaan ja sitkeämpään työhön kuin itse villikään ja kuitenkin sillä ansaitsematta enempää kuin tämä, nimittäin elämän ylläpitämiseen välttämättömimpänsä, on hän päälliseksi kadottanut itsenäisyyden, jota villi omistaa. Hän ei pysty käyttämään voimiaan *valittömästi* tyydyttääkseen tarpeitaan, eipä edes välillisestikään siihen pysty ilman monien muiden myötävaikutusta. Hän on

ainoastaan rengas tuossa suunnattomassa tuottajain ja kuluttajain ketjussa, voimatta niistä erota, tai liikahtaa niiden liikkumatta. Mutta kuta kurjempi hänen asemansa yhteiskunnassa on sitä riippuvaisempi hän on yhteiskunnasta, sitä mahdottomampi hänen on tehdä jotain oman itsensä hyväksi. Hänen vallassaan ei ole edes tilaisuutta saada käyttää työtänsä täydellisesti omia tarpeitaankaan tyydyttääkseen, vaan sen tilaisuuden voi hänelle antaa tai häneltä ottaa toisten toiminta tai yleiset syyt, johon nähden hänellä ei ole vaikutusta enempää kuin aurinkokunnan liikkeisiin. Kirous, mikä kohtasi Adamia, katsotaan siunaukseksi, ja ihmiset ajattalevat, puhuvat, puuhaavat, säätävät lakeja, aivan kuin tuo yksitoikkoinen työ olisi itsessään jokin onni eikä mikään paha, jokin tarkoitusperä eikä vaan väline. Moisissa oloissa ihminen kadottaa ihmiskunnan oleellisimman ominaisuuden — jumalallisen voiman muutella ja valita ulkonaisia oloja ja elin- ehtoja. Hän muuttuu orjaksi, koneeksi, tavaraksi, esineeksi, joka monessa suhteessa on eläintä alempana.

En ole mikään haaveileva metsäasukkaiden ihailija. En perusta käsitystäni luonnon raaosta ihmisistä Rousseau'n, Châteaubriandin tai Cooperin teoksiin. Tunnen perin hyvin heidän aineellisen ja henkisen köyhyytensä, heidän alhaisen ja ahtaan näköpiirinsä. Uskon, että sivistys on ihmisen luonnollinen tarkoitusperä, uskonpa vielä, että se vapauttaa, kohottaa ja hienostaa kaikkia ihmisen taipumuksia; ja minä olen sitä mieltä, että ihminen, joka nauttii sivistyksen eduista, voi valittaa luonnontilan menettämistä ainoastaan ollessaan sellaisessa tunnelmassa, milloin hän on taipuvainen kadehtimaan märehdivien elukkainkin kohtaloa. Siitä huolimatta en luule yhdenkään ihmisen, joka avosilmin näkee eteensä, voivan olla tekemättä johtopäätöstä, että sivistyksemme sydämissä on olemassa ihmisluokkia, joiden oloihin raainkaan villi ei voisi kaupassa häviämättä olojansa vaihtaa. Varma vakaumukseni on, että jos elämän kynnyksellä annettaisiin vapaasti valittavaksi tahtooko tulla Tulimaan asukkaaksi, tulla musta-ihoiseksi, australilaiseksi, tulla napaseutujen eskimolaisen oloihin, vai tullako alimman köyhä-

listön jäseneksi sellaiseen sivistysmaahan kuin Englanti, niin ihminen tekisi verrattoman paljon paremman vaalin rupeamalla villiksi. Sillä nuo yhteiskuntaluokat, jotka keskellä rikkauden pesiä ovat äärimmäiseen kurjuuteen tuomitut, saavat kärsiä kaikkia metsäläisen puutteita omistamatta hänen personallisen vapautensa tuntoa; he ovat tuomitut suurempaan ahtauteen ja vähäpätöisyyteen, kuin hän, olematta tilaisuudessa kehittämään hänen raajoja hyveitään; jos heidän näköpiirinsä ovat hänen näköpiiriään laajemmat, niin auttaa se vaan heille paljastamaan, mitä onnea heiltä puuttuu.

Monesta on tämä tuntuva liiottelulta, mutta niin on ainostaan siksi, ettei hän itse ole milloinkaan huolinut oppia tuntemaan niiden yhteiskuntaluokkain todellista tilaa, joita aikamme sivistyksen rautainen kahle kaikella voimallaan puristaa. Tocqueville huomauttaa eräässä kirjeessään rouva Swetchinelle: „Pian sitä tottuu toisten kurjuuden ajatukseen, sillä kärsimys, jota joku ihminen tuntee yhä voimakkaammin mitä kauemmin sitä kestää, käy syrjästä katsojalle yhä helpommaksi nähdä juuri tämän kestävyytensä vuoksi“; ja ehkä tätä huomautusta parhaiten todistaa se seikka, että kaupungeissa, jossa on olemassa vaivaisten ja rikoksellisten luokka, jossa nuoret tytöt kylmästä vavisten ompelevat leipänsä ansaitsemiseksi, ja ryysyiset, avojalkaiset lapset pitävät katujen loka kotinansa, rahoja säännöllisesti kootaan lähetyssaarnaajain toimittamiseksi pakanamaille! Lähetyssaarnaajia pakanamaille! Pitäisi todella nauraa, ellei asia olisi niin surullinen. Sotajumala ei enää ojenna ahnaita, inhottavia käsiään saaliin tavotteluun; mutta kristityissä maissa on äitejä, jotka murhaavat lapsensa päästäkseen hautaus-apurahoihin käsiksi. Väitän, ettei kukaan pysty osottamaan luotettavista, metsäläisten elämää koskevista kertomuksista mitään esimerkkejä sellaisesta alentumisesta, jota voi lukea virallisista asiapapereista hienoimmissa sivistysmaissa — terveyslautakuntain kertomuksista ja muista köyhälistön oloja valaisevista lähteistä.

Se yksinkertainen teoria, jonka olen esittänyt (jos oikeastaan voi teoriaksi sanoakaan pelkkää ilmeisimpien tosiseikkain

tunnustamista), antaa selityksen tuohon yhteyteen köyhyyden ja rikkauden välillä, alhaisen työpalkan ja suuren tuotantovoiman välillä, inhimillisen pimeyden ja valistuksen välillä, todellisen orjuuden ja valtiollisen vapauden välillä. Se saattaa sopusointuun ilmiöitä, jotka muuten tuntuisivat arvotuksilta, osottaen niiden johtuvan yleisestä horjumattomasta laista; se selittää syyt seikkoihin, jotka ilman sitä olisivat kaikkea yhteyttä vailla. Se selittää, miksi kapitaalikorko ja työpalkat ovat uusissa maissa korkeampia kuin vanhoissa, vaikka varallisuuden tuotanto sekä keskimääräisesti että yleisesti on edellisissä tavallisesti vähempi. Se selittää, miksi parannukset, jotka lisäävät työn ja kapitaalin tuotantovoimaa, eivät tee edellisen eikä jälkimäisen korvausta suuremmaksi. Se selittää tuon niin sanotun ristiriidan työn ja kapitaalin välillä ja todistaa todellisen yhtäpitävyyden niiden keskinäisissä eduissa. Se riistää suojelustullijärjestelmältä viimeisenkin tuen, mutta osottaa samalla, miksi vapaa kauppa ei voi tuottaa työväestölle mitään pysyviä etuja. Se selittää, miksi puute kasvaa ylellisyyden mukana, ja mistä syystä rikkaudet kasaantuvat yhä valtavampiin joukkoihin. Se selittää syyt tuon tuostakin uudistuviin ahdinkoihin teollisuuden alalla, perustumatta nurinkurisiin käsityksiin liikatuotannosta tai liikakulutuksesta. Se selittää pakollisen työttömyyden suurien työtä haluvien joukkojen keskuudessa, jonka kautta pitkälle edistyneiden maiden tuotantovoimaa tuhlataan, tällöin tekemättä sitä hullunkurista otaksumista, että työtä olisi liian vähän saatavissa tai että työn tekijöitä olisi liian paljon. Se selittää, miksi koneilla usein on niin vahingollinen vaikutus työväestöön, kuitenkin kieltämättä niitä luonnollisia etuja, joita koneiden käyttäminen tuottaa. Se selittää, mistä syystä paheet ja kurjuus pesiytyvät usein juuri tiheimmän väestön keskuuteen, eikä tällöin lue Luojan viaksi niitä lakeja, jotka ovat johtuneet ainoastaan ihmisten omasta lyhytnäköisyydestä ja itsekkäistä laitoksista.

Tämä selitys on täydessä sopusoinnussa kaikkien tosseikkain kanssa.

Katsahtakaapa meidän päiviemme maailmaan. Mitä eri-

laisimmissa maissa — erilaisissa mitä tulee sekä valtiomuotoon että teollisuuteen, verotus- ja rahalaitokseen — kaikissa tapaamme kurjuutta työväen keskuudessa; mutta samalla huomaamme kaikkialla, missä köyhyyttä on keskellä rikkautta, että maa on yksinoikeuden alainen; ettei maata käsitellä koko kansan yhteisenä omaisuutena, vaan yksityisen yksityisomaisuutena; että sen käyttämisestä työ saa maksaa suuret määrät työn tuloista. Katsohtakaamme nykyiseen maailmaan, verratkaamme eri maita toisiinsa, ja me saamme nähdä, ettei se ole kapitaalın runsaus taikka työn tuotteliaisuus, mikä saattaa palkan korkeaksi tai alhaiseksi, vaan se määrä, minkä ne, jotka ovat maan yksinoikeudekseen tehneet, voivat maakoron avulla itsellensä työn tuloista anastaa. Eikö se ole tietämättömimpienkin tietämä merkillisyys, että uudet maat, missä rikkautta on semmoisenaan vielä vähän, mutta maa halpaa, ovat aina työväelle parempia kuin rikkaat seudut, missä maa on kallista. Emmekö kaikkialla tee sitä havaintoa, että missä maata on verrattain halvasta saatavana, siellä palkat ovat verrattain korkeita? Ja että missä maa on kallista, siellä palkat ovat alhaisia? Mitä enemmän maan arvo lisääntyy, sitä syvemmäksi tulee köyhyys ja yleinen varattomuus saa valtaa. Uusissa siirtoloissa, missä maa on halpaa, emme tapaa nimeksikään kerjäläisiä, ja erilaisuudet elämäntavoissa ovat peräti vähäisiä. Suurissa kaupungeissa, missä maa on niin arvokasta, että sitä lasketaan neliötuumittain, tapaamme köyhyyden ja ylellisyyden äärimmäisyyksiä toinen toisensa rinnalla. Ja tämä epäsuhtaisuus yhteiskunnallisen asteikon molempien äärimmäisten päitten välillä voidaan laskea maan hinnan mukaan. Maa on New-Yorkissa kalliimpaa kuin San Fransiskossa, ja New-Yorkissa voi San Fransiskon asukas nähdä likaa ja kurjuutta, joka täyttää hänet kauhulla. Lontoossa on maa vielä kalliimpaa kuin New-Yorkissa, ja niinpä Lontoossa on myöskin lika ja kurjuus vielä pahempaa kuin New-Yorkissa.

Jos saman maan oloja verrataan eri ajoilta toisiinsa, niin on sama seikka selvästi esiintyvä. Pitkien tutkimustensa tuloksena lausuu Hallam vakaumuksenaan, että palkka ruumiillisesta

työstä oli keskiaikana Englannissa suurempi kuin nykyään. Miten asia muuten lieneekään, on kaikissa tapauksissa ainakin selvää, että jos se olikin alhaisempi, ei se voinut olla paljon alhaisempi nykyistä. Työn tuotteliaisuuden suunnaton kasvaminen, jota maanviljelyksessäkin on arvosteltu 700 tai 800 prosentiksi ja joka monessa teollisuuden haarassa on miltei arvaamaton, on kohottanut ainoastaan maakorkoa. Maakorko pelto-
maasta Englannissa on tätä nykyä, professori Rogersin laskujen mukaan, rahassa 120 kertaa niin suuri kuin se oli 508 vuotta sitten, ja vehnässä laskettuna 14 kertaa niin suuri, silloin kuin korko rakennustonteista ja vuorikaivosalueista on vielä verrattoman paljon suurempi. Professori Fawcettin laskujen mukaan on Englannin maaomaisuuden korkoarvo, kapitaaliksi laskettuna, 4,500,000,000 puntaa sterl. (eli noin 112,500 miljoonaa markkaa), s. o., muutamalla tuhannella englantilaisella on kaikkien muiden työhön sellainen oikeus, jonka kapitaalisesti laskettu kokonais-arvo olisi enemmän kuin kahdesti niin suuri kuin Englannin koko väestön arvo, jos se olisi orjuudessa ja orjan arvo laskettaisiin Etelä-Valloissa v. 1860 vallinneen keskimääräisen neekerihinnan mukaan.

Belgiassa ja Flanderissa, Ranskassa ja Saksassa on maan arvo ja peltomaan myyntihinta tullut kaksinkertaiseksi viimeisten 30 vuoden kuluessa.¹⁾ Lyhyesti, suurentunut tuotantovoima on kaikkialla nostanut maan arvoa, mutta ei missään työn arvoa; sillä vaikka palkka muutamain paikoin lieneekin määränsä puolesta jonkun verran noussut, niin on ilmeistä, että tuo on ollut muiden syiden aiheuttamaa. Monin paikoin se on määrässään alentunut — nimittäin missä se yleensä on voinut alentua; sillä on olemassa tuo vähin määrä, jonka alapuolella työväki ei enää voi pysyä lukunsa puolesta entisellään. Mutta suhteessaan tuotteeseen on työpalkka kaikkialla laskenut.

Miten „musta surma“ oli vaikuttanut tuon suuren palkkojen kohoamisen Englannissa 14:nellä vuosisadalla, näkyy sel-

¹⁾ „Systems of Land Tenure“, Cobden-klubin julkaisuja.

västi maanomistajien ponnistuksista saada palkat lain kautta määrätyiksi. Onhan aivan epäilemätöntä, että tämä hirmuinen väkiluvun vähennys oikeastaan vähensi työn tuottavuutta, eikä suinkaan sitä lisännyt; mutta maan kysynnän väheneminen painoi maakorkoa alas vielä suuremmassa määrässä, ja palkat nousivat semmoisella vauhdilla, että katsottiin tarpeelliseksi turvautua pakkokeinoihin ja rangaistusuhkiin pitääkseen niitä alhaisina. Aivan päinvastainen oli vaikutukseltaan se yksinoikeuden anastus maahan, joka tapahtui Englannissa Henrik VIII:n hallitessa, nimittäin yhteismaiden anastuksen ja kirkon tilusten jaon kautta kaikellaisten satunnaisten onnenonkijain kesken, jotka siten saivat tilaisuuden perustamaan aatelisukuja. Tulos oli sama kuin se, johon maa-arvon keinoteltu nostaminen pyrkii. Malthuksen ilmotuksen mukaan (teoksessaan „Taloustieteen pääpiirteet“ hän mainitsee tuon seikan, kuitenkin näkemättä sen yhteyttä maanomistusjärjestelmän kanssa) voitiin Henrik VII:n hallitessa puolesta vakasta vehnää ostaa vaan vähän päälle yhden tavallisen päivätyön, silloin kuin Elisabethin hallituksen viime puoliskolla semmoisesta määrästä saatiin kolme tavallista päivätyötä. Tuskin pystyy ajattelemaan, että työpalkkojen aleneminen todella olisi ollut niin suuri kuin tämä vertaus todistaisi; mutta että aleneminen kuitenkin tapahtui ja että suuri hätä oli työväestössä vallalla, se nähdään valituksista „työttömien kuleksijain“ johdosta ja niistä asetuksista, jotka säädettiin niiden kukistamiseksi. Maan nopea joutuminen yksinoikeuden alaiseksi, keinotellun korkolinjan nouseminen säännöllistä korkolinjaa ylemmäs, kehitti irtolaisuutta ja köyhyyttä, aivan samalla tavalla kuin vielä meidänkin päivinäimme voimme samankaltaisissa oloissa nähdä tapahtuvan Yhdysvalloissa.

„Maa, josta ennen annettiin 29 ja 40 puntaa vuosittain“, sanoo Hugh Latimer, „tuottaa nykyään 50 ja 100 puntaa vuotuista vuokraa. Isäni oli maamies; hänellä ei ollut mitään omaa maata, vaan ainoastaan arentitalo, josta maksoi korkeintaan 3 tai 4 puntaa vuosittain, ja piti maata viljelyksessä niin, että kuusihenkinen perhe sai siitä elatuksensa. Laidunta oli 100:lle

lampaalle ja äidilläni oli 30 lypsylehmää; isä teki kuninkaalle ratsupalvelusta haarniskassa, ja täysissä sotatamineissa hän saapui katsastukseen vastaanottamaan kuninkaalta palkkaa. Muistan vielä, kuinka panin hänelle haarniskaa nappeihin hänen lähtiesään Blackheath kentälle. Hän käytti minua koulussa ja antoi sisarilleni, jotka oli kasvattanut uskossa ja Herran pelvossa, myötäjaisiksi 5 puntaa. Hän oli naapureilleen vierasvarainen ja antoi almuja köyhille. Ja tätä kaikkea hän teki saman arentimaansa tuloista, josta sen nykyinen vuokraaja vuosittain maksaa 16 puntaa tai enemmänkin pystymättä suorittamaan mitään palvelusta kuninkaalle, itselleen tai lapsilleen, eikä edes nälkäistä ravitsemaan tai janoista juottamaan“.

„Siitäpä onkin seurauksena“, sanoo Thomas Morus puheessaan pikkuvuokraajain karkotuksista, minkä maakoron nouseminen oli aiheuttanut, „että nuo ihmisparat, miehet, vaimot, perheen isät, orvot, lesket, vanhemmat lapsineen, suuret perheet, kaikki ajetaan kotikentiltänsä avaralle maantielle.“

Niinpä tuli Latimerien ja Moruksien jälkeläisistä — tuon valtavan hengen jälkeläisistä, joka Oxfordissa marttyyrirovion liekkien keskeltä huudahti: „ole mies, mister Ridley“, tuosta voiman ja lempeyden sekotuksesta, jota ei onni pystynyt turmelemaan, ei pyövelin kirves pelottamaan — tuli varkaita ja maankuljeksijoita, sai alkunsa koko tuo joukko rikoksia ja kurjuutta, joka on yhä näivettämässä hienoimpia terälehtiä Englannin ruusussa ja matona sen juuria kalvaa.

Mutta miksipä emme yhtä hyvin rupeisi etsimään historiallisia todistuksia kappalten painolakiin. Tässä puheena oleva periaate on yhtä yleispätevä ja selvä. Että maakoron *täytyy* alentaa työpalkkoja, on yhtä selvää kuin että jäännös tulee sitä pienemmäksi mitä suurempi vähentäjä on. Että maakorko todella *alentaa* palkkaa, sen voi jokainen panna merkille, oleskelipa missä kohden maailmaa tahansa, kunhan vaan ympärilleen silmäilee.

Mitään salaisuutta ei ole niissä syissä, miksi palkat vuonna 1849 Kaliforniassa ja vuonna 1852 Austraaliassa niin äkkiä ja

niin suuressa määrin nousivat. Kultakaivosten löytäminen kenenkään omistamattomassa maassa — missä työnteko siis oli jokaiselle vapaa — se se kokkien kuukauspalkat San Fransiskon ravintoloissa nosti 500:aan dollariin ja laivat mädännytti satamoihinsa perämiesten ja miehistön puutteesta, kunnes laivain omistajat myöntivät palkkoihin, jotka kaikkialla muualla olisivat tuntuneet suorastaan satumaisilta. Jos nuo kultakaivokset olisivat olleet yksityisten omistamilla mailla tai tulleet heti anastetuiksi, joten maakorkoa olisi syntynyt, silloin eivät olisi palkat, vaan maiden arvot nousseet. Comstockin kultasuoni oli rikkaampi kuin vesijätöt, mutta joutui heti anastuksen alaiseksi, ja että palkkaa maksettiin 4 dollaria miehille, jotka saivat melkein paistua tehdessään työtä 2000 jalkaa maanpinnan alapuolella, mihin heille oli hengitysilmaa pumpattava, siitä saa kiittää ainoastaan kaivostyömiesten yhdistyksen lujaa järjestöä ja sen vahingon pelkoa, minkä tuo yhdistys olisi voinut aikaansaada. Comstock-suoni on nostanut maakorkoa. Näiden kaivosten myyntihinta nousee satoihin miljooniin, ja se on luonut yksityisomaisuuksia, joiden kuukautiset tulot voidaan laskea sadoissa tuhansissa, ellei miljoonissakin. Mitään salaisuutta ei ollut myöskään siinä, miksi Kaliforniassa palkat, oltuaan ensi vuosina erinomaisen korkeita, alentuivat melkein Idässä vallitsevien määrien tasalle, ja miksi palkat yhä vieläkin pyrkivät alenemaan.

Työn tuotteliaisuus ei ole vähennyt, päinvastoin, se on, kuten olen osottanut, lisääntynyt; mutta työn on nyt maksaminen maakorkoa siitä, mitä se tuottaa. Kun kultaa sisältävät vesijätöt olivat tyhjennetyt, oli käyminen käsiksi syvemmällä oleviin suoniin ja peltomaihin; mutta kun nuo olivat saaneet joutua yksityiseen omistukseen, niin siksi nyt saamme San Fransiskonkin kaduilla nähdä vaeltelemassa ihmisiä, jotka ovat valmiit työhön melkein mistä hinnasta tahansa; — sillä luonnon edut eivät enää ole työn vapaasti saatavissa.

Totuus on ilmeinen. Tehkää jollekin ihmiselle, joka osaa ajatella johdonmukaisesti, tällainen kysymys:

„Otaksukaamme, että Englannin kanavasta tai Pohjois-

merestä kohoaisi maa, joka ei kuuluisi kenellekään, missä tavallisella rajattomassa määrässä saatavalla työllä voisi ansaita 10 shillingin päiväpalkka, ja missä maa ei voisi tulla yksityiseen omistukseen, vaan olisi kaikkien käytettävänä, niinkuin ne yhteismaat, jotka kerran muodostivat suuren osan Englannin maalasta. Mikä vaikutus tällä seikalla olisi Englannissa vallitseviin palkkoihin?”

Jokainen vastaisi teille heti, että päiväpalkka Englannissa pian kohoaisi 10 shillinkiin.

Mutta jos vielä tekisi toisen kysymyksen: „Miten se vaikuttaisi maakorkoon Englannissa?” niin hetken mietittyään hän vastaisi, että maakoron pitäisi välttämättä laskeutua; ja jos hän tahtoisi ajatella tarkemmin, miten asiat edelleen muodostuisivat, niin olisi hänen lisääminen, että tämä kaikki tulisi tapahtumaan ilman että sen kautta mikään perinpohjaisempi muutos Englannin teollisuuden muodoissa ja suunnissa syntyisi, koska on otaksuttavaa, että ainoastaan se osa tuotannosta tulisi jätetyksi, joka nyt antaa työlle ja maanomistajalle yhteensä vähemmän, kuin minkä työ voi ansaita uusissa olosuhteissa. Palkkojen suuri nouseminen tapahtuisi kuten sanottu maakoron kustannuksella.

Kääntykäämme nyt vielä samaan henkilön puoleen, tai ehkä paremmin jonkun paksupäisen liikemiehen puoleen, jolla ei ole mitään teorioja, vaan joka hyvin ymmärtää rahoja ansaita, ja sanokaamme hänelle: „tuossa on pieni kylä; kymmenen vuoden kuluttua on se muuttunut suureksi kaupungiksi, kymmenen vuoden kuluttua on rautatie astunut hevoskyydin sijaan, sähkövalo kynttiläin sijaan, ja kaikkia koneita ja parannuksia, jotka ovat tehneet työn tuotteliaisuuden niin paljoa suuremmaksi, on siellä oleva yllin kyllin. Onko kapitaalikorko niiden kymmenen vuoden kuluttua oleva nykyistä korkeampi?”

Hän vastaa siihen: „ei”.

„Tulevatko palkat tavallisesta työstä olemaan suurempia? Tuleeko miehellä, jolla ei ole muuta kuin työhön tottuneet käntensä, olemaan helpompi elättää itseään ja pysyä itsenäisenä?”

Tähän hän on vastaava: „ei; tavallisesta työstä ei tulla maksamaan enempää, vaan päinvastoin on kaikkea syytä otaksua, että palkat alenevat; yksinkertaisten työmiesten ei ole oleva helpompi pysyä itsenäisinä ja tulla toimeen; luultavampaa on, että heidän olonsa käyvät kokolailla vaikeammiksi.“

„Mikä on siis enenevä?“

„Maakorko, maan arvo. Mene, hanki heti itsellesi kiinteimistö, äläkä hellitä sitä käsistäsi.“

Ja jos sellaisissa oloissa hänen neuvoansa seuraatte, ette tarvitse tehdä mitään muuta. Voitte istua piippuanne polttamaan tai paneutua pitkäksi kuin mikäkin Neapelin latsaroni tai Meksikon leperos; voitte kohota katastelemaan maailmata ilmapallosta, tai kiivetä huviksenne johonkin maarotkoon; sillä panematta tikkua ristiin, vähimmälläkään toimella yhteishyvää edistämättä te tulette kymmenessä vuodessa upporikkaaksi! Tuossa uudessa kaupungissa teillä tulee kaiketi olemaan komea kivimuuri; — mutta kaupungin julkisten rakennusten joukossa on oleva myös kyöhäinhuone.

Kaiken tämän pitkän tutkimuksen perästä olemme päässeet sen yksinkertaisen totuuden perille, että koska työn suorittamiseksi varallisuuden tuottamista varten maa on välttämätön, niin maan omistaminen merkitsee samaa kuin oikeus työn kaikkiin hedelmiin, paitsi sitä määrää, mikä on välttämätön, jotta työmiehet näpin pysyisivät elossa. On kuin olisimme kulkeneet vihollismielisen maan halki, jossa jokainen askel on punnittava, jokainen asema linnotettava, jokainen syrjäpolku vakoiltava; tämän yksinkertaisen totuuden yhteys yhteiskunnallisten ja valtiollisten kysymysten kanssa on lukemattomille ihmisille salaisuutta osaksi juuri tämän yksinkertaisuutensa vuoksi, mutta vielä enemmän se on sitä laajalle levinneiden harhaluulojen ja virheellisen ajatus-tavan vuoksi; ihmiset hakevat kaikkialta muualta paitsi oikeasta paikasta selitystä siihen epäkohtaan, joka uhkaavana painajaisena lepää sivistyneen maailman päällä. Ja näiden huolellisesti sommiteltujen järkeilyjen ja harhaan johtavien teorioiden takana seisoo tarmokkaasti toimiva valta, joka, olivatpa maan valtiolliset lai-

tokset millaisia tahansa, säätää lakeja ja johtaa ihmisajatuksia: laajan ja mahtavan rahanhimon valta.

Mutta niin yksinkertainen ja selvä on tämä totuus, että ken sen on kerran oikein oivaltanut, hän on kaikkialla tunteva sen piirteitä. On olemassa kuvia, joita katsellessa ei ensi näkemältä huomaa muuta kuin sikinsokin meneviä viivoja, jotakin maiseman, puun tai muun sellaisen töherryttä. — kunnes vihdoin hoksaa, että kokonaisuutta tarkastellessa siitä esiintyy joku pää tai muu ihmiskuva. Kun tuon on kerran hoksannut, on asia sittemmin katsojalle aina selvä. Juuri niin on asianlaita puheena olevassakin kysymyksessä. Tämän totuuden valossa ryhmittyvät tosiseikat luonnolliseksi kokonaisuudeksi, ja mitä eriluontoisimmat ilmiöt nähdään johtuvan yhdestä ainoasta suuresta periaatteesta. Selitys sivistyksemme tuottamaan varallisuuden jakaantumisen epätasaisuuteen ei ole työn ja kapitaalikeskinäisessä suhteessa eikä väestön kasvamisessa elatusvarainylitse. Suuri syy tähän epätasaisuuteen on maaomistuksen epätasaisuus. Omistusoikeus maahan on tuo suuri perussyy, josta äärimmäisesti riippuu kansan yhteiskunnalliset, valtiolliset ja siis henkiset ja siveelliset olot. Eikä muuten voi ollakaan. Sillä maa on ihmisen asuinpaikka, se varastohuone, josta hänen on tarpeensa noutaminen, se aines, johon hänen on työnsä paneminen kaikkien hänen halujensa tyydyttämistä varten; sillä eipä edes meren aarteita pääse hyväksensä käyttämään, ei auringon valosta nauttimaan eikä luonnonvoimia palvelukseensa saattamaan maata tai sen tuotteita käyttämättä. Maasta olemme me syntyneet, siitä me elämme, siihen me kerran palaamme — maa-emon lapsia me olemme yhtä hyvin kuin tuulessa häilyvä ruoho tai kedon kukka. Ota ihmiseltä kaikki, mikä maahan kuuluu ja hänestä ei ole mitään muuta kuin henki jälellä. Aineellinen edistys ei voi tehdä meitä maasta riippumattomiksi, se voi ainoastaan enentää kykyämme varallisuuden tuottamiseen siitä; ja senvuoksi, kun maa on tehty yksityisomistuksen alaiseksi, edistys jatkuu loppumattomiin nostamatta palkkaa tai parantamatta niiden tilaa, joilla ei ole omaa muu kuin käsivartensa. Se voi

ainoastaan auttaa maa-arvon kohoamista, se voi ainoastaan suurentaa sitä valtaa, jota maan omistaminen tuottaa. Kaikkialla, kaikkina aikoina, kaikkien kansain keskuudessa on maan omistus ollut ylimystön tukena, suurten omaisuuksien perustuksena, vallan lähteenä. Niinkuin sanoivat bramiinit harmaan muinaisuuden takaa:

Kelle maa kuuluu, sille sen hedelmät kuuluvat. Valkeat auringonvarjostimet ja ylpeydessään temmeltäväiset norsut ovat maan omistuksen kukkia.

KUODES KIRJA.

Parannuskeino.

„Tämän maailman tavarain ja oikeuksien uusi oikeamielinen jakaminen olisi oleva ihmiskunnan johtajien pääasiallisena huolena.“

de Toçqueville.

„Kysymyksen ollessa kansan aseman pysyväisestä parantamisesta vähäiset keinot eivät saa aikaan edes vähäisiä tuloksia, sillä ne eivät saa aikaan mitään tuloksia.“

John Stuart Mill.

1 LUKU.

Tavallisten parannusehdotusten riittämättömyys.

Pohjaan asti tutkittuamme syytä kasvavan rikkauden keskellä vallitsevaan köyhyyteen, olemme samalla päässeet parannuskeinonkin perille; mutta ennenkuin siirrymme sitä esittelymme osaa käsittelemään, näyttää tarpeelliselta luoda yleiskatsaus niihin pyrintöihin eli parannusehdotuksiin, joihin tavallisesti vedotaan ja joita ensin suositellaan. Meidän ehdottamamme parannuskeino on samalla kertaa sekä jyrkkä että yksinkertainen; se on niin jyrkkä, että muutamalla taholla sitä ei oteta tosimitä punnittavaksi, niin kauan kuin uskotaan vähemmän jyrkkien keinojen vaikutukseen, ja samalla niin yksinkertainen, että toisella taholla sen erinomainen voima ja merkitys helposti jää huoma-

matta, kunnes kaikellaiset mutkikkaammat toimenpiteet on ehditty turhiksi havaita.

Ne keinot ja toimenpiteet, joita meidän päivinämme sekä sanomalehdistössä että julkisissa ja yksityisissä keskusteluissa esitetään ehdottomasti tehokkaiksi, kun on kysymys köyhyyden ja kurjuuden poistamisesta, voidaan jakaa kuuteen luokkaan. En tarkota, että olisi olemassa niin monta eri puoluetta tai taloustieteellistä koulua, vaan, ainoastaan, että meidän tutkimukseemme nähden nuo vallitsevat mielipiteet voidaan paremman yleiskatsauksen saavuttamiseksi siten ryhmitellä. Tarkastelumme helpottamiseksi ja paremman selvyuden vuoksi tulemme päälliseksi tutkimuksissamme erottamaan toisistaan muutamia parannusehdotuksia, jotka tavallisesti ajatellaan yhdessä oleviksi.

Olemme jo kumonnet niiden ihmisten mielipiteet, jotka elävät siinä hurskaassa uskossa, että aineellinen edistys on vihdoin itsestään kokonaan poistava kaiken köyhyyden, samoin myös niiden, jotka väestön lisääntymisen ennako-ehkäisyä pitävät tehokkaimpana parannuskeinona.

Tahdomme nyt tarkastella mitä toiveita voi antaa:

- 1) suurempi säästäväisyys valtiomenoissa;
- 2) parempi opetuksen järjestäminen työläisluokan keskuudessa, samoin kuin heidän totuttamisensa suurempaan ahkeruuteen ja säästäväisyyteen;
- 3) työväen liittäytyminen palkkojen kohottamisen tarkotuksessa;
- 4) työn ja kapitaalın yhteistoiminta;
- 5) hallituksen johto ja sekaantuminen;
- 6) maan yleisempi jakaminen.

Järjestäen aineistomme näiden kuuden otsakkeen alle voimme luullakseni saada hyvän yleiskatsauksen kaikista parannustoiveista ja yhteiskunnallisten epäkohtain lieventämisehdotuksista, puhumatta nyt vielä siitä yhtä yksinkertaisesta kuin perinpohjaisesta keinosta, jonka minä olen ehdottava.

1. Suurempi säästäväisyys valtion menoissa.

Vielä joku vuosi sitte oli amerikkalaisten keskuudessa

uskonkappaleena eräs mielipide, jota myös Europan vapaamieliset puolueet kannattivat, nimittäin, että hätä vanhan maailman sorrettujen kansankerrosten keskuudessa olisi aiheutunut ylimyksellisistä ja monarkisista hallitusmuodoista. Tuosta uskosta ovat nyttemmin kuitenkin luopuneet kaikki ajattelevat ihmiset, sittenkin Yhdysvaltain tasavaltaisten laitosten ohella samantapaista yhteiskunnallista kurjuutta on ilmestynyt kuin Europassakin, vaikkei se uudessa maailmassa ehkä olekaan ehtinyt yhtä voimakkaaksi paisumaan. Mutta yhä vieläkin luetaan noiden yhteiskunnallisten muotojen syyksi etupäässä noita suunnattomia rasituksia, joita hallitukset maan kannettavaksi panevat — noita suuria velkakuormia, sotajoukkoja ja sotalaivastoja kaikkine niihin kuuluvine laitoksineen, sitä tuhlaavaisuutta, mikä on sekä tasavaltaisen että monarkisen hallitusmuodon, mutta ennen kaikkea suurkaupunkien hallintojen tunnusmerkinä. Tähän tulee lisäksi tuo erittäinkin Yhdysvaltain suojelustullijärjestelmää vaivaava ryövääminen viranomaisten puolelta, joka vastaa yhtä dollaria kutakin valtion rahastoon tulevaa 25 senttiä kohden, ellei ehkä neljää tai viittäkin dollaria, kuluttajain taskuista. Näyttäähän kylläkin selvää yhteyttä olevan noiden tällä tavalla kansan varastoista otettujen summain ja alemman kansan keskuudessa vallitsevan puutteen välillä; ja pintapuolisesti asiaa tarkastellen pian onkin valmis otaksumaan, että jokin vähennys näissä hyödyttömissä, kuulumattomissa rasituksissa helpottaisi työläiskansan toimeentuloa. Mutta jos tarkastaa asiaa ennen selittämiemme taloustieteellisten periaatteiden valossa, niin saa nähdä, ettei seuraus olisikaan tällainen.

Sen määrän alentaminen, mikä veroina otetaan jonkun kansan tuotannolta kokonaisuudessaan, olisi yksinkertaisesti samaa kuin lisäys tuotantokyvyssä. Se tulisi vaikutuksensa puolesta kohottamaan tuotteliaisuutta aivan samalla tavalla kuin väestön kasvaminen ja teknillinen edistys sitä kohottavat. Mutta niinkuin jälkimäisessä tapauksessa edut kohonneen maakoron muodossa pakostakin joutuvat maanomistajille, niin olisi käyvä edellisessäkin tapauksessa.

Työn ja kapitaalın tuloilla kannatetaan nykyään Englannissa äärettömän valtiovelan räsitus, virallista valtiokirkkoa, kallista hovielämää, lukemattomia virkamiehiä, joilla ei ole mitään tekemistä, suurta sotajoukkoa ja vielä suurempaa sotalaivastoa. Otaksuamme, että velkaa ei enää tunnustettaisi, että kirkko erotettaisiin valtiosta, kuninkaallinen perhe ajettaisiin maanpakoon ja olisi pakotettu omalla työllään itseään elättämään, sinekuristit poistettaisiin, armeija hajotettaisiin, laivaston upseerit ja miehistö laskettaisiin palveluksesta ja laivat myytäisiin. Siten tulisi äärettömän verohelpotus mahdolliseksi. Puhdas tulo, mikä jäisi jaettavaksi tuotantoon osaa ottaneiden kesken, olisi tullut kokolailla suuremmaksi. Mutta tuo enennys olisi samaa laatua kuin se, minkä teknilliset edistykset jo kauan sitte ovat vaikuttaneet ja yhä vaikuttavat; kuitenkin ei lisäys olisi lähimainkaan niin suuri kuin höyryn ja koneiden käytäntö olivat saaneet aikaan viimeisten kahdenkymmenen tai kolmenkymmenen vuoden kuluessa. Ja niinkuin nämä enennykset eivät ole auttaneet köyhälistöä, vaan ainoastaan saaneet maakoron kohoamaan, niin ei tuokaan enennys mitään auttaisi. Englantilaiset maanomistajat niittäisivät itselleen kaikki edut. En tahdo kieltää, että jos kaikki tuo pantaisiin toimeen äkkiä ja ilman vallankumouksen yhteydessä olevia hävityksiä ja kustannuksia, siitä olisi jonkun verran, ja joksikin ajaksi parannusta alinten luokkain oloissa; mutta moinen äkillinen ja kuitenkin rauhallinen uudistus on ilmeisesti mahdoton. Jos se taas olisi mahdollinen, niin olipa parannus mikä tahansa, sen lopultakin nielisi kohoava maakorko, kuten Yhdysvaltainkin kehityksestä näkyy.

Ja myös siinäkin tapauksessa, että Yhdysvalloissa veromaksut alennettaisiin vähimpäänsä ja verot nostettaisiin tuloista, niin hyöty ei varmaankaan olisi suurempi kuin minkä verran rautatietkin ovat hankkineet enemmän varallisuutta kansalle kokonaisuudessaan; mutta tämän enentyneen summan jakautumisessa tulisivat taas samat muuttumattomat lait vallitsemaan. Työstänsä elävien ihmisten asema ei ajanpitkään olisi mitenkään parantunut.

Hämärä aavistus tästä asiasta alkaa tunkeutua kansankerrokseen ja muodostaakin jo vakavimpia valtiollisia kysymyksiä amerikalaisessa tasavallassa. Ne, joilla ei ole muuta kuin työnsä, ja erittäin kaupunkien köyhälistöt, nuo yhä kasvavat luokat, eivät suuriakaan välitä hallituksen tuhlaavaisuudesta, ovatpa päinvastoin taipuvaisia näkemään siinä jotakin hyvää, koska se muka „antaa työtä“ ja „panee rahat liikkeelle“. Olipa New-Yorkissa ennen muinoin Tweed niminen mies, joka sen kaupungin nylki yhtä perusteellisesti kuin jokin sissisodan päällikkö saattaa nylkeä vallottamaansa kaupunkia; (mutta Tweedin tapaisia tyyppejä ovat kaikki nuo uudenaikaiset ryövärit, jotka anastavat käsiinsä kaikkien nuorien kaupunkiemme hallinnot.) Tämä Tweed hän epäilemättä oli hyvin suosittu mies vaalimiesten enemmistön keskuudessa, vaikka hänen varkautensa olivat ilmeisiä ja tulivat julkisesti näkyviin timanttien ja tuhlailevan elintavan muodossa. Vielä sittenkin kuin hän jo oli asetettu syytettyjen penkille, hän riemulla valittiin senaattiin, ja kun hän kiinnisaatuna pakolaisena kuljetettiin oikeuden istunnosta vankilaan, tervehti häntä kadulla yleisö eläköönhuudoilla. Hän oli yleisistä varoista kavaltanut useampia miljooneja; mutta köyhälistöstä hän ei tuntunut varkaalta heihin itseensä nähden. Ja taloustiede päättää heidän olleen oikeassa.

Ymmärrettäköön minua oikein. En minä pidä säästäväsyyttä valtion ja kunnallisten varain hoidossa tarpeettomana, sanon ainoastaan, että näiden menojen vähentämisellä ei ole mitään välitöntä vaikutusta köyhyyden poistamiseen ja työpalkkojen kohottamiseen, niin kauan kuin maa on yksinoikeuden alaisena.

Vaikka asianlaita on sellainen, pitäisi kuitenkin alintenkin luokkain etujen kannalta olla mitään ponnistuksia säästämättä tarpeettomien menojen välttämiseksi. Mitä kalliimpi ja mutkikkaampi hallitus on, sitä enemmän se erkaantuu kansasta ja muuttuu riippumattomaksi vallaksi, ja sitä vaikeammaksi käy saattaa kansan elinkysymyksiä kansan itsensä ratkaistavaksi. Kaikki, mikä auttaa tekemään hallitusta yksinkertaiseksi ja hal-

vaksi, auttaa myös saattamaan sitä kansan valvonnan alaiseksi ja antamaan etusijaa todella tärkeille kysymyksille. Mutta ei mikään rajoitus valtiomenoissa voi semmoisenaan tuottaa parannusta tai helpotusta siihen epäkohtaan, joka saa varallisuuden alituisesti jakautumaan niin epätasaisesti.

2. Sivistyksen levittäminen sekä ahkeruuden ja säästäväisyyden edistäminen.

Yläluokissa on ja on vanhoista ajoista asti ollut olemassa hyvin yleinen luulo, että kansanjoukkojen köyhyys ja kärsimykset ovat seurauksia heidän laiskuudestaan, saamattomuudestaan ja tyhmyydestään. Tämä usko, joka on omansa rauhottamaan vastuunalaisuuden tunnetta ja samalla kutkuttaa asianomaisten itserakkautta, on sellaisissa maissa kuin Yhdysvallat, missä kaikki ihmiset ovat valtiollisesti yhdenarvoiset ja missä yhteiskunnan nuoruuden vuoksi ihmisten luokittelemisen koskee enemmän vaan yksityisiä eikä kokonaisia sukuja, vielä enemmän levinnyt kuin vanhoissa maissa, missä rajat ihmisten välillä ovat ammoisista ajoista olleet olemassa ja paljon jyrkempinä. Onhan aivan luonnollista, että ne, jotka ovat paremman yhteikunnallisen asemansa todella saavuttaneet tarmokkuutensa, kokemuksensa ja sen älykkyytensä vuoksi, mikä neuvoi heille käyttämään hyväkseen tarjolla olevia etuja,¹⁾ kuvailevat, että köyhät ovat jääneet köyhiksi ainoastaan näiden ominaisuuksien puutteessa.

Mutta jokainen, ken on ymmärtänyt varallisuuden jakautumisen lakeja sellaisina kuin ne edellisissä luvuissa ovat tulleet esitetyiksi, on huomaava tuon luulon erehdykseksi. Yhtä hyvällä syyllä voisi väittää, että jokainen, joka ottaa osaa kilpajoihin, on voittava. Että *kuka tahansa* voisi voittaa, on totta, mutta että *kaikki* voisivat voittaa, on mahdotonta.

Sillä heti kun maa on saanut myyntiarvon, niin työpalkat eivät enää, kuten edellisestä olemme nähneet, riipu työn tuot-

¹⁾ Ollaksemme puhumatta siitä suuremmasta tunnottomuudesta, mikä useinkin on paras ominaisuus tekemään miljoonan omistajaa sel-laisesta henkilöstä, joka muuten ehkä olisi pysynyt köyhänä miehenä.

teesta, vaan siitä, mikä jää jällelle, kun maakorko on vedetty pois; ja niin pian kuin maa on täydellisesti anastettu, kuten kaikkialla muualla paitsi aivan uusissa maissa onkin asianlaita, täytyy maakoron painaa palkat alas siihen kohtaan asti, missä köyhimmät luokat juuri näpin voivat elättää itsensä ja lisääntyä; palkat täten pakotetaan vähimpään määräänsä, joka riippuu siitä, mitä sanomme „the standard of comfort“ s. o. siksi määräksi välttämättömiä ja tottumuksesta riippuvia tarpeita, jotka ovat työläisten vähimpänä vaatimuksena voidakseen elää. Näin ollen on ahkeruus, taito, tyytyväisyys ja äly, olipa kuinka suuri tahansa, ainoastaan siinä tapauksessa yksilölle hyödyllinen, että ne kohottavat hänet muita ylemmäksi — aivan niinkuin kilpajoissa nopeus hyödyttää kilpailevaa ainoastaan mikäli hän todella on muita kilpailijoita nopeampi. Jos joku tekee työtä enemmän tai tavallista taidokkaammin ja älykkäämmin, niin pääsee hän muiden edelle; mutta jos ahkeruus, taito ja äly kohoaa keskimääräisesti samalle asteelle, niin tulee työn lisääntynyt tuotantokyky saamaan ainoastaan entisen palkan, ja sen, joka tahtoo päästä muita paremmaksi, täytyy siis tehdä työtä vielä lujemmin.

Yksityinen voisi tosin tehdä säästöjä palkastaan, jos hän eläisi T:ri Franklinin tavalla, tämä kun oppipoikana ollessaan ja alussa vielä sälliaikoinakin oli päättänyt tyytyä pelkkään kasvi-ruokaaan. Monet köyhät perheet voisivat kyllä elää varakkaammin, jos heitä opetettaisiin valmistamaan niitä helppoja aterioita, joihin Franklin koetti saada isäntänsä Keimerin tyytymään, luvaten, siinä tapauksessa, että tuo ehto tulisi täytetyksi, auttaa kukistamaan sen uuden uskonnon vastustajia, jonka profetaksi Keimer oli tahtonut ruveta;¹⁾ mutta jos työläiset todella ylei-

¹⁾ Verrattomalla tavallaan Franklin kertoo, kuinka Keimer lopulta luopui päätöksestään ja tilasi paistetun porsaan sekä kutsui aterialle kaksi naissukulaistansa; mutta kun porsas kannettiin sisälle, niin ennenkuin vieraat vielä olivat saapuneetkaan, ei Keimer voinut sotia kiusausta vastaan, vaan pisteli yksin koko porsaan sorkkineen päivineen poskeensa.

sesti päättäisivät ruveta elämään tällä tavalla, niin lopputulos olisi se, että palkat alenisivat samassa suhteessa, ja joka tah-toisi näin äärimmäistä säästäväisyyttä noudattamalla päästä itse eteenpäin tai lieventää köyhyyttä opettamalla semmoista säästäväisyyttä muille, hänen pitäisi pian keksiä joku vielä halvempi keino, jolla saisi hengen pysymään ruumiissaan. Jos amerikalaiset työmiehet nykyisten olojen vallitessa suostuisivat kiinalaisiin elämäntapoihin, niin heidän olisi lopulta tyytyminen myös kiinalaisiin palkkoihin; tai jos englantilaiset työmiehet voisivat tyytyä bengalilaisten riisiruokiin ja niukkaan pukuun, niin ruvettaisiin työtä Englannissa aivan pian palkitsemaan yhtä huonosti kuin Indiassa. Luultiin, että perunan tuonti Irlantiin olisi omiansa parantamaan köyhien luokkain tilaa, koska tämän halvan ruoka-aineen käyttämisen piti vähentää heidän elatuskustannuksiaan ja osan palkasta siten säästyä. Mutta todellisena seurauksena oli vuokramaksujen nouseminen, ja palkkojen aleneminen, sekä, kun perunarutto oli alkunsa saanut, nälänhädän raivoaminen väestön keskuudessa, joka oli elämäntapansa jo siihen määrään supistanut, että seuraavana askeleena oli nälkä.

Samoin myös, jos joku työmies työskentelee tavallisten työtuntien ylitse, niin tosin hänen palkkansa suurenee; mutta kaikkien palkkaa ei tällä tavalla ajanpitkään voisi saada nousemaan. Kaikki hyvin tietävät, että palkat työaloilla, joissa on pitkä työaika, eivät ole korkeammat kuin lyhytaikaisilla työaloilla, pikemmin päinvastoin; sillä mitä pitempi työaika on sitä avuttomammaksi käy työmies, sitä vähemmän aikaa hänellä on valvoa etujaan ja kehittää työalansa ulkopuolella olevia taipumuksia, sitä vähemmäksi käy myös hänen kykynsä tehdä muita töitä ja sellaisia tilaisuuksia hyväkseen käyttää. Tosin voi yleensä puhuen se työmies, joka antaa vaimonsa ja lastensa auttaa itseään työssä, myös saada tulonsa nousemaan; mutta työaloilla, missä jo on tullut tavaksi, että vaimo ja lapset työskentelevät miehen mukana, eivät tietenkään koko perheen ansaitsemat palkat ole korkeampia kuin ne, joita perheen isät saavat yksin muilla työaloilla. Sveitsiläisten perheiden työ kellojen valmis-

tuksessa kilpailee halpuudessa amerikalaisen koneellisen kello-teollisuuden kanssa. Böhmiläiset sikarintekijät New-Yorkissa, jotka tekevät tätä kotityönään, perheittensä, miesten, vaimojen ja lasten avulla, ovat painaneet sikariteollisuuden alalla palkat alemmiksi San Fransiskossa tavallisia kiinalaisia palkkoja.

Nämä yleiset seikat ovat hyvin tunnettuja; ne ovat myös saaneet täydellisen tunnustuksen etevimmissä taloustieteellisissä teoksissa, mutta ne selitetään siellä Malthuksen teorian avulla, jonka mukaan väestö pyrkii lisääntymään elatusvarain äärimmäisille rajoille. Oikea selitys perustuu kuitenkin, kuten olen täydellisesti osottanut, maakoron taipumukseen painaa palkkoja alas.

Erityistä mainitsemista ansainnee sivistyksen aikaansaaman vaikutuksen merkitys; sillä opetuksen tavallisesti luullaan vaikuttavan aivan taikamaisesti. Opetuksella voi olla ainoastaan siinä tapauksessa merkitystä, että se tekee ihmisen kykeneväksi tehokkaammalla tavalla käyttämään hyväkseen luonnollisia taipumuksiaan; ja tätäpä ei „sivistys“ useimmissa tapauksissa pystykään aikaan saamaan. Muistelen erästä tyttöä, joka oli hyvin pitkälle edistynyt koulumaantieteessä ja tähtitieteessä, mutta joka sittenkin suuresti ihmetteli, kun hänelle sanottiin, että maa hänen kotinsa pihalla todella oli tämän maapallon pintaa; ja kun keskusteleo nuorten ylioppilasten kanssa, niin huomaa pian monen heidän tietonsa olevan tuon tytön tietojen kaltaista. Harvoin ovat heidän ajatuksensa etevämpiä tai edes samanarvoisiakaan kuin henkilöillä, jotka eivät milloinkaan ole koulua käyneet.

Eräs monta vuotta Austraaliassa oleskellut mies, joka tunsi sikäläisten alkuasukkaiden kaikkia tapoja (lähetyssaarnaaja tri Blesdale), sanoi kerran minulle, kerrottuaan ensin näiden erinomaisesta taidosta aseiden käyttämisessä, säiden ennustuksessa ja arimpienkin lintujen pyynnissä: „Luullakseni on suuri erehdys pitää näitä mustia rotuja tietämättöminä. Heidän tietonsa ovat kyllä erilaiset kuin meidän, mutta ne ovat tavallisesti perusteellisempia. Heti kun he oppivat kävelemään, heitä opetetaan leikkimään pienellä bumerangi nimisellä heittoaseella

ja muilla aseilla, tekemään havaintoja ja johtopäätöksiä; ja kun he pääsevät siihen ikään, että voivat itsenäisesti tulla toimeen, niin he myös todella tulevat toimeen. He ovat tietojensa laatuun nähden todella sitä, mitä voisi sanoa sivistyneeksi mieheksi, mutta sitä ei voi suinkaan sanoa kaikista meikäläisistä nuorukaisista, jotka, kuten tapanamme on sanoa, ovat saaneet parhaimman kasvatuksen, ja kuitenkin saavuttavat miehuutensa iän pystymättä mihinkään toimeen itsensä saati muiden hyväksi.“

Olipa tämän asian laita mikä tahansa, selvää on kaikissa tapauksissa, että se ymmärryksen kehitys, mikä on tai ainakin pitäisi oleman kaiken opetuksen tarkotusperänä, ellei se valveuta kansanjoukkoja eikä tee niitä kykeneviksi havaitsemaan ja poistamaan väärän omaisuudenjakautumisen syitä, voi vaikuttaa palkkoihin ainoastaan mikäli se kohottaa työn tuotteliaisuutta. Sillä on sama vaikutus kuin mikä olisi suuremmalla taidolla tai suuremmalla ahkeruudella. Ja se voi ainoastaan sikäli kohottaa jonkun palkkaa, mikäli se kohottaa häntä yli muiden. Kun luku- ja kirjoitustaito oli vielä harvinaista, pidettiin kirjuria suuressa arvossa ja hän ansaitsi paljon; mutta nyt on luku- ja kirjoitustaito käynyt niin yleiseksi, ettei siitä ole enää mitään erikois- etua. Kiinalaiset näyttävät poikkeuksetta kaikki osaavan lukea ja kirjoittaa, mutta siitä huolimatta ovat palkat Kiinassa mahdollisimman alhaiset. Tietojen leviäminen, lukuunottamatta sitä, että se voi tehdä ihmiset tyytymättömiksi sellaisiin oloihin, joissa tuottajat saavat raataa mutta työttömät elävät ylellisyydessä, eivät voi kaikkialla kohottaa työpalkkaa tai mitenkään parantaa alinten yhteiskuntaluokkain asemaa; — tuon yhteiskunnan „liiksen pohjakerroksen“, kuten kerran lausui muuan etelävaltion senaattori, on aina pysyminen maanpinnalla, kohosipa yläkerrokset kuinka korkealle tahansa. Ei mikään työn tuotteliaisuuden kohoaminen voi yleensä pysyväisesti palkkoja nostaa, niin kauan kuin maakorko nielee koko voiton. Tämä johdelmä ei perustu suinkaan ainoastaan teoreettisiin edyllytyksiin. Se on kokemuksen vahvistama tosiseikka. Tietojen eneneminen, keksintöjen jatkuminen on tehnyt työn monin verroin tuottavam-

maksi, palkkoja kuitenkin nostamatta. Englannissa on enemmän kuin miljoona vaivaisia. Myös Yhdysvalloissa on vaivaisalojen luku lisääntymässä ja palkat alenemassa.

Totta kyllä on, että enenevä tarmo ja taito, suurempi arvaamiskyky ja terävämpi älykkyys tavallisesti seuraavat työläisten aineellisen tilan parantumista; mutta tosiseikat osottavat, että edellinen on ainoastaan seuraus jälkimäisestä, eikä suinkaan syy. Missä työläisluokkain aineellinen asema on parantunut, on seurauksena ollut heidän personallisten ominaisuuksiensa kohoaminen, ja missä he ovat olleet aineellisesti sorretussa tilassa, siellä on heidän personalliset ominaisuutensa turmeltuneita; mutta ei missään voida lisääntyneen ahkeruuden, taidon, älykkyyden tai yleisen mielevyyden seuraukseksi sanoa parannusta raskaasen työhön tuomitun luokan keskuudessa kokonaisuudessaan; vaikkapa nuo ominaisuudet, milloin ne (tai pikemminkin niitä seuraava kohonnut varallisuuden keskimäärä) ovat kerran saavutetut, ovat omansa aikaansaamaan lujaa ja monessa tapauksessa tepsivääkin vastarintaa aineellisten ehtojen huonontamisyrityksiä vastaan.

Asianlaita on se, että ominaisuudet, jotka ihmisen asettavat eläintä ylemmäksi, lepäävät sellaisilla ominaisuuksilla, jotka ovat ihmiselle ja eläimelle yhteisiä, ja että ihmisen henkinen ja siveellinen luonto voi kehittyä ainoastaan silloin kuin hän vapautuu eläimellisen luontonsa tarpeista. Jos ihminen pakotetaan alituisen raatamaan kaikkein raskaimmissa töissä tyydyttääkseen eläimellisen luontonsa yksinkertaisimpia vaatimuksia, niin hän kadottaa kaiken ahkeröimishalunsa, kaiken yritteliäisyytensä — tuon varsinaisen taidonlähteen, — ja tekee ainoastaan sen, mihin häntä pakotetaan. Jos hänen asemansa tulee sellaiseksi, ettei se enää pahemmaksi voi muuttua ja ettei se anna mitään toivoa asiain paranemisesta, ryhtyipä hän mihin tahansa, niin hän on lakkaava ajattelemasta huomista päivää. Jos häneltä riistetään joutoaika — ja joutoaika ei merkitse toimettomuutta, vaan ainoastaan vapautumista vastenmielisen työn pakosta — niin eipä häntä voi saattaa sivistyneeksi, vaikkapa lapset pantaisiin kansakouluihin ja joka miehelle annettaisiin sanomalehti käteen.

Totta on, että aineellisen tilan parantuminen jossakin kansassa tai luokassa ei ehkä kohta saa aikaan henkistä ja siveellistä edistystä. Korkeampi työpalkka ehkä aluksi synnyttää laiskuutta ja huonoa elämää. Mutta lopulta se kuitenkin saa toimeliaisuuden, taidokkuuden, älyn ja kokemuksen enenemään. Vertaamalla toisiinsa eri maita, eri yhteiskuntaluokkia samoissa maissa, samoja henkilöitä eri aikoina, ja samoja henkilöitä milloin heidän asemansa on muuttunut vieraaseen maahan siirtymisen kautta, näemme alituisena tuloksena sen, että äsken mainitut persoonalliset ominaisuudet esiintyvät heti -kun aineelliset olot ovat parantuneet, ja katoavat näkyvistä heti kun aineelliset olot huonontuvat. Köyhyys on se „epätoivon suo“, minkä Bunyan näki unessa ja johon hyviä kirjoja voi iän kaiken heittää, niiden tekemättä mitään vaikutusta. Tehdäkseen ihmiset toimeliaiksi, varoviksi, taitaviksi ja älykkäiksi on välttämätöntä vapauttaa heidät ensin puutteesta. Ken tahtoo orjassa kehittää vapaan miehen avuja, tehköön ensin orjan vapaaksi.

3. Työväen liittäytyminen.

Ennen esitetyistä varallisuudenjakautumisen laeista käy ilmi, että työväen keskinäinen liittäytyminen *voi* kohottaa palkkoja, eikä suinkaan muiden työläisten kustannuksella, kuten joskus väitetään, ei myöskään kapitaalın kustannuksella, kuten tavallisesti luullaan; vaan viime tingassa maakoron kustannuksella. Tuo luulo, että työväen liittäytyminen ei voi aikaansaada mitään yleistä palkkojen kohoamista ja että joskin jotkut yksityiset palkat siten saadaan kohoamaan, niin siitä on seurauksena muiden palkkojen tai kapitaalivoiton tai kummankin aleneminen, on kotosin siitä harhaan vievästä käsityksestä, että palkkojen lähteenä muka on kapitaali. Näiden mielipiteiden valheellisuus käy ilmi esittämistämme jakautumisen laeista ja myöskin kokemuksesta, niin pitkälle kuin sitä riittää. Työväen liittäytymisen vaikuttama palkkain kohoaminen muutamissa ammateissa, josta muuten on monta esimerkkiä olemassa, ei ole missään aikaansaanut palkkojen alenemista muissa ammateissa ja näiden suhteellisen voiton vähentymistä. Lukuun ottamatta sitä vaikutusta

mikä sillä saattaa olla työnantajan kiinteään kapitaaliin tai hänen juokseviin sitoumuksiinsa, voi palkkojen alentaminen ainoastaan sikäli häntä hyödyttää ja palkkojen kohottaminen ainoastaan sikäli häntä vahingoittaa, mikäli se hänen kilpailijoihinsa nähden tuottaa hänelle etua tai vahinkoa. Se teettäjä, joka ensiksi panee toimeen työväkensä palkkain alennuksen, tai ensiksi tulee pakotetuksi palkkoja ylentämään, saapi kilpailijoihinsa verraten edun tai vahingon, joka kuitenkin lakkaa heti kuin sama ylenys tai alennus myös näidenkin liikkeessä tapahtuu. Mutta mikäli palkkojen määrän muutos muuttuneiden tuotantokustannusten vuoksi koskee hänen sovittuja teettämisehtojansa tai entistä varastoansa, voi tuo seikka hänelle personallisesti olla varsinaista voittoa tai vahinkoa, vaikkapa tämä voitto tai vahinko onkin ainoastaan suhteellinen ja katoaa, kun tarkastellaan koko yhteiskuntaa sellaisenaan. Jos työpalkkain muutos vaikuttaa muutoksen suhteellisessa kysynnässä, niin se voi tehdä pääoman, joka on koneissa, rakennuksissa tai muussa kiinteimistöissä, enemmän tai vähemmän tuottavaksi. Tällöin syntyy kuitenkin pian uusi tasapaino; sillä erittäinkin edistysmaissa on kiinteä kapitaali ainoastaan vähissä määrin kiinteämpi kuin liikkeessä oleva. Jos sitä on liian vähän jossakin muodossa, niin kapitalin pyrkiminen tähän muotoon aivan pian enentää sen riittävään määrään asti; jos sitä taas on liian paljon, niin enentymisen lakkaaminen saa pian tasapainon jälleen aikaan.

Mutta vaikka palkkamäärän muutos jossakin erikoisessa ammatissa voi synnyttää muutoksen suhteellisessa työvoiman kysynnässä, niin ei se kuitenkaan voi aikaansaada muutosta kysynnässä kokonaisuudessaan. Otaksukaamme esimerkiksi, että joku työväen liitto saa jossakin erikoisessa ammatissa palkan kohoamaan *yhdessä* maassa, mutta joku työnantajain liitto alentaa palkan samassa tuotannon lajissa toisessa maassa. Jos muutos on vaan tarpeeksi suuri, niin korvautuu kysyntä tai osa siitä ensinmainitussa maassa kysymyksessä olevan tavaran tuonnin kautta toisesta maasta. Mutta ilmeistä on, että jonkun erikoisen lajin lisääntynyt tuonti tekee välttämättömäksi joko

vastaavan vähentymisen jonkun toisen tavaralajin tuotannossa taikka sitte vastaavan enennyksen viennissä; sillä ainoastaan vaihtamalla oman työnsä ja kapitaalinsa tuotteita voi joku maa saada toisen maan työn ja kapitaalin tuotteita. Luulo, että vähentämällä työpalkkoja voisi jonkun maan liikettä saada vilkastumaan ja päinvastoin enentämällä lakastumaan, on yhtä perusteeton kuin luulo, että jonkun maan taloutta voisi saada kukoistamaan tuontitullien kautta ja lamautumaan kauppa- ja ammattipakon poistamisella. Jos jossakin maassa kaikki palkat tulisivat kaksinkertaisiksi, niin siitä huolimatta samojen tavarain tuonti ja vienti pysyisi entisellään; sillä vaihtoa eivät määrää suoranaiset, vaan suhteelliset tuotantokustannukset. Jos sitä vastoin palkat tehtäisiin kaksinkertaisiksi joissakin tuotannon haaroissa, mutta toisissa taas joko ei ollenkaan kohotettaisi tai ei kohotettaisi yhtä paljon, niin syntyisi kyllä muutos eri tuontimäärien suhteissa, mutta mitään muutosta ei näkyisi viennin ja tuonnin keskinäisessä suhteessa.

Vaikka siis useimmat palkan korottamisen tarkoituksessa tapahtunutta työläisten liittäytymistä vastaan tehdyt väitteet ovat perättömiä, vaikka tällaisten liittäytymisten seurauksena ei voikaan olla palkkojen aleneminen, kapitaalivoiton vähentyminen tai taloudellisen varakkuuden heikontuminen; niin onpa kuitenkin ne vaikeudet, jotka kohtaavat tehokkaita työväen liittäytymisiä, niin suuria, että niiden saavuttamat edut käyvät vallan pieniksi, samassa kuin niiden yhteydessä olevat epäkohdat ovat tuntuvia.

Palkkojen korottaminen yhdessä tai useammassa ammatissa — ja sehän on toistaiseksi kaikki mitä liittäytymiset ovat voineet aikaansaada — on ilmeisesti sellainen tehtävä, jonka vaikeudet ovat yhäti lisääntymässä. Sillä mitä enemmän jonkun työalan palkat ovat yleistä tasoa ylempänä, sitä enemmän ne pyrkivät jälleen alas painumaan. Jos siis joku latojain liitto voitokkaalla taikka uhkaavalla lakolla saa latomispalkat kohoamaan kymmenellä prosentilla ylitse muihin palkkoihin verraten säännöllisen määrän, niin on vaikutus heti tuntuva työvoimain suhteellisessa kysynnässä ja tarjonnassa. Toiselta puolen vä-

hentyä latouksen kysyntä, toiselta taas vaikuttaa palkan korotus niin monella tavalla latojain luvun lisääntymistä, ettei lujinkaan liitto voi sitä kokonaan estää. Jos palkka on saatu kohoamaan kaksikymmentä prosenttia, niin on tuo vaikutus oleva vielä tuntuvampi, jos viisikymmentä prosenttia, sitäkin tuntuvampi, j. n. e. Senvuoksi käytännöllinen hyöty moisista ammattiyhdistyksistä — maissa sellaisissakin kuin Englanti, jossa eri ammattien väliset rajat ovat paljon jyrkemmät ja missä siirtyminen toiselta työalalta toiselle on paljon vaikeampi, kuin Yhdysvalloissa — on työpalkkojen kohottamiseen nähden verrattain vähäinen, silloinkin kuin yhdistykset tukevat toinen toistaan; sitäpaitsi sekin vähäinen hyöty rajottuu vaan omaan piiriinsä eikä koske ulkopuolella olevien työläisten pohjimmaisista kerroksista, joiden tila kuitenkin olisi enin avun tarpeessa ja joista kaikkien muiden kerrosten asema lopultakin riippuu. Ainoa tie, jolla palkat tätä keinoa käyttäen voisivat jossakin määrin ja pysyväisemmin kohota, olisi yleinen työväen yhdistys, jommoista Internationale tarkoitti, ja johon kuuluisi kaikkien työalojen työmiehet. Mutta sellaista liittoa täytynee pitää käytännöllisesti mahdottomana, sillä yksimielisyyden saavuttaminen, joka jo paraiten palkatuissakin ja rajotetuimmista ammatteluissa käy niin vaikeaksi, on yhä vaikeampi mitä alemmas laskeudumme teollisuuden asteikossa.

Ei ole myöskään unohtaminen, mitkä ne puolueet ovat, jotka oikeastaan ovat vastatusten sitkeässä ja pitkällisessä taistelussa, jonka venyttämisen on työläisliittojen ainoa keino saada menestystä palkankorotusvaatimuksilleen. Vastakkaiset puolueet eivät ole työ ja kapitaali. Vastakkaiset puolueet ovat työmiehet yhtäällä ja maanomistajat toisaalla. Jos taistelu käytäisiinkin työn ja kapitaalin välillä, niin se olisi paljon tasaisempi. Sillä kapitaalin kestäväisyys moisessa taistelussa on ainoastaan vähäistä suurempi kuin työn. Kapitaali ei ainoastaan lakkaa ansaitsemasta heti kuin sitä ei enää käytetä, vaan se menee hukkaan, sillä melkein kaikissa muodoissaan sitä voi säilyttää ainoastaan alinomaisesti uudistamalla. Maa sitävastoin ei työläisten tavalla

näe nälkää, ei kapitaalın tavalla mene hukkaan; sen omistajat voivat odottaa. Heitä voi totta kyllä saada pulaan; mutta mikä heille on vaan pientä kiusaa, se on kapitaalille täysi häviö ja työmiehille nälänhätä.

Muutamın paikoin Englannissa koettavat maatyömiehet tätä nykyä saada toimeen liittoa kohottaakseen kurjan alhaisia palkkojaan. Jos se olisi kapitaali, joka anastaa puoleensa tuon äärettömän erotuksen työn todellisen tuotteen ja sen vähäpätöisen roposen välillä, minkä työ siitä osaksensa saapi, niin eipä työmiesten silloin todella tarvitsisi menestyäkseen muuta kuin muodostaa tehokas liitto; sillä arentimiehet, jotka ovat heidän välittömiä työnantajiaan, voivat tuskin kauemmin kestää työlakkoa kuin työmiehet palkattomuutta. Mutta arentimiehet eivät voi suostua palkkoja korottamaan ilman arentimaksujen alennusta, joten taistelu siis todellisuudessa on käymässä maanomistajien ja työmiesten välillä. Otaksukaamme liitto niin lujaksi, että se käsittäisi kaikki maatyömiehet ja pystyisi estämään yhdenkään lakonrikkurin työhön rupeamasta. Työmiehet kieltäytyvät työstä, elleivät saa melkoista palkan lisäystä; arentimiehet eivät voi mihinkään sellaiseen suostua, ellei sitä ennen heille itselleen myönnettä tuntuvaa huojennusta arentimaksuissa, eivätkä hekään voi saavuttaa tätä maksujen alennusta muulla tavoin kuin seuraamalla työmiesten esimerkkiä ja luopumalla tuotannasta. Jos maanviljelys täten pysähtyisi, niin eivätpä maanomistajat silti kadottaisi muuta kuin maakorkonsa; itse maaperä pikemmin vaan parantuisi kesantona ollen. Työmiehet sitävastoin näkisivät nälkää. Ja vaikka kaikki Englannin työmiehet kaikilta työaloilta yhtyisivät yhteen ainoaan suureen liittoon, niin taistelu pysyisi yhä samana ja päättyisi samoin. Sillä työpalkkoja kävisi korottaminen ainoastaan maakorkoa alentamalla; yleisen pysähdyksenkin vallitessa voisivat maanomistajat vielä elää, jotavastoin työväen olisi nälkää näkeminen tai maasta vaeltaminen. Englannin maanomistajat ovat omistusoikeutensa johdosta Englannin herroja. Niin peräti tosi on tuo sana „kenen maa on, sen ovat sen hedelmätkin“. „Valkeat auringon

varjostimet ja ylpeydessään temmeltävät norsut“ seuraavat to-della englantilaista maanomistusta; ja kansa kokonaisuudessaan ei voi milloinkaan voittaa takasin valtaansa, ennenkuin se on tuon omistuksen peruuttanut. Niinkuin asianlaita on Englannissa, niin se on kaikkialla muuallakin.

Sanottañeen, ettei moista pysähdystä tuotannossa milloin-kaan voi tulla kysymykseen. Se voi olla totta, mutta ainoas-taan senvuoksi, että mitään niin lujaa ja yleistä liittoutumista työläisten välillä, joka siihen pystyisi, ei voi ajatella. Sitävastoin antaa maan kiinteä ja pysyväinen luonne maanomistajille paljon paremman ja tehokkaamman tilaisuuden yhtymään kuin työmie-hille ja kapitalisteille. Miten helppo ja tehokas edellisten liit-toutuminen on, siihen antaa historia monta todistusta. Ehdoton välttämättömyys viljellä maata sekä kaikissa edistysmaissa vallit-seva varmuus siitä, että maa-arvon täytyy olla nousemassa, syn-nyttää, ilmankin varsinaista liittoutumista maanomistajien kesken, kaikki ne vaikutukset, joita ainoastaan mitä parhaiten järjestetty liittoutuminen työmiesten tai kapitalistien kesken voisi saada aikaan. Jos työmieheltä riistetään työn tilaisuus, niin on hän pian ponnistava kaikki voimansa saadakseen työtä hinnalla millä hyvänsä; mutta jokainen, joka on elänyt edistysmaassa, tietää millä sitkeydellä maanomistajat pysyttävät tilojensa hintoja enti-sillään, vaikka keinottelun laimetessa maan nimellisarvo on aivan silmännähtävästi jäänyt sen todellista arvoa ylemmäksi.

Mutta paitsi näitä käytännöllisiä vaikeuksia, jotka koh-taavat, kun yritetään lakkoa äärimmäisyyteen jatkamalla pakot-taa isännistöä palkan korotukseen, on sellaisesta toimenpiteestä vielä muita ikävyyksiä, joilta työmiesten ei pitäisi ummistaa silmiään. Minä puhun ennakkoluuloista vapaana: sillä olen vielä kunniajäsenenä siinä ammattiyhdistyksessä, jota, niin kauan kuin vielä ammattityötäni tein¹⁾, olen aina vilpittömästi kannattanut. Mutta otettakoon huomioon: ainoa keino, millä joku työläis-yhdistys voi vaikuttaa, on välttämättömästi oleva hävittävää

¹⁾ Henry George on ollut latojana.

laatua, sen järjestö on välttämättömästi oleva tyrannillista. Lakko, joka on ainoa keino, millä työväenyhdistys voi ajaa vaatimuksiansa perille, on hävittävää sotaa, samankaltaista sotaa kuin se, johon muuan merkillinen, „dollarikuninkaaksi“ sanottu mies oli kerran San Fransiskon alku-aikoina vaatinut erään henkilön, joka oli häntä ahneudesta moittinut; heidän piti nimittäin menemän satamaan ja vuorotellen viskelemän 20:dollarin kappaleita mereen kunnes jompikumpi tunnustaisi olevansa voitettu. Niinpä myös kilpailu lakon kestävydessä on sitä, mihin sitä usein on verrattu, se on sotaa, ja niinkuin kaikki sodat, niin sekin vähentää yleistä varallisuutta. Ja sen järjestön täytyy niinkuin jokaisen sotajärjestönkin olla tyrannillisen. Niinkuin miehen, joka tahtoo taistella vaikkapa vakaumuksenkin puolesta, täytyy sotajoukkoon tullessaan luopua personallisesta vakaumuksestaan ja muuttua vaan suuren koneiston osaksi, niin käypi työmiestenkin, kun he järjestävät lakon. Nämä liitot siis vahingoittavat juuri sitä asiaa, jota niillä koetetaan saavuttaa — ne hävittävät varallisuutta ja vapautta.

Hindujen joukossa on olemassa vanha tapa, jonka tarkoitus on pakottaa velallinen maksamaan ja josta Henry Maine on tavannut jälkiä myös Irlannin keltiläisen alkuväestön laeissa (Irish Brehons). Sitä sanotaan „*darnana*-istumiseksi“, ja tapahtuu se siten, että velkoja koettaa pakottaa velallista maksamaan asettumalla istumaan velallisen oven eteen ja kietäytymällä syömästä ja juomasta siihen asti kunnes on saatavansa saanut.

Työväen liittojen menettelytapa on samankaltainen. Lakkoissaan istuvat ammattiyhdistykset „*darnana*“. Erotus on vaan siinä, että hindulaisilla sekottuu asiaan taikauskon voimaa, mutta mikään sellainen ei ole edistämässä työväen sitkeyttä ja kestävyttä.

4. *Työn ja kapitaalın yhteistoimi.*

On joku aika sitten tullut tavaksi saarnata työväelle kooperationia eli työn ja kapitaalın yhtymistä ja esittää sitä joksikin erinomaiseksi parannuskeinoksi kaikkia epäkohtia vastaan, jotka työläisluokkaa rasittavat. Mutta kaikeksi onnettomuudeksi

nuo yhteiskunnalliset epäkohdat eivät synnykään, kuten jo olemme osottaneet, työn ja kapitaalın ristiriitaisuudesta; niin että vaikka yhtyminen tulisi kaikkialla voimaan, ei se pysyvästi kohottaisi palkkoja tai estäisi köyhyyttä. Tuo havainto on aivan helppo tehdä.

Ko-operationi on kahta lajia: yhteiskulutuksen ja yhteistuotannon tarkoituksessa. Kulutus-yhdistykset, vaikka pääsisivät kaikistakin välittäjistä, pystyvät kuitenkin ainoastaan vähentämään vaihdon kustannuksia. Ne ovat yksinkertaisesti vaan keinoja, joilla säästetään työtä ja lievennetään häviön vaaraa, ja niiden vaikutukset varain jakautumiseen voivatkin siis vaan olla samat kuin vaikutukset niistä parannuksista ja keksinnöistä, jotka ovat tehneet meidän päiviemme vaihtoliikkeen niin ihmeellisen halvaksi ja helpoksi, — niiden vaikutuksena on nimittäin maakoron kohoaminen. Tuotantoyhdistykset taas ovat vaan palautumista siihen palkkaamismuotoon, mikä yhä vieläkin on käytännössä valaspyynnissä ja jota siellä sanotaan „lay'ksi“, osuudeksi. Tämmöisessä palkkaamistavassa tulee kiinteiden palkkojen sijaan osuudenmukaisia palkkoja, ja muodostaa se maksutavan, josta on satunnaisia esimerkkejä melkein kaikilla työaloilla; tai jos johdon ottavat käsiinsä työmiehet ja kapitalisti saa ainoastaan osansa puhtaaseen voittoon, niin on järjestelmä yksinkertaisesti vaan samaa kuin mikä Rooman vallan ajoista asti oli ollut laajalti käytännössä europalaisessa maanviljelyksessä — nimittäin kolonaatti- tai sato-osuusjärjestelmä. Kaikki mitä voi sanoa tuotantoyhdistysten eduksi, on se, että ne tekevät työmiehen ahkerammaksi ja tarmokkaammaksi, eli toisin sanoen, että ne kohottavat työn tuotteliaisuutta. Näin ollen käykin niiden vaikutus samaan suuntaan kuin höyrykoneen, pumpulinpoimintakoneen, leikkuukoneen, sanalla sanoen kaiken sen, mikä muodostaa aineellisen edistyksen; ja niinpä sen seurauksenakin voi olla ainoastaan sama kuin tälläkin: maakoron kohoaminen.

Miten yhteiskunnallisia kysymyksiä käsiteltäessä kaikkia periaatteita sivuutetaan, siihen on selvänä todistuksena juuri se seikka, että vallitsevassa taloustieteellisessä ja -puolitieteellisessä

kirjallisuudessa osuustoiminnalle pannaan niin suurta arvoa, pidetään sitä keinona työpalkkojen kohoamiseen ja köyhyden poistamiseen. Ilmeistä on, ettei sillä voi olla tämmöistä yleistä vaikutusta.

Mutta ajatelkaamme, että kaikki ne vaikeudet, jotka nykyisissä oloissa kohtaavat ko-operatiivisiä liikkeitä sekä kulutuksen että tuotannon alalla, olisivat voitettavissa, ja otaksukaamme, että tämä työn järjestämisen muoto olisi levinnyt niin, että olisi työntänyt tieltään kaikki muut muodot, — että kulutusyhdistykset olisivat tehneet tuottajain ja kuluttajain välisen vaihtoliikkeen mahdollisimman halvaksi, ja että osuusverstaat ja tehtaat, osuusmaanviljelys ja osuusvuorikaivanto olisi tunkenut tieltään ne työnantajat, jotka maksoivat kiinteitä palkkoja, ja kohottanut työn tuotteliaisuuden ylimmilleen, — mikä olisi lopullinen seuraus tästä kaikesta? Ei mikään muu, kuin että nyt olisi mahdollista tuottaa samaa varallisuusmäärää vähemmällä työllä ja että siis maanomistajat eli kaiken varallisuuslähteen omistajat tulisivat saamaan suuremman summan oikeudesta käyttää heidän maitansa. Tämä ei ole mitään ainoastaan teoriassa paikkansa pitävää totuutta, vaan se on kokemuksen ja tosiolojen vahvistama totuus. Tekotapain parannusten ja koneitten aikaansaama vaikutus on sama kuin se, mihin osuustoiminta tähtää — nimittäin alentamaan kustannuksia tavarain siirtymisestä kuluttajain käsiin, ja nostamaan työn tuotteliaisuutta; ja näissä suhteissa ovat vanhemmat maat paljon edullisemmassa asemassa kuin uutismaat. Mutta kuten kokemus kyllä osottaa, ei tekotapojen ja työaseiden parannukset tuotantoon ja vaihtoon nähden pyri parantamaan alinten luokkain tilaa, vaan ovat palkat alhaisimmat ja köyhyys suurin niissä maissa, missä vaihto tapahtuu vähimmällä mahdollisella kustannuksella ja tuotantoon käytetään edullisimpia koneita. Etu tulee yksistään maakoron hyväksi.

Entäs jos sitten otaksuttaisiin tuottajain ja maanomistajain liittyneiksi yhteistoimintaan? Sellainen liittyminen tarkoittaisi tietenkin vaan maakoron maksamista luonnossa, saman järjestelmän mukaan kuin suuret maa-alat Kaliforniassa ja Eteläval-

tioissa vuokrataan, eli niin että maanomistaja saapi osan sadosta. Lukuun ottamatta erotusta maksutavassa ei se poikkeakaan missään kohden Englannissa vallitsevasta kiinteästä raha-arentijärjestelmästä. Nimitettäköön sitä vaan yhteistoimeksi, jos niin tahdotaan, mutta tämän yhteistoimen ehtoja tulee aina määräämään samat lait, jotka ovat maakoronkin määrääjinä, ja missä ikinä maa on yksityisomistuksen alaisena, siellä on työn tuotteliaisuuden lisääntyminen aina antava maanomistajalle vallan vaatimaan isompaa osaa tuloista.

Se seikka, että niin moni pitää osuustoimintaa „työväen kysymyksen“ varsinaisena ratkaisijana, on sannut tukea siitä, että niillä seuduilla, missä asiaa on käytännössä koetettu, useasti todella on melkoisessa määrin saatu niiden asemaa paranemaan, jotka ovat asiaan välittömästi osaa ottaneet. Tämä menestys on kuitenkin luettava vaan sen seikan laskuun, että nuo tapaukset ovat yksinäisiä tapauksia. Aivan niinkuin — kuten olemme toisessa paikassa lausuneet — ahkeruus, säästäväisyys tai taito voi aikaansaada parannusta sen työmiehen oloissa, joka on ahkera, säästäväinen tai taitava suuremmassa määrässä kuin muut työmiehet, vaan kadottaa tämän vaikutuksensa, kun nuo ominaisuudet tulevat yleisemmiksi; juuri samalla tavalla voi yksityinen voitto varain hankinnassa tai suurempi tuotteliaisuus jollakin työalalla tuottaa etuja, jotka jälleen kadotetaan, kun nuo edut ovat tulleet niin yleisiksi, että ne vaikuttavat jakautumis-suhteisiin kokonaisuudessaan. Ja totta puhuen ei osuustoiminta, lukuun ottamatta ehkä sen kasvattavaa merkitystä, pystykään synnyttämään mitään yleisiä tuloksia, joita ei myös kilpailu voisi aikaansaada. Halpahintaiset kauppapuodit, jotka vaativat käteistä maksua, vaikuttavat hintoihin samalla tavalla kuin kulutus-yhdistyksetkin, ja samaten vaikuttaa myös kilpailu tuotannossa yhtäläisen voimain tasotuksen ja tulojen jaon kuin tuotanto-yhdistyksen. Että tuotantovoimain lisääntyminen ei lisää työn palkkaa, se ei riipu kilpailusta semmoisenaan, vaan siitä, että kilpailu on yksipuolista. Maa, jota paitsi ei mikään tuotanto voi tulla kysymykseen, on yksityisomistuksen alainen, ja

tuottajain kilpailu sen käyttämisoikeudesta painaa palkat alimpaan määräänsä jättäen maanomistajain käsiin tuotantovoimain lisääntymisestä lähtevän koko edun, nousevan maakoron, kohonneen maa-arvon muodossa. Jos tuo yksinoikeus lakkautetaan, niin kilpailu on osottautuva riittäväksi saavuttamaan ne tarkotukset, joihin yhteistoiminta pyrkii — nimittäin takaamaan jokaiselle oman työnsä ansiot. Jos tuo yksinoikeus poistetaan, niin teollisuus muuttuu tasa-arvoisten ihmisten yhteistoiminnaksi.

5. *Hallituksen johto ja sekaantuminen.*

Tämän kirjani rajotetut tarkotukset eivät salli yksityiskohtaisemmin tarkastaa niitä keinoja, joita on ehdotettu köyhyyden vähentämiseksi tai kokonaan poistamiseksi valtion puolelta tapahtuvan teollisuuden ja varallisuuden kasaamisjärjestelyn kautta, ja joita kehittyneemmässä muodossaan sanotaan sosialismiksi. Se ei olisi edes tarpeellistakaan, sillä samat puutteet vaivaavat kaikkia noita keinoja. Puutteellisuudet ovat siinä, että yksilöllisen toimeliaisuuden vapaiden ilmaisujen sijaan tahdottaisiin valtion johtoa, ja että pakolla koetettaisiin saavuttaa semmoista, mikä olisi paremmin vapauden kautta saavutettavissa. Siitä, mikä sosialistisissa aatteissa on oikeata, saan etempänä tilaisuuden sanasen sanoa; mutta selväähän on, että kaikki, mikä haiskahtaa asetuksilta ja pakolta, itsessään on jotakin pahaa eikä saisi tulla kysymykseen niin kauan kuin on olemassa muita keinoja saman tarkotuksen perille pääsemiseksi. Tarkastakaamme esimerkiksi erästä yksinkertaisinta ja lievintä puheenalaisista toimenpiteistä — progressiivistä tuloveroa. Tarkotus, jonka perille se pyrkii, nimittäin vähentämään tai estämään noita tavattomia rikkauksien kasaantumisia, on hyyä; mutta keino veisi perustamaan virkoja, joiden haltijat olisivat varustettavat inkvisitoorisella vallalla, se herättäisi lahjomis-yrityksiä, vääriä valoja ja kaikenlaisia lainkiertämisiä verotuksesta pääsemiseksi, se turmelisi kansalaistavat, se palvelisi tunnottomuutta ja verottaisi tunnollisuutta; ja vihdoin, mikäli progressiivinen verotus täyttäisi tarkotuksensa, laimenisi pian halu

keräämään varallisuutta, mikä kuitenkin on teollisen edistyksen vahvimpia kannustimia.

Nykyaikainen yhteiskunta ei voi menestyksen toivossa pyrkiä tällaisiin keinotekoisiiin suunnitelmiin, joissa jokaisella olisi määrätty paikkansa ja tehtävänsä ja kaikki erikoiskohtaisesti edeltäpäin järjestetty. Ainoa voima, mikä koskaan on sellaista elämänmuotoa voinut luoda, on ollut voimakas uskonnollinen tunne; mutta sen olemme me kadottaneet, ja se katoaa päivä päivältä yhä enemmän jäljettämiin. Patriarkkaalisen elämän sosialismi kuuluu menneisyyteen, emmekä me voi siihen palautua taantumatta kehityksessämme, mikä veisi anarkiaan ja ehkä raaistumiseen. Nykyiset valtiomme, kuten jo nyt näkyy, kukistuisivat siinä yrityksessä. Järjellisen velvollisuuden ja vastaavien etujen tasapainon asemesta meille jaettaisiin roomalaisella kädellä sisiilialaista viljaa, ja kansan yllyttäjä tulisi pian imperaattoriksi.

Sosialismin ihanne on suuri ja jalo, ja se on minun käsittääkseni mahdollinen toteuttaa; mutta moista yhteiskuntamuotoa ei voi laittamalla laittaa; sen täytyy saada kasvaa itsestään semmoiseksi. Yhteiskunta on elimistö, se ei ole kone. Se voi elää ainoastaan osiansa yksilöllisen elämän kautta, ja vapaasta, luonnollisesta kaikkien osien kehityksestä on kokonaisuuden sopusointu syntyvä.

6. *Maan jakaminen pienempiin osiin.*

Aavistus, että maanomistusolot ovat jonkinlaisessa yhteydessä yhteiskunnallisten epäkohtain kanssa, semmoisina kuin ne esiintyvät suurimmissa edistysmaissa, saavuttaa yhä enemmän alaa; mutta tähän asti on tuo aavistus saanut aikaan ainoastaan ehdotuksia, jotka ovat tarkottaneet maan yleisempää jakamista, jommoisia ovat — Englannissa — ehdotukset maan myynnin ja oston täydellisestä vapauttamisesta, arentimiesten oikeuksista tai maan tasaisesta jakamisesta perillisten kesken; ja — Yhdysvalloissa — ehdotukset, että yksityisten omistamien maiden korkein aluemäärä lain kautta rajotettaisiin. Onpa Englannissa menty niinkin pitkälle, että on ehdotettu, että valtio lunastaisi maat maanomistajilta, ja Yhdysvalloissa, että valtio myöntäisi

rahoja siirtolain perustamiseksi valtion maille. Edellisen ehdotuksen aijomme toistaiseksi sivuuttaa; jälkimäinen taas kuuluu pääpiirteissään viimeisenedellisessä osassa käsiteltyihin toimenpiteisiin. Ei ole tarpeen mitään todistelua osattaakseen, mitä epäkohtia ja mitä tapojen turmelusta valtiovarain ja valtioluoton myöntäminen toisi mukanaan.

Miten kaikkien vaikeuksien poistaminen, jotka kohtaavat maan siirtymistä kädestä käteen, auttaisi maan jakautumista maalla pienempiin osiin, sitä en minä pysty näkemään, vaikka kyllä sellaista vaikutusta saattaisikin jonkun verran tuntua kaupungeissa. Kaikkien maksujen ja rajoitusten poistaminen maan myynnissä ja ostossa saisi maanomistuksen vielä pikemmin keskittymään yksiin käsiin. Että Isossa Britanniassa maanomistus pyrkii keskittymään, näkyy siitä, että huolimatta niistä vaikeuksista, joita tuottavat suuret maanluovutuksessa suoritettavat maksut, maan omistus joutuu yhä harvempiin käsiin; ja että tuo taipumus on kaikkialla havaittavissa, voi nähdä siitä, että se on havaittavissa myös Yhdysvalloissa.

Niinkuin Englannissa ja Irlannissa pieniä vuokrataloja on ruvettu yhdistämään suuremmiksi, niin myös Uudessa Englannissa näyttää maatilain suuruudet olevan kasvamassa. Tämä seikka on Unionin uusimmissa valtioissa vieläkin huomattavampi. Vielä jokunen vuosi sitten olisi 320 acren suuruinen maatila kaikkialla ollut pidetty hyvin suurena tilana, luultavasti suurimpana mitä yhden ihmisen olisi katsottu voivan menestyksellä viljellä. Mutta nykyään on Kaliforniassa maatiloja (ei karjalaitumia) 10—60 tuhanteen acreen asti, ja normaalitila Dakotassa sisältää 100,000 acraa. Syy on selvä. Siellä käytetään maanviljelyskoneita ja tuotanto on suurtuotantoa. Sama seikka, mikä on itsenäisten käsikutojain sijaan luonut tehtaita tuhatlukuisine työmiehineen, alkaa nyt päästä valtaan myöskin maanviljelyksessä.

Tämä taipumus todistaa kahta seikkaa: ensiksikin; että kaikki toimenpiteet, jotka myöntävät taikka edistävät maanjakoa, jäävät tuloksettomiksi; ja toiseksi, että kaikki toimenpiteet, joiden tarkoituksena olisi pakottaa maanjakoa, vaikuttavat

ehkäisevästi tuotantoon. Jos maata voi suurviljelyksenä viljellä halvemmalla hinnalla kuin pieninä tiloina, niin maanviljelyksen sitominen pikkuviljelykseen on vähentävä varallisuuden tuotantoa kokonaisuudessaan, ja mikäli sellaisia rajoituksia pannaan käytäntöön ja saavat vaikuttaa, ovat ne vähentävät työn ja kapitaalinvuorokauden tuotteliaisuutta.

Kun tällaisia keinoja käyttäen koetetaan aikaansaada oikeamielisempää varain jakautumista, niin on siinä se epäkohta tarjona, että itse jaettava määrä vähenee. Keino muistuttaa sitä keinoa, jota entinen apina käytti kissoille juustoa jakaessaan: se tasasi osuudet haukkasemalla isompia paloja vähemmiksi.

Mutta tämä vastaväite, jonka merkitys kasvaa sen mukaan kuinka tärkeä ehdotettu toimenpide on, ei ole ainoa vastaväite, jota voi tehdä kaikkia tällaisia rajoitusmääräyksiä vastaan. On olemassa muuan vieläkin ratkaisevampi vastaväite, nimittäin se, että tuommoinen rajoitus ei auttaisi saavuttamaan sitä tarkotusta, joka yksin voisi vaivan korvata, et auttaisi työn tuloksen oikeampaan jakaantumiseen. Sellainen toimenpide ei voi vähentää maakorkoa, ja juuri senvuoksi *ei voi* myös nostaa työpalkkoja kokonaisuudessaan. Sen kautta voi kyllä hyvinvoipaan luokkaan kuuluvien lukumäärä lisääntyä; mutta alimpaan yhteiskuntaluokkaan kuuluvien tilaa se ei voi paraantaa.

Jos tuo niin sanottu *Ulster tenant right*, jonka mukaan vuokramaa vähitellen muuttuu omaisuudeksi, saatettaisiin voimaan yli koko Ison Britannian, niin se merkitsisi vaan sitä, että maanomistajan omaisuudesta erotettaisiin osa vuokramiehen omaisuudeksi. Työmiehen asema ei siitä kävisi vähääkään paremmaksi. Jos maanomistajat kiellettäisiin korottamasta arentimaksuja tai häätämistä vuokramiehiä niin kauan kuin arentia säännöllisesti suoritetaan, niin tuottajain suuri joukko ei siitä sittenkään mitään hyötyisi. Kansantaloudellinen maakorko nousisi siitä huolimatta ja työlle ja kapitaalille tuleva määrä vähenisi. Ainoa muutos olisi siinä, että alkuperäisten maanomistajain arentimiehet tulisivat vuorostaan maanomistajiksi ja pääsisivät käsiksi näin syntyneeseen voittoon.

Jos rajottamalla yksityisen oikeutta maanomistukseen järjestelemällä testamentillisiä- ja perintömääräyksiä tai progressiivisen verotuksen avulla Ison Britannian muutaman tuhannen lukuinen maanomistajaluokka lisääntyisi parilla kolmella miljoonalla, niin nämä pari kolme miljoonaa tietenkin hyötyisivät asiain uudesta tilasta. Mutta väestön muut miljoonat eivät näkisi asemansa parantuvan. Heillä ei olisi sen suurempaa osuutta maanomistuksen etuihin kuin ennenkään. Ja jos olisi mahdollista se, mikä muuten on mahdotonta, että nimittäin maa jaettaisiin tasan koko väestön kesken ja säädettäisiin lakeja, jotka estäisivät maan keskittymistä, määräämällä, ettei kukaan saa omistaa enempää kuin kerran kaikkiaan määrätyn alueen, niin kuinka silloin kävisi väkiluvun lisääntyessä?

Mitä on voitettavissa maan yleisemmän jakamisen kautta, sen osottavat muutamat Ranskan ja Belgian seudut, joissa vallitsee hyvin pitkälle kehitetty peltomaan ositus. Että sellainen maanjako on yleisesti puhuen paljon parempi ja tarjoaa väestölle paljon lujemman pohjan kuin se, mikä Englannissa vallitsee, siitä ei voi olla mitään epäilystä. Mutta ettei se ole omansa palkkoja korottamaan tai korjaamaan niiden luokkain oloja, jotka elävät yksistään työllänsä, se on yhtä selvää. Nuo ranskalaiset ja belgialaiset talonpojat harjoittavat sellaista ankaraa säästäväisyyttä, jommoisesta Englannissa ei voi olla aavistustakaan. Ja jos näissä maissa ei tavata niin silmiinpistävää ja niin yleistä köyhyyttä ja kurjuutta alimpien luokkain keskuudessa, kuin toisella puolella Englannin kanavaa, niin on siihen minun käsittääkseni syynä sitä paitsi vielä sekin seikka, mikä muuten selittää pikkutilojen pysyvyydenkin, nimittäin että aineellinen edistys ei ole näissä maissa ollut niin nopea.

Eikä väestö ole siellä lisääntynyt samalla nopeudella (se on päinvastoin pysynyt melkein paikallaan), ei liioin teknillinen edistys ole ollut erityisemmin huomattava. Siitä huolimatta de Lavelaye vakuuttaa, että työmiesten asema tuommoisen äärimmäisyyteen saatetun maa-osituksen vallitessa on huonompi kuin Englannissa; mitä taas vaokraajiin tulee — ja niitä on isot

määrät sielläkin, missä ositus on suurin, — niin niitä kiristetään armottomuudella, joka on Englannissa jopa Irlannissakin tuntematonta, ja vaalioikeus „mitenkään kohottamatta heitä yhteiskunnallisessa merkityksessä on päinvastoin heille kaikellaisen nöyryytyksen ja alennuksen lähteenä, sillä he ovat pakotetut äänestämään maanomistajan tahdon mukaan, eivätkä pääse omia tunteitaan ja vakaumuksiaan seuraamaan.“

Mutta paitsi sitä, että nyt maan jakaminen pienempiin osiin ei voi mitenkään auttaa sitä pahaa vastaan, minkä maan yksityisomistus tuo mukanaan, — paitsi sitä, että sillä ei ole mitään voimaa korottamaan palkkoja tai parantamaan alimpien luokkien tilaa, on sillä vielä se vaikutus, että se on suoraan esteenä todellisiin parannustoimiin ryhtymiselle, jopa yksin niiden ehdottelemisellekin, — että se päinvastoin vahvistaa olevia vääriä oloja tekemällä niiden pysyttämisen entistä useammille ihmisille edulliseksi. Samainen herra de Lavelaye ehdottaa maan jakamista pienempiin osiin varmimpana keinona Englannin suurviljelijäin suojaamiseksi mullistavammilta uudistuksilta. Vaikka niissä seduin, missä maa on suuressa määrin ositettu, työmiehen asema — hänen omien sanojensa mukaan — on huonompi kuin missään muualla Euroopassa ja vuokraajaa sorretaan paljon pahemmin kuin Irlannissa, niin „eipä heissä kuitenkaan huomaa“, jatkaa hän, „mitään yhteiskunnallista järjestystä vastaan vihamielisiä tunteita“, sillä:

„Vaikka vuokraajaa rasittaakin arentimaksujen ahituinen kohoaminen, elää hän kuitenkin verstaistensa keskellä, talonpoikana talonpoikien joukossa. Näillä on kullakin omat vuokraajansa, joita he kohtelevat aivan niinkuin suurtilallinen, ikään kohtelee alustalaisiaan. Hänen isällensä, veljellensä tai hänellä itsellään on ehkä vaan yksi ainoa *acre* maata; sen hän antaa arennille niin korkeasta hinnasta kuin suinkin mahdollista. Kapakoissa talonpojat kehuskelevat korkeita vuokriaan, joita nostavat maa-aloistaan, aivan kuin kehuisivat niitä hintoja, joita ovat onnistuneet saamaan sijoistaan tai perunoistaan. Arentimaksujen pingottaminen niin korkeiksi kuin mahdollista näyttää heistä

olevan jotakin perin luonnollista, eivätkä he koskaan voisi tulla ajatelleeksikaan, että maanomistajaluokkaa vastaan olisi jotain muistuttamista tai että yksityisessä maanomistuksessa sellaisenaan olisi mitään väärää. Häntä ei paljonkaan huolestuta ajatus maanomistajaluokan herruudesta, noista „verityranneista“ jotka lihoovat köyhtyneiden vuokraajain hiestä, itse mitään tekemättä; sillä pahimmat sortajat eivät olekaan maakartanoiden omistajat, vaan vuokraajain omat toverit, talonpojat. Täten muodostaa tuo maatilkkujen jakelu talonpojille jonkinlaisen suojelemuurin suurtilain omistajille, ja talonpoikain pikkutiloja voi liiottelematta verrata siihen ukkosenjohdattimeen, joka yhteiskuntaa varjelee väkivaltaisten mullistusten vaaroilta. — Maan keskittyminen suuri-tiloiksi, jotka kuuluvat harvoille perheille, herättää vaatimuksen tasottelevaan lainsäädäntöön. Englannin monessa suhteessa niin kadehdittava asema näyttää minusta tässä suhteessa olevan täynnänsä tulevaisuuden vaaroja.“

Minun mielestäni taas juuri de Lavelayen mainitseman syyn perustuksella Englanti tuntuu voivan olla täynnänsä tulevaisuuden toiveita.

Luopukaamme kaikista yrityksistä vapautua yksityisen maanomistuksen turmiollisista seurauksista rajottamalla maanomistuksen *alaa*. Maan tasanjako on mahdoton, mutta kaikki muu on esiintyvä ainoastaan jonkinlaisena epäkohtain lievennyksenä eikä parannuksena, vieläpä linvennyksenä, joka eksyttää parannuksista. Ei mikään parannuskeino ansaitse tarkasteluakaan, joka ei ole sopusoinnussa yhteiskunnallisen kehityksen luonnollisen kulun kanssa eikä niin sanoaksemme sulaudu yhteen ajan vaatimusten kanssa. Että juuri keskittyminen on luonnollisen kehityksen lunnassana, siitä ei voi olla epäilystäkään, — sillä se ilmaisee itsensä kaikkialla, ihmisten keskittymisessä suuriin kaupunkeihin, käsityöläisten keskittymisessä suuriin tehtaisiin, tavarankuljetuksen keskittymisessä rautatie- ja laivakulkulinjoihin, ja maanviljelyksen keskittymisessä laajoilla viljelysaloille. Kaikkein vähäpätöisimmätkin asiat keskittyvät samalla tavalla, — kaikki toimeksi-annot, kaikki matkatavarain kuljetukset nykyään käyvät

toimistoyhtiöiden kautta, — ajan virtaus on kokonaan suuntaunut keskittymiseen. Ja jotta tämmöistä ajan virtausta vastaan voisi menestyksellä taistella, pitäisi luopua sekä höyryn että sähkön käyttämisestä ihmisten palvelukseen.

2 LUKU.

Todellinen parannuskeino.

Olemme huomanneet, että omaisuuden epätasainen jakautuminen, joka on nykyaikaisen sivistyksen kirous ja vaara, perustuu pohjaltaan yksityisen maanomistuksen laillistukseen. Olemme nähneet, että niin kauan kuin tämä laitos on olemassa, ei mikään tuotantovoimain lisäys voi tulla pysyväisesti kansanjoukkojen hyödyksi, vaan päinvastoin pyrkii saattamaan niiden tilaa entistäkin huonommaksi. Olemme tarkastelleet kaikkia niitä parannuskeinoja, joita yleisesti ehdotetaan köyhyyden poistamisen ja omaisuuden tasaisemman jaon tarkoituksessa, — kaikkia keinoja paitsi yksityisen maanomistusoikeuden poistamista — ja olemme huomanneet ne kaikki tehottomiksi tai mahdottomiksi toteuttaa.

Joku epäkohta voidaan poistaa ainoastaan poistamalla sen syy. Köyhyys tulee yhä suuremmaksi mitä enemmän rikkaus kasvaa, työpalkat alenevat tuotantovoiman enetessä, koska maa, varallisuuden lähde ja kaiken työn pohja, tehdään yksinoikeuden alaiseksi. Hävittääksemme köyhyyden, tehdäksemme palkat siksi, mitä ne oikeuden mukaan pitäisivät olla: työn täydeksi tuloksi, on meidän siis yksityisen maanomistuksen sijaan asettaminen maan yhteinen omistus. Ei mikään muu keino voi ulottua epäkohdan syvimpään ytimeen — eikä yksikään muu ehdotus anna vähintäkään menestyksen toivoa.

Nykyaikaisessa sivistyksessä ilmenevän väärän ja epätasaisen omaisuuden jaon ja kaikkien siitä johtuvien yhteiskunnallisten epäkohtain parannuskeino on siis tämä:

Meidän on tekeminen maa yhteiseksi omaisuudeksi.

Olemme tähän johtopäätökseen päässeet tutkimusten kautta, joissa jokainen askel on todistettu ja varma. Todistuksen ketjussa ei puutu ainoatakaan rengasta eikä myös yksikään rengas ole viallinen. Sekä deduktioni että induktioni on tuonut meidät samaan totuuteen, siihen, että epätasaisuus maan omistuksessa välttämättömästi tuo mukanaan myös epätasaisuuden varain jakautumisessa. Ja kun epätasaisuudet maanomistuksessa asian luonnon mukaan ovat erottamattomat yksityisen maanomistuksen tunnustamisesta, niin seuraa tästä välttämättömästi, että ainoa parannuskeino epätasaisen varallisuuden jakautumisen poistamiseksi on maan tekeminen yhteisomaisuudeksi.

Mutta tämä on totuus, joka yhteiskunnan nykyisellä kannalla ollessa on herättävä mitä katkerinta vihamielisyyttä; tuuma tuumalta sen on vallotettava itselleen alaa. Tulee siis välttämättömäksi vastata niiden väitteisiin, jotka totuutta kyllä tunnustaen tulevat kuitenkin selittämään sen mahdottomaksi käytännössä toteuttaa.

Tähän tehtävään ryhtyessämme tulemme saattamaan edellisen todistelumme uuden ristikoetuksen alaiseksi. Niinkuin yhteenlaskua koetellaan vähennyslaskun avulla, ja kertolaskua jakolaskun avulla, niin saatamme mekin tarkastaa johtopäätöksiämme tässä käsiteltyyn epäkohtaan nähden tutkimalla onko parannuskeino todella riittävä.

Kaikkiuden lait ovat sopusointuisia. Ja jos se parannuskeino, johon tutkimuksemme on johtanut, on todellinen, niin täytyy sen vastata oikeellisuuden vaatimuksia; sen täytyy olla mahdollisen käytännössä toteuttaa ja sen täytyy myös olla sopusoinnussa yhteiskunnallisen kehityksen kanssa ja muiden uudistuspyrintöjen kanssa.

Että se todella näitä kaikkia vaatimuksia vastaa, sen aijon minä todistaa. Aikomukseni on vastata kaikkiin käytännöllisiin väitteisiin, joita mahdollisesti voidaan tehdä, ja osottaa, että tämä yksinkertainen toimenpide ei ole ainoastaan holppo toteut-

taa, vaan että se samalla on riittävä parannuskeino kaikkia niitä epäkohtia vastaan, jotka nykyisen yhteiskunnan edistyessä syntyvät tuosta yhä enenevästä omaisuudenjaon epätasaisuudesta, — että se on asettava tasa-arvoisuuden eriarvoisuuden sijaan, yltäkylläisyyden puutteenalaisuuden sijaan, oikeamielisyyden vääryyden sijaan, yhteiskunnallisen voiman heikkouden sijaan, ja avaava tien yhä suurempiin ja jalompiin edistystoimiin.

Olen tällöin myös todistava, etteivät kaikkiuden lait ole ristiriidassa ihmismielen luonnollisten vetovoimain kanssa; että yhteiskunnallinen edistys on mahdollinen, ja jos se on jatkuva, niin sen kulku on oleva tasa-arvoisuutta eikä eriarvoisuutta kohden; ja että taloudellisten suhteiden sopusointu vahvistaa tuon stoilaisen keisarin ymmärtämän ja julkilausuman totuuden:

*„Me olemme luodut keskinäiseen yhteistoi-
meen, niinkuin jalat, niinkuin kädet, niinkuin
silmäluomet; niinkuin ylä- ja alaleuka toinen toi-
siamme vastaamaan.“*

SEITSEMÄS KIRJA.

Parannuskeinon oikeamielisyys.

„Oikeamielisyys on kahden asian välillä todella vallitseva sopusuhtaisuus. Tämä suhde on aina sama, tarkastelipa sitä mikä olento tahansa, Jumalako tai enkeli tai vaikka ihmisenkin“.

Montesquieu.

1 LUKU.

Yksityisen maanomistuksen vääräisyys.

Ehdotettaessa yksityisen maanomistuksen lakkauttamista ensimmäiseksi herää kysymys, onko sellainen toimenpide oikeamielinen. Vaikka tottumus, taikausko ja itsekkyyys usein onkin saattanut oikeudentunnon sangen nurinkuriseksi vääntymään, on oikeudentunto kuitenkin ihmishengen perus-ominaisuuksia, eikä intohimoihin puhjennut taistelu riehu koskaan niin tuimasti kysymyksen ympärillä: „onko tuo viisasta?“ kuin kysymyksen ympärillä: „onko tuo oikein?“

Tämä julkisten riitakysymysten pyrkimys esiintymään eettisissä muodoissa ei ole perustusta vaille; se syntyy eräästä ihmishengen laista ja riippuu epämääräisestä syvimmän totuuden vainuamisesta, mikä suinkin ihmisen käsitettävissä on, nimittäin sen totuuden, että viisasta on ainoastaan se, mikä on oikeata; pysyväistä on ainoastaan se, mikä on oikeamielistä. Yksilöllisen toiminnan ja yksilöllisen elämän ahtaissa rajoissa voi tämä to-

tuus kylläkin usein himmetä; mutta kansallisen elämän laajemmalla alalla se kaikkialla ilmenee.

Minä nöyrryn tämän lain edessä ja alistun sen ratkaisuun. Jos tutkiessamme syytä, joka tekee alhaisen työpalkan ja köyhyyden aineellisen edistyksen seuraajiksi, olemme tulleet oikeaan tulokseen, niin täytyy sen pitää paikkansa, vaikka se siirrettäisiin taloustieteen alalta siveysopin alalle: sen täytyy osottaa yhteiskunnallisten onnettomuuksien syyksi joku väärä. Ellei se taas tätä koetusta kestä, niin on se sillä kumottu; jos kestää, niin on se saanut lopullisen vahvistuksensa. Jos yksityinen maanomistus on oikeutta, niin on minun esittämäni parannuskeino väärä; jos se taas on väärä, niin on minun parannuskeinoni oikea.

Mikä se muodostaa kaiken omistamisen oikeudellisen perustuksen? Mikä se sallii ihmisen täydellä oikeudella sanoa jostakin esineestä: „tuo on minun“? Mistä on kotosin se ajatus-tapa, jonka mukaan hänellä on yksinoikeus siihen esineeseen koko maailmaa vastaan? Eikö se perustu ennen kaikkea ihmisen oikeuteen omaan itseensä, voimiensa käyttämiseen, ponnistustensa hedelmien nauttimiseen? Eiköhän se ole juuri tuo yksilöllinen, yksilölliseen elimistöön perustuva oikeus, siihen seikkaan nojautuva oikeus, että jokainen pari käsiä aina tottelee yksiä aivoja ja on yhteydessä eri mahan kanssa, — siihen seikkaan, että jokainen ihminen muodostaa määrätyn, rajotetun, yhteydellisen ja itsenäisen kokonaisuuden — eiköhän tuo ole juuri se oikeus, joka on yksityisen omistusoikeuden pohjana? Niinkuin ihminen kuuluu itsellensä, niin kuuluu hänelle myös hänen työnsä aikaansaama näkyväinen tulos.

Tällä perustuksella on se, minkä ihminen tekee tai saa aikaan, hänen omaansa; ja hänelle yksin koko maailmaa vastaan kuuluu oikeus käyttää sitä hyväkseen tai hävittää se, vaihtaa se toiseen tai lahjottaa. Ei kellään ole oikeutta siihen, eikä hänen yksinoikeutensa siihen sisällä mitään vääräyttä muita kohtaan. Näin ollen on kaikkeen siihen nähden, mikä on ihmisen ponnistuksen aikaansaama, olemassa selvä ja kieltämätön nautinnon

ja hyväkseen-käyttämisen yksinoikeus, mikä on täydellisessä sopu-
soinnussa oikeamielisyyden kanssa, koskapa se oikeus on kotosin
alkuperäisestä tuottajasta, jolle itse luonnonlaki on sen oikeuden
antanut. Kynä, jolla kirjoitan, on täydellä oikeudella minun.
Ei yhdelläkään toisella ihmisellä voi olla vaatimuksia siihen, sillä
minulle on sen tuottaja, joka sen valmisti, oikeutensa luovutta-
nut. Se on tullut omakseni paikallisen kauppiaan välityksellä,
jolle sen oli luovuttanut se, joka oli kynät maahan tuottanut.
Tämä taas oli yksinoikeutensa kynään saanut tehtailijalta, jolle
samallaisen kaupan välityksellä siirtyivät niiden oikeudet, jotka
ovat lyijyn maasta kaivaneet ja muuttaneet sen kynäksi. Näin
ollen johtuu minun yksinomaisen omistusoikeuteni tähän kynään
yksilön luonnollisesta oikeudesta omien kykyjensä käyttämiseen.

Paitsi sitä, että tämä on *alkuperäinen* lähde, josta kaikki
yksinomaisen omistusoikeuden käsitteet syntyvät, — mikä näkyy
järjen luonnollisesta taipumuksesta siihen vedota joka kerta kun
yksinoikeuden aatetta yritetään saattaa epäilyksen alaiseksi, sa-
moin myös yhteiskunnallisten oikeussuhteiden kehitystavasta —
on se välttämättömästi myös *ainoa* lähde. Ei voi olla ole-
massa mitään oikeudenmukaista omistuksen perustetta, joka ei
olisi johdettu tuottajan oikeudesta ja joka ei perustuisi ihmisen
luonnolliseen oikeuteen omaan itseensä. Mitään lisä perustetta
omistusoikeuteen ei voi olla olemassa, koska 1) ei ole olemassa
mitään toista luonnon-oikeutta, johon omistusoikeus voisi nojau-
tua, ja 2) koska vielä jonkun toisen omistusoikeuden perustuk-
sen tunnustaminen olisi ristiriidassa tämän perustuksen kanssa
ja kumoisi sen.

Sillä ensiksikin: mikä muu oikeus olisi olemassa, josta
voisi johtaa yksinomaista omistusoikeutta, paitsi tuota ihmisen
oikeutta omaan itseensä? Millä muulla vallalla on luonto ihmi-
sen varustanut kuin vallalla käyttää kykyjensä? Miten hän muulla
tavalla voisi vaikuttaa aineelliseen maailmaan tai muihin ihmi-
siin? Jos liikehermosto halvaantuu, ei ihmisellä ole enää ulko-
naista vaikutusta eikä valtaa enempää kuin pölkylä tai kivellä.
Mistäpä muusta näin ollen johtuisi hallitsemis- ja vallitsemis-

oikeus? Ellei se johtuisi ihmisestä itsestään, niin mistä se muusta johtuisi? — Luonto ei tunnusta mitään muuta haltuun ottamisen oikeutta ihmiselle, ei mitään muuta herruutta kuin hänen työnsä tulokseen. Ei millään muulla tavalla voi luonnon aarteita esille ammentaa, sen voimia ohjata, tai sen ominaisuuksia hyväkseen käyttää ja vallita. Luonto ei tee mitään erotusta ihmisten välillä, vaan on täydellisesti puolueeton kaikkiin nähden. Se ei tunne mitään⁹ erotusta herran ja orjan, kuninkaan ja alamaisen, pyhimyksen ja pahantekijän välillä. Kaikkien ihmisten suhde siihen on sama ja samat ovat heidän oikeutensakin. Se ei tunnusta muuta oikeutta kuin työn oikeutta, mutta sen se tunnustaa henkilöön katsomatta. Kun merirosvo levittää purjeensa, niin pullistaa ne tuuli aivan samalla tavalla kuin pullistaisi rauhallisen kauppa-aluksen tai lähetyssaarnaajain laivan purjeet; jos joku kuningas tai tavallinen kuolevainen suistuu laivankannelta veteen, pysyy kummankin pää veden pinnalla ainoastaan siinä tapauksessa, että hän uipi; linnut eivät lennä ampumamatkan päähän mieluummin tilanhaltijan kuin sala-ampujan eteen; tärppivätkö kalat onkeon, se ei riipu lainkaan siitä, onko koukun veteen viskannut siivo poika, joka käy sunnuntai-koulua, vai pahanilkinen katupoika, joka ei läksyistä välitä; vilja kasvaa ainoastaan, jos maa on muokattu ja siemen kylvetty; ainoastaan työtä tekemällä voidaan malmia kaivoksesta noutaa; aurinko paistaa ja sade lankeaa niin hyvin vanhurskaiden kuin syntistenkin päälle. Luonnon lait ovat Luojan määräämiä. Niistä ei löydä mitään tunnustusta muulle kuin työn oikeudelle, mutta selvästi ja suurilla kirjaimilla on niihin kirjoitettu jokaisen ihmisen oikeus käyttää hyväkseen ja vallita luontoa, oikeus panna siihen työnsä ja vastaanottaa siltä työnsä palkka. Siitä syystä, että luonto antaa antimensa ainoastaan työlle, on tuotannossa tehty työ yksinomaisen omistusoikeuden ainoa oikeusperuste.

Ja toiseksi: Tämä työstä johtuva omistusoikeus tekee mahdottomaksi kaiken muun omistusoikeuden. Jos ihmisellä on oikeus työnsä tuotteisiin, niin seuraa siitä, ettei kellekään voi olla oikeutta mihinkään, mikä ei ole hänen työnsä tuotetta tai jon-

kun toisen työn tuotetta, mikä on hänelle siirretty. Jos tuottamiseen käytetty työ antaa tuottajalle oikeuden yksinomaiseen hallintoon ja nautintoon, niin silloin ei voi olla mitään yksinomaista nautinto- ja hallinto-oikeutta semmoiseen, mikä ei ole työn tuotetta; ja näin ollen on väärin tunnustaa yksityistä maanomistusoikeutta. Sillä oikeutta työn tuotteeseen ei voi hyväksyä ilman oikeutta luonnon tarjoomien etujen vapaaseen käyttämiseen, ja jos tunnustetaan omistusoikeus näihin, niin se on samaa kuin kieltää omistusoikeutta työn tuotteisiin. Jos ne, jotka eivät ole tuottajia, voivat maakoron muodossa vaatia osaa niihin varoihin, joita tuottajat hankkivat, niin siten tavaltaan kielletään tuottajain oikeus heidän työnsä hedelmään.

Tämmöinen johtopäätös ei ole vältettävissä. Joka väittää ihmisellä olevan oikeutta ehdottomasti omistaa työnsä aineellisesti tulosta, hän samalla kieltää kellekään voivan olla yksinomaista omistusoikeutta maahan. Myöntää maanomistus lailliseksi on samaa kuin tunnustaa sellainen vaatimus oikeutetuksi, jolla ei ole mitään perustusta luonnossa ja joka on ristiriidassa ihmisen rakenteen ja aineellisen kaikkisuuden lakien kanssa.

Suurimpana esteenä siihen, ettei yksityistä maanomistusta tunnusteta vääryydeksi, on tottumus lukea kaikkea, mitä voidaan pitää hallussa, kuuluvaksi samaan luokkaan ja voivan olla yhdellätapaa omistusoikeuden alaisena, tai, jos erotusta eri esinelaatuihin nähden tehdäänkin, niin seurataan ainoastaan tuota lakimiesten epätieteellistä omaisuuden jaotelmää personalliseen omaisuuteen ja maaomaisuuteen eli irtaimistoon ja kiinteimistöön. Todellinen ja luonnollinen erotus on erotus esineiden välillä, jotka ovat työn tuotteita, ja esineiden, jotka ovat luonnon vapaita antimia, tai, käyttäen taloustieteen nimityksiä, erotus varallisuus-esineiden ja maan välillä.

Nämä kaksi esineluokkaa ovat luonteensa ja keskinäisen suhteensa puolesta perin kaukana toisistaan, ja niiden lukeminen saman „omaisuus“ käsitteen alaisiksi on yhtä kuin täydellisesti sekottaa kaikki ajatukset, jotka koskevat omistusoikeuden laillisuutta tai laittomuutta, oikeutta tai vääryyttä.

Niinpä esimerkiksi pidetään rakennusta ja sitä maa-aluetta, jonka päällä se seisoo, samalla tapaa omaisuutena, koska niitä kumpaakin voidaan pitää hallussa; ja lakimiehet lukevatkin niitä erotuksetta kiinteimistöön. Siitä huolimatta ne sekä luonteesensa että keskinäiseen suhteeseensa nähden eroavat suurella määrin toisistaan. Toinen on ihmistyön tuote ja kuuluu siihen luokkaan, jota taloustieteessä sanotaan varoiksi eli varallisuus-esineiksi. Toinen sitävastoin on osa luonnosta ja kuuluu siihen luokkaan, jota taloustieteessä sanotaan maaksi.

Edellisen luokan oleellisena tunnusmerkkinä on se, että ne ovat työn aineellisentuneena tuloksena ja ihmisponnistuksen luomat; että niiden oleminen tai olemattomuus, niiden lisääntyminen tai vähentyminen riippuu ihmisestä. Jälkimäisen luokan oleellisena tunnusmerkkinä taas on, etteivät ne ole työn tuloksia ja että ne ovat olemassa riippumatta ihmisen ponnistuksista jopa ihmisestä semmoisenaankin; ne ovat vaan se ala tai se ympäristö, mihin luonnon Herra on ihmisen asettanut, se varasto, josta hänen tarpeittensa täytyy tulla tyydytetyiksi; ne ovat sitä ainoata raaka-ainetta, sitä ainoata voimaa, jonka avulla ihmisen työ voi vaikuttaa.

Heti kun tämä erotus on otettu varteen, huomataan myös, että sen oikeutuksen, minkä luonto antaa edellisen-laatukselle omaisuudelle, sama luonto kieltää jälkimäiseltä; että se oikeutus, mikä on olemassa yksinoikeudella työn tuotteisiin, välttämättömästi tekee yksityisen maanomistuksen vääryudeksi; että kun toisen tunnustaminen tekee kaikki ihmiset yhdenveroisiksi ja turvaa jokaiselle työstänsä tulevan palkan, niin toisen tunnustaminen samassa esiintyy ihmisten tasa-arvoisuuden kieltämisenä ja myöntää niille, jotka eivät työtä tee, oikeuden anastamaan työntekijäin luonnollinen palkka omiin käsiinsä.

Mitä siis tuotaneekin esille yksityisen maanomistuksen oikeuden puolustukseksi, selvää on kaikissa tapauksissa, ettei se ole puolustettavissa oikeamielisyyden näkökannalta.

Kaikkien ihmisten yhtäläinen oikeus maan käyttämiseen on yhtä kieltämätön kuin heidän yhtäläinen oikeutensa ilman

hengittämiseen; se on oikeus, jonka perustuksena on heidän pelkkä olemassaolonsa. Sillä emmehän voine otaksua, että toisilla ihmisillä olisi oikeus olla olemassa, mutta toisilla ei.

Jos olemme täällä kaikki samalla Luojan luvalla, niin olemme täällä myös samalla tavalla oikeutetut saada nauttia hänen antimiaan, samalla tavalla oikeutetut käyttämään kaikkea sitä, mitä luonto niin puolueettomasti tarjoo.¹⁾ Tämä on oikeus, joka on luonnollinen ja luovuttamaton; se on oikeus, joka annetaan jokaiselle ihmiselle hänen tullessaan maailmaan, ja jota hänen olonsa aikana täällä rajoittaa ainoastaan toisten samallainen oikeus. Luonnossa ei tapahdu mitään sellaista kuin maan läänitystä. Ei mikään maailman mahti voi oikeuden perustuksella läänittää yksinomaista omistusoikeutta maahan. Vaikkapa kaikki nykyiset ihmiset päättäisivät luopua yhtä suurista oikeuksistaan maahan, niin eivät he voisi antaa pois jälkeläistensä

¹⁾ Kun sanon, että yksityinen maanomistusoikeus lopulta voisi saada tukea ainoastaan siitä teoriasta, että toisilla ihmisillä on parempi oikeus olla olemassa kuin toisilla, en sano muuta kuin minkä vallitsevan opinsuunnan kannattajat itse ovat tunnustaneet. Se, mikä Malthuksen on tehnyt niin suosituksi yläluokan keskuudessa; se, mikä oli saanut aikaan, että hänen epäloogillinen teoksensa otettiin vastaan kuin mikäkin ilmestys; mikä sai hallitsijat lähettämään hänelle kunniamerkkejä ja pani Englannin ahneimman rahamiehen tarjoamaan hänelle rikkauksia, oli se seikka, että hän oli tuonut esiin näennäisen perustuksen siihen väitteeseen, että toisilla ihmisillä muka oli parempi oikeus olla olemassa kuin toisilla, — mikä väite todella on välttämätön, jotta yksityinen maanomistus saataisiin oikeutetuksi, ja minkä Malthus avoimesti julistaakin selityksessään, jonka mukaan väestön lisääntyminen alituisesti pyrkii tuottamaan maailmaan ihmisolentoja, joita luonto ei ota elättääkseen ja joilla siis ei ole vähintäkään oikeutta saamaan mitään osaa elintarpeiden varastosta — joita luonto ajaa kuokkavieraina ovelle, säästämättä edes pakkokeinoja, käyttäen tarkotustensa saavuttamiseksi „nälkää ja ruttoa, sotaa ja rikoksia, kuolevaisuutta ja lasten tauteja, julkista haureutta ja syfilistä“. Ja vielä tänäänkin on tuo Malthuksen oppi se linnotus, johon yksityisen maanomistusoikeuden puolustajat turvaavat. Mihinkään muuhun ei moinen oikeus voikaan loogillisesti perustua.

oikeutta. Vai olisiko meillä lyhyenä elämämme aikana todella mitään muuta kuin käyttöoikeus maahan? Olemmeko maan luoneet, että meillä olisi ennakolta oikeus anastamaan niiden oikeutta, jotka meidän jälkeemme tulevat täällä asumaan? Kaikkivaltias, joka maailman loi ihmistä varten ja ihmisen maailmaa varten, on kaikkeuden lakikirjaan kirjetetulla päätöksellään määrännyt kaikki ihmislasten sukupolvet perinnönsaajiksi, eikä tätä päätöstä mitkään ihmistoimet voi olemattomaksi tehdä tai sen määräyksiä rajoittaa.

Edelliset johtopäätöksemme, jotka jo itsessään olivat kuumoomattomia, saivat siis vielä tämän ylimmän ja viimeisen vahvistuksensa. Siirrettyinä taloustieteen alalta siveysopin alalle ne osottavat vääryyden niiden onnettomuuksien lähteeksi, jotka aineellisen edistyksen mukana rehottavat.

Kansanjoukot, jotka keskellä ylellisyyttä kärsivät puutetta; jotka valtiollista vapautta nauttien ovat tuomitut nälkäpalkoilla toimeentulemaan; joille työtä säästävät keksinnöt eivät tuota mitään helpotusta, vaan jotka päinvastoin juuri niiden kautta näyttävät menettävän etuja, nuo kansanjoukot tuntevat vaistomaisesti, että „jotakin nurinkurista on olevissa oloissa“. Ja oikeassapa he ovatkin.

Nuo laajalti levinneet yhteiskunnalliset onnettomuudet, jotka keskellä edistyspyrintöjä kaikkialla painavat ihmisiä, johtuvat suuresta perusvääryydestä — sen maan anastamisesta yksinoikeuden alaiseksi, josta kaikkien on eläminen. Maa on tehty muutamien harvain omaisuudeksi. Tästä perusvääryydestä johtuvat kaikki ne vääryydet, jotka tekevät nykyaikaisesta sivistyksestä irvikuvan ja uhkaavat sen olemassaoloa; jotka tuomitsevat varallisuuden tuottajia köyhyyteen ja sallivat tyhjäntoimittajien hekumoida ylellisyydessä; jotka rakentavat vuokrakasarmeja palatsien rinnalle, istuttavat haureuspesiä kirkon varjoon ja pakottavat perustamaan yhtä monta vankilaa kuin perustetaan uusia kouluja.

Ei ole mitään outoa tai selittämätöntä niissä ilmiöissä, jotka nyt panevat maailman hämmästyään. Ei siksi, ettei aineellinen edistys itsessään olisi jotakin hyvää; ei siksi, että

luonto olisi kutsunut maailmaan lapsia, joista ei sitte olisikaan pitänyt huolta; ei siksi, että Luoja olisi luonnonlakeja saastuttanut vääryydellä, jota vastaan ei mikään ihmisjärki voi olla nousematta, ei siksi aineellinen edistys tuota katkeria hedelmiä. Että keskellä meidän ylintä sivistystämme ihmisiä vaipuu kuoliaana maahan pelkän puutteen vuoksi, siihen ei ole syynä luonnon niukkuus, vaan ihmisten väärät laitokset. Paheet, kurjuus, köyhyys eivät ole luonteensa mukaan varsinaisia, välttämättömiä seurauksia väestön lisääntymisestä ja teollisuuden kehityksestä; ne ainoastaan senvuoksi seuraavat väestön lisääntymistä ja teollisuuden kehitystä, että maata pidetään yksityisenä omaisuutena — ne ovat välittömiä ja välttämättömiä seurauksia siitä, että oikeamielisyyden korkeinta lakia poljetaan luovuttamalla muutamille ihmisille yksinomaista omistusoikeutta siihen, minkä luonto on määrännyt koko ihmiskunnalle.

Tunnustamalla yksityisen omistusoikeutta maahan kielletään toisten ihmisten luonnon-oikeuksia; siten syntyy vääryys, jonka *täytyy* ilmetä varallisuuden jaon epätasaisuudessa. Sillä kun työ ei voi mitään tuottaa maata käyttämättä, niin kieltää tasarvoisella oikeudella käyttämästä maata merkitsee välttämättömästi myös kieltää työltä oikeus sen omaan tulokseen. Jos jollakin ihmisellä on oikeus siihen maahan, jolla toisten on tekeminen työtä, niin hän voi anastaa heidän työnsä tuloksen palkintona siitä, että hän lupaa maallansa työtä tehtävän. Siten poljetaan luonnon peruslaki, joka säättää, että sen antimet kuuluvat ihmiselle hänen vaivojensa palkkana. Yksi hyötyy tuottamatta, toinen tuottaa hyötymättä. Yksi rikastuu olematta siihen oikeutettu, toiselta riistetään hänen vaivainsa tulos. Tässä perusvääryydessä olemme nähneet äärimmäisen syyn olevan siihen väärään varallisuuden jakautumiseen, jonka johdosta nykyinen yhteiskunta hajailee ylellisen rikkaisiin ja äärimmäisen köyhiin. Tuo loppumattomasti kohoava maakorko, (jota työn on maksaminen maan käyttämisoikeudesta), se se riistää kansan suurelta enemmistöltä rehellisesti ansaitut varat, kasatakseen ne sen pienen vähemmistön käsiin, joka ei tee mitään niitä tuottaakseen.

Miksi ne, jotka tämän vääryyden alaisina kärsivät, eivät vaadi sen viipymätöntä poistamista? Mitä ovatkaan maanomistajat miehiänsä, että heidän yhä edelleen sallitaan niittää siellä, missä eivät ole kylväneet?

Hetkisenkin miettiminen riittää, jotta äärimmäinen nurinkurisuus niissä oikeusperusteissa ilmeni, joiden voimasta me tosimelessä annamme maanomistusoikeuden siirtyä Pekalta Paavolle ja siten sallimme jälkimäisen saada ehdottoman vallan kaikkiin muihin nähden. Kaikkialla on omistusoikeus maahan saanut alkunsa väkivallasta, eikä suinkaan velvottavasta oikeudesta. Mutta jos jonkun oikeuden pohjana on ainoastaan väkivalta, niin eipä auta valittaa, jos väkivalta myös tekee sellaisesta oikeudesta lopun. Milloin siis ikinä joku kansa, tarpeelliseen valtaan päästyänsä, päättää sen oikeuden lopettaa, niin ei oikeamielisyyden kannalta voi sellaista päätöstä vastaan mitään muistuttaa. On ollut ihmisiä, joilla on ollut *valtaa* anastaa itselleen ja toiselle läänittää yksinoikeutta muutamiin osiin maanpintaa; mutta milloin ja missä on se ihmisolento ollut olemassa, jolla on ollut siihen *oikeutta*?

Yksinomainen omistusoikeus mihin inhimilliseen tuotantoon tahansa on ilmeisesti kieltämätön. Tällöin ei oteta lukuun, kuinka monen käden kautta tuote on kulkenut; sarjan alussa on aina ollut ihmistyötä — joku on ponnistuksillaan hankkinut ja tuottanut esineen ja hänellä on koko muuhun ihmiskuntaan nähden ollut ilmeinen, pätevä omistusoikeus siihen, joka omistusoikeus on hyvin voinut kaupan tai lahjotuksen kautta siirtyä toiselle. Mutta minkä kauppain tai lahjotusten sarjan alussa voidaan todistaa tai olettaa samallaisen oikeuden olleen johonkin osaan tämän maapallomme pintaa? Tehtyihin maan parannuksiin voidaan tosin omistusoikeuden peruste löytää; mutta se oikeus koskeekin vaan näitä parannuksia eikä suinkaan myös itse maata. Jos perkaan metsän, kuivaan suon tai tukkean maanvieremän, niin kaikki, mihin minulla voi syyllä olla omistusoikeuden vaatimuksia, on se arvo, minkä ponnistukseni ovat luoneet. Ne eivät anna minulle mitään oikeutta itse

maahan, ei ainakaan mitään muuta oikeutta kuin sen, mikä minulla on yhteisenä kaikkien muiden yhteiskuntajäsenten kanssa siihen arvoon, mikä maalle tulee sen mukaan kuin yhteiskunta kehittyy.

Mutta tähän nyt sanotaan: on olemassa parannuksia, joita ei ajanpitkään voi maasta erottaa. Olkoon niin; silloin oikeus parannuksiin todella sulautuu oikeuden kanssa maahan; yksilöllinen oikeus häviää yhteiseen oikeuteen. Isompi nielee vähemmän; mutta ei vähempi isompaa. Luonto ei ole ihmisestä peräisin, vaan ihminen luonnosta, luonnon poveen täytyy ihmisen ja kaikkien hänen tekojensa palautua.

Tai sanottanee näin: kun jokaisella ihmisellä on oikeus käyttää hyväkseen luonnon antimia; niin täytyy sille, joka viljelee maata, myöntää ehdoton oikeus siihen, jotta hän voisi saada työstänsä täyden edun. Ei ole kuitenkaan vaikea määrätä, missä yksilöllinen oikeus päättyy ja mistä yleinen oikeus alkaa. Hienon ja tarkan laskuperustuksen me löydämme maan hinnasta, eikä sen avulla ole lainkaan vaikea määrätä kunkin yksityisen oikeutta, joka on yhtäläinen kaikille, kasvoipa väestö kuinka tiheäksi tahansa. Maan hinta, kuten olemme nähneet, on yksin oikeuden hinta. Tätä hintaa eivät ole määräämässä maan suoranaiset vaan suhteelliset edut. Maa, joka ei ole toista viljelykseen vapaata maata parempi, ei voi olla missään hinnassa, vaikka sillä olisi mitä hyviä sisällisiä ominaisuuksia tahansa. Ja maan hinta aina määrää, mikä erotus laadussa on olemassa kysymyksenalaisen maan ja parhaan maan välillä, jota voi saada muokattavaksi maakorkoa maksamatta. Näin ollen ilmaisee maan hinta tarkassa ja sitovassa muodossa sen oikeuden, mikä yhteiskunnalla on maahan, joka on jonkun yksityisen hallussa; ja maakorko ilmaisee tarkalleen sen summan, minkä yksityinen on velvollinen maksamaan yhteiskunnalle, jotta vaatimus kaikkien yhtäläisestä oikeudesta tulisi tyydytetyksi. Jos me siis turvaamme maan nautinto-oikeuden sille, jonka hallussa maa jo on, mutta otamme maakoron takavarikkoon yhteiskunnan hyväksi, niin saamme yhtymään nuo kaksi seikkaa: nautinto-varmuuden, mikä

on välttämätön, jotta maanviljelijät maitansa parantaisivat, ja kaikkien yhtäläisen oikeuden maan käyttämiseen.

Mitä tulee täydellisen ja yksinomaisen yksilöllisen maanomistusoikeuden puolustamiseen sillä perustuksella, että anastus muka on tapahtunut muita ennen, niin on tuo kaikkein järjetömin puolustustapa. Se seikka, että jotkin ihmiset ovat ehtineet anastamaan maata ennen muita, antaisi muka yksinomaisen ja ainaisen oikeuden maanpintaan, jolla luonnon järjestyksen mukaan lukemattomat sukupolvet toisiansa seuraavat! Olikohan entisen sukupolven ihmisillä tai sata, tuhat vuotta sitten eläneillä ihmisillä suurempi oikeus tähän maailmaan kuin meillä nyt eläjillä? Tai oliko sellainen oikeus luolain asukkailla, tai mastodontin tai kolmivarpaisen hevosen aikalaisilla, tai niillä vielä varhaisemmilla sukupolvilla noina muinaisina aikoina, joita me voimme enää ajatella ainoastaan geologisina aikakausina, noilla sukupolvilla, jotka seurasivat toisiaan täällä maanpinnalla, jota me nyt lyhyeinä elämämme päivinä hallitsemme?

Lieneeköhän sillä, joka ensimmäiseksi juhlapäivällisille saapuu, oikeus panna kaikki tuolit kumolleen ja vaatia, ettei yksikään muista vieraista saa ryhtyä syömään, ennenkuin on hänen kanssaan tehnyt sopimuksen? Tai saapiko se ihminen, joka teatterin vahtimestarille ensimmäiseksi pääsylippunsa näyttää ja tulee sisälle, oikeuden sulkea ovet ja antaa näyttelijäin näytellä hänelle yksin? Sekö matkustaja, joka ensiksi nousee junaan, levittää matkakapineensa kaikille istumapaikoille ja siten pakottaa myöhemmin tulleet matkustajat seisomaan?

Nämä tapaukset ovat aivan samallaiset. Me tulemme ja menemme kuin vieraat alituisesti katettuna olevan juhlapöydän ympärillä; katsojina ja osanottajina näytökseen, jossa jokaisella tulijalla on paikkansa; matkustajina asemalta toiselle maapallon päällä, joka huimaavaa vauhtia syöksee avaruuden halki. Meidän ottamis- ja anastamisoikeutemme eivät voi olla yksinomaisia; niitä rajottaa kaikkialla toisten yhtäläinen oikeus. Aivan niinkuin matkustajan on lupa levittää itsensä ja kapineensa niin monelle paikalle kun haluaa, kunnes toisia matkustajia saapuu,

niin voi uutisviljelijäkin ottaa haltuunsa ja viljellä niin paljon maata kuin haluaa, kunnes ilmestyy muita maan tarvitsijoita, mikä näyttäytyy sillä, että maa saapi hinnan. Silloin on hänen oikeutensa rajottuminen toisten yhtäläisen oikeuden perustuksella, eikä mikään ennen-ehtiminen anatuksessa voi antaa hänelle oikeutta, joka loukkaisi toisten yhtäläisiä oikeuksia. Ellei tässä olisi perää, niin voisi joku „ennen-ehtimällä“ anastaa haltuunsa ja mielin määrin muille siirtää yksinomaisen omistusoikeuden ei ainoastaan 160 tai 640 tynnörinälaan, vaan kokonaiseen kuntaan, kokonaiseen valtioon tai kokonaiseen maanosaan.

Yksityisen maanomistamisen tunnustaminen johtaa äärimmäisesti siihen ilmeiseen mielettömyyteen, että yksi ainoa ihminen, jos hän voisi itselleen omistaa kaikki yksityiset oikeudet jonkun maakunnan maahan, olisi oikeutettu sieltä karkottamaan kaikki muut asukkaat; ja jos hän samoin voisi käsiinsä yhdistää yksityiset omistusoikeudet koko maapallon maihin, niin olisi hän yksin kaikkien maapallon asukkaideu joukossa oikeutettu olemaan.

Mutta se, mikä moisen edellytyksen perustuksella voisi tapahtua, tapahtuukin silmiemme edessä vähemmässä määrässä. Ison Britannian maanomistajat, joille maiden saanti on suonut „valkosia auringonvarjostimia ja ylpeydessään temmeltäviä norsuja“, karkottavat kerta toisensa perästä laajoilta aloilta niitä alkuasukkaita, joiden esi-isät ovat ammoisista ajoista eläneet noilla mailla; karkottavat noita ihmisiä maasta, karkottavat heitä köyhälistön riveihin tai nälkäkuolemaan. Jopa nuoren Kaliforniankin valtion asumattomilla maa-aloilla tavataan savuttuneita uuninpiippuja ihmisten jäliltä, jotka ovat asumuksensa jättäneet karkotettuina sellaisten lakien perustuksella, jotka eivät ole tietäkseenkään mistään luonnollisesta oikeudesta; ja suuret maalat, jotka voisivat olla asuttuja, ovat autioina, koska yksinomaisen maanomistusoikeuden tunnustamisen kautta yksi ainoa ihmisolento on saanut vallan kieltää lähimmäisiltään maan käyttämisen. Se verrattain vähäinen joukko maanomistajia, joille Brittein saarten maaperä kuuluu, ei tekisi muuta kuin mihin Englannin

laki antaa heille täyden vallan ja minkä useat heistä vähemmässä määrässä jo ovatkin tehneet, jos he karkottaisivat brittiläisen kansan muut miljoonat näiden esi-isäin saarilta. Sellainen karkotus, jonka avulla muutamat sadat tuhannet saisivat mielinmäärin ajaa 30 miljoonaa ihmistä näiden isänmaasta, olisi tosin silmäänpistävämpi, vaan ei ollenkaan suuremmassa määrässä ristiriidassa luonnollisen oikeamielisyyden kanssa kuin se näytelmä, mikä nyt tarjoutuu katseltavaksi, — että nimittäin brittiläisen kansan suuri enemmistö on pakotettu muutamille harvoille, omille kansalaisilleen, maksamaan niin suunnattomia määriä oikeudesta elää sillä maalla, jota tämä kansa sellaisella ylpeydellä sanoo isänmaakseen, — joka on heidän sydämiensä kanssa yhteen kasvanut niin rakkaiden ja kunniakkaiden muistojen yhteydessä, ja jonka edestä heidän on velvollisuutensa vaadittaessa uhraamaan verensä ja henkensä.

Minä mainitsen ainoastaan Brittiläisiä saaria, koska siellä maanomistus on keskittyneempi kuin muualla ja ne sen vuoksi tarjoovat selvimmän esimerkin siitä, mitä yksityinen maanomistusoikeus välttämättömästi sisältää. „Kenelle maa kuuluu, sille myös sen hedelmät kuuluvat“, on totuus, joka käy sitä ilmeisemmäksi mitä tiheämmäksi väestö kasvaa ja mitä enemmän parannukset ja keksinnöt lisäävät tuotantovoimaa; mutta se pitää paikkansa kaikkialla, — yhtä paljon meidän uusissa valtioissamme kuin Brittiläisillä saarillakin tai Indusvirran rannoilla.

2 LUKU.

Työväen orjistuminen lopullisena tuloksena yksityisestä maanomistusoikeudesta.

Jos orjuus on vääryyttä, silloin on myös yksityinen maanomistusoikeus vääryyttä.

Sillä olivatpa olot mitkä tahansa, yksityinen maanomistusoikeus on aina, sen mukaan kuin maau käyttämisen (todellinen

tai keinotekoinen) välttämättömyys on suurempi tai pienempi, mukaanansa tuova myös omistusoikeuden ihmisiin. Tämä on ainoastaan toisin sanoin lausuttu maakorkolaki.

Ja jos tämä välttämättömyys on ehdoton, jos jälellä ei ole muuta kuin valita nälkäkuoleman tai maanviljelyksen välillä, silloin käy tuo maanomistusta seuraava ihmisten omistusoikeus myös ehdottomaksi.

Asetettakoon sata ihmistä jollekin saarelle, josta on mahdoton päästä pois, ja jos nyt yksi näistä sadasta tehdään noiden muiden yhdeksänkymmenenyhdeksän yksinvaltiaaksi omistajaksi tai yksinvaltiaaksi saaren maan omistajaksi, on tulos oleva jotenkin sama sekä häneen että heihin nähden.

Sekä edellisessä että jälkimmäisessä tapauksessa tulee tuo yksi noiden yhdeksänkymmenenyhdeksän yksinvaltiaaksi herraksi ja hänen valtansa on ylettyvä elämän ja kuoleman kysymykseen asti, sillä hänen kieltonsa asumasta saarella olisi riittävä, jotta he ajautuisivat mereen.

Suuremmissa ja mutkikkaammissa oloissa täytyy saman syyn kuitenkin vaikuttaa samalla tavalla ja samaan suuntaan, ja lopputulokset, työväen orjistuminen, tulee sitä huomattavammin mitä enemmän painoa on heitä pakottamassa elämään ja työskentelemään sillä maalla, jota käsitellään toisten yksinomaisena omaisuutena. Tarkastakaamme jotakin maata, jossa maa ei ole yhden ainoan miehen hallussa, vaan jakautuneena useamman omistajan kesken, ja jossa, kuten nykyisissä tuotanto-oloissa on tavallista, kapitalisti ja työmiehet ovat eri henkilöitä, ja teollisuus ja kauppa kaikessa monihaaraisuudessaan on erottunut maanviljelyksestä. Vaikkei yhtä välittömästi eikä yhtä silmiinpistävästi, tulevat suhteet maanomistajien ja työmiesten välillä, väestön lisääntyessä ja teollisuuden edistyessä, vaikuttamaan yhtäällä samaa ehdotonta herruutta ja toisaalla samaa kurjaa avuttomuutta, kuin äskeisellä saarellakin. Maakorko on nouseva työpalkkojen laskiessa. Tuotteista on maanomistaja saava yhäti enenevän ja työmies yhäti vähenevän osuuden. Siinä määrässä kuin siirtyminen halvemmalle maalle käy vaikeammaksi tai mahdottomaksi, tulevat työ-

miehet, tuottivatpa mitä tahansa, kiristettäväksi vähimpään toimeentulonsa määrään, ja vapaa kilpailu heidän välillensä, maan ollessa yksityisomaisuuden alaisena, on pakottava heitä asemaan, joka ei ole mitään muuta kuin orjuutta, vaikka heidän asemaansa kuinkakin koetettaisiin koristella vapauden tunnussanoilla.

Ei ole mitään hämmästyttävää siinä ilmiössä, että siitä tuotantovoiman äärettömästä kasvamisesta huolimatta, mikä meidän vuosisadallamme on päässyt kehittymään, työpalkat teollisuuden alimmassa ja laajimmassa kerroksessa kaikkialla pyrkivät painumaan orjapalkoiksi — eli siksi määräksi, mikä vaivalla riittää ylläpitämään työmiestä työhön kykenevänä. Sillä omistusoikeus maahan, jolla ja josta ihmisen on eläminen, on melkein samaa kuin omistusoikeus ihmiseen, ja jos me tunnustamme muutamat ihmiset oikeutetuiksi yksinomaiseen maan hallintoon ja käyttämiseen, niin tuomitsemme muut ihmiset sellaiseen täydelliseen orjuuteen, kuin jos todella pitäisimme heitä kaupattavana irtaimistona.

Yksinkertaisemmissa yhteiskuntaoloissa, missä tuotanto pääasiallisesti tapahtuu välittömänä maatyönä, ilmenee se orjuus, joka on luonnollisena seurauksena yksityiselle myönnetyistä yksinoikeudesta siihen maahan, jolla jokaisen on eläminen, erittäin selvänä „helotismina“, maa- tai kartano-orjuutena.

Orjan omistaminen oli saanut alkunsa sotavankien ottamisesta, ja vaikka orjuutta on jossain määrin ollut olemassa kaikkialla maailmassa, niin ei tuo muinaisen orjuuden ala kuitenkaan ollut niin perin laaja ja sen vaikutukset vähäpätöisemmät verrattuina niihin orjuuden muotoihin, jotka syntyvät maan anastamisesta. Ei mikään kansa ole vielä kokonaisuudessaan koskaan ollut välittömässä, ehdottomassa orjuudessa samaan rotuun kuuluvien ihmisten alaisena, niinkuin nyt; ei ole myöskään koskaan suurta kansaa valloituksen kautta nöyryytetty sellaiseen orjuuteen, kuin nykyinen. Yleistä kansanjoukkojen alistumista muutamien harvain vallan alaisiksi on tavattavissa kaikkialla, missä yhteiskunta on jonkun verran kehittynyt, ja se on seurauksena siitä, että maa on joutunut yksityisomistuksen

alaiseksi. Omistusoikeus maahan se se kaikkialla synnyttää omistusoikeutta ihmisiin, jotka siitä maasta elävät. Se on sitä orjuutta, josta Egyptin komeat pyramiidit ja muut jättiläis-muistomerkit vielä puhuvat, ja jonka laadusta meillä ehkä on joku hämärä tieto raamatun kertomuksissa siitä nälänhädästä, jonka aikana Farao osteli kansan maapaloja. Se oli sitä orjuutta, jonka alaisiksi historian alkuaikoina Kreikan vallottajat saattoivat niemen alku-asukkaat, tehden heistä heloteja pakottamalla maksamaan korkoa maastansa. *Latifundiain* eli suurtilain syntyminen muutti Italian vanhan väestön voimakkaasta maa-miesrodusta, jonka tarmo oli vallottanut maailman, matelevaksi orjakansaksi. Se, mikä vähitellen teki vapaiden ja tasa-arvoisten Gallian, teutoonien ja hunnien jälkeläisistä *coloneja* ja *villenejä*, se, mikä muutti slaavilaiset vapaat kyläkuntalaiset venäläisiksi mushikoiksi ja puolalaisiksi maaorjiksi, se, mikä on luonut Kiinan ja Jaapanin samoin kuin Europankin läänityslaitoksen, ja mikä teki Polyneesian ruhtinaista miltei yksinvaltiaat herrat omien kansalaistensa ylitse, se oli juuri tuo maan anastaminen heimojen johtajain yksinomaiseksi omaisuudeksi. Kuinka on saattanut tapahtua, että ne aarialaiset paimentolaiset ja soturit, jotka vertaileva kielitiede sanoo olleen kotosin indo-euroopalaiselle rodulle yhteisestä syntymämaasta Hindostanin laaksossa, muuttuivat onnettomiksi, mateleviksi hindulaisiksi, sen selittää se sanskriitin-kielinen lauselmä, minkä olen tässä ylempänä esille tuonut. Indialaisten rajahien valkoiset auringonvarjostimet ja ylpeydessään temmeltävät norsut olivat maanomistuksen kukkia. Ja jos meillä olisi avain sen kauan sitten kuolleen sivistyksen muistomerkkeihin, joka on haudattuna Jukataniin ja Gvatemalan jättiläisraunioihin, todistaen hallitsevan luokan ylpeyttä ja kansanjoukkojen lakkaamatonta raatamista, niin kaiken inhimillisen päätelmän mukaan saisimme lukea orjuudesta, jonka alaiseksi kansan suuret joukot olivat tehdyt maan anastamisen kautta muutamien harvain käsiin, ja niin saisimme vielä lisäesimerkin siihen yleiseen totuuteen, että ne, joilla maa on, ovat niiden herroja, jotka tällä maalla asuvat.

Työn ja maan riippuvaisuus toisistaan, ehdoton valta, minkä maanomistaminen antaa ihmisiin, jotka sitä käyttämättä eivät voi elää, se selittää sen, mikä muuten olisi käsittämätöntä, se selittää sellaisten laitosten, sellaisten tapojen ja aatteiden kehittymisen ja jatkumisen, jotka ovat niin peräti ristiriitaiset vapauden ja tasa-arvoisuuden luonnollisen tunnon kanssa.

Heti kun personallisen omaisuuden käsite, joka niin oikeamielisenä ja luonnollisena liittyy ihmistyön tuotteihin, ulotetaan maahan, niin seuraa kaikki paha aivan itsestään. Väkevimmät ja viekaimmat hankkivat pian itselleen suurimman osuuden tuollaisesta omaisuudesta, jota ei saada tuotannon, vaan anastamisen kautta; ja päästyään maaperän herroiksi he ovat ehdottomasti päässeet myös ihmisten herroiksi. Maanomistus on ylimystön perustus. Ei aateluus antanut maata, vaan maanomistus antoi aateluuden. Kaikki aatelin tavattomat etuoikeudet keskiajalla Euroopassa olivat syntyneet sen asemasta maanomistajaluokkana. Maanomistuksen yksinkertainen periaate synnytti yhtäällä herran, toisaalla vasallin, joista edellinen lopulta sai kaikki oikeudet osakseen jälkimäisen jäädessä puille paljaille. Jos läänitysherran oikeus maahan oli kerran tunnustettu ja turvattu, niin ne, jotka sillä maalla elivät, saattoivat sitä tehdä ainoastaan hänen määrämillään ehdoilla. Näiden aikojen tapojen ja olojen mukaan kuului noihin ehtoihin sekä personallisia palveluksia ja rasituksia että myöskin joko luonnossa tai rahassa maksettava maakorko; mutta se, mikä oikeastaan pakotti näihin ehtoihin suostumaan, oli omistusoikeus maahan. Sellainen valta on olemassa kaikkialla, missä yksityinen maanomistusoikeus on olemassa, ja sitä valtaa voidaan kaikkialla harjottaa, missä kilpailu maan käyttämisoikeudesta on kyllin suuri antaakseen maanomistajalle tilaisuuden asettamaan omat ehtonsa. Nykyisellä englantilaisella maanomistajalla on siinä laissa, joka tunnustaa hänen yksinomaisen oikeutensa maahan, oikeastaan käsissään koko se valta, mikä ennen oli hänen edeltäjänsä, läänitysparoonin käsissä. Hän voisi myös maksattaa maakorkoa personallisissa palveluksissa tai orjatyöllä. Hän voisi pakottaa arentimiehiänsä pukeutumaan

niinkuin hän tahtoo, tunnustamaan määrättyä uskontoa, lähettämään lapsensa määrättyyn kouluun, antamaan riitansa hänen ratkaistavakseen, lankeemaan polvilleen hänen heitä puhutellessa, seuraamaan häntä kaikkialle lakeijan puvussa, tai hänelle uhraamaan naisten kunnian, jos nimittäin otaksuu, että nämä ennen suostuisivat siihen kuin karkotukseen kodeistansa. Hän voisi sanalla sanoen määrätä kovimmat ehdot, millä ihmiset vaan suostuisivat hänen maallaan asumaan, eikä laki voisi häntä tässä estää loukkaamatta hänen omistusoikeuttaan; sillä sopimus tehtäisiin tietysti yksityisen välipuheen muodossa, „vapaasti“, joten laki ei pitäisi itseään oikeutettuna sekaantumaan. Ja englantilaiset kartanon herrat oikeastaan harjottavatkin tällaista valtaa, ainakin niin pitkälle kuin ajan tayat sallivat heidän mennä. Vapauduttuaan velvollisuudesta pitää huolta maan puolustuksesta, eivät he enää tarvitse arentimiestensä asepalvelusta, ja kun ei myös ole enää muodin mukaista esittää rikkauksiaan ja valtaansa nähtäväksi suurien seurueiden muodossa, vaan toisella tavalla, eivät he enää välitä liioin alustalaistensa personallisista palveluksista. Mutta sen sijaan heillä on tavallisesti käytettävänä arentimiestensä äänet ja monella tavalla he saavat heidät menettelemään tahtonsa mukaan. „Korkea-arvoinen isä Kristuksessa“, lordi ja piispa Plunkett, karkotti mailtaan joukon köyhiä irlantilaisia arentimiehiä, koska nämä eivät olleet tahtoneet lähettää lapsiaan protestantisiin sunnuntaikouluihin; ja toista hyvää, kreivi Leitrimiä, joka vihdoin saikin kostonsa murhaajan kuulasta, syytettiin vieläkin mustemmista rikoksista. Monia hökkeleitä on hajottanut ja monia perheitä maantielle ajanut myös tuo kylmästi laskeva ahneus. Periaate, joka moista sallii, on sama periaate, joka raaempina aikoina ja yksinkertaisemmissa yhteiskuntaoloissa pani suuret rahvaan joukot ikeenalaisiksi ja loi niin syvän kuilun aatelin ja „alemman kansan“ välille. Kun vapaa talonpoika tehtiin maaorjaksi, tapahtui se yksinkertaisesti vaan kieltämällä häntä jättämästä sitä maata, jolla oli syntynyt, ja niinpä siis keinotekoisesti saatiin toimeen samallinen tila, kuin otaksuimme tuolla saarella syntyneen. Heikosti asutuissa

maissa on tämmöinen toimenpide tarpeen ehdottoman orjuuden aikaansaamiseksi; mutta missä maa on tiheästi asuttu, voi sama seikka syntyä vaan kilpailusta. Verratessa toisiinsa maakorolla sorretun irlantilaisen talonpojan ja venäläisen maaorjan asemaa, on jälkimäinen monessa suhteessa pidettävä edullisempänä. Maaorjan ei ainakaan tarvinnut yleensä nähdä nälkää.

Nyt luulen lopullisesti todistaneeni, että sama syy, mikä on kaikkina aikoina alentanut ja sortanut työläisjoukkoja, myös yhä vaikuttaa meidän sivistyneessäkin maailmassa. Personallinen vapaus, se on, vapaus siirtymään paikasta toiseen, on kaikkialla tunnustettu; eriarvoisuudesta valtiollisessa suhteessa ei Yhdysvalloissa ole jälkeäkään, ja ainoastaan aivan vähässä määrässä on tuota erotusta olemassa niillä kansoilla, jotka ovat nykyaikaisen sivistyksen alimmalla asteella. Mutta yhä on olemassa suuri erotus elämänehdoissa, joka ilmenee epätasaisessa omaisuuden jakautumisessa. Orjuuden olemus on siinä, että se riistää työmieheltä kaikki, mitä tämä tuottaa, paitsi mitä hän tarvitsee juuri henkensä elättämiseksi; ja tähämpä vähimpään määräänsä palkat nykyisissä oloissa selvästi pyrkivätkin painumaan. Lisaäntyköön tuotantovoima kuinka paljon tahansa, maakorko pyrkii aina nielemään siitä voiton, jopa enemmänkin kuin pelkän voiton.

Näin on joukkojen asema kaikissa sivistysmaissa oikeastaan orjuutta, joka vaan esiintyy vapauden hahmossa, — tai ainakin ovat olot semmoisiksi muuttumassa. Ja on hyvin luultavaa, että tämä orjuus on kaikista orjuuksista julmin ja armostomin. Sillä työmieheltä riistetään hänen työnsä hedelmä ja hän pakotetaan raatamaan pelkkää toimeentuloansa varten; mutta hänen nykyiset voutinsa eivät enää ilmesty ihmisolentoina, vaan jonkinlaisen pakottavan välttämättömyyden muodossa. Ne, joiden hyväksi hän tekee työtänsä ja joilta hän palkkansa saa, usein itsekin puolestaan ovat yhtä pakottavien olojen alaisina, — yhdysside työmiehen ja sen välillä, joka viime tingassa hänen työtänsä hyväkseen käyttää, on kokonaan katkennut ja kaikki yksilöllisyys häviää. Orjain haltijan välitön vastuunalai-

suus orjiinsa nähden, vastuunalaisuus, joka enimmäisessä tapauksissa tekee ihmiset tunteellisemmiksi alaisiaan kohtaan, ei tällöin tule lainkaan kysymykseen; näyttää niinkuin ei ihminen, vaan jonkinlaiset vastustamattomat „tarjonnan ja kysynnän lait“, joista ei kukaan vastaa, pakottaisivat meitä keskeyttömään ja huonosti palkattuun työhön. Cato sensorin periaate, jota orjuudenkin julmana ja epäinhimillisenä aikana pidettiin inhottavana, se periaate, että orja, jolta jo oli imetty kaikki mahdollinen työvoima kuiviin ja joka oli jo tullut vanhaksi ja työhön kykenemättömäksi, oli ajettava korpeen kuolemaan, alkaa tulla yleisesti hyväksytyksi periaatteeksi; eipä edes sekään omaa etua tarkottava huoli, joka saa orjan-isännän koettamaan pitää häntä terveenä niin kauan kuin hän on työhön kykenevä, tällöin tule kysymykseen. Työ on tullut personattomaksi kauppatavaraksi ja työmies on muuttunut koneeksi. Ei nyt ole enää olemassa mitään herroja ja orjia, ei mitään omistajia ja omistettuja, nyt on olemassa ainoastaan ostajia ja myyjiä. Kaupittelemisen maailman markkinoilla astuu kaikkien personallisten suhteiden ja tunteiden sijaan.

Kun Etelä-Amerikan orjainomistaja näki vapaitten työmiesten aseman etevimmissä sivistysmaissa, saattoi hän täydellä syyllä pysyä silloisessa käsityksessään, että orjuudentila oli suorastaan jumalallinen laitos. Ei ole myöskään epäilemistä, että Etelä-Amerikan maaorjat, yhteiskunnallisena luokkana, olivat paremmin vaatetetut, saivat parempaa ruokaa ja parempia asumuksia, enemmän vapautta, enemmän huvituksia ja nautintoja elämässä kuin Englannin maatyömiehet; ja plantaasien omistajat saattoivat, käydessään suurissa pohjoisvaltioiden kaupungeissa, nähdä ja kuulla tapauksista, jotka olisivat olleet aivan mahdottomia heikäläisissä työväenoloissa. Etelä-Amerikassa olisi orjuuden aikana kohdeltu inholla sitä herraa, joka olisi pakottanut neekerejään sellaiseen työhön ja sellaisiin elämäntapoihin, jommoisissa kokonaisten luokkain vapaita valkoisia miehiä ja naisia on nyt vapaissa maissa eläminen; ja ellei yleinen mielipide olisi häntä menettelyssään estänyt, olisi hänen oma itsek-

kyytensä sen tehnyt: hän olisi katsonut edukseen pitää elävää omaisuuttansa voimissa ja terveenä. Mutta Lontoossa, New-Yorkissa ja Bostonissa, ihmisten keskuudessa, jotka ovat uhranneet verensä ja omaisuutensa ja tarvittaessa uudelleen antaisivat itsensä uhriksi vapauttaakseen orjat; siellä, missä ei kukaan julkisesti voisi yhtäkään eläintä rääkätä joutumatta vankeuteen ja saamatta rangaistusta, siellä voi nähdä avojalkaisia, rääsyisiä lapsia talvellakin katuja harhailemassa, siellä saa nähdä naisten kuoliaaksi nääntyvän töihinsä kylmiin ullakkohuoneisiin ja epäterveellisiin kellareihin — palkoista, jotka eivät riitä valon ja ravinnon hankkimiseen. Onko silloin ihmetteleminen, että Etelä-Amerikan orjainomistajat pitivät orjain vapauttamisintoa pelkkänä teeskentelynä?

Ja nyt, kun orjuus on poistettu, eivät maanviljelijät eteläisissä valtioissa katso mitään vahinkoa kärsineensä. Kun he omistavat sen maan, jolla vapautettujen orjain on eläminen, niin heillä itse asiassa on sama määräämisvalta työhön nähden kuin ennenkin, jota paitsi he nyt ovat vapautetut tuosta usein hyvin rasittavasta vastuunalaisuudesta. Neekereillä on tosin nyt oikeus lähteä maasta, ja maastamuutto näyttääkin heidän joukossaan pääsevän hyvään vauhtiin; mutta mikäli väestö lisääntyy ja maa kallistuu, tulevat plantaasien omistajat saamaan suuremman osan työmiestensä ansiosta kuin minkä saivat orjuuden aikana — ja työmiehet taas verrattain pienemmän osan. Sillä orjuuden päivinä saivat neekerit ainakin riittävästi pysyäkkeen terveinä, silloin kuin maissa sellaisissa kuin Englanti ei suurella osalla työväenluokkaa ole edes niinkään paljoa.

Ne vaikutukset, jotka aina ovat seurauksia isännän ja orjan personallisista suhteista ja jotka orjuuden kirousta lieventävät, koska eivät salli isännän käyttää koko valtaansa orjan nähden, ovat ilmenneet myöskin niissä raaemmissa orjuuden muodoissa, jotka vallitsivat Europan kehityksen aikaisemmilla asteilla; nuo vaikutukset, tapojen vakauttamina, uskonnon kannattamina ja joskus ehkä sivistyksenkin lieventäminä, ovat kaikkialla panneet rajan, jota pitemmälle maanomistaja ei voinut

vaatimuksissaan mennä. Näin ollen ei köyhyyden kourissa olevien ihmisten kilpailu elintarpeiden saamisesta tarvinnut missään mennä äärimmäisyyksiin ja vaikuttaa koko tuhoamisvoimallaan. Kreikan helotit, Italian kahdanviljelijät, Venäjän ja Puolan maanorjat, europalaiset läänitystalonpojat jättivät työansiostaan määrätyn osan herralleen eikä heitä yleensä tämän määrän ylitse kiristetty. Mutta ne vaikutukset, jotka näin olivat omansa lieventämään yksityisten maanomistajien käsissä ollutta kiristysvaltaa, ja joita yhä vieläkin voi havaita englantilaisilla maatiloilla, missä tilanhaltija perheineen pitää velvollisuutenaan lähettää sairaille ja raihmaisille alustalaisilleen lääkkeitä ja vahvaa ravintoa sekä yleensä huolehtia väkensä terveydentilasta — aivan samoin kuin Etelän plantaasien omistajat olivat tottuneet huolehtimaan neekereistään —; ne lieventävät vaikutukset katoavat tuntu mattomiin siinä hienostuneessa ja vähemmin näkyvässä muodossa, missä orjuus esiintyy nykyisen tuotannon mutkikkaammissa oloissa. Nämä olot erottavat erilleen työntekijöitä niistä henkilöistä, jotka ovat heidän työnsä herroja, — erottavat niin monien ja pitkien arvoasteikkojen taakse, että niitä ajatuksesakaan tuskin voi seurata; nämä olot poistavat kumpaiseenkin luokkaan kuuluvien yksilöjen suhteista kaiken välittömyyden ja personallisuuden. Nykyisen yhteiskunnan vapaan kilpailun aikana on täysi vapaus kiristää työläiseltä hänen äärimmäiset ponnistuksensa; ja millä pelottavalla voimalla tämä vaikuttaa, se voidaan nähdä alimpien luokkain tilasta rikkauden ja teollisuuden paraissa keskuksissa. Että tuo alinten luokkain kurjuudentila ei ole vieläkin pitemmälle kehittynyt, siihen on arvatenkin vaikuttanut viljeltäväksi kelpaavan maan runsaus Amerikassa, mikä on muodostanut virtauspaikan Yhdysvaltain vanhempien osien kasvavalle väestölle, jopa melkoisessa määrin helpottanut ahdinkoa Europassakin; — onpa eräästä Euroopan maasta, nimittäin Irlannista, väestön siirtyminen ollut niin tuntuva, että se on melkoisesti vähentänyt tuon maan oman väkiluvun määrää. Mutta tällaisista siirtymistä ei voi ikuisesti jatkua. Tie alkaakin jo

nopeasti tukkeentua; ja kun se vihdoin sulkeutuu, on ahdinko oleva kovaakin kovempi.

Ramajanan viisaalla korpilla, tuolla Bushanda korpilla, „joka oli elänyt kaikissa maailman osissa ja tunsikin kaikki mitä aikojen alusta oli tapahtunut“, oli kylläkin syytä sanoa, että joskin maallisten etujen halveksiminen oli välttämätön ylimmän autuuden saavuttamiseksi, niin oli sentään köyhyys maallisista rangaistuksista kovin, mihin ihmistä suinkin saattoi tuomita. Se köyhyys, missä ripeästi edistyväin sivistysmaiden suuret kansanjoukot elävät, ei anna sitä vapautta levottomuudesta ja kiusauksesta, jota viisaat ovat hakeneet ja filosofit ylistäneet; se on häpeällistä ja raaistuttavaa orjuutta, joka kytkee korkeampaa luontoa, tylsyttää hienompia tunteita ja kärsimyksiä tuottaen saattaa ihmiset tekoihin, joita eivät edes eläimetkään saattaisi tehdä. Tähän avuttomaan ja toivottomaan hätään, joka kukistaa miehuuden ja hävittää naisellisuuden, jopa riistää lapsuudeltakin sen viattomuuden ja ilon, tähän hätään saattaa työväenluokkaa voima, joka vaikuttaa heihin niinkuin vastustamaton ja tunteeton kone. Kaulustehtailija Bostonissa maksaa työläisnaisilleen kaksi senttiä tunnista; hän saattaa vilpittömästi valittaa näiden asemaa, mutta sekä häntä että heitä johtaa kilpailulaki; hän ei voi heille enempää maksaa, jos tahtoo liikettään jatkaa; sillä kaupassa ovat tunteet syrjään pantavat. Ja niinpä siis kaikilla väliasteilla — niihin henkilöihin asti, jotka antamatta mitään vastinta saavat käsiinsä työn voiton maakoron muodossa, — näyttää tuo kova tarjonnan ja kysynnän laki (voima, jota vastaan ihminen pystyy kilpailemaan yhtä vähän kuin tuulta ja virtaa vastaan) sortavan alemmat luokat köyhyyden ikeeseen.

Mutta todellisuudessa on syy se, mikä on aina vienyt ja on aina vievä orjuuteen, nimittäin maan joutuminen yksityisomaisuuden alaiseksi huolimatta siitä, että luonto on sen määrännyt kaikille.

Ylistetty vapautemme sisältää välttämättömästi orjuutta niin kauan kuin tunnustamme yksityistä omistusoikeutta maahan. Kunnes tämä oikeus on poistettu, ovat kaikki itsenäisyy-

den vakuutukset ja vapausliikkeet turhia. Niin kauan kuin yksityisellä ihmisellä on yksinomainen omistusoikeus siihen maahan, jonka päällä muiden ihmisten on eläminen, on orjuus jatkuva ja aineellisen edistyksen omalla avulla kasvava ja kärjistävä.

Tämäpä seikka nyt tapahtuukin koko sivistysmaailmassa ja me olemme edellisissä luvuissa askel askeleelta seuranneet sen jälkiä. Yksityinen maanomistusoikeus on alempi myllynkivi, aineellinen edistys ylempi, ja näiden molempien väliin on työläisluokka, yhä kasvavan painon alaiseksi ruhjottu.

3 LUKU.

Maanomistajain korvausvaatimukset.

Totuus on — ja siitä ei voi kukaan päästä, — että ei ole eikä voi olla mitään oikeutta yksinomaiseen maanomistukseen; että yksityisen maanomistus on yhtä röyhkeää ja hämmästyttävää vääryyttä kuin koskaan orjuus.

Että niin moni sivistyneiden maiden ihmisistä ei sitä huomaa, se johtuu yksinkertaisesti vaan siitä, että useimmat ihmiset eivät huoli ajatella. Heistä näyttää kaikki olemassaoleva oikealta, kunnes olemassaolevan vääryys on tullut niin ilmeisesti todistetuksi, ettei sitä vastaan enää käy väittäminen; mutta yleensä he ovat valmiit ristiinnaulitsemaan sitä, joka ensimmäiseksi ottaa epäkohdasta huomauttaakseen.

Ei kuitenkaan kenkään, joka tutkii taloustiedettä nykyistenkin oppijärjestelmien mukaan tai yleensä ajattelee tuotannon suhdetta omaisuuden jakautumiseen, voi olla näkemättä maanomistusoikeuden oleellisesti eroavan omistusoikeudesta muihin inhimillisen työn tuotteihin, eikä edellisellä olevan minkääläistä tukea teoreettisen oikeamielisyyden kannalta. Tämä myönnetäänkin milloin suoraan milloin vaijeten kaikissa paraimpina pidetyissä taloustieteellisissä teoksissa; tavallisesti kuitenkin ainoastaan

ohinennen viittaamalla tai jättämällä mainitsematta muutamia osia omaisuus käsitteen mahdollisesta sisällyksestä. Enimmäkseen johdetaan huomio pois tästä tärkeästä totuudesta jotenkin samalla tavalla kuin esimerkiksi milloin tahdottaisiin pitää esitelmää moraalifilosofiassa orjainomistajain kokouksessa mitenkään näitä loukkaamatta: esitelmänpitäjä tietenkin jättäisi koskettelematta turhan tarkkaan ihmisen luonnollisten oikeuksien alaa. Yksityinen omistusoikeus maahan selitetään muitta mutkitta oleviin oloihin perustuvaksi tosiseikaksi tai välttämättömäksi ehdoksi siihen, että maa tulisi asianomaisesti viljellyksi ja sivistynyt valtio pysyisi koossa.

Nyt suorittamamme tutkimus on kuitenkin mitä ratkaisevimmalla tavalla todistanut, ettei yksityistä maanomistusoikeutta voi puolustaa hyödyn kannalta, vaan että se päinvastoin on pääsyyntä kaikkeen köyhyteen, puutteenalaisuuteen ja kurjuuteen, yhteiskunnan sairaaloisuuteen ja niihin valtiollisiin onnettomuuksiin, jotka nyt uhkaavat edistyvää sivistystä. Hyödyn näkökohdat siis yhdessä oikeuden näkökohtain kanssa vaativat sen poistamista.

Jos nyt sekä hyödyn että oikeuden näkökohdat yhtyvät vaatimaan jonkun yhteiskunnallisen laitoksen poistamista, jolla ei ole mitään varmempaa pohjaa kuin pelkkä mahtikäsky, miksi pitäisi olla kahdenvaiheella tällöisen vaatimuksen toteuttamisesta?

Muuan seikka saattaa epäilevälle kannalle niitäkin, jotka muuten selvästi näkevät, että maan pitäisi oikeuden mukaan olla yhteistä omaisuutta. Ajatellaan nimittäin, että kun maata on jo näin kauan käytetty yksityisenä omaisuutena, niin tällöisen oikeuden poistaminen tuottaisi vahinkoa niille, jotka ovat tehneet taloudelliset laskunsa tähänastisen oikeusjärjestelmän mukaisesti; että, yksityisen maanomistuksen oltua laillistettuna, maan joutuminen jälleen yhteiskunnan yhteiseksi omaisuudeksi olisi vääryyttä niitä kohtaan, jotka ovat ostaneet maata jollakin, mikä epäilemättä oli ollut heidän laillista omaisuuttansa. Väitetään senvuoksi, että jos poistamme maanomistusoikeuden,

niin muka oikeus ja kohtuus vaatii nykyisille omistajille annettavaksi täyden korvauksen, samalla perustuksella kuin brittiläinen hallitus, poistettuaan upseerivaltakirjain kaupan, piti itsensä velvotettuna hyvittämään niitä valtakirjain haltijoita, jotka olivat näitä ostaneet jälleenmyymisen aikomuksessa, tai kuin se poistaessaan orjuuden alaisestaan osasta länsi Indiaa maksoi ojaanomistajille 100 miljoonaa dollaria.

Jopa Herbert Spencerkin, joka teoksessaan „Social Statics“ on niin selvästi kumonnut kaikki ne väitteet, joilla koetaan tukea yksinomaista maanomistusoikeutta, kannattaa kuitenkin tätä käsitystä (mikä on mielestäni epäjohdonmukaisuutta hänen puoleltaan) selittämällä, että noiden nykyisten maanomistajain vaatimusten oikeamielinen arvostelu, jotka joko omasta tai esi-isäinsä toimesta ovat tiluksistaan antaneet rehellisesti hankkimiaan vastineita, muodostaa yhden vaikeimmista yhteiskunnallisista tehtävistä tulevaisuudessa.

Tämä käsitystapa on Isossa Britanniassa saanut kannattajia ehdotukselle, että hallitus ostaisi käsiinsä maatilat niiden käyvistä hinnoista, ja tämä käsitys se myöskin antoi John Stuart Millille, vaikka hän selvästi näki yksityisen maanomistusoikeuden vääryyden, aiheen puolustaa ainoastaan osittaista maan palauttamista yhteiskunnalle, siten nimittäin, että valtio ottaisi haltuunsa ainoastaan tulevaisuudessa syntyviä etuja. Hänen suunnitelmansa tarkoitti, että kaikki kuningaskunnan maa arvioitaisiin käypäin hintain mukaan, ja että kaikki vastaiset arvonnoussut, joita ei voisi pitää omistajien parannuksista johtuvina, tulisivat valtion käsiin.

Lukuunottamatta niitä käytännöllisiä vaikeuksia, joita näin mutkikkaat suunnitelmat synnyttäisivät laajojen hallintotoimien vuoksi, ja lukuunottamatta myös niitä vehkeilyjä, joita se panisi alulle, on ehdotuksen päävirhe siinä, että on mahdotonta minkään sopimuksen avulla rakentaa siltaa oikean ja väärän jyrkän erotuksen ylitse. Samassa määrässä kuin maanomistajien etuja silmällä pidettäisiin, kärsisivät yleiset edut ja oikeudet, ja elleivät edelliset saa mitään oikeuksistaan kadottaa, niin

tuskinpa kansa kokonaisuudessaan voi mitään voittoa. Personalisten maanomistusoikeuksien ostaminen olisi samaa kuin jos maanomistajille annettaisiin jossakin toisessa muodossa samanlainen ja -määräinen summa, minkä heidän maaomaisuutensa nyt antaa heille; tulisi välttämättömäksi heidän hyväkseen verotuksella nostaa sama määrä työn ja kapitaalın tuotteesta, kuin minkä he nyt anastavat siitä maakoron avulla. Heidän oikeudettomat etunsa jäisivät ennalleen silloin kuin muiden vääryydet jatkuisivat. Tosin syntyisi kansaan nähden kokonaisuudessaan jokin voitto, kun se aika koituisi, jolloin maakoron kasvamisen johdosta se määrä, minkä maanomistajat saisivat nykyisen järjestelmän vallitessa, olisi suurempi kuin maan ostoarvon nykyään tuottamat prosentit, vaan tuo olisi ainoastaan tulevaisuuden voitto, jotavastoin sitä ennen ei olisi mitään helpotusta, vaan sen sijaan kapitaalın ja työn niskoilla nykyään lepäävä rasitus olisi melkoisessa määrin eentynyt. Sillä tärkeimmän osan nykyisestä maan kauppaa-arvosta muodostaa vastaisen arvon nousemisen odotus, joten maan ostaminen käyvästä hinnasta ja siten korkojen maksaminen tälle summalle ei olisi ainoastaan samaa kuin nykyisen maakoron, vaan vieläpä vastaisuudessa odotetun maakoron siirtäminen tuottajain maksettavaksi. Tai lausuaksemme saman asian toisilla sanoilla: maa lunastettaisiin hinnasta, joka olisi laskettu tavallista alemman korkokannan mukaan (sillä maa-arvojen odotettu nouseminen saattaa aina maan käyvät hinnat korkeammiksi kuin mikään muu, mikä antaa vastaavaa tuloa), mutta kauppasumman korkoa maksettaisiin tavallisen korkokannan mukaan. Näin ollen ei maanomistajille maksettaisi ainoastaan sitä, minkä maa nyt heille tuottaa, vaan melkoista suurempi summa. Olisi niinkuin valtio olisi ikiajoiksi ottanut maan arennille nykyisiltä maanomistajilta, ja paljon korkeammasta maakorosta kuin minkä he nyt saavat. Valtio esiintyisi aluksi ainoastaan maanomistajien asiamiehenä arentimaksujen kannossa ja saisi maksaa heille ei ainoastaan yhtä paljon, vaan vieläpä paljon enemmänkin kuin he ennen saivat.

Millin ehdotus, jonka mukaan kansan yhteiseksi omaisuu-

deksi muutettaisiin maa-arvojen vastainen nouseminen määrämällä kaiken maan nykyisen käyvän hinnan ja siirtämällä vastaisia arvojen nousuja valtion käsiin, ei tosin enentäisi vääryyttä nykyisessä omaisuuden jaossa, vaan eipä se sitä sanottavasti poistaisikaan. Kaikki enempi odotettu maakoron nousu tosin lakkaisi ja kansa kokonaisuudessaan saisi tulevaisuudessa haltuunsa erotuksen maakoron vastaisen nousemisen ja sen määrän välillä, joksi se oli arvattu silloin kuin järjestelyaikana valitseva hinta määrättiin, jossa, kuten ylempänä jo osotettiin, vastaisella arvolla on myös osansa niinkuin nykyiselläkin. Mutta siten yhä edelleen yksi luokka jäisi omistamaan ikiajoiksi niitä suunnattomia etuja, joita sillä nyt on muiden luokkain rinnalla. Tästä ehdotuksesta ei voi todella sanoa muuta, kuin että sen toteuttaminen toki olisi parempi kuin asian jättäminen peräti ennalleen.

Moisia vaillinaisia ja vaikeasti toteutettavia ehdotuksia otetakoon käsiteltäväksi siellä, missä perinpohjaisempia ja vaikuttavampia uudistuksia ei voi tulla kysymykseen, ja onhan asian puheeksi ottaminenkin jo lupaava merkki siihen, että totuuden kärki on jo alkanut tunkeutua yhteiskunnan tietoisuuteen. Kun oikeamielisyys uskaltaa esittää ensimmäisen vastalauseensa ajan pyhittämää vääryyttä vastaan, käyttävät sen tulkit tavallisesti mahteleavan nöyryyden kieltä; englantilaiset kansat kantavat vielä saksalaisen orjan kaularautoja ja ovat lapsuudestaan asti oppineet kohtelemaan maanomistajien „laillisia oikeuksia“ kaikella sillä taikauskoisella kunnioituksella, millä vanhat egyptiläiset kohtelivat krokotiilia. Mutta ajan kypsyessä aatteet kasvavat, niin vähäpätöisiltä kuin ne alussa näyttivätkään. Tuli päivä, jona kolmannen säädyn jäsenet Ranskassa panivat hatut päähänsä, kun näkivät kuuinkaan hattu päässä: — olihan se itsessään kylläkin vähäpätöinen seikka, mutta kaikissa tapauksissa se oli enne pian sen jälkeen tapahtuneihin suuriin valtiollisiin muutoksiin. Orjain vapautusliike Yhdysvalloissa alkoi siitä, että alettiin puhua orjain omistajain korvaamisesta; mutta kun vihdoinkin kerrallaan 4 miljoonaa orjaa vapautettiin, eivät entiset omistajat saaneet

mitään vahingonkorvausta eivätkä sitä edes vaatineetkaan. Ja kun asukkaat sellaisissa maissa kuin Englanti ja Yhdysvallat kerran pääsevät koko sen vääryyden ja sen suuren vahingon perille, minkä yksityinen maanomistusoikeus tuottaa, ja päättävät koettaa saattaa maan takasin kansan yhteisomaisuudeksi, silloin he ovat varmaan päässeet myös selvyteen mukavammista ja suoranaisemmista keinoista, kuin mitä osto on. Heille ei ole varmaankaan tuottava huolia kysymys maanomistajien korvaamisesta.

Sillä eipä suinkaan oikeamielisyys vaadi pitämään huolta maan omistajista. Että mies sellainen kuin John Stuart Mill on pannut niin paljon painoa maanomistajien korvaamiseen ja ehdottanut valtion käsiin ainoastaan maakoron *vastaisen* lisääntymisen, siihen voi olla selityksenä hänen luja uskonsa vallitseviin oppeihin, joiden mukaan palkka lähtee kapitaalista ja väestö aina pyrkii kasvamaan elintarpeiden määrän ylitse. Nämä opit sokaisivat häntä siihen määrään, ettei hän voinut oikealla tavalla arvostella yksityisen maanomistusoikeuden täyttä vaikutusta. Hän oivalsi, että „maanomistajan oikeuden täytyy olla kokonaan riippuvaisen valtion yleisestä taloudesta“, ja että „jos yksityinen omistusoikeus ei ole hyödyllinen, niin se on myöskin väärä“;¹⁾ mutta sotkeutunut kuin oli Malthuksen opin verkkoihin, arveli hän — kuten eräessä jo ennen esittämässäni lauseessa oli nimenomaan sanonut — että se kurjuus ja puute, jota hän ympärillensä näki, oli luettava luonnon antimien niukkuuden eikä ihmisten vääryyden viaksi; ja senvuoksi näytti hänestä maan yhteisomaisuudeksi saattaminen verrattain vähäpätöiseltä seikalta, joka ei sanottavammassa määrässä voinut kurjuutta ja köyhyyttä poistaa — mikä kävisi hänen mielestään päinsä ainoastaan sikäli kuin ihmiset oppivat rajottamaan luonnon heihin panemaa lisääntymisviettä. Niin suuri ja puhdas kuin hänen lämmin sydämensä ja hänen jalo mielenlaatunsa olikin, ei hän kuitenkaan koskaan

¹⁾ *Principles of Political Economy*, I kirja, 2 luku, 6 osa.

nähnyt taloudellisten lakien tosi sopusointua, ei huomannut, kuinka tästä ainoasta päävääryydestä köyhyys, kurjuus, paheet ja kaikki häpeät alkunsa saavat. Muussa tapauksessa ei hän olisi koskaan voinut kirjottaa lausetta: „Irlannin maa niinkuin maa kaikkialla muualla kuuluu kansalle. Maanomistajiksi sanotuilla henkilöillä ei ole mitään siveellistä eikä oikeamielisyyteen perustuvaa oikeutta muuhun kuin maakorkoon tai sen kauppa-arvoon.“

Mitä järjetöntä puhetta!! Jos jonkun maakunnan maa kuuluu sen kansalle, kuinka voi silloin siveellisyyden tai oikeuden nimessä muutamilla yksityisillä maanomistajiksi nimitetyillä henkilöillä olla oikeutta maakorkoon? Jos maa todella kuuluu kansalle, miksi kansan olisi silloin siveellisyyden tai oikeuden nimessä maksaminen kauppa-arvoa omasta omaisuudestaan?

Herbert Spencer sanoo:¹⁾ „Jos meillä olisi tekemistä niiden ihmisten kanssa, jotka alkuaan ryöstivät ihmiskunnalta sen perintöoikeuden, niin olisi juttu piankin selvitetty.“ Mutta miksi ei voitaisi juttua sittenkin pian selvittää? Eihän tuo ryöstö ole mitään hevosvarkautta tai rahan vientiä, mikä voi joutua kadoksiin heti kuin teko on tehty; vaan se on jatkuvaa ryöstöä, joka toistuu päivä päivältä ja tunti tunnilta. Maakorkoa ei oteta menneisyyden, vaan nykyisyyden tuotteesta. Se on tulli, jota alituisen ja lakkaamatta otetaan työstä. Jokainen vasaranlyönti, jokainen kirveen isku, jokainen sukkulan heitto, jokainen höyrykoneen liikahdus maksaa sille veronsa. Se verottaa niiden miesten työansiota, jotka syvällä maanpinnan alapuolella työskennellen panevat henkensä altiiksi, samoin kuin niiden, jotka meren hyrskyissä purjehtien riippuvat heiluvissa mastoissa; se ottaa osansa kapitaalimistajalle kuuluvasta palkasta ja keksijän vaivaloisista töistä; se riistää lapset irti leikeistänsä ja kouluistansa ja pakottaa ne töihin ennenkuin heidän luurakennuksensa on vahvistunut ja jänteet kehittyneet; se vie palelevalta lämmön, nälkäiseltä ravinnon, sairailta lääkkeet, huolestuneilta levon. Se

¹⁾ *Social Statics.* s. 142.

häväisee, se raaistaa, se katkerottaa. Se sulloo kahdeksan- jopa kymmenenhenkisiä perheitä yhteen ainoaan likaseen huoneeseen. Se täyttää kapakat ja oluttuvat ihmisillä jotka eivät kotoaan voi kodikkuutta löytää; se tekee nuorukaisista, joista olisi voinut tulla hyödyllisiä miehiä, vankilan asukkaita; se ajaa haureuspesiin tyttöjä, jotka muuten olisivat voineet nauttia puhdasta äidiniloa; se kiihottaa voitonhimoa ja muita pahoja intohimoja uhkaaviksi voimiksi yhteiskunnan keskelle, niinkuin kova talvi ajaa sudet ihmisasumusten läheisyyteen; se himmentää uskon ihmissieluun ja pukee oikeamielisen ja armahtavan Luojan ankaran, sokean ja julman kohtalon kuvaan!

Se ei ole varkautta ainoastaan menneisyydessä, vaan myöskin nykyisyydessä; se on rikos, joka riistää nykyisiltä maailmaan tulevilta lapsilta heidän perintöosansa! Miksi epäilimme ilman muuta luopua moisesta järjestelmästä? Olisiko minun senvuoksi, että minulta oli eilen ja toispäivänä ja aina vielä sitäkin ennen varasteltu, antaminen varkaan viedä itseltäni myös tänään ja huomenna? — onko minun myöntäminen, että varkaalla on nautintoperäinen oikeus varastamaan minulta, koska hän on jo niin kauan minulta varastanut?

Jos maa kuuluu kansalle, niin miksi saisivat maanomistajat yhä edelleen nostaa maakorkoa tai miksi heitä olisi millään tavalla korvattava sen menettämistä? Huomattakoon mitä maakorko oikeastaan on. Se ei synny itsestensä maasta; se ei ole mitään maksua jostakin, jota maanomistaja olisi aikaansaanut. Se edustaa varallisuusarvoa, jonka koko yhteiskunta on luonut. Annettakoon vaan maanomistajille kaikki, minkä maan omistaminen ilman muun yhteiskunnan olemassaoloa tuottaisi; mutta maakorko, koko yhteiskunnan luomana, kuuluu välttämättömästi tälle yhteiskunnalle.

Tarkasteltakoon maanomistajain asiaa perustumalla yleiseen lakiin, jonka kautta ihmistenväliset oikeudet määrätään. Yleisen lain sanotaan olevan ylimmän järjen, eikä suinkaan maanomistajain ole syytä paheksia sen määräyksiä, ne kun ovat heidän omaksi edukseen heidän itsensä säätämiä. Mitä myöntää nyt

tämä laki viattomalle omistajalle, jos se maa, josta hän on maksanut vaivalla hankkimansa rahat, todistetaan lainmukaisesti toiselle kuuluvaksi? Ei yhtään mitään. Että hän oli ostanut vilpittömässä mielessä, se ei anna hänelle oikeutta mihinkään vahingonkorvaukseen. Laki ei ota harkitakseen „korvauksen mutkikasta kysymystä“ vilpittömään ostajaan nähden. Laki ei sano niinkuin John Stuart Mill: „maa kuuluu A:lle, senvuoksi ei B:llä, joka on tähän saakka luullut olevansa sen omistaja, ole mitään oikeutta muuhun kuin maakorkoon tai sen arvon vastineeseen.“ Sillä moinen menettely muistuttaisi liian paljon tuosta kuuluisasta tuomiosta, mikä annettiin erään karanneen orjan jutussa, kun oikeus tuomitsi „lain pohjoselle ja neekerin etelälle“. Laki sanoo aivan yksinkertaisesti: „maapala kuuluu A:lle, pitäköön siis oikeudenpalvelija huolta siitä, että A tulee sen nautintoon“. Se ei anna väärän kauppakirjan vilpittömälle haltijalle mitään oikeusvaatimusta, se ei myönnä hänelle mitään korvausta. Eikä vielä siinäkään kylläksi, vaan hän kadottaa vielä kaikki parannuksetkin, mitkä oli vilpittömässä mielessään maalle tehnyt. Olinpa minä maksanut kuinka korkean hinnan tahansa omaisuudestani ja näinpä kuinka paljon vaivaa tahansa hankkiakseni varmuutta saantooni; vaikka se olisi vuosikausia ollut häiritsemättä nautinnossani minun lainkaan aavistamatta mitään vastavaatimusten mahdollisuuksia; vaikka olisin vaivalla ja työllä saattanut sen hedelmälliseksi, rakentanut siihen kalliin rakennuksen, jonka arvo nousee maan arvoa suuremmaksi, tai perustanut vaatimattoman kodin, jossa olin aikonut omien istuttamieni puiden siimeksessä ja omien viinitarhojeni ympäröimänä viettää vanhuuteni päiviä; niin jos kieräily, petos ja ahneus pääsee löytämään jonkun vaikkapa puhtaasti muodollisenkin virheen saantopapereissani tai keksimään jonkun unohdetun perillisen, jolla ei ole ollut edes aavistustakaan perintöoikeudestaan, niin voidaan minulta ottaa sekä maa että vielä päälliseksi kaikki parannukset. Mutta ei tässäkään ole vielä kylläksi. Yleisen lain mukaan voidaan, sittenkuin olen jo jättänyt käsistäni maan kaikkine parannuksineen, panna minut vastaamaan niistä tuloista,

joita olen omaisuudestani saanut siltä ajalta kuin se oli ollut hallussani.

Jos näin ollen tämmöisessä kansan jutussa maanomistajia vastaan noudatamme samoja oikeusperusteita, joita maanomistajat ovat korottaneet laiksi ja joita joka päivä käytännössä toteutetaan Englannin ja Amerikan sivilituomioistuimissa, niin emme suinkaan tarvitse ajatella maanomistajien korvaamista, vaan on meillä päinvastoin oikeus ottaa heiltä pois kaikki parannukset ja mitä ikinä heillä hallussaan on.

Mutta minä en ehdota enkä luule kenenkään muunkaan ehdottavan niin pitkälle menemistä. On kylläksi, jos kansa vaan ottaa takasin omistusoikeutensa maahan. Maanomistajat pitäkööt parannuksensa ja personallisen omaisuutensa häiritsemättä nautinnossaan.

Tämä oikeamielinen menettely ei sisältäisi mitään väkivaltaa eikä tuottaisi mitään vahinkoa ainoallekaan yhteiskuntaluokalle. Päävaikutin nykyiseen epätasaiseen omaisuuden jakautumiseen sitä seuraavine kärsimyksineen, voimain kulutuksineen ja kurjuuksineen tulisi poistetuksi. Maanomistajat itsekkin tulisivat osallisiksi yleiseen voittoon. Myös suuretkin maanomistajat tulisivat todellisesti voittamaan, ja vähemmille maanomistajille olisi voitto aivan suunnaton. Sillä kun ihmiset ottavat oikeamielisyyden vieraakseen, ottavat he rakkauden palvelijan keskuuteensa. Rauha ja runsaus seuraa sen jäljissä; ei ainoastaan harvoille, vaan kaikille se antimensa jakaa.

Kuinka paljon perää tässä on, sen saamme tuonnempana nähdä.

Kun olen tässä luvussa puhunut oikeudesta ja hyödystä niinkuin ne olisivat eri asioita, niin olen sen tehnyt ainoastaan kumotakseni niiden vastaväitteitä, jotka näin puhuvat. Oikeamielisyydessä piilee korkein ja totisin järjellisyys.

Yksityinen maanomistusoikeus historian näkökannalta katsottuna.

Mikä enin kaikesta estää näkemästä yksityisen maanomistusoikeuden perusvääryyttä ja vilpittömästi punnitsemasta kaikkia ehdotuksia tämän vääryyden poistamiseksi, se on ihmisjärjen tapa pitää kaikkea kauan ollutta luonnollisena ja välttämättömänä.

Olemme niin peräti tottuneet ajattelemaan maata yksityisen omistusoikeuden esineeksi, se on laeissammekin niin ehdottomasti tunnustettu, samoin toimissamme ja oloissamme, että useimmat ihmiset eivät milloinkaan tule ajatelleeksikaan saattaa asiaa kysymyksenalaiseksi, vaan pitävät sitä välttämättömänä ehtona maan oikeaan käyttämiseen. He eivät pysty näkemään tai oikeammin he eivät milloinkaan ajattele yhteiskuntaa mahdolliseksi maan olematta yksityisomistuksen alaisena. Jo ensimmäinen ryhtyminen vapaan maan muokkaamiseen tai parantamiseen tuntuu heistä antavan omistusoikeutta siihen; jonkun maata pidetään yleisesti niin täydellisesti hänelle kuuluvana, että hän voi sitä myydä, antaa vuokralle, lahjottaa tai testamentata aivan yhtä mukavasti kuin karjaansa, rakennuksiansa, tavaroitaan tai huonekalujaan. „Omaisuu-den pyhydestä“ on mitään erotusta tekemättä saarnattu sellaisella innolla ja voimalla, erittäinkin noiden „vanhan raakalaisuuden säilyttäjäin“ leirissä, kuten Voltaire sanoi lakimiehistä, että useimmat ihmiset pitävät yksityistä maanomistusoikeutta sivistyksen varsinaisena maaperänä. Kun nyt siis vaaditaan maata tehtäväksi jälleen yhteiseksi omaisuudeksi, pitävät he koko asiaa heti ensi näkemältä joko harhaluulon synnyttämänä kummituksena, mikä ei milloinkaan toteudu eikä voikaan toteutua, taikka sitte ehdotuksena kukistaa yhteiskunta perustuksia myöten ja johtaa ihmiset entiseen raakuudentilaan.

Vaikka olisi totta, että maata on aina pidetty yksityis-

omistuksen alaisena, niin tämä ei todistaisi myös tulevaisuuteen nähden välttämättömäksi pitää maata yksityisomistuksen alaisena, — yhtä vähän kuin orjuuden yleinen olemassaolo, jota joskus pidettiin niin tuiki välttämättömänä, olisi voinut todistaa oikeaksi tai välttämättömäksi tehdä ihmislihaa ja verta toisen ihmisen omaisuudeksi.

Ei kauankaan sitte pidettiin kuningasvaltaa tuiki välttämättömänä laitoksena; ja niinpä ei ainoastaan kuninkaat vaan useimmat heidän alamaisistaankin todella kuvailivat, ettei yksikään maa voisi tulla toimeen ilman kuningasta. Siitä huolimatta Ranska, puhumattakaan pohjois Amerikasta, tulee nyt toimeen ilman kuningasta; ja Englannin kuninkaalla, joka samalla on Indian keisari, ei ole sen enempää vaikutusta valtakuntansa hallitukseen kuin laivan kokassa kekottavalla kotkan-kuvalla on vaikutusta laivan suunnan määräämiseen; ja taas jotkut muut Europan monarkeista istuvat, kuvannollisesti puhuen, suorastaan dynamiittipyttyjen päällä.

Noin sata vuotta sitten selitti piispa Butter, kuuluisan „Analogian“ sepittäjä, että valtiomuoto ilman valtiokirkkoa on mahdottomuus, johon ei löydy maailmassa-ainoatakaan esimerkkiä. Ettei todella ollut mitään esimerkkiä, siinä hän oli oikeassa. Siihen aikaan ei ollut yhtäkään valtiota eikä liioin varmuudella voitu mainita mitään entistä valtiota valtion-uskonnotta; mutta Yhdysvalloissa olemme kuitenkin nyt jo vuosisadan aikana käytännössä osottaneet valtion voivan olla olemassa ilman valtiokirkkoa.

Jos olisi totta, että maa on aina ja kaikkialla ollut personallisen omistuksen alaisena, niin ei tämä vielä suinkaan todistaisi sen ikiajoiksi semmoiseksi jäävän. Mutta ei edes tämäkään ole totta. Päinvastoin on alkujaan kaikkialla maa ollut tunnustettu yhteisomaisuudeksi ja mieskohtainen omistus on alkunsa saanut vasta anastuksesta. Ihmisen alkuperäiset ja juurtuneet käsitykset perustuvat siihen, että kaikilla on luonnostaan sama oikeus maahan; ja se, joka luulee yksityisen maanomistuksen olevan välttämättömän yhteiskuntarakennuksen

vuoksi, on ainoastaan tietämättömyyden lapsi, joka ei kykene näkemään lähintä ympäristöään ulommas; tuo käsitys on verrattain uudenaikaista ja se on yhtä keinotekoista ja yhtä perusteetonta kuin käsitys kuninkaitten jumalallisesta vallasta.

Matkustajain havainnot, historioitsijain tutkimukset, jotka viime aikoina ovat niin paljon saaneet toimeen tuodakseen kansojen unohtuneita muistomerkkejä päivänvaloon, sellaisten miesten kuin Henry Mainen, Emil de Lavelayen, Bonnin professorin Nassen ja muiden tutkimukset yhteiskunnan synnystä todistavat, että missä ikinä ihmisyyhteiskunta on saanut alkunsa, siellä ihmisten oikeus maan käyttämiseen on ollut tunnustettu yhteiseksi, ja ettei missään ole rajatonta yksityisomistuksen oikeutta suostuttu vapaaehtoisesti tunnustamaan. Yksityistä omistusoikeutta maahan ei käy puoltaminen historialliselta eikä siveel-seltä kannalta. Se ei synny missään suostumuksen nojalla, sitä ei voi missään tukea oikeuden tai yleishyödyn näkökantain perustuksella, vaan sen synnyttäjänä on kaikkialla ollut sota ja valloitus sekä viekkaiden ihmisten kyky käyttää hyväkseen taika-uskoa ja kiertää lakia.

Kaikkialla, missä olemme voineet seurata yhteiskunnan aikaisinta historiaa, Aasiassa, Europassa, Afrikassa, Amerikassa tai Polyneesiasa, on maata pidetty yhteisomaisuutena — yhteismaana, johon ainakin kaikilla niillä, joiden ihmisoikeudet tunnustettiin, oli yhtäläinen oikeus — ja jommoisena se onkin pidettävä sen välttämättömän riippuvaisuuden takia, missä ihmis-elämä ja maa ovat toisiinsa.

Toisin sanoen: yhteiskunnan kaikilla jäsenillä (eli kansalaisilla, kuten nyt sanoisimme) oli sama oikeus käyttämään ja nauttimaan yhteiskunnan maata. Tämä maan yhteisyyden tunnustaminen ei tehnyt mahdolliseksi yksinomaista erikois-oikeutta esineihin, jotka olivat maatyön tuotteita, ei myöskään yhteisyydestä luovuttu silloin kuin maanviljelyksen kehitys teki välttämättömäksi tunnustaa yksinomaista hallinto-oikeutta maahan yksinomaisten nautinnon turvaamiseksi viljelystyön tuottamiin hedelmiin. Maan jakautuminen teollisten yksikköjen, perheiden, perhekuntain

tai yksilöjen kesken ulottui ainoastaan niin pitkälle, kuin tarkoitus teki välttämättömäksi; laidunmaat ja metsät jäivät edelleen yhteisiksi; ja peltomaahan nähden palautettiin tasajako joko siten, että, kuten teutooniroitujen oloissa, maa jaettiin ajoittain uudelleen, tai, kuten Mooseksen lait sääsivät, myyminen kiellettiin.

Tämä alkuperäinen järjestelmä on, enemmän tai vähemmän muuttuneena yhä edelleen voimassa Indian, Venäjän kyläkunnissa ja näihin päiviin asti turkkilaisvallan alla pysyncissä slaavilaisissa maissa, sveitsiläisissä vuorikanttooneissa, kabylien joukossa Pohjois- ja kafferien joukossa Etelä-Afrikassa, Jaavan alkuväestön keskuudessa ja Uuden-Seelandin alkuasukkaiden joukossa, siis kaikkialla, — missä ulkonaiset seikat ovat sallineet yhteiskunnallisen järjestyksen häiritsemättä kehittyä. Että asiantaita on ollut sama kaikkialla maailmassa, on viime vuosina kyllä epäamättömästi todistettu useiden itsenäisten tiedemiesten ja tutkijain teoksissa, joista, mikäli minä tunnen, on paraiten esitetty Cobden klubin julkaisema: *Systems of Land Tenures in Various Conntries* („Maanomistus-oloista eri maissa“), samoin myös Emile de Lavelayen teos: „Alkuperäinen omaisuus-oikeus“. Näitä teoksia suosittelen niille lukijoille, jotka haluavat jatkaa tutkimuksia erikoisuuksia myöten.

„Kaikissa alkuperäisissä yhteiskunnissa“ — niin päättelee de Lavelaye eräässä teoksessaan, jossa hän ei ole ainoatakaan maailman kolkkaa tutkimatta jättänyt, — „oli maa kantasukujen yhteistä omaisuutta ja se jaettiin ajoittain uudelleen perheiden kesken, jotta kaikki olisivat voineet elää työstänsä luonnon järjestyksen mukaan. Kun näin jokaisen aineellinen menestys oli riippuvainen hänen omasta tarmostaan ja älystään, ei yleensä kenenkään tarvinnut olla välttämättömimpiä elatusvaroja vailla; ja eräiden säädösten kautta pidettiin huolta siitä, että polvesta polveen enentyvä epätasaisuus jaossa tuli poistetuksi.“

Jos de Lavelaye on näin päätellessään oikeassa — eikä voi olla kahta mieltä hänen todella oikeassa olevan — niin silloin nousee kysymys: kuinka saattoi maa niin yleisesti joutua yksityisomaisuuden alaiseksi?

Syyt, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että tämä alkuperäinen käsitys kaikkien yhtäläisestä oikeudesta maan viljelemiseen sai antaa sijaa käsitykselle yksinomaisesta ja erilaisista oikeuksista, ovat minun ymmärtääkseni kaikkialla varmasti havaittavissa, vaikkakin ainoastaan yleisissä piirteissä. Syyt ovat aivan samat kuin ne, jotka ovat johtaneet yhtäläisten personallisten oikeuksien kieltämiseen ja synnyttäneet etuoikeutettuja luokkia.

Nämä syyt voidaan koota seuraaviin ryhmiin: 1) vallan keskittyminen päällikköjen ja sotilasluokan käsiin sellaisen sota-tilan vuoksi, joka antoi näille mahdollisuuden anastaa yhteismaat yksinoikeuden alaisiksi; 2) vallotukset, jotka saattoivat voitettut jonkinlaisen maaorjuuden tilaan, niin että maa jakautui vallottajien kesken, jolloin erittäin johtajat saivat verrattain suurempia osuuksia; 3) mahtavan pappissäädyn ja ammatillisen lakimiesluokan syntyminen ja vaikutus, jolle oli eduksi, että maa tuli yksinomaisen ja personallisen omistuksen alaiseksi, entisen yhteisen ja yleisen omistuksen sijaan¹⁾ — ja näin keran syntynyt epätasaisuus pyrkii eräänlaisen vetovoimalain tavalla yhä suurempaan epätasaisuuteen. Keskenään ristiriitaisina, aate yhtäläisestä oikeudesta maahan ja toiselta puolen pyrkimys valloittaa sitä yksinomaiseen omistukseen olivat sisällisien taistelujen varsinaisena aiheena Kreikassa ja Roomassa; ja tässä pyrkimyksessä tapahtunut pysähdys, — jonka Kreikassa vaikutti Lykurgon ja Solonin tapaiset lait ja Roomassa Liciniuksien laki ynnä sen perustuksella toimeenpannut maanjaot — se nostatti molemmat valtiot voiman ja kunnian kehityskauteen; ja mainitun pyrkimyksen lopullinen voitto se vihdoinkin kukisti kummankin valtion. Suuret yksityistilat hävittivät Kreikan, niinkuin sittemmin „suuret maatilat hävittivät Italian“²⁾; ja kun maa sitten,

¹⁾ Lainoppineiden vaikutus on Europan mannermaalla ja myöskin Englannissa tullut hyvin tuntuvaksi sen kautta, että kaikki vanhan maanomistuksen muodot ovat kadonneet ja roomalaisen lain käsite, yksinomainen omistusoikeus, pääsi vallitsemaan.

²⁾ *Latifundia perdidere Italiam. — Plinius.*

suurten lainsäätäjien ja valtiomiesten verotuksista huolimatta joutui harvojen käsiin, silloin alkoi väkiluku vähetä, silloin aleni taide, silloin rappeutui henkinen voima, ja se kansa, jossa ihmiskunta oli loistavimman kehityksensä saavuttanut, joutui ihmisten pilkan ja ylenkatseen alaiseksi.

Ehdottoman personallisen maanomistuksen aate, minkä nykyaikainen sivistys on sittemmin Roomalta lainannut, oli siellä vasta historiallisena aikana saavuttanut täyden kehityksensä. Silloin kuin tuo vastainen maailman haltija vasta kohotti päättänsä historiantakaisesta hämäryydestä, oli jokaisella kansalaisella pieni luovuttamaton asuinalansa, ja yleinen alue, eli „julkisen oikeuden alainen viljamaa“, käytettiin yhteisesti, epäilemättä asetusten ja tapojen rajoissa, joiden tarkoitus oli ylläpitää tasarvoisuutta, samalla tavalla kuin teutonisissa ja sveitsiläisissä yhteismaissa. Tästä yleisestä alueesta, jota alituisesti lisättiin uusien valloitusten kautta, onnistuivat patriisien perheet lohkaista itselleen suuret maatilansa. Yleisen vetovoimalain pakosta, joka aina liittyy pienemmän suurempaan, kukistivat nuo suuret maatilat vihdoin, huolimatta lakien ajottaisista rajottamisista ja uudistuvista jaoista — kaikki pienet maanomistajat; näiden pienet perintöosuudet liitettiin rikkaiden äärettömiin *latifundioihin* ja entiset pikkutilalliset muuttuivat joko pelkiksi orjiksi tai vuokraa maksaviksi *coloni*ksi taikka sitten karkotettiin äsken valloitetuihin ulkomaalaisiin maakuntiin, missä legionain sotavanhuksille annettiin maita, tai vihdoin sullottiin pääkaupungin köyhälistön riveihin, jolla ei ollut muuta toimeentulon lähdettä kuin ääntensä myyminen.

Caesarien valta, joka pian muodostui hillittömäksi yksivaltiuudeksi itämaiseen tapaan, oli tämän kehityksen välttämättömänä valtiollisena seurauksena, ja keisarikunta oli, silloinkin kuin se käsitti koko maailmanvallan, pelkkä tyhjä kuori, joka pysyi koossa ainoastaan sen terveemmän elämän vuoksi, mikä vallitsi rajaseuduilla, siellä kun maa oli jaettuna sotilaallisten uutisasukkaiden kesken ja alkuperäiset vapauden tavat säilyivät kauemmin. Mutta nuo latifundiot, jotka olivat näännyttäneet Italian,

tekivät yhä edelleen hävitystyötänsä, hajottaen Sisilian, Afrikan, Espanjan ja Gallian maa-alat suuriin, maaorjien viljelemiin tiloihin. Vanhat, personallisesta riippumattomuudesta syntyneet raa'at hyveet hävisivät pois, voimaa imevä viljelys kuihdutti maaperän, ja metsän eläimet pesiytyivät moniin niihin paikkoihin, missä ennen oli ihmisiä asunut, kunnes raakalaiset, vapaudessaan ja tasa-arvoisuudessaan voimakkaina, murtautuivat esille. Rooma kukistui, ja ennen niin ihanasta sivistyksestä oli jällellä ainoastaan rauniot.

Niin tapahtui se ihme, joka Rooman loiston ja suuruuden aikana olisi tuntunut yhtä mahdottomalta kuin meistä tänään tuntuisi ajatus, että indiaanit ja „litteäpäät“ vallottaisivat Amerikan tai lappalaiset hävittäisivät Europan. Pääsyy on etsittävä maanomistusoloista. Yhdellä puolen synnytti häviötä se seikka, että kaikkien yhtäläinen oikeus maahan poistettiin, toisella puolen antoi tasa-arvoisuus voimaa.

„Vapaus“ sanoo de Lavelaye (teoksessaan „Alkuperäinen omaisuus-oikeus“ s. 116), „ja vapauden seurauksena osuus yhteiseen maahan, johon jokaisen perheen päämiehellä kantaheimon keskuudessa oli yhtäläinen oikeus, ne olivat varsinaisia sääntöjä germanilaisessa kyläkunnassa. Tämä ehdottoman samanarvoisuuden järjestelmä antoi yksilölle määrätyn inonteen, mikä puolestaan selittää sen ilmiön, että vähäiset barbaarijoukot rupeivat Rooman valtakunnan herroiksi, huolimatta tämän taidokkaasta hallinnosta, sen täydellisestä keskityksestä, sen siviililaeista, joita vielä tänäänkin sanotaan „kirjotetuksi oikeudeksi“.

Suuressa Rooman valtakunnassa oli itse ydin mätää. „Rooma“, sanoo professori Seeley, „kukistui miesten puutteen vuoksi“.

Guizot on luennoissaan „Europan sivistyshistoriasta“ ja erittäin luennoissaan „Sivistyksen historiasta Ranskassa“ elävillä väreillä kuvannut sitä sekasortoa, joka oli Europassa vallalla Rooman keisarikunnan kukistumisen jälkeen, mikä sekasorto hänen sanojensa mukaan itsessään sisälsi kaikki uuden yhteiskunnan alkeet, vaikka uusi yhteiskunta ainoastaan vähitellen

saattoi siitä kehittyä. Tätä näytelmää ei käy kuvaaminen muutamain rivein; olkoon kylliksi kun sanomme, että seurauksena tuosta raa'an mutta voimakkaan elämän sekaantumisesta roomalaiseen yhteiskuntaan oli sekä germanilaisen että roomalaisen yhteiskuntarakennuksen epäjärjestykseen joutuminen, — siitä syntyi sekotus maan yhteisyyden ja maan yksityisomistuksen käsitteistä, jommoisena se sitte esiintyi niissä itäroomalaisen valtakunnan maakunnissa, jotka sittemmin joutuivat turkkilaistulvan alaisiksi. Feodali järjestelmä eli läänityslaitos, joka niin mielellään vastaanotettiin ja joka niin laajalle levisi, oli tulos tällaisesta sekaantumisesta; mutta tämän läänitysjärjestelmän ohella ja sen vieressä alkoi kasvaa tai oikeastaan vaan jälleen elpyi asukkaiden yhteisiin oikeuksiin perustuva järjestelmä, joka on jättänyt jälkiä kaikkialle Euroopaan. Tämä alkuperäinen järjestelmä, jonka mukaan kaikilla oli yhtäläiset oikeudet viljeltyyn sekä yhteinen nautinto viljelemättömään maahan, ja joka oli olemassa jo vanhassa Italiassa samoin kuin saksilaisessa Englannissa, on pysynyt yksinvallan ja maaorjuuden ohella Venäjällä, muhamettilaisvallan aikana Serbiassa, ja on Indiassa noiden toinen toistaan seuraavien valloitusshyökkäysten ja vuosisataisen hirmuvallan jaloissa tosin joutunut syrjään sysätyksi, mutta ei koskaan kokonaan hävitetyksi.

Läänityslaitos, joka ei ole jotain ainoastaan Europalle ominaista, vaan on luonnollinen seuraus jonkin varmasti järjestyneen valtion joutumisesta sellaisen rodun valtaan, missä tasa-
väkisyys ja yksilöllisyys ovat vielä täydessä voimassaan, tunnusti ainakin teoriassa muitta mutkitta, että maa kuului koko yhteiskunnalle eikä yksityiselle. Ollen raaka kehityksen tulos sellaisena aikana, jolloin voima oli niin kokonaan oikeuden sijaan astunut (sillä oikeellisuuden aate ei ole milloinkaan peräti ulosjuurtuneena ihmishengestä, vaan se tavalla tai toisella ilmenee jopa rosvojen ja varkaidenkin joukossa), ei läänityslaitos kuitenkaan antanut kenenkään yksityisen käsiin rajatonta ja yksinomaista oikeutta maahan. Läänitetty maa oli luonteeltaan hal-
tuun-uskottua tavaraa ja nautinto-oikeus siihen tuotti myös vel-

vollisuuksia. Lääniherra, edustaen oikeastaan koko kansan yhteistä valtaa ja oikeuksia, oli läänitysjärjestelmän mukaan ainoa ehdoton maanomistaja. Ja vaikka maata luovutettiin yksityiseenkin nautintoon, niin oli kuitenkin tämän nautinnon yhteydessä yhteiskunnallisia velvollisuuksia, joita täyttämällä otaksuttiin maan tuotteiden nauttijan antavan valtiolle vastinetta niistä eduista, joita hän oli saanut hänelle luovutetusta yhteisoikeudesta.

Varsinaisen läänityslaitoksen aikana suorittivat kruunun-tilat niitä valtiomenoja, jotka nyt sisältyvät niin sanottuun siviililistaan; kirkon tilat suorittivat menot jumalanpalveluksesta ja opetustoimesta, sairas- ja köyhäinhoidosta, sekä elättivät kokonaisen luokan ihmisiä, joiden katsottiin uhraavan elämänsä yleis-
hyvän palvelukseen ja jotka ylimalkaan lienevät niin tehneetkin; sotilasläänitysten oli taas korvaaminen kustannukset maan puolustuksesta. Siinä velvollisuudessa, jonka mukaan sotilasläänityksen haltija tarpeen tullessa asetutti määrätyn sotavoiman, samoin myös siinä avustuksessa, minkä hänen oli velvollisuus antaa yliherran vanhimman pojan tullessa ritariksi, hänen tyttärensä mennessä naimisiin tai yliherran itsensä ehkä joutuessa sotavankeuteen, tuntuu alkuperäinen vaikkakin heikko tunnustus siihen, mitä luonnollinen ihmisjärki niin selvästi vaatii, että maan nimittäin ei ole yksityistä vaan yhteistä omaisuutta.

Myöskään ei saanut nauttijan oikeus maan käyttämiseen kestää hänen elinaikaansa kauemmin. Vaikka perinnöllisyyden periaate pian sysäsi syrjään vapaan vaalin, niinkuin täytyy tapahtua kaikkialla, missä valta keskittyy, niin vaati läänitysoikeus kuitenkin, että aina oli olemassa joku edustaja koko läänille, joka pystyi täyttämään suuren maanomistuksen yhteydessä olevia velvollisuuksia sekä vastaanottamaan sen etuja; ja kuka se mies oli, se ei ollut jätetty yksilölliseen mielivaltaan, vaan edeltäpäin tarkkaan määrätty. Siitä syntyi holhous ja muita sen tapaisia laitoksia. Esikoisoikeus ja siitä johtunut fideikommissi eli sääntöperintö eivät alkuaan olleet mitään sellaisia nurinkurisuuksia, jommoisiksi ne sittemmin muodostuivat.

Läänityslaitoksen käytännöllinen peruste oli ehdoton omis-

tusoikeus maahan — käsitys, jonka barbaarit kylläkin mielellään omistivat keskellä voitettua kansaa, joka oli siihen jo tottunut; mutta tälle perusteelle läänityslaitos rakensi korkeamman oikeuden, ja tämä tapahtui siten, että personallinen herruus alistettiin korkeamman herruuden alle, mikä edusti suurempaa yhteiskuntaa tai kansakuntaa. Tämän yhteisyyden yksiköitä olivat maanomistajat, jotka omisusoikeutensa nojalla olivat alueittensa rajattomia herroja ja harjottivat siellä sitä suojelijan tointa, josta Taine johdannossaan teokseensa „l’Ancien Régime“ on niin selvin vaikka ehkä vähän liika väkevin värein puhunut. Läänityslaitoksen tehtävänä oli yhteen liittää nuo yksiköt kansoiksi ja saada yksityisten lääniherrojen valta ja oikeudet alistumaan yhteiskunnan yhteisen vallan ja oikeuden alaisiksi, joita edusti ylläniherra tai kuningas.

Näin edusti läänityslaitos syntynsä ja kehityksensä puolesta maan yhteisyysaatteen voittoa, muuttaessaan rajattoman omistusoikeuden ehdolliseksi ja asettaessaan erikoisia velvollisuuksia maakoron nauttimisen eduista. Yhtaikaa rajotettiin tavallaan myöskin alhaalta päin sitä valtaa, minkä maan nautinto tuotti, siten nimittäin, että talonpoikien mielivaltaisen irtisanomisen alaiset vuokrat hyvin yleisesti muutettiin perinnöllisiksi, ja maakorko, minkä maanomistaja sai talonpojalta vaatia, kerran kaikkiaan suuruudelleen määrättiin.

Ja keskelle läänityslaitosta jäi pysymään tai syntyi maata viljeleviä yhteiskuntia, jotka olivat enemmän tai vähemmän läänitysrasitusten alaisina, mutta kuitenkin viljelivät maata yhteisenä omaisuutena; ja vaikka herrat, missä ja milloin heillä suinkin oli siihen valtaa, vaativat itselleen miltei kaikki, mitä katsoivat kannattavan itsellensä omistaa, niin oli kuitenkin aate yhteisestä oikeudesta maahan kylläkin vahva pysyäkseen sangen suureen maa-alaan nähden tavan nojalla itsepäisesti voimassa. Läänityslaitoksen aikana ovat näet aivan suuret alueet useimmista Euroopan maista olleen yhteismaina. Sillä de Lavelayen mukaan on niitä vieläkin Ranskassa neljään miljoonaan hehtaariin, huolimatta siitä, että aatelisto kokonaisten vuosisatain kuluessa on

anastanut itselleen alueen toisensa jälkeen, ilman mitään muuta ehkäisyä, kuin minkä tuon tuostakin kuninkaalliset käskyt saivat aikaan, ja siitäkin huolimatta, että vallankumouksen ja ensimmäisen keisarikunnan aikana tapahtui paljon tämmöisen maan myyntejä ja jakelemisia. Yhteismaiden suuruutta Englannissa läänityslaitoksen aikana voidaan arvostella siitä tosiseikasta, että vaikka aatelisto alkoi anastaa sellaisia maita jo Henrik VII hallitessa, sittemmin vuosien 1710 ja 1843 välillä annettujen parlamenttipäätösten kautta on varmojen tietojen mukaan anastettu vielä kokonaista 7,660,413 acria yhteistä maata, joista 600,000 vasta 1845 vuoden jälkeen; ja lasketaan, että yhteismaata, tosin kyllä huonointa laatua, on vielä 2 miljoonaa acria jällellä.

Paitsi näitä yhteismaita oli Ranskassa vallankumoukseen saakka ja on muutamissa osissa Espanjaa vielä tänäkin päivänä olemassa tavanmukainen, täydellisesti lainvoimainen oikeus, jonka mukaan peltomaata elonkorjuun jälkeen sai kuka hyvänsä käyttää karjalaitumena ja ajotienä ensi kylvö-aikaan asti; ja samoin oli paikoin olemassa tapa, jonka mukaan jokaisella oli oikeus kylvää ja korjata viljaa maalta, jota omistaja oli laiminlyönyt käyttämästä. Ja jos lannotusta oli pantu ensimmäisen vuoden viljalle, niin oli oikeus vielä seuraavana vuonna kylvää ja korjata toinen elo, tarvitsematta tähän maanomistajan lupaa ja hänen voimatta ketään siitä estää.

Eivät ainoastaan sveitsiläiset „allmenden“, ditmarshien „märken“, sekä serbialaiset ja venäjäiset kylä-yhteismaat; eivät ainoastaan englantilaisen maan pitkät sarat, jotka nyt ovat yksityisten yksinomaista omaisuutta, anna muinaisuuden tutkijoille tilaisuutta näkemään laajoja alueita, jotka ennen olivat kolmi-vuotisessa vuoroviljelyksessä ja joiden sadosta jokaisella kylän asukkaalla oli yhtä suuri oikeutensa; eivät ainoastaan ne asia-papereihin perustuvat todistukset, joita ahkerat oppineet ovat äskettäin esille kaivaneet vanhoista säiliöistä, vaan vieläpä ne laitokset, joiden alaisena nykyinenkin sivistys on kehittynyt, osoittavat, kuinka yleisesti ja kuinka kauan maan yhteistä käyttämisoikeutta on kaikkialla noudatettu.

Yhdysvalloissa on tavattavissa jäännöksiä vanhoista laeista, jotka nyt ovat kadottaneet merkityksensä, mutta jotka, samoin kuin Englannissa yhä vielä olevat jäännökset vanhasta yhteismaajärjestelmästä, viittaavat sanottuihin oloihin. Oppi „korkeimmasta vallasta“ (joka oppi on olemassa myöskin muhamettilaisessa laissa ja) joka periaatteessa tekee hallitsijan ainoaksi ehdottomaksi maanomistajaksi, ei synny mistään muusta kuin hallitsijan tunnustamisesta kansan yhteisten oikeuksien edustajaksi; esikoisoikeus ja sääntöperintö, jotka vielä ovat olemassa Englannissa ja jotka 100 vuotta sitten olivat olemassa myöskin muutamissa Amerikan valtioissa, ovat ainoastaan jonkinlaisia harhamuotoja siitä, mikä kerran oli luonnollisena seurauksena käsityksestä, että maa on yhteistä omaisuutta. Jopa sekin erotus, minkä englantilainen lakitiede tekee realisen ja personallisen omaisuuden välillä, on jäännös siitä erotuksesta, jota ennen muinoin tehtiin alkujaan yhteisenä pidetyn ja luonteensa mukaan aina yksityisen erikoisena pidetyn omaisuuden välillä. Ja se suurempi tarkkuus ja mutkaisuus, jota yhä vieläkin vaaditaan maaomaisuutta siirrettäessä henkilöltä toiselle, ei ole mitään muuta kuin nyt jo tarpeettomaksi käynyt jäännös ennen muinoin vaaditusta yleisestä ja juhlallisesta myönnytyksestä, kun kysymys oli sellaisten oikeuksien siirtämisestä, joiden ei katsottu koskevan ainoastaan yhden jäsenen omaisuutta, vaan kokonaisen perheen eli heimon kaikkien jäsenten.

Nykyisen sivistyksen kehitys on läänitysajan jälkeen yleisesti pyrkinyt kumoamaan näitä luonnollisia ja alkuperäisiä maan yhteisomistuksen käsitteitä. Niin nurinkuriselta kuin tuo voikin kuulostaa, seurasi vapautumista läänityslaitoksen kahleista kuitenkin pyrkimys panna maahan nähden käytäntöön sellaista omistusmuotoa, joka on tehnyt työmiehen orjaksi ja nyt kaikkialla sivistyneessä maailmassa alkaa rauta-ikeenä painaa työläisluokkaa; eikä tätä painoa voida lieventää pelkkien valtiollisten oikeuksien tai personallisen vapauden laajentamisella; väärin sitä taloustieteilijät pitävät luonnonlakien vaikutuksena ja väärin sitä työläiset katsovat kapitaalın tuottamaksi turmioksi.

Se on ainakin varmaa, että meidän päiviemme Isossa Britanniassa on kansan oikeus isänmaahansa kokonaisuudessaan paljon vähemmän tunnustettu kuin oli läänityslaitoksen aikoina. Paljon vähemmällä osalla kansaa on maata hallussaan ja sen omistusoikeus on paljon rajattommaksi tullut. Nuo muinoin avarat yhteismaat, jotka niin tehokkaasti edistivät alempien luokkain toimeentuloa ja riippumattomuutta, ovat, lukuun ottamatta jotakin määrää keltotonta maata, kaikki yksityisomaisuudeksi aidotettuina; nuo suuret kirkollistilat, jotka oikeastaan nekin olivat eräänlaista yhteisomaisuutta, ollen aijotut käytettäväksi yleisiin tarkoituksiin, ovat kokonaan tämän luonteensa kadottaneet ja sen sijaan ne nyt palvelevat yksityisten henkilöiden rikastuttamista; niistä velvollisuuksista, jotka seurasivat sotilä läänityksiä, ovat läänitysten omistajat vapautuneet ja syänneet sekä sotalaitosten ylläpitämisen että suunnattomien valtiovelkain korkojen maksamisen koko kansan niskoille verottamalla elämän välttämättömiä tarve- ja mukavuusesineitä. Kruunun tilat ovat enimmäkseen siirtyneet yksityisten haltuun, ja brittiläisen talonpojan on kuninkaallista perhettä ja kaikkia noita pikkuruhtinaita elättääkseen, jotka vuosittain viettävät häitään, maksaminen olutlasinsa ja tupakkansa hinta. Englantilainen talonpojisto, tuo sankarillinen suku, joka voitti Grecyn, Poitiersin ja Agincourtin taistelut, on sukupuuttoon kuollut. Skottlantilaisen klaanin jäsen, jonka oikeudet hänen kotiseutunsa maaperään olivat yhtä kieltämättömät kuin koskaan hänen päällikkönsä oikeudet, on maaltansa karkotettu ja jättänyt sen tämän päällikön jälkeläisille lammaslaitumiksi tai metsästyspuistoksi; irlantilaisien heimo-oikeus on muuttunut mielivaltaisesti irtisanottavaksi vuokraksi. Kolmellakymmenellä tuhannella ihmisellä on laillinen oikeus häätää koko asujaimisto viideltä kuudesosalta brittiläisiä saaria, ja brittiläisen kansan valtaavalla enemmistöllä ei ole minkäänlaista oikeutta isämaansa maahan, paitsi mikäli saavat kävellä kaduilla tai matkustaa maanteilla. Tähän kansaan nähden voi täydellä syyllä sovittaa roomalaisen kansantribuunin, Tiberius Gracchuksen sanat: „*Roman miehet, teitä sanotaan*

maailman herroiksi, ja kuitenkin ei teillä ole oikeutta yhteenkään neliöjalkaan sen maasta! Metsän elävillä on maaluolansa, mutta Italian sotilaille on vaan vettä ja ilmaa!”

Tulos on Englannissa ehkä enemmän silmiinpistävä kuin missään muualla; mutta samansuuntainen kehitys on kaikkialla huomattavissa; se on Englannissa ainoastaan pitemmälle kehittynyt erinäisten syiden vuoksi, mitkä ovat tätä tulosta kiirehtineet.

Syynä siihen, että personallisen vapauden aate ja yksityisen maanomistuksen aate kehittyvät yhtäaikaa, on minun nähdäkseni siinä seikassa, että kun sivistyksen edistyessä kourantuntuvimmat muodot maan hallinnon yhteydessä olevasta ylivallasta hävisivät tai kävivät vähemmän jyrkiksi, huomio siirtyi pois salaisemmista mutta oikeastaan vielä vaikuttavammista muodoista, ja maanomistajat saivat näin ollen hyvän tilaisuuden järjestää maanomistusseikat aivan samalle kannalle, jolla kaiken muun omistusoikeus lepäsi.

Kansallisvallan kasvaminen joko kuningaskuntana tai parlamentaarisenä hallituksena riisti suurilta herroilta heidän personallisen mahtinsa ja merkityksensä, otti heiltä heidän tuomiovaltansa ja vaikutti siis näiden ilmeisten väärinkäytösten poistamiseen samalla tavalla kuin roomalaisen imperialismiin kehitys oli vaikuttanut orjuuden ilmeisimpäin julmuuksien ehkäisemiseksi. Myös suurten läänitysalojen hajoominen pienemmiksi, mikä lisäsi maanomistajain lukua niin kauan kuin vielä nykyisen suurtuotannon synnyttämä keskityksen tarve ei ollut päässyt voimakkaammin vaikuttamaan ja mikä poisti ne pakkokeinot, joilla lääniherrat olivat, väestön vielä ollessa harvalukuisena, koettaneet pidättää työväkeä maatiloillansa, auttoi myöskin osaltaan huomion kääntymiseen pois maan yksityisessä omistusoikeudessa olevasta vääryydestä; samoin vielä roomalaisen oikeuden levenemistään levenevät aatteet, jotka muodostavat vielä nykyisenkin lakitieteen loppumattoman ammennuslähteen, vaikuttivat siihen suuntaan, että luonnollinen erotus maan omistamisen ja muiden esineiden omistamisen välillä hävisi. Ja näinpä siis personallisen

maanomistusoikeuden laajeneminen kävi käsi kädessä persoonallisen vapauden laajenemisen kanssa.

Paronien valtiollinen valta ei sitäpaitsi ottanut murtuakseen niiden luokkain kapinoista, joihin maanomistusolojen vääritys tuntuvimmin koski. Sellaisia kapinoita sattui tosin kerran toisensa perästä, mutta yhtä usein kukistettiin ne hirmuisella julmuudella. Paronien vallalle pani rajan vasta käsityöläis- ja kauppiasluokan kasvaminen, joihin molempiin nähden palkan ja maakoron välillä oleva yhteys ei ole helposti havaittavissa. Noiden luokkain valta olikin kehittynyt suljetuissa ammattikunnissa, joiden avulla, kuten työväen liittäymisestä ja monopoleista puhuessani jo olen esiintuonut, he pääsivät ikäänkuin johonkin määrin puolustautumaan yleisen palkkalain vaikutusta vastaan, ja joita silloin voitiin paljon helpommin pitää koossa kuin meidän päivinämme, jolloin parantuneet kulkuneuvot ja alkeistietojen samoin kuin päivän uutisten suurempi leveneminen yleensä tekee väestön enemmän liikkuvaksi. Nämä luokat eivät nähneet eivätkä yhä vielääkään näe, että maanomistussuhteet ne viime tingassa teollisen, yhteiskunnallisen ja valtiollisen elämän ehtoja määräävät. Ajan suunta on siis uusimman historiallisen kehityskauden kuluessa pyrkinyt sulattamaan yhteen maan omistamisen ja työn tuotteiden omistamisen käsitteet, onpa päälliseksi tehty puhtaita taantumusaskeleitakin, joita on tervehditty edistyksenä. Ranskalainen lakiasäätävä kokous luuli vuonna 1789 pääsevänsä viimeisestäkkin hirmuvallan jäännöksestä, poistaessaan kymmenykset ja määrätessään, että papisto oli elätettävä yleisellä verotuksella. Apotti Sièyes jäi aivan yksin, väittäessään, että sellaisella toimenpiteellä maanomistajat yksinkertaisesti vapautettiin eräästä verosta, joka oli ollut muutamana ehtona heidän oikeuksissaan pitää maita hallussaan, ja vero panttiin sen sijaan kansan työn hartioille. Mutta turhaan. Koska apotti Sièyes oli pappismies, täytyi hänen tietysti olla säätyluokkansa etujen puoltaja, vaikka hän kuinkakin olisi esiintynyt yleisten ihmisoikeuksien puolesta. Näillä kymmennyksillä olisivat

ranskalaiset voineet säilyttää suuren valtiotulon, joka ei olisi ro-postakaan ottanut työpalkasta tai kapitaalın tuloista.

Samoin oli tuo Englannin niin sanotun „pitkän parlamen-tin“ päättämä ja sittemmin Kaarle II:n vahvistama sotilaslääni-tysten poistaminen Englannissa oikeastaan vaan valtion tulojen anastamista lääniherrojen puolelta; he siten vapautuivat velvolli-suuksista, joiden perustuksella pitivät hallussaan kansan yhteistä omaisuutta, ja sen sijaan laskivat nuo velvollisuudet koko kansan hartioille verottamalla kaikkea kulutusta; ja kuitenkin on tätä tapausta kauan pidetty vapauden asian voittona ja yhä-kin semmoisena pidetään lainopillisissa teoksissa.

Mutta juuri tässäpä piileekin alkusyy Englannin suunnatto-maan valtiovelkaan ja raskaisiin veroihin. Jos näiden läänitys-rasitusten muoto olisi yksinkertaisesti vaan muuttunut johonkin muuttuneita aikoja vastaavaan tapaan, niin eivät Englannin sodat olisi milloinkaan tuottaneet kansalle yhtäkään puntaa valtiovel-kaa, eikä Englannin työtä ja kapitaalia olisi tarvinnut verottaa pennilläkään sotajoukon ylläpitämiseksi. Kaikki nämä kustan-nukset olisi maakorko korvannut, jonka maanomistajat nyt ovat itselleen anastaneet, — eli ne olisi siis korvatut sillä verolla, minkä maanomistajat nyt ottavat työltä ja kapitaalilta. Englan-nin maanomistajat olivat maansa saaneet ehdoilla, jotka väestön ollessa niinkin harvalukuisena kuin se oli normannilaisina aikoina, pani heidän velvollisuudekseen ensi kutsunnassa asettaa sota-kuntoon 60,000 täysin varustettua ratsumiestä¹⁾ ja sitäpaitsi vielä maksaa muutamia eriä ja lisämaksuja, jotka vastasivat mel-koista määrää maakorosta. Alhaisen laskuperusteen mukaan vas-taisivat nämä eri palvelukset ja maksut luultavasti puolta maa-koron arvoa. Jos maanomistajia olisi edelleen pakotettu näitä

¹⁾ Andrew Bisset merkillisessä teoksessaan „*The Strengt of Nations*“ Lontoo 1859, jossa hän kääntää Englannin kansan huomion siihen manöveriin, millä maanomistajat vapautuivat maksamasta kansa-kunnalle maakorkoa, väittää vääräksi Blackstonen ilmoitusta, jonka mu-kaan ritarin palvelusvelvollisuus olisi kestänyt ainoastaan 40 päivää; hän sanoo sen kestäneen niin kauan kuin ritaria tarvittiin palveluksessa.

velvollisuuksia täyttämään, ja jos heitä olisi ehkäisty aidottamasta omiin käsiinsä maata muuten kuin sellaisella ehdolla, niin olisi se tulo, joka meidän päivinäme olisi tullut Englannin kansan käsiin englantilaisesta maasta, muodostanut monta miljoonaa suuremman summan kuin yhdistetyn kuningasvallan kaikki nykyiset valtiotulot yhteensä. Englanti olisi tänä päivänä nauttinut ehdottoman elinkeino- ja kauppavapauden etuja. Se ei olisi tarvinnut mitään tulleja, ei mitään aksiisejä, ei mitään panttiveroja, ei mitään tuloveroja, ja sittenkin olisi voitu suorittaa kaikki nykyiset valtiomenot, vieläpä olisi käsillä suuri ylijäämä muihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin käytettäväksi.

Kun katsahdamme taaksepäin menneihin aikoihin, niin pitkälle kuin historian valo suinkin säteitään heittää, näemme kaikkien kansain alkujaan tunnustaneen yhteisomistusta maahan ja yksityisen omistusoikeuden olevan anastusta, väkivallan ja petoksen tuotetta.

„Vapaus on vanhaa“, sanoo rouva Staël. Niin on myös oikeamielisyyskin, jos vanhimpia oloja tarkastamme, aina näytettyvä olleen vääryyttä vanhempi.

5 LUKU.

Maanomistuksesta Yhdysvalloissa.

Olemme edellisessä nähneet että sivistyksen aikaisimmilla kehitysasteilla maata pidettiin yhteisenä omaisuutena. Ja jos käännämme katseemme pimeästä muinaisuudesta omaan aikaamme, niin huomaamme luonnollisten käsitysten vieläkin olevan samoja, ja ihmisten, jouduttuaan oloihin, joissa kasvatuksen ja tottumuksen valta syystä tai toisesta on heikontunut, vaistomaisesti vielä tänäkin päivänä tunnustavan kaikkien tasa-arvoisuutta oikeuksissa luonnon antimiin.

Kullan löytäminen Kaliforniassa kokosi tähän uuteen maa-

han ihmisiä, jotka olivat tottuneet pitämään maata personallisen omistuksen laillisena esineenä ja joista ei arvatenkaan yksikään tuhannen joukossa ollut edes unissaan koskaan ollut ajatellut mitään erotusta olevan olemassa maaomaisuuden ja muun omaisuuden välillä. Mutta ensi kerran anglosaksilaisen rodun historiassa tulivat nämä miehet sellaisen maan yhteyteen, jossa saatiin kultaa vaan yksinkertaisen huuhtomisen avulla.

Jos se maa, jonka kanssa he tulivat tekemisiin, olisi ollut peltomaata tai laidunta tai jotakin erikoisen hyvänlaatuista metsää; jos se olisi ollut maata, joka asemansa puolesta olisi ollut erikoisen arvokasta kauppapaikaksi tai käytettävänä olevan vesivoiman vuoksi tai siellä löytyvään rikkaiden hiili-, rauta- tai lyijykerrosten tähden, silloin olisivat ne maanomistusolot, joihin he olivat tottuneet, tulleet käytäntöön, ja maa olisi pala palalta siirtynyt yksityisomistukseen, kuten esimerkiksi kävi niin sanottujen puebloalojen eli kaupunginmaitten San Fransiskossa (jotka oikeastaan muodostavat koko Kalifornian valtion arvokkaimpia alueita); Espanjalaisen lain mukaan ne olivat varatut vastaisille tämän kaupungin uutisasukkaille asuinrakennuksiksi, mutta olojen uutuus poisti tavaksi tulleet käsitykset ja saatti ihmisetkin takaisin entisiin oikeuskäsityksiin; yksimielisesti päätettiin, että tämä kultaa antava maa jäisi yhteiseksi omaisuudeksi, josta ei kukaan saisi ottaa enempää kuin minkä hän nähtävästi voi käyttää, eikä liioin pitää hallussaan kauempaa kuin hän siinä työskenteli. Tämä käsitys luonnollisesta oikeudesta sai osakseen päähallinnon ja tuomioistuinten hyväksymisen; ja niin kauan kuin kultaa oli runsaasti saatavana, ei tehty yhtäkään yritystä näistä alkuperäisistä oloista luopumiseen. Maan yllhallinto jäi hallituksen käsiin eikä kukaan voinut saada enempää kuin vaan nautinto-oikeuden alueeseensa. Kullankaivajat määräisivät jokaiseen piirikuntaan nähden, kuinka suuren maa-alan kukin yksityinen oli oikeutettu työnalaiseksi ottamaan, samoin kuin myös, kuinka paljon työtä oli alueeseen pantava ennenkuin nautinto-oikeus syntyi. Ellei tätä työtä suoritettu, sai kuka tahansa ottaa alueen haltuunsa. Ei siis ollut kenenkään lupa ennakolta ostaa ja muilta pidättää

luonnon rikkauksia. Työ katsottiin varallisuuden luojaaksi; työmiehellä oli täysi liikkumisen vapaus ja työn palkka turvattiin. Tämä menettelytapa ei olisi useimmissa maissa vallitseviin oloihin nähden voinut aikaansaada täyttä oikeuksien tasarvoa; mutta Kalifornian silloisissa oloissa, väestön ollessa harvalukuista, maan ollessa niin hyvin kuin kokonaan tuntematonta ja itse työn ollessa pelkkää arpapeliä, tapahtui täysi oikeus kaikille. Yksi saattoi tosin saada osakseen tavattoman rikkaan kultakerroksen, toinen taas turhaan hakea kultaa vuosimäärien kuluessa; mutta kaikilla oli ainakin alusta pitäen samat mahdollisuudet. Päättökotus kullankaivannon säännöissä oli ennakko-ostojen ja monopolien estäminen. Samoihin periaatteisiin perustuvat kaivoslait Mexikossa, samat periaatteet otettiin käytäntöön Australiassa, brittiläisessä Columbiassa ja etelä-afrikkalaisissa timanttimaissa; sillä nuo periaatteet vastaavat luonnollisia oikeuskäsitteitä.

Kullankaivannon jouduttua Kaliforniassa rappiolle pääsi lopulta voitolle tavallinen käsitys yksityisestä maanomistusoikeudesta; annettiin laki, joka salli yksityisen täydellä omistusoikeudella ottaa haltuunsa mineraalipitoisia maa-alueita. Ainoa seuraus siitä oli, että luonnon edut riistettiin yleisöltä, ja mineraalipitoisen maan haltija sai oikeuden kieltää jokaista muuta käyttämästä sitä maata, jota hän itse ei suvainnut käyttää. Ja monin paikoin tapahtui nyt, että mineraalialueita siten pidettiin käyttämättöminä keinottelun tarkoituksissa; aivan niinkuin samoissa tarkoituksissa arvokasta asuin- ja peltomaata pidettiin käyttämättömänä ja kuitenkin kaikkia muita estetään sisäkäyttämästä. Mutta paitsi sitä että yksityisomistuksen periaatteen ulottaminen mineraalipitoiseen maahan on monessa tapauksessa esteenä sen käyttämiselle, ei tuo periaate ainakaan anna mitään takeita parannuksista. Enintä kapitaalia on kultakaivosten luomiseen ja laajentamiseen käytetty sellaisilla alueilla, jotka ovat olleet anastettuja vanhan oikeuden vallitessa, pelkän haltuun-oton oikeudella.

Jos ne olot, jotka ympäröivät ensimmäisiä englantilaisia uutisasukkaita pohjois Amerikassa olisivat olleet sellaisia, että

ne olisivat kääntäneet heidän huomiotansa kysymykseen maan yksityisomistuksen oikeudesta yleensä, niin eihän ole epäilemistäkään, että he olisivat palanneet vanhoihin periaatteisiin, niinkuin olivat tehneet valtiomuotoa koskevissa kysymyksissä; se olisi saattanut heidät hylkäämään yksilöllisen maanomistusoikeuden, niinkuin he olivat hylänneet aateliuden ja monarkian. Mutta ensiksikin se maa, josta he olivat kotosin, ei ollut vielä täysin kehittänyt tätä järjestelmää, joten sen vaikutukset eivät vielä olleet käyneet oikein tuntuviksi; toiseksi tarjosi uudessa maassa ääretön manner tilaisuutta siirtolain perustamiseen. Näin ollen ei tuo kysymys maan yksityisomistuksen oikeamielisyydestä ja hyödystä lainkaan joutunut arvostelun alaiseksi. Sillä uudessa maassa tuntuu kuin olisi täysi oikeus tehty tasa-arvoisuudelle jo sillä, ettei kenenkään anneta anastaa itselleen maata niin paljon, että muut jäävät ilman. Ensin alussa ei näytä olevan mitään vaaraa siinä, että maata käsitellään ehdottomana omaisuutena. Maata on vielä kylläksi saatavana kaikilla, jotka sitä haluavat, senvuoksi ei myöskään tunnu sen orjuuden iestä, joka myöhemmällä kehityskaudella, välttämätöntä turmiota tuottaen, syntyy maan yksilöllisestä omistusoikeudesta.

Virginiassa ja yleensä etelässä päin, missä uutisasutuksella oli ylimyksellinen luonne, oli maa jaettuna suurtilallisten kesken ja näiden suurten maatilain luonnollisena täydennyksenä syntyi neekeriorjuus. Mutta ensimmäiset uutisasukkaat Uudessa Englannissa jakoivat maan niinkuin kaksitoista vuosisataa sitten heidän esi-isänsä olivat jakaneet Ison Britannian maan: he antoivat jokaiselle perheenisälle asuintontin ja peltomaan joiden takana sitten sijaitsivat vapaat yhteismaat. Mikäli kysymys koski suurtilallisia, joita englantilaiset kuninkaat koettivat lahjakirjoillaan luoda, ymmärsivät siirtolaiset kyllä näin alkuunpantujen maan monopoolien vääryyden, eikä kukaan näistä maanomistajista nauttinut suuriakaan etuja saamistaan lahjoista. Mutta asumattoman maan runsauden vuoksi huomiota ei juuri käännetty siihen, että maan yksityinen omistusoikeus, silloinkin kun kysymys on pienemmistä alueista, ehdottomasti muuttuu monopooliksi

heti kun maan saanti alkaa käydä niukaksi. Ja niinpä tapah-
tui, että uuden maailman suuri tasavalta olemassaolonsa alusta
asti omisti laitoksen, joka oli muinoin saattanut vanhan ajan
tasavallat häviöön; että kansa, joka oli julistanut kaikkien ihmis-
ten yhtäläisen ja luovuttamattoman oikeuden elämään, vapauteen
ja onnenpyrkimykseen, muitta mutkitta hyväksyi periaatteen, joka
hylkäsi yhtäläisen ja luovuttamattoman oikeuden maahan, ja sillä
kielsi myöskin yhtäläisen ja luovuttamattoman oikeuden elämään
ja vapauteen; että vihdoinkin kansa, joka verisen sodan hinnalla
oli poistanut orjuuden, salli orjuuden vielä laajemmassa ja vaa-
rallisemmassa muodossa juurtua keskuuteensa.

Mannermaamme on näyttänyt meistä niin suurelta, se
alue, johon väestöllä oli vielä tilaisuus levitä, niin äärettömältä,
että me, joihin kasvatusta on juurruttanut käsitteen yksityisen
maanomistuksen oikeamielisyydestä, emme voi nähdä sen varsi-
naista vääryyttä. Sillä tuo asumattomien seutujen taka-ala ei
ole ainoastaan estänyt yksityisen anastuksen täyttä vaikutusta
edes Unionin vanhemmissa osissa; vaan eipä ole meistä näyttä-
nyt kohtuuttomalta edes sekään, että joku otti haltuunsa enem-
män maata kuin hän saattoi käyttää ja teki sen siinä tarkotuk-
sessa, että pääsisi sitten jälkeensä tulevilta kiristämään maksua
luvasta käyttää hänen maatansa, koska olihan kaikilla muilla
valta tehdä juuri samaten anastamalla vielä ulompana olevia
maita haltuunsa. Eikä siinä vielä kyllä; vaan juuri nuo maan
anastuksesta ja siis oikeastaan työpalkan verottamisesta kasva-
neet rikkaudet selitettiin ja julistettiin muka palkkioksi tehdystä
työstä. Kaikissa Unionin uudemmissa valtioissa ja suuremmaksi
osaksi myös vanhemmissa elää meidän rikas maaylimystömme
vielä ensimmäistä sukupolveansa. Ne henkilöt, jotka olivat tilai-
suudessa käyttää hyödykseen maa-arvon nousua, ovat enimmäk-
seen miehiä, jotka ovat alkaneet tyhjin kourin. Heidän suuret
omaisuutensa, jotka nousevat moniin miljooniin, näyttävät heistä
itsestään ja myös monesta muusta olevan paraita todistuksia
yhteiskunnallisten olojen oikeamielisyydestä, kun niiden vallitessa
muka viisaus, älykkyys, ahkeruus ja säästäväisyys tulevat asian-

omaisella tavalla palkituiksi; eivätkä he lainkaan huomaa, että nuo varat oikeastaan ovat vaan voittoja monopoleista ja hankittuja työn kustannuksella. Mutta se seikka, että näin rikkastuneet ihmiset ovat alkaneet yksinkertaisesta työmiehestä, hämentää ihmisiltä totuuden. Sama unelma, mikä niin autuaana hämöttää arpalipun omistajan edessä, kun hän toivoo mahdollisesti saavansa jonkun noista suurista voitoista, on pidättänyt köyhätkin tuntemasta tyytymättömyyttä sellaiseen järjestelmään, mikä on niin monen köyhän rikkaaksi saattanut.

Lyhyesti, Amerikan kansa ei ole vielä oppinut huomamaan yksityisen maanomistuksen vääryyttä, koska ei vielä ole tähän asti saanut kokea sen täyttä vaikutusta. Tuo ääretön valtiomaan runsaus, jota vielä meidän päivinämme on ollut jaettavaksi yksityisten kesken; tämä suunnaton yhteismaa, johon tarmokkaiden miesten silmät aina ovat tähdänneet, on aina ollut tuona varsinaisena tekijänä, joka ensimmäisten siirtolaisten Atlantin rannikolle saapumisesta asti on muodostanut amerikalaisen kansallisluonteemme ja antanut kansalliselle ajatuksellemme värinsä. Olemme säilyneet niistä onnettomuuksista, joihin „heinäkuun 4:n päivän puhujat“¹⁾ tavallisesti ovat viitanneet ja joita he ovat sanoneet vanhan maailman elähtynyttä yksinvaltaisuutta kuvaaviksi. Mutta se ei ole tapahtunut siitä syystä, että olemme vapautuneet nimiylimystöstä ja hävittäneet esikoisoikeuden; ei siitä syystä, että valitsemme kaikki virkamielimme alkaen koulunjohtajasta presidenttiin saakka; ei siitä syystä, että lakimme julkaistaan kansan eikä ruhtinaan nimessä; ei siitä syystä, ettei valtiolla ole mitään määrättyä virallista uskontoa ja ettei tuomarimme kannan peruukkeja. Yleinen mielevyys, laajalle levinnyt varallisuus, kekseliäisyys, oloihin mukautuvaisuuden kyky ja vapaa ja riippumaton henki, kansallemme ominainen voima ja itseluottamus eivät ole mitään syitä, vaan ne ovat vaikutuksia, — ne ovat saaneet alkunsa viljeltäviksi vapaiden maiden olemassa-

1) Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen juhlapäivä.

olosta. Tämä vapaa yleinen maa-alue on ollut sinä uudistavana voimana, joka on Europan veltoista, tarnottomista talonpojista tehnyt lännen vapaita, omiin voimiinsa luottavia maa-miehiä; onpa se noille yhteensullotuille suurten kaupunkienkin asukkaille antanut vapaudentuntoa sekä ollut toivon lähteenä henkilöille, jotka eivät milloinkaan olleet edes ajatelleet turvautua tuohon vapaaseen maahan. Kun jonkun kansan lapset Europassa ovat miehuuden ikään päässeet, tapaavat he aina parhaat paikat elämän pitopöydissä jo anastetuiksi ja heidän on nyt taisteleminen toveriensa kanssa ainoastaan putoavista muruista, yhdelläkään tuhannesta olematta mitään toivoa koskaan päästä puikahtamaan jollekin paikalle. Amerikassa on sentään kansan lapsella ollut tieto siitä, että hallituksen maihin oli aina pääsy jälellä. Tämän seikan tunto vaikutuksineen on tunkeutunut kansallisluonteeseemme, antaen tälle jalomielisyyden, riippumattomuuden ja eteenpäin-riennollisuuden leiman. Kaikki se mistä me amerikalaisen luonteen johdosta ylpeilemme, kaikki, mikä tekee amerikalaiset olot ja laitokset vanhempien maiden oloja ja laitoksia paremmiksi, voidaan sanoa seuraukseksi siitä, että maa on Yhdysvalloissa ollut halpaa, koska uutta maata on aina ollut siirtolaisen saatavana.

Mutta amerikalainen edistys on nyt päässyt Tyneeseen valtameren asti. Etemmäs länteen päin emme enää voi edetä, vaan saattaa kasvava väestö nyt levitä ainoastaan pohjoista ja etelää kohti, täyttäen niitä maa-aloja, joita nopeassa etenemisessä oli sivuutettu. Pohjoisessa on väen tulva jo täyttämässä „Punaseen Joen“, Red River'in laaksoa ja tunkeutumassa Saksatshevan laaksoon. Ennakko-ostoja aletaan tehdä jo Washingtonin piirissä; etelässä on läntinen Teksas täyttymässä ja väkeä leviää leviämistään viljelykseen kelpaaville aloille uudessa Meksikossa ja Aritsonassa.

Tasavalta on tullut uuteen historialliseen kehityskauteen, jossa maanomistuksen monopoli on yhä kasvavalla voimalla tekevä itseänsä tuntuvaksi. Se suuri ja mahtava vaikutin, josta ylempänä mainitsimme, alkaa hävitä. Hallituksen maa on nimit-

täin melkein lopussa, — muutaman vuoden kuluttua on sen merkitys kokonaan lakkaava, sillä nopeasti se nyt jo vähenee. Tällä en tahdo suinkaan sanoa, ettei valtion maata tule enää ollenkaan löytymään. Vielä kauan tulevat miljoonat akrit valtion maata olemaan rekisteröityinä hallituksen kirjoihin. Mutta on muistaminen, että parhain osa mantereen peltomaista on jo viljelykseen otettu ja että ainoastaan huonoin osa on enää jäljellä. On muistaminen, että jäljellä oleviin maihin kuuluu vaan nuo suuret vuorijonot, hedelmättömät erämaat ja vaan laidunmaiksi kelpaavat ylätasangot. Ja vielä on muistaminen sitäkin, että moni näistä piireistä, jotka virallisissa julkaisuissa mainitaan siirtolaisille avonaisiksi, ovat vielä kartallepanematonta ja tutkimatonta maata, johon yksityisillä jo suurimmaksi osaksi on hallinto-oikeus tavallisen haltuun-oton perustuksella, ja ne ovat kaikki asianhaaroja, jotka tulevat tavallisesti näkyviin vasta sitenkuin maa tulee „mitattuna“ maakirjoihin otetuksi. Kalifornia esiintyy hallituksen rekistereissä suurialaisimpana valtiomaana, ollen nimittäin kooltaan lähimaille 100 miljoonaa akria tai jokseenkin kahdeksastoista osa valtion koko maa-alasta. Mutta tästä menee niin paljon rautateihin ja niin paljon yllämainitulla tavalla; niin paljon on muokkaukseen kelpaamatonta mäkeä ja aroa, jotka vaativat keinotekoista kastelua; niin paljon joutuu kaikellaisten koskia käyttävien vesilaitosten hoteisiin, että oikeastaan on perin vaikeata siirtolaiselle enää osottaa jotain sellaista kolkkaa, josta hän voisi saada maata asuakseen ja ylläpitääkseen perhettään; ja niinpä hän lopulta väsyä hakemiseen ja asia päättyy siihen, että hän ostaa itselleen maan yksityiseltä tai tekee jonkun vuokrasopimuksen. Ei niin, että Kaliforniassa olisi puutetta maasta — sillä tämä valtio, joka muodostaa valtakunnan itsessään, on kerran elättävä yhtä suurta väestöä kuin konsanaan Ranska — mutta yksityisen maan anastus on käynyt uutisasukkaan edellä ja pyrkii yhä hänen edellensä käymään.

Noin kaksitoista tai viisitoista vuotta sitten lausui eräs Ohion senaattori-vainaja, Ben Wade, puheessaan Yhdysvaltain senaatissa, että tämän vuosisadan lopulla tulisi yhden akrin ko-

koinen ala tavallista peltomaata Unionissa olemaan 50 dollarin arvoinen kullassa. On jo käynyt ilmeiseksi, että jos hän oli erehtynyt, niin ainoastaan mikäli oli ajatellut tuon ajan olevan liian kaukana. Jos Yhdysvaltain väestö niinä 20 vuotena, joiden kuluttua tämä vuosisata menee umpeen, yhä kasvaa samassa määrässä kuin se on kasvanut tasavallan perustamisesta asti (lukuun ottamatta sitä vuosikymmentä, jona sisällinen sota riehui), niin on nykyisen väestön lukumäärä lisääntyvä noin neljälläkymmenelläviidellä miljoonalla — lisäys, joka nousee noin seitsemän miljoonaa enempään kuin Yhdysvaltain koko nykyinen väkiluku 1870 vuoden luettelojen mukaan, ja lähes puoleen sen vertaan kuin Englannin nykyinen väkiluku on. Kysymys ei ole lainkaan siitä, etteikö Yhdysvallat voisi näin suurta väestöä elättää; ne voivat monta sataa miljoonaa suurempaakin elättää, ja yhteiskunnallisten olojen ollessa muuten oikeassa järjestyksessä tämän väestön varallisuus on yhä kasvamassa; mutta miten kävisi, väestön näin kasvaessa, vapaan valtio-maan? Eihän siitä lopulta olisi yhtään mitään jäljellä. Pitkiä aikoja on menevä, ennenkuin kaikki maa tulee viljelyksenalaiseksi, mutta meidän nopean edistyksemme aikana ei ole suinkaan kauankaan kestävä ennenkuin kaikki se maa, josta ihmiset voivat jotain hyötyä, on saava omistajansa.

Mutta surkeat seuraukset siitä, että jonkun kansan koko maa joutuu muutamien harvain yksinomaiseksi omaisuudeksi, ovat näyttäytyvät jo ennenkuin valtion maa on kokonaan siirtynyt yksityiseen omistukseen. Näitä seurauksia emme tarvitse hakea kaukaisesta tulevaisuudesta; näemme niitä jo nykyisyydessä ja ne kasvavat rinnan meidän aineellisen edistyksemme kanssa.

Kynnämme uusia alueita, saatamme työn alaisiksi uusia kaivantoja, perustamme uusia kaupunkeja, karkotamme indiaanit erämaihin ja hävitämme sukupuuttoon puhvelihärkiä; me piiritämme maan rautateillä ja punomme ilmat täyteen sähkölankoja; kokoomme tietoja tietojen päälle ja keksintöjä keksintöjen päälle; me rakennamme kansakouluja ja kannatamme yliopistoja; mutta kaikesta tästä huolimatta ei kansan suurille joukoille ole hel-

pompi leipäänsä ansaita. Päinvastoin se käy yhä vaikeammaksi. Varakkaat luokat tulevat yhä rikkaammiksi, köyhät menettävät yhä enemmän itsenäisyytensä. Kuilu työntekijän ja työntekijän välillä kasvaa yhä suuremmaksi, yhteiskunnalliset vastakohdat käyvät yhä jyrkemmiksi; sen mukaan kuin vaakunoilla koristettuja vaunuja livreihin puettuine kuskineen rupeaa kaduilla näkymään, sen mukaan ilmestyy myös paljasjalkaisia lapsia. Totumme yhä enemmän puhumaan työtä tekevistä ja varakkaista luokista; kerjäläiset ovat niin tavallisia ilmiöitä, että missä ennen muinoin pidettiin melkein yhtä suurena häpeänä kieltää nälkäiseltä ruokaa ja juomaa kuin rosvota julkisella maantiellä, siellä nyt ovi pannaan salpaan ja villakoira päästetään irti, siellä irtolaisia vastaan säädetään lakeja, jotka muistuttavat Henrik VIII:n aikoja.

Amerikalaiset sanovat itseään maailman edistyneimmäksi kansaksi. Mutta mikä on edistyksemme tarkoitus, jos nämä ovat niitä hedelmiä, jotka sen tien varrella kasvavat?

Tämmöiset ovat maan yksityisen omistusoikeuden tulokset, näin vaikuttaa se periaate, jonka täytyy tulla vaikuttamaan yhä eneneväällä voimalla. Ei siksi, että työläisiä on muka enentynyt nopeammin kuin kapitaalia; ei siksi, että väestö muka pyrkii kasvamaan elatusvarain yli; ei siksi, että koneet muka olisivat vaikuttaneet työn puutetta; ei siksi, että olisi muka olemassa jotain todellista vihollisuutta työn ja kapitaalın välillä, vaan yksinkertaisesti siksi, että maa tulee yhä kalliimmaksi, ja että käy yhä vaikeammaksi työmiehen päästä niiden luonnon etujen nautintoon, jotka yksin tekevät tuotannon mahdolliseksi. Valtion maa etenee yhä etemmäs ja vähenee alituisesti. Maanomistus keskittyy yhä enemmän harvain käsiin. Se osa kansasta, jolla ei ole mitään laillista oikeutta siihen maahan, millä se elää, kasvaa yhä suuremmaksi. New-Yorkin lehti *The World* sanoo: „Ominaista suurille maanviljelysalueille Uudessa Englannissa samoin kuin Irlannissakin on se piirre, että omistajat eivät asu maan-tiloillaan, joiden vuokramaksuja he vuosittain nostavat, ja että vuokraajain luonne pilaantumistaan pilaantuu.“ Ja sanomalehti

The Nation sanoo samasta asiasta: „Maan nimellisarvon lisääntyminen, vuokramaksujen nouseminen, sellaisten farmien harvinaisuus, joita omistaisivat niiden käyttäjät itse, sellaisten naisten luvun eneneminen, joita käytetään koviin ulkotöihin (mikä on varmin merkki sivistyksen alenemisesta) ja yhä huononeva maanviljelysjärjestelmä — ovat niitä olosuhteita, joiden olemassaoloa joukko aivan kumoamattomia tosiasioita todistaa.“

Sama tapaus on huomattavissa myös niissä uusimmissa valtioissa, joissa jättiläismäiset yksityistilat muistuttavat noita muinaisia *latifundioita*, jotka vanhalle Italialle häviön tuottivat. Kaliforniassa annetaan vuokralle vuosittain paljon peltomaata maksusta, joka vaihtelee neljänneksen ja puolen sadon välillä.

Vaikeat ajat, alhaiset työpalkat, enenevä köyhyys, mikä kaikki on Yhdysvalloissa havaittavissa, ovat vaan seurauksia niistä laeista, joiden perille olemme tutkimuksissamme päässeet — laeista, jotka ovat yhtä yleisiä ja yhtä vastustamattomia kuin kappalten painolaki. Me amerikalaiset emme ole perustaneet tasavaltaa sillä, että viskasimme ruhtinaskuntain ja valtain kasvoille julistuksen ihmisten luovuttamattomista oikeuksista; me emme tule koskaan perustamaan mitään oikeata tasavaltaa, ennenkuin olemme käytännössä toteuttaneet tämän julistuksen hankkimalla köyhimmällekkin lapselle, joka keskuudestamme syntyy, yhtäläisen oikeuden synnyinmaahan! Emme myös ole poistaneet orjuutta, kun hyväksyimme vapauslain; orjuuden poistaaksemme on meidän poistaminen yksityinen omistusoikeus maahan. Ellemme mene takasin ensimmäiseen oikeusperiaatteeseen, ellemme tunnusta luonnollisia oikeamielisyyden ja kohtuuden käsitteitä, ellemme julista kaikkien yhtäläistä oikeutta maahan, ovat vapaat laitoksemme olevat turhia, kaikki meidän keksintömme ovat vaan lisäävät sitä voimaa, joka sortaa kansan suurta enemmistöä ikeeseen.

KAHDEKSAS KIRJA.

Parannuskeinon sovelluttaminen.

1 LUKU.

Yksityinen maanomistusoikeus ei ole sopusoinnussa maan parhaan käyttämistavan kanssa.

Taipumuksesta sekottaa toisiinsa asiaan kuuluvata ja asiaan kuulumatonta, on syntynyt erehdys, jota lainsäätäjät ovat kaikin tavoin tukeneet ja jota taloustieteilijät puolestaan ovat yleensä myös kannattanneet sen sijaan kuin olisivat paljastaneet, — nimittäin se erehdys, että yksityinen maanomistus muka olisi välttämätön maan asianomaista käyttämistä varten ja että siis viljelys häviäisi ja me painuisimme takasin raakalaisuuteen, jos maa jälleen muutettaisiin yhteisomaisuudeksi.

Tätä erehdystä voidaan verrata siihen harhaluuloon, minkä Charles Lamb kertoo niin kauan olleen vallitsevana kiinalaisilla: sittenkuin sattumalta, *Ho-tin* hökkelin palon jälkeen, huomattiin kuinka hyvältä kunnollisesti paistettu porsas maistaa, luultiin yleisesti, että porsaan paistamiseksi oli rakennus pantava tuleen. Vaikka tosin Lambin ihastuttavan kertomuksen mukaan tarvittiin erään viisaan ilmestymistä, ennenkuin kansa oppi porsaita paistamaan polttamatta rakennuksia, niin eipä toki mitään tietäjiä tarvittane, jotta me oppisimme ymmärtämään, ettei maan paran-

nuksiin välttämätön ehto ole suinkaan ehdoton omistusoikeus maahan, vaan ainoastaan varma oikeus siihen pantuihin parannuksiin. Tämän täytyy käydä selväksi jokaiselle, joka ottaa huomataksaan mitä hänen ympärillensä tapahtuu. Paitsi sitä, ettei ole ollenkaan välttämättömämpää tehdä ketään maan yksinomaiseksi ja ehdottomaksi omistajaksi saadaksen hänet hyvästi tätä maata viljelemään, kuin pistää rakennus tuleen saadaksen porsaan paistetuksi; paitsi sitä, että maan läänittäminen yksityisomaisuudeksi on yhtä kömpelö, tuhlaavainen ja epävarma keino parannusten aikaansaamiseen, kuin talon polttaminen on kömpelö, tuhlaavainen ja epävarma keino porsasten paistamiseen, — niin emmepä me omasta puolestamme voi ensinmainitun keinon käyttämiseen nähden vedota edes siihen puolustukseen, mihin Lambin kiinalaiset saattoivat vedota omaan keinoonsa nähden. Sillä ennenkuin se tietäjä ilmaantui, joka keksi alkuperäisen paistinparilaan (mikä Lambin ilmotuksen mukaan kävi vartaan ja paistinuunin edellä) ei heistä kukaan ollut kuullut koskaan puhuttavan siitä, että porsasta olisi missään paistettu taloa polttamatta. Mutta meillä ei ole mikään tavallisempaa, kuin että maa-alueita muokkaavat henkilöt, jotka eivät ole sen omistajia. Suurinta osaa Ison Britannian maasta viljelevät vuokraajat, suurin osa Lontoon taloista on rakennettu vieraille maalle, jopa Yhdysvalloissakin vallitsee sama järjestelmä kaikkialla, suuremmassa tai vähemmässä määrässä. On siis aivan jokapäiväistä, että maan viljelys on erotettuna maan omistuksesta.

Eiköhän kaikki tuo maa tulisi viljellyksi ja parannelluksi aivan yhtä hyvällä menestyksellä, jos vuokramaksu menisi valtioille tai kunnalle, kuin nyt, jolloin se menee yksityisille henkilöille? Ellei olisi olemassa mitään yksityistä omistusoikeutta maahan, vaan kaikkea maata pidettäisiin siinä tilassa, että haltija tai viljelijä maksaisi maakorkonsa valtiolle, eiköhän maata viljeltäisi ja hoidettaisi aivan yhtä varmasti ja hyvästi kuin nytkin? Tähän voi olla ainoastaan yksi ainoa vastaus: tietysti olisi asianlaita sellainen! Maan ottaminen takasin yhteisomaisuudeksi

ei millään tavalla tulisi estämään sen kunnollista viljelystä ja parantelua.

Se, mikä on tarpeen, jotta maa tulisi asianomaisesti viljellyksi, ei ole omistusoikeus, vaan varmuus siihen pantuihin parannuksiin nähden. Ei ole välttämätöntä sanoa jollekin: „tämä maa on sinun“, saadakseen hänet sitä viljelemään ja lannottamaan. Täytyy vaan sanoa hänelle: „minkä kapitaalisi taikka työsi tuolla maalla tuottaa, se on oleva sinun.“ Jos kelle taataan sadon saanti, niin on hän varmaan kylväväkin; jos hänelle taataan, että hän saa asua siinä huoneessa, minkä hän rakentaa, niin on hän varmaan sen rakentava. Tuollaiset hallussapitämiset ovat työn luonnollisia palkintoja. Ihmiset kylvävät saadakseen sadon; ihmiset rakentavat omistaakseen talon. Maan omistamisella ei ole tässä kohden mitään varsinaista merkitystä.

Juuri tämän välttämättömän varmuuden saavuttamiseksi jätti niin moni pikkuviljelijä läänitysajan alussa omistusoikeutensa maahan heimopäällikölleen, pitäen itse vaan nautinto-oikeuden siihen, läänin tai haltuunuskotun tavaran muodossa, ja paljastetuin päin polvistuen, kädet lääninherran käsissä vannoi palvelevansa häntä hengellään, ruumiillaan ja kaikilla mahdollisilla kunnianosotuksilla. Samantapaisia esimerkkejä, että on luovuttu maanomistusoikeudesta, kunhan on saatu taatuksi siihen nautinto-oikeus, voi tavata Turkinmaalla, missä vakufiksi nimitetty kirkkoomaa nauttii erikoista vapautusta veroista ja mielivaltaisista kiristeleemisistä, ja missä maanomistajat sangen usein myyvät tilansa jostakin nimellishinnasta moskealle, ehdolla, että saavat jostakin määrämaksusta jäädä vuokraajina maitansa viljelemään.

Ei mikään omistusoikeuden taikavoima, kuten Arthur Young on sanonut, vaan työn turvan taikavoima on muuttanut flamantilaiset hietiköt hedelmällisiksi vainioiksi. Tätä työn varmuutta voidaan saavuttaa muulla tavalla kuin tekemällä maa yksityisomaisuudeksi — aivan niinkuin sitä kuumuutta, jota tarvitaan porsaan paistamiseksi voidaan saavuttaa muulla tavalla kuin taloja polttamalla. Yksistään se seikka, että eräs irlantilainen tilanhaltija sitoutui olemaan kahdenkymmenen vuoden aikana

vaatimatta mitään osaa viljelyksen satoihin, sai aikaan, että irlantilaiset tajonpojat tekivät hedelmättömästä vuoresta kukoistavan puutarhan; pelkästään sen varmuuden perustuksella, että määrävuosiksi on taattu maakoron pysyminen samana, pystytetään kaupungeissa sellaisissa kuin Lontoo ja New-York mitä kalliimpia rakennuksia vuokratulle maalle. Jos maa-alojen parantajille ainoastaan annamme tuollaista varmuutta, voimme rauhassa poistaa yksityisen omistusoikeuden maahan.

Yhteisen oikeuden täysi tunnustaminen maahan nähden ei tarvitse tehdä mitään haittaa yksilön oikeuksien täydelle tunnustamiselle parannuksiin ja satoon nähden. Kaksi henkilöä voi omistaa laivan sahaamatta sitä kahtia. Rautatien omistaminen voi olla jakautuneena satoihin tuhansiin osakkaihin, ja kuitenkin voidaan juna lähettää samassa järjestyksessä ja samalla täsmällisyydellä kuin jos rautatien omistaisi ainoastaan yksi henkilö. Lontoossa on muodostettu osakeyhtiö tarkoituksessa omistaa ja hallita kiinteistöjä. Kaikki voisi jäädä ennalleen, ja kuitenkin tunnustettaisiin yhteisomistus maahan käyttämällä maakorkoa yleisiin tarkoituksiin. San Fransiskon keskustassa on suuri alue, johon tämän kaupungin asukkaiden yhteinen oikeus yhä vieläkin on laillisesti tunnustettu. Tätä aluetta ei ole jaettu lukemattomiin pieniin paloihin, eikä se myöskään ole jäänyt käyttämättömäksi autioksi kentäksi. Sen täyttää kauniit rakennukset, jotka, vaikka ollen yksityisten omaisuutta, kuitenkin seisovat siinä täydellisessä turvassa. Ainoa erotus tämän alueen ja sen vieressä olevan alueen välillä on se, että edellisen korko menee kansakoulurahastoon, mutta jälkimäisen korko yksityisten ihmisten taskuihin. Mikä olisi esteenä siihen, että koko maan maaperä näin olisi kansan omaisuutta?

Taitaisi olla vaikea löytää mitään paikkaa Yhdysvaltain rajojen sisäpuolella, missä sellaiset olot, jotka vallitsevien katsantokantain mukaan tekisivät välttämättömäksi maan jättämisen yksityisten haltuun, olisivat suuremmassa määrässä vallalla kuin noilla pienillä St. Peterin ja St. Paulin saarilla Aleutisessa arkipelagissa, joka joutui Yhdysvaltain haltuun Venäjältä ostetun

Alaskan mukana. Nämä saaret ovat sellaisten hyljelajien oleskelupaikkoja, joista saadaan kalliimpia turkiksia. Eläin on niin arka ja varovainen, että vähinkin rauhattomuus saattaa sen jättämään tavalliset asuinpaikkansa, ollakseen niihin enää milloinkaan palaamatta. Estääkseen tämän pyydystämisen täydellistä hävittämistä, on välttämätöntä säästää naaraksia ja poikasia, ja välttää kaikkea melua, kuten pistoolin laukasemista tai koirain haukuntaa. Ne miehet, jotka tappavat eläimiä, eivät saa käydä umpimähkään asiaan käsiksi, vaan on heidän kuljeskeleminen hiljaiseen rantakallioilla viruvien hylkeiden keskuudessa, kunnes nuo maalla niin kömpelöt mutta vedessä niin sulavaliikkeiset elukat kesyttyvät ja ainoastaan hitaasti väistyvät tieltä. Sen jälkeen erotetaan huolellisesti ne, joita vastaiseen lisääntymiseen nähden saattaa haitatta tappaa, ja ajetaan hiljaa ja varovasti maalle päin, missä ne muiden joukkojen kuulematta ja näkemättä lyödään nuijilla kuoliaiksi. Jos tämäläinen metsästys tehtäisiin vapaaksi jokaiselle, joka haluaisi lähteä sinne metsästelemään, niin olisi jokaiselle seurueelle eduksi, tulevaisuudesta välittämättä, tappaa niin monta eläintä kuin suinkin; ja seurauksena olisi se, että pyydystys muutamien vuosien kuluessa olisi peräti pilaantunut, niinkuin samantapaiset pyydystykset ovat muissa merissä menneet pilalle. Mutta eipä ole silti tarpèellista tehdä näitä saaria yksityisomaisuudeksi. Vaikka muuten Amerikan kansan ääretöntä valtiomaata on paljon vähemmän järkevistä syistä annettu yksityisten omaksi, mikäli halukkaita on ilmestynyt, niin on kuitenkin nämä saaret vuokrattu 317,500 dollarin vuosimaksusta; ¹⁾ summa, joka arvattavasti ei ole paljonkaan alempi sitä korkeinta myyntiarvoa, josta ne olisi voitu Alaskan oston aikana myydä. Ne ovat kansalle tuottaneet jo 2,500,000 dollaria ja muodostavat yhä edelleen, arvoltaan vä-

¹⁾ Varsinainen vuokramaksu Alaskan turkis-yhtiön kanssa tehdyssä kontrahdissa on 55,000 dollaria vuosittain ynnä siihen lisäksi 2,625 dollaria joka nahasta, mikä 100,000 nahasta — eli tavallisesta vuosisaaliista — tekee 262,500 dollaria, siis kaikkiaan 317,500 dollaria.

hentymättöminä (sillä Alaskan turkis-yhtiön huolellisen hallinnon alaisina hylkeitä pikemmin lisääntyy kuin vähenee), Yhdysvaltain kansan yhteisomaisuuden.

Kaukana siis siitä, että yksityinen omistusoikeus maahan olisi välttämätön, jotta maa tulisi kunnollisesti viljellyksi. Asianlaita on päinvastainen. Maan viljeleminen yksityisomaisuutena ehkäisee sen täyttä hyväksi-käyttämistä. Jos maata pidettäisiin yhteisomaisuutena, niin sitä viljeltäisiin heti kuin tarve niin vaatisi; mutta kun se on yksityisenä omaisuutena, niin voi omistaja estää muita viljelemästä ja parantamasta sitä maata, minkä viljelemiseen ja parantamiseen hänellä itsellään ei ole halua. Kun syntyy riitajuttuja maan hallinto-oikeudesta, niin parhainkin maa voi jäädä vuosikausiksi hoitoa vaille; monin paikoin Englantia jätetään tarpeellisia parannuksia tekemättä, koska maatilat ovat sukutilanluontoisia eikä siis ole mitään takeita siihen, että sen henkilön jälkeläiset, joka parannukset on tehnyt, tulevat saamaan myös hyödyn niistä; ja suuret maa-alat, jotka valtion omaisuutena ollen nyt olisivat asuinrakennusten täyttämistä tai aaltoilevina viljavainioina, lepäävät käyttämättöminä omistajansa oikun vuoksi. Taajasti asutuissa Yhdysvaltain seuduissa on riittävästi maata elättämään kolmasti tai neljästi suurempaa väestöä kuin nykyinen on; mutta maa on nykyään käyttämättönnä, koska sen omistajat pitävät sitä kovin korkeassa hinnassa; ja siirtolaisten on eteneminen kauas tämän käyttämättömän alueen tuolle puolen asuinpaikkoja löytääkseen, missä heidän työnsä on oleva paljon vähemmän tuottavaa. Jokaisessa suuressa kaupungissa voi tavata paikkoja, jotka ovat käyttämättöminä samasta syystä. Jos kysymys ratkaistaan sen perustuksella, mikä maa on paraiten käytetty, niin silloin on yksityinen maan omistusoikeus todellakin hylättävä, niinkuin se on hylättävä kaikkien muiden seikkain perustuksella. Se on yhtä epämukava ja epävarma keino, jos mieli saada maa paraiten viljellyksi, kuin on talon polttaminen porsaan paistamiseksi.

2 LUKU.

Kuinka yhtäläinen oikeus maahan on saavutettavissa ja säilytettävissä.

Se puutteenalaisuus ja ne kärsimykset, jotka kaikkialla vallitsevat työtä tekevän luokan keskuudessa — nuo usein uudistuvat ahdingot, työn puute, kaapitaalinen vaikea asema, aineellisen edistyksen mukana tapahtuva työpalkkain yhä selvempi aleneminen pelkiksi nälkäpalkoiksi — nuo kaikki olemme jottaneet siitä seikasta, että maa, jonka päällä ja josta meidän kaikkien on eläminen, on tehty joidenkuiden harvain yksityisomaisuudeksi.

Emme ole nähneet löytyvän mitään muita mahdollisia parannuskeinoja näitä onnettomuuksia vastaan kuin niiden todellisen syyn poistaminen; olemme nähneet, ettei yksityinen maanomistusoikeus perustu oikeamielisyyteen, vaan että se päinvastoin on tuomittava luonnollisten oikeuksien kieltäjänä — luonnonlain väärentäjänä, joka, sen mukaan kuin yhteiskunnallinen kehitys edistyy, on vievä suurimman osan ihmiskuntaa mitä kovimpaan ja häpeällisimpään orjuuteen.

Olemme tutkineet kaikkia vastaväitteitä, emmekä ole huomanneet yhtäkään oikeamielisyyteen tai hyötyyn perustuvaa syytä löytyvän, joka voisi pelottaa meitä tekemästä maata yhteisomaisuudeksi ottamalla maakorko takavarikkoon.

On jälellä ainoastaan menettelytavan kysymys: kuinka tuo on toimeen pantava?

Noudattaisimme oikeamielisyyden lakia, täyttäisimme kaikki taloudelliset vaatimukset, jos yhdellä iskulla poistaisimme yksityisoikeudet maahan, julistaisimme kaiken maan yleiseksi omaisuudeksi sekä vuokraisimme sen sopivissa osuuksissa enin tarjooville tai sellaisilla ehdoilla, että yksityinen omistusoikeus parannuksiin tulisi mitä tyystimmin noudatetuksi.

Näin menettelemällä me mutkikkaimmissa yhteiskunnallisissa oloissa aikaansaisimme saman oikeuksien tasa-arvon, kuin

alkuperäisemmissä oloissa saavutetaan maan jakamisella ehdottomasti tasaisiin osiin; ja antamalla maan nautinto-oikeuden sen käsiin, joka voisi sitä paraiten hyväkseen käyttää, me turvaisimme työlle mahdollisimman suuren tuotteliaisuuden.

Tämmöinen ehdotus ei ole mikään pilviä tavoittava, mahdoton mielikuvituksen tuote; onpa niin etevä ajattelija kuin Herbert Spencerkin sitä puoltanut (ainoastaan sillä eroavaisuudella, että hän ehdottaa annettavaksi vahingonkorvausta nykyisille maanomistajille — mikä epäilemättä on varomaton myöntytys, jonka hän on tarkemmin ajateltuaan hylkäävä); hän näet sanoo teoksessa „Social Statics“ 9 luvun 8 osassa:

„Tämä teoria voidaan soveluttaa korkeimpaan sivistystilaan, se voidaan toimeenpanna kommunismia välttämällä eikä tarvitse ehdottomasti vaikuttaa mitään erikoisen suuria mullistuksia olevissa yhteiskunnallisissa laitoksissa. Puheenalainen muutos olisi vaan siinä, että maanomistajat vaihtuisivat. Mieskohmainen omistusoikeus muuttuisi kansan yhteiseksi omistusoikeudeksi. Oltuaan ennen yksityisten omana maa nyt joutuisi tuon suuren kunnan — yhteiskunnan haltuun. Vuokraamatta enää peltojaan yksityiseltä tilanhaltijalta, vuokraisi maanviljelijä niitä nyt valtiolta — maksamatta enää vuokraa sen tai tuon herran asiamiehelle, maksaisi hän sitä nyt valtion asiamiehille tai näiden apulaisille. Voudit olisivat julkisia virkamiehiä eikä mitään yksityisiä käytyrejä ja vuokra olisi ainoa muoto, jolla maata saisi pitää hallussa. Tällainen asiain tila olisi täydessä sopusoinnussa siveytlain kanssa. Sen alaisena kaikki ihmiset olisivat yhtä paljon maanomistajia ja kaikilla olisi sama vapaus ruveta vuokraajiksi . . . Selvää siis on, että maa sellaisen järjestelmän mukaan voisi tulla aidotetuksi, viljelykseen anastetuksi ja muokatuksi täydessä sopusoinnussa lain kanssa kaikkien yhtäläisestä vapaudesta.“

Tämmöinen ehdotus, vaikkakin aivan mahdollinen toteuttaa, ei minusta kuitenkaan näytä parhaalta. Minä ehdotan, että asia toteutettaisiin yksinkertaisemmalla, helpommalla ja rauhallisemmalla tavalla, kuin nimenomaan ottamalla kaikki maa takavarikkoon ja vuokraamalla sitä ensin tarjooville.

Tämmöinen menettely turhanpäiten loukkaisi nykyisiä tapoja ja käsityksiä — mikä on vältettävä.

Tämmöinen menettely toiseksi turhanpäiten laajentaisi hallinnon koneistoa — mikä myöskin on vältettävä.

Valtiotaidossa on olemassa periaate, jota yksinvaltiaat ovat ymmärtäneet ja menestyksellä seuranneet, nimittäin, että suuria muutoksia pannaan paraiten toimeen pysymällä vanhoissa muodoissa. Me, jotka todenteolla tahdomme vapauttaa ihmiskunnan, meidän on tästä totuudesta ottaminen vaaria. Se on luonnollista menettelytapaa. Kun luonto tahtoo luoda jonkun korkeamman olomuodon, niin se ottaa esille alemman ja kehittää tätä edelleen. Tämä on myös yhteiskunnallisen kehityksen laki. Seuratkaamme sitä. Virran mukana voimme uida nopeasti ja pitkälle, mutta virtaa vastaan on paha ponnistella ja vaikea edetä.

Ehdotukseni ei tarkota yksityisen maanomistusoikeuden ostamista eikä takavarikkoon ottamista. Edellinen olisi vääryyttä, jälkimäinen hyödyttömyyttä. Jääkööt ne ihmiset, jotka ovat maittensa nautinnossa, aivan mielellään, jos tahtovat, edelleenkin nauttimaan niitä maita, joita he suvaitsevat sanoa omikseen. Kutsukoot edelleenkin niitä omikseen. Myyskelkööt, ostelkoot, testamentatkoot ja perikööt niitä. Voimme rauhassa jättää heille kuoren, kunhan vaan itse saamme ytimen.

Ei ole tarpeen ottaa maata takavarikkoon, on tarpeen ainoastaan ottaa takavarikkoon maakorko.

Ei ole myöskään välttämätöntä, että kun maakorko otetaan yleisiä tarkoituksia varten takavarikkoon, valtion olisi pitäminen huolta maatalojen arennille antamisesta ja joutuminen sen yhteydessä olevien vaarojen alaiseksi puolueellisuuteen, keinottehuihin ja tapain turmelukseen nähden. Ei ole tarpeen luoda mitään uutta hallintokoneistoa. Koneisto on jo olemassa. Mitenkään sitä enää laajentamatta on meidän ainoastaan tekeminen se yksinkertaisemmaksi ja supistuneemmaksi. Antamalla maanomistajien haltuun jonkun osan korosta, mikä vähennys on luultavasti aina oleva paljon pienempi kuin ne kustannukset ja vahingot, mitkä saisimme maksaa, jos maapalstat vuokrattaisiin valtion välityksellä; ja käyttämällä hyväksemme jo olemassaolevaa

koneistoa, voimme me riidatta ja vihatta anastaa haltuumme yhteisen oikeuden maahan, kun näin otamme yleisiä tarkoituksia varten takavarikkoon maakoron.

Pientä osaa maakorosta me jo pidämme hallussamme verotuksen avulla. Meidän on tekeminen vaan joitakuita muutoksia verotusjärjestelmiin voidaksemme anastaa sen kokonaan.

Se, minkä siis ehdotan yksinkertaisimpana ja kuitenkin tehokkaimpana parannuskeinona työpalkkojen korottamiseen, kapitaalivoiton enentämiseen, köyhyiden hävittämiseen, kurjuuden poistamiseen, tulokkaan työansion hankkimiseen jokaiselle ken sitä haluaa, tilaisuuden antamiseen ihmisvoimille täyteen kehitykseen, rikosten vähentämiseen ja sivistyksen saattamiseen entistä vielä jalompiin korkeuksiin, on se, *että maakorko anastetaan verotuksen avulla.*

Tällä tavalla voi valtio tulla yleiseksi maanomistajaksi, kuitenkin käyttämättä tätä nimeä ja uutta tehtävää nimeksikään omistamatta. Muodolleen jäisi maan hallinto-oikeus aivan ennalleen. Ei yhtäkään tilanomistajaa tarvitsisi maaltaan karkottaa eikä mitään rajottavaa määräystä tehdä siihen maa-alaan nähden, jota kukin saisi hallussaan pitää. Sillä kun valtio ottaisi maakoron verojen muodossa, niin maa, olipa se kirjoitettu kenen nimiin tahansa tai jaettu kuinka suuriin palstoihin hyvänsä, todellisuudessa tulisi olemaan yhteis-omaisuutta ja jokaisella yhteiskunnan jäsenellä olisi osuutensa niihin etuihin, joita maan nautinto tuottaa.

Kun nyt sen veron, joka pannaan maakorolle tai maa-arvolle, on nouseminen sikäli kuin poistamme muita veroja, niin olisi ehdotuksemme käytännöllisessä muodossaan:

että kaikki verotus poistetaan paitsi maa-arvojen verotusta.

Mikäli olemme nähneet, ei maan arvoa sellaisenaan, yhteiskunnan alkuasteilla, ole olemassa; mutta mitä enemmän yhteiskunta väestön lisääntymisen ja ammattitaidon edistyksen vuoksi kehittyi, sitä suuremmaksi muuttuu tämä arvo. Jokaisessa sivistysmaassa, jopa kaikkein nuorimmassakin, on maan

arvo kokonaisuudessaan täysin riittävä kaikkiin yleisiin menoihin. Kehittyneemmissä maissa on se paljoka suurempi kuin tarkotukseen tarvitaankaan. Senvuoksi ei tällaisissa maissa ole kylläksi, että vaan koko verotus pannaan maa-arvojen kannettavaksi. Siellä, missä maakorko on nykyisiä valtiotuloja suurempi, tulee välttämättömäksi vastaavassa määrässä kohottaa vaadittavaa veromäärää ja jatkaa tätä menettelyä sen mukaan kuin yhteiskunta kehittyä ja maakorko nousee. Tämä onkin oikeastaan niin luonnollinen ja helposti toteutettava seikka, että sen voi sanoa sisältyvän tai kuuluvan itse siihen ehdotukseen, jonka mukaan kaikki verot pannaan maa-arvojen suoritettaviksi. Se on ensimmäinen askel, jolla toimenpide pannaan alkuun. Kun jänis on kerran saatu kiinni ja teurastettu, osataan se kyllä paistaa ominkäsin, ilman opetusta. Kun yhteinen oikeus maahan on siihen määrään tunnustettu, että kaikki verot, paitsi maakorkoa kohtaavat, ovat poistettut, silloin ei ole enää pelättävä, ettei ihmisiä voisi saada kokoomaan yleisinä varoina sitä, mikä ennen oli yksityisten maanomistajain käsissä.

Joitakuuta vuosia koeteltuani saada tätä ehdotusta tunnetuksi ja yleisön hyväksymäksi on kokemus minulle osottanut, että missä ajatus kaikkien verojen keskittämisestä maaomaisuutta kohtaavaksi on saanut senkään verran jalansijaa, että se on herättänyt mielenkiintoa, siellä se on alkanut juurtumistaan juurtua; mutta että ani harvat juuri siitä luokasta, joille muutos olisi edullisin, voivat heti tai edes pitkiin aikoihin nähdä sen merkitystä ja vaikutusta. Työläisen on näet hyvin vaikea päästä siitä käsityksestä, että työn ja kapitaalın välillä on olemassa todellista vihollisuutta. Pienempien maiden viljelijöille ja talonomistajille on vaikea päästä ajatuksesta, että vapauttamalla kapitaalı verotuksesta rikkaat tehdään vaan rikkaammiksi ja köyhät saatetaan köyhemmiksi. Tällaiset käsitykset johtuvat kuitenkin täydellisestä ajatusten sekaannuksesta. Mutta tietämättömyyden ja ennakkoluulojen takana piilee myöskin mahtava etukysymys, jolla tähän asti on palveluksessaan ollut sekä kirjallisuus, opetuslaitokset että yleinen mielipide. Suuri vääräys kuolee aina

hyvin hitaasti; niinpä ei sekään suuri vääryys, joka jokaisessa sivistysmaassa tuomitsee enimmät ihmiset köyhyyteen ja puutteenalaisuuteen, ole kuoleva ilman katkeraa taistelua.

En kuitenkaan luule, että noita nyt mainittuja käsityksiä suosii se lukija, joka tähän kohtaan asti on minua tarkkuudella seurannut; mutta koska keskustelu yhteiskunnallisista seikoista aina mieluummin liikkuu kouraantuntuvissa tosiseikoissa kuin yleistetyn ajatuksen aloilla, niin pyydän lukijoitani seuraamaan minua vieläkin edemmäs, jotta voisimme yhdessä tarkastaa ehdottamani parannuskeinon pätevyyttä verotusperiaatteeseen nähden. Tällöin esiintyy moni syrjäkysymys, joka muuten olisi helposti jäänyt huomaamatta.

3 LUKU.

Ehdotuksen tarkastus verotusperiaatteiden kannalta.

Paraat verot, joilla valtion tuloja voidaan kantaa, ovat silminnähtävästi ne, mitkä täyttävät seuraavia ehtoja:

1) että ne niin vähän kuin mahdollista rasittavat tuotantoa, ollakseen mahdollisimman vähässä määrässä haitaksi yleisen varallisuuspääoman lisääntymiselle, josta verot maksetaan ja yhteiskunta elää;

2) että ne voidaan helposti ja halvalla kantaa ja että ne niin välittömästi kuin mahdollista kohtaavat veronalaista, jotta tältä tulisi otetuksi niin vähän kuin mahdollista yli sen määrän, minkä hallitus saapi;

3) että ne ovat suuruudelleen tarkasti määrätyt, jotta antaisivat virkamiehille niin vähän kuin mahdollista tilaisuutta mielivaltaan tai petoksiin ja veronalaisille tarjoisivat niin vähän kuin mahdollista viettelyksiä lain kiertämiseen ja rikkomiseen;

4) että ne painavat tasaisesti kaikkia, niin ettei yhtä kansalaista suosita taikka vahingoiteta toisen rinnalla.

Tarkastakaamme nyt, mikä verotuksen muoto paraiten toteuttaa nämät ehdot. Selvää on, että juuri sellaisen verotuksen täytyy olla parhaan keinon valtion tulojen kantamiseen.

I. Verojen vaikutus tuotantoon.

Kaikkien verojen lähteenä täytyy selvästi olla maan ja työn yhteisten tuotteiden, koskapa mitään muuta varallisuuden lähdettä ei ole olemassa kuin ihmisponnistusten yhdistys luonnon aineiden ja voimien kanssa. Mutta tavat, joilla nostettava veromäärä jakautuu kunkin suoritettavaksi, voi koskea varallisuuden tuotantoon hyvin erilalla. Se verotus, joka vähentää tuottajan korvausta, vähentää välttämättä myös tuottamisen kiihotinta; se vero, joka tulee kohtaamaan itse tuotannollista tointa tai jonkun noiden tuotannon kolmen tekijän käyttämistä, laimentaa välttämättömästi itse tuotantoa. Niinpä pyrkii se verotus, joka vähentää työmiehen ansioita tai kapitaalinomistajien tuloja, tekemään edellisen vähemmän tarmokkaaksi ja älykkääksi, jälkimmäisen taas vähemmän taipuvaiseksi säästämään ja sijoittamaan kapitaalia tuottaviin yrityksiin. Vero, joka kohtaa itse tuottamistoimintaa, asettaa keinotekoisen esteen varallisuuden tuottamiselle. Työtä kohtaava vero, juuri silloinkuin työtä suoritetaan, tai kapitaalina käytettyjä varoja kohtaava vero tai viljelyksenalaista maata kohtaava vero on epäilemättä vaikuttava paljon ehkäisevämmästi tuotantoon kuin yhtä suuri vero, joka kohtaa työläisiä huolimatta siitä, tekevätkö he työtä taikka huvittelevat, varallisuutta, käytettiinpä tätä tuottaviin tai tuottamattomiin tarkoituksiin, maata, olipa se viljeltyä tai autioksi jätettyä.

Verotustapa on oikeastaan aivan yhtä tärkeä kuin verotuksenmäärä. Aivan samoin kuin kepeämpikin kuorma, jos se on sopimattomasti valjastettu, voi vahingoittaa hevosta, joka helposti vetää paljon raskaampaa taakkaa, jos tämä vaan olisi hyvin valjastettu, niin voi myöskin kansa köyhtyä ja sen tuotantokyky kokonaan laimentua verotuksen kautta, jota voisi aivan helposti kestää, jos sitä vaan otettaisiin toisella tavalla. Kun Muhamed Ali pani taatelipuut veronalaisiksi, rupesivat egyptiläiset fellahit kaatamaan taatelipuuta; mutta kahdesti niin suuri

vero, kun se kohtasi maata, ei tuottanut mitään tämmöisiä seurauksia. Se 10 prosentin vero, minkä alaiseksi Alba herttua pani kaiken myyntitavaran Alankomaissa, olisi lopen hävittänyt kaupan, jos olisi saanut kauan jatkua. Sen lakkauttaminen tuotti ainoastaan sangen mitättömän vähennyksen valtiotuloihin.

Mutta emmepä tarvitse hakea esimerkkejä kaukaa rajojen takaa. Yhdysvaltainkin varallisuuden tuotantoa rajoittaa aivan tuntuvasti se verotus, mikä kohtaa tuotannollista valmistusta. Lavain rakennus esimerkiksi, millä alalla olemme saaneet aikaan erinomaisia tuloksia, on ulkomaiseen kauppaan nähden melkein kokonaan hävitetty, ja moni tuotannon sekä kaupan haara kärsii suuresti sellaisten verojen alaisena, jotka johtavat elinkeinoharjoituksen pois tuottavammilta aloilta vähemmin tuottaville.

Ja tuotannon lamautuminen on enemmän tai vähemmän ominainen seuraus enimmistä veroista, joilla nykyiset hallitukset hankkivat itselleen tuloja. Kaikki teollisuuden tuotteita, kaupaa, kapitaalia ja parannuksia kohtaavat verot ovat tähän luettavat. Niiden vaikutus on samanlaatuista kuin Muhamed Alin taatelipuuveron, vaikka seuraukset eivät ehkä olekaan yhtä silmiinpistäviä.

Kaikilla tällaisilla veroilla on pyrkimys vähentämään varallisuuden tuotantoa ja niitä ei pitäisi senvuoksi milloinkaan valita, niin kauan kuin on vähänkin mahdollisuutta nostaa sellaisia rahaveroja, jotka eivät vahingoita tuotantoa. Tämä käy mahdolliseksi sikäli kuin yhteiskunta kehittyy ja rikkaudet kasaantuvat. Ylellisyyttä kohtaavat verot tuottavat valtion rahastoihin varoja, jotka yksinkertaisesti olisivat tulleet tuhlatuiksi turhaan komeuteen, huomion herättämiseen; rikkaiden testamentteja kohtaava vero ei varmaankaan vaikuttaisi erityisen voimakkaasti ansaitsemishalun lamauttamiseksi, mikä halu, kerran ihmiseen syöpyneenä, kasvaa sokeaksi intohimoksi. Mutta sen suuren veroluokan, josta voi tuotantoa haittaamatta ottaa valtion tuloja, muodostaa monopoleja kohtaavat verot; sillä monopoolivoitto on oikeastaan vero, mikä otetaan tuotannolta, ja siis mono-

poolin verottaminen on oikeastaan vaan samaa kuin valtion rahastoihin johtaa sitä, minkä tuotanto kaikissa tapauksissa saa muodossa tai toisessa suorittaa.

Meillä on olemassa eri lajeja monopoleja. Niinpä on esimerkiksi patenttien ja kustannusoikeuksien määräajoiksi luomat monopoolit. Näiden verottaminen olisi hyvin suurta vääryyttä ja tyhmyyttä, koska ne edustavat vaan työn oikeutta aineettomiin tuotteihinsa ja muodostavat keksijöille ja kirjailijoille kuuluvaa palkkiota. Sitten on olemassa noita III kirjan IV luvussa mainittuja rasittavia monopoleja, jotka syntyvät kapitaalien yhtymisestä monopoolin-luontoihin yrityksiin. Mutta koska olisi perin vaikeata ellei aivan mahdotontakin yleisellä lailla määrätä veroja niin, että ne kohtaisivat yksinomaan tuloja tällaisista monopoleista, eivätkä samalla sisältäisi tuotannon tai vaihdon verotusta, olisi paljon parempi kokonaan poistaa kaikki tämän-tapaiset monopoolit.

Kaikki muut monopoolit ovat kuitenkin vähäarvoisia verrattuina maamonopooliin. Ja maan arvo, joka on monopoolin ilmaisu puhtaimmassa ja yksinkertaisimmassa muodossaan, on kaikissa suhteissa verotukselle sopiva. Huomattava on, että silloin kuin rautatien tai lennätinlinjan arvo, tai kaasun tai patenttilääkkeen hinta, ilmaistessaan monopoolin hintaa, myös samalla ilmaisee siihen käytetyn työn ja kapitaalin määrän, niin ei maan arvo eli tuo taloustieteellinen maakorko, kuten olemme nähneet, ole ollenkaan näiden tekijäin muodostama; se ei ilmaise mitään muuta kuin sen edun, joka seuraa itse anastusta. Vero, joka kohtaisi maa-arvoa, ei vaikuttaisi vähimmässäkään määrässä lauantavasti tuotantoon, ellei se vaan ole maakorkoa eli vuosittain maasta tulevaa maksua ylempi; sillä päinvastoin kuin varallisuuden esineitä tai kauppaa tai kapitaalia tai tuotannollista valmistusta ja työaseita kohtaavat verot, ne eivät paina itse tuotantoa. Maan arvo ei ilmaise voittoa tuotannosta, niinkuin sato, karjalisäännys, rakennukset tai maan parannukset tai jonkun muun niinsanottuun personalliseen omaisuuteen kuuluvan esineen arvo; maan arvo ilmaisee ainoastaan monopoolin *vaihto-*

arvoa. Se ei ole milloinkaan maanomistajan luomaa; sen on luonut itse yhteiskunnan kasvaminen. Senvuoksi voi yhteiskunta ottaa sen sinänsä takavarikkoon vähimmässäkään määrässä laimentamatta intoa maan parannuksiin ja varallisuuden luomiseen. Maa-arvon verotusta voidaan niin kauan jatkaa, kunnes valtio on ottanut koko maakoron haltuunsa, eikä senkautta työn palkka tai kapitaalın kasvu hituistakaan vähene tai mikään tavaran hinta kohoa tai tuotanto mitenkään tule ahdistukseen.

Ja vieläkin enemmän: maa-arvojen verotus, olematta useimpien muiden verojen tavalla minään esteenä tuotannolle, on päinvastoin omansa sitä edistämään, koska tuommainen verotus hävittää maakoron keinotekoisen nousemisen. Missä suhteessa tämä viimeksimainittu on tuotannolle esteeksi, huomaa paitsi siitä, että arvokasta maata estetään tulemastā viljelyksen alaiseksi, myös noista kaupanhäiriöistä, jotka, syntyen keinotekoisesta maakorosta, tuntuvat yli koko sivistyneen maailman, kaikkialla lamauttaen elinkeinojen harjotusta ja aiheuttaen isompia vaurioita ja arvatenkin vielä suurempia kärsimyksiä kuin yleiset sodat. Se verotus, joka yleisten tarkotusten nimessä anastaisi maakoron, estäisi tätä kaikkea; jos maa olisi edes lähimailleen arvioitu korkoarvonsa mukaan, niin ei kukaan voisi ruveta omaan laskuunsa anastamaan maata, jota hän ei aikoisi käyttää, ja siis tulisi kaikki käyttämätön maa avonaiseksi niille, jotka tahtoisivat sitä käyttää. Maa tulisi tiheämmin asutuksi ja työ ja kapitaali tulisi tilaisuuteen samalla ponnistuksella tuottamaan paljon enemmän kuin nyt.

Paitsi sitä maakoron käyttäminen yhteiskunnallisiin tarpeihin enentäisi varallisuuden tuotantoa vielä eräällä tärkeämmälläkin tavalla, nimittäin vaikuttamalla varallisuuden jakautumiseen. Tämän kohdan tarkempi selittelemine jääköön kuitenkin tuonnemmaksi. On jo kyllin selvästi esillekäynyt, että tuotantoon nähden maan arvoa kohtaava vero on edullisin verotus, mikä suinkin voi kysymykseen tulla. Jos tehdastuotteita pannaan veron alaisiksi, niin seuraus on se, että teollisuus lamautuu; jos

maan parannuksia verotetaan, niin seurauksena on, että parannuksia vähennetään; jos kauppaa verotetaan, niin vähenee liike; jos kapitaalia verotetaan, niin alkaa se virrata pois maasta. Mutta jos koko maa-arvo tehdään veron alaiseksi, niin on ainoa seuraus oleva se, että elinkeinojen harjoitus tulee edistetyksi, että kapitaalille avautuu uusia ansion mahdollisuuksia ja että varallisuuden tuotanto lisääntyy.

II. Veron kantamisen helppous ja halpuus.

Lukuun ottamatta ehkä joitakuita patentti- ja leimamaksuja, jotka voidaan niin järjestää, että ne melkein kokoovat itse itsensä, vaikka ne tosin antavat tulokseksi verrattain pienen määrän, on maata kohtaava vero kaikista veroista se vero, jonka kantaminen on helpoin ja halvin. Sillä maata ei voi kätkeä tai viedä muualle, sen arvo on helposti määrättävissä ja jos veromäärät ovat kerran lasketut, niin tarvitaan vaan henkilö, joka niitä vastaanottaa.

Kaikissa verotusjärjestelmissä maaverot jo muodostavat jonkun osan valtion tuloista; asianomainen koneisto siis jo on olemassa, ja koska sen avulla voidaan yhtä hyvin kaikki kuin jonkun osan veroista kantaa, niin ne kustannukset, jotka nyt tarvitaan muiden verojen nostamiseen, voitaisiin kokonaan säästää panemalla kaikkien näiden verojen sijalle maa-arvoa kohtaava vero. Mitä äärettömiä säästöjä tämän kautta saavutettaisiin, voidaan päättää siitä virkamiesjoukon suuruudesta, jota nyt käytetään verojen kannossa.

Yksistään jo tämä säästökin melkoisesti vähentäisi erotusta sen välillä mitä verot nykyään kansalle maksavat, ja sen välillä, mitä ne sille tuottavat; mutta tuon ainoan maa-arvoa kohtaavan veron ottaminen kaikkien muiden verojen sijaan vähentäisi tämän erotuksen vielä tuntuvammalla tavalla.

Maa-arvoa kohtaava vero ei nosta tavarain hintaa, ja sen veron siis maksavat välittömästi ne henkilöt, joita se kohtaa; silloin kuin kaikki verot, jotka kohtaavat määrässään vaihtelevia tavaralajeja, nostavat hintoja ja vaihdossa siirtyvät myyjän hartioilta ostajain hartioille, vielä tämän siirronkin vuoksi kasvaen.

Jos rahalainat, kuten usein on koetettu, pannaan veronalaisiksi, niin lainanantaja on aina sysäävä veron lainanottajan hartioille, sillä ellei jälkimäinen halua ottaa sitä maksaaksensa, niin saa hän jäädä ilman lainaa. Jos lainanottaja käyttää tätä lainaa liikkeesssä, niin koettaa hän puolestaan saada veromäärän ostajien suoritettavaksi, sillä muuten tuottaisi hänen liikkeensä tappiota. Jos verotamme rakennuksia, niin joutuu vero vuokralaisten maksettavaksi; sillä rakennusinto pysähtyy, ellei vuokramaksut tule kyllin korkeiksi antaakseen tavallisen voiton ja vielä veromäärän siihen lisäksi. Jos verotamme tuontitavaroita, niin tehtailija tai maahantuojaja kiristää sen tukkukauppiaalta, tämä puolestaan vähittäismyyjältä ja vähittäismyyjä kuluttajalta, nostamalla myyntihintaa. Kuluttaja, jonka suoritettavaksi vero näin joutuu, tulee pakotetuksi maksamaan paitsi itse veromäärää myöskin koron tästä määrästä jokaiselle, joka sitä on ennakolta saanut maksaa; sillä jokainen kauppias vaatii ostajaltaan sekä prosenttia liikkeeseen pannulle kapitaalilleen että myös prosenttia verojen maksuun pannulle kapitaalille. Manillan sikarit esimerkiksi maksavat, jos ne ostetaan maahantuojalta San Fransiskossa, 70 dollaria tuhat; tästä määrästä on kuitenkin ainoastaan 14 dollaria sikarien ostohintaa tšekäläisessä satamassa. Tuontitulli tekee 56 dollaria, ja tupakkikauppias, joka ostaa nämä sikarit jälleen myydäkseen, on pakotettu laskemaan korkoa ei ainoastaan 14 dollarille eli tavarahan oikealle ostohinnalle, vaan 70 dollarille eli ostohinnalle ynnä tullille. Näin siirtyvät kaikki verot, jotka lisätään hintaan, käsistä käsiin, joka siirrolla enentyen, kunnes lopulta kohtaavat kuluttajaa, joten nämä maksavat paljon enemmän kuin minkä hallitus ottaa. Tuollaiset verot kohottavat hintoja, enentäen tuotannon kustannuksia ja vähentäen tarjontaa. Mutta maa ei ole ihmiskätkten työtä ja maakorkoa kohtaavat verot eivät voi vähentää tarjontaa maanomistajien puolelta. Maakorkoa kohtaava vero, vaikka se siis enentääkin maanomistajien maksuja, ei kuitenkaan anna heille mahdollisuutta vaatia suurempaa vuokraa maan käyttämisestä, koska tämä vero ei missään tapauksessa saa maan tarjontaa vähentymään. Päin-

vastoin, pakottamalla niitä ihmisiä, jotka keinottelun tarkotuksissa pitävät maita hallussaan, myymään niitä tai antamaan vuokralle kohtuhinnasta, on maakorkoa kohtaava vero omansa enentämään kilpailua omistajien kesken ja siten alentamaan maan hintaa.

Näin ollen muodostaa maata kohtaava vero kaikissa suhteissa halvimman veron, jonka avulla voidaan saavuttaa suuria yleisiä tuloja ja joka hallitukselle antaa suurimman puhtaan voiton verrattuna siihen määrään, mikä kansalta otetaan.

III. Verotuksen varmuus.

Varmuus on tärkeä puoli verotuksessa; sillä kun jonkun veron kantaminen pannaan riippuvaksi yhdeltä puolelta kantajain virka-innosta ja rehellisyydestä ja toiselta puolen maksajain yhteishengestä ja kunniantunnosta, niin heti avautuu väljä ala mielivallalle ja turmelukselle yhdeltä puolen ja lain kiertämiselle ja petoksille toiselta puolen.

Tapa, millä useimmat valtiotulomme kannetaan, on hylätävä jo tuostakin syystä, muita syitä mainitsemattakin. Hyvin tunnettuja ovat ne julkeat lahjomiset ja petokset, joita Yhdysvalloissa harjotetaan paloviina- ja tupakkiverojen vuoksi; yleisesti tunnettuja ovat niinkään nuo tavarain ala-arvoisiksi ilmottamiset, joita alituisesti tapahtuu tulliasemilla, nuo naurettavan valheelliset ilmoitukset tuloverojen taksotuslautakunnille, ja tuo täydellinen mahdottomuus saada lähimaillekaan oikeata arvioita yksityisistä omaisuuksista. Suuri on se aineellinen vahinko, jonka tällaiset verot saavat aikaan, suuri se kustannus, mikä siten tulee lisäksi siihen veromäärään, jota kansa saa maksaa ja joka kuitenkin jää pois hallituksen rahastoista. Englantilaisen suojelestullijärjestelmän vallitessa olivat Englannin rannikot täynnänsä henkilöitä, joiden tehtävänä oli tullikavallusten estäminen, ja henkilöitä, jotka koettivat vetää näitä nenästä. Selväähän on silloin, että kustannukset kummankin lajisten henkilöjoukkojen elättämiseen ovat otettavat työn ja kapitaalın tuotteista, — että tullikavaltajain sekä voitot että tappiot samoin kuin tullivirkamiesten sekä palkat että lahjomisrahat painavat verona kansan

teollisuutta, paitsi sitä veroa mikä todella menee hallituksen rahastoon. Näin ovat kaikki arviomiehille annetut lahjat, kaikki rahat, joita uhrataan sormien lomitse katsovien virkamiesten valitsemiseen ja sellaisten päätöksien ja paperien hankkimiseksi, jotka tekevät veromaksut tyhjiksi, kaikki nuo kalliit syrjätiet, joita myöten tavaroita tuodaan maahan tulleja maksamatta tai joita käytetään tavaran valmistamiseksi niin, ettei niin korkeata tullia tarvitse maksaa, kaikki sakkorahatkin ja kaikki maksut nuuskijoille ja salapoliiseille, kaikki rangaistukset ja kärjäkustannukset, joita suoritetaan hallituksen ja myös syytettyjenkin puolesta, kaikki nuo maksut ovat niitä rahoja, jotka tämä vero on ottanut yleisestä varallisuuden pääomasta, enentämättä valtion tuloja.

Ja tämä on kuitenkin vielä pienin osa tappiosta. Verot, joilta puuttuu varmuuden ja täsmällisyyden luonnetta, vaikuttavat mitä turmiollisimmin siveellisyyteen. Meidän amerikalaisia veroakejamme voisi täydellä syyllä sanoa „asetuksiksi valtion virkamiesten turmelemiseksi, rehellisyyden tukahuttamiseksi ja petoksen edistämiseksi, väärän valan palkitsemiseksi ja lain käsitteen erottamiseksi oikeamielisyyden käsitteestä“. Tämmöinen on noiden lakien todellinen tehtävä, ja siinä ne ihmeellisen hyvin onnistuvatkin. „Tullikamarivala“ on muuttunut sananparreksi; arviomiehet tekevät säännöllisesti virkavalansa, jossa vannovat arvostelevansa kaikki tavarat oikeaan, täyteen arvoonsa, mutta menettelevätkin tavallisesti aivan päinvastoin; henkilöt, jotka ovat ylpeät personallisesta ja kauppiaskunniastaan, antavat lahjoja virkamiehille ja tekevät väriä ilmoituksia! Tämä turmelusta tuottava näytelmä tapahtuu alituiseen tuomioistuinten edessä, jotka tänään tuomitsevat murhaajan ja huomenna käyvät kärjää tullittomasti tuotujen tulitikkujen myyjää vastaan.

Niin epätasälliset, niin turmelevaiset ovat nämä verotustavat, että new-yorkilainen komitea, jonka olivat panneet kokoon David A. Wells, Edwin Dodge ja George W. Cuyler ja jonka tehtävään kuului tutkia verotuskysymystä tässä valtiossa, oli ehdottanut, että silloisten monien verojen sijaan, lukuun

ottamatta kiinteimistöjä kohtaavia veroja, jokainen kansalainen pantaisiin mielivaltaisen veron alaiseksi, joka laskettaisiin hänen käyttämänsä huoneuston vuokrahinnan mukaan.

Mutta eipä ole tarpeellista turvautua mihinkään mielivaltaiseen verotukseen. Maa-arvoa kohtaava vero, joka on kaikista veroista vähimmin mielivaltainen, on mitä suurimmassa määrässä täsmällinen. Se voidaan laskea ja kantaa varmuudella, joka muistuttaa melkein maan omaa liikkumattomuuden ja salaamattomuuden luonnetta. Maaverot voidaan nostaa viime peniin saakka, ja vaikka maaomaisuuksien arviot ovatkin nykyään hyvin epätasaisia, niin eipä mieskohtaisten omaisuuksien takso-
tukset ole suinkaan tasaisempia; ja nämä epätasaisuudet maan arvioimisessa syntyvät osaksi siitä, että verotukseen sisältyvät myös tehdyt parannukset, osaksi taas siitä tapain turmeluksesta, mikä yllämainitsemieni syiden perustuksella kaikkia verotusjärjestelmiämme vaivaa. Jos kaikki verot kohtaisivat maa-arvoa, parannuksiin lainkaan koskematta, niin olisi koko verotusjärjestelmä niin yksinkertaista ja selvää, ja yleinen mielenkiinto seuraisi sitä semmoisella tarkkuudella, että verotusta varten toimeenpantu arvioiminen tulisi tapahtumaan samalla täsmällisyydellä, kuin millä maakauppain välittäjä osaa määrätä sen hinnan, jonka myyjä voi maastansa saada.

IV. Verokuorman tasainen jakautuminen.

Adam Smithin verosääntö kuuluu: „Jokaisen valtion alamaisten on avustaminen hallituksensa ylläpitämistä niin läheisessä suhteessa kuin mahdollista kunkin maksukykyyn, se on, suhteellisesti niihin tuloihin, joita he valtion turvissa nauttivat.“ „Jokainen vero“, sanoo hän muutamassa toisessa paikassa, „mikä kohtaa ainoastaan maakorkoa tai ainoastaan työpalkkaa tai ainoastaan kapitaalikorkoa, tulee ehdottomasti rasittamaan epätasaisesti.“ Tämän kanssa vetää yhtä köyttä myöskin vallitseva käsityskanta, jota meidän verotusjärjestelmämme kaikin tavoin vaikka turhaan koettavat toteuttaa, — nimittäin se aate, että jokaisen on maksaminen veroa suhteellisesti varoihinsa eli tuloihinsa.

Mutta puhumattakaan kaikista niistä käytännöllisistä vaikeuksista, mitkä kohtaavat jokaisen kansalaisen verottamista hänen varojensa mukaan, on selvää, ettei oikeutta tulisi täten noudatetuksi.

Edessämme on esimerkiksi kaksi miestä, jotka ovat yhtä varakkaat eli joilla on samat tulot. Toisella on elätettävänä suuri perhe, toisella ei muuta kuin oma itsensä. Näitä henkilöitä kohtaavat välilliset verot hyvin eri tavalla, koska edellinen ei voi päästä suorittamasta niitä veroja, jotka kohtaavat hänen perheensä kuluttamia elintarpeita, vaatteita j. n. e., silloin kuin jälkimäisen ei tarvitse maksaa veroa muusta kuin minkä itse kuluttaa. Jos taas otaksumme, että verotus tapahtuu välittömien verojen avulla, jotka ovat kumpaankin nähden samat, niin ei tässäkään tapauksessa päästä ilman vääryyttä. Toisen tulojen täytyy riittää kuuden, kahdeksan tai kymmenen henkilön elättämiseen, toisen tuloja ei kysytä kuin yhden henkilön elättämiseen. Ja ellemme suosi Malthuksen oppia niin sokeasti, että pidämme uuden kansalaisen ilmestymistä todellisena haittana valtiolle, niin on myöntäminen tässä menettelyssä olevan suurta vääryyttä.

Tähän ehkä väitettäne, että tuo on epäkohta, jota ei voi välttää; että luonto itse synnyttää avuttomia ihmisolentoja maailmaan, pannen heidän elättämisensä vanhempien hartioille, joiden vaivoja se sitten palkitsee suurilla ja ihanilla antimilla. Olkoon. Kääntykäämme siis luonnon puoleen ja lukekaamme oikeamielisyyden käskyt sen laeista.

Luonto antaa antimensa työlle, ainoastaan työlle. Itse paratiisissakin nääntyisi ihminen nälkään, ellei hän lainkaan vaivaisi itseään. Ajatelkaamme vielä kerran noita kahta miestä, joiden tulot ovat yhtä suuret; toisen tulot ovat hänen työnsä tuotteita, toisen johtuvat maatalan tuottamista koroista. Onko oikein, että molemmat maksavat yhtä paljon valtion menojen korvaamiseksi? Se on vähimmättä epäilyksettä väärin. Toisen tuloja muodostaa varat, jotka hän itse luo ja liittää valtion yleiseen varallisuuden pääomaan; toisen tuloja muodostaa varat,

jotka hän *ottaa* yleisestä pääomasta ja joita hän ei millään korvaa. Toisen oikeus tulojensa nauttimiseen riippuu luonnon omasta laista, joka antaa työlle varallisuutta; toisen oikeus tulojensa nauttimiseen perustuu ainoastaan luuloteltuun oikeuteen, valtiollisten ja kunnallisten asetusten määräyksiin, jotka ovat luonnolle vieraita ja joita se ei tunnusta. Isän, jolle sanotaan, että hänen velvollisuutensa on elättää lapsiaan, on myöntäminen tämä väite oikeaksi, sillä se on luonnon itsensä määrämä; mutta hän saa syyllä vaatia, ettei hänen työnsä tuottamasta tulosta oteta ropoakaan niin kauan kuin vähääkin on vielä saatavana tuloista, joita tuottavat monopolit luonnon kaikille puolueettomasti tarjoomiin luonnollisiin rikkauksiin.

Adam Smith puhuu tuloista niinkuin niitä voisi nauttia ainoastaan „valtion suojeleuksessa“, ja tälläpä perustuksella tavallisesti vaaditaankin kaikkien omaisuuslajien tasaista verottamista, kaikki omaisuus kun yhtä paljon nauttii tätä valtion suojelestusta. Tämä käsitys silmännähtävästi perustuu siihen luuloon, että ainoastaan valtio voi tehdä mahdolliseksi jonkun omaisuuden nauttimisen, — että on olemassa yhteiskunnan synnyttämiä ja ylläpitämiä arvoja, ja näiden on oikeuden mukaan korvaaminen tuosta suojelestuksesta koituvat valtion menot. Mutta mitä arvoja nämä ovat? Ei mitään muuta kuin juuri maa-arvoja. Tämä on se arvo, joka muodostuu vasta kun yhteiskunta muodostuu, ja joka, vastoin kaikkia muita arvoja, kasvaa yhteiskunnan kehityksen seurauksena. Se on olemassa ainoastaan senvuoksi, että yhteiskunta on olemassa. Ajatelkaamme jonkun suurimman yhteiskunnan kokonaan häviävän; silloin tuo äsken niin kallis maa kadottaa kaiken arvonsa. Jokaisen väenlisääntymisen mukana nousee myös maa-arvo, jokaisen väenvähenemisen mukana se laskeutuu. Tämä on laita ainoastaan niiden esineiden, jotka maanomistuksen tavalla ovat monopoleja.

Maa-arvoa kohtaava vero on siis oikeamielisin ja halvin kaikista veroista. Se kohtaa vaan niitä, joilla on yhteiskunnasta erikoista arvokasta etua ja kohtaa heitä suhteellisesti heidän saamaansa etuun. Sen kautta palauttaa yhteiskunta yhteiskun-

nan yleiseksi hyödyksi sen arvon, minkä tämä yhteiskunta itse oli luonut. Se on ainoastaan yleisen omaisuuden käyttämistä yleisiin tarkoituksiin. Kun koko maakorko on verotuksella valtion tarpeihin tyhjiin ammennettu — silloin on luonnon tarkottama tasa-arvoisuus syntyvä. Ei yksikään kansalainen tule omistamaan mitään etua toisen rinnalla, paitsi minkä suurempi ahkeruus, taito ja kyky on luonut; ja jokainen on saava sen, minkä hän rehellisesti on ansainnut. Silloin ja ainoastaan silloin on työ saava täyden palkkansa ja kapitaali luonnollisen tulonsa.

4 LUKU.

Myönnytyksiä ja vastaväitteitä.

Syyt, joihin perustimme väitteemme siitä, että maa-arvoja tai maakorkoa kohtaavat verot ovat paraita menettelytapoja yleisten tulojen kokoomiseksi, ovat nimenomaan tai vaikene-malla hyväksytyt kaikkien merkitsevimpien taloustieteilijäin teoksissa, siitä pitäen kuin maakoron luonne ja sen laki tuli selvästi käsitetyksi ja määritellyksi.

Ricardo sanoo (10 luvussa): „Maakorkoa kohtaava vero tulisi kokonaisuudessaan maanomistajain suoritettavaksi eikä sitä voisi siirtää minkään kuluttajaluokan hartioille“; sillä „se jättäisi muuttumattomaksi erotuksen vähin tuottavan viljelyksenalaisen maan tuotteen ja sen tuotteen välillä, joka saadaan jokaisesta muunlajisesta maasta“ . . . „Maakorkoa kohtaava vero ei estäisi ottamasta uutta maata viljelykseen, sillä tällaisesta maasta ei maksettaisi mitään korkoa ja se jäisi siis verottamatta.“

Mc Culloch (24:s muist. „Kansain varallisuuteen“) tosin selittää, että „käytännöllisistä syistä maakorkoa kohtaava vero olisi mitä oikeuttomin ja valtioviisanden kannalta hylättävin“; mutta hän tekee tällaisen väitteen ainoastaan sen otaksumisensa perustuksella, että olisi muka käytännöllisesti mahdotonta vero-

tuksessa erottaa toisistaan maan käyttämisestä maksettavaa summaa ja siihen pannusta kapitaalista maksettavaa summaa. Mutta edellyttäen, että tämän erotuksen voisi tehdä, myöntää hän kuitenkin, että se määrä, mikä maksetaan maanomistajille maan luonnollisten voimien käyttämisestä, voitaisiin verotuksen kautta hyvällä syyllä anastaa kokonaisuudessaan valtion haltuun, maanomistajien olematta oikeutettuja sysäämään vähintäkään osaa taakasta kenenkään muun hartioille ja tuotteiden hinnan muuttumatta.

John Stuart Mill myöntää tämän kaiken, vieläpä nimenomaan selittää, että maakorkoa kohtaava vero on sekä hyödyllinen että oikeutettu. Hän kysyy: Millä oikeudella maanomistajat anastavat haltuunsa sen varallisuudenlisän, mikä tulee heidän osakseen ilman työtä, ilman häviönvaaraa tai säästäväisyyttä, ainoastaan yhteiskunnan yleisen edistyksen nojalla? Ja vaikka hän jyrkästi vastustaa kaikkea maanomistajain oikeuksien loukkaamista maan nykyiseen arvoon nähden, niin hän kuitenkin ehdottaa, että valtio ottaisi takavarikkoon koko *vastaisen* arvojen lisääntymisen, koska tämä kuuluu yhteiskunnalle luonnollisen oikeuden perustuksella.

Rouva Fawcett sanoo pienessä miehensä teosten kokoelmassa, minkä hän on julkaissut nimellä „*Political Economy for Beginners*“ (Kansantalousoppi vasta-alkaville): „Maaverolla, olipa se sitten määrältään suuri tai pieni, on maanomistajien valtiolle maksaman koron luonne. Suurissa osissa Indiaa kuuluu maa hallitukselle, ja maata kohtaava vero on senvuoksi valtiolle välittömästi suoritettua maakorkoa. Tämmöisen järjestelmän taloudellinen täydellisyys on helposti huomattavissa.“

Että maakoron pitäisi oikeastaan sekä tarkoituksenmukaisimpana että oikeamielisimpänä tulla varsinaisen verotuksen alaiseksi, se käy ilmi jo tuosta tunnetusta korkoteoriasta, ja jotakin senkaltaista voikin tavata kaikissa taloustieteellisissä teoksissa, jotka ovat omaksuneet Ricardon maakorkolain. Syynä siihen, ettei näitä perustuksia ole seurattu niiden äärimmäisiin ja välttämättömiin johtopäätöksiin asti, kuten minä olen tehnyt, on

epäilemättä osaksi pelko joutumasta ristiriitaan tai saattamasta vaaranalaisiksi niitä äärettömän laajoja etuja, jotka ovat yksityisen maanomistusoikeuden yhteydessä, osaksi myöskin ne väärät opit palkasta ja köyhyyden syistä, jotka taloustieteellisissä käsitystavoissa vallitsevat.

On kuitenkin ollut olemassa taloustieteellinen koulu, joka on selvästi huomannut tuon kaikille luonnollisille, tottumuksesta riippumattomille ihmisille ilmeisen seikan, että nimittäin tulot yhteisestä omaisuudesta, maasta, olisivat valtion puolelta otettavat yhteishyvän palvelukseen. Ranskalaiset kansantalouden tutkijat edelliseltä vuosisadalta, Quesnay ja Turgot etunenässä, olivat ehdottaneet aivan samaa kuin minäkin: että kaikki verotus, paitsi maa-arvoa kohtaava, poistettaisiin. Kun tunnen Quesnayn ja hänen oppilaittensa oppeja ainoastaan englantilaisten kirjailijain teoksista, niin en ole tilaisuudessa sanoa ovatko hänen omittuiset ajatuksensa, kuten esimerkiksi se, että maanviljelys olisi ainoa tuottava työ, todellakin väärinkäsityksiä vai ainoastaanko nimitystavan omituisuuksia. Niin paljon kuitenkin tiedän varmuudella siitä ehdotuksesta, jossa hänen oppinsa saavutti ylimmän huippunsa, että hän ymmärtää perussuhteen maan ja työn välillä, mikä suhde sittemmin jälleen joutui tieteeltä hämäryyteen, ja että hän oli johtunut käytännölliseen totuuteen, vaikkakin ehkä vaillinaisesti suoritetun todistelun avulla. Fysiokraatien selitys niistä syistä, jotka maanomistajan käsiin antavat „puhtaan tuotteen“, *produit net*, ei ole onnistuneempi kuin selitys, että kaivopumppu imee vettä koska luonnossa on vaikuttamassa *horror vacui*, eli koska luonto muka „pelkää tyhjiyttä“; mutta tosiseikka itsessään tunnustettiin ja sen käytännölliset suhteet yhteiskunnalliseen talouteen myönnettiin; he näkivät epäilemättä yhtä selvästi kuin minä, mitä etuja tuollainen täydellinen vapaus toisi mukanaan, joka kaupalle ja teollisuudelle koituisi, jos työtä ehkäisevien ja harhaan johtavien monien veromaksujen asemesta yksistään vaan maakorko tehtäisiin veronalaiseksi. Surkuteltavinta Ranskan vallankumouksessa oli se, että se kukisti taloustieteilijäin aatteet juuri silloin kuin ne alkoivat saada jalansijaa

ja tunnustusta ajattelevien ihmisten puolelta ja kuten näyttää olivat saavuttamaisillaan vaikutusalaan verotuslakien säädännössä.

Tietämättä mitään Quesnaystä ja hänen opeistaan olen minä tullut samaan käytännölliseen tulokseen kuin hänkin, syiden perustuksella, joiden pätevyyttä vallitseva taloustiede ei voi tehdä riidanalaisiksi.

Ainoa tavallisissa taloustieteellisissä teoksissa tavattava väite maaveroa eli maa-arvoa kohtaavaa veroa vastaan on laadultaan sellainen, että se yhdellä kertaa ilmaisee päinvastoin tämän veron edut; sanotaan näet ainoastaan, että on vaikea verotettaessa erottaa erilleen maakorko ja että senvuoksi helposti tulisi tämän ohella myös jotakin muuta verotetuksi. Niinpä selittää esimerkiksi Mc Culloch maakorkoa kohtaavat verot epävaltioviisaiksi ja epäoikeutetuiksi senvuoksi, että sitä tuloa, joka saadaan maan luonnollisista ja synnynnäisistä voimista, ei tarkkuudella voi erottaa siitä määrästä, joka saadaan parannuksista, jotka näin ollen tulisivat kärsimään. Macaulay sanoo jossakin kohden, että jos painovoiman oppi olisi ristiriidassa jonkun merkittävämmän rahakysymyksen kanssa, niin ei puuttuisi vastaväitteitä painolakiakaan vastaan, ja siihenpä voi puheenalainen väite juuri ollakin esimerkkinä. Sillä vaikka otaksuisimmekin mahdolltomaksi täsmälleen erottaa maan arvoa maahan pantujen parannusten arvosta, niin jokohan se seikka, että olisimme pakotetut verottamaan jotakin *osaa* tällaisista parannuksista, olisi syynä siihen, että meidän välttämättä pitäisi verottaa myös *kaikki* parannukset! Jos jo sekin olisi omansa vaikuttamaan lamauttavasti tuotantoon, että verotettaisiin arvoja, joita työ ja kapitaali on miltei erottamattomasti yhdistänyt maan arvoon, niin kuinka paljon lamauttavampaa olisikaan tuotannolle, jos paitsi näitä verotettaisiin vielä kaikki ne täydellisesti erotettavissa olevat arvot, joita työ ja kapitaali luo!

Mutta nyt onkin asianlaita sellainen, että maa-arvoa on kaikkialla helppo erottaa parannusten arvosta. Maissa sellaisissa kuin Yhdysvallat on koko joukko arvokkaita maa-aloja, jotka eivät milloinkaan ole olleet minkäänlaisten parannusten alaisina;

monissa valtioissa arvostelevat arviomiehet tavallisesti erikseen maan arvoa ja parannusten arvoa, vaikka nuo arvot sittemmin uudestaan pannaan yhteen yleiseen „kiinteimistö“ nimitykseen (*real estate*) kuuluviksi. Ei edes sellaisissa maissa, missä maa on miesmuistoisista ajoista ollut yksityisomaisuudeksi anastettua, ole mitään vaikeata määrätä erikseen maan arvoa; sillä usein kuuluu maa toiselle ja sillä olevat laitokset toiselle henkilölle; ja jos tällöin syntyy esimerkiksi tulipalo, joka hävittää laitokset, niin on aina jällellä selvä ja määrätty arvo maassa. Eipä maailman kaikkein vanhimmassakaan maassa tällöinen erotteleminen tuota mitään vaikeuksia, mikäli kysymys rajottuu vaan selvästi näkyvien ja jonkun määrätyn ajanjakson kuluessa suoritettujen parannusten arvon erottamiseen siitä maan arvosta, mikä jäisi olemaan laitosten häviämisestä riippumatta. Siinä on selvästi kaikki, mitä oikeuden ja valtiotalouden mukaan voidaan vaatia. Ehdoton täsmällisyys on jokaisessa järjestelmässä mahdollon. Olisi yhtä järjetöntä kuin mahdotonta koettaa erottaa kaikkea, mitä ihmissuku on tehnyt, siitä, minkä luonto on alkujaan antanut. Roomalaisten kuivattama suo tai tasottama mäki muodostaa tänä päivänä yhtä suuressa määrässä Britannian saarten luonnonetuja, kuin jos tuon työn olisi maanjärjestys tai jäiden kulku aikaansaanut. Se seikka, että jonkun aikakauden kuluttua tuollaisten alituisesti pysyvien parannusten arvo näyttäisi olevan sulautunut yhteen maan arvon kanssa ja siis joutuisi tämän kanssa yhdessä verotuksen alaiseksi, ei voisi pelottaa pois tällaisista parannuksista; sillä sellaisia töitä suorittavat usein kyllä henkilöt, jotka ovat vuokranneet maan määrävuosiksi. Asianlaita on se, että kukin sukupolvi rakentaa ja korjailee etupäässä oman itsensä hyväksi eikä minkään kaukaisen tulevaisuuden varalle. Ja epäilemätöntä on myös, että kunkin sukupolven täytyy saada periä paitsi maan luonnollisia voimia myöskin kaiken sen, minkä menneiden sukupolvien työ on jälkeensä jättänyt.

Kuitenkin voidaan vielä tehdä eräs toisenlainen vastaväite. Voisi sanoa olevan hyvin toivottavaa, että, missä val-

tiollinen valta on jakautuneena kaikkien yhteiskuntaluokkien kesken, siellä verot eivät kohtaisi jotakin erityistä luokkaa, kuten esimerkiksi maanomistajia, vaan kaikkia yhteiskunnan luokkia, jotta kaikki valtiollista valtaa nauttivat henkilöt aina tuntisivat edukseen harrastaa säästäväisyyttä valtion hallinnossa. Verotusta ja edustusta, sanotaan, ei voi ilman haitatta erottaa toisistaan.

Niin toivottavaa kuin saattaakin olla, että valtiollisiin oikeuksiin yhtyy tietoisuus kansalaisvelvollisuuksista, niin eipä ainakaan nyt vallitseva järjestelmä suinkaan pysty sellaista aikaansaamaan. Välillisiä veroja otetaan suuressa määrin henkilöiltä, jotka välittömästi eivät ole juuri minkään verojen alaisia. Yhdysvalloissa lisääntyy nopeasti se luokka, jolla ei ole mitään etua verotuksesta ja joka ei edes vähimmässäkään määrässä välitä siitä, onko hallitus hyvä vai huono. Suurissa kaupungeissamme ei vaaleja suurimmaksi osaksi johda yleisten etujen näkökohdat, vaan sellaiset seikat, jotka muinoin johtivat vaaleja Roomassa, sitten kuin rahvas oli siellä lakannut välittämästä muusta kuin leivästä ja sirruksesta.

Jos nykyisten monien verojen sijalle pantaisiin yksi ainoa maan arvoa kohtaava vero, niin siten tuskin vähentyisi välitöntä veroa maksavain luku; sillä nykyään keinotekoisesti viljelyksestä pidätetty maa tulisi jakautumaan moniin käsiin. Ja kaikissa tapauksissa tämä muutos saisi aikaan omaisuuden tasotuksen, joka nostaisi köyhimmätkin sellaisesta äärimmäisen köyhyyden tilasta, missä yleisillä asioilla ei enää ole mitään merkitystä; jota paitsi se rajottaisi noita suunnattomia rikkauksia, joiden omistajat eivät tarvitse välittää yleisten asiain hoidosta. Yhteiskunnallisesti vaarallisimmat luokat ovat uppo rikkaat ja perin köyhät luokat. Mikään veronalaisuuden tieto ei tee ihmistä kiintyneeksi maahansa ja hallituksensa asioihin, vaan ainoastaan tieto siitä, että hän muodostaa välttämättömän osan yhteiskunnasta, — että sen menestys on myös hänen menestyksensä, sen häpeä hänen häpeäänsä. Jos kansalainen niin tuntee; jos häntä ympäröitsevät vaikutelmat, jotka tavallisesti seuraavat enemmän tai vähemmän varakasta elämää, silloin yhteiskunta voi luottaa häneen,

hän on sen edestä antava vapautensa ja henkensä. Isänmaallisesti äänestämään tai isänmaallisesti taistelemaan ei ihmisiä suinkaan saa verovelvollisuuden tunto. Sitävastoin kaikki se, mikä saattaa kansan aineellisesti turvattuun ja riippumattomaan asemaan, kehittää mitä voimakkaimmasti yhteishenkeä ja tekee ylimmät hallintovoimat mielevämmiksi ja siveellisemmiksi.

Mutta ehkä tehdään kysymys: jos maavero todellakin on niin erinomainen verotustapa, niin miksi hallitukset pitävät kaikkia muita veroja parempina?

Vastaus on selvä: maavero on ainoa merkitsevämpi vero, jota ei käy siirtäminen toisten hartioille. Se kohtaa välittömästi maanomistajaa, eikä ole olemassa mitään keinoa työntää rasitusta muiden kannettavaksi. Näin ollen on suurelle ja mahtavalle yhteiskuntaluokalle edullista pitää maaveroja niin vähäisinä kuin mahdollista ja näiden sijaan verottaa kaikkea mahdollista muuta, tarvittavien yleisvarojen hankkimiseksi; aivan niinkuin Englannin maanomistajat kaksisataa vuotta sitten onnistuivat saamaan aikaan erään kaikkia kuluttajia kohtaavan aksiisin niiden velvollisuuksien sijaan, jotka rasittivat heidän läänitystilojaan ja joiden alaisina he yksistään olivat olleet.

Varmat ja mahtavat edut siis ovat maa-arvon verottamista vastaan; noita muita veroja taas, joihin nykyaikaiset hallitukset niin mielellään turvaavat, ei mitenkään näin erikoisesti vastusteta. Valtiomiehet ovat käyttäneet suurinta teräväpäisyytensä keksiäkseen verotusrasituksia, jotka imevät työpalkkaa ja kapitaalın ansioita, niinkuin sadun vampyyrit imevät uhriensa sydänverta. Melkein kaikki nuo verot painavat lopultakin tuota epämääräistä olentoa, jota sanotaan kuluttajaksi; ja hän maksaa noita veroja huomaamatta maksavansa — hän maksaa niitä niin pienissä erissä ja niin eksyttävissä muodoissa, ettei hän pysty niitä älyämään eikä edes katsoisi maksavan vaivaa sellaisia pikku-seikkoja vastaan tosissaan nurkuakaan. Mutta ne henkilöt, jotka maksavat veronsa välittömästi veron kantajalle, eivät ole ainoastaan suostuvaisia veroihin, joita he niin helposti voivat omilta hartioiltaan sysätä toisten kannettaviksi, vaan heille päinvastoin

on hyvin usein varsinaiseksi eduksi sellaisien verojen perustaminen ja säilyttäminen, koska toivovat hyötyvänsä siitä hintain kohoamisesta, minkä nämä verot saavat aikaan.

Melkein kaikki ne monenmoiset verot, jotka nyt rasittavat Yhdysvaltain kansaa, ovat perustetut enemmän yksityisten kuin verotustavan etuja silmällä pitäen; ja pahimpana esteenä verojen yksinkertaisemmiksi saattamiseen ovat juuri nuo yksityiset edut, joiden edustajat, niin pian kuin joku veroalennus on tekeillä, kiertelevät vehkeillen eduskuntakokouksen eteisissä koettaen saada aikaan, että ne verot, joista heille on hyötyä, jäisivät entisilleen. Ja juuri näistä vaikutuksista, eikä lainkaan noiden kömpelöiden suojelusaatteiden omistamisesta, on seurauksena ollut, että Yhdysvaltoja nyt painaa suojelustullitariffi. Enentyneet verotulot, jotka tulivat kansallissodan tähden välttämättömiksi, synnyttivät kultaisen ajan noiden yksityisetujen tavottelijoille; ja veronalaisiksi pantiin mitä vaan eteen sattui, vähemmin välittäen valtiotuloista kuin siitä, että muutamat luokat pääsivät veron kantamisen ja niiden kavaltamisen osallisuuteen. Mutta sodan jälkeen ovat nämä etuihin osalliset puolueet olleet pääsyynä siihen, ettei veroja ole voitu alentaa, ja senvuoksi ne verot, jotka olisivat maksaneet kansalle vähin, ovat aina olleet helpommin poistettavissa kuin ne, jotka ovat kansalle käyneet kaikkein kalliimmiksi. Niinpä siis kansanvaltaisetkin hallitukset, jotka tunnustavat periaatetta, että mahdollisimman monelle on toimitettava mahdollisimman paraimmat olot, toimittavat tavallisesti juuri hallitusten tärkeintä tehtävää koskevissa asioissa epäiltävää onnea harvalukuiselle joukolle ja suoraa onnettomuutta enimmille.

Patenttiveroja maksavat tavallisesti mielellään ne henkilöt, joita sellaiset verot kohtaavat, syystä että nämä verot tavallaan estävät muita henkilöitä heidän liikealallaan työskentelemästä; valmistusverot ovat samoista syistä usein sangen edullisia suurtehtailijoille, minkä saattoi huomata Yhdysvalloissa muun muassa viinatehtailijain vastarinnasta viinaveron alentamista vastaan; tuontitullit antavat erikoisia etuja valmistajille, jopa ovat edullisia niille maahantuojille ja niille kauppiaille, joilla on suuria varastoja; ja

niinpä tällaisten verojen määräämisestä ja pysyttämisestä on aina hyötyä laajoille yhteiskuntaryhmille, jotka kykenevät nopeasti järjestymään ja yksimielisesti toimimaan; sitävastoin jokainen yritys maa-arvon verottamiseen koskee suuria ja tuntevia etukysymyksiä ja on senvuoksi aina herättävä sitkeätä ja kiivasta vastarintaa.

Mutta helposti huomaa, että kun kerran sitä totuutta, jota koetan selvittää, kaikkialla ymmärretään, niin tulee mahdolliseksi sellainen valtiollisten voimain liittoutuminen, joka on pystyvä sitä toteuttamaan.

YHDEKSÄS KIRJA.

Parannuskeinon vaikutukset.

„En osaa näppäillä soitinkieliä, mutta osaan teille sanoa, kuinka pienestä kylästä syntyy suuri, mainehikas kaupunki.“

Temistokles.

Hongat pitää orjantappurain sijaan kasvaman, ja myrttipuu viholaiten sijaan — —

He rakentavat huoneita niissä asuakseen; he istuttavat viinipuita niiden hedelmistä syödäksensä. Ei heidän pidä rakentaman muiden asua, eikä istuttaman muiden syödä.

Jesaia.

1 LUKU.

Tämän keinon vaikutus varallisuuden tuotantoon.

Vanhemman Mirabeaun sanotaan pitäneen Quesnayn ehdotusta yhden ainoan, maakorkoa kohtavan veron (*l'impôt unique*) asettamisesta kaikkien muiden verojen sijaan yhtä hyödyllisenä keksintönä kuin oli kirjoitustaidon keksiminen tai rahain tuleminen esinevaihdon sijalle.

Ja jokainen, ken syvemmin asiata ajattelee, pitää varmaan tätä lausuntoa ennemmin teräväpäisyyden todistuksena kuin taipumuksena liotteluihin. Edut, jotka saavutettaisiin yhden ainoan, maasta nostettavan veron asettamisella niiden lukuisien verojen

sijaan, joilla nyt valtiontuloja kannatetaan, osottautuvat yhä suuremmiksi, mitä enemmän niitä punnitsee. Niissäpä piileekin se salaisuus, joka pienestä kylästä voi tehdä suuren kaupungin. Kaikkien niiden maksujen poistamisen kautta, jotka nyt rajoittavat elinkeinojen harjotusta ja tukehuttavat kauppaa, kehittyisi tuotanto ennen kuulumattomalla nopeudella. Tämä taas puolestaan toisi mukanaan maan arvon nousemisen — eli uuden tulolähteen, jota yhteiskunta voisi käyttää yleisiin tarkoituksiin. Vapautuneena niistä epäkohdista, jotka tekevät valtion verojen kannosta kaiken turmeluksen lähteen ja lainsäädännön saattavat yksityisetujen palvelukseen, voisi yhteiskunta omistaa uusia tehtäviä, joita elämän kasvava mutkikkuus tekee välttämättömäksi, mutta joita ajattelevat ihmiset eivät pidä mahdollisina katsoen nykyisen järjestelmän aikana vallitsevaan valtiollisten tapain turmelukseen.

Tarkastakaamme ehdotetun parannuskeinon vaikutusta tuotantoon.

Sellaisten verojen poistaminen, jotka myötä- ja vastavaikutuksellaan jarruttavat nyt jokaista pyörää vaihdon koneistossa ja rasittavat kaikkia teollisuuden muotoja, vaikuttaisi samoin kuin äärettömän painon poistaminen voimakkaan ponnahtimen päältä. Uuden tarmon elähyttämänä tuotanto puhkeisi uuteen elämään, ja kauppaliike saisi vauhtia, joka tuntuisi sen kaukaisimpiin sopukoihin. Nykyinen verotusjärjestelmä vaikuttaa kauppaan niinkuin keinotekoisesti aikaansaadut erämaat ja vuoristot; tavarain kuljettaminen tullin läpi maksaa enemmän kuin niiden kuljettaminen maailman ympäri. Se vaikuttaa toimintakykyyn, tarmokkuuteen, taitoon ja taloudellisuuteen niinkuin jonkinlaiset uhkasakot. Jos olen ankarasti työskennellyt ja siten saanut kuntoon itselleni hyvän rakennuksen, jotavastoin sinä olet työskennellyt vaan vähän ja tyytynyt hökkeliin, niin tulee veronkantomies vuosittain luokseni ja antaa minun maksaa sakon tuon toimeliaisuuteni ja akkeruuteni vuoksi; hän verottaa minua enemmän kuin sinua. Jos minä olen säästänyt sinun tuhlatessasi, saan minä maksaa rahasakkoja, mutta sinä pääset niistä vapaaksi. Jos

joku rakentaa laivan, niin annamme hänen maksaa rohkeudestansa, aivan kuin hän olisi tehnyt valtiolle jonkun vääryyden; jos yksityinen rautatie avataan liikenteelle, kohta on siinä veronkantomies yritystä sakottamassa, aivan kuin rautatie olisi jotain julkista vallattomnutta; jos tehdas perustetaan, niin otamme siitä vuosittain rahamäärän, joka jo semmoisenaankin olisi kauniina tulona pidettävä. Sanomme tarvittavan kapitaalia, mutta jos joku joukostamme sellaista kokoo tai sellaista tuo maahamme, niin saa hän siitä maksaa kauniit summat, aivan kuin olisimme me antaneet hänelle jonkun etuoikeuden. Sitä miestä, joka täyttää autiot arot lainehtivalla elolla, rankaisemme verolla; se, joka pystyttää koneita tai kuivattaa suon, saa siitä hyvästä rahsakon. Kuinka raskaasti nämä verot painavat tuotantoa, huomaavat ainoastaan ne, jotka ovat verotusjärjestelmämme kaikkien sopukkain perillä; sillä kuten olen ennen sanonut, raskain osa verotuksesta on se, jonka seuraukset näyttäytyvät tavarain hintain kohoamisessa. Aivan ilmeisesti ovat nämä verot samaa sukua kuin egyptiläisen pashan taatelipuuvero. Ellei niiden seurauksena olekaan puiden kaataminen, niin ne ainakin estävä niiden istuttamista.

Näiden verojen poistaminen olisi verotuksen koko äärettömän painon nostamista tuotannollisen toiminnan hartioilta. Ompeelijan neula ja suuri tehdas, työhevonen ja veturi, kalastusvene ja hyörylaiva, talonpojan aura ja kauppiaan varasto jäisivät kaikki verottomiksi. Kaikki voisivat tehdä työtä tai säästää, ostaa tai myydä, vapaasti, verojen heitä rankaisematta ja veronkantajain häiritsemättä. Kun nyt sanotaan tuottajalle: „mitä enemmän tavaraa liität yleiseen pääomaan, sitä enemmän sinua verotetaan“, niin silloin valtio sanoisi hänelle: „ole niin ahkera, niin toimelias kuin suinkin, sinä saat pitää omanasi koko palkkasi; et tarvitse suorittaa mitään veroja sen johdosta, että saat kasvaamaan kaksi kortta siellä, missä ennen vaan yksi kasvoi; et joudu veronalaiseksi siitä syystä, että olet lisännyt yleistä varallisuuden määrää.“

Vai eikö valtio voittaisi kieltämällä tappamasta kanaa,

joka sille kultamunia munii, tai lakkaamalla tukkimasta riittä puivan härän suuta, tai sallimalla ahkeruuden, taidon ja toimekkisuuden nauttia luonnollista palkkaansa vähentymätönnä? Sillä onhan yhteiskuntaankin nähden olemassa luonnollinen palkka. Yhteiskunnan laki on: yksi kaikkien ja kaikki yhden edestä. Ei kukaan voi itsellensä pidättää sitä hyvää, mitä hän tekee, yhtä vähän kuin pahaakaan. Kukin tuottava yritys antaa paitsi sitä etua, mikä välittömästi tulee tuottajalle, myös välillisiä etuja muille. Jos joku istuttaa hedelmäpuun, on hänen voittonsa se, että hän ajan tullen korjaa hedelmän. Mutta paitsi hänen omaa voittoaansa tulee siitä voittoa vielä koko yhteiskunnallekin. Muillekin kuin vaan voittajalle on hyötyä hedelmien lisääntymisestä; linnut, joille puu tarjoaa suojaa, lentelevät levättyänsä kaikkialla: sade, jonka syntymistä se edistää, on kostuttava muutakin kuin tämän omistajan maaperää; yksinpä silmänkin, joka kaukaa sitä näkee, se on palkitseva ihailun tunteella. Ja niin on kaiken muunkin hyödyllisen laita. Talon, tehtaan, laivan tai rautatien rakentaminen hyödyttää muitakin kuin vaan niitä, joilla on siitä välitöntä voittoa. Luonto nauraa saituria. Hän on oravan tappainen, joka pähkinänsä piilottaa ja sitten ne sinne unohtaa. Katso, ne itävät ja kasvavat puiksi! Muumio haudataan hienoimpiin huntuihin käärittynä ja kalliimpiin öljyihin voideltuna; mutta tuhannen vuoden kuluttua keittää beduini ruokansa roviolla, jonka hän kokosi arkun jätteistä; hiiltynyt muumio itse saa olla sen höyryn synnyttäjänä, jonka avulla matkaaja rientää eteenpäin, tai saa vaeltaa kaukaiseen maahan tyydyttääkseen siellä uusien sukupolvien ja toisien heimojen tiedonhalua. Mehiläiset täyttävät puun onkalon medellä, mutta kun kaikki on valmista ilmestyy karhu tai ihminen siitä makeasta nauttimaan.

Täydellä syyllä on valtion jättäminen yksityiselle tuottajalle kaikki, mikä suinkin voi kiihottaa häntä ponnistuksiansa jatkaamaan; täydellä syyllä sen on työmiehelle antaminen hänen työnsä palkka lyhentämättömänä ja kapitaalinhaltajalle koko tulo hänen kapitaalistansa. Sillä mitä enemmän työ ja kapitaali tuottaa, sitä suuremmaksi käy yleinen pääoma, josta kaikilla voi

olla osansa. Maan arvossa tai maakorossa onkin tämä yhteinen voitto lausuttuna määrätysssä ja selvässä muodossa. Tämä on sitä pääomaa, joka joutukoon valtion haltuun, mutta työ ja kapitaali jääköön nauttimaan täyttä palkkaansa. Tuotannollisen toiminnan karttuessa tämä palkka tulisi nousemaan vastaavassa määrässä.

Mutta verotuskuorman siirtäminen tuotannon ja vaihdon hartioilta maan arvon tai maakoron suoritettavaksi ei ainoastaan antaisi uutta vauhtia tavarain tuotannolle, vaan avaisi tälle vielä uusia liikealoja. Sillä tämän järjestelmän vallitessa ei kukaan tulisi pidättämään itselleen maata, joka jäisi viljelemättä; vaan se maa, mikä nyt pidetään viljelemätönnä, annettaisiin kaikkialla viljelyksen ja muiden parannusten alaiseksi.

Maan myyntiarvo laskisi, keinottelu maan ostoissa saisi kuoliniskunsa, maan ottaminen yksityisomistukseen ei enää olisi tuottavaa. Miljooneja tynnyrinaloja maata, joihin uutisraivaajalle nyt ei ole korkeiden hintojen vuoksi pääsää, tulisi nykyisten omistajien hylkäämiksi tai myydyiksi polkuhinnasta uutisasukaille. Eikä näin kävisi ainoastaan rajaseuduilla, vaan sielläkin, missä jo nytkin katsotaan väestöä tiheäksi. Sadan peninkulman piirissä San-Fransiskon ympärillä tulisi olemaan riittävästi vapaata maata, jotta nykyisilläkin viljelystavoilla voitaisiin ruokkia yhtä suurta maaväestöä, kuin mikä tätä nykyä elää hajalla Oregonista 800 peninkulman päässä olevaan Meksikon rajaan asti ulottuvalla alueella. Näin kävisi yhtä suuressa määrässä useimpien Unionin läntisten valtioiden ja melkoisessa määrässä myöskin vanhempien itäisten valtioiden; sillä jopa New-Yorkissa ja Pennsylvaniassakin on väestö harvalukuista verrattuna maan elättämiskykyyn. Vieläpä tuossa tiheästi asutussa Englannissakin saisi moinen valtiotalous aikaan sen, että useampia satojatuhansia tynnyrinaloja tulisi viljelykseen sellaista maata, joka nyt on yksityisten puistoina, eläintarhoina ja metsästysmaina.

Sillä tämä yksinkertainen suunnitelma, jonka mukaan kaikki verot kohtaisivat maata, tarkoittaisi jonkinlaisella urakkatarjouksella jättää maa sen haltuun, joka ottaisi siitä suurinta korkoa

valtiolle maksaaksensa. Maan kysyntä määrää sen arvon ja jos siis verot asetetaan niin, että ne miltei tekevät tämän arvon tyhjäksi, niin täytyy sen, joka tahtoo pitää viljelemätöntä maata hallussaan, maksaa melkein yhtä paljon siitä veroa, kuin mitä se tuottaisi jollekin, joka tahtoisu sitä maata hyväkseen käyttää.

Ja onpa muistaminen, ettei tämä koske ainoastaan peltomaata, vaan kaikkea maata. Kivennäisaineksia sisältävää maata annettaisiin käytettäväksi samoin kuin peltomaatakin; eikä kukaan enää helposti saisi päähänsä kaupungin sydämessä olla mahdollisimman edullisesti käyttämättä tonttipaikkoja tai kaupungin ympäristössä vaatisi sellaisista paikoista enempää, kuin minkä sellaiset tontit todella voivat kunakin aikana tuottaa. Kaikkialla, missä maa olisi saanut arvoa, ei verotus, kuten nykyään, vaikuttaisi minkään rangaistuksen tavalla, vaan päinvastoin kehottamalla kehottaisi parannuksiin. Joka hedelmäpuun istuttaisi, tai pellon kylväisi, tai huoneen tai tehtaan rakentaisi — olipa tämä kuinka kallis tahansa, — hänen ei tarvitsisi verona maksaa enempää kuin minkä maksaisi samankokoisesta maapalasta, sitä viljelemättä. Jolla olisi yksinomainen oikeus peltomaahan, hän verotettaisiin aivan yhtä paljon, kuin jos hänen maansa olisi täynnä asuinrakennuksia, aittoja, viljaa ja karjalaumojia. Jonkin rakennustontin omistaja kaupungissa saisi luvan maksaa yhtä paljon oikeudestaan estää muita sitä käyttämästä kuin hänen naapurinsa, jonka tontilla seisoo kaunis talo. Olisi yhtä kallista omistaa sarjaa hajoavia hökkeleitä arvokkaalla maalla, kuin jos sama maaperä kannattaisi suurta hotellia tai jotain mahtavaa, kallisarvoisilla kauppatavaroilla täytettyä varastohuonetta.

Siten katoaisi se maksu, joka nyt on kaikkialla siellä, missä työ on enin tuottavaa, suoritettava ennenkuin työhön päästään ryhtymään. Maamies ei tarvitsisi maksaa puolta veroistaan ja pantata työtänsä vuosikausiksi eteenpäin, saadakseen maata viljeltäväkseen; sen, joka rakentaa kaupunkitaloa, ei tarvitsisi maksaa yhtä paljon jostakin pienestä maapalasta, kuin siitä talosta, minkä hän sille maalle rakentaa; yhtiön, joka aikoisu

perustaa tehtaan, ei tarvitsisi luovuttaa suurta osaa kapitaalistaan yksistään maaperän lunastamiseksi. Ja tuo vuotuinen maasta valtiolle suoritettava maksu korvaisi kaikki ne verot, jotka nyt kohtaavat maan parannuksia, koneita ja varastoja.

Huomattakoon, mikä vaikutus sellaisella muutoksella olisi työmarkkinoihin. Kilpailu ei olisi enää niin yksipuolista kuin nyt. Sen sijaan kuin työläiset nyt kilpailevat toistensa kanssa työn saannista ja tällöin painavat palkkoja alas, kunnes nämä riittävät näpin heidän elintarpeisiinsa, sen sijaan työn teettäjät kaikkialla saisivat kilpailemalla kilpailla saadakseen työmiehiä, ja palkat nousisivat, kunnes muodostaisivat vihdoin työn koko tuloksen. Sillä silloin olisi ilmestynyt työmarkkinoille suurin kilpailija työn teettäjien joukossa — kilpailija, jonka kysyntää ei voi milloinkaan tyydyttää ennenkuin puute on täysin tyydytetty; se kysyntä on työtä tekevän omalta puolelta tapahtuva kysyntä. Työnteettäjien olisi nyt palkkaa määrätessään kilpaileminen muiden työnteettäjien kanssa, sillä kaikilla heillä on päätarkoituksena vaan laajentaa liikettänsä ja kartuttaa ansioitansa; jota paitsi heidän olisi vielä ottaminen lukuun työmiesten kykyä muuttua omiksi isännikseen niissä seuduissa, joihin he saisivat vapaan pääsyn yksinoikeutta ehkäisevän verotuksen avulla.

Kun luonnon rikkaudet näin olisivat tehdyt vapaiksi työlle; kun kapitaali ja tehdyt parannukset olisivat vapautetut verosta ja vaihto vapautettu kaikista rajoituksista, olisi enää mahdoton sellainen ilmiö, että työhön halukkaat ihmiset eivät voi suunnata työtänsä siihen, mistä heillä on puute; lakkaisivat nuo alituisesti palaavat ahdingot, jotka lamauttavat elinkeinojen harjoitusta; jokainen pyörä tuotannossa pääsisi liikkeelle; kysyntä pysyisi tarjonnan ja tarjonta kysynnän tasalla; kauppa laajenisi joka suunnalle ja rikkaudet kaikkialla karttuisivat.

2 LUKU.

Ehdotetun parannuskeinon vaikutus varallisuuden jakautumiseen ja sen kautta tuotantoon.

Niin suurilta kuin edut kaikkien verojen siirtämisestä maa-arvojen suoritettaviksi näyttänevätkin, ei noita etuja voida koko laajuudessaan arvostella ennenkuin tarkastellaan sitä vaikutusta, mikä tällaisella toimenpiteellä olisi varallisuuden jakautumiseen.

Syyksi epätasaiseen varallisuuden jakautumiseen, joka esiintyy kaikissa sivistysmaissa ja enenee aineellisen edistyksen mukana, olemme huomanneet sen seikan, että nykyään yksityisten käsissä oleva maanomistusoikeus tarjoaa yhä suurempaa valtaa anastamaan työn ja kapitaalın tuottamia varoja.

Työn ja kapitaalın vapauttaminen kaikista veroista, sekä välittömistä että välillisistä, ja koko rasituksen paneminen maakoron osalle, voisi siis niin pitkälle kuin sitä riittäisi olla vasta-vaikutuksena tuolle epätasaisuudelle, ja jos koko maakorko joutuisi verona valtion käsiin, tulisi koko epätasaisuuden syy kokonaan poistetuksi. Aikaansaamatta jakautumisen epätasaisuutta, kuten nyt, maakorko päinvastoin tulisi edistämään tasa-arvoisuutta. Työ ja kapitaali saisivat silloin osakseen koko tulon, paitsi sitä osaa, minkä valtio ottaisi maan arvoa kohtaavana verona. Mutta tämäkin, käytettynä yleisiin tarkoituksiin, tulisi nyt tasaisesti jakautumaan kaikkien yhteiseksi hyödyksi.

Näin ollen kussakin valtiossa tuotettu varallisuus tulisi ikäänkuin muodostamaan kaksi osaa; toinen jakautuisi työpalkkoina ja kapitaalikorkoina eri tuottajain hyväksi sen mukaan kuin kukin on tuotantoon osaa ottanut; toinen osa tulisi yhteiskunnan hyväksi kokonaisuudessaan, kaikkien yleisten töiden ja parannusten suorittamiseksi, ja siis sekin tulisi yhteiskunnan jokaisen jäsenen hyväksi. Siinä siitähän saisi jokainen yhtäläisen osuuden: niin heikko kuin väkeväkin, alaikäinen lapsi ja horjuva vanhus, raajarikkoinen, halvauksen alainen, ja sokea yhtä hyvin kuin näkeväkin. Ja oikeus siinä tapahtuisi; sillä silloin

kuin ensinmainittu osa varallisuudesta on yksityisen ponnistusta tuotannossa, edustaa jälkimäinen osa sitä karttunutta voimaa, jolla yhteiskunta kokonaisuutena tukee yksilön ahkeruimista.

Kun nyt aineellinen edistys pyrkii kohottamaan maakorkoa, niin, jos maakorko yleisten tarkotusten nimessä anastettaisiin valtion haltuun, juuri se seikka, mikä nyt aineellisen edistyksen mukana aikaansaa yhä suurempaa erilaisuutta ihmisten elinehdoissa, päinvastoin auttaisi yhä suuremman tasa-arvoisuuden syntymistä. Täysin ymmärtääksemme tätä vaikutusta tahdomme palata ennen jo löytämiimme periaatteisiin.

Olemme nähneet, että työpalkkoja ja kapitaalikorkoa kaikkialla määrää maakorkolinja eli viljelysraja, se on, se korvaus, minkä työ ja kapitaali voivat saada semmoisella maalla, josta ei mitään korkoa makseta; olemme nähneet, että se varallisuuden yhteenlaskettu summa, minkä tuotannossa toimiva työ ja kapitaali saavat, muodostaa tuotetun varallisuuden summan (tai oikeammin, jos otamme huomioon verot, veromäärällä vähennetyt varallisuudensumman) vähennettynä sillä määrällä, mikä menee maakorkoon.

Olemme nähneet aineellisen edistyksen nykyisissä oloissa pyrkivän kohottamaan maakorkoa ja yleensä enentävän sitä osaa varallisuudesta, mikä tulee maakoron kohdalle, sekä vähentävän sitä osaa, mikä tulee kapitaalın ja työn kohdalle. Yhdeltä puolen huomaamme edistyksen luonnollisen, yhteiskunnallisesta kehityksestä riippuvan taipumuksen kohottamaan maakorkoa määrälleen, vähentämättä työpalkkaa ja kapitaalikorkoa, tai jopa niitä määrälleen nostaenkin; mutta toiselta puolelta taas — ikäänkuin luonnottoman, maan yksityisanastuksesta riippuvan taipumuksen kohottamaan määrälleen maakorkoa vähentämällä määrälleen työpalkkoja ja kapitaalikorkoa. Siis jos maakorko otettaisiin verona yleisten tarkotusten laskuun — mikä toimenpide oikeastaan merkitsisi yksityisen maanoinistuksen hävittämistä — niin on selvä, että se olisi samaa kuin tehdä loppu tuosta työpalkkain ja kapitaalikoron vähentymisen taipumuksesta, koskapa maan keinotteleva anastaminen ja keinotteleva maakoron nosta-

minen lakkaisi; se olisi samaa kuin työpalkan ja kapitaalikoron tavaton eneneminen, koskapa nyt yksityisomistuksen alaiset luonnon rikkaudet joutuisivat vapaiksi ja maan hinta laskisi. Työ ja kapitaali tällöin voittaisivat ei ainoastaan sen, minkä nyt verojen vuoksi kadottavat, vaan hyötyisivät vielä siitä maakoron alenemisesta, mikä olisi seuraus maan keinotekoisien hinnan laskeutumisesta. Syntyisi uusi tasapainonsuhde, jossa työpalkkojen ja kapitaalikoron keskiarvo olisi nykyistä paljoa suurempi.

Ja kun tämä uusi tasapaino olisi aikaansaatu, niin tuottavain voimain entistä ripeämpi edistyminen kohottaisi maakoron vieläkin ylemmäksi, nyt ei kuitenkaan enää työpalkkojen eikä kapitaalikoron kustannuksella, vaan uusien tuotantovoimain vuoksi, jotka, maakoron ollessa yleisiä tarkoituksia varten valtion hallussa, tuottaisi hyötyä kaikille yhteiskunnan jäsenille. Tällä tavoin aineellisen edistyksen mukana paranisivat paranemistaan myöskin kansanjoukkojen elinehdot. Ei ainoastaan joku luokka, vaan kaikki tulisivat rikkaammiksi; ei ainoastaan joku luokka saisi haltuunsa enemmän elämäntarpeita, mukavuuksia ja loistoa, vaan kaikki saisivat sitä entistä enemmän. Sillä sitä karttunutta tuotantovoimaa, joka seuraa väen lisääntymistä ja jokaista uutta keksintöä teollisella tai teknillisellä alalla, jokaista helpotusta ja vapauden laajennusta vaihdon alalla, ei kukaan voisi enää yksityiseen omistukseen anastaa. Se osa voitosta, joka ei välittömästi sisältyisi työn ja kapitaalin palkkioon, menisi valtiolle, se on, yhteiskunnalle kokonaisuudessaan. Noihin äärettömiin aineellisiin ja henkisiin etuihin, joita väestön tiheys tuo mukanaan, yhtyisi vapaus ja tasa-arvoisuus, mitkä nyt ovat tavattavissa ainoastaan uusilla, harvaan asutuilla alueilla.

Otettakoon vielä huomioon, mitä kaikkea tämä tasotus omaisuuden jakautumisessa vaikuttaisi tuotantoon, miten se kaikkialla estäisi työn hukkaan menemistä ja lisäisi sen voimaa.

Jos olisi mahdollista numeroilla ilmaista sitä välitöntä rahallista tappiota, jota yhteiskunta näiden epäkohtain vuoksi kärsii saattaessaan suuret joukot kurjuuteen ja rikoksiin, niin puhuisivat nuo numerot todellakin kauheata kieltä. Englanti

ylläpitää yleisen vaivaishoidon avulla yli miljoonan vaivaista; New-Yorkin kaupunki yksinänsä suorittaa vuosittain yli 7,000,000 dollaria samaan tarkotukseen. Mutta ne määrät, jotka maksetaan yleisistä rahastoista taikka hyväntekeväisyysseurain toimesta tai yksityisestä ihmisystävyydestä, muodostaisivat yhteenlasketuina ainoastaan ensimmäisen ja pienemmän erän tuossa pitkässä erien sarjassa. Ne työansion mahdollisuudet, jotka tällöin menevät hukkaan; laiskuuden ja huolettomuuden tuottamat tappiot; se rahallinen tappio (ollaksemme nyt puhumatta kaikesta muusta), jonka edellyttää tuo kauhistuttava kuolevaisuuden määrä erittäin köyhän luokan lasten joukossa; se tuhlaavaisuus, josta köyhyyden mukana lisääntyvät kapakat ja viinapuodit todistavat; ne vahingot, joita yhteiskunnan huonot, kurjuuden ja puutteen synnyttämät ainekset — varkaat, haureusnaiset, kerjäläiset ja maankuljeksijat aikaansaavat; menot yhteiskunnan suojelemiseksi näitä vastaan, kaikki tuo muodostaa menoeriä siinä kokonaisuudessa, minkä nykyinen väärä ja epätasainen omaisuuden jakautuminen riistää siltä tulolta, jota yhteiskunta nykyisillä tuotantovälineillään voisi hyväkseen nauttia. Mutta ei tälläkään ole lasku vielä loppuun laskettu. Taitamattomuus ja rikollisuus kevytmielisyys ja siveettömyys, jota suuri erilaisuus omaisuuden jakautumisessa synnyttää, ilmenee myöskin hallituksen järjettömyydessä ja epärehellisyydessä; ja sen välttämättöminä seurauksina taas esiintyy valtiovarain tuhlaus sekä se vielä suurempi tuhlaus, joka tapahtuu tyhmässä ja turmiollisessa yleisten toimien ja tehtävien väärinkäyttämässä.

Työpalkkain kohoaminen ja uusien toimialojen aukeneminen, joka olisi seurauksena maakoron käyttämisestä yhteiskunnallisiin tarkotuksiin, ei ainoastaan lopettaisi tätä tuhlausta ja pelastaisi yhteiskuntaa näistä äärettömistä tappioista, vaan kohottaisi itse työnkin voimaa. Vanha kokemus osottaa, että työ on tuottavinta siellä, missä sen palkka on suurin. Huonosti palkattu työ on kaikkialla maailmassa tuloksetonta työtä.

Se, mitä on huomautettu työn tuottavuudesta Englannin maanviljelysalueilla, missä tavataan jotenkin erisuuruisia palkkoja;

se, minkä Brassey oli pannut merkille paremmin palkattujen englantilaisten rautatietyöläisten suuremmasta työkyvystä verrattuna mannermaan huonommin palkattuihin työläisiin; se, mikä Yhdysvalloissa on käynyt ilmi orjatyön ja vapaan työn vertaamisesta toisiinsa; se, mitä Indiassa ja Kiinassa nähdään, siellä kun tarvitaan ääretöntä joukkoa käsityöläisiä ja palvelijoita ennenkuin voi saada mitään sanottavaa aikaan, se kaikki on samaten kaikkialla muuallakin maailmassa. Työn keskimääräinen tuottavuus kasvaa aina yhdessä keskimääräisen työpalkan kasvamisen mukana; sillä korkeampi palkka synnyttää oman arvontuntoa, älyä, toivehikkuutta ja tarmoa. Ei ihminen ole kone, joka tekee määränsä eikä siitä ylitse; ei hän ole mikään eläin, jonka voimat ulottuvat johonkin määrärajaan eikä siitä edemmäs. Henkenä on hän tuo suuri tuotannon synnyttäjä eikä ruumiinvoimana. Ihmisen kehitettävissä oleva ruumiillinen voima on verrattain hyvinkin pieni; mutta ihmisen järki johtaa vastustamattomalla voimalla luonnon virtauksia, ja aine alistuu ihmistahdon alaiseksi. Kansanjoukkojen viihtymisen, vapauden ja riippumattomuuden kasvaminen aiheutuu heidän älynsä kasvamisesta, aivojen yhtymisestä käten töihin, sen voiman valjastamisesta tavallisiin elämän askareihin, joka mittaa infusöriot ja viitottaa tähtien radat. *

Kuka taitaa ennustaa, mihin loppumattomaan määrään työn tuotantokykyä voisi kohottaa sellaisten yhteiskunnallisten laitosten kautta, jotka takaisivat varallisuuden tuottajille ansaitut osuudet etuihin ja iloihin! Jo nykyistenkin valmistustapojen avulla olisi voitto arvaamaton; mutta sen mukaan kuin työpalkka nousee, tapahtuu yhä enenevällä vauhdilla tuotannon välineiden ja koneiden kehitys. Syynä siihen, että etelä Venäjällä eloa yhä vielä niitetään viikatteen avulla ja puidaan petkeleellä, on ainoastaan palkkojen alhaisuus. Amerikalaisen kekseliäisyyden, amerikalaisen taipumuksen työtäsäästäviin menettelytapoihin ja koneihin ovat luoneet siellä vallitsevat verrattain korkeat työpalkat. Jos meidän amerikalaiset tuottajamme olisivat olleet tuomitut Egyptin fellahien tai kiinalaisten kulien alhaisiin työpalkkoihin,

niin me ammentaisimme kaivovettä yhä edelleenkin käsivoimin ja käyttäisimme ihmishartioita kulkuneuvoina. Työn ja kapitalin palkitseminen vieläkin runsaammalla mitalla saisi kekseliäisyyden vielä siitakin terästymään ja kiiruhtaisi yhä parempien työvälineiden käytäntöön ottamista; jolloin nämä osottautuisivat siksi, mitä ne todellisuudessa ovat: ehdottomaksi siunaukseksi ihmiskunnalle. Kaikki työtä säästävien koneiden työväelle vahingolliset vaikutukset, jotka nyt niin usein esiintyvät ja joiden vuoksi kaikista järkisyistä huolimatta koneita yhä vieläkin moni pitää kirouksena eikä siunauksena, silloin katoaisivat. Jokainen uusi ihmisten palvelukseen käytetty voima parantaisi kaikkien tilaa. Ja korkeampi yleinen mielevyys ja henkinen virkeys, joka olisi seurauksena kansanjoukkojen elinehtojen yleisestä parantumisesta, kehittäisi yhä uusia voimia, joista nykyään emme vielä voi uneksiakaan.

Mutta en tahdo kieltää enkä haluakaan jättää huomios-tani sitä tosiseikkaa, että tasottunut omaisuuden jakautuminen, joka välttämättä seuraisi ehdottamastani yksinkertaisesta työn tuhlausta estävästä ja sen tuottavuutta enentävästä uudistuksesta, toiselta puolen vähentäisi rikkauteen pyrkimisen intoa. Yhteiskuntaoloissa, missä ei kenenkään tarvitsisi pelätä köyhyyttä, ei minusta nähden kukaan haluaisi rikkautta, tai ainakaan ei kukaan tavottelisi sitä sellaisella levottomuudella kuin nykyään. Sillä sellainen ilmiö, että ihmiset lyhyen elämänsä aikana tekevät itsensä orjiksi voidakseen vihdoinkin kuolla rikkaina, on itsessään aivan varmaan niin luonnoton ja nurinkurinen, että yhteiskunnassa, jossa puutteeseen joutumisen pelko on hävinnyt eikä siinä enää ole syytä kateellisesti ihaila suuria rikkauksia, epäilemättä se henkilö, joka pyrki ansaitsemaan enemmän kuin hän aikoo kuluttaa, pidettäisiin yhtä mielettömänä kuin me tänä päivänä pitäisimme sellaista miestä, joka latoisi päähänsä päällekkäin puolen tusinaa hattuja tai päivän paahteessa kulkisi paksuissa turkeissa. Milloin jokainen tietää varmasti saavansa riittävää ylläpitoa, silloin ei ole kukaan tekevä itseänsä kuormajuhdaksi.

Mutta jos tuo tuotannon kiihotin katoaisikin, emmekö

tulisi toimeen ilman sitä? Mikä tuon kiihottimen tehtävänä kehityksen aikaisemmilla asteilla lieneekin ollut, emme me sitä enää näinä päivinä tarvitse. Sivistystämme uhkaavat vaarat eivät johdu tuotantolähteiden heikkoudesta. Syynä siihen, miksi sivistyksemme kärsii ja miksi se, ellei mitään parannusta ilmaannu, on häviävä, on tuotetun varallisuuden epätasainen jakautuminen.

Puheena olevan kiihottimen poistuminen ei olisi siis edes tuotannonkaan kannalta katsoen mikään ehdoton tappio. Sillä juuri se, että varallisuuden tuotannon määrää vähentää tuo suunnaton rikkauksien tavoittelemisen himo, on nykyisen yhteiskuntamme ilmeisimpiä tosiseikkoja. Ja jos tuo mieletön himo päästä hinnalla millä hyvänsä rikkaaksi laimenisi, niin ne hengen-voimat, jotka nyt käytetään noiden rikkauksien kasaamiseen, siirtyisivät paljon korkeampaa hyötyä tavoittaville aloille.

3 LUKU.

Vaikutuksesta eri yksilöihin ja eri yhteiskuntaluokkiin.

Ehdotettaessa kaikkien verojen siirtämistä maa-arvojen suorittaviksi ja siten maakoron anastamista valtion hyväksi kaikki maanomistajat joutuvat arvattavasti kapinaan, ja varmaan tullaan tekemään yrityksiä epäluulojen herättämiseksi maalaisten ja kaupunkilaisten pikkutilallistenkin joukossa, uskotellakseen näille, että tämän ehdotuksen tarkoitus on riistää heiltä vaivoin ansaitsemansa omaisuudet. Mutta hetkenkin miettiminen osottaa, että ehdotuksen täytyy olla kaikkien niiden mieleen, joiden maanomistaja-edut eivät suuresti ole heidän työläis- tai kapitalistietujaan tai kumpiakaan ylempänä. Asiaa lähemmin punnitessa on päinvastoin näyttäytyvä, että vaikka suuremmat maanomistajat tosin suhteellisesti kadottaisivat, niin hekin sentään yleisemmältä kannalta katsoen tulisivat voittamaan; sillä tuotaton

on kasvava siihen määrään, että työ ja kapitaali tulevat voittamaan paljon enemmän kuin minkä yksityiset maanomistajat kadottavat; jota paitsi koko yhteiskunta kaikkine maanomistajineen tulee saamaan osansa näihin etuihin sekä niihin vielä paljon suurempiin etuihin, joita terveellisemmät yhteiskuntaolot tuovat mukanaan.

Eräässä edellisessä luvussa olen tutkinut kysymystä siitä korvauksesta, jota pitäisi muka maksaa nykyisille maanomistajille, ja tällöin osottanut, ettei heillä ole mitään oikeutta korvausvaatimukseen. Mutta on olemassa vielä toinen syy, miksi voimme jättää kaikki huolet korvauksesta syrjään: he eivät näet tulekaan kärsimään mitään tappiota.

On jo itsestäänkin selvää, että ehdottamani uudistus on tuottava suuria etuja kaikille niille, jotka elävät joko ruumiillisen tai henkisen työn palkasta, — päiväläisille, tehdasväelle, käsityöläisille, kauppapalvelijoille ja kaikellisille ammattimiehille. Yhtä epäilemätöntä on, että se tuottaisi hyötyä kaikille niille, jotka elävät osaksi palkasta ja osaksi kapitaalinsa tuloista, — kuten vähittäis- ja tukkukauppiaille, tehtailijoille, isännille ja yrittäjöille kaikenlaatuisilla tuotannon ja vaihdon aloilla, alkaen kulkukauppiasta ja kuorma-ajureista rautateiden ja höyrylaivain omistajiin asti, — yhtä epäilemätöntä on vielä sekin, että toimenpide on suurentava niiden ansioita, jotka saavat tulonsa ainoastaan kapitaalinsa koroista, tai kapitaalinsa sijottamisesta muuhun kuin maahan; poikkeuksen tekevät ainoastaan ehkä arvopaperien omistajat, jotka nostavat pysyviä korkomääriä, ja siis korkokannan yleisesti noustessa kadottavat paperiensa arvon alenemisesta, huolimatta siitä, että saavat niistä entisen koron.

Jos nyt ajattelee jotakin talonomistajaa, jotakin käsityöläistä, puodin isäntää tai jotakin muuta ammattilaista, joka on hankkinut asunnokseen talon ja tonttipaikan ja sitä ihastuksella silmäilee, koska se on se paikka, josta hänen kuoltuaan hänen perhettään ei kukaan voi ajaa maantielle, niin hän ei tule tuntemaan mitään haittaa muutoksesta, hän tulee päinvastoin siitä voittamaan. Hänen tonttinsa myyntiarvo tulee tosin laskemaan

— tai teoreetisesti puhuen, kokonaankin katoamaan; mutta se hyöty, jonka tontti tuottaa, ei ole katoava, se on palveleva hänen tarkottamaansa asiaa edelleen yhtä hyvin kuin koskaan ennen. Kaikkien muiden tonttien arvo on samassa suhteessa myös vähenevä tai katoava, mutta tontin haltijalla on entinen varmuus siitä, että hän saa tonttinsa pitää; se on: hän häviää ainoastaan siinä merkityksessä, kuin voisi sanoa saappaiden ostajan häviävän sen kautta, että saappaiden hinta hänen ostonsa jälkeen alenee. Hänen saappaansa tekevät hänelle samaa palvelusta kuin ennenkin, ja ensi kerran ostaessaan on hänkin hyötyvä hinnan alhaisuudesta. Samoin kiinteimistönkin omistajalla on oleva sama hyöty kuin ennenkin omaisuudestaan; ja jos hän myöhemmin tahtoo hankkia itselleen suuremman talon tai kasvaville lapsilleen rakentaa erityisiä asuinrakennuksia, niin on hän uusiin tontteihin nähden hyötyväkin. Ja muissa suhteissa on hän jo nykyiseltäkin kannaltaan katsoen paljon hyötyvä. Sillä vaikka hän tuleekin maksamaan suurempaa veroa maastansa, niin hän samalla vapautuu kaikista veroista, jotka ennen rasittivat hänen rakennuksiaan ja laitoksiaan, irtaimistoa ja muuta mieskohtaista omaisuutta, kaikkea sitä, mitä hän ja hänen perheensä syö ja juo ja yllänsä pitää, jota paitsi hänen työansionsa kasvaa työpalkkojen kohoamisen, työn pysyvyyden ja liike-elämän vilkastumisen vuoksi. Hänen häviönsä on tuntuva ainoastaan milloin hän tahtoo myydä maansa hankkimatta muuta maata sijalle, mutta tämä olisi tuohon suureen hyötyyn nähden aivan mitätön häviö.

Samalla tavalla muodostuisivat maalaisen maanomistajan asiat. Nyt en puhu sellaisista maanviljelijöistä, jotka eivät milloinkaan kajoa auran kurkeen, vaan toisten käsien avulla viljelyttävät tuhansia tynnyrinaloja ja ottavat niistä yhtä suuren voiton kuin etelä Amerikan rikkaat plantaasien omistajat muinoin ennen orjasodan puhkeamista. Minä puhun tässä ainoastaan niistä ahertavista maanviljelijöistä, jotka muodostavat niin suuren luokan Yhdysvalloissa, — ihmisistä, joilla on pieniä tiloja ja jotka niitä viljelyttävät omilla pojillansa ja ehkä jonkusen työ-

miehen avulla ja joita Europassa nimitettäisiin itsenäisiksi talonpojiksi. Niin oudolta kuin näiden miesten korvissa, ennenkuin he ovat tämän suunnitelman merkityksen oivaltaneet, ehdotuksemme kuulostaneekin, on kuitenkin varmaa, että] päivätyöläisen jälkeen juuri he, muiden luokkien edellä, tulisivat voittamaan kaikkien verojen siirtämisestä maa-arvojen suoritettaviksi. Ettei heillä nyt ole niin hyvää toimeentuloa kuin heidän kovan työnsä pitäisi heille tuottaa, sen he yleensä tuntevat selvästi, vaikkeivät syytä ymmärtäisikään. Asia on se, että verot, sellaisina kuin niitä nyt kannetaan, kohtaavat heitä aivan erityisellä painolla. Heitä verotetaan kaikista maallansa tekemistään parannuksista — rakennuksista, ladoista, aitoista, eloista, työaseista. Heidän hallussaan olevaa mieskohtaista omaisuutta ei käy niin helposti salaaminen tai ala-arvosta ilmottaminen, kuin noita kaupunkiin keskitettyjä paljon kalliimpia esineitä. He saavat maksaa veroa paitsi personallisesta omaisuudestaan ja parannuksista, josta verosta viljelemättömän ja käyttämättömän maan omistajat pääsevät, vaan onpa heidän maansa tavallisesti vielä enemmän verotettu kuin maa, jota omistetaan ainoastaan keinottelun tarkoituksessa, ja tuo tapahtuu ainoastaan sen vuoksi, että heidän maansa on viljelty. Lisäksi kohtaavat kaikki kulutusverot (ja erikoisesti ne, jotka suojelustullien tavoin ovat tarkotetut tavarain hintaa nostamaan) koko painollaan maamiestä. Sillä maassa sellaisessa kuin Yhdysvallat, jonka päävientitavarana juuri ovat maanviljelystuotteet, ei maamiestä voi tulleilla suojella. Kuka noista tulleista voiton saaneekin, tappiota niistä ainakin maamiehelle koituu. Muutama vuosi sitten julkaisi New-Yorkin Vapaa Kauppaliitto erään kaikkia niitä välttämättömiä tarveaineita esittävän taulun, jotka olivat tullinalaisia, sekä näitä tavaroita kohtaavien tullimaksujen määrät. Taulusta kävi ilmi jotakin seuraavantapaista: maamies nousee aamulla ja vetää jalkoihinsa housut, jotka ovat verotetut 40 prosentilla, ja saappaat, jotka ovat verotetut 30 prosentilla; hän sytyttää kynttilän 200 prosentilla verotetun tulitikun avulla — j. n. e. kaikissa hänen tekemisissään ja jättämisissään kaikkina hänen elämänsä

päivinä, kunnes hän, noista veroista kuoliaaksi rasittuneena, lasketaan hautaan 45 prosentilla verotettujen köysien avulla. Tämä on ainoastaan pieni kuvaava esimerkki siitä, miten nämä verot lopullisesti vaikuttavat. Maamies voittaisi paljon, jos kaikkien näiden verojen sijaan saataisiin yksi ainoa, maan arvoa kohtaava vero; sillä maan arvon verotus ei kohtaisi suurimmalla painollaan maanviljelysalueita, missä maan arvo on verrattain alhainen, vaan kaupungin alueita, missä se on korkea, jotavastoin persoonallista omaisuutta ja parannuksia kohtaavat verot painavat aivan yhtä paljon maaseutua kuin kaupunkiakin. Ja harvaan asutuissa paikkakunnissa ei maamies tulisi maksamaan melkein mitään veroa. Sillä kun verot kohtaisivat pelkän maaperän arvoa, niin ne rasittaisivat yhtä paljon viljelemätöntä kuin viljeltyä maata. Viljelty ja hyvin hoidettu maatala rakennuksineen, aittoineen, hedelmätarhoineen, peltoineen ja työkaluineen ei tulisi verotetuksi korkeammasta kuin viljelemätönkään samanlainen maa. Seurauksena siitä olisi, että keinotteleva myyntihinta pysyisi alhaisena, ja viljellyt ja parannusten alaiset maatilat olisivat melkein kokonaan veroista vapaat, kunnes kaikki ympärillä oleva maa myöskin olisi joutunut viljelyksen alaiseksi. Näin ollen, näyttipä asia aluksi kuinka kummalta tahansa, ainoa tällaisen maaveron vaikutus olisi se, että kovimman rasituksen alaiset maamiehet vapautuisivat veroistansa.

Se suuri etu, jonka työtä tekevä maamies tämän ehdotuksen toteuttamisesta saavuttaisi, tulee oikein selväksi vastasitten kuin on päästy täysin perille sen vaikutuksesta väestösuhteihin. Maan keinotekoisien hinnan poistaminen toisi mukanaan sen, että väestö hajaantuisi siellä, missä sitä on liian tiheässä, ja keskittyisi siellä, missä se on liian harvaa; että hyyrykasarmien sijaan syntyisi pikku taloja puutarhoineen ja että jokainen maanviljelysalue tulisi täydellisesti viljelyksenalaiseksi ennenkuin viljelystyöhön halukkaitten ihmisten olisi meneminen hakemaan maata kauempaa, missä jäisivät kaikkia naapuruudesta syntyviä etuja vaille. Kaupunkilaiset näin saisivat osakseen enemmän maaseudun raikasta ilmaa ja kirkasta päiväpaistetta, ja maa-

seutulaiset taas voisivat paremmin hyväkseen käyttää yhteiselämän suloa ja kaupunkilaisia mukavuuksia. Jos asianlaita on sellainen kuin se epäilemättä on, että nimittäin koneiden käyttäminen pyrkii edistämään maanviljelyksen harjottamista suurviljelyksenä, niin seurauksena tulee olemaan, että maalainen väestö palaa vanhaan alkuperäiseen elintapaansa, kokoontuen jälleen kyliin. Maalaisen elämä on tätä nykyä turhan ikävää ja yksitoikkoista. Hän on pakotettu isomman osan vuotta työskentelemään aamusta varhain iltaan myöhään, ja on sen lisäksi, väestön harvalukuisuuden vuoksi, vailla niitä mukavuuksia, huveja, oppimisen tilaisuuksia, osanottoa kaikkiin yhteiskunnallisiin ja hengellisesti kohottaviin rientoihin, jotka syntyvät lähemmästä yhteydestä ihmisten kesken. Kaikissa näissä suhteissa hän saavuttaisi paljon enemmän ja hänen työnsä olisi paljon tuottavampaa, jos hän naapureineen saisi pitää hallussaan maata ainoastaan senverran kuin omiksi tarpeikseen tarvitsee¹⁾. Ja hänen kasvavat lapsensa eivät enää niin suuressa määrässä tuntisi viettelystä päästä kaupungin iloja nauttimaan tai ajautuisi niin kauas kotoa omien maapalstojen haussa. Toimeentulon keinot olisivat heidän omissa käsissään ja omilla kotiseuduillaan.

Lyhyesti sanoen, työtä tekevä talollinen on sekä työläinen, kapitalisti että maanomistaja ja hän ansaitsee toimeentulonsa työllään ja kapitaalillaan. Hänen tappionsa tulisi olemaan ainoastaan nimellinen, mutta hänen voittonsa todellinen ja melkoinen.

¹⁾ Paitsi ääretöntä työn tuotantovoiman karttumista, mikä olisi seurauksena väestön paremmasta sijottumisesta, esiintyisi vastaavia etuja myös itse maan tuottamiskykyyn nähden. Se kaupunkiväestön yhteensulloutuminen, jonka synnyttää suurten, harvaan asuttujen maalojen kuihduttava viljelys, johtaa parhaat hedelmällisyyden lähteet suorastaan mereen. Kuinka ääretön tämä tuhlaus on, se voidaan nähdä laskuista, joita on tehty suurten kaupunkiemme viemärlaitosten aikaansaamaan lannotusaineiden tavattomaan hukkaan nähden; ja käytännöllinen vaikutus tästä ilmenee maanviljelyksen alenevasta tuotteliaisuudesta suurilla aloilla. Niinpä suuressa osassa Yhdysvaltoja on peltomaa alinomaa köyhtymässä.

Sama on laita kaikkienkin maanomistajien, vaikka kyllä eri määrässä. Useat heistä ovat tavalla tai toisella työn tekijöitä. Voi tavata maanomistajia, jotka eivät ole työläisiä; mutta olisi vaikea löytää sellaista maanomistajaa, joka ei samalla olisi kapitalisti; tavallisena sääntönä on päinvastoin: mitä suurempi maanomistaja sitä suurempi kapitalisti. Tämä asianlaita on niin tavallinen, että yleisessä tajunnassa molemmat käsitteet yhtyvätkin yhdeksi. Silloin kuin siis ainoan maaveron asettaminen melkoisessa määrin supistaisi noita määrättömiä rikkauksia, ei se kuitenkaan missään tapauksessa tekisi rikkaasta köyhää. Westminsterin herttua esimerkiksi omistaa melkoisen osan siitä maasta, jolle Lontoo on rakennettu, ja on kaikitenkin maailman rikkain maanomistaja. Hänen kaikkien maakorkojensa anastaminen verotuksen avulla valtion haltuun supistaisi tavattomasti hänen tulojaan, mutta kuitenkin jättäisi hänelle kaikki hänen rakennuksensa ja sen lisäksi paljon muunlaista irtaimistoa. Hänelle jäisi kuitenkin yllin kyllin mieskohtaista omaisuutta omaa tyydytystänsä varten, ja sitä paitsi yhteiskuntalaitos tulisi sellaiseksi, että hän voisi nauttia omastaan paljon suuremmassa määrässä kuin nyt.

Myös pysyisivät Astor-perheen jäsenet New-Yorkissa hyvin rikkaina, ja sama olisi luullakseni asianlaita kaikkialla muualla: toimenpide ei tekisi ketään köyhemmäksi, paitsi semmoisia, jotka, ilman vahinkoa itselleen, sietäisivät köyhemmiksi tullakin. Suunnattomat rikkaudet tosin kärsisivät, mutta kukaan ei todellisuudessa joutuisi köyhyyteen.

Yhteiskunnallinen varallisuus sitävastoin kasvaisi tavattomasti ja tulisi päälliseksi tasasemmin jakautumaan. En tarkoita, että jokainen yksilö saisi osakseen saman määrän varallisuutta. Se ei olisikaan mitään tasaista jakautumista, niin kauan kuin eri yksilöillä on erilaisia taipumuksia ja eri toivomuksia. Mutta minä tarkoitan, että varallisuus tulisi jakautumaan siinä suhteessa, missä kunkin ihmisen ahkeruus, kunto, taito tai älykkyys on ollut avullisena yhteiskunnallisen varallisuuden aikaansaamisessa. Se suuri vaikutin, mikä kasaa varallisuutta niiden käsiin, jotka eivät tuota, ja riistää sitä niiden käsistä, jotka tuottavat, häviäisi.

Jälle jäisi vaan luonnon omat synnyttämät erilaisuudet, ja poistetuiksi tulisivat kaikki keinotekoiset erilaisuudet, jotka syntyvät luonnonlakien halveksimisesta. Tuotantoon osaa-ottamaton ihminen ei enää viruisi toimettomuudessa, silloin kuin tuottaja saa osakseen ainoastaan minkä hänen olemuksensa välttämättömimmin ravinnokseen vaatii.

Kun yksinomainen oikeus maahan olisi kerran poistettu, niin suuret rikkaudet eivät enää olisi mitään pelättäviä. Sillä silloin on jokaisen yksilön rikkaus varallisuutta sanan varsinaisessa merkityksessä — varallisuutta, joka on työn tuotetta ja jolla on alituinen taipumus häviämään; enpä luule edes valtiovelkainkaan voivan pysyä kauan sen järjestelmän kukistuttua, joka on ne synnyttänyt. Niinpä siis kaikki suurten rikkauksien pelko kadottaisi merkityksensä; sillä kun jokainen saisi sen, minkä hän todella ansaitsee, niin ei kukaan voisi saada enempää kuin minkä hän todella ansaitsee. Ja lieneekö montakaan ihmistä, jotka todella ansaitsisivat miljoonan dollaria?

4 LUKU.

Muutoksista, jotka tapahtuisivat yhteiskunnallisessa järjestelmässä ja yhteiskunnallisessa elämässä.

Tässä olemme tekemisissä ainoastaan yleisten periaatteiden kanssa. On olemassa muutamia erikoiskysymyksiä, kuten esimerkiksi kysymys tulojen jakautumisesta paikallisen kunnallishallituksen ja keskushallituksen välillä, mikä kysymys epäilemättä heräisi toimenpidettä toteutettaessa. Mutta sitä kysymystä ei tässä ole tarpeen lähemmin selitellä. Kun periaatteista kerran olemme selvillä, järjestyvät erikoiskysymykset itsestään.

Ei olisi myöskään mahdollista ilman perinpohjaisia erikoiselittelyjä luetella kaikkia niitä muutoksia, joita moinen yhteiskunnan kaikkia perusteita järkyttävä toimenpide saisi aikaan tai

tekisi mahdolliseksi; tahtoisin kuitenkin kääntää huomiota muutamien näiden muutosten pääpiirteihin.

Erittäin silmiinpistävä on tällöin se yksinkertaisuus, mikä pääsisi voimaan valtiohallinnossa. Verojen kantaminen, väärinkäytösten estäminen ja rankaiseminen, lukemattomista eri lähteistä johtuvien tulojen merkitseminen kirjoihin ja tarkastaminen muodostaa, puhumattakaan järjestyksen valvomisesta, sota- ja oikeuslaitosten ylläpitämisestä, varmaan kolme neljännestä ellei seitsemän kahdeksannesta hallituksen kaikista huolista. Tuollainen suunnaton ja mutkikas hallintokoneisto kävisi nyt tarpeettomaksi.

Oikeuden käytössä syntyisi samallinen työn säästö. Suuri joukko riitajuttuja saa alkunsa maariidoista. Nämä riitajutut loppuisivat, kun valtio nimenomaan tunnustettaisiin ainoaksi maanomistajaksi ja kaikki entiset omistajat olisivat ainoastaan vuokraajia. Köyhyiden poistamisesta seuraava siveellinen nouseminen vaikuttaisi yhtäläisen vähenemisen muissakin kansalaisten välisissä oikeusriidoissa, mikä edistys voisi saada vieläkin suurempaa vauhtia, jos omistettaisiin Benthamin järkevä ehdotus ja hävitettäisiin kaikki lait velkojen ryöstöstä ja yksityisten sitoumusten pakollisesta täyttämisestä. Palkkojen kohoaminen, helpon ja riittävän toimeentulotilaisuuden avautuminen heti vähentäisi jopa ehkä kokonaan hävittäisi varkaat, pettäjät ja muut pahantekijäluokat, jotka syntyvät epätasaisesta varallisuuden jaosta. Näin ei rikosjuttujen käsitteleminen järjestysmiehineen, salapolisineen, vankiloineen ja kuritushuoneineen, yhtä vähän kuin siviilituomioistuimetkaan vaatisi yhteiskunnan puolelta niin suurta huomiota ja tarmon ponnistusta. Pääsisimme suurista joukoista tuomareita, oikeudenpalvelijoita, kirjureita, vanginvartijoita; pääsisimme tuosta suuresta asianajajain paljoudesta, jota nyt tuottajain kustannuksella ylläpidetään; monet nyt lakitieteellisiin sana-saivarruksiin hukuvat hengenlahjat suuntautuisivat korkeampia tarkotusperiä kohden.

Hallituksen lainsäätämisen, oikeuden käyttö- ja toimeenpanotehtävät tulisivat täten melkoista yksinkertaisemmiksi. En myös-

kään voi ajatella, että valtiovelat ja pysyvät sotajoukot, jotka ovat historiallisesti syntyneet siirtymisestä läänitys-omistuksen muodosta allodial-omistuksen muotoon, voisivat enää kauankaan olla olemassa sen jälkeen kuin olisi palattu vanhaan käsitystapaan, että jonkun maakunnan maaperä kuuluu sen maan kansalle. Valtiovelat olisivat helposti maksettavissa sellaisen veron avulla, joka ei vähentäisi työpalkkaa tai lamauttaisi tuotantoa; sotajoukot taas ja kaikki muu pahennus pian häviäisi kasvavan henkisen kehityksen ja kansassa heräävän vapaudentunnon mukana, ehkä myös keksintöjen alalla tapahtuvan edistyksen avulla, mitkä keksinnöt tekisivät kaikki sodat mahdottomiksi.

Yhteiskunta näin lähestyisi Jeffersonin kansanvaltaa, Herbert Spencerin luvattua maata — hallituksen poistamista, mikäli tämä esiintyy johtavana ja rajottavana voimana. Samalla olisi yhteiskunnalle mahdollista toteuttaa sosialismin parhaat unelmat. Kaikki nämä hallituksen nykyisten tehtävien supistamiset ja poistamiset tekisivät tuolle hallitukselle mahdolliseksi ryhtyä muutamiin muihin tehtäviin, jotka nykyään yhä odottavat ratkaisuaan. Hallitus voisi ottaa haltuunsa sähkölennättimen ja postin; se voisi ylläpitää ja hoitaa rautateitä yhtä hyvin kuin tavallisia maanteitä. Näin supistettaessa ja poistettaessa hallituksen nykyisiä tehtäviä voisi se vaaratta ja vaivatta ottaa huolekseen viimeksimainitut tehtävät, joten nuo laitokset tulisivat paremman tarkastelun alaiseksi kuin missä ne nyt ovat. Suuri ja yhä kasvava tulojen ylijäämä olisi seurauksena maan arvon verottamisesta, sillä entistä paljoa nopeampi aineellinen edistys silloin vaikuttaisi maakoron alituista kohoamista. Tämä yhteisestä omaisuudesta johtuva tulo voitaisiin käyttää yhteishyvään, niinkuin ennen muinoin käytettiin Spartan valtiotuloja. Emme tosin tarvitsisi panna toimeen mitään julkisia aterioita, sillä ne olisivat tarpeettomat; mutta voisimme panna toimeen julkisia kylpylaitoksia, museoita, puutarhoja, lukusaleja, soitantoja tanssisaleja, teattereita, yliopistoja, teknillisiä kouluja, ampumaratoja, kisapaikkoja, voimistelulaitoksia j. n. e. Lämmintä, valoa ja koneellista liikevoimaa samoin kuin vettäkin voitaisiin valtion

kustannuksella johtaa pitkin katujamme; tiet voitaisiin reunustaa hedelmäpuilla, löytäjät ja keksijät voitaisiin palkita, tieteellisiä tutkimuksia kannattaa ja valtiontuloja tuhannella tavalla käyttää kasvattaakseen yhteishyvää tarkottavia ponnistuksia. Saavuttaisimme sosialismin ihanteen alistumatta hallituksen painon alle. Hallitus muuttaisi luonnettaan ja olisi vaan suuren tuotantoyhtiön hallintona. Se olisi vaan sinä asiamiehenä, jonka huolena on hallita yleistä omaisuutta yhteiseksi hyödyksi.

Näyttääkö nyt tämä mahdottomalta saada toimeen? Huomattakoon ainoastaan, mitä tavattomia muutoksia yhteiskunnallisessa elämässä syntyisi moisen toimenpiteen kautta, joka takaisi työlle täyden palkan, poistaisi köyhyyden ja köyhyyden kammon ja antaisi vähäväkisimmällekkin vapauden kehittyä luonnollisessa sopusoinnussa itsensä ja ympäristönsä kanssa.

Kun ajattelemme yhteiskunnallisten järjestelmien eri mahdollisuuksia, kuvailemme tavallisesti, että inhimillisten vaikutinten joukossa on voitonhimo voimakkain ja että hallinnollisia muotoja voidaan perustaa ainoastaan siihen käsitykseen, että rangaistuksen pelko on välttämätön jotta ihmiset pysyisivät rehellisinä — että itsekkäät mielihalut ovat aina voimakkaampia kuin yhteishyvää tarkottavat pyrinnot. Ei mikään voi olla kauempana totuudesta.

Mistä saa alkunsa tuo voitonhimo, jonka nimessä ihmiset tallaavat jalkoihinsa kaiken puhtaan ja jalon, — jolle he uhraavat elämän korkeamman kehityksen, joka muuttaa kohteliaisuuden tyhjäksi teeskentelyksi, isänmaanrakkauden ontoksi korusanaksi ja uskonnon ulkokultaisuudeksi, ja joka tekee niin suuren osan sivistyselämästä sodankäynnin kaltaiseksi, jonka aseina ovat viekkaus ja petos?

Eikö se johdu puutteenalaisuudesta? Carlyle sanoo jossakin kohden, että köyhyys on se helvetti, jota nykyaikainen englantilainen kaikkein enin pelkää. Ja hän onkin oikeassa. Köyhyys on se julma helvetti, jonka kita on auennut sivistyneen yhteiskunnan nielläksensä. Tarvinneeko enää parempaa helvettiä. Veda-kirjoissa on tuskin tottapuhuvampaa riviä kuin se,

missä valkoinen Bushanda korppi sanoo Vishnun kotkankuvan kantajalle, että köyhyys on kaikkia tuskia kovempi. Sillä köyhyys ei ole ainoastaan puutetta; se tuo mukanaan myös häpeää ja alennusta; ikäänkuin tulikumalla raudalla se polttaa siveellisen ja henkisen olemuksemme tuntehikkaampia osia; se vaatii kieläytymistä voimakkaimmista vieteistä ja ihanimmista tunteista; se raatelee keskellä elämän sisäisimpiä ytimiä. Rakastat vaimoasi, rakastat lapsiasi; mutta eikö olisi keveämpää nähdä heidän kuolevan kuin joutuvan katkeran hädän alaisiksi, jommoisessa suuret ihmisjoukot elävät kaikissa edistyneimmissä sivistysvaltioissa? Eläimellisistä haluistamme on voimakkain se, joka pitää meitä elämään kiintyneinä; mutta sivistyneissä yhteiskunnissa on aivan jokapäiväistä sellainen ilmiö, että ihmiset köyhyydenpelosta ampuvat kuulan otsaansa tai nauttivat myrkkyä; ja niitä kohden, jotka tuon teon todellakin tekevät, on vähintään sata sellaista, jotka sen tahtoisivat tehdä, mutta joita vaistomaisen kuolemankammo, uskonnolliset syyt tai perhesiteet siitä estävät.

On aivan luonnollista, että ihmiset kaikin voimin koettavat tätä köyhyyden helvettiä välttää. Oman itsensä suojelemisen pyrkimykseen yhtyy ylevämpiäkin tunteita ja rakkaus voi olla yhtä hyvin kamppailun vaikuttimena kuin pelkokin. Moni huono, epärehellinen teko, moni voitonhimon ja vääryyden työ tulee tehdyksi, milloin joku yrittää pelastaa äitiänsä, vaimoan tai lapsiaan puutteesta tai sen pelosta.

Ja tästä suhteesta syntyy yleinen mielipide, joka panee liikkeelle erään voimakkaimmista, muutamiin ihmisiin nähden ehkä kaikkein voimakkaimman toiminnan kiihottimen, ja ohjaa sen taisteluun omaisuuden anastamiseksi: nimittäin halun olla tunnustettu, halun, joka saa meitä tavoittamaan toisten ihmisten kunnioitusta, ihmettelyä ja mieltymystä. Vaikka usein runneltuna mitä luonnottomimpiin muotoihin, on sitä kuitenkin kaikkialla tavattavissa. Se on yhtä valtavana aivan sivistymättömien metsänasukkaiden keskuudessa, kuin edistyneimpien yhteiskuntien enin sivistyneiden jäsenten keskuudessa; se osottautuu jo yht-

aikaa järjen ensimmäisen välähdyksen kanssa ja pysyy sitten ihmisessä viimeiseen hengenvetoon saakka. Se halveksii mukavuuksien suloa, se halveksii kivuntunteita, se uhmailee itse kuolemaakin. Se on vaikuttimena vähäpätöisimpiin ja myös suuremmoisimpiin tekoihin.

Kävelemään ja puhumaan oppiva lapsi tekee uusia yrityksiä heti huomattuaan, että sen sukkelat pikkutemput saavat aikaihmiset hymyilemään. Kuoleva maailman hallitsija järjestää toogansa poimuja, erotakseen elämästä oikean kuninkaan tavalla; kiinalaiset äidit turmelevat tyttäriensä jalkoja julmilla siteillä, ja europalaiset naiset samallaisten muotien vuoksi turmelevat sekä oman että perheensä hyvinvoinnin. Herättääkseen ihmetelyä kauniilla ihopiirustuksilla, voi polynesilainen pysyä paikaltaan hievahtamatta, sill'aikaa kuin hänen ihoansa raaviskellaan rikki haikalan hampailla. Paaluun sidottuna kärsii pohjois Amerikan intiaani vähimmättäkään valituksetta mitä helvetillisimpiä tuskia, ja saavuttaakseen urhokkaimman mainetta hän haukkumilla kiihottaa pyövelejänsä yhä uusiin julmuuksiin. Tuo halu se virittää kaikki sammuneet toiveet uusiin ponnistuksiin, se se yhä ja yhä uudelleen pitää väsyneen tutkijan yölamppua palamassa; se saa ihmiset pyrkimään, ponnistamaan, jopa rasittumaan ja liikarasituksesta heittämään henkensä. Se pystytti Epyptin pyramiidit, se poltti Efeson temppelin poroksi.

Ihmiset ihailevat sitä, mitä kaipaavat. Kuinka viehättävältä tuntuukaan turvallinen satama sen mielessä, joka on parakaan myrskyn kourissa, miltä ravinto nälkäiselle, juoma janoiselle, lämpö palelevalle, lepo väsyneelle, valta heikolle, tieto sille, jossa tiedon jano on herännyt! Samalla tavalla köyhyyden murhe ja sen pelko saa ihmiset pitämään rikkautta kaikkea muuta ylempanä; rikastuminen on samaa kuin tulla arvossapidetyksi, ihailuksi ja vaikuttavaksi. „Hanki rahoja — rehellisesti, jos voit, — kunhan vaan hankit!“ Siinä se läksy, jota yhteiskunta lakkaamatta jäsentensä korviin toittottaa. Ihmiset ihailevat vaistomaisesti hyveitä ja totuutta; mutta köyhyyden tuska ja kammo panee heidät kunnioittamaan rikkaita ja ihailemaan onnellisia vielä

enemmän. Hyvä on olla kunniallinen ja rehellinen, ja ihmiset aina sellaista kiittävät; mutta se, joka petoksella ja vääryydellä ansaitsee itsellensä miljoonan, saa osakseen vielä enemmän kunnioitusta, ihailua ja vaikutusvaltaa, enemmän silmän- ja suunpalvelusta, ellei ehkä sydämenkin myötätuntoa — enemmän kuin se, joka ei ole sellaisiin tekoihin valmis. Tällä olkoon palkkansa jossain iankaikkisuudessa, olkoon vaan hänen nimensä kirjoitettu elämän kirjaan, odottakoon häntä valkoinen puku ja palmunoksa, joka annetaan elämän viettelysten voittajalle; mutta rikkaalla on kaikissa tapauksissa palkkansa nykyisyydessä. Hänen nimensä on kirjoitettu „merkillisempien kansalaistemme“ luetteloon; hänen osakseen tulee miesten nöyrä ylistys ja naisten imartelu; hän istuu etupenkillä kirkossa, ja hänen persoonaansa koskettelee kaunopuheinen hengenmies, joka Kristuksen nimessä saarnaa evankeliumia rikkaasta miehestä ja Latsaruksesta ja mielellään esittää tuota totista vertausta kamelista ja neulasilmästä ainoastaan itämaalaisen kuvannollisen kielen kukaksi. Hänestä voi tulla taiteiden suojelija, kirjailijain avustaja, hän voi nauttia järkimiesten seurasta ja hienostua hienojen parissa. Ehkä hänen almunsa antavat ravintoa köyhille, ehkä ne askartavia auttavat, ehkä tuovat päivänpaistetta kurjuuden pesiin, ja kun hän kuolee niin hyväntekeväisyyslaitokset siunaavat hänen nimeään ja muistoaan. Pahahenki ei viettele ihmislasta sarvilla ja hännällä varustetun hirviön muodossa, vaan valon enkeliksi pukeutuneena. Se ei lupaa ainoastaan maallisia valtakuntia, vaan henkisiä ja siveellisiä etuja ja valtaa. Se ei käytä tarkoituksiinsa ainoastaan eläimellisiä viettejä, vaan sellaisiakin haluja, jotka ihmisessä heräävät juuri siksi, että hän on jotain enempää kuin eläin.

Ajatelkaamme vaikkapa noita kurjia ihmisiä, joilla on „sontatalikot kädessä“ ja joita voi nähdä kaikissa yhteiskunnissa yhtä selvästi kuin niitä Bunyan oli nähnyt näyssä, — ihmisiä, jotka ovat jo aikoja sitten koonneet kylläksi rikkautta voidakseen tyydyttää kaikkia mielitekojaan, mutta sittenkin yhä jatkavat kokoamistaan, yhä tekevät tulevaisuuden suunnitelmia, pon-

nistelevat voimiaan vieläkin rikastuakseen. Halu „tulla joksikin“, useinpa päälliseksi halu saada aikaan suuria ja jaloja tekoja oli alunpitäen pannut heidät rahoja keräämään; ja se, mikä vielä kauan sen jälkeen kuin kaikki heidän tarpeensa jo olivat yllin kyllin tyydytetyt yhä vaan kiihottaa heitä eteenpäin tällä tiellä, ei ole ainoastaan tottumuksen yksinvaltiainen voima, vaan nuo hienommat nautinnot, joita rikkauksien omistaminen tuo mukanaan: saavutetun vaikutusvallan tietoisuus, kunnian ja arvonannon tunto, havainto, että heidän rikkautensa eivät ainoastaan kohota heitä yläpuolelle puutteenalaisuutta, vaan lisäksi tekevät heidät vaikuttaviksi henkilöiksi siinä yhteiskunnassa, missä he elävät. Tämäpä se juuri saattaa rikkaan ihmisen niin haluttomaksi rikkauksistaan luopumaan ja niin halukkaaksi uusia rikkauksia tavoittamaan.

Niitä viettelyksiä vastaan, jotka näin kääntyvät luonteemme vahvimmiksi voimiksi, voivat lainmääräykset ja uskonnon kiellot saada aikaan sangen vähän; eikä ole niin paljon ihmetteleminen tätä ihmisten itsekkyyttä, kuin sitä, etteivät ihmiset ole vielä paljon itsekkäämpiä. Että ihmiset vallitsevissa oloissa eivät ole vieläkin voitonhimoisempia, vilpillisempiä ja itsekkäämpiä kuin ovat, se todistaa ihmisluonteen hyvyttä ja tarmokkuutta, todistaa niiden ikuisuuden lähteiden alituista pulppuamista, joista hänen siveelliset ominaisuutensa saavat ravintonsa. Kaikilla meillä on äitejä, useimmilla meillä on lapsia, ja niinpä ei uskoa, puhtautta ja kieltäytymistä voida milloinkaan maailmasta kokonaan hävittää, olivatpa yhteiskunnalliset olot kuinka kurjia tahansa.

Mutta mikä on voimakas pahassa, sen voi myöskin tehdä voimakkaaksi hyvässä. Ehdottamani uudistus hävittäisi ne syyt, jotka itsestänsä hyviä vaikuttimia pahaan suuntaavat; se muuttaisi ne voimat, jotka nyt uhkaavat yhteiskunnan kukistaa, niiksi voimiksi, jotka tekisivät sen yhtenäiseksi ja puhtaaksi.

Avattakoon työlle vaan vapaat alat ja taattakoon sille täysi ansionsa; käytettäköön koko valtion hyväksi niitä tuloja, joita yhteiskunnan kehitys luo, silloin on sekä puute että puutteen kammo katoava. Tuotannon lähteet vapautuisivat ja suun-

naton varallisuuden lisääntyminen tekisi köyhimmällekkin olon suloiseksi. Ihmisten ei olisi sen vaikeampaa hankkia itselleen työtä kuin heillä nyt on mitään puuhaa saadaksesen ilmaa hengittääkseen; heillä ei olisi aineellisia huolia enempää kuin kedon kukkasilla. Tieteen edistyksestä, uusista keksinnöistä, kätevyys- ja kaikkinaisen taidon leviämisestä olisi nyt etua kaikille.

Täten, puutteen ja sen kammon hävittyä, katoaisi rikkauten jumaloiminen, ja ihmiset hakisivat toistensa arvonantoa ja tunnustusta muulla tavalla kuin omaisuuden keräilemisellä ja rikkauden upeudella. Näin saataisiin yhteiskunnallisten asiain johtoon ja yhteisen omaisuuden hallintoon kiinnitetyiksi ne voimat ja kyvyt, se tarkkuus, uskollisuus ja rehellisyys, joita nyt tavataan keskuudessamme ainoastaan milloin kysymys on yksityisten hoitamisesta; niin että esimerkiksi rautateitä ja kaasulaitoksia voisi käyttää valtion puolesta ei ainoastaan yhtä hyvällä taloudellisella menestyksellä ja yhtä tarmokkaasti kuin nyt yhtiöiden kautta, vaan yhtä suurella säästäväisyydellä ja ponella, kuin nykyään on mahdollista ainoastaan milloin nuo laitokset ovat yksityisten omia. Palkintona olympolaisissa leikeissä, jotka koko Kreikassa herättivät mitä suurinta kilpailua, oli ainoastaan olivilehdistä tehty seppelä; jostakin nauhapahasesta ovat ihmiset monasti tehneet palveluksia, joita ei voisi millään rahoilla ostaa.

Lyhytnäköistä on se viisaustiede, joka pitää itsekkyyttä ihmistoiminnan päävaikuttimena. Se on näkemättä tosiseikkoja, joita maailma on täynnänsä. Se ei näe nykyisyyttä eikä voi arvata tulevaisuutta. Kun tahtoo saada ihmiset toimimaan, niin mihin on silloin vetoaminen? Ei suinkaan heidän kukkaroihinsa, vaan heidän isänmaanrakkauteensa; ei heidän itsekkyyteensä, vaan ihmisystävyyteensä. Itsekkyys on tavallaan koneellinen voima, joka on tosin mahtava ja suuriin asioihin pystyy. Mutta ihmisluonteessa on myös jotakin, jota voisi verrata kemialliseen voimaan, jotakin, joka pehmittää, joka yhteensulattaa, joka valtaa, ja jolle ei näy mikään olevan mahdotonta. „Kaikki mitä ihminen omistaa, sen hän on valmis uhraamaan henkensä

pelastamiseksi“ — niin kuuluu itsekkyyden tunnustus. Mutta korkeampia vaikuttimia totellessaan on ihminen valmis uhraamaan henkensäkin.

Itsekkyys ei pystyisi rikastuttamaan kansojen aikakirjoja sankareilla ja pyhimyksillä. Itsekkyys ei pystyisi maailmanhistorian joka sivulla liekehtimään jalojen tekojen loistossa tai valaamaan esille pyhän elämän hentoa valoväreilyä. Itsekkyys ei olisi voinut saada Gautamaa kääntämään selkäänsä kuninkaalliselle kodilleen, tai Orleansin neitsyttä ottamaan alttarilta miekkaa, tai noita kolmeasataa urhoa jäämään Termopylain vuorensolaan, tai Winkelriediä kokoomaan keihäiden kärkiä omaan rintaansa, tai Vincent de Paulia kahlinnut kaleeriorjain penkkiin, tai Indian nälän hädän aikana pännut pienet nälkäiset lapset vielä heikompien nälkäisten pienokaisten kanssa sylitysten vaeltamaan avustusasemille.

Sanottakoon sitä uskonnoksi, isänmaanrakkaudeksi, myötätunnoksi, intoilevaksi ihmisystävyydeksi tai rakkaudeksi Jumalaan — annettakoon sille mikä nimi tahansa, on kaikissa tapauksissa olemassa voima, joka pystyy voittamaan ja karkottamaan itsekkyyden, voima, joka on siveellisen maailmankaikkeuden sähköttäjä, voima, johon verraten kaikki muut voimat ovat mitättömän heikkoja. Missä ikinä ihmisiä on elänyt, siellä on tämä voima valtaansa osottanut, ja vielä tänä päivänä, jos koskaan, on maailma sitä täynnänsä. Surkuteltava on sen ihmisen tila, joka ei sitä voimaa milloinkaan ole kokenut tai tuntenut! Katsokaa ympärillenne: aivan tavallisten miesten ja naisten keskuudessa, keskellä jokapäiväisyyden hyörinää, keskellä katuelämän hälinää ja kurjuuden lokaa on siellä täällä pimeys sen voiman väräjävien säteiden valaisemana. Silmät ummessa on vaeltanut se, joka ei tätä ole nähnyt. Mutta joka ympärillensä katsoo, hän voi nähdä, kuten Plutarchus sanoo, että „sielussa asustaa hyvyyden henki, joka ei ole luotu ainoastaan havaitsemaan, ajattelemaan ja muistamaan, vaan myös rakastamaan“.

Ja tämä kaikkien voimain voima, joka nyt menee hukkaan tai kehittyy kieroön suuntaan, sen me voisimme käyttää

vahvistaaksemme, kohottaaksemme ja jalostuttaaksemme yhteiskuntaa, jos vaan tahtoisimme, aivan niinkuin nykyään käytämme hyväksemme fyysillisiä voimia, joita ennen muinoin pidettiin amoastaan hävittävinä voimina. Meidän ei ole tekeminen mitään muuta kuin antaminen sille täysi vapautensa ja toimintalanssa. Se vääryys, joka synnyttää eriarvoisuutta itse elämän perusehdoissa; se vääryys, joka keskellä ylellisyyttä kiduttaa ihmisiä köyhyydellä, joka ehkäisee heidän ruumiinsa kehitystä, heitä henkisesti alentaa ja tekee siveellisesti raajarikoiksi; tämä vääryys se se yksin on esteenä yhteiskunnan sopusointuiselle elämälle. Sillä, „mikä ikinä jumalista lähtee, se on täynnänsä viisautta. Olemme luodut keskinäiseen yhteistoimeen, niinkuin jalat, niinkuin kädet, niinkuin silmäluomet, niinkuin ylä- ja ala-leuvan hammasrivit.“

On olemassa ihmisiä, jotka eivät voi milloinkaan saada päähänsä, että jokin parempi yhteiskunnallinen tila olisi mahdollinen kuin tämä nykyinen, — ihmisiä, jotka kuvailevat, että ajatus yhteiskunnasta, josta voitonhimo olisi poistettu, vankilat tyhjinä, yksityisedut yleisetuihin alistuneina, ja jossa ei kukaan enää koeta varastaa lähimmäiseltä eikä tätä sortaa, on muka ainoastaan mielikuvituksen tuotetta. Näitä tällaisia epäkäytännöllisiä haaveilijoita halveksivat sydämiensä pohjasta nuo käytännölliset jokapäiväisyyden miehet kaavamaisine aivoinensa, jotka eivät sano tunnustavansa muuta kuin olevia oloja. Mutta moiset ihmiset, vaikka jotkut heistä kirjottavat kirjoja, toiset ovat yliopiston professoreja, kolmannet saarnaavat kirkoissa, eivät oikeastaan lainkaan ajattele. Jos he olisivat tottuneet syömään sellaisissa ruokapaikoissa Lontoon ja Parisin laitaosissa, missä veitset ja haarukat ovat ketjuilla pöytään kiinnitetyt, niin he tietysti kohta päättäisivät ihmisellä olevan luonnollisen ja juurtuneen taipumuksen varastamaan niitä veitsiä ja haarukoita, joilla on aterioinut.

Kuvailkaamme hyvin kasvatettujen miesten ja naisten seuraa. He syövät. Ei kukaan riitele ruuasta, ei kukaan yritä saamaan enempää kuin naapurinsa, ei kukaan koeta anastaa tai

varastaa mitään. Päinvastoin koettaa jokainen tarjota naapurilleen ennenkuin ottaa itselleen, tarjota toisille parasta ja itse tyytyä huonompaan; ja jos joku osottaisi vähintäkään taipumusta tyydyttämään omaa ruokahaluaan ennen muita tai ensimmäisenä hyökkäisi pöytään tuodun ruuan kimppuun, niin häntä heti kohtaisi yleinen halveksiminen ja ylenkatse, joka raskas rangaistus pian opettaisi hänelle, kuinka ankarasti yleinen mielihope sellaista käytöstä tuomitsee.

Kaikki tuo on niin tavallista, ettei sitä edes huomata; sitä pidetään niin perin luonnollisena asiana. Ja kuitenkin ei ole ollenkaan luonnollisempaa, etteivät ihmiset ahnaile ruokaa ja juomaa, kuin etteivät he ahnaile rikkautta. He luonnostaan todella ahnailevatkin ruokaa, elleivät ole varmat siitä, että ruokaa tullaan jakamaan rehellisesti ja runsaasti, jotta jokainen saa kylläksensä. Mutta kun näin vaan menetellään, niin he heti lakkaavat ruokaa ahnailemasta. Ja samalla tavalla ihmiset nykyisissä yhteiskuntaoloissa ahnailevat rikkautta, koska jakoperusteet ovat niin vääriä, että sen sijaan kuin jokainen olisi varma saavansa riittävästi useat päinvastoin ovat varmat tulevansa kärsimään puutetta. Niinpä juuri tuo nykyisissä yhteiskuntalaitoksissa vallitseva sääntö että „hukka perii sen, joka viimeiseksi tulee“, sepä se synnyttääkin kilpailua, rikkauden taistelua, jossa kaikki rehellisyyden, armeliaisuuden, uskonnon ja tunteen kysymykset sotketaan jalkoihin; jossa ihmiset unohtavat omat sielunsa ja haudan partaalle asti kamppailevat tavottaakseen sellaista, mitä he eivät kuitenkaan voi ottaa mukaansa haudan tuolle puolen. Mutta jaon ollessa oikeana, jolloin kaikki ihmiset olisivat vapautetut puutteen pelosta, rikkaudenhimo katoaisi, aivan niinkuin hyvässä seurassa ei kukaan osota ruuan ahnehtimista.

Ensimmäiset Kalifornian linjan laivat olivat aina täpösen täynnä väkeä ja usein siellä nähtiin jyrkkä erotus ensi ja toisen luokan matkustajain käytöksessä, mikä seikka voi valaista tässä tarkotettua ihmisluonteen piirrettä. Ruokaa oli kylläksi sekä ensi että toisessa luokassa; mutta välikannella, jossa toisen luokan matkustajat söivät, ei oltu pidetty mitään huolta ruoka-

järjestyksen valvomisesta, ja seuraus oli se, että siellä piti ottaa ruoka väkiryynnäköllä. Sitä vastoin ensi luokan ruokailusalissa oli jokaisella paikkansa eikä kenenkään tarvinnut olla levoton. Siellä ei tapeltu annoksista, eikä senvuoksi mitään ruokaa mennyt hukkaan, niinkuin kävi toisessa luokassa. Erotus ei ollut niin paljon ensimmäisen ja toisen luokan henkilöjen luonteessa, vaan yksinkertaisesti tuossa mainitussa seikassa. Jos ensi luokan matkustajat olisi siirretty välikannelle, niin olisivat hekin rynnänneet ruuan kimppuun samalla ahneudella, ja jos välikannen matkustajat olisi siirretty alasalonkiin, olisivat he heti muutuneet siivoiksi ja kohteliaiksi. Sama asia toteutuisi yleensäkin yhteiskunnassa, jos vallitsevan väärän omaisuudenjaon sijaan otettaisiin käytäntöön oikea.

Otettakoon lukuun se tosiseikka, että on olemassa sivistynyttä, hienostunutta seuraelämää, jossa kaikki ra'at intohimot pidetään aisoissa ja jossa tuo ei tapahdu mistään pakosta, ei minkään lain voimasta, vaan ainoastaan yleisen mielipiteen vuoksi ja keskinäisen miellyttämisen nimessä. Jos se on mahdollista jollekin osalle yhteiskuntaa, niin se on myös mahdollista koko yhteiskunnalle. On olemassa yhteiskuntatiloja, joissa jokaisen on oltava aseella varustettuna, jokaisen oltava valmiina ase kädessä puolustamaan itseään ja omaisuuttaan. Jos olemme sellaisen tilan ohi päässeet, niin on meidän pääseminen vielä edemmäskin.

Voi kuitenkin väittää, että moinen köyhyyden ja sen kammon häviäminen tulisi laimentamaan ihmisten ponnistuksia; että ihmiset muuttuisivat pelkiksi vetelehtijöiksi, ja että moinen onnellinen yleisen hyvinvoinnin ja tyytyväisyyden tila tekisi lopun edistyksestä. Tuo on sitä vanhaa orjainomistajan puhetta, että ihmiset muka voidaan ainoastaan piiskalla pakottaa työhön. Ei mikään voi olla vähemmin totta.

Puutteenalaisuus voidaan poistaa, mutta toivomukset ja halut jäävät kuitenkin entiselleen. Ihminen on kyllästymätön eläin. Hän on vasta ikään alkanut tutkia ja maailma on avoinna hänen edessään. Jokainen hänen askeleensa avaa uusia näkö-

aloja ja herättää uusia toiveita. Hän on luova eläin; hän rakentaa, hän muokkaa, hän keksii, hän panee kokoon; ja mitä suurempaa työtä hän on tekemässä sitä suurempaan työhön hän vielä valmistuu. Hän on enemmän kuin vaan eläin. Millainen se järki lieneekin, joka on luonnon pohjana, varmaa on vaan, että sen kuvaksi on ihminen luotu. Höyrylaiva, jota huohottavat koneet vievät merien halki, on laadultaan, vaikkei kyllä samassa määrässä, kuitenkin samallinen luoma kuin valaskin, joka sen alla ui. Kaukoputki ja mikroskoopi — mitä ovatkaan ne muuta kuin varasilmiä, jotka ihminen on itse itsellensä tehnyt; ja eivätkö ne pehmeät kuteet ja ihanat värit, joihin naisemme pukeutuvat, vastaa niitä kaunisvärisiä sulkia, joita luonto on linnuille antanut? Ihmisen täytyy aina olla tekemässä jotain tai ainakin kuvailla jotain tekevänsä, sillä luova vietti kuohuu hänessä; se, joka ei muusta välitä kuin päivänpaisteessa venymisestä, ei ole mikään luonnollinen, vaan erikoinen ihminen.

Heti kun lapsi on päässyt jänteitensä hallitsemaan se alkaa laitella hiekkakakkuja tai pukea nukkeansa; hänen leikkinsä on ainoastaan vanhempien askartelemisen matkimista; jopa hänen hävittämishalunsaakin johtuu hänen toimintahalustansa, siitä mielihyvästä, että hän itse jotain aikaansaa. Ei ole oikeastaan olemassa mitään sellaista kuin hovin tavottamista vaan pelkän hovin vuoksi. Huvitkin huvittavat meitä ainoastaan mikäli ne antavat oppimista tai tekemistä tai ainakin näyttävät sitä antavan. Heti kun ne lakkaavat olemasta tekemisissä tiedonhalumme tai luovan taiteemme kanssa, eivät ne enää kiinnitä mieltämme. Romaaninlukijan innostus katoa, jos hänelle edeltäpäin kerrotaan kuinka tuo romaani päättyy; epätietoisuus, miten pelissä käy, ja myös pelaamisen taito se se saa kortinlyöjän „tappaamaan aikaa“ sekottelemalla pieniä pahvipalasia. Mässäykset Versailles'sa olivat ihmisolennoille mahdolliset ainoastaan sen vuoksi, että kuningas kuvaili niiden kuuluvan hänen hallitustoimiinsa, ja hovilaiset tavottelivat niiden avulla uusia kunniavirkoja ja uusia eläkkeitä. Henkilöillä, jotka elävät niin sanottua suurmaailman elämää ja antautuvat sen huvituksiin, on varmaan

jotain muuta näköpiirissä kuin pelkästään tuo elämä, sillä muutoin he kuolisivat ikävään; he voivat sitä kestää ainoastaan toivoen sen avulla pääsevänsä johonkin yhteiskunnalliseen asemaan, saavansa „tuttavuuksia“ tai hankkivansa tulevaisuuden mahdollisuuksia lapsilleen; jos ihminen suljetaan neljän seinän sisäpuolelle ja häneltä kielletään kaikki työ, niin hän joko kuolee tai kadottaa järkensä.

Työ ei semmoisenaan ole ihmiselle vastenmielistä, luonnollinen ponnistusten välttämättömyys ei ole mitään kirousta; mutta sitä on kyllä sellainen työ, joka ei mitään tuota, ja sellainen ponnistus, josta ei voi nähdä mitään tulosta lähtevän. Ahertaa aamusta iltaan ja päivästä päivään ja kuitenkin ansaita vaan niukimman toimeentulonsa, se on todellakin kovaa; se muistuttaa sitä rangaistusta, jossa ihminen pannaan ammentamaan vettä, ettei hän hukkuisi, tai polkemaan pyörää, ettei hän musertuisi. Tällaisesta pakosta vapautuneina ihmiset tekisivät työtä vaan innokkaammin ja paremmin; sillä silloin he työskentelisivät taipumustenta mukaisesti; silloin he todellakin alkaisivat huomata tekevänsä jotain sekä itsensä että muiden hyväksi. Oliko Humboldtin elämä laiskan elämää? Eikö Franklin löytänyt mitään tekemistä, jätettyään kirjapainotyön, kylläksi varakkaana, jotta saattoi tulla toimeen? Kuuluuko Herbert Spencer joutilaitten joukkoon? vai maalasiko Michel Angelo ruuan ja vaatteiden vuoksi?

Sitä työtä, joka parantaa ihmiskunnan tilaa, sitä työtä, joka laajentaa tietopiiriä, kartuttaa hengen voimaa, rikastuttaa kirjallisuutta, kohottaa ajatusta, sitä työtä ei tehdä toimeentulon saamisen vuoksi. Se työ ei ole mitään orjain työtä, joita vie työhön joko herransa piiska tai eläimen pakko. Sitä tekevät ihmiset, jotka ovat siihen ryhtyneet sen itsensä vuoksi, eikä enemmän syötävää ja juotavaa saadakseen, tai paremmin pukeutuakseen tai komeammin elääkseen. Yhteiskunnassa, josta köyhyys olisi poissa, saisi tällainen työ tavatonta vauhtia.

Olen taipuvainen ajattelemaan, että ehdottamani maakoron takavarikkoon ottaminen synnyttäisi kaikkialla, missä suuria kapi-

taaleja tarvittaisiin, ko-operatiivisen työjärjestelmän, tuotantoyhtiöitä, koska tasaisempi omaisuuden jakautuminen pyrkisi tekemään kapitaalinomistajan ja työmiehen samaksi henkilöksi. Mutta onko asianlaita todella tällainen, sitä ei ole nyt tärkeä ratkaista. Puhtaasti koneellisen työn raskaus häviäisi. Työpalkat olisivat liian korkeita ja työn saamisen tilaisuus liian helppo, että kukaan olisi enää pakotettu tukahuttamaan tai tappamaan itsessään luontonsa korkeampia taipumuksia, vaan jokaisessa ammatissa järki pääsisi kättä tukemaan. Karkeampikin työ tulisi miellyttävämmäksi, eikä nykyisen tuotannon pyrkimys työnjakoon toisi mukanaan mitään yksitoikkoisuutta tai vaikuttaisi mitään yksipuolisuutta työmiehen kykyjen kehityksessä; sillä lyhyen työajan, sopivan vaihtelun ja henkisen ja ruumiillisen työn vuorottelun vuoksi työ paljon helpottuisi. Seurauksena olisi nyt hukkaan menevien tuotantovoimien käytäntöön ottaminen, nykyisten perin vaillinaisesti käytettyjen tietojen täysi käytännöllinen soveltaminen, vieläpä syntyisi työn suuremman liikkuvaisuuden ja heränneen henkisen toiminnan vuoksi uusia aloitteita tuotannon alalla, joista meillä näinä päivinä ei voi olla vielä aavistustakaan.

Sillä niistä kaikista äärettömistä tappioista, joita yhteiskunnan nykyiset laitokset tuovat mukanaan, on henkisten voimain häviö suurin. Kuinka äärettömän pieniä ovatkaan yhä vielä nuo sivistyksen edistämiseksi vaikuttavat voimat verrattuina niihin voimiin, jotka toimettona uinuvat. Kuinka vähän ajattelijoita, keksijöitä, löytöretkeilijöitä, järjestäjiä onkaan verrattuna ihmiskunnan suuruuteen! Ja kuitenkin sellaisten miesten alkua syntyy runsaasti maailmaan, vaikka olot sallivat ani harvoin kehittyä. Ihmisten keskuudessa on äärettömän paljon erilaisuuksia taipumuksissa ja kyvyissä, aivan niinkuin ruumiillisissa elimistöissä on niin paljon eroavaisuuksia, ettei ole kahta ihmistä, joita ei voisi aivan helposti erottaa toisistaan. Mutta olen tullut myös siihen käsitykseen, ettei luonnonlahjain erilaisuus ole suurempi kuin erilaisuus ruumiin koossa tai ruumiin voimissa. Suurten miesten elämäkertaa tarkastellessa ei voi

olla huomaamatta, kuinka vähän usein olisi tarvittu, ettei noista miehistä olisi saatu mitään kuulla. Jos Caesar olisi syntynyt köyhälistön lapsena, jos Napoleon olisi syntynyt maailmaan joku vuosi aikaisemmin, jos Kolumbus olisi antautunut kirkolliselle alalle eikä merimieheksi, jos Shakespeare olisi joutunut suutarin tai nokikolarin oppiin, jos Newtonin olisi kohtalo pannut maanviljelijän raskaaseen työhön ja oppiin, jos tohtori Adam Smith olisi syntynyt kaivostyömiesten keskuudessa tai Herbert Spencer ollut pakotettu ansaitsemaan leipäänsä tehtaalaisena, — mitä olisivat silloin heidän luonnonlahjansa heitä hyödyttäneet? Mutta — väitettäne tähän — silloin olisi syntynyt toinen Caesar, toinen Napoleon, toinen Kolumbus, Shakespeare, Newton, Smith tai Spencer. Se on totta. Ja se näyttää, kuinka hedelmällinen inhimillinen luontomme on. Niinkuin tavallinen työmehiläinen voi tarvittaissa muuttua kuningatarmehiläiseksi, niin nousee tavallinen ihminen, kun olosuhteet ovat siihen sopivia, sankariksi tai johtajaksi, oppineeksi tai opettajaksi, tietäjäksi tai pyhimykseksi. Niin laajalle alalle on kylväjä siemenensä kylvänyt, niin väkevä on kasvun voima, joka panee itämään ja tuleentumaan. Mutta voi kivikkoa, voi lintuja, voi orjantappuroita! Kun yksi ainoa pääsee kehittymään täyteen suuruuteensa, kuinka monta tuleekaan ehkäistyksi, kuinka monta kasvaakaan väärään suuntaan!

Sisällinen tahtomme on tietoisuuden lopullinen tuote. Ja kuitenkin, kuinka vähän parhaintemme joukossa, heidän tiedoissaan ja asemassaan, jopa heidän luonteessaan onkaan mitään sellaista, mitä voisi sellaisenaan lukea heidän omaksi ansiokseen; ja kuinka paljon onkaan siinä vierasta vaikutusta, joka on heidät muodostanut! Onko olemassa viisasta, sivistynyttä, järkevää tai voimakasta miestä, joka sisällistä elämäänsä katsellessaan ei stoilaisen keisarin tavalla kiittäisi jumalia niistä hyvistä esimerkeistä, joita hän silloin tällöin on saanut nähdä, niistä jaloista ajatuksista, joista hän oli päässyt tietämään ja niistä sopivista tilaisuuksista, jotka olivat hänelle tarjoutuneet? Missä on se avosilmäinen mies, joka tultuaan elämän keskipäivään ei olisi joskus puolestaan lausunut samaa ajatusta kuin

sanoi hurskas englantilainen nähdessään pahantekijää vietävän hirsipuuhun: „ellei olisi Jumalan armoa, niin minuakin noin vietäisiin.“ Mitä voi perinnöllisyys ulkonaisten olosuhteiden rinnalla! Me osotamme ihmistä ja sanomme hänen olevan tuloksen Europan tuhatvuotisesta edistyksestä, ja osotamme toista, joka on tulos Kiinan tuhatvuotisesta liikkumattomuudesta; ja kuitenkin, jos joku kaukaasilaisrotuinen lapsi alaikäisenä jätettäisiin keskelle Kiinaa yksinomaan kiinalaiseen hoitoon, niin se muuttuisi kokonaan ympäristönsä mukaisesti, puhuisi samaa kieltä, ajattelisi samoja ajatuksia, osottaisi samaa makua eikä häntä erottaisi kiinalaisesta muu kuin silmäkulmain muoto ja ehkä tukan väri. Jos lady Vere de Vere olisi otettu kätkeystään, viety johonkin kurjuuden pesään elätettäväksi, niin nähdäänpä, saisiko sadan kreivin veri hänestä muodostumaan hienoa ja sivistynyttä naista?

Puutteenalaisuuden ja sen kammon poistaminen, lepohetkien, viihtymisen ja riippumattomuuden, elämän siisteyden ja sievyyden toimittaminen, tilaisuuden hankkiminen henkiseen ja siveelliseen kehitykseen kaikille luokille olisi samaa kuin veden johtaminen erämaahan. Hedelmätön hietikkö pian peittyisi tuoreeseen vehreään, ja ne kuivat paikat, joista elämä oli näyttänyt karkotetulta, varjoutuisivat ennen pitkää tuuheviin puihin, joiden oksilla linnut laulaisivat. Nyt kätkössä olevat kyvyt ja salatut hyveet pääsisivät esille rikastuttamaan ihmiselämää, tekemään sitä täyteläisemmäksi, onnellisemmaksi, jalommaksi. Sillä pyöreiden ihmisten joukossa, jotka pakotetaan sopimaan kolmikulmaisiin reikiin, ja kolmikulmaisten ihmisten joukossa, jotka pakotetaan sopimaan pyöreisiin reikiin, ihmisten joukossa, jotka tuhlaavat voimansa rikkauden tavotteluun, ja toisten ihmisten joukossa, joista tehtaissa tehdään koneet ja pakon ajamina kytetään aurankurkeen tai verstaan penkkiin; lasten joukossa, jotka kasvavat loassa, pahanteoissa ja tietämättömyydessä, kaikkien niiden joukossa on ensi luokan kykyjä, mitä loistavimpia luontaisia taipumuksia. Tarvitaan vaan mahdollisuuksia niiden kaikkien saattamiseksi päivänvaloon.

Ajateltakoon kaikkia kehityksen mahdollisuuksia yhteiskunnassa, joka sellaisia tilaisuuksia kaikille tarjoisi. Jätämme mielikuvituksen asiaksi suorittaa taulun maalaus; sen värit ovat liian ihania sanoin kuvattaviksi. Ajateltakoon vaan sitä siveelistä kohoamista, sitä henkistä toimeliaisuutta, sitä yhteiskunnallista elämää, joka siitä seuraisi. Otettakoon huomioon, kuinka jokaisen valtion jäsenet ovat tuhansien tekojen ja tointen kautta toistensa kanssa yhteydessä, ja kuinka nykyisissä oloissa nekin harvat onnelliset, jotka seisovat yhteiskunnallisen pyramiidin huipulla, saavat kärsiä heidän alaisiensa keskuudessa vallitsevan köyhyyden, tietämättömyyden ja alennuksen tähden, vaikeivät he ehkä aina olekaan asiasta selvillä. Ajateltakoon kaikkea tätä, ja sanottakoon sitten, eikö minun ehdottamani uudistus olisi todelliseksi eduksi jokaiselle, jopa isoimpainkin tilain haltijoille? Eikö oltaisi lasten tulevaisuudesta varmempia, jos heille kuoltuansa ei jäisi ropoakaan tällaisessa yhteiskunnassa, kuin jos heille jäisi suuri perintö nykyisessä yhteiskunnassa? Jos moinen yhteiskunta todella jossain sijaitsisi, eipä annettaisi vähiä rahoja sinne pääsemiseksi; eiköhän siihen tarkotukseen annettaisi vaikkapa koko omaisuuttakin?

Olen nyt seurannut yhteiskunnallista heikkoutta ja sairaloisuutta sen lähteille asti. Olen osottanut parannuskeinon. Olen todistanut jokaisen kohdan ja käsitellyt jokaista mahdollista vastaväitettä. Mutta ne ratkaistavat kysymykset, joita olemme tarkastelleet, niin suuria kuin ovatkin, johdattavat vieläkin suurempiin, johdattavat suurimpiin kysymyksiin, mitä ihmishenki suinkin voi käsitellä. Tahdon siis pyytää sitä lukijaa, joka on minua tähän asti seurannut, seuraamaan vieläkin kauemmas, vieläkin ylemmille aloille kanssani noustakseen. Mutta pyydän häntä tällöin samalla muistamaan, etten tähän kirjaan määrättyllä ahtaalla alalla voi tyhjentävästi käsitellä niitä kysymyksiä, jotka esille pyrkivät. Voin ainoastaan viittaamalla kosketella muutamia ajatuksia, jotka ehkä antanevat aihetta jatkettuun ajatteluun.

KYMMENES KIRJA.

Inhimillisen edistyksen laki.

1 LUKU.

Vallitseva inhimillisen edistyksen teoria; sen vaillinaisuus.

Jos saavuttamamme johtopäätökset ovat oikeita, niin ne sopivat yhteen myöskin korkeamman, yleisemmän lain kanssa.

Saattakaamme siis tutkistelumme uuden näkökannan alaiseksi, katsahtakaamme siihen korkeammalta paikalta, josta laajempi taivaanranta avautuu. Kysymme:

Mikä on inhimillisen edistyksen laki?

Tähän kysymykseen, joka sekä välillisesti että välittömästi koskettelee muutamia kaikkein korkeimpia ihmisjärjen ratkaistavana olevia arvotuksia, minä en lainkaan uskaltaisi ottaa vastatakseni, erittäinkään sitä vähäistä tilaa hyväkseni käyttäen, minkä voin sille omistaa, — ellei se olisi välttämätöntä kaiken edellä sanomani vuoksi. Ovatko ne päätelmät, joihin olemme tulleet, sopusoinnussa vai ristiriidassa ihmiskunnan kehitystä hallitsevan suuren lain kanssa?

Mikä on tämä laki? Meidän on löytäminen vastaus tähän kysymykseen; sillä vaikka vallitseva viisaustiede myöntääkin sellaisen lain olemisen, niin ei se kuitenkaan anna siihen mitään

sen tyydyttävämpää selitystä kuin minkä vallitseva taloustiede on antanut köyhyyden kukoistamisesta keskellä lisääntyvää rikkautta.

Pysymme mikäli mahdollista saavutettujen kokemusten vankalla maaperällä. Onko ihminen asteettain eläimestä kehittynyt vai ei, sitä kysymystä ei tässä ole pakko selvittää. Kysymys ihmisestä sellaisena kuin me hänet tunnemme ja kysymys ihmisen alkuperästä voivat olla hyvinkin läheisessä yhteydessä, mutta ainoastaan edellisen valossa voidaan jälkimäisen perille päästä. Tuntemattomasta emme voi tehdä päätelmiä tunnettuun nähden. Ainoastaan sellaisista tosiseikoista, joista olemme tietoisia, voimme päätellä asioista, jotka ovat olleet ennen tietoisuuttamme.

Olipa ihminen saanut alkunsa miten tahansa, emme hänestä kuitenkaan tiedä minkään muun laisena kuin millaisena hän juuri nyt on. Mitään kertomusta tai jälkeä hänestä joltain alhaisemmalta asteelta kuin millä vielä tänäkin päivänä voimme nähdä villien metsänasukkaiden olevan, ei ole olemassa. Mikä se silta lienee ollutkin, jota myöten ihminen on tullut sen suuren kuilun ylitse, joka nyt erottaa häntä eläimestä, ei siitä sillasta ole enää olemassa jälkeäkään. Meille tunnettujen, alhaisimmalla asteella olevien villien ja korkeampien eläinten välillä on olemassa ehdoton erotus; ei ainoastaan asteellinen, vaan laadullinenkin erotus. Monia ihmisen luonteen mukaisista ominaisuuksista, toimintatavoista ja tunteista tavataan myös eläimellisillä olennoilla; mutta seisoipa ihminen kehityksessään kuinka alhaalla tahansa, niin on hänellä aina ollut eräs ominaisuus, jommoisesta eläin ei osota pienintäkään jälkeä, eräs selvästi näkyvä ja sittenkin melkein määrittelemätön ominaisuus, joka tekee hänet mahdolliseksi loppumattomaan kehitykseen — tekee hänet *edistyväksi* eläimeksi.

Majava rakentaa itselleen vesisulkua, lintu pesää ja mehiläinen kiteitä; mutta silloin kuin majavan sulut, linnun pesät ja mehiläisten kennot aina rakennetaan samojen piirustusten mukaan, kehittyy ihmisasumus lehti- ja risukodasta komeiksi,

kaikilla mukavuuksilla varustetuiksi palatseiksi. Koira pystyy johonkin määrään yhdistämään syyn ja vaikutuksen käsitteitä, ja sille voi opettaa joitakuita temppuja; mutta koiran taipumukset eivät tässä suhteessa ole niinä ajanjaksoina, joiden kuлуessa se on ollut ihmisten parissa, vähimmässäkään määrässä enentyneet, ja sivistyneen maailman koira ei ole missään suhteessa viisaampi tai täydellisempi kuin harhailevan metsäläisen koira. Emme tiedä mistään koirasta, joka käyttäisi vaatteita, keittäisi ruokaansa, valmistaisi työ- tai sota-aseita, kesyittäisi ja ruokkisi muita eläimiä, joita käyttäisi ravintonaan tai puhuisi lauserakenteista kieltä; jotavastoin ei ole missään muualla kuin vanhoissa saduissa tavattu ihmisiä, joilta nämä tunnusmerkit puuttuisivat. Se on: missä ikinä ihmistä löytyy, siellä hän näyttää taipumusta täydentämään mitä luonto on hänelle antanut sillä, mitä hän itse itsellensä tekee; ja ihmisen onkin luonto verrattain niin heikoilla ruumiinvoimilla varustanut, että paitsi Tyyneen valtamen pikku saaria, on tuskin paikkaakaan maailmassa, jossa hän voisi tulla toimeen ilman tätä kykyä.

Kaikkialla ja kaikkina aikoina ilmenee ihmisessä tämä kyky, kaikkialla ja kaikkina aikoina niin pitkälle kuin tietomme ulottuvat, on ihminen tätä kykyä myös hyväksensä käyttänyt. Ainoastaan eri *määrissä* on tätä tapahtunut. Yksinkertaisen kanotin ja höyrylaivan välillä, bomberangin ja makasiinikiväärin välillä, karkeasti kirvestettyjen epäjumalankuvien ja Kreikan taiteen eloa henkivän marmorin välillä, metsänasukkaan tietopiirin ja nykyisen tieteen välillä, intialaisen alkuasukkaan ja valkean uutisasukkaan välillä, hottentottinaisen ja ylimysmaailman kunnottaren välillä on tavaton erotus olemassa.

Tämän kyvyn käyttämisen määrän ei voi sanoa riippuvan eroavaisuudesta luonnollisten taipumusten määrässä; nykyajan edistyneimmät kansat olivat vielä meidän historiamme aikana villejä, ja me tapaamme suuria eroavaisuuksia samastakin alkuperästä lähteneitten kansojen välillä. Yhtä vähän voi eroavaisuutta lukea yksistään ympäröivän luonnon vaikuttamaksi; monia taiteiden ja tieteiden muinaisia kehtopaikkoja hallitsevat nyt

raakalaiskansat; ja usein kasvaa muutamien vuosien kuluessa suuria kaupunkeja villien heimojen entisille metsästysalueille. Kaikki nämä erilaisuudet riippuvat silminnähtävästi yhteiskunnallisesta kehityksestä. Ihmisen on mahdotonta kehittyä alkuperäistä astettaan ylemmäs muulla tavalla kuin elämällä läheisessä yhteydessä muiden ihmisten kanssa. Kaikki nämä edistysaskeleet ihmisen kyvyssä ja oloissa sisältyvät siis sivistyksen käsitteeseen. Ihmiset kehittyvät sen mukaan kuin sivistyvät, se on: sen mukaan kuin oppivat yhteistoimintaan järjestyneessä yhteiskunnassa.

Mikä on tämän edistyksen laki? Mikä yleinen periaate on pohjana niille eri sivistyselämän asteille, joille eri yhteiskunnat ovat päässeet? Mistä oikeastaan riippuu sivistyksen edistyminen, niin että voimme eri yhteiskunnallisista laitoksista sanoa, että toiset niistä sitä auttavat toiset eivät, tai voimme selittää, miksi joku laitos tai asiointila, joka eräänä aikana sitä auttoi, toisena aikana sitä ehkäisee?

Vallitsevana mielipiteenä on tässä kysymyksessä nykyään se, että sivistyksen edistyminen riippuu kehityksestä eli *evoluutionista*, jonka kuluessa ihmisen kyvyt kasvavat ja hänen ominaisuutensa kehittyvät samantapaisista syistä kuin ovat ne, joita mainitaan selitettäessä lajien syntyä, nimittäin: kelvollisinten elämäänjääminen ja saavutettujen taipumusten periytyminen.

Että sivistys on kehitystä; että se Herbert Spencerin sanoja käyttäksemme on edistymistä epämääräisestä, yhteyttä vailla olevasta yhtäläisyydestä määrättyyn, keskinäisessä yhteydessä olevaan erilaisuuteen, siitä ei ole mitään epäilystä; mutta tämä kaava ei toki ole mikään selitys tai mikään niiden syiden esitys, jotka edistystä auttavat taikka ehkäisevät. En voi sanoa sisältyvätkö kaikki nämä syyt todellakin Herbert Spencerin laajoihin yleistyksiin, joiden tarkoituksena on selittää kaikki ilmiöt aineen ja voiman käsitteillä; mutta tieteelliseltä kannalta katsoen ei kehitysoppi ole vielä lopullisesti tätä kysymystä ratkaissut, tai on se synnyttänyt tai ehkä paremmin sanoen antanut pontta sellaiselle mielipiteelle, joka ei pidä yhtä tosiseikkain kanssa.

Tavallinen käsitys edistyksestä on minun mielestäni hyvin sen arvostelun näköinen, jolla rahamies luonnollisesti arvostelee epätasaista omaisuuden jakautumista. Hänen teoriansa, jos hänellä yleensä mitään teoriaa on, on se, että jolla vaan on kylläksi tarmoa ja kykyä, se kyllä voi hankkia itselleen tarpeeksi rahoja, ja syynä köyhän ja rikkaan väliseen erotukseen ei ole mikään muu kuin taitamattomuus, laiskuus ja tuhlaavaisuus. Aivan samalla tavalla on tapana selittää syyksi sivistyksen erilaisuuteen se, että ihmisten taipumukset ovat erilaisia. Sivistyneet rodut sanotaan olevan etevämpiä rotuja, josta etevämyydestä heidän edistyksensä muka riippuukin, juuri niinkuin englantilaisten mielestä syynä englantilaisten voittoihin on ollut englantilaisten luonnollinen etevämyys sammakonsyöjien ranskalaisten rinnalla; ja niinkuin vielä meidänkin päivinämme amerikalaiset tavallisesti kuvailevat, että kansanvaltainen hallitusmuoto, suurempi kekseliäisyys ja paremmat yhteiskunnalliset olot heidän maassansa ovat seurauksia „Yankeerodun älykkyydestä ja tarmosta.“

Niinpä siis, aivan samoin kuin tämän tutkimuksemme alussa tarkastamamme ja kumoamamme taloustieteelliset opit näyttivät olevan sopusoinnussa ihmisten yleisten käsitysten kanssa, joiden mukaan kapitalistit muka maksavat työpalkkoja ja kilpailu alentaa niitä; aivan samoin kuin me näimme Malthuksen teorian olevan sopusoinnussa sekä rikkaiden että köyhän keskuudessa vallitsevien ennakkoluulojen kanssa, juuri samoin on edistyksenkin teorian selitys, että siinä muka ilmenee asteettainen rodun paraneminen, ollut sopusoinnussa yleisen käsityksen kanssa, jonka mukaan erotukset sivistyksessä riippuvat rotu-erotuksista. Tuo selitys on antanut yhteyttä ja tieteellisyyttä jo ennestään vallinneille mielipiteille. Sen ihmeellinen leveneminen niistä ajoista asti, jolloin Darwin lahjotti maailmalle teoksensa „Lajien synnystä“, ei ole niin paljon vallotusta kuin assimilatsionia.

Sen mielipiteen mukaan, joka nykyään vallitsee ajatusmaailmassa, ajaa taistelu olemassa olostä, mikäli se terästyy, ihmisiä yhä uusiin ponnistuksiin ja keksintöihin. Ihminen täy-

dellisentyy. Tämä täydellisentymisen ja täydellisentymisen kyky säilyy perinnöllisen siirtymisen kautta ja saa lisätukea erittäin siitä, että kelvollisimmalla ja täydellisimmällä yksilöllä on suurempi taipumus kuin muilla yksilöillä elämään ja lisääntymään, sekä myös siitä, että kelvollisimmilla ja täydellisimmillä suvuilla, kansallisuuksilla tai roduilla on taipumus voittaa taistelussa muiden yhteiskuntaryhmäin kanssa. Tämän teorian mukaan selitetään erotukset ihmisen ja eläimen välillä samoin kuin erotukset kansain suhteellisessa edistyksessä, ja tehdään sitä yhtä suurella luottamuksella ja melkein yhtä yleisesti, kuin joku aika sitten samat ilmiöt selitettiin erikoisen luomistyön ja Jumalan välittömien toimien tulokseksi.

Tämän teorian käytännöllinen tuote on jonkinlainen toivehikas fatalismi, kohtaloon luottaminen, jota nykyinen kirjallisuus on täynnänsä¹⁾. Edistys on tämän mielipiteen mukaan tulos voimista, jotka hitaasti, alituisesti ja varmasti tekevät työtä ihmisen kohottamiseksi. Sota, orjuus, tyrannius, taikausko, nälänhätä, rutto, köyhyys ja kurjuus, jotka kalvavat nykyaikaista sivistystä, ovat juuri niitä vaikuttavia syitä, jotka pakottavat ihmiskuntaa eteenpäin, heittämällä pois heikompia tyyppejä ja antamalla leviämisen mahdollisuutta väkevämmille; ja perinnöllisyys on se voima, joka säilyttää saavutettuja edistyiä,

¹⁾ Puolitieteellisessä tai melkein kansantajuudessa muodossa on tämä mielipide saanut vilpittömimmän ja senvuoksi ehkä parhaan ilmaisuksensa Vinwood Readen teoksessa *Martyrdom of Man* (Ihmisen marttyrius). Tämä kirjailija on merkillisen elävä ja voimakas. Kirja esittää oikeastaan edistyksen historiaa tai sen syitten ja vaikutusten tutkimusta ja ansaitsee se lukemista elävien kertomustensa vuoksi, mitä muuten tekijän filosofisesta yleistämiskyvystä ajateltaneekin. Kirjan nimen ja sen sisällön suhteesta saa käsityksen loppusanoista: „Minä annan maailman historialle ihmeellisen, mutta todenperäisen nimityksen — *Ihmisen marttyrius.*” Ihmiskuntaa on jokaisessa sukupolvessaan vainottu ja piinattu, jotta jälkeentulevaiset hyötyisivät sen kärsimyksistä. Menestyksemme perustuu menneisyyden tuskiin. Onko siis vääryyttä siinä, että myös meidän on kärsiminen jälkeläistemme hyväksi.“

jotka sitten ovat perustuksena uusiin edistykseen. Yksilö on tulos muutoksista, jotka täten ovat leimautuneet ennen eläneiden yksilöjen pitkään sarjaan ja kulkeneet perintönä toiselta toiselle, ja yhteiskunnalliset laitokset saavat muodostuksensa niistä yksilöistä, joista yhteiskunta on kokoon pantu. Tästä näkee, että puheenalainen teoria on, kuten Herbert Spencer sanoo,¹⁾ radikaali paljon suuremmassa määrässä kuin tavallinen radikaalisuus voi aavistaakaan, koska se puhuu muutoksista ihmisen sisällisessä luonnossa; mutta samalla se myös on „paljon konservatiivisempi kuin mikään konservatiivisuus voi aavistaa“, koska se antaa merkitystä ainoastaan noille hitaille muutoksille ihmisluonnossa. Opettakoot filosofit, että moinen näkökanta ei vähennä velvollisuutta työskentelemään epäkohtain poistamiseksi — aivan kuin nekin jumaluusoppineet, jotka omaksuivat predestinationsionin, „armovaalin“, kuitenkin vaativat kaikkia taistelemaan iankaikkisen autuutensa eteen; mutta niinkuin asiaa tavallisesti ymmärretään, on oppi lopultakin fatalismia: „teimmepä mitä tahansa, jumalien myllyt jauhavat jauhamistaan, välittämättä meidän avustamme tai vastustuksestamme.“ Mainitsen tästä ainoastaan valaistakseni erästä mielipidettä, joka, kuten minusta näyttää, leviää yhä kasvavalla vauhdilla ja tunkeutuu kansanjoukkojen ajatustapoihin; mutta en tee sitä suinkaan senvuoksi, että totuuden perille pyrittäissä muka pitäisi ottaa tuo mielipide varteen. Vallitsevana ajatuksena sivistyksestä katson siis edelleen olevan: että sivistys on niiden voimien luoma, jotka mainitulla tavalla vaikuttaen hitaasti muuttavat ihmisen luonnetta, kehittävät ja kohottaen hänen ominaisuuksiaan; että erotus sivistyneen ja metsäläisen välillä on pitkällisen rotukasvatuksen tuote, mikä on ainiaaksi lyönyt leimansa edellisen henkiseen olentoon, ja että tämä kehitys pyrkii yhä edelleen kohoamaan ja johtamaan yhä korkeampaan ja korkeampaan sivistykseen. Olemme päässeet siihen, että edistys näyttää ikäänkuin luonnonomaiselta meille ja tulevaisuudessa olemme varmaan näkevi-

¹⁾ „The Study of Sociology — Loppulause.

nämme vielä suurempia edistyksiä; ovatpa jotkut meistä vakutetut siitäkin, että tiede on lopulta valmistava ihmisille kuole mattomuuden ja tekevä mahdolliseksi mieskohtaisesti pistäytymään kiertotähdissä, jopa kiintotähdissäkin, ja vihdoin ominpäin luomaan aurinkoja ja tähtijärjestelmiä.¹⁾

Mutta tulematta tähtiin asti kohtaa tämä edistysteoria, joka edistyvässä yhteiskunnassa näyttää meistä niin luonnolliselta jo tämän matoisen maankin päällä todellisia ristiriitaisuuksia. Vai mitä on ajatteleminen tuosta ihmeellisestä liikkumattomien, kivettyneiden sivistysmuotojen ilmiöstä? Enimmillä ihmisillä ei ole vielä tänäkään päivänä mitään käsitystä edistyksestä; enimmäkseen nykyajan ihmisistä näkevät ihmiskunnan täydellisyyttä ainoastaan menneisyydessä, (samoin kuin myös meidän esi-isämme näkivät sen menneisyydessä). Erotusta sivistyneen ja metsäläisen välillä käy ehkä selittäminen sen teorian avulla, että jälkimäinen on vielä niin vähän kehittynyt, jotta hänen edistykseen tuskien vielä voidaan havaita; mutta kuinka siihen teoriaan nojautuen, että sivistys on yleisten ja alituisesti kasvavien syiden tuote, voidaan selittää niitä sivistysmuotoja, jotka määräkohtaan kehittyttyään ovat liikkumattomiksi pysähtyneet? Hindulaisiin ja kiinalaisiin nähden emme voi sanoa niinkuin metsäläisiin nähden, että etevämmyytemme on seuraus pitemmästä kasvatuksesta; että me edustamme ikäänkuin luonnon täysikäisiä, josta vastoin he ovat vielä lapsuuden tilassa. Hindulaiset ja kiinalaiset olivat sivistyneitä jo silloin kuin me vielä olimme metsäläisiä. Heillä oli suuria kaupunkeja, ylimmilleen järjestyneitä ja mahdollisia hallituksia, heillä oli kirjallisuutta, filosofisia kouluja, hienostuneita tapoja, jotenkin laaja työnjako, suuri kauppa ja kehittyneitä ammatteja, silloinkuin meidän esi-isämme olivat vielä raakoja kulkurikansoja, jotka asuivat eläinnahoista kyhättyissä teltoissa eivätkä kehityksestä tienneet lainkaan enemmän kuin amerikalaiset intiaanit. Sillaikaa kuin me olemme kehittyneet tästä metsäläistilasta nykyisen vuosisatamme sivistykseen,

¹⁾ Vinwood Reade, *„The Martyrdom of Man.“*

ovat he puolestaan pysähtyneet liikkumattomiksi paikoilleen. Jos edistys on määrättyjen, välttämättömien ja ikuisten lakien tuote, jotka johtavat ihmiskuntaa eteenpäin, kuinka voimme silloin selittää tuon tosiseikan?

Muuan tämän kehitysopin paraimmista yleistajuisista esittäjistä, Walter Bagehot, teoksessaan „Physics and Politics“, myöntää tämän vastaväitteen tärkeyden ja koettaa seuraavalla tavalla siihen vastata: Ensimmäinen ehto ihmisen sivistyttämiseksi on hänen kesyttämisensä — saattaminen elämään yhdessä muiden ihmisten kanssa, lakia tunnustaen. Tästä syntyy lakien ja tapojen „kerros“, joka vahvistumistaan vahvistuu luonnollisen valinnan kautta, ja näin koossa pysyvät kansat ovat etevämmät niitä, jotka eivät ole siten yhdistetyt. Mutta tämä tapojen kerros tulee vihdoin liian vahvaksi ja kovaksi voidakseen enempää kehittyä, ja niin on jatkuva edistys mahdollinen ainoastaan mikäli sattuu seikkoja, jotka tätä „kerrosta“ jonkun verran pehmittävät ja siten saavat aikaan parannuksille välttämättömän vapauden ja notkeuden.

Tämä selitys, jota Bagehot itsekkin sanoo antavansa vähän epäillen, saattaa minun mielestäni koko teorian häilymään. Mutta asiasta ei ole tarpeen sen enempää puhua, koska selitys nähtävästi onkin sopusoinnussa tosiseikkain kanssa.

Sen jähmettymis-taipumuksen, josta Bagehot puhuu, täytyisi näyttäytyä jo hyvin aikaisessa kehityskaudessa, ja hänen mainitsemansa esimerkit ovatkin melkein kaikki otetut metsäläis- tai puolimetsäläiselämästä. Nyt ovat kuitenkin nuo pysähtyneet sivistysmuodot kulkeneet pitkän tien ennenkuin ovat pysähtyneet. On täytynyt olla aika, jolloin ne, verrattuina villien tilaan, ovat olleet hyvin edistyneitä ja sentään olivat vielä taipuvaisia uusiin muotoihin, vapaita ja edistyshaluisia. Pysähtyneet sivistysmuodot ovat pysähtyneet kohtaan, joka tuskin missään suhteessa on alempana, vaan päinvastoin monessa suhteessa etempänä euro-palaista sivistystä kuudennellatoista tai ainakin viidennellättoista vuosisadalla. Mutta siihen asti ei pysähtymistä siellä huomattu; ihmiset keskustelivat ja väittelivät, rakastivat uudistuksia ja kai-

kellaista henkistä rientoa. Oli arkkitehtejä, jotka kehittivät rakennustaidetta hyvin korkealle kannalle, tietysti uusia keksintöjä ja parannuksia käyttäen; oli laivanrakentajia, jotka samaten keksinnöstä keksintöön kehittyen vihdoinkin saivat aikaan yhtä hyviä laivoja kuin olivat Henrik VII:nen sotalaivat; oli keksintöjen tekijöitä, jotka pääsivät aivan meidän tärkeimpien keksintöjemme kynnykselle, ja joilta meillä vieläkin olisi monessa tapauksessa paljon oppimista; oli insinöörejä, jotka panivat kuntoon suuria vesijohtoja ja rakensivat kanavia laivakulkua varten; oli keskenään kilpailevia filosofisia kouluja ja keskenään väitteleviä uskonnollisia mielipiteitä. Suuri uskonto, joka monessa suhteessa muistuttaa kristinuskoa, syntyi Intiassa, syrjäytti vanhan uskonnon, siirtyi Kiinaan, levisi yli koko tämän valtakunnan, tultuaan itse puolestansa syrjäytetyksi alkuperäisessä kotimaassaan aivan niin kuin kristinuskokin sittemmin syrjäytettiin ensimmäisten tunnustajiensa paikoilta. Siellä oli toimeliasta elämää, siellä oli uudistuksia, jotka loivat edistystä, jo paljon sen jälkeen kuin ihmiset olivat oppineet elämään yhdessä. Sitäpaitsi on sekä India että Kiina vastaanottanut uutta elämäntulvaa vallottajakansoilta, joilla on ollut toisia tapoja ja toisia ajatuksia.

Liikkumattomin ja kivettynein kaikista meille tunnetuista sivistysmaista oli Egypti, jossa itse taidekin lopulta sai kaavamaisen ja muuttumattoman muotonsa. Tiedämme kuitenkin sielläkin kerran olleen elämän ja toimien ajan, alituisesti kehittyvän ja levenevän sivistyksen, sellaisen kuin meidän sivistyksemme on nykyään; sillä muutoin eivät taiteet ja tieteet olisi koskaan voineet päästä niin korkealle kehittymään. Ja äskettäin suoritettavat kaivaukset ovat meille tähän asti tunnetun Egyptin alta tuoneet päivänvaloon vielä vanhemman Egyptin täynnänsä kuvapatsaita ja kuvaleikkauksia, joilla ei ole tuota kovaa, muotoihinsa kangistunutta luonnetta, vaan jotka kuvastavat ilmeen elävyyttä ja näyttävät meille taistelevaa, lämmintä, luonnollista ja vapaata taidetta, mikä todistaa toimeliasta, laajenevaa elämää. Ja jotenkin samalla tavalla lienee ollut kaikkien nyt jo seisah-
tuneiden sivistysten laita.

Mutta nuo seisahtuneet sivistykset eivät suinkaan ole ainoita tosiseikkoja, joita vallitseva kehitysoppi ei pysty selittämään. Ei siinä kyllä, että ihmiset ovat pitkälle ennättäneet edistyksen tiellä ja sitten pysähtyneet; he ovat menneet pitkälle tätä tietä ja sitten taantuneet takaisin. Eikä kysymys ole mistään erikoistapauksesta, joka näin sotii tätä teoriaa vastaan — *vaan asia esiintyy yleisenä sääntönä*. Jokaisella sivistyksellä, jota maailma tähän asti on nähnyt, on ollut voimakkaan kasvun, sitten pysähtymisen, lamautumisen, vaipumisen ja vihdoin häviämisen aikansa. Kaikista sivistyksistä, jotka ovat syntyneet ja kukoistaneet, ovat ainoastaan ne, jotka ovat sitten pysähtyneet, ynnä meidän oma sivistyksemme enää jäljellä; ja viimeksimainittu ei ole vielä niin vanha kuin pyramiidit olivat Abrahamin niitä katsellessa; ja ennen pyramiideja oli vielä kaksikymmentä vuosisataa kirjotettua historiaa.

On epäilemättä totta, että meidän omalla sivistyksellämme on leveämpi pohjusta, että se on edistyneempää laatua, että se liikkuu nopeammin ja tähtää korkeammalle kuin mikään aikaisempi sivistys; tässä suhteessa se on tuskin enempää edellä kreikkalais-roomalaista sivistystä, kuin tämä puolestaan oli edellä aasialaisia sivistysmuotoja; mutta vaikka niin olisikin, ei se todistaisi lainkaan sen pysyväisyyttä ja sen vastaista menestystä, niin kauan kuin ei ole mahdollista todistaa, ettei sitä vaivaa ne epäkohdat, jotka saivat aikaan sen edeltäjien lopullisen häviön. Mutta vallitseva teoria ei voi antaa sellaista todistusta.

Totta puhuen, maailman historiallisia tapahtumia ei mikään niin huonosti selitä kuin tuo teoria, että sivistys olisi luonnollisen valinnan luoma, mikä muka *ehdottomasti* vaikuttaisi inhimillisten ominaisuuksien kehittämistä ja jalostamista. Että sivistys on voinut syntyä eri paikoissa, eri aikoina ja kehittyä eri asteisiin, se ei ole mahdoton tämän teorian mukaan selittää; sillä sehän on voinut riippua edistävien ja ehkäisevien toimien erilaisuudesta; mutta että edistys, jolla on kaikkialla ollut alkunsa (sillä otaksutaanhan alemmillakin asteilla olevilla heimoilla olleen jonkun verran edistystä), ei kuitenkaan missään ole ollut

alituisesti pysyvä, vaan päinvastoin kaikkialla saapunut seisahduskohtaansa, jopa taantumukseenkin, on kuin onkin aivan mahdoton tämän teorian avulla selittää. Sillä jos edistymisen vaikuttaa täydellisentymistä ihmisluonteessa ja siten antaa aiheita jatkuvaan edistykseen, niin pitäisi, — satunnaisia keskeytyksiä lukuunottamatta — olla yleisenä sääntönä, että edistys jatkuu alituisesti, — että toinen askel seuraa toista, ja sivistys aina kehittyy entistä korkeammaksi sivistykseksi.

Asianlaita ei ole ainoastaan tavallisesti päinvastainen, vaan vastakohta on yleismaailmallisena sääntönä. Maa ei ole ainoastaan kuolleiden ihmisten hautana, vaan kuolleiden valtakuntien. Tekemättä ihmisiä mahdollisiksi aina vaan suurempiin edistykseen, ovat kaikki sivistykset, jotka aikoinaan olivat yhtä voimakkaita ja edistyväisiä kuin meidän nykyinen, joutuneet aivan itsestään pysähdyksiin. Yhä ja yhä on taide mennyt alaspäin, tiede taantunut, voima heikontunut, väestö harvennut, kunnes siitä kansasta, joka muinoin rakensi suuria temppeleitä ja mahtavia kaupunkeja, joka oli johtanut virtain suuntia, puhkaissut vuoria, viljellyt maata kuin puutarhaa ja osottanut suurinta kekseliäisyyttä elämän vähäpätöisimmissäkin asioissa, on ollut jällellä ainoastaan likaisia raakalaisia, jotka ovat muistonsakin kadottaneet esi-isänsä urotöistä ja pitäneet muinaisesta suuruudestaan säilyneitä jälkiä vedenpaisumuksetakaisten haltijain tai jättiläisten tekoina. Se on niin totta, että menneisyyttä ajatellessamme meistä tuntuu niinkuin seisoisimme horjumattoman lain edessä, jota yhtä vähän voimme välttää kuin elämän pulppuavaa voimaa uhkuva nuorukainen voi toivoa pääsevänsä siitä häviämisestä, joka on meidän kaikkien yhteinen kohtalomme. „Oi Rooma, niin on keran sinunkin käyvä!“ sanoi Scipio, surumieliin seistessään keskellä hävitetyn Kartagon raunioita, ja Macaulayn kuvaus uus-seelantilaisesta, joka seisoo ajatuksiinsa vaipuneena Lontoon sillan hajonneen arkun ääressä, on varmaan tekevä vaikutelmansa niihinkin, jotka ovat nähneet kaupunkien syntyvän erämaissa ja olleet osalliset uutta maailman valtakuntaa perustettaissa. Ja niinpä me myös, jotakin julkista rakennusta perustettaissa,

teemme syvennyksen kulmakiveen ja huolellisesti kätkemme sinne jotakin muistikapineita omilta päiviltämme, sillä me tiedämme ajan tulevan, jolloin kättemme työt ovat raunioina ja me itse maan raossa.

Onko tämä sivistyksen vuorotteleva nouseminen ja laskeminen, tuo taantumisen, joka aina edistystä seuraa, onko se jotain rytmiliikettä aina kohoavassa linjassa vai ei (ja minusta nähdessä, vaikkakin sen enempää huolikaan kysymystä tutkia, näyttää, että täysin pätevästi todistaa asian niin olevan on vaikeampaa kuin tavallisesti luullaan), sillä seikalla ei tässä ole mitään merkitystä; sillä vallitseva teoria on kummassakin tapauksessa kumottu. On sivistyksiä, jotka ovat kokonaan hävinneet, ja vaivalla saavutetut edistykset ovat ainiaaksi joutuneet ihmiskunnalta hukkaan; mutta vaikkapa otaksuisimme jokaisen edistyksen aallon tehneen mahdolliseksi vielä korkeamman aallon, ja jokaisen sivistyksen ojentaneen soihdun toiselle jatkuvalla sivistykselle, niin eipä sittenkään se teoria, että sivistys jatkuu niiden muutosten seurauksena, jotka tapahtuvat ihmisluonteessa, voi selittää olemassa olevia tosiasioita. Sillä joka tapauksessa on asianlaita sellainen; ettei uutta sivistystä ala se rotu, joka edellisen sivistyksen kautta on tullut kasvatetuksi ja on perinnöllisesti muuttunut, vaan uusi, alemmalta asteelta nouseva rotu. Edellisen ajan raakalaiset ovat seuraavan ajan sivistyneitä, antaakseen sitten vuorostaan taas sijaa uusille raakalaisille. Sillä tähän asti on aina käynyt niin, että ihmiset ovat sivistyksen vaikutuksesta ensin menneet eteenpäin ja sitten joutuneet hunningolle. Nykyinen sivistynyt ihminen on sivistymätöntä paljon etevämpi; mutta juuri yhdellä tapaa oli jokainen sivistynyt ihminen noissa kuolleissa sivistysmuodoissa sivistymätöntä etevämpi. Ja siitä huolimatta on aina tullut aika, jolloin on esiintynyt sivistyksen mädännäisyys, lahoominen ja heikkoneminen. Moisen sisällisen mädännäisyyden vaikutuksesta onkin oikeastaan jokainen noista raakalaisien hävittämistä sivistysmaailmoista joutunut häviöön.

Tämä yleismaailmallinen tosiseikka, kun se vaan tunnustetaan, heti kumoo sen teorian, että edistys tapahtuisi muka perinnöllisen siirtymisen kautta. Jos tarkastelemme maailman historiaa, niin huomaamme, että suurimman edistyksen linja ei milloinkaan pitemmäksi ajaksi satu yhteen perinnöllisyyslinjan kanssa. Taantumus on seurannut edistystä jokaisella perinnöllisyyden linjalla.

Onko meidän siis otaksuminen, että kansallisella tai rotuelämällä on olemassa eri ikäkausia samalla tavalla kuin yksilöllisen elämän ikäkaudet; että jokaisella sosialisella yhteydellä on määränsä voimaa, jonka kulutettua häviö seuraa? Tämä on vanha, hyvin yleinen ajatustapa, jota vieläkin moni kannattaa ja joka kehitysoppia koskevissa kirjoituksissa alituisesti ja usein mitä sopimattomimmassa kohdin paistaa esille. Oikeastaan en ymmärrä, miksei sitä voisi ilmaista aineen ja liikkeen nimityksillä, ja siten saattaa suoraan kehitysopin yleistettyjen käsitteiden alaiseksi. Pitäen yksilöitä vaikkapa atomeina, voisimme pitää yhteiskunnan kasvamista „aineen yhdistymisenä kokonaisuudeksi (integrationina) ja sen yhteydessä olevana liikkeen haihtumisena, jolloin aine muuttuu epämääräisyyden, yhteydettömän homoginitetin tilasta määrättyyn, yhtenäiseen heteroginitetin tilaan, mutta pidätetty liike joutuu vastaavan muutoksen alaiseksi“¹⁾. Samaten voisi osottaa yhtäläisyyttä yhteiskunnan elämän ja aurinkokunnan elämän välillä, perustuen otaksumaan 'tähtisumuista. Auringon lämpö ja valo syntyy atoomien yhtymisestä, jotka synnyttävät liikunnan; tämä liike vähitellen lakkaa, kun atoomit aikaa myöten joutuvat tasapainon ja rauhan tilaan; silloin alkaa liikkumattomuuden tila, jota voi häiritä ainoastaan ulkonaisten voimain sysäys, jotka voimat, koottuaan (integreerattuaan) liikkeen ja haihdutettuaan aineen kaasun muotoon, suuntaisivat kehityksen kulun liikkeen synnyttämiseen tämän kaasun tiivistymisen kautta. Näin, voisimme me sanoa, synnyttää yksilöjenkin

¹⁾ Herbert Spencerin määritelmä kehityksestä teoksessaan „First Principles“, s. 396.

yhdistys yhteiskunnassa voiman, joka luo sivistyksen valon ja lämmön; mutta kun tämä seikka lakkaa vaikuttamasta ja yksilölliset osat joutuvat tasapainon tilaan ja asettuvat määräpaikoilleen, niin seuraa kivettyminen; ja tämän kiertokulun uudistamiseksi alusta alkain ja uuden kukoistavan sivistyksen synnyttämiseksi on nyt sellainen sekasorto ja hajaannus välttämätön, minkä raakalaisten hyökkäys saa aikaan.

Mutta moisiin analogioihin nojautuminen on ajattelemiselle mitä vaarallisinta. Siten saattaa kyllä yhdistää kaksi yhtäläisyyttä, mutta totuus jääpi hämärään tai tulee väärennetyksikin. Ja kaikki tämäläiset yhtäläisyydet ovatkin sangen pintapuolisia. Niin kauan kuin uusia jäseniä alituisesti virtaa lisäksi tuoreine lapsenvoimineen, ei valtio voi vanheta heikontuvan ja vanhenevan yksilön tavalla. Kun valtion voima kokonaisuudessaan on aina yhtä kuin yksilöllisten osiensa voimat yhteenlaskettuina, ei se voi kadottaa elinvoimaansa, ellei sen osien elinvoima heikkene.

Siitä huolimatta piilee suuri totuus sekä siinä tavallisessa analogiassa, jossa kansan elinkykyä verrataan yksilön elinkykyyn, että myös minun äsken mainitsemissani analogiassa, nimittäin se totuus, että ne esteet, jotka lopulta saattavat edistyksen pysähtymään, syntyvät edistyksen omasta kulusta; että ne seikat, jotka ovat hävittäneet kaikki edelliset sivistysmaailmat, ovat olleet riippuvaiset seikoista, joita sivistyksen oma kasvu on luonut.

Tämä on totuus; josta vallitseva filosofia ei ole tietäköseenkään; ja kuitenkin on se kaikkein tärkeimpiä totuuksia. Jokaisen vähänkin pätevän teorian, joka ihmisedistystä koskettelee, pitäisi ottaa se varteen.

2 LUKU.

Erilaisuuksia sivistyksissä ja näiden erilaisuuksien synnystä.

Inhimillisen kehityksen lakia haettaessa on ensi työksi lähemmin määrittäminen, minkä laatuiset ne erilaisuudet ovat, joita nimitämme erotuksiksi sivistyksissä.

Olemme jo nähneet, että vallitseva luonnonfilosofia, jonka mukaan yhteiskunnallinen edistys on tulos muutoksista itse ihmisluonteessa, ei pidä yhtä historiallisen totuuden kanssa. Samoin voimme tarkemmin ajatellessa huomata, etteivät erilaisuudet eri sivistysasteilla olevien valtioiden välillä ole riippuvia synnynnäisistä eroavaisuuksista niiden yksilöjen välillä, jotka näitä valtioita muodostavat. On kyllä tosi, että luonnollisia eroavaisuuksia on olemassa ja että myös jotain semmoista on olemassa kuin luonteen ominaisuuksien periytymistä; mutta noita suuria erilaisuuksia eri yhteiskunta-asteilla olevien ihmisten välillä ei voida niin tavoin selittää. Perinnöllisyyden vaikutus, jota nykyaikaan on tapana pitää niin perin tärkeänä tekijänä, on aivan vähäpätöinen niiden vaikutusten rinnalla, jotka itse ihmisen muodostavat sitten kuin hän on maailmaan tullut. Mikä muuttuukaan tavaksemme suuremmassa määrässä kuin puhekieli, joka ei ole ainoastaan automaattinen jänteiden työ, vaan on ajatuksen välittäjänä? Mikä on pysyvämpää tai antaa nopeammin ilmi kansallisuuden? Ja kuitenkin ei meillä syntyessämme ole mitään erikoistaipumusta johonkin kieleen. Äidinkielemme on äidinkieltämme ainoastaan siksi, että olemme sitä lapsuudessamme oppineet. Olkoot jonkun lapsen esi-isät vaikka sukupolvesta sukupolveen ajatelleet ja puhuneet jotakin erityistä kieltä, niin oppii lapsi yhtä helposti jotakin toista kieltä, ellei se muuta kuule puhuttavan. Sama on laita muidenkin kansallisten, paikallisten taikka luokka-ominaisuuksien. Ne näyttävät riippuvan kasvatuksesta ja tavasta eikä periytymisestä. Sen todistavat sellaiset tapaukset, jolloin valkoiset lapset ovat pieno-

kaisina joutuneet intiaanein käsiin ja tulleet kasvatetuiksi heikkäläisissä hökkeleissä. Lapsista on kasvanut täydellisiä intiaaneja, Sama on luullakseni laita niiden lasten, jotka ovat kasvaneet mustalaisten keskuudessa.

Ettei samaa voi sanoa intiaanein tai muiden hyvin selvästi erottuvien rotujen lapsiin nähden, jotka ovat puolestaan joutuneet valkeain kasvatettaviksi, riippuu nähdäkseni siitä seikasta, ettei niitä ole kohdeltu aivan yhdenarvoisina valkeiden lasten kanssa. Muuan opettaja, joka oli jonkun aikaa ollut opettajana neekerilasten koulussa, kertoi minulle kokemuksenaan, että musta-ihoiset lapset olivat kymmeneen tai kahteentoista ikävuoteen asti sukkelampiakin ja oppivaisempia kuin valkea-ihoiset lapset, mutta että ne tuon ikäkauden jälkeen muuttuivat tylsiksi ja välinpitämättömiksi. Hän piti tuota todistuksena rodun synnynnäisestä kyvyttömyydestä, ja olin minäkin siihen aikaan samaa mieltä. Myöhemmin kuulin kuitenkin erään hyvin sivistyneen mustan herran (piispa Hilleryn) sattumalta tekevän huomautuksen, joka näytti minusta riittävästi valaisevan asiaa. Hän sanoi: „Niin kauan kuin meidän lapsemme ovat nuoria, ovat ne aivan yhtä lahjakkaita kuin valkosetkin ja oppivat yhtä pian; mutta tultuaan kyllin vanhoiksi ymmärtääkseen yhteiskunnallisen asemansa ja havaitakseen, että heitä pidetään ala-arvoisena rotuna ja etteivät he koskaan voi toivoa pääsevänsä muuksi kuin kokeiksi, tarjoilijoiksi ja muiksi sellaisiksi, he kadottavat intonsa ja lakkaavat opinnoissaan pysymästä muiden rinnalla.“ Tähän hän olisi voinut lisätä, että kun he ovat köyhien, sivistymättömien vanhempain lapsia, niin kotoiset seikatkin vaikuttavat epäedullisesti heihin. Luullakseni voi yleensä havaita, että opetuksen ensi askeleilla tietämättömien vanhempain lapset ovat yhtä vastaanottavaisia kuin sivistyneidenkin vanhempain lapset, mutta että tavallisesti jälkimäiset myöhemmin sivuuttavat edellisiä ja tulevat verrattain mielevämmiksi. Syy on hyvin yksinkertainen. Niin kauan kuin kysymys on ainoastaan alkeistiedoista, joita lapset saavat oppia vaan koulussa, on köyhien kotien lasten asema sama kuin sivistyneistä perheistä olevien

lasten; mutta kun heidän opintonsa sittemmin tulevat monipuolisemmiksi, näyttää se lapsi, joka kotonaan on tottunut kuulemaan esimerkiksi hyvää ääntämistapaa tai kehittävää keskustelua, tai on saanut käsiinsä kirjoja tai ollut tilaisuudessa saamaan vastauksia kysymyksiinsä, etuja, joilla on kylläkin suuri merkityksensä.

Samaa voi havaita elämän myöhemmillä asteilla. Ajatelkaamme esimerkiksi miestä, joka on itse kohonnut tavallisten työmiesten riveistä, ja huomaamme heti, että mikäli tämä mies tulee yhteyteen sivistyneiden ja hienostuneempien kanssa, hän itsekin muuttuu mielevämmäksi ja hienommaksi. Ajatelkaamme kahta veljeä, jotka ovat köyhäin vanhempain poikia, kasvatetut samassa perheessä ja samalla tavalla. Toinen heistä pannaan raskaaseen työhön eikä koskaan pääse tekemästä toimeentulokseen tämmöistä työtä; toinen taas alkaa juoksupojasta, saapi ehkä jonkun pienen avustuksen, joka tekee mahdolliseksi siirtymisen edullisemmalle toimialalle ja lopettaa vihdoin uransa etevänä asianajajana, kauppiana tai valtiomiehenä. Neljän ja viidenkymmenen ikäisenä ollessaan on erilaisuus heidän välillään oleva hyvin silmiinpistävä ja joku voisi ajattelemattomasti päättää, että tuo on seuraus toisen suuremmista luonnonlahjoista. Yhtä silmiinpistäväksi käy erotus tavoissa ja sivistyksessä kahdella sisarella, joista toinen menee naimisiin köyhäksi jäävän miehen kanssa ja näin ollen koko ikänsä saa raastaa jokapäiväisissä askareissa ja yksitoikkoisuudessa; silloin kuin toinen on joutunut naimisiin miehen kanssa, jonka asema saattaa hänet sivistyneeseen seuraelämään, antaa hänelle tilaisuuden maun kehitykseen ja järjen viljelykseen. Muutoksia sekä parempaan että huonompaan päin voidaan ulkonaisten olosuhteiden vaikutuksesta havaita kaikkialla. Lause „huono seura turmelee hyviä tapoja“ ilmaisee siis sen yleisen lain, että ihmisluonne sangen suuressa määrässä riippuu ympäröivien olosuhteiden vaikutuksesta.

Muistelen kerran eräässä brasilialaisessa satamassa nähneeni neekerin, jonka puvun piti arvattavasti olla jotakin aivan

uuden uutukaista muotia, mutta hänellä ei ollut kenkiä eikä sukia. Joku merimiehistä, joiden seurassa olin ja joka oli tehnyt muutamia matkustuksia orjakauppalaivan mukana — ja oli siis sitä mieltä, ettei neekeri ole mikään ihminen, vaan jonkinlainen apina, — osotti tuota neekeriä juuri sen asian todistukseksi, eikä sanonut neekerille olevan sopivaakaan käyttää saappaita, se kun metsäläisenä ollessaan voi olla ihka alastonakin. Sittemmin sain kuitenkin kuulla niillä seuduilla todella olleen tapana, että orjain piti käydä avojaloin; aivan niinkuin Englannissa pidettäisiin nuhteettomasti puetulle tarjoilijalle sopimattomana kantaa kultakoristeita. Mitä muuten tähän seikkaan tulee, niin olen usein kyllä tavannut henkilöitä, jotka ovat olleet tilaisuudessa pukeutumaan aivan mielensä mukaan, mutta jotka sittenkin ovat esiintyneet yhtä hullunkurisissa pukimissa kuin tuo brasilialainen neekeri. Suuri joukko niistä tosiasioista, joita mainitaan periytymisen esimerkkeinä, merkitsevät oikeastaan yhtä vähän kuin tuo äsken esitetty laivuri-darvinistin mielipide.

Että esimerkiksi suuri joukko New-Yorkin pahantekijöitä ja kerjäläisiä on todistettavasti peräisin kolmen tai neljänkin sukupolven takaa vaivaistalojen asukkaista, mainitaan usein muka hyvinkin puhuvana esimerkkinä taipumuksien periytymiseen. Mutta tuo ei todista mitään sellaista, erittäinkään kun täysin tyydyttävä selitys on paljon lähempää saatavissa. Kerjäläiset luovat kerjäläisiä, jopa silloinkin kuin lapset eivät ole heidän omiaan, samoin kuin läheinen yhteys pahantekijäin kanssa on luova pahantekijöitä mitä siveellisintenkään vanhempain lapsista. Oppiminen luottamaan armolahjoihin vaikuttaa välttämättömästi, että oman arvon ja riippumattomuuden tunne häviää, jotka ominaisuudet ovat välttämättömiä jotta ihminen luottaisi itseensä milloin elämän taistelu käy vaikeaksi. Tämä on siihen määrään totta, että, kuten hyvin tunnettu, hyväntekeväisyys synnyttää tavallisesti vaan suuria vaatimuksia; ja onpa tässä suhteessa suorastaan kysymyksenalaista, eivätkö julkiset avustukset ja yksityiset armolahjat tuokin mukanaan enemmän vahinkoa kuin

hyötyä. Samaa voi sanoa myöskin lasten taipumuksesta ilmaista vanhempiansa tunteita, makuja, ennakkoluuloja ja luonnonlahjoja. He imevät niitä itseensä aivan samalla tavalla kuin omistavat läheisten toveriensa tapoja. Ja ne poikkeukset, missä tällaisia tapoja vastaan herää inho, vahvistavat vaan sääntöä.

Ja minusta näyttää paitsi tätä seurapiirin vaikutusta löytyvän vielä hienompikin vaikutus, jolla usein selitetään perinnöllisinä pidettyjä luonteen piirteitä, — sama vaikutus, joka pojassa herättää halun tulla merirosvoksi, kun hän lukee seikkailuromaneja. Tunsin ennen erään gentlemannin, jonka suonissa virtasi intiaanipäällikön verta. Hänellä oli tapana kertoa minulle isoisältänsä kuulemiaan juttuja, ja valaista siten muutamia intiaanien luonteen piirteitä, joita valkeaihoiset niin vähän ymmärtävät: tuota voimakasta, sitkeää vainolaisveren himoa ja roviolla poltetun sielunlujutta. Katsoen siihen tapaan, millä hän puhui, en hetkeäkään epäile, että hän, niin korkeasti sivistynyt mies kuin olikin, olisi joissakin tiloissa voinut osottaa piirteitä, joita olisi hyvällä syyllä voinut lukea hänen intiaani-verensä laskuun, mutta joita vielä paljon paremmin voi selittää sillä, että mies oli aivan ylenmääräisesti haltioissaan esi-isäinsä urotöistä ¹⁾.

Jokaisessa suuressa yhteiskunnassa voimme eri luokkien tai yksilöryhmäin välillä tavata samanlaatuisia erilaisuuksia, kuin sellaisten yhteiskuntain välillä, joiden sanoimme olevan eri määrissä sivistyneitä, — erilaisuuksia tiedoissa, uskossa, tavoissa, maussa ja kielessä, ja jotka äärimmäisyyksissään ilmaisevat samanrotuisten ja samaan maahan kuuluvien ihmisten välillä melkein yhtä suuria eroavaisuuksia kuin on olemassa sivistyneiden ja metsäläiskansain välillä. Niinkuin kaikkia yhteiskunnallisen kehityksen asteita, kivikaudesta lähtien yhä edemmäs,

¹⁾ Wordsworth runoilija on erittäin sattuvalla tavalla viitannut tämäntapaiseen vaikutukseen runossaan *Song at the Feast of Braugham Castle*: „Ruostuneet aseet huutavat hänen saleissansa: ota Cliffordin veril — peltsi käskee: kukista Skottlanti! — kilpi neuvoo: vie minut Ranskaan!“

voidaan tavata yht'aikaa ilmenevinä yhteiskuntina nykyisessä maailmassa, niin on myöskin olemassa samassa maassa jopa samassa kaupungissakin vierekkäin ryhmiä, jotka osottavat vastaavaa eroavaisuutta. Maissa sellaisissa kuin Englanti ja Saksa puhuvat samanrotuiset, samalla paikkakunnalla syntyneet ja kasvatetut lapset eri kieltä, heillä on eri uskonto, he noudattavat erilaisia tapoja ja osottavat erilaista makuaistia; jopa sellaisessakin maassa kuin Yhdysvallat voidaan eri piirien ja ryhmäin välillä huomata samanlaatuisia erilaisuuksia, ellei ehkä samassa määrässä ilmenevinä.

Mutta nuo erilaisuudet eivät suinkaan ole synnynnäisiä. Ei mikään pienokainen synny metodistina tai katolilaisena tai varustettuna taipumuksella puhumaan valtakunnan kieltä tai maalaismurretta. Kaikki nuo erilaisuudet, jotka ovat eri ryhmille ja piireille ominaisia, johtuvat läheisestä seurustelemisesta näiden piirien keskuudessa.

Janitsharit olivat nuorukaisia, jotka olivat ala-ikäisinä riistetyt kristityiltä vanhemmilta; siitä huolimatta he olivat kiihkoisia muhamettilaisia; jesuitat ja muut munkkikunnat tunnetaan erikoisista luonteenpiirteistään, mutta nuo piirteet eivät suinkaan ole minkään synnynnäisen periytymisen luomia; jopa sellaiset yhtymät, kuin koulut ja rykmentit, joiden jäsenet ovat vaan lyhyemmän ajan yhdessä ja alituisesti vaihtelevat, osottavat yleisiä tunnusmerkkejä, jotka ovat tuloksia henkisistä läheisen yhteyden luomista vaikutelmista.

Se yhteisvaikutus, joka syntyy yhteisestä historiasta, uskonnosta, tavoista, laeista, tottumuksista, harrastuksista, ja joka ympäröi jokaista yksilöä, — koko tuo „superorganinen piiri“, joksi Herbert Spencer sitä sanoi, se se minun mielestäni määrääkin pääasiassa kansallisuuden. Se se enemmän kuin mikään synnynnäinen periytyminen erottaa englantilaisen ranskalaisesta, saksalaisen italialaisesta, amerikalaisen kiinalaisesta, sivistyneen metsäläisestä. Näin ne kansalliset luonteenpiirteet säilyvät ja kehittyvät tai muuttuvat.

Perinnöllisyys tietyissä rajoissaan (tai ehkä semmoisenaan-

kin, rajattomasti) voi joko edelleen kehittää taikka muuttaa ihmisen erilaisia ominaisuuksia; mutta tuo tapahtuu paljon suuremmassa määrässä ihmisen ruumiillisiin kuin henkisiin ominaisuuksiin nähden, ja eläimen paljon enemmän kuin ihmisen ruumiillisiin ominaisuuksiin nähden. Kyyhkysviljelyksen ja sarvikarjan suhteen saavutetut kokemukset eivät sovellu ihmismaailmaan, ja syy on siihen selvä kyllä. Ihmisen elämä on kaikkein raaimmillakin asteilla äärettömän paljon monipuolisempi eläimen elämää. Ihminen on siis alituisesti äärettömän paljon useampien vaikutelmien alainen, joiden joukossa suhteellinen periytymisen vaikutus yhä enemmän katoaa. Ihmisheimo, joka vaan syö, juo, nukkuu ja lisääntyy, voisi huolellisen hoidon ja sukuvalinnan kautta epäilemättä ajan kuluessa päästä niin pitkälle, että osottaisi ulkonäössään ja luonteessaan yhtä suuria eroavaisuuksia kuin ne eroavaisuudet, joita samat keinot saavat aikaan kotieläimissä. Mutta sellaisia ihmisiä ei ole olemassa; vaan ihmisillä, sellaisia kuin he ovat, sieluliikkeet, vaikuttaen ruumiiseen, alituisesti keskeyttäisivät tuota kulkua. Ihmistä, jonka sielu on alituisessa jännityksessä, ei voisi tehdä lihavaksi, vaikka häntä aivan sian tavalla isoleerattaisiin ja lihotettaisiin. Kaiken todennäköisyyden mukaan on ihmisiä ollut maan päällä pitemmän aikaa kuin useita eläinlajeja. Ihmiset ovat olleet toisistaan erillään, eläen eri elämänoloissa, jotka eläinkunnassa olisivat aikaansaaneet mitä suurimpia erilaisuuksia; ja sittenkin ovat ruumiilliset erilaisuudet eri ihmisrotujen välillä tuskin suurempia kuin valkeiden ja mustain hevosten välillä — ne eivät ainakaan ole lähimainkaan niin suuret kuin erirotuisten koirain, esimerkiksi puudeliin ja vinttikoirien välillä. Jopa nekin ruumiilliset eroavaisuudet, joita todella on olemassa eri ihmisrotujen välillä, ovat saaneet alkunsa (kuten otaksuvat ne, jotka niitä selittävät luonnollisen valinnan ja periytymisen avulla) aikana, jolloin ihminen oli eläintä paljon lähempänä kuin nyt, s. o., kun hän oli vähemmässä määrässä henki-olento.

Mutta jos asianlaita on tällainen ihmisen ruumiin ominaisuuksiin nähden, niin kuinka paljon suuremmassa määrässä

onkaan laita sama hänen sielunsa ominaisuuksien? Ruumiilliset elimistömme kaikki osat tulevat maailmaan meidän syntyessämme, mutta sielu kehittyy vasta myöhemmin.

Kaikkien elimistöjen kehityksessä on olemassa sellainen aste, jolloin ainoastaan ympäristöön vertaamalla voi sanoa, onko tuosta syntyvästä eläimestä tuleva kala, matelevainen, apina vai ihminen. Ja samoin on asianlaita henkisessä suhteessa vastasyntyneen lapsenkin; tuleeko sielu, joka vielä on herätettävä tietoisuuteen ja voimaan, englantilaiseksi vai saksalaiseksi, amerikalaiseksi vai kiinalaiseksi, sivistyneen ihmisen vai metsäläisen sieluksi, se riippuu kokonaan siitä yhteiskunnallisesta ympäristöstä, mihin se joutuu.

Ajatelkaamme joukko lapsia korkeasti sivistyneistä vanhemmista siirretyksi asumattomaan maahan. Otaksukaamme niiden jollakin kummallisella tavalla pysyvän elossa siihen asti, että voivat pitää huolta omasta toimeentulostaan. Mikä näky olisi edessämme? Edessämme olisi onnettomampia, saamattomampia metsäläisiä kuin mitä koskaan olemme nähneet. Keksimättä olisi heillä tuli, takomatta yksinkertaisimmat aseet ja työkalut, kehittämättä kieli. Lyhyesti, heidän olisi kävelemään oppivan lapsen tavalla joka askeleella kompastuen ryömiminen kaikkein alkuperäisinten tietojen ääreen, joita nyt käyttävät hyväkseen jo alimmillakin asteilla olevat heimot. Että he vähitellen todella pääsisivät kaiken tuon perille, sitä en mitenkään epäile, sillä taipumus tätä kaikkea saavuttamaan on ihmishengelle ominainen, niinkuin käymisen taipumus on ihmisruumiille ominaista; mutta en voi uskoa, että he tekisivät sen mitenkään paremmin tai huonommin, hitaammin tai nopeammin, kuin sivistymättömien vanhempien lapset, jotka saatettaisiin samaan asemaan. Jos ajattelisimme ihmiskunnan kokonaisuudessaan joskus saavuttavan kaikkein korkeimmat hengen ominaisuudet, mihin sen etevimmät jäsenet koskaan ovat nousseet, niin mitenkä kävisikään ihmiskunnan semmoisessa tapauksessa, että joku sukupolvi erotettaisiin seuraavasta sukupolvesta jollakin väliajalla, niinkuin ne heinäsirot, jotka ilmestyvät aina 17 vuoden ku-

luttua? Yksikin ainoa tällainen väliaika palauttaisi ihmiskunnan metsäläisyyden tilaan, vieläpä tilaan sellaiseen, johon verraten metsäläisten tila, mikäli sitä tunnemme, esiintyisi sivistyksenä.

Jos nyt käännämme asian toisapäin ja otaksumme, että joku määrä metsäläislapsia vaihdettaisiin yhtä moneen sivistyneiden lapseen, äitien tietämättä asiasta mitään (sillä tämä olisi erityisesti tärkeä, jotta koe tulisi ollenkaan vakuuttavaksi), voimmeko sanoa, että nämä viimeksimainitut, varttuessaan, alkaisivat osottaa jotain erilaisuutta verrattuna sivistyneiden lapsiin? En luule kenenkään, jolla on ollut paljon tekemistä eri kansain ja luokkain kanssa, sitä väittävän. Se suuri oppi, mikä tästä voidaan saada, on, että „ihmisluonto on koko maan päällä yhtäläinen.“ Ja tätä oppia voi saada myöskin kirjoista. En tarkota erityisesti matkakertomuksia; sillä kirjoja kirjottavien sivistyneiden ihmisten kertomukset metsäläiselämästä ovat sangen usein sellaisia kuin villit kirjottaisivat meistä, jos tuota pikaa käväisisivät meidän luonamme ja sitten istuisivat kynäilemään. Minä tarkotan noita muistomerkkejä muilta ajoilta ja muiden kansain elämästä ja ajatuksesta, jotka omalle nykyiselle kielellemme käännettyinä muodostavat ikäänkuin heijastuksen omasta elämästämme ja omasta ajatuksestamme. Niiden herättämä tunne puhuu ihmisen oleellisesti yhtäläisestä luonnosta. „Kaiken historiallisen- ja taidetutkimuksen loppu“, sanoo Emanuel Deutsch, „on tällainen: *ja niinpä he siis olivat juuri sitä mitä mekin.*“

On eräs koko maanpiirin yli levinnyt kansa, jossa voi erinomaisesti nähdä, millaiset ominaisuudet riippuvat perinnöllisyydestä ja millaiset pelkästä yhteydestä muiden ihmisten kanssa: minä puhun juutalaisista. Juutalaiset ovat säilyttäneet verensä puhtautta huolellisemmin ja paljon kauemmin kuin mikään europalaisista kansanheimoista, ja sittenkin olen taipuvainen ajattelemaan, että ainoa tunnusmerkki, jota voi pitää tämän seikan seurauksena, on ulkomuoto; ja onpa tämäkin todellisuudessa paljon vähemmän silmiinpistävä kuin tavallisesti otaksutaan, kuten jokainen, ken vaan ottaa asiata lähemmin tarkastellakseen, voi huomata. Vaikka juutalaiset ovat aina menneet naimisiin omaan

rotuunsa kuuluvien kanssa, he ovat kuitenkin kaikkialla ottaneet vaikutuksia ympäristöltään, — englantilaiset, venäläiset, puolalaiset, saksalaiset ja itämaalaiset juutalaiset eroavat monessa suhteessa toisistaan yhtä paljon kuin näiden maiden omat kansat keskenään. Siitä huolimatta niillä on paljon yhtäläisyyttä toistensa kanssa ja ne ovat kaikkialla säilyttäneet yksilöllisyytensä. Syy siihen on selvä. Heprealainen uskonto — ja uskonto ei ainakaan periydy syntymän kautta, vaan ihmisyyden kautta — se se on kaikkialla säilyttänyt heprealaisen rodun omituisuudet. Tämä uskonto, joka ei tule lapsiin samalla tavalla kuin ruumiilliset tunnusmerkit, vaan tulee opetuksen ja seurustelun kautta, ei ole ainoastaan oppiensa puolesta erikoinen, vaan saattaa tunnustajansa suoraan ulkonaisenkin painon alaiseksi, herättäen epäluuloa ja inhoa, mikä enemmän kuin nuo opit on tehnyt juutalaisesta kansallisuudesta „valtion keskelle valtiota.“ Uskonto on luonut ja kehittänyt suljetun lahkokunnan, joka sitten on pannut leimansa jäseniinsä. Juutalaisten avioliitot yksinomaan juutalaisten kanssa ovat pidettävät paremmin seurauksena siitä kuin syynä siihen. Ja mitä eivät ole voineet matkaan saattaa vainot, jotka menivät niin pitkälle, että juutalaisia lapsia riistettiin vanhemmiltaan ja kasvatettiin ulkopuolella omaistensa piiriä, sen saa aikaan nyt vähemmän intohimoinen suhtaantuminen uskontoon, mikä jo onkin huomattavissa Yhdysvalloissa, siellä kun erotus juutalaisten ja muihin uskontoihin kuuluvain välillä on katoamassa pian jäljettömiin.

Ja juuri sentapaisesta yhteiskunnallisen piirin vaikutuksesta saa minun mielestäni selityksensä se seikka, jota niin usein pidetään todistuksena rotu-ominaisuuksien olemassa olostä, — saa selityksensä se vaikeus, millä vähemmän sivistyneet rodut omistavat korkeampaa sivistyskantaa, jopa joskus sen vaikutuksesta kokonaankin menevät häviöön. Niinkauan kuin joku ominainen yhteiskunnallinen piiri pysyy voimassa, on sen jäsenille siirtyminen muuhun piiriin vaikeata tai mahdotontakin.

Kiinalaisen luonne on vakaa, jos minkään kansan. Kuitenkin omistavat Kalifornian kiinalaiset amerikalaisia työ- ja

kauppatapoja, koneiden käyttämistä j. n. e., keveydellä, joka osottaa, ettei heiltä puutu taipuvaisuutta eikä luonnonlahjoja. Että he muissa suhteissa ovat niin muuttumattomia, se on seuraus kiinalaisesta ympäristöstä, joka ei vieraassakaan maassa lakkaa olemasta heidän alituisena yksinomaisena piirinään. Saapuessaan Kiinasta ovat he saapuneet aikomuksessa pian palata sinne takasin; ja Amerikassa oleskellessaan he elävät kuin pienessä Kiinassa ikään — jotenkin niinkuin englantilaiset luovat Indiassa itselleen pikku Englantinsa. Jo luonnollinen vetovoima panee meidät hakemaan seuraa niiden kanssa, joilla on samalaisia mielipiteitä kuin meillä, ja siitä syystä kieli, uskonto ja tavat säilyvät siellä, missä ihmiset eivät elä kokonaan erossa toisistaan. Mutta sitä paitsi ilmaantuu näiden kansallisten erilaisuuksien vuoksi vielä ulkonaistakin pakkoa, joka tekee sitäkin tärkeämmäksi samankaltaisille hakea keskinäistä yhteyttä.

Nämä yksinkertaiset syyt antavat täydellisen selityksen kaikkiin ilmiöihin, jotka esiintyvät silloin kuin kaksi eriasteista sivistyskantaa sattuu yhteen, meidän tarvitsematta turvautua teoriaan synnynnäisistä eroavaisuuksista. Kuten vertaileva kielitiede on osottanut, kuuluu esimerkiksi hindulainen samaan rotuun kuin hänen englantilainen vallottajansa; ja erityiset esimerkit ovat kylläkin osottaneet, että jos hindulaista voisi saattaa yksinomaan englantilaiseen ympäristöön, mikä olisi täydellisesti saavutettavissa toimittamalla hindulaisia lapsia englantilaisiin perheisiin kummankaan puolen tietämättä mistään erotuksesta, niin yksi sukupolvi riittäisi hyvin europalaisen sivistyksen istuttamiseksi häneen. Siitä huolimatta voivat englantilaisten ajatus- ja elämäntavat ainoastaan hyvin hitaasti tunkeutua Indiaan, koskapa ne siellä joutuvat yhteen ajatusten ja tapojen kanssa, jotka sitkeästi säilyvät tavattoman rikkaan väkiluvun keskellä, esiintyen kaikissa sen elämän suhteissa.

Kirjassaan „Physics and Politics“ tahtoo Bagehot, väittämällä sivistyksen antaneen meille vankemman ruumiinrakennuksen, selittää syyn siihen, että sivistymättömät kansat kuolevat sukupuuttoon meidän sivistyksemme edeltä, vaikka raaka-

laiset eivät hävinneetkään vanhan ajan kansain edestä. Huomautettuaan, ettei yhdelläkään klassillisella kirjailijalla tavata mitään valituksia sukupuuttoon hävinneistä raakalaishäivästä, vaan että ne kaikkialla näyttävät kestäneen roomalaisten läheisyyttä, jopa niinkin, että roomalaiset monin paikoin sulautuivat heidän kanssaan yhteen, hän sanoo (s. 47—48):

„Ne metsäläiset, jotka elivät kristillisen ajanlaskun alussa, olivat jotenkin samanlaatuisia kuin kahdeksannentoista vuosisadan metsäläiset, ja jos metsäläiset kestivät kosketusta vanhan ajan sivistyskansain kanssa, mutta eivät meidän kanssamme, niin pitänee otaksua meidän rotumme olevan arvatunkin vankempaa kuin entisen ajan; pitänee otaksua, että me pystymme kantamaan kovempien tautien siemeniä kuin mitä vanhain kansain keskuudessa oli ollut. Muuttumatonta metsäläistä voimme ehkä pitää ruumiillisten voimain mittapuuna niissä roduissa, joiden kanssa hän tulee yhteyteen.“

Bagehot ei kuitenkaan millään tavalla koeta antaa selitystä siihen, minkä vuoksi sivistys 1800 vuotta sitten ei ollut suhteellisesti yhtä paljon metsäläisyyttä etevämpi kuin meidän nykyinen sivistyksemme. Onpa kuitenkin turhaa enempää puhua tästä asiasta ja osottaa, ettei ole olemassa ainoatakaan pätevää todistusta siihen, että ihmiselimitys todella olisi vähimmäskään määrässä entisestään parantunut. Jokainen, joka on nähnyt, mikä vaikutus meidän rotumme kosketuksella on alhaisempiin rotuihin, voi kyllä saada selityksen tähän asiaan lähempää, vaikkei meille tosin yhtä edulliselta kannalta.

Emme senvuoksi, että ruumiimme olisi luonnostaan sitkeämpi kuin metsäläisten, voi verrattain hyvin kestää niitä tauteja, jotka tuottavat heille varman kuoleman; vaan senvuoksi, että me tunnemme näitä tauteja ja osaamme niitä parantaa, silloin kuin metsäläiset eivät niitä tunne eivätkä osaa niitä parantaa. Samat taudit, joita sivistyksen edellä tulvahtava ryöpy tartuttaa metsäläisiin, olisivat sivistyneihinkin nähden yhtä hävitäviä, elleivät nämä ymmärtäisi muuta kuin antaa niiden kehittyä edelleen, kuten metsäläiset tietämättömyydessään tekevät;

ja ne todella olivatkin yhtä hävittäviä, niin kauan kuin emme vielä olleet keksineet menettelytapaa niitä vastaan. Sitä paitsi on sivistyksen tunkeutumisella metsäläisyyteen se vaikutus, että metsäläisen voimat heikontuvat hänen koskaan pääsemättä niitä elämänoloja hyväkseen käyttämään, jotka antavat voimaa sivistyneelle ihmiselle. Hänen tapojensa ja olojensa vielä pyrkinessä säilymään muuttumattomina ja todella mikäli mahdollista pysyessään muuttumattomina, joutuvat kaikki niihin liittyvät ulkonaiset olot perinpohjaisen muutoksen alaisiksi. Hän jää metsästäjäksi maahan, jossa ei enää ole riistaa, taistelijaksi, jolla ei ole aseita; hänen on oikeuden saavuttamiseksi käyttäminen lainmuotoja, joita hän ei ymmärrä. Hän ei ole ainoastaan rannasta lähtenyt eikä vielä toiseen saapunut, kuten Bagehot sanoo europalaisten Indiassa olevista sekarotuisista jälkeläisistä, vaan hän on siveellisessään suhteessa samallaisessa välitilassa; hän oppii sivistyksen paheita oppimatta sen hyveitä. Hän kadottaa totutut toimeentulonsa välineet, hän kadottaa oman arvonsa tunnon, hän kadottaa siveytensä — hän turmeltuu ja kuolee sukupuuttoon. Ne surkeat olennot, joita voi nähdä vetelehtivän tyhjäätoimittajina rajakaupunkien kaduilla tai rautatienasemilla, valmiina kerjäämään, varastamaan tai tarjoamaan itseänsä sitäkin inhottavampiin palveluksiin, ne eivät ole noita varsinaisia intiaanityyppejä, jommoisina nämä olivat ennenkuin valkeat miehet tunkeutuivat heidän metsästysalueilleen. Ne ovat kadottaneet sen voiman ja ne hyveet, joita heillä entisessä asemassaan oli, omistamatta sijaan sitä voimaa ja sitä hyvettä, joka on korkeammalle sivistyskansalle ominainen. Oikeastaan ei sillä sivistyksellä, joka karkottaa tieltään puna-ihoisen rodun, olekaan mitään hyveitä. Rajaseutujen anglosaksin silmissä ei maan alkuasukkailla ole oikeastaan mitään oikeuksia, joita valkosen olisi kunnioittaminen. Alkuasukasta ryöstetään puhtaaksi, häntä ei ymmärretä, häntä petetään, häntä pahoin pidellään. Hän kuolee sukupuuttoon niinkuin samoissa oloissa mekin kuolisimme. Hän häviää sivistyksen tieltä, niinkuin kerran hävisivät romaniseerautuneet brittiläiset saksalaisen raakalaisvallan tieltä.

Oikea syy siihen, ettei yhdelläkään klassillisella kirjailijalla tavata mitään valitusta raakalaiskansain sukupuuttoon häviämisestä, vaan kaikki viittaa siihen, että roomalainen sivistys pikemmin yhdisti itseensä kuin hävitti nuo kansat, ei minun nähdäkseni ole ainoastaan siinä, että muinainen sivistys oli paljon lähempää sukua niille raakalaiskansoille, joiden kanssa se tuli yhteyteen, vaan siinä vielä tärkeämmässä seikassa, ettei sitä levitetty samalla tavalla kuin meidän nykyistä sivistystämme. Se ei tunkeutunut esille välittömästi edelläkäyvän siirtolais-tulvan kautta, vaan vallotuksen kautta, joka ainoastaan teki uuden voittomaan alamaiseksi, mutta antoi kansan yhteiskunnallisten ja tavallisesti myös valtiollisten laitosten enimmäkseen pysyä entisellään, joten tuo yhdistäminen ei tapahtunut väkivaltaisten taistelujen eikä kansallisen nöyryytyksen tietä. Jotenkin samantapaisesti näyttää nyt Jaapanin sivistys tulevan rauhallista tietä yhdistetyksi europalaisen sivistyksen kanssa.

Amerikassa ovat anglosaksit sukupuuttoon hävittäneet intiaanit sen sijaan kuin olisivat tehneet heidätkin sivistyneiksi, ja tämä on tapahtunut yksinkertaisesti vaan siitä syystä, ettei alku-asukkaiden annettu päästä pysyväiseen ja rauhalliseen omin-takeiseen elämäänsä, vaan kosketus anglosaksien kanssa on ollut sitä laatua, ettei maahan saapunut sivistys ole suinkaan ollut omiansa vetämään puoleensa alku-asukkaiden mieltä ja saamaan ilman muuta luopumaan omista ajatus- ja elämäntavoistaan. Jotta olisi tullut mahdolliseksi sulautua niihin uusiin olosuhteisiin, joihin heitä oli saattanut tuntemattomien ja mahtavien naapurien läheisyys, olisi omista oloista luopuminen pitänyt tapahtua tavattoman nopeasti. Seuraus olisi kuitenkin ollut toinen, ellei valkeiden häikäilemättömyys ja kierous olisi herättänyt intiaaneissa pahaa verta ja nostanut heitä sitkeään, kuolematakin halveksivaan vastarintaan. Ettei ole olemassa mitään synnynäistä estettä, mikä tekisi sivistymättömälle rodulle mahdottomaksi meidän sivistyksemme omistamisen, sen ovat lukemattomat yksityiset tapaukset kerta toisensa perästä osottaneet. Ja samaa ovat todistaneet, mikäli kokeita on tehty, jesuiitat Paraguayssa,

fransiskaanit Kaliforniassa ja protestanttiset lähetyssaarnaajat muutamilla Tyynen valtameren saarilla.

Otaksua minkäänlaisen rotukehityksen tapahtuneen sinä aikana, josta meillä yleensä voi olla historiallisia tietoja, on perin mielivaltaista, mutta siihen aikaan nähden, josta Bagehot puhuu, voidaan pikemmin päinvastaisia todistuksia antaa. Tiedämme nimittäin klassillisista muistopatsaista, niiden painojen suuruudesta, joita muinaisajan sotamiehet kantoivat, ja niistä marsseista, joita he suorittivat, tiedämme kilpa-ajo- ja voimistelunennätyksistä, että rotu ei ole kahdentuhannen vuoden aikana parantunut ruumiin muotoon eikä voimiin nähden. Mitä taas tulee otaksumaan sielun voimien kehityksestä, jota kuulee vieläkin useammin ja vielä suuremmalla ponnella väitettävän, niin se on yhtä mahdoton. Onko nykyaikainen sivistys luonut yksilöjä, jotka joko runoilijoina, taideniekkoina, arkkitehteinä, filosoofeina, puhujina, valtiomiehinä tai sotajoukkojen johtajina ilmaisisivat suurempaa kykyä kuin vanhana aikana? On tarpeetonta mainita nimiä, jokainen koulupoika ne tuntee. Näytteitä ja vertauskuvia hengenvoimista hakiessamme me vetoamme aina vanhaan aikaan. Ja jos hetkeksikin ajattelemme mahdollisuudeksi sen, mitä vanhin ja enin levinnyt uskonto muuten pitää totuutena — se uskonto, jota Lessing juuri tuon vanhuutensa ja levenemisensä vuoksi piti enin uskottavana, vaikka puolsi sitä tosin myös metafyyysisistä syistä — jos ajattelemme mahdollisuudeksi sen, että Homerus tai Virgilius, Demostenes tai Cicero, Aleksanteri, Hannibal tai Caesar, Plaato tai Lukretius, Euklides tai Aristoteles eläisi uudestaan nykyisellä vuosisadallamme; voimmeko silloin otaksua heidän esiintyvän nykyajan miehiä ala-arvoisempina? Tai jos ajattelemme kaikkein pimeintä aikaa klassillisen ajan jälkeen tai jotakin aikaa sitä ennen, josta vaan vähänkin tiedämme, niin emmekö aina tapaa miehiä, jotka aikansa oloihin ja tietomäärään nähden ilmaisevat yhtä korkeata henkistä voimaa kuin ihmiset meidän päivinämme? Ja jos käännyimme katsomaan vähemmän edistyneitä rotuja, niin emmekö heidänkin joukossansa tapaa miehiä, jotka olosuhtei-

hinsa nähden ilmaisevat yhtä korkeita henkisiä ominaisuuksia kuin sivistys konsanaan voi osottaa? Osottaako rautatien keksiminen siihen aikaan verraten, jolloin se tehtiin, suurempaa kekseliäisyyttä kuin työntörattaitten keksiminen sinä aikana, jolloin sellaisia vielä ei ollut? Me nykyaikaisen sivistyksen lapset olemme paljon korkeammalla esi-isiamme ja vähemmin kehittyneitä aikuisiamme rotuja, mutta ainoastaan siksi, että seisomme pyramiidin huipulla, eikä siksi, että itse olisimme korkeampia. Edelliset vuosisadat eivät ole kasvuamme lisänneet, vaan ainoastaan pystyttäneet rakennuksen, joka on vankkana pohjana jalkaimme alla meidän suorittaessamme *omaa* tehtäväämme.

Sallittakoon minun lyhyesti todistaa minkä olen sanonut. En tahdo suinkaan väittää kaikilla ihmisillä olevan yhtä suuren kyvyn tai heidän olevan henkisesti yhdenveroisia, yhtä vähän kuin tahtoisin sanoa heidän olevan ruumiillisesti yhdenveroisia. Kaikkien noiden lukemattomien miljoonien joukossa ei luultavasti ole ollut kahtakaan, jotka olisivat olleet henkisesti ja ruumiillisesti aivan yhdenlaisia. En myöskään tahdo sanoa, ettei olisi yhtä selväpiirteisiä rotuerotuksia henkisessä suhteessa kuin on selväpiirteisiä rotuerotuksia ruumiillisessa suhteessa. En kiellä perinnöllisyyden vaikutusta henkisten ominaisuuksien siirtymisessä, mikä tässä tapauksessa käy samaa tietä ja on mahdollinen samassa määrässä kuin ruumiillisten ominaisuuksien siirtäminen. Siitä huolimatta minusta näyttää, että niin henkeen kuin ruumiiseenkin nähden on olemassa muuan yleinen laatusuus ja luonnollinen symmetria, johon kaikki pyrkii palautumaan, milloin siitä jotain poikkeuksia tapahtuu. Olosuhteiden kautta, joihin voimme tulla saatetuiksi, voi meissäkin saada alkunsa samallaiset epämuodostukset, kuin litteäpäisten heimolla nähdään, jotka litistävät vastasyntyneiden lastensa päitä, tai kuin kiinalaisilla, jotka sitovat tyttäriensä jalkoja. Mutta niinkuin litteäpäisten lapset yhä edelleen syntyvät säännöllisesti kehittyneillä päillä ja kiinalaisten tyttäret säännöllisesti kehittyneillä jaloilla, niin myös ihmisen henkinen luonto näyttää kaikkialla palaavan takasin

säännölliseen olomuotoonsa. Lapsi ei peri isänsä tietoja, aivan samalla tavalla kuin se ei peri hänen lasisilmäänsä tai keino- tekoista jalkaansa; ja tyhmimpienkin vanhempien lapsi voi tulla tienraivaajaksi tieteen ja ajatuksen alalla.

Mutta pääasia, mihin nyt tähtäämme, on se, että ne kansain välillä eri aikoina ja eri paikoissa esiintyvät erilaisuudet, joita sanomme erotukseksi sivistyksessä, eivät ole erilaisuuksia, joiden juuret olisivat yksilöissä, vaan ne riippuvat yhteiskunnasta; etteivät nuo erilaisuudet, kuten Herbert Spencer vakuuttaa, riipu erilaisuuksista niiden yksikköjen välillä, joista yhteiskunta on muodostunut, vaan niistä olosuhteista, joissa nämä yksiköt ovat yhteiskuntaan liitetyt. Lyhyesti, selitys yhteiskuntien tunnusmerkkinä olevista erilaisuuksista näyttää minusta olevan seuraava: jokainen suuri tai pieni yhteiskunta kutoo itselleen välttämättä jonkun tietojen uskon, tapojen, kielen, taipumusten, laitosten ja lakien kuteen. Tähän jokaisen yhteiskunnan valmistamaan kuteeseen (tai paremmin näihin kuteisiin, sillä kaikki jo alhaisimman asteen ohi tulleet yhteiskunnat ovat kokoonpannut pienemmistä yhteisryhmistä, jotka keskenään sekottuen nivelöityvät toinen toisiinsa) joutuu yksilö syntymänsä kautta ja jääpi tavallisesti siihen olémaan kuolemaansa saakka. Tämä on se valimo, jossa sielu muotoonsa kehittyy ja josta se leimansa saapi. Tällä tavalla tavat, uskonnot, ennakkoluulot, makujen suunnat ja kielet syntyvät ja periytyvät sukupolvesta sukupolveen. Tällä tavalla taito siirtyy miehestä mieheen ja tietoja kerääntyy; tällä tavalla jonkun ajan keksinnöt muuttuvat varastohuoneeksi ja mukavaksi porrasastuimeksi seuraaville sukupolville. Vaikkapa tämä tosin on juuri sitä perintöä, mikä usein panee pahimmat esteet edistyksen tielle, niin on se kuitenkin toiselta puolen juuri se perintö, joka tekee kaiken vastaisen edistyksen mahdolliseksi. Se saa aikamme koulupoikain muutamassa tunnissa oppimaan enemmän maailman kaikkeudesta, kuin Ptolemaeus siitä tiesi; se asettaa hidastajimmankin oppineen paljon ylemmäksi sitä tietomäärää, minkä Aristoteleen jättiläishenki oli saavuttanut. Tämä perintö on sukupolveen nähden samaa mitä muisti on yksilöön

nähdän. Ihmeteltävä taiteemme, pitkälle tähtäävä tieteemme, meidän merkilliset keksintömme — ne ovat kaikki juuri sen kautta mahdollisiksi tulleet.

Inhimillinen edistys jatkuu mikäli jonkun sukupolven tekemät edistykset näin säilyvät ja periytyvät seuraavan sukupolven yhteiseksi omaisuudeksi ja voivat olla lähtökohtana uusille edistyspyrinnöille.

3 LUKU.

Inhimillisen edistyksen laki.

Mikä on nyt inhimillisen edistyksen laki — se laki, jonka mukaan sivistys kehittyy?

Sen täytyy voida selvästi ja varmasti eikä millään häilyvillä ja yleisillä lauselmilla tai pintapuolisilla vertauksilla selittää, miksi nyt niin suuria erilaisuuksia yhteiskunnallisessa kehityksessä on olemassa, vaikka ihmiskunta arvattavasti on kehityskulkunsa alkanut kaikkialla samaan aikaan ja omistaen kaikkialla yhtäläisiä taipumuksia. Sen täytyy saada selitetyksi keskeytyneet, rappiolle joutuneet ja hävinneet sivistykset, ne yleiset vaikuttimet, jotka ovat saaneet sivistyksen syntymään ja ne kivettäväiset tai kuollettavat voimat, joita sivistys, edistyessään muutaman määräästeen ohitse, aina tuopi mukanaan. Sen täytyy selittää sekä taantuminen että edistymisen, erotukset aasialaisen ja europalaisen, klassillisen ja nykyaikaisen sivistyksen välillä, sivistyksen eri nopeusasteet ja vihdoin nuo edistyksen äkkinäiset leimahdukset ja yhtä äkkinäiset sammumiset, jotka ovat niin silmiinpistäviä. Sen täytyy siis näyttää meille, mitkä edistyksen varsinaiset ehdot ovat, ja mitkä yhteiskunnalliset laitokset sitä avustavat ja mitkä sitä ehkäisevät.

Ei ole mitään vaikeata keksiä sellainen laki. On ainoastaan käyttäminen silmiämme, niin saamme sen nähdä. En väitä

antavani siitä mitään tieteellisesti tarkkaa määritelmää, minä ainoastaan viittaan siihen.

Yllyttiminä edistykseen ovat ne vietit, jotka sisältyvät ihmisen luonteeseen — eläimellisten tarpeiden tyydyttämisen vietti, henkisten tarpeiden ja tunne-elämän tyydyttämisen vietti; tarve olla, tietää ja toimia — tarpeet, jotka äärettömyyden rajoille asti eivät milloinkaan voi tulla tyydytetyiksi, koska ne kasvavat mikäli niitä tyydytetään.

Sielu on se väline, jonka avulla ihminen edistyy, jonka avulla jokainen edistysaskel voi jäädä pysyväksi ja olla pohjana uusille edistysaskeleille. Vaikkei ihminen ajattelemisellaan tosin voi lisätä hituisenkaan vertaa pituuteensa, niin voi hän kuitenkin ajattelemisen avulla laajentaa tietojansa maailman kaikkeudesta ja enentää valtaansa siihen, mikäli voimme päätellä, aivan loppumattomassa määrässä; mutta vaikka yksi sukupolvi voikin saada aikaan ainoastaan vähän, niin voivat kuitenkin sukupolvet, jotka saavat perinnökseen edeltäjiensä valloukset, vähitellen kohottaa ihmiskunnan tilaa; aivan niinkuin korallipolyypit vähitellen kohoavat meren pohjasta, kun jokainen sukupolvi rakentaa edellisten rakennusten päälle.

Henkinen voima on siis edistyksen liikeperiaate, ja ihmiset menevät eteenpäin suorassa verrannossa siihen henkiseen voimaan, jota edistykseen käytetään — siihen henkiseen voimaan, jota omistetaan tietojen laajentamiseen, menettelytapojen parantamiseen ja yhteiskunnallisten olojen oikeaan järjestämiseen.

Mutta henkisellä työllä on määränsä, s. o. työllä, jota ihminen voi tehdä sielullaan on rajansa aivan samalla tavalla kuin ruumiillisellakin työllä; ja henkinen voima, mikä edistykseen käytetään, muodostaa ainoastaan sen osan, joka jää jällelle sitten kuin ensin kaikki muut tarkotukset, paitsi edistys, ovat saaneet osansa.

Nuo edistyksen ulkopuolella olevat tarkotukset, joihin henkistä voimaa kulutetaan, voidaan sanoa ylläpidon ja taistelun tarkotuksiksi. Ylläpidolla en tarkoita ainoastaan inhimillisiä elantohuolia, vaan myöskin yhteiskunnallisen aseman ja jo saavutetun

edistyksen säilyttämistä. Taistelulla en ymmärrä ainoastaan sodankäyntiä ja valmistuksia siihen, vaan kaikkea henkisen voiman kuluttamista pyrittäessä tarpeitansa tyydyttämään toisten kustannuksella tai vastustettaessa toisten puolelta tehtyjä samallaisia yrityksiä.

Yhteiskuntaa voi verrata veneeseen. Veneen vauhti vedessä ei riipu miehistön ponnistuksista yleensä, vaan niistä ponnistuksista ainoastaan, joita tehdään nimenomaan veneen liikkeelle saamiseksi. Näiden ponnistusten määrä vähenee aina kun voimia pannaan toisaalle, esimerkiksi veden pumppuamiseen tai tooraan miehistön kesken tai soutamiseen vääriin suuntiin.

Koska nyt kaikki ihmisen voimat, milloin hän elää erakona, tarvitaan elannon hankkimiseen ja henkinen voima vapautuu korkeampia tarkoituksia tavoittelemaan vasta ihmisten yhdistymisestä yhteiskuntiin, mikä tekee työjaon ja kaikki ne säästöt mahdolliseksi, jotka syntyvät suuremman ihmisjoukon yhteistyöstä, niin voimmekin sanoa, että yhdistyminen, assosiatsioni, on kaiken edistyksen ensimmäisenä ehtona. Täydellisyntyminen käy mahdolliseksi niin pian kuin ihmiset yhtyvät rauhalliseen yhteistoimeen, ja mitä laajempi ja syvällisempi yhdistyminen on, sitä suuremmat ovat täydellisyntymisen mahdollisuudet. Ja kun nyt henkisten voimain turha kuluttaminen taisteluihin on suurempi tai vähempi aina sen mukaan onko se siveyslaki, joka takaa jokaiselle yhtäläiset oikeudet, noudatettu tai laiminlyöty, niin on tasa-arvoisuus (eli oikeellisuus) edistyksen toinen ehto.

Täten on tasa-arvoisuudessa tapahtuva yhdistyminen edistyksen laki. Yhdistyminen vapauttaa henkisen voiman edistykseen käytettäväksi, ja tasa-arvoisuus eli oikeellisuus (eli vapaus, sillä nämä nimitykset merkitsevät tässä samaa, nimittäin siveyslain tuunustamista) estää tämän voiman tuhlaamista hedelmättömiin taisteluihin.

Ja niinpä tämä on siis se edistyksen laki, joka selittää kaikki erilaisuudet, kaikki liikkeet eteenpäin ja pysähdykset ja myös kaikki liikkeet takaisin päin. Ihmiset menevät eteenpäin siinä määrässä kuin yhtyvät lähemmäksi toisiaan ja yhteistyön

avulla lisäävät sitä henkistä voimaa, jota voidaan kehitykseen käyttää; mutta siinä määrässä kuin ristiriitaisten harrastusten yhteentörmäyksiä tapahtuu tai yhteiskunnallinen elämä synnyttää eriarvoisuutta elämänehdoissa ja oikeuksissa, vähenee edistyksen taipumus, se vihdoin ehkäistyy, jopa lopulta kääntyy aivan vastakkaiseen suuntaan.

Synnyinäisten luonnonlahjain ollessa yhtäläisiä on yhteiskunnallinen kehitys käyvä nopeammin tai hitaammin, pysähtyvä tai menevä takasin, nähtävästi riippuen siitä vastuksesta, minkä se on kohtaava. Mutta kaikellaiset edistyksen esteet yleensä voidaan itse yhteiskuntaan nähden jakaa kahteen luokkaan, ulkonaisiin ja sisällisiin, — edelliset vaikuttavat suuremmalla voimalla aikaisemmilla sivistysasteilla, jälkimäiset saavat enemmän merkitystä sen myöhemmässä kehityksessä.

Ihminen on luonnoltaan seurusteluun taipuvainen. Häntä ei tarvitse saada kiinni ja kesyttää jotta hän suostuisi elämään yhdessä muiden ihmisten kanssa. Se täydellinen avuttomuus, jossa hän tulee maailmaan, ja se pitkä aika, jota hänen voimiensa varttuminen kysyy, tekee perhesiteet välttämättömiksi, jotka, kuten jokainen voi helposti huomata, ovat alkuperäisessä tilassa olevilla kansoilla laajempia ja voimakkaampia kuin sivistyskansoilla. Ensimmäiset yhteiskunnat ovat heimoiksi laajentuneita perheitä ja nämä edelleenkin pitävät verisukulaisuuttansa kunniaissa, jopa suuriksi kansoiksikin kasvettuansa pitävät muistissaan yhteistä syntyperäänsä.

Ajatelkaamme että tämäntapaisia olentoja olisi sijoitettuina johonkin kiertotähteen, jolla olisi meidän maapallomme suuria erilaisuuksia pintamuodostukseen ja ilmanalaan nähden; silloin näyttää aivan luonnolliselta, että alkujaan samoillakin taipumuksilla varustettuna ja samasta kodista lähteneenä ihmiskunta kehityksessään muodostuu hyvin erilaiseksi. Ensimmäinen yhdistymisen este ja vastus syntyy luonnon omista olosuhteista; ja kun nämä olosuhteet kovasti vaihtelevat eri seutuihin nähden, niin täytyy vastaavia erilaisuuksia osottautua myös edistyksessä. Väestön lisääntymisen nopeus ja se läheisyys, jossa ihmiset väestön

kasvaessa voivat olla toisiinsa, riippuu sillä alhaisella tietokannalla, missä ihminen käyttää elantonaan melkein yksistään luonnon vapaita antimia, erittäin suuressa määrässä ilmanalasta, maan laadusta ja sen ulkonaisista eduista yleensä. Missä paljon liharavintoa ja lämpimiä vaatteita tarvitaan; missä maaperä on köyhää ja karua; missä kuumen vyöhykkeen metsien uhkuva elämä tekee tyhjäksi heikon, sivistymättömän ihmisen yritykset päästä luonnon herraksi; missä erämaat, vuoret, merenlahdet erottavat ihmisiä toisistaan ja pakottavat heitä yksinäisyyteen, siellä ei yhdistyminen yhteiskuntiin ja se edistykseen vievä voima, minkä se synnyttää, voi aluksi saada mitään suurempaa vauhtia. Mutta lämpimien vyöhykkeiden rikkailla tasangoilla, missä ihmiselämää voi ylläpitää vähillä voimainponnistuksilla ja paljon vähemmällä alalla, siellä voivat ihmiset lähemmin yhteen liittyä; ja se henkinen voima, jota heti alusta asti voidaan omistaa kehitykselle, on verrattain paljon suurempi. Senpä vuoksi onkin sivistys luonnollisesti ensin päässyt syntymään niissä suurissa laaksoissa ja niillä ylätasangoilla, missä sen aikaisimmat muistomerkit tapaammekin.

Mutta nämä erilaisuudet luonnon olosuhteissa eivät ainoastaan synnytä välitöntä eroavaisuutta yhteiskunnallisessa edistyksessä, vaan juuri nämä yhteiskunnalliset eroavaisuudet yksilöissäkin itsessään saavat aikaan esteen jopa tarmokkaan vastustuksenkin edistystä vastaan. Sen mukaan kuin perheet ja heimot joutuvat toisistaan erille, lakkaa yhteiskunnallisen yhteyden tunto vaikuttamasta heidän välillään, ja syntyy erilaisuuksia kielessä, tavoissa, laitoksissa, uskonnossa, lyhyesti, koko siinä yhteiskutouksessa, jonka jokainen yhteiskunta, niin suuri kuin pienikin, aina kutoo ympärilleen. Näiden erilaisuuksien mukana seuraa helposti ennakkoluuloja ja vihaa, yhteen joutuminen synnyttää helposti riitaisuuksia, hyökkäys synnyttää vastahyökkäyksen, ja kärsitty vääräisyys sytyttää kostonliekin¹⁾. Ja niin kehittyy näiden

¹⁾ Kuinka helposti tietämättömyys muuttuu ylenkatseeksi ja inhoksi; kuinka luonnollisena pidämme sitä, että katsomme jokaista ero-

eri yhteiskunnallisten ryhmien välille Ismaelin tunteita ja Kainin henkeä; sota tulee heimojen pysyväksi ja ikäänkuin luonnolliseksi keskinäiseksi suhteeksi, ja ihmisvoimia tuhataan hyökkäys- ja puolustusotiin, keskinäisiin teurastuksiin ja hävittäviin sotavalmistuksiin. Kuinka kauan moiset vihollisuudet voivat kestää, sen todistavat vielä tänäkin päivänä suojelustullitariffit ja sivistyneen maailman pysyvät sotajoukot; kuinka vaikeasti vapaudutaan sellaisesta käsityksestä, ettei ole muka mitään varkautta ryöstää muukalaista, sen todistavat ne vaikeudet, jotka kohtaavat kaikkia yrityksiä saada aikaan kansainvälistä sopimusta kirjallisesta omistusoikeudesta. Onko ihmetteleminen heimojen ja sukujen lakkaamatonta vihollismielisyyttä? Onko ihmetteleminen, että, jokaisen yhteiskunnan ollessa erotettuna toisesta ja ulkopuolella toisen vaikutusvoimaa, kutoutuessa omiin erikoisiin yhteiskunnallisiin muotoihinsa, joista ei yksikään yksilö voi päästä, sota oli sääntönä ja rauha poikkeuksena? „Ja niinpä he olivat juuri sitä mitä mekin.“

Mutta sota on yhteiskunnallisen yhdistymisen vastakohta. Ja senvuoksi ihmisten erittyminen eri heimoihin, edistäen sotien lukua, juuri siten ehkäisee edistystä; jotavastoin seuduissa, missä väestön suurempi lisääntyminen on mahdollinen ilman sitä seuraavaa erottumista, sivistys on jo vapaa ainakin heimosodista, vaikkapa valtio vielä käykin sotaa rajain ulkopuolella. Missä

tusta tavoissa, laitoksissa, uskonnossa j. n. e. todistukseksi niiden aliarvoisuudesta rinnallamme, sen huomaa helposti jokainen, joka on jossain määrin onnistunut vapautumaan ennakkoluulojen vallasta ja on tottunut seurustelemaan eri ihmisluokkain kanssa. Niinpä voi uskonnon alalla jokaisessa lahkokunnassa panna merkille sitä henkeä, joka ilmenee eräässä näin alkavassa laulussa: „Parempi on babtistina näyttää iloista mieltä, kuin metodistina joutua ikuiseen kadotukseen.“

Tai niinkuin sanoi muuan englantilainen pappi: „Oikeauskoisuus se on se usko, jota minä kannatan, mutta vääräuskoisuus se on jokainen muu usko.“ Samoin kaikki muutkin yleensä pitävät ihmisiä, jotka eivät kuulu vallitsevaan kirkkokuntaan, pakanoina ja ateisteinä; sama on asianlaita myös eri miellipiteisiin nähden tieteen, taiteen ja muilla aloilla.

luonnon puolesta on vähin vastuksia ihmisten yhdistymiselle, siellä sodankin ehkäisevä vaikutus ainakin aluksi on vähin tuntuva, ja hedelmällisillä tasangoilla, missä sivistys tavallisesti ensin syntyy, se voi kohota suuriin korkeuksiin, silloin kuin hajalla olevat ja eristetyt heimot pysyvät yhä raakalaisina. Senvuoksi, jos pienet eristetyt valtiot jatkavat yhtämittäisiä taisteluitaan, jotka estävät edistystä, niin on ensimmäinen askel näiden sivistykseen se, että ilmestyy joku vallottajaheimo (tai kansakunta), joka yhdistää nuo pienemmät valtiot suuremmaksi kokonaisuudeksi, missä sisällinen rauha voi säilyä. Kaikkialla, missä tuo rauhallisen yhteyden asia tulee häirityksi, joko ulkonaisten hyökkäyssotien tai sisällisten levottomuuksien johdosta, siellä pysähtyy edistys ja taantuminen alkaa.

Mutta eivätpä yksistään nuo tuollaiset vallotukset auta yhteyden syntymistä ja vapauttamalla henkistä voimaa sotaiseen asiaan antautumasta edistä sivistystä. Sitä edistävät myös nuo samat erilaisuudet ilmanalassa, maaperässä ja maan muodostuksissa, jotka tosin ensin olivat vaikuttaneet erottavaan suuntaan; sittemmin ne vaikuttavat päinvastoin vaihtoliikkeen vilkastumiseksi. Ja kauppa puolestaan, joka jo itsessään on jonkinlainen yhdistymisen tai yhteistoimen muoto, edistää sivistystä ei ainoastaan suoranaisesti vaan välillisestikin, herättäen harrastuksia, jotka menevät ristiriitaan sotien kanssa, ja hajottaen tietämättömyyden pimeää, tuota kaiken ennakkoluulojen ja vihan suurta lähdettä.

Samoin myös uskonto. Vaikka sen muodot ja sen herättämät vihat usein ovat erottaneet ihmisiä ja synnyttäneet sotia, niin onpa se kuitenkin toisina aikoina ollut yhdistymistenkin aikaansaajana. Katsokaamme esimerkiksi kreikkalaisia; heillä on jumalanpalvelemisen yhteys usein lieventänyt sodan julmuutta ja ollut perustuksena liitoille; tai katsokaamme omaa sivistystämme; se on syntynyt kristinuskon päästyä voitolle Europan raakalaiskansoista. Ellei kristinuskoa olisi ollut olemassa silloin kuin Rooman valta hajosi, olisi Europa, kaiken yhdistävän siteen puutteessa, voinut vajota tilaan, joka ei olisi ollut kuinka paljon korkeampi sitä tilaa, missä nyt ovat pohjois-Amerikan intia-

niheimot, tai olisi vastaanottanut sivistyksen aasialaisilta, käyrämiekoilla asestetuilta laumoilta, joita yhdisti toisiinsa Arabian erämaissa syntynyt uskonto. Tämä sama uskonto oli sulattanut toisiinsa heimoja, jotka miesmuistoisista ajoista saakka olivat olleet toisistaan erotetut; se oli sitten, lähtien tästä maasta, yhdistänyt suuren osan ihmiskuntaa yhteiseen uskontokuntaan.

Jos teemme yleiskatsauksen meille tunnettuun maailmanhistoriaan, niin näemme sivistyksen syntyvän kaikkialla, missä ihmiset joutuvat yhteiskunnalliseen yhteyteen toistensa kanssa, ja katoavan kohta kun tämä yhteys häiriintyy. Niinpä Rooman vallan sivistys, levittyään yli koko Europan valloituksen avulla, jotka takasivat sisällisen rauhan, joutui vuorostaan pohjoisten kansain jalkoihin; nämät hajottivat yhteiskunnan taas yhteyttömiin osiin; ja nykyaikainen sivistys sai alkunsa silloin kuin läänitysliitot uudestaan yhdisti ihmiset suurempiin valtioihin ja kuin Rooman hengellinen ylivalta saattoi nämä valtiot lähempään yhteyteen toistensa kanssa, niinkuin legionat ennen olivat niitä yhdistäneet. Sen mukaan kuin läänitysliitot muuttuivat kansallisiksi itsehallinnoiksi ja kristinusko pääsi vaikuttamaan tapojen parantumiseen, tuomaan päivänvaloon niitä tiedon aarteita, jotka se oli pimeinä aikoina piilottanut, punomaan eri langat yhteen rauhalliseksi yhdistykseksi ja kaikkialla ulottuvaksi järjestöksi ja antamaan uskonnollisten seurakuntainsa kautta yhtymisen esimerkkiä, sen mukaan kävi yhä suurempi edistys mahdolliseksi, joka onkin, ihmisten tullessa yhä lähempään keskinäiseen yhteyteen ja yhteistoimeen, jatkunut yhä kasvavalla voimalla.

Emme kuitenkaan koskaan oikein ymmärtäisi sivistyksen kulkua ja sen eri historiallisia ilmiöitä, ellemmme ottaisi lukuun erästä seikkaa, jota tahtoisin sanoa sisälliseksi vastustukseksi tai vastavoimaksi, joka syntyy keskellä edistyvän yhteiskunnan sydäntä ja joka yksin voi selittää, miten sivistys, joka on jo kehittyneellä asteella, voi joutua joko itsestään pysähdyksiin tai raakalaisten hävitettäväksi.

Henkinen voima, tuo yhteiskunnallisen edistyksen liikkeellepanija, vapautuu ihmisten yhdistymisen kautta, tai oikeammin

heidän täydellisentymisensä kautta. Yhteiskunta muuttuu tällöin monimutkaisemmaksi, sen yksilöt toisistaan riippuvammiksi. Yhteiskunnalliset toimet ja sen jäsenten tehtävät ominaistuvat. Väestö jättää kulkuri-elämänsä ja asettuu pysyville asuinsijoille. Entisen järjestyksen asemesta, jolloin jokaisen oli omin neuvoin tyydyttämisen kaikkia tarpeitansa, syntyy kaikellaisia ammatteja ja kauppaliikkeitä, toinen ihminen saavuttaa kätevyyttä yhdessä toinen toisessa. Samoin haarautuu tiedekin (jonka sisältö laajenemistaan laajenee, kunnes yksilö ei enää pysty koko sen alaa hallitsemaan); se haarautuu erikoisaloihin, joihin nyt eri ihmiset antautuvat. Jopa uskonnollisten menojenkin suoritus joutuu erityisesti tähän tarkotukseen vihityn virkakunnan käsiin, ja järjestyksen valvominen, oikeuden käyttö, verotus ja sodankäynti tulee elimellisen hallituksen erikoistehtäväksi. Lyhyesti, ja vielä kerran käyttääksemme lausetta, jolla Herbert Spencer määritteli evoluttionia: yhteiskunnan kehitys on yhteiskunnan yksityisiin jäseniin nähden ylimeno epämääräisestä, yhteyttä vailla olevasta yhdenlaatuisuudesta määrättyyn, yhtenäiseen moninaisuuteen. Mitä alempi yhteiskunnallisen kehityksen aste on, sitä enemmän on yhteiskunta noiden alhaisinten eläinten kaltainen, joilla ei ole elimiä eikä jäseniä ja joista voidaan osa leikata irti niiden menettämättä henkeänsä. Mitä korkeampi yhteiskunnallisen kehityksen aste on, sitä enemmän on yhteiskunta noiden korkeampien elimistöjen kaltainen, joiden tehtävät ja kyvyt ovat ominaistuneet ja toisen jäsenen elinvoima riippuu toisista jäsenistä.

Mutta tätä täydellisentymistä, tätä tehtävien ja kykyjen ominaistumista seuraa, erään ehkä syvimmän ihmisluontoon kätkeyneen lain vuoksi, alituinen taipumus eriarvoisuuteen yksilöjen kesken. En sillä tarkota, että eriarvoisuus olisi yhteiskunnallisen kehityksen välttämätön tulos, vaan että tällä kehityksellä on alituinen pyrkimys sanottuun suuntaan, ellei sopivia toimenpiteitä ja uudistuksia panna toimeen yhteiskunnallisissa laitoksissa, joten tasa-arvoisuuden asia aina uudelleen turvataan kehityksen synnyttämässä uusissa oloissa. Tarkotan, että niin sanoakseni se lakien, tapojen ja valtiollisten laitoksien kutous, johon jokainen yhteis-

kunta aina punoutuu, uhkaa aina tulemaan liian ahtaaksi mitä enemmän yhteiskunta kehittyy.

Tarkotan, että ihminen kehittyessään kulkee ikäänkuin jonkinlaisessa labyrintissä, jossa hän ehdottomasti eksyy, jos menee umpimähkään suoraan eteenpäin, ja jossa hän ainoastaan järjen ja oikeudentunnon johdolla voi löytää oikean aina ulospäin vievän tien.

Siten, vaikka kehitystä seuraava täydellisentyminen pyrkii-kin itsestään vapauttamaan henkistä voimaa jatkuvaan edistykseen, syntyy sekä väestön lukumäärän kasvamisen että yhteiskunnallisen järjestön enenevän mutkikkuuden vuoksi aina muuan vastavaikutus, joka johtaa eriarvoisuuteen päin, ja tämä vuorostaan hävittää henkistä voimaa, jopa pitemmälle kehittyneenä saa edistyksen kokonaan pysähtymään.

Sen lain äärimmäisille perille pääseminen, joka näin edistyksen mukana on kehittämässä tuota edistystä ehkäiseviä voimia, näyttää minusta antavan vastauksen syvempään kysymykseen kuin on kysymys maailman alkuperästä — nimittäin kysymykseen, mistä paha on alkunsa saanut. Tässä on minun kuitenkin tyytyminen vaan osottamaan, millä tavalla yhteiskunnallisen kehityksen mukana syntyy pyrkimyksiä tämän kehityksen pysäyttämiseen.

Ihmislouenteessa on kaksi ominaisuutta, joista on hyvä aluksi huomauttaa. Toinen on tottumuksen voima — taipumus pysyä entisellään. Toinen on henkisen ja siveellisen turmeltumisen mahdollisuus. Edellinen ilmenee siinä, että yhteiskunnallisessa kehityksessä sellaiset tavat, olot, lait ja laitokset pysyvät entisellään, jotka ovat jo aikoja sitten kadottaneet alkuperäisen tarkotusperänsä ja hyötynsä; jälkimäinen ilmenee siinä, että sellaiset laitokset ja ajatustavat pääsevät kehittymään, joita vastaan ihmisten luonnolliset katsantotavat vaistomaisesti nousevat.

Yhteiskunnan synty ja kehitys pyrkii tekemään kaikkia sen jäseniä yhä enemmän riippuviksi toisistaan ja vähentää yksilöjen omiinkin olemassaolon-ehtoihin nähden heidän vaikutustansa yhteiskunnan vaikutuksen rinnalla. Mutta yhdistymisen ja täydellisentyksen vaikutus on vielä sellaisen yhteisvoiman synnyttämi-

nen, jota käy erottaminen yksilöllisten voimain summasta. Tähän asiaan voi saada esimerkkejä joka taholta. Sen mukaan kuin eläinten elimistöt ovat monipuolisempia on paitsi osien elämää ja voimaa vielä olemassa elimistön kokonaisuuden elämä ja voima; paitsi tiedottomien liikkeiden kykyä on olemassa vielä tietoisten liikkeiden kyky. Kunta-kokonaisuuksien toiminta ja vaikuttimet ovat, kuten usein on havaittu, erilaiset kuin yksilöjen toiminta ja vaikuttimet samassa tapauksessa olisivat olleet. Jonkun rykmentin sotakuntoisuus voi olla aivan toinen kuin yksityisten sotilasten. Mutta esimerkkejä on tällöin turha luetella. Tutkimuksissamme maakoron luonnosta ja synnystä havaitsimme saman seikan kuin mitä tässä tarkoitan: että missä väestö on harvaa, siellä maalla ei ole mitään arvoa; mutta mikäli ihmisiä kokoontuu johonkin paikkaan, sikäli maan arvo sekä syntyy että nousee, ja tätä arvoa käy selvästi erottaminen yksilöjen ponnistusten tuottamista arvoista; siis arvo, joka syntyy ihmisten yhdistymisestä lisääntyy sikäli kuin yhdistyminen käy suuremmaksi ja lujemmaksi, ja häviää milloin yhteys hajoaa. Samaa voi sanoa muistakin kuin vaan taloudellisten nimellä käyvistä voimista.

Sen mukaan kuin yhteiskunta kehittyy, pyrkii vanhoissa yhteiskunnallisissa oloissa pysymisen taipumus antamaan tuon kokonaisuudesta syntyvän vallan ainoastaan yhteiskunnan pienemmän osan käsiin; ja tämä epätasainen yhteiskunnan edistyksestä syntyvä omaisuuden ja vallan jako pyrkii luomaan yhä suurempaa ja suurempaa eriarvoisuutta yhteiskunnan jäsenien keskuudessa, koska anastamishalu kasvaa menestyksen mukana, ja tasa-arvoisuuden aate taas häviämistään häviää sen johdosta, että vääryyden sietäminen muuttuu tavaksi.

Tällä tavalla voi yhteiskunnan patriarkaalinen järjestelmä helposti muuttua perinnölliseksi itsevaltiudeksi, jossa yksinvalti on maailmallisena jumalana ja kansanjoukot ainoastaan hänen oikkujensa orjia. On luonnollista, että isä on perheen johtavana päässä ja että hänen kuoltua vanhin poika, tuon pikku yhteiskunnan vanhimpana ja kokeneimpana jäsenenä, ottaa johdon käsiinsä. Mutta jos tämä asiointila jatkuu vielä sittenkin kuin perhe

on jo haaraantunut, silloin vallan voi jo sanoa siirtyneen erityisen sukuhaaran käsiin; ja tämä valta kasvaa yhä sen mukaan kuin yhteinen omaisuus ja yhteiskunnan valta kasvaa. Perheensä muuttuu, kuten sanottu, perinnölliseksi itsevaltiaaksi, jota sekä hän itse että muutkin rupeavat vähitellen pitämään korkeammilla oikeuksilla varustettuna olentona. Ja mitä enemmän kokonaisvalta kasvaa verrattuna yksilön valtaan, on yksinvaltiaankin palkitsemis- ja rankaisuvaita kasvava, ja tämän yhteydessä voittavat myös sellaiset yllyttimet alaa, jotka saavat ihmiset häntä liehakoimaan ja pelkäämään; kunnes vihdoin, jos asiat saavat häiritsemättä jatkua, koko kansa matelee valtaistuimen juurella ja sadat tuhannet ihmiset työskentelevät viisikymmentä vuotta pystyttäkseen patsasta kuolevaisen vertaisensa haudalle.

Niin ei myös metsäläisjoukko sotapäällikkö ole muuta kuin vaan yksi heikäläisiä, jota he seuraavat urhokkaimpanaan ja älykämpänä. Mutta jos suurien kansanjoukkojen on yhteisesti toimiminen, niin käy välitön mieskohtainen vaali vaikeammaksi; sokea tottelevaisuus tulee välttämättömäksi, johtaja oikeutetaan sellaista tottelevaisuutta voimassa pitämään, ja juuri niistä olosuhteista, joita laajempi sodankäynti välttämättömästi vaatii, syntyy rajaton hallitusvalta.

Jotain samantapaista voidaan huomata, kun yhteiskunnalliset tehtävät ominaistuvat. Silminnähtävästi syntyy voittoa tuotantovoimissa, kun yhteiskunnallinen kehitys on edistynyt niin pitkälle, ettei tuottajia enää tarvitse temmata työstään ja kutsua sotapalvelukseen, vaan säännöllinen sotajoukko voidaan tarkotusta varten ylläpitää; mutta tämä tuo ehdottomasti mukanaan vallan keskityksen sotilasluokan ja sen johtajien käsiin. Sisällisen järjestyksen ylläpitäminen, oikeuden käyttö, lainsäädäntö, yleisten töiden suorittaminen ja valvonta ja erittäinkin hartauden harjoitukset — kaikki ne samalla tavalla pyrkivät joutumaan erikoisluokkain käsiin, joilla tavallisesti on erityinen taipumus laajentamaan valtaansa virkatehtäviensä ulkopuolelle.

Pääsyynä kansalaisten eriarvoisuuteen on kuitenkin se yksinoikeus luontoon, minkä maan omistusoikeus tuottaa. Ihmisten

alkuperäiset käsitystavat pitävät maata aina yhteisenä omaisuutena; mutta ne alkuperäiset toimenpiteet, joihin tämä käsitys vie — kuten vuotuiset maanjaot tai maan yhteiset viljelemiset — käyvät laatuun vaan alemmalla kehitysasteella. Omistusoikeuden aate, joka ihmistyön tuotantoon nähden on aivan luonnollinen, siirtyy kylläkin helposti myös maahan, ja laitos, joka väestön harvalukuisena ollessa, on kyllä omansa takaamaan maan muokkaajalle ja viljelijälle hänen työnsä palkan, lopulta, väestön käydessä tiheäksi ja maakoron syntyessä, päinvastoin riistää tuotajalta hänen työnsä palkan. Eikä siinä kyllä, vaan kun tulee aika, että maakorkoa voisi käyttää jo yleishyödyllisiin tarkoituksiin — mikä onkin ainoa keino, jolla maa korkeammilla yhteiskunnallisilla kehitysasteilla voidaan säilyttää yhteisomaisuutena — niin silloin, valtiollisen ja kirkollisen vallan jouduttua yläluokan käsiin, se muuttuu tämän luokan omaisuudeksi. Tämä luokka tulee yksin maan omistajaksi ja kaikki muut kansalaiset jäävät vuokraajiksi. Sodat ja vallotukset, jotka pyrkivät keskittämään valtiollista valtaa ja perustamaan orjuutta, tarkottavat luonnollisesti maan anastusta, heti kun maa yhteiskunnan kasvamisen vuoksi saa arvon. Niipä siis hallitseva luokka, keskittäessään valtaa käsiinsä, keskittää ennen kaikkea käsiinsä maan omistusoikeutta. Tämä luokka saa suuria osia vallotetusta maasta, jota alkuperäiset haltijat jäävät nyt muokkaamaan ainoastaan vuokramiehinä tai orjina. Tämä luokka ottaa sitäpaitsi haltuunsa valtion omaisuuden, jopa yhteismaatkin, jotka yhteiskunnan kehityksessä luonnollisesti vielä jonkun aikaa pysyvät yhteisinä, mutta joutuvat vihdoin saman luokan käsiin, josta seikasta vielä meidänkin päivinämme voi mainita esimerkkejä. Kun epätasaisuus näin on kerran alkunsa saanut, pyrkii maan omistus yhä voimakkaammin keskittymään, ja sitä enemmän mitä enemmän kehitys jatkuu.

Koetan ainoastaan todistaa sitä seikkaa, että tämä epätasaisuus käy käsikkäin yhteiskunnallisen kehityksen kanssa; en ota kuitenkaan tässä selitelläkseni erikoisseurauksia, jotka välttämättömästi vaihtelevat eri olosuhteiden mukana. Mutta tämä tärkeä

ja pääasiallinen tosiseikka antaa selityksensä kaikille pysähtymis- ja taantumisilmiöille. Epätasaisuus vallan ja varallisuuden jaossa, joka syntyy ihmisten yhtyessä yhteiskunnalliseksi kokonaisuudeksi, pyrkii ehkäisemään ja vihdoin suorastaan vastustamaan juuri sitä voimaa, joka oli edistyksen synnyttänyt. Yhdeltä puolen ovat suuret kansalaisjoukot pakotetut käyttämään hengenlahjojaan ainoastaan olemassaolonsa ylläpitämiseksi. Toiselta puolen käytetään henkistä voimaa osaksi eriarvoisuuden ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi, osaksi komeuteen, ylellisyyteen ja sotiin. Valtio, joka on mennyt kahtia, hajonnut hallitsevaan ja hallittuun luokkaan, upporikkaisiin ja perin köyhiin, voi kyllä saada aikaan jättiläisrakennuksia ja koristella niitä kalleuksilla, mutta siitä syntyy vaan sydämmettömän kopeuden ja tyhjänpäiväisen turhamielisyyden tai semmoisen uskonnon muistomerkkejä, joka vastoin alkuperäistä ihmisen ylentämisen tarkotusta on tehty ihmisen alentamisen välineeksi. Keksintöjen henki voi kyllä vielä jonkun aikaa olla viireillä, mutta se on antautuva nautinnonhimon ja jatkuvan hienostumisen palvelukseen ja jättävä syrjään pyrkimyksen joukkojen vaivoja keventämään ja sen voimia vahvistamaan. Kirkkojen sakasteissa tai hovilääkärien työhuoneissa on tiede vielä oleva löydettävissä; mutta sitä tullaan pitämään salassa tai vaarallisena vainoamaan, jos se uskaltaa nousta päivänvaloon korottamaan yleisinhimillistä ajatusta tai kansallista elämää rikastuttamaan. Sillä niinkuin eriarvoisuus vähentää edistykselle omistettua henkistä voimaa, niin se myös tekee ihmiset edistykselle vihamielisiksi. Kuinka sitkeästi vanhoissa menettelytavoissa pysytään sillä taholla, missä tietämättömyys vallitsee kansan ollessa pakotettuna raatamaan yksistään toimeentulon saavuttamiseksi, on kyllin hyvin tunnettu eikä kaipaa mitään esimerkkien luettelemista; yhtä hyvin on myös tunnettu niiden luokkain vanhoillisuus, joille olevien olojen entisellään säilyttäminen tuottaa erikoista etua. Tämä vastahakoisuus uudistuksia kohtaan, vaikka nämä olisivat suoranaisia parannuksia, on huomattava jokaisella eri alalla — uskonnossa, lakitieteessä, lääketaidossa, tieteissä ja käsityöläisammateissa, ja se osottautuu sitä voimakkaammaksi mitä suljetumpi ala on. Suljettu ammatti-

kunta on aina vaistomaisesti vihamielinen kaikille uudistuksille ja uudistajille, joka vihamielisyys syntyy vaan siitä vaistomaisesta pelosta, että muutoksen kautta ne rajotukset häviävät, jotka erottavat ammattikunnan tavallisesta ihmisestä, ja että sillä niinmuodoin riistettäisiin sen merkitys ja valta; senpä vuoksi ollaan tietysti myös niin taipuvaisia huolellisesti salaamaan kaikkia ammatillisalaisuuksia ja erikoistaitoja.

Näin seuraa edistystä pysähtyminen. Kasvava yhteiskunnallinen eriarvoisuus johtaa edistyksen välttämättömään pysähtymiseen, mutta jatkuen yhä edelleen tai saaden aikaan vaan perin heikkoa vastarintaa se alkaa vaatia uhrikseen sitäkin henkistä voimaa, joka on välttämätön aineellista toimeentuloa varten, ja silloin alkaa taantuminen.

Nämä pääpiirteet ovat avaimena sivistyksen historiaan.

Missä maan sääsuhteet, maaperä ja pinta-ala ovat vähin omiansa hajottamaan väestöä sen lisääntyessä, ja missä senvuoksi ensimmäiset sivistyksen oireet ovatkin näyttäneet, täytyy tietysti niiden vaikutusten, jotka edistystä avustavat, kehittyä säännöllisemmin ja perinpohjaisemmin kuin siellä, missä pienemmät yhteiskunnat, kehittyneinä kukin omalle eri suunnalleen, sittemmin kootaan suuremmaksi yhteydeksi. Tämä seikka näyttää minusta selittävänkin yleisiä kuvaavia piirteitä, jotka erottavat vanhempia sivistysmaita Europan uudemmissa sivistysmaista. Samansukuiset yhteiskunnat, jotka alusta pitäen kehittyvät ilman mitään ristiriitaisuuksia eri tapojen, lakien, uskontojen välillä j. n. e. tulevat kaikessa osottamaan paljon suurempaa yhtäläisyyttä. Sen keskittäväiset ja oloja entisillään säilyttäväiset voimat tulevat niin sanoakseni vetämään kaikki yhtä köyttä. Ei mitkään toisiansa kadehtivaiset johtajat tule siellä pitämään toisiansa aisoissa, ei mitkään eroavaisuudet uskonnossa ole siellä esteenä pappisvalalle. Valtiollinen ja kirkollinen valta siis keskittyy samoihin keskuspaikkoihin. Samat syyt, jotka synnyttävät perinnöllisen kuningas- ja pappisvallan, synnyttävät myös perinnöllisen käsityöläis- ja talonpoikaisluokan sekä yleensä yhteiskunnan jakautumisen säätyluokkiin. Voimat, joita yhdistyminen saa edistyksen

hyväksi liikkeelle, joutuvat näin tuhlauksen alaisiksi ja edistymisen jatkuminen kohtaa esteitä. Joukkojen tuotantovoiman ylijäämä käytetään temppelien, palatsien, pyramiidien rakennuksiin, kopeuden palvelamiseen ja hallitsijain ylellisyyden tyydyttämiseen; ja jos työstä vapaampien yhteiskuntaluokkain keskuudessa herää jokin edistyksen into, niin se heti tukahutetaan uudistusten pelosta. Tällä tavalla kehittyvän yhteiskunnan on vihdoin pysähtyminen vanhoillisuuteen, joka ei salli minkään edistyksen jatkumista.

Ulkonaisista seikoista näyttää riippuvan, kuinka kauan tämänöinen täydellisen kivettymisen tila tulee kestävä; sillä yhteiskunnallisessa piiritysmuurissa olevat rautavanteet ovat omansa kouristamaan kokoon hajottavia voimia yhtä hyvin kuin edistystäkin. Moinen valtio joutuu helposti vieraiden vallottajien saaliiksi; sillä kansanjoukot ovat tottuneet ainoastaan passiiviseen tottelevaisuuteen toivottamassa raataja-elämässään. Jos vallottajat tyytyvät ainoastaan anastamaan hallitsevien luokkain asemaa, niinkuin hyksot tekivät Egyptissä ja tataarit Kiinassa, niin on kaikki jatkuva entiseen tapaansa. Mutta jos he etenevät ryöstäen ja hävittäen, silloin jää palatseista ja temppeleistä ainoastaan raunioita jällelle.

Europalainen sivistys eroaa luonteeltaan egyptiläisestä, sillä se ei ole syntynyt yhden yhtäläisen kansan yhdistymisestä, joka kansa olisi loppumattoman pitkän ajan kuluessa kehittynyt yhä samoissa oloissa, vaan se on syntynyt eri kansain yhdistyksestä, jotka olivat erilläolonsa aikoina omaksuneet erilaisia yhteiskunnallisia ominaisuuksia, ja joiden pienemmät järjestöt olivat kauan aikaa estäneet vallan ja rikkauden keskittymästä yhteen ainoaan keskukseen. Kreikan niemekkeen pintamuodostuksen laatu on semmoinen, että sen on alussa täytynyt jakaa kansan useampiin pikku valtioihin. Kun nämä pienet tasavallat tai nimelliset kuningaskunnat lakkasivat tuhlaamasta tarmoaan sotiin, ja kaupan rauhallinen yhteistoimi sai enemmän alaa, silloin syttyi sivistyksen valo. Yhdistyminen ei ollut kuitenkaan koskaan kyllin vahva varjellakseen Kreikkaa sisällisiltä, heimojen välisiltä taisteluilta;

ja kun valloitus teki näistä taisteluista lopun, alkoi yhteiskunnallisen eriarvoisuuden pyrkimys, jota vastaan Kreikan viisaat ja valtiomiehet turhaan sotivat, turmiollisen vaikutuksensa — ja kreikkalainen urhoollisuus, taide ja kirjallisuus muuttui pian menneisyyden muistoiksi. Samalla tavalla voimme Rooman sivistyksen synnyssä, levenemisessä, taantumisessa ja kukistumisessa havaita näiden kahden, yhdistymis- ja tasa-arvoisuus periaatteen vaikutusta, joiden voimasta kaikki edistys alkunsa saapi.

Lähteneenä Italian riippumattomien talonpoikain ja vapaiden kansalaisten liittoutumisesta ja saaden yhä uutta voimaa valloituksista, jotka panivat toisilleen vihollismielisiä kansakuntia keskinäiseen liikeyhteyteen, pakotti Rooman valta maailman elämään rauhassa. Mutta yhteiskunnallisen eriarvoisuuden pyrkimys, joka alusta saakka oli tosi edistystä ehkäissyt, sai uutta vauhtia Rooman sivistyksen levenemisen mukana. Tämä sivistys ei kivettynyt, niinkuin nuo läpeensä samansukuiset, homogeenit sivistyskunnat, joissa tapojen ja taikauskon voimakkaat, kansaa orjuuttavat siteet arvattavasti myös suojelivat sivistystä tai ainakin ylläpitivät rauhaa hallitsijain ja hallittujen välillä; vaan se mätäni, vajosi ja ruhjoutui kokoon. Jo paljon ennenkuin gootit ja vandaalit olivat murtautuneet Rooman legioonain rajaketjujen läpi, jopa valtakunnan rajain vielä laajetessakin, oli Rooma jo juureltaan kuollut. Suuret maaomaisuudet olivat hävittäneet Italian. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus oli kuivattanut roomalaisen maailmanvoiman ja hävittänyt sen tarmon. Hallitus muuttui yksinvaltiudeksi, jota ei edes murhaajan tikari voinut pitää aisoissa; isänmaanrakkaus muuttui orjamaisuudeksi; likaisimmat paheet rehottivat avonaisesti; kirjallisuus vaipui pikkumaisuuksiin; tiede unhottui; hedelmälliset seudut muuttuivat erämaiksi sodan niitä hävittämättä — kaikkialla synnytti eriarvoisuus valtiollista, henkistä, siveellistä ja aineellista rappeutumista. Se raakalaisuus, joka pääsi Roomassa vallalle, ei tullut ulkoa vaan sisästä päin. Se oli välttämätön seuraus siitä järjestelmästä, joka oli Italian itsenäisistä maamiehistä tehnyt orjia ja *coloniit*ä ja hajottanut maakunnat senaattoriperheiden maatiloiksi.

Meidän uudenaikainen sivistyksemme saa etevämmydestänsä kiittää sitä seikkaa, että tasa-arvoisuuden enentyminen on käynyt käsikkäin yhdistymisen laajenemisen kanssa. Kaksi suurta seikkaa on ollut siihen aiheena — keskittyneen vallan hajaantuminen lukuisiin pieniin keskuksiin, mikä tapahtui pohjoiskansain tulvan vuoksi, ja kristinuskon vaikutus. Ilman ensinmainitun seikan vaikutusta olisi pysähtyminen ja hidas rappeutuminen alkanut niinkuin itä-Rooman valtakunnassa, missä valtio ja kirkko olivat mitä läheisimmässä yhteydessä keskenään ja missä ulkonaisen vallan menettäminen ei tuonut mukanaan mitään lievennystä sisällisessä hirmuvallassa. Ja ilman jälkimäisen seikan vaikutusta taas olisi raakalaisuus päässyt vallalle, jolta olisi puuttunut sekä yhdistymisen että uudistusten mahdollisuuksia. Pikku-ruhtinaat ja allodialiherrat, jotka olivat kaikkialla anastaneet käsiinsä paikallisen ylipäällikkyyden, alkoivat pitää toisiaan aisoissa. Italian kaupungit saivat vanhan vapautensa takasin, uusia vapaa-kaupunkeja perustettiin, kyläkuntain elämä vakaantui ja maaorjat pääsivät sen maan osakkuuteen, jota he muokkasivat. Germa- nilaisten tasa-arvoisuus-aatteiden hapatus tunkeutui vähitellen yhteiskunnan hajonneeseen ja rappeutuneeseen rakennukseen. Ja vaikka yhteiskunta oli hajallaan lukemattomissa eri osissa, pysyi ajatus lähemmästä yhteydestä kuitenkin aina eleillä — joko muistona menneestä maailmanvaltakunnasta taikka sitten aatteena yleismaailmallisesta kirkosta.

Vaikka kristinuskko keskellä mätänevää sivistystä kadottikin paljon puhtaudestaan; vaikka pakanallisia jumalia pääsikin pujah- tamaan sen taivaisiin; vaikka pakanallisia muotoja tunkeutui sen kirkonmenoihin ja pakanallisia ajatustapoja sen uskoon, ei kuitenkaan sen pääajatus ihmisten tasa-arvoisuudesta milloinkaan päässyt lopen häviämään. Oli kaksi seikkaa, jotka saivat oras- televaan sivistykseen nähden perin suuren merkityksen: paavi- kunnan perustaminen ja kirkonmiesten naimattomuus. Edellinen esti pappisvallan keskittymästä samojen sukujen käsiin, joilla oli maallinen valta, ja jälkimäinen esti pappissäädyn syntymistä ai- kana, jolloin kaikkinaisen valta pyrki tulemaan perinnölliseksi.

Ponnistuksissaan orjuuden lakkauttamiseksi; „Jumalan rauhassa“ (*Treuga Dei*); munkkikunnissaan; kansoja yhdistävissä kirkolliskokouksissaan; käskykirjeissään, jotka lähetettiin ympäri maailmata mistään valtiollisista rajoista välittämättä; niissä alhaisissa miehissä, joiden käsiin joutui ristin vertauskuva minkä edessä maailman ylpeimmät polvensa notkistivat; piispoissaan, jotka pyhityksensä kautta tulivat ylimmän aatelin arvoiseksi; tuossa „palvelijain palvelijassaan“, (sillä niin paavia virallisesti sanottiin), joka yksinkertaisen kalastajan sormuksen omistajana piti itseään oikeutettuna olemaan kansainvälisenä sovintotuomarina ja jonka ratsastaessa kuninkaat pitelivät satulan kannattimista, oli kirkko, huolimatta kaikesta, mitä voidaan sen virheeksi lukea, kuitenkin yhteiskunnallisuuden edistäjä, ihmisten luonnollisen tasa-arvoisuuden puoltaja. Ja kirkkohan se myös antoi tukea niille pyrinöille, jotka, sitten kuin ensimmäinen yhdistyminen ja vapautuminen oli aikaansaatu, kuin kirkon solmimat siteet olivat varttuneet ja sen säilyttämä tieto maailmaan levinnyt, — särkivät ne kahleet, joilla se itse puolestaan oli ihmisten vapautta uhannut, ja suuressa osassa Eurooppa kukisti oman järjestönsä.

Europalaisen sivistyksen synty ja kehitys on liian laajaperäinen ja monimutkainen aine, jotta sitä muutamilla lauseilla voisi oikeihin ääriviivoihinsa ja oikeihin suhteihinsa asettaa; mutta sekä kaikista erikoisuuksista että kaikesta pääasiasta käy se totuus esille, että edistys toteutuu sen mukaan kuin yhteiskunta pyrkii lähempään yhteyteen ja suurempaan tasa-arvoisuuteen. Sivistys on yhteistoimintaa. Yksimielisyys ja vapaus ovat sen vaikuttimia. Yhdistymisaatteen suuri kehittyminen, joka on ilmennyt ei ainoastaan laajojen ja tiheästi asuttujen valtioiden muodostumisessa, vaan myöskin kaupan, keskuusliikkeen ja kaiken vaihtoliikkeen kasvamisessa, mitkä ovat omansa yhdistämään jokaisen maan eri osia toisiinsa ja myös kaukaisimmatkin maat keskenänsä; kansainvälisen ja kunnallisen oikeuden kehitys; edistykset mieskohtaisen ja omaisuuden turvallisuuden asiassa, persoonallisessa vapaudessa, kansanvaltaisessa hallitusmuodossa — sanalla sanoen edistykset kaikkien yhtäläisten oikeuksien tunnus-

tamisessa elämään, vapauteen ja onnentavotteluun nähden, se se tekee meidän nykyaikaisen sivistyksemme niin paljon suuremmaksi ja korkeammaksi kaikkia entisiä sivistyksiä. Se se on vapauttanut henkisen voiman, joka on tietämättömyyden pimeyden haihduttanut ja avannut ihmisille laajempia näköaloja kuin jonkun pienen osan maanpinnasta; joka on mitannut avaruudessa kiertelevien tähtien ratoja ja näyttänyt meille liikkuvaa, pulppuvaa elämää vesipisarassa; joka on meille avannut luonnon salaisuuksien esipihan ja opettanut lukemaan kauan sitten haudatun menneisyyden kätkeytyjä asioita; joka on meidän palvelemisksemme valjastanut ikeeseen luonnonvoimia niin mahtavia, että niiden rinnalla ihmisvoimat ovat häviävän vähäpätöisiä, ja joka on lisännyt tuotantovoimaa tuhansien suurten keksintöjen avulla.

Siinä sallimukseen uskovassa hengessä, joka, kuten olen viitannut, vallitsee meidän päiviemme kirjallisuudessa, on tullut tavaksi sodistakin ja orjuudesta puhua niinkuin ne olisivat ihmiskunnan kehitystä edistäviä keinoja. Mutta sota, joka on yhdistymisen, yhteiskunnallisuuden vastakohta, voi ainoastaan siinä tapauksessa edistykseen myötävaikuttaa, että se ehkäisee uusia ja pahempia sotia tai murtaa yhteiskuntaa haittaavia rajoja, jotka sinäänkin jo ovat passiivista sota.

Mitä orjuuteen tulee, niin en voi todellakaan ymmärtää, kuinka se milloinkaan on voinut vapauden asiaa edistää; ja vapaushan — tasa-arvoisuuden synonyymi — on alkaen jo kaikkein raaimmasta tilasta, missä voi vaan kuvailla ihmisen elävän, ollut edistyksen liikkeellepanevana voimana ja ehtona. August Comten ajatus, että orjuus olisi tehnyt lopun ihmissyönnistä, on yhtä paljon pelkkää mielikuvituksen tuotetta kuin Charles Lamban humoristinen esitys siitä, miten ihmiskunta ensiksi rupesi pitämään porsaanpaistia maukkaana. Tuon ajatuksen mukaan olisi ihmislihan syömisen halu, joka ei ole koskaan ihmisessä ilmennyt muulloin kuin luonnottomuudessa olosuhteissa, — joko hirmuisimman hädän tai raaimman taikauskon perustuksella ¹⁾ —

¹⁾ Sandwich-saarien asukkaat osottivat hyvälle päällikölleen kun-

muka ihmisluonnon alkuperäisiä viettejä; ihmisellä siis, joka alimmallakin asteella ollen on korkeammalla kaikkia eläimiä, olisi synnynnäinen taipumus, jota jalommat petoeläimetkin ovat vailla. Yhtä nurinkurinen on ajatus, että orjuus olisi sivistystä edistänyt antamalla orjain omistajille aikaa kaikenpuoliseen kehitykseen.

Orjuus ei ole ikinä edistänyt tai edes voinut edistää ihmiskunnan kehittymistä. Jos yhteiskunnan muodostaisi yksi herra ja yksi orja tai jos sen muodostaisi tuhat herraa ja miljoona orjaa, orjuus on aina ihmisvoimien tuhlaamista; sillä orjan työ ei ole ainoastaan vähemmän tuottavaa kuin vapaan työ, vaan myöskin herrain voimat tulevat tuhlatuiksi, he kun ovat pakotetut ylläpitämään valtaansa orjain yli ja pitämään heitä silmällä, joten siis herratkin tulevat johdetuiksi pois niiltä teiltä, jotka todelliseen edistykseen vievät. Alusta loppuun on orjuus, niin kuin jokainen muukin ihmisten luonnollisen tasa-arvon kieltäminen, tukehuttanut ja ehkäissyt edistystä. Mikäli orjuudella on tärkeä merkitys yhteiskunnallisessa laitoksessa, sikäli lakkaa edistys. Muinaisuudessa niin yleinen orjuus antoi epäilemättä aiheita siihen, että se henkinen toiminta, joka kehitti kirjallisuuden niin hienoksi ja kohotti taiteen sellaiseen täydellisyyteen, ei milloinkaan suuntautunut niihin suuriin keksintöihin ja löytöihin, jotka ovat nykyaikaisen sivistyksen tunnusmerkkeinä. Ei mikään orjia omistava kansa ole koskaan ollut kekseliästä kansaa. Orjavaltiliossa voivat ylemmät luokat tosin saavuttaa loistavuutta ja hienostumista, mutta ei koskaan kekseliäisyyttä. Kaikki, mikä alentaa työmiestä ja riistää häneltä hänen vaivojensa hedelmät, tukehuttaa kekseliäisyyden henkeä, jopa estää keksintöjen ja löytöjen käyttämistä, vaikka sellaisia olisi tehtykin. Ainoastaan vapaudelle on se mahtava taikavoima annettu, mikä loihtii esille ne henget, joiden huostaan maan aarteet ja ilmojen näkymättömät voimat ovat annettut.

niaa syömällä heidän ruumiitansa. Huonoja ja itsevaltaisia päälliköitä eivät sitävastoin tahtoneet syödä. Uus-seelantilaiset kuvailivat voivansa omistaa vihollistensa urhoollisuuden ja volman, syömällä heidät. Tämä luulo näyttää myös olevan aiheena yleiseen tapaan syödä sotavankeja.

Inhimillisen edistyksen laki, mitä on se muuta kuin siveyslaki? Ainoastaan mikäli yhteiskunnalliset laitokset edistävät oikeellisuutta, mikäli ne tunnustavat yhdenvertaisuutta ihmisten välillä, mikäli ne takaavat jokaiselle vapautta, on sivistys menevä eteenpäin. Mikäli nämä laitokset eivät näitä vaatimuksia täytä, sikäli on sivistys pysähtyvä ja vihdoin taantuva. Kansantalous- ja yhteiskuntatiede eivät voi opettaa meille mitään, mikä ei olisi sisältynyt jo noihin yksinkertaisiin totuuksiin, joita ennen muinoin opetti köyhille kalastajille ja juutalaisille talonpojille muuan, tuhatkahdeksansataa vuotta sitten ristiinnaulittu mies — noihin samoihin yksinkertaisiin totuuksiin, jotka itsekkyyden vääräntäminäkin ja taikauskon pilaamina kuitenkin ovat perustana jokaiselle uskonnolle, joka on koettanut sanoihin ilmaista ihmisen henkistä kaipuuta.

4 LUKU.

Nykyaikaisen sivistyksen rappeutumisen mahdollisuus.

Ne johtopäätökset, joihin nyt olemme tulleet, ovat täydellisesti yhtäpitäviä edellisessä saavuttamiemme tuloksien kanssa.

Tutkiessamme inhimillisen edistyksen lakia, olemme alistaneeet jo ennen selville saamamme lait korkeamman lain alaisiksi, ehkä korkeimman, mitä henkemme voi käsittää. Vieläpä olemme todistaneeet, että palauttamalla yhteisen omistusoikeuden maahan minun ehdottamallani tavalla antaisimme sivistykselle tähän asti kuulumattoman sysäyksen eteenpäin, jotavastoin se muussa tapauksessa olisi taantumukseen tuomittu. Sivistys sellainen kuin meidän ei voi muuta kuin joko mennä eteenpäin tai taantua; se ei voi pysyä paikallaan. Se ei ole tuota Niilinlaakson yksisyntyistä sivistystä, joka muodosteli ihmiset heidän paikkoihinsa sopiviksi ja sitten sovitteli ne toistensa viereen

niinkuin tiilikivet pyramiidiin. Se on paljon enemmän sen sivistyksen kaltaista, jonka synty ja kukistuminen on historiallisen ajan sisäpuolella ja josta se onkin itse lähtenyt.

Nykyään ovat ihmiset taipuvaisia nauramaan jokaiselle, joka saa päähänsä epäillä, että me olisimme kaikin puolin edistymässä. Aikamme henki on sitä henkeä, mikä ilmeni erään imartelevan kiinalaisen pääministerin kirjottamassa asetuksessa, sitten kuin keisari oli poltattanut kaikki vanhat kirjat: „Kaikki, jotka uskaltavat keskustella *Shi*'stä ja *Shu*'sta, ovat mestattavat; ja jotka puhuvat menneisyydestä tarkotuksella moittia nykyisyyttä, tuomitaan sukuineen päivineen kuolemaan.“

Ja kuitenkin on selvää, että on ollut taantumisen aikoja niinkuin on ollut edistymisen; ja yhtä varmaa on myöskin, että aina, kun taantumisen aika on tullut, ei alussa ole voitu ymmärtää, että aika todella oli sellainen.

Olisipa se ollut aika rohkea mies, joka silloin kuin Augustus muutti Rooman tiilirakennukset marmorirakennuksiksi, silloin kuin rikkautta karttui ja loistoa eneni, silloin kuin voitokkaat legiionat laajensivat valtakunnan rajoja, kuin kaikkivat ja kieli hienostuivat ja kirjallisuus kohosi ennen tuntemattomaan kukoistukseen, olisi julkilausunut, että Rooma nyt kulki kukistumistansa kohden. Ja kuitenkin oli asianlaita todella sellainen.

Ja se, joka nyt ympärillensä katselee, voi nähdä, että vaikka sivistyksemme eittämättä menee eteenpäin nopeammin kuin milloinkaan, samat syyt, jotka Rooman edistyksen muuttivat taantumukseksi, ovat nytkin vaikuttamassa.

Se, mikä on kaikki edelliset sivistykset hävittänyt, se on ollut pyrkimys rikkauten ja vallan epätasaiseen jakoon. Juuri tämä yhä enenevällä voimalla vaikuttava pyrkimys on havaittavissa nykyisessäkin sivistyksessämme; se näyttäytyy jokaisessa edistyvässä maassa ja sitä voimakkaampana mitä ripeämmin maa menee eteenpäin. Työpalkat ja kapitaalikorot pyrkivät alituisesti laskeutumaan, maakorko ylenemään; rikkaat ovat yhä rikastumassa, köyhät tulemassa yhä enemmän avuttomiksi ja toivottomiksi, keskiluokat ovat peräti häviämässä.

Olen päässyt perille tämän seikan syistä. Olen osottanut, millä yksinkertaisilla keinoilla voimme pulasta päästä. Nyt tahdon osottaa, millä tavalla, jos tähän keinoon ei ryhdytä, edistys on joutuva rappiolle, ja nykyaikainen sivistys vaipuva raakalaisuuteen takasin, niinkuin ovat vaipuneet kaikki edelliset sivistykset. Kannattaa kyllä osottaa, kuinka se voi tapahtua, koskapa monet, jotka eivät voi ymmärtää, millä tavalla edistys voi muuttua taantumukseksi, pitävät koko asiaa mahdottomuutena. Niinpä esimerkiksi Gibbon arveli, ettei nykyaikainen sivistys milloinkaan voi kukistua, koska muka ei ole enää olemassa raakalaisia, jotka sen hävittäisivät. Ja onpa jotenkin tavallinen luulo sekin, että kirjan painatuksen keksintö, jonka kautta kirjain lukumäärä on käynyt niin moninkertaiseksi, tekisi mahdottomaksi, että tieto enää milloinkaan voisi joutua hukkaan.

Yhteiskunnallisen edistyksen ehdot ovat selvillesaamamme lain mukaan: yhdistyminen ja tasa-arvoisuus. Nykyaikaisessa kehityksessä tavattava yleinen pyrkimys on niistä ajoista lähtien, jolloin voimme havaita sivistyksen ensimmäisiä säteitä Länsi-Rooman valtakunnan kukistumista seuranneessa pimeydessä, ollut suunnattuna valtiolliseen ja oikeudelliseen tasa-arvoisuuteen, orjuuden poistamiseen, pakkotyön lakkauttamiseen, perinnöllisten etuoikeuksien hävittämiseen, mielivaltaisen hallituksen vaihtamiseen perustuslailliseen, omantunnon vapauteen, yhtäläiseen persoonalliseen ja aineelliseen turvallisuuteen ylhäiselle kuin alhaiselle, heikolle kuin väkevälle, laajennettuun vapauteen liikkumiseen ja työalaan, puhumiseen ja kirjottamiseen nähden. Nykyaikaisen sivistyksen historia on historia näissä seikoissa tehdyistä edistyksistä — persoonallisen, valtiollisen, uskonnollisen vapauden taisteluista ja voitoista. Ja tämän lain yleisyyttä todistaa se tosiseikka, että sen mukaan kuin mainittu pyrkimys on päässyt voitolle, sivistys on mennyt eteenpäin, mutta heti kun yhdistymisen ja tasa-arvoisuuden pyrkimystä on koetettu ehkäistä tai pakolla vastustaa, on sivistyskin pysähtynyt.

Tämä pyrkimys on täydellisesti ilmennyt pohjois-amerikkalaisessa tasavallassa, missä valtiolliset ja kansalaisoikeudet ovat

aivan yhtäläiset ja missä virkamiesluokan syntymistä ehkäisee alituinen julkisten virkamiesten vaihtuminen; — missä jokainen uskonto tai uskonnottomuus on saman vapauden nautinnossa; missä jokainen poika pahanen voi toivoa pääsevänsä presidentiksi; missä on yhtäläinen äänestys-oikeus yleisissä asioissa ja missä jokainen virkamies on lyhyeen virka-aikaansa nähden välillisesti tai välittömästi riippuvainen kansan äänestyksestä. Yhdysvallat ovat sanalla sanoen kaikista suurista valtioista pisimmälle kehittyneet siinä suunnassa, jossa nyt kaikki kulkevat; ja Yhdysvalloissa voimme siis täsmällisesti arvostella, mitä tämä pyrkimys valtiolliseen ja personalliseen vapauteen pystyy semmoisenaan aikaansaamaan.

Ensimmäinen vaikutus valtiollisesta tasa-arvoisuudesta oli tasaisempi rikkauden ja vallan jakautuminen; sillä niin kauan kuin väestö on verrattain harvalukuista, riippuu epätasaisuus varallisuuden jakautumisessa pääasiallisesti erilaisuudesta personalisissa oikeuksissa, ja juuri aineellisen edistyksen kehittyminen vasta tuokin selvästi päivänvaloon sen epätasaisuuden, joka syntyy maan luovuttamisesta yksityisomaisuudeksi. On nyt kaitenkin ilmeistä, että ehdoton valtiollinen yhdenvertaisuus ei semmoisenaan estä sen epätasaisuuden syntymistä, mitä yksityinen maan omistusoikeus tuottaa; edelleen on myöskin selvää, että valtiollinen tasa-arvoisuus, jos se sattuu yhteen yhä kasvavan pyrkimyksen kanssa epätasaiseen varallisuuden jakoon, lopulta on synnyttävä joko järjestetyn yksinvaltiuden mielivaltaa tai sitten anarkian vielä pahempaa mielivaltaa.

Tasavaltaisen hallitusmuodon muuttamiseksi alhaisimmaksi ja raaimmaksi hirmuvallaksi ei ole tarve muodolleen muuttaa sen peruslakeja tai lakkauttaa kansan äänestys-oikeutta. Vuosisatoja kului Caesarin kuoleman jälkeen ennenkuin Rooman maailmanvallan ehdoton herra sai päähänsä hallita muulla keinolla kuin hänen edessään vapisevan senaatin nimessä.

Mutta mitäpä ovat muodot sitten kuin oleellinen sisältö on hävinnyt, ja tasavaltaiset hallitusmuodot ovatkin juuri niitä muotoja, joista vapauden henki kaikkein helpoimmasti voi hävitä.

Vastakohtat koskettavat toisiinsa, ja niinpä joku hallitusmuoto yleisine äänestysoikeuksineen ja nimellisine yhdenvertaisuuksineen voi, milloin olot kaipaavat perinpohjaista muutosta, helpoimmin kaikista muuttua yksinvaltiudeksi. Sillä tässä tapauksessa tapahtuu muutos yksinvaltiuteen kansan omassa nimessä ja kansan oman vallan avulla. Kun kerran on päästy varmuuteen vallan ainoasta lähteestä, silloin on kaikki varmaa. Silloin ei enää ole olemassa mitään valtiollisesti ala-ikäistä joukkoa, johon voisi vedota, ei ole etuoikeutettuja säätyjä, jotka oikeuksiansa puoltaessaan puolustaisivat myös kaikkien muiden oikeuksia. Ei ole sulkuja, jotka ehkäisisivät tulvaa, ei ole ylennyksiä, joille voisi vedenpaisumuksesta pelastua. Asestetut paroonit, messukaapuun puetun piispan johtamina, ne ne taivuttivat Plantagenetin Magna Chartan alaiseksi; keskisääty se masensi Stuartien kopeuden; mutta pelkkä rahaylimystö ei ole koskaan taisteleva, niin kauan kuin se voi toivoa saavansa lahjotuksi tyrannin.

Ja kun elämän olojen erilaisuus kasvaa, on yleinen äänestys-oikeus vaan yhä paremmin auttava anastamaan vallan lähdeettä, sillä sitä suurempi osuus valtaan on niillä, joilla ei ole mitään välitöntä etua siitä, millä tavalla hallitusta hoidetaan; jotka puutteen tuskastuttamina ja kurjuuden turmelemina ovat valmiit myymään ääniään enin tarjoovalle tai seuraamaan pahimmin rähisevän yllyttäjän johtoa; tai jotka vääryyksien katkerottamina katselevat turmeltunuttakin ja tyrannillista hallitusta jonkinlaisella mielihyvällä, jommoista voimme ajatella Rooman köyhälistön ja orjain tunteneen nähdessään jonkun Kaligulan tai Neeron purkavan raivoaan rikkaita patriiseja vastaan. Tasavaltaisessakin valtiossa, jossa yksi yhteiskuntaluokka on liian rikas tarvitakseen koskaan tuntea keskeytystä ylellisyydessään, johdettinpa yleisiä asioita kuinka tahansa, ja toinen luokka niin köyhä, että vaalipäivänä muutamalla markalla on suurempi vaikutus kuin millään teorioilla, — jossa jotkut harvat rypevät kullassa, mutta kansanjoukot raivoavat surkeaan asemaansa tyytymättöminä ja näkemättä siitä mitään pääsyä, tullaan lopulta siihen, että valta joutuu rahamiesten käsiin, jotka sitä ostavat ja myyvät, niinkuin

pretorianit muinoin möivät Rooman purppuraa, tai yllyttäjäin käsiin, jotka sen anastavat lyhyeksi ajaksi antaakseen sen pian yhäkin pahempien yllyttäjäin käsiin.

Missä on olemassa vähänkin tasaista omaisuuden jakautumista — se on: missä vallitsee yleinen isänmaanrakkaus, hyveet ja sivistys — siellä on hallitus oleva sitä parempi mitä kansanvaltaisempi se on; ja päinvastoin, missä omaisuus jakaantuu hyvin epätasaisesti, siellä asema tulee sitä pahemmaksi mitä kansanvaltaisempi hallitus on; sillä vaikka turmeltunut kansanvalta ei olekaan itsessään pahempi kuin turmeltunut harvainvalta, niin on kuitenkin edellisen vaikutus kansallisluonteeseen tuhoisampi kuin jälkimäisen. Äänestys-oikeuden antaminen kuljeksijoille ja almuilla eläjille — henkilöille, jotka voivat saada työtä ainoastaan milloin onnistuu ja jotka kerjäävät, varastavat tai kuolevat nälkään, kun eivät työtä saa, — se ei ole enempää eikä vähempää kuin synnyttää hävitystä. Valtiollisen vallan antaminen nälkäisen, köyhyiden katkerottaman ja alentaman rahvaan käsiin on samaa kuin tulisoihdujen sitominen kettujen häntiin ja kettujen päästäminen tuulessa lainehtivien viljavainioiden keskelle; se on samaa kuin puhkaista Simsonin silmät ja sovitaa hänen käsivartensa kansallis-elämän patsaan ympärille.

Sattumalta voi sekä vallanperimyksessä että arvalla toimitetussa vaalissa (kuten vaali kävi muutamissa vanhoissa tasavalloissa) valta joutua viisaan ja oikeamielisen käsiin; mutta turmeltunut kansanvalta pyrkii aina antamaan vallan juuri kaikkein pahimman käsiin. Rehellisyys ja isänmaanrakkaus kukistuu, ja häikäilemätön tunnottomuus saa jalansijaa. Parhaat painuvat pohjaan, huonommat nousevat pinnalle, ja huonojen sijalle pääsevät vaan vielä huonommat. Kun kansallisluonteen täytyy vähitellen omistaa sellaisia ominaisuuksia, joiden kautta saavutetaan valtaa ja kunnioitusta, niin tapahtuu tuo yleisen mieliteen turmeltuminen, jonka olemme historian suuressa panoraamassa nähneet yhä ja yhä muuttavan vapaita miehiä orjajoukoiksi.

Niinkuin Englannissa 17:nellä vuosisadalla, jolloin parlamentin

muodosti vaan suljettu ylimyskunta, niin voi kaikkialla muual-
lakin turmeltunut oligarkia, jyrkästi kansanjoukosta eroavana,
olla olemassa sanottavasti kansallisluonteeseen vaikuttamatta,
sillä tässä tapauksessa vallan käsite ei kansan ajatustavassa yhdy
suinkaan turmeluksen käsitteeseen. Mutta missä ei ole olemassa
mitään perinnöllisiä erotuksia ja missä on totuttu näkemään,
kuinka huononlaatuisia miehiä nousee alimmilta asteilta rik-
kauden ja vallan kukkuloille, siellä näiden ominaisuuksien sietä-
minen muuttuu niiden ihailemiseksi. Turmeltunut kansanvaltainen
hallitus lopulta ehdottomastikin turmelee koko kansan, ja kun
itse kansa on päässyt kerran turmeltumaan, silloin ei mitään
uudesti syntymistä voi enää kysymykseen tulla. Henki on lähte-
nyt, ainoastaan ruumis on jälellä; ja kohtalon auran tehtäväksi
enää vaan jää sen kääntäminen maailman näkyvistä nurmen alle.

Tämmöinen kansanvaltaisen hallituksen muuttuminen alhai-
simmaksi ja kurjimmaksi yksinvaltiudeksi, mikä on ylen epä-
tasaisen omaisuudenjaon välttämätön seuraus, ei ole suinkaan
ainoastaan jossakin kaukaisessa tulevaisuudessa hämmöttävä mah-
dollisuus. Sellaisen kehityksen merkkejä on jo ruvennut ilmaan-
tumaan Yhdysvalloissa ja asia edistyy jättiläisaskelin. Että
meidän amerikalaiset lakiasäättävät eduskuntamme yhä enemmän
luonteeltaan turmeltuvat; että mitä etevimmät miehet ja jaloim-
mat luonteet ovat pakotettuina pysymään kaukana kaikesta val-
tiollisesta elämästä, ja rahamiesten vehkeilyillä on paljon suu-
rempi merkitys kuin valtiomiehillä; että äänestykset tapahtuvat
yhä tunnottomammin ja rahan merkitys yhä kasvaa; että käy
yhä vaikeammaksi saada kansa uskomaan uudistusten tarpeelli-
suutta ja vielä vaikeammaksi panna niitä toimeen; että valtiol-
liset eroavaisuudet eivät enää ole eroavaisuuksia periaatteissa,
vaan ovat ainoastaan eroavaisuuksia etukysymyksissä, ja että
aatteellisuus yhä enemmän kadottaa merkitystensä; että puolueet
yhä sokeammin seuraavat johtajiaan, mikä täydellisesti vastaa
sitä, mitä valtiossa sanottaisiin oligarkiaksi tai diktatuuriksi;
kaikki tuo on tunnusmerkinä valtiolliseen rappeutumiseen.

Suuren kaupungin elämä on nykyaikaisen kehityksen sel-

vänä kuvana. Täällä voimme tavata suurinta rikkautta syvimmän köyhyyden rinnalla. Ja juuri täälläpä onkin kansan itsehallinto selvimmin näkyvän haaksirikkonsa kärsinyt. Kaikissa suurissa Amerikan kaupungeissa on meidän päivinämme olemassa yhtä jyrkästi erottuva hallitseva luokka kuin maailman enin ylimyksellisissä maissa. Sen jäsenillä on kokonaisia kaupunginosia taskuissaan, he määräävät vaalilistat vaalikokouksiin, jakavat virkoja keskinäisen sopimuksen perustuksella, ja — vaikk'eivät he „kylvä eivätkä kehrää“ — heillä on kuitenkin mitä kalliimmat vaatteet yllänsä ja heidän kätensä jakavat kultaa. He ovat vallanpitäjiä, joiden suosiota kunniaanpyrkijän on tavoittaminen ja joiden kostoä hänen on välttäminen. Ketä ovat nämä miehet? Ovatko he noita viisaita, hyviä, lahjakkaita miehiä, jotka ovat kansalaistensa luottamuksen saavuttaneet nuhteettomalla elämällensä, kykynsä loistolla, rehellisyydellään yleisten asiain hoidossa, syvillä tutkimuksillaan hallinnollisissa asioissa? Eipä suinkaan. He ovat pelaajia, kapakan isäntiä, nyrkkitaitelijoita tai jotain vieläkin pahempaa — he ovat miehiä, jotka pitävät ammattinaan kerätä ääniä, ostaa ja myydä virkoja ja valtakirjoja. Heidän suhteensa kaupungin hallitukseen on sama kuin pretoriaanien suhde rappeutuvan Rooman hallitukseen: — ken tahtoo purppuraan pukeutua, ken haluaa kuruulisella virkatuolilla istua tai käydä liktorien seuraamana, hänen täytyy mennä pretoriaanien leiriin tai lähettää sinne lähettiläänsä ja lahjoa heidät rahoilla ja lupauksilla. Näiden miesten toimesta rikkaat kunnat ja mahtavat rahamiehet voivat täyttää senaatin ja oikeusistuimet mieleisillään elukoilla. Nämä miehet ne istuvat koulujen johtajina, tarkastusmiehinä, assessoreina, lainsäätäjinä, kongressien jäseninä j. n. e. Onpa monta vaalipiiriä Yhdysvalloissa, joissa miehillä semmoisilla kuin George Washington, Benjamin Franklin tai Thomas Jefferson ei olisi enempää toivoa päästä jonkun valtion lakiasäättävään alahuoneeseen, kuin *l'ancien régime* aikana Ranskassa oli alhaisella talonpojalla toivoa päästä Ranskan marsalkaksi. Juuri heidän maineensa olisi voittamattomana esteenä heidän vaalikelpoisuudelleen.

Teoriassa olemme kylläkin lujia kansanmiehiä. Yritys teurastaa sikoja temppelissä olisi Jerusalemissa tuskin herättänyt suurempaa mielipahaa ja inhoa kuin meillä herättäisi ehdotus, että etevimmille kansalaisillemme annettaisiin joku heidän arvonsa ylemmyyttä osottava merkki. Mutta eikö meillä ole muodostumassa muuan luokka, jolla on käsissään ylimystön koko valta, vailla kaikkia sen hyveitä? Meillä on yksinkertaisia kansalaisia, joiden hallussa on tuhansia peninkulmia rautatietä, miljooneja tynnyrinaloja maata — siis suunnattomien ihmisjoukkojen elatusvarat — ja jotka nimittävät kuvernöörejä itsenäisiin valtioihin aivan samalla tavalla kuin omia kirjanpitäjiään; valitsevat senaattoreja aivan niinkuin asianajajiaan; ja joiden tahto on lakiasäätävissä kokouksissa yhtä määräävä kuin Ranskan kuninkaan, tämän istuessa „*lit de justice*“ssään. Ajan pohjavirrat näyttävät työntävän meitä takasin niihin vanhoihin oloihin, joita olemme luulleet välttäneemme. Käsityöläis- ja kauppasäädyn kehitys on vähitellen kukistanut läänityslaitoksen, sittenkuin se oli niin täydellisesti tunkeutunut kaikkiin ajatustapoihin, että taivastakaan ei voitu kuvitella mieleen muuten kuin läänitysolojen mukaan järjestetyksi, joten ensimmäinen ja toinen henkilö kolminaisuudessakin ajateltiin yliherraksi ja korkeimmaksi vasalliksi. Mutta näinä päivinä teollisuuden ja vaihtoliikkeen kehitys sellaisessa yhteiskunnallisessa järjestelmässä, missä maa on tehty yksityisomaisuudeksi, uhkaa pakottaa jokaista työmiestä hakemaan itsellensä työherraa, niinkuin se turvattomuus, joka vallitsi ennen Rooman valtakunnan lopullista häviämistä, oli pakottanut kaikkia vapaita ihmisiä hakemaan itselleen suojelusherraa. Ei mikään näy säilyvän tästä pyrkimyksestä. Teollisuus näyttää kaikkialla saavan sellaisen muodon, jossa yksi on herrana ja monet palvelijoina. Ja missä yksi on herrana ja muut vaan täyttävät hänen käskyjään, siellä tämä yksi tulee muiden käskijäksi semmoisissakin asioissa kuin yleisissä vaaleissa. Niinkuin englantilainen tilanomistaja määrää vuokralaistensa äänet, niin määrää tehtaanomistaja täällä Uudessa Eglannissa työmiestensä äänet.

Emme voi salata itseltämme, että yhteiskunnan perustukset horjuvat silmiemme edessä, meidän turhaan kysyessämme, kuinka sellainen sivistys kuin meidän, rautateineen, sanomalehtineen, sähkölennättimineen, saattaa milloinkaan joutua häviön alaiseksi. Silloin kuin kirjallisuudessa on aivan vallalla se mielipide, että olemme muka ikipäiviksi jättäneet jälkeemme raakalaisuuden tilan, tapahtuu silmiemme edessä sellaista, mikä epäilemättömästi todistaa meidän palaavan takasin juuri tähän raakalaisuudentilaan. Tahdon sen esimerkillä todistaa. Raakalaisuuden yhtenä tunnusmerkkinä on puuttuva kunnioitus henkilöisiin ja omistusoikeuksiin. Sitä seikkaa, että anglosaksilaisten esi-isiemme laeissa rangaistiin murha rahasakoilla, jotka vastasivat murhatun yhteiskunnallista arvoa, silloin kuin meidän omat lakimme sitävastoin eivät tunnusta mitään arvoerotusta, vaan suojelevat alinta ylintä vastaan aivan samalla kuolemanrangaistuksella, sitä pidetään todistuksena edellisten raakalaisuudesta ja meidän sivistyksestämme. Ja että merirosvous, ryövääminen, orjakauppa, kiristykset väkivallalla ja uhkauksilla muinoin pidettiin luvallisena ammattina, on olevinaan ratkaisevana todistuksena siitä alhaisesta sivistysasteesta, minkä me olemme jo kauan sitten jättäneet jälkeemme.

Mutta tunnettua kuitenkin on, että laeistamme huolimatta kuka hyvänsä voi — jos hänellä vaan on kylläksi rahaa — tyydyttää tappamishimonsa keskellä kaikkein väkirikkaimpia ja vilkasliikkeisimpiä kaupunkiamme ja sitten mennä ja jättää itsensä poliisin haltuun, ollen varmana siitä, että sadassa tapauksessa yhtä ainoata vastaan hänen rangaistuksensa on oleva vaan jonkun ajan vankeus ja rahasakko, jonka suuruus riippuu osaksi hänen omasta varallisuudestaan, osaksi hänen tappamansa henkilön yhteiskunnallisesta asemasta ja varallisuudesta. Rahoja ei makseta murhatun perheelle, joka on elättäjänsä ja suojeelijansa kadottanut, ei valtiolle, joka on kadottanut kansalaisen, vaan asianajajille, jotka osaavat juttua venyttää, löytää keskenään ristiriitaisia todistajia ja valamiehiä.

Myöskin voi joku henkilö, jos hän vaan varastaa tarpeel-

lisen paljon, olla varma siitä, että hänen rangaistuksensa on supistuva velvotukseen toimittaa takasin vähäinen osa siitä, mitä oli varastanut; ja jos hän on varastanut niin runsaasti, että on saanut käsiinsä kokonaisen omaisuuden, niin tuttavat häntä ilomielin tervehtivät, niinkuin muinoin lie tervehditty merirosvoa tämän palatessa kotiin onnistuneen ryöstöretken perästä. Vaikkapa hän olisi pettänyt niitä, jotka olivat häneen luottaneet, vaikkapa olisi riistänyt leskiltä ja orvoilta heidän viimeiset ronsa, niin, jos hänen vaan on onnistunut anastaa haltuunsa kyllin paljon, hän voi ylpeällä varmuudella kopeilla rikkauksillaan koko maailman silmien edessä.

Ja tämä suunta aikamme pyrkimyksissä kasvaa kasvamistaan. Se näyttää olevan enin vallalla siellä, missä omaisuuden jakautuminen on enin epätasaista, ja se kasvaa sen mukaan kuin nämä epätasaisuudet kasvavat. Ellei tämä ole palaamista raakalaisuuteen, niin mikä sitä sitten olisi? Yllä viittaamani puutteellisuudet oikeudenkäynnissä ovat ainoastaan muutamina ilmiöinä koko hallituskoneiston yleisestä hajoomustilasta. Alkaa tulla aivan tavalliseksi sellaiset puheet kuin että olisi tarve muka palata alkuperäisiin yhteiskuntaoloihin ja kumota lait, koska silloin kansa, turvaa saadakseen, perustaisi omia suojelusosastojaan ja rupeisi oikeuden jakamisesta itse huolta pitämään. Mutta mihin tämä viittaa, edistykseenkö vai taantumiseen?

Kaikki tuo on yleisiä havaintoja. Ei auta enää salata, että yleinen luottamus tasavaltaisiin laitoksiin meillä, missä ne ovat kehityksensä huipun saavuttaneet, on ehdottomasti alenemassa. Ei ole enää olemassa tuota muinaista hurskasta uskoa tasavaltaiseen hallitusmuotoon, niinkuin se olisi kaiken kansallisen menestyksen lähteenä. Ajattelevat ihmiset alkavat nähdä sen vaaroja, näkemättä kuitenkaan miten ne olisivat vältettävissä; he alkavat olla Macaulayn mieltä ja epäillä Jeffersonia ¹⁾. Ja kansanjoukot tottuvat yhä enemmän tuohon kasvavaan tapain-

¹⁾ Kts. Macaulyn kirje Randallille, Jeffersonin elämäkerran kirjoittajalle.

turmelukseen. Kaikkein suurinta onnettomuutta uhkaava enne Yhdysvalloissa meidän päivinäme on se, että siellä aletaan yhä enemmän tulla siihen käsitykseen, ettei yleisissä viroissa ole ainoatakaan rehellistä miestä, tai pidetään sellaisia miehiä hölmöinä, jotka eivät ymmärrä käyttää tilaisuutta hyväkseen. Tuo merkitsee, että kansa itse alkaa turmeltua. Niinpä siis Yhdysvaltain tasavaltainen hallitusmuoto alkaa nykyään yhä enemmän solua sille tielle, jolle sitä sen nykyiset epätasaisen omaisuuden-jaon olot välttämättömästi johtavat.

Minne tämä tie viepi, se on selvä jokaiselle, joka tahtoo ajatella. Niin pian kuin turmelus muuttuu pysyväiseksi, kun yhteishenki häviää, kunnian, hyveen ja isänmaanrakkauden avut heikkonevat, lakeja ruvetaan halveksimaan eikä mistään uudistuksista ole toivoa, silloin alkaa mätänevissä rahvaan joukoissa syntyä tulivuorien voimia, jotka vaan hirmuisen puhkeamisensa tilaisuutta odottavat. Voimakkaat, minkään edessä häikäilemättömät miehet, joita tämmöiset ajat luovat, tulevat kansan sokeiden viettien tai sen valloilleen päässeiden intohimojen tulkeiksi ja heittävät pois kaikki muodot, jotka ovat elollisuutensa kadottaneet. Miekka tulee jälleen kynää mahtavammaksi, ja hävityksen karnavaalitemmellyksessä on raaka väkivalta ja hurja mielettömyys vuorotteleva häviävän sivistyksen uneliaan saamattomuuden kanssa.

Puhun tässä ainoastaan Yhdysvalloista, koska tämä maa on kaikista suurista valtioista pisimmälle edistyksessä joutunut. Mutta mitä on sanottava Europasta, jossa vanhojen lakien ja laitosten sulut kohottavat paisuvien virtojen pintaa ja pysyvät armeijat painavat varaventtiileihin, vaikka maanalainen tuli käy vuosi vuodelta yhä kuumemmaksi? Europa on siirtymäisillään tasavaltaisuuteen oloissa, jotka eivät oikeastaan mitään oikeata tasavaltaisuutta voi päästää syntymään, — oloissa, jotka vapauden rauhallisen ja majesteettisen olemuksen asemesta näyttävät meille gillotinin hirviön.

Mutta mistä voivat tulla uudet raakalaiset? Tehkää kävelyretki pitkin suurkaupunkien likaisia laitaosia ja te voitte nyt jo

nähdä niiden kokoontuvia parvia? Mutta voineeko tieto hukkuu? Ihmiset lakkaavat lukemasta ja kirjoja he tulevat käyttämään ainoastaan murhapolttojen sytykkeiksi ja patruunain valmistamiseksi.

Kauhistuttaa ajatella, kuinka vähäpätöisiä jälkiä meidän sivistyksemme jättäisi, jos sen olisi kestäminen yhtä ankaraa kuolonkamppausta kuin mikä seurasi kaikkia vanhempia sivistyksiä. Paperi ei ole yhtä kestävää kuin pergamentti, eivät liioin meidän tukevimmat rakennuksemme ja muistomerkkimme voi lujuudessa vetää vertoja vanhojen sivistysten kallioon hakatuille tempeleille ja jättiläisrakennuksille¹⁾. Sitä paitsi on kekseliäisyytemme antanut meille höyry- ja painokoneen ohella myös petroleumin, nitroglyserinin ja dynamiitin.

Kuitenkin tuntuu meidän aikanamme pieninkin viittaus siihen, että sivistyksemme on taantumassa, jonkinlaiselta verrattomalta pessimismiltä. Edellä mainitsemistani erikoisista virtauksista ovat kyllä ajattelevaiset ihmiset selvillä, siitä huolimatta on sekä ajattelevien että suuren rahvaankin joukossa usko edistykseen vielä sangen luja ja voimakas; se on jonkinlainen uskonnokappale, joka ei siedä epäilyksen varjoakaan.

Mutta jokainen ken kysymykseen todellisesti syventyy, ymmärtää, että asianlaita ei voi olla toinen siellä, missä edistys on taantumukseksi muuttunut. Yhteiskunnallisessa kehityksessä, niinkuin yleensä kaikkialla muuallakin, pyrkii kaikki liike säilyttämään suoraviivaisuuttansa, ja sen vuoksi, missä ennen oli ollut edistystä, siellä on erinomaisen vaikeata huomata taantumusta, vaikkapa se olisi jo täydessä vauhdissaan; ilmenee melkein kumoamaton usko siihen, että se liike, mikä oli ollut edistystä ja mikä yhä tuntuu jatkuvan, on yhä vieläkin samaa edistystä. Se uskon, tapojen, lakien, laitosten ja ajatusten kutous, jota

1) Tällöin lienee ehkä opettavaista huomata, kuinka vaillinainen ja harhaan johtava olisi sellainen käsitys sivistyksestämme, mikä voitaisiin saada aikamme kirkkojen ja hautapatsaiden perustuksella; mutta nuohan ovat kuitenkin niitä ainoita lähteitä, joista me ammennamme tietojamme vanhimmista muinaisuuden sivistyksistä!

jokainen yhteiskunta lakkaamatta kutoo ympärillensä ja joka sen ympäröimässä yksilössä saa aikaan kaikki nuo kansallisluonteen ominaisuudet, ei milloinkaan tule puretuksi samassa järjestyksessä kuin langat kutoutuivat. Toisin sanoen, kun sivistys alkaa mennä rappiolle, ei yhteiskunta taannu samaa tietä kuin se oli edistynyt. Valtiollisen sivistyksen rappeutuminen ei esimerkiksi veisi meitä tasavallasta perustuslailliseen monarkiaan ja siitä edelleen läänityslaitokseen, vaan se heittäisi meidät yksinvaltaan ja anarkiaan. Uskonnon alalla ei taantuminen johtaisi takasin esi-isien uskontoon — protestantisuuteen tai katolilaisuuteen —, vaan uusiin taikauskon muotoihin, joista ehkä mormonismi tai spiritismi voi antaa kaukaisen aavistuksen. Tieteiden alalla ei taantuminen toisi meitä takaisin Baconiin, vaan kiinalaisuuteen.

Eikä ole vaikea ymmärtää, miksi sivistyksen taantuminen, joka seuraa sen edistystä, saattaa olla niin asteettainen, että sitä tuskin voi huomata; ei ole vaikea ymmärtää, miksi sellainen sivistyksen rappeutuminen useimpien ihmisten silmissä välttämättä tulee näyttämään edistykseltä. On esimerkiksi olemassa suuri erotus kreikkalaisen klassillisen taiteen ja myöhemmän Rooman valtakunnan taiteen välillä; mutta ylimeno toisesta toiseen tapahtui kuitenkin vastaavan maunmuutoksen mukana; joten taiteilijat, jotka olivat kärkkäimmät seuraamaan viimeisimmän maun vivahtuksia, pidettiin silloin aivan erinomaisina taiteilijoina. Sama oli laita kirjallisuudessaakin. Se muuttui yhä enemmän tyhjäksi, lapsekkaaksi ja komeilevaksi ja juuri sen kautta pysyi yhä vallitsevan maun mukana; sen yhä kasvavaa heikkoutta pidettiin sen yhä kasvavana voimana ja kauneutena. Todellisesti hyvä kirjailija ei olisi löytänyt mitään lukijoita; häntä olisi pidetty karkeana, kuivana ja ikävänä. Samalla tavalla menetti draamallinen taide arvoansa; ei sen vuoksi, että olisi ollut puutetta hyvistä näytelmistä, vaan senvuoksi, että vallitsevaksi mauksi muuttui yhä enemmän raaimman luokan maut; tämä luokka piti tietysti sitä, mitä se enin kaikesta ihaili, parhaana mahdollisena taiteena. Samoin kävi myös uskonnon; taikauskoisen rahvaan uskontoon liittämiä lisiä piti tämä rahvas aina

edistyksenä. Kun taantumus on jo täydessä vauhdissaan, pidetään raakalaistapojen omistamista ellei suorastaan edistyksenä niin ainakin välttämättömänä, jos mieli vastata ajan vaatimuksia.

Äskettäin on esimerkiksi englantilaiseen rikoslakiin otettu takasin ruumiillinen rangaistus muutamissa tapauksissa ja samaa menettelyä on suositeltu tällekin puolelle Atlantia. En aio antautua ratkaisemaan, onko raipparangaistus todellakin vankeusrangaistusta parempi. Mainitsen vaan itse tosiasian, koska se minusta todistaa, että rikosten luvun eneneminen ja vankeinhoidon kasvavat vaikeudet voivat johtaa siihen, että yhä enemmän palataan takasin vanhojen raakalaislakien ruumiillisiin kidutuksiin. Tuota roomalaisen vallan kukistumisen jälkeen yhä enenevää kidutusten käyttämistä rikosten selville saamiseksi pidettiin senvuoksi aivan välttämättömänä edistyksenä rikoslain säädännössä, kun tavat olivat raaistumassa ja pahempien rikosten luku enenemässä.

Missä määrin todellakin uudenaikaisilla mielipiteillä ja mauilla jo on taipumusta tämmöiseen taantumukseen ja onko siihen jo ilmaantunut merkkejä, sitä ei ole tässä tarpeen lähemmin tutkia; mutta varma on, että monet kieltämättömät seikat osottavat meidän sivistyksemme tulleen ratkaisevaan käännekohtaan ja että ellei uutta askelta oteta yhteiskunnallista tasa-arvoisuutta kohden, aivan helpostikin saattaa tapahtua, että yhdeksästoista vuosisata tulee jälkimaailman silmissä esiintymään tämän sivistyksen huippukohtana. Teolliset ahdingot, jotka aikaansaavat yhtä paljon hävitystä ja kärsimyksiä kuin konsaan nälänhädät tai sodat, voidaan verrata niihin kipuihin ja „kohtauksiin“, jotka tavallisesti käyvät halvauksen edellä. Kaikkialla käy ilmeiseksi, että pyrkimys yhteiskunnalliseen epätasaisuuteen, joka on välttämätön seuraus aineellisesta edistyksestä, missä maa on monopoolin alainen, ei voi juuri enää pitemmälle kehittyä syöksemättä meidän sivistystämme sille luisuvalle alalle, johon on niin helppo tulla ja josta on sitten niin vaikea päästä. Kaikkialla on nähtävänä yhä katkerottuvaa taistelua olemassaolosta; yhä välttämättömämmäksi tulee jännittää joka hermo,

jotta ei tulisi nurin heitetyksi ja jalkoihin sotketuksi rikkautta tavoittelevissa kilpa-ajoissa; kaikkialla näkyy, että tämä taistelu imee niitä ydinvoimia, joiden tehtävänä olisi viedä eteenpäin ja ylläpitää edistystä. Kaikissa sivistysmaissa on köyhyys, rikokset, hulluus ja itsemurhat lisääntymässä. Kaikissa sivistysmaissa enenee niitä sairaudentapauksia, jotka johtuvat hermojen liikaräsituksesta, vaillinaisesta ravinnosta, epäterveellisistä asunnoista, vahingollisista ja yksitoikkoisista töistä, liian aikaisesta työstä, samoin kuin niistä ponnistuksista ja rikoksista, joihin köyhyys vie naisia. Kaikissa meidän enin sivistyneissä maisamme näyttää ihmisen keski-ikä, joka viimeisten vuosisatojen kuluessa on ollut kohoamassa ja yhdeksännentoista vuosisadan ensi neljänneksellä lienee saavuttanut ylimmän määränsä, nyt taas olevan laskeutumassa¹⁾.

Eivät sellaiset numerot osota mitään edistyvää sivistystä, ne osottavat sivistystä, jonka pohjavirrat ovat jo alkaneet laskeutua. Vuoksi jossakin lahdessa taikka joessa ei voi samalla kertaa muuttua luoteeksi; vaan paikatellen vesi vielä tekee nousemista, kun se toisin paikoin jo laskeutuu. Kun kesäpäivän aurinko kulkee meridiaanin ohi, voi sen ainoastaan havaita lyhyen varjon suunnasta; sillä päivän helle on yhä senkin jälkeen nousemassa. Mutta yhtä varmaan kuin palaava vuoksi pian jälleen muuttuu täydeksi luoteeksi, yhtä varmaan kuin päivän laskeutumista seuraa viileys, yhtä varma on, että vaikka tietopiiri yhä laajenee ja yhä uusia keksintöjä tehdään, vaikka yhä uusia valtioita perustetaan ja kaupungit suuruudelleen kasvavat, on sivistyksen rappeutuminen jo alkanut, koska meidän on väkilukuun verraten yhä useampia vankiloita rakentaminen, yhä useampia vaivaistaloja ja hourujen huoneita perustaminen. Yhteiskunta ei kuole ylhäältä alaspäin, vaan kuolee päinvastoin juurista pitäen latvaan päin.

¹⁾ Tilastollisia tietoja näistä seikoista on sopivalla tavalla koottu Samuel Roycen teokseen: „Deterioration and Race Education“, joka on saanut laajan lukijakunnan. Merkittistä kyllä, hän pitää ainoana mahdollisena parannuskeinona lastentarhain perustamista.

Mutta on olemassa vielä paljon tehoisampi todistus sivistyksen rappeutumisesta, kuin minkä tilasto voi tarjota. On olemassa epämääräistä, mutta äivan yleistä tyytymättömyyttä, yhä enenevää katkeruutta työläisluokkain keskuudessa, laajalti levinnyttä levottomuutta ja lähestyvän vallankumouksen odotusta. Jos kaikkea tätä seuraisi varma tieto parannuskeinosta, niin olisi siinä valoisan tulevaisuuden toivoa; mutta niin ei ole asian laita. Meidän omien silmiemme edessä tapahtuu palaus takasin suojelustullijärjestelmään ja muihin ilmeisiin valtiollisiin erehdyksiin. ¹⁾ Myöskin se suuri muutos uskonnollisissa käsityksissä, joka nykyään tapahtuu sivistysmaailmassa, näyttää epäilemättä myös vapaa-ajattelijankin silmissä kauhistuttavalta tosiasialta, jolla voi olla mitä arveluttavimpia seurauksia tulevaisuuteen nähden. Sillä se, mikä nykyään tapahtuu, ei ole enää ainoastaan uskonnollisten muotojen vaihtelua, vaan itse niiden peruskäsitteiden kieltämistä ja hävittämistä, joista uskonto on alkunsa saanut. Kristinusko ei ainoastaan pyri vapautumaan taikauskosta, vaan se on kansan tietoisuudesta juurtajaksain kuoleutumassa, niinkuin pakanuus oli kuolemassa silloin kuin kristinusko tuli maailmaan. Mutta nyt ei ole olemassa mitään, mikä voisi tulla sijalle. Peruskäsitteet järkiperaisestä Luojusta ja elämästä kuoleman jälkeen häviävät yhä enemmän kansan joukoista. Ratkaisematta, onko tätä pidettävä edistyksenä vai taantumuksena, jo siitä suuresta merkityksestäkin päättäen, mikä uskonnolla on ollut maailman historiassa, voi ymmärtää, kuinka perin tärkeä nyt tapahtuva muutos on. Ja ellei itse ihmisluonne ole joutunut jonkun äkillisen muutoksen alaiseksi niissä ominaisuuksissaan, jotka inhimillisen historian kaikkina aikoina ovat esiintyneet sen syvimpinä huonteenpiirteinä, niin on odotettavissa suuria tapahtumia ja mul-

¹⁾ Todistuskappaleena valtioviisaudesta, valtiollisten periaatteiden ymmärtämisestä ja kyvystä sovittaa keinoja tarkotusten mukaan on Yhdysvaltain sata vuotta sitten säädetty peruslaki; se on paljon etevämpi niitä peruslakeja, jotka ovat voimassa uusimmissa valtioissamme ja joista erittäinkin viimeinen, nimittäin kalifornilainen, ei ole mitään muuta kuin onneton kokoelma lauseparsia.

listuksia. Tuollaiset kehityskaudet ajatustavoissa ovat tähän asti aina merkinneet käännekohtia. Pienemmässä asteikossa ja pintapuolisempana oli moinen ajatussuunta vallinnut ennen Ranskan vallankumousta; sillä otaksun, että ken tahansa ottaa huomioon virtauksia kirjallisuudessamme ja keskusteleo näistä seikoista toisten kanssa, hän on tekevä sen havainnon, että materialistiset aatteet suorittavat nyt maailmassa pohjakyntöä, eivätkä enää vaan pintakyntöä. Mutta nykyistä uskonnollista haaksirikkoa enin muistuttava aika on se, jolloin vanhan ajan sivistys jättää loistokautensa ja alkaa rappeutumisensa. Millainen tuo muutos on nimenomaan oleva, sitä ei voi kukaan kuolevainen ennustaa, mutta valtava muutos on tulossa, siitä alkavat kaikki ajattelevaiset ihmiset olla selvillä. Sivistysmaailmaa odottaa jokin tärisevä liike. Edessämme on joko harppaus ylöspäin, joka on avaava tien ennen aavistamattomiin edistykseen, taikka sortuminen alaspäin, joka palauttaa meidät takasin raakalaisuuteen.

5 LUKU.

Perustotuus.

Katsoen siihen vähäiseen tilaan, mihin olen pakotettu tämän viimeisen osan tutkimuksestamme rajottamaan, minun täytyy jättää sikseen paljon sellaista, mistä tekisi mieli vielä puhua, ja ainoastaan kevyesti kosketella seikkoja, jotka kylläkin olisivat sietäneet tyhjentävää tarkastusta.

Siitä huolimatta laulen sittenkin onnistuneeni osottaa, että totuus, johon tämän tutkimuksemme taloustieteellisessä osassa johduimme, ilmenee yhtä selvänä kansain nousemisessa kuin vaipumisessa, sivistyksen kasvussa kuin rappeutumisessa, ja on sopusoinnussa sen tiedon kanssa syyn ja vaikutuksen keskinäisestä yhteydestä, joka on niin syvälle olentoomme juurtunut ja jota sanomme siveelliseksi tunnoksemme. Näin ollen ovat väitteemme saaneet suurimman varmuuden ja korkeimman uskottavuuden.

Tähän totuuteen sisältyy sekä uhkaa että tulevaisuuden toivoa. Se osottaa, etteivät ne epäkohdat, jotka syntyvät väärästä ja epätasaisesta omaisuuden jaosta ja jotka nykyaikaisen sivistyksen mukana tulevat yhä enemmän näkyviin, ole ainoastaan satunnaisia seurauksia, vaan päinvastoin seikkoja, jotka lopulta saattavat sivistyksen pysähdyksiin; etteivät ne voi itsestään parantua, vaan, ellei niiden syitä poisteta, ovat lisääntymistään lisääntyvät, kunnes ne syöksevät meidät takasin raakalaisuuteen, niinkuin on käynyt kaikkien aikaisempien sivistysten. Mutta se osottaa myöskin, etteivät mitkään luonnonlait ole näitä epäkohtia kannettavaksemme asettaneet, vaan ne yksinkertaisesti ovat vaan huonojen yhteiskunnallisten olojen synnyttämiä, jotka olot ovat ristiriidassa luonnonlakien kanssa, ja että me nuo syyt poistettuamme annamme tavattoman liikevoiman edistykselle.

Köyhyydellä, joka ylellisyyden paraissa keskuksissa kiduttaa ja raaistuttaa ihmisiä, ja kaikella siitä seuraavalla pahalla on juurensa oikeudettomuudessa. Sallimalla niiden antimien monopolioimista, joita luonto tarjoaa kaikille yhdenveroisesti, olemme me laiminlyöneet oikeamielisyyden perusvaatimuksia, sillä kun maailmata katselemme suurena kokonaisuutena näyttää oikeamielisyys, mikäli voimme päättää, olevan kaikkein korkein maailmanlaki. Ja poistamalla tässä osotettua vääryyttä ja tunnustamalla kaikkien ihmisten yhtäläiset oikeudet luonnon antimiin me toimimme tämän lain korkeimman tahdon mukaisesti, me poistamme pääsyyntuohon luonnottomaan epätasaisuuteen varallisuuden jakautumisessa, hävitämme köyhyyden, tukahutamme voitonhimon tunnottoman temmellyksen, kuivatamme turmeluksen ja kurjuuden lähteet, sytytämme pimeyksiin valonsoihdun, annamme kekseliäisyydelle uutta vauhtia, hankimme löydöille uutta maaperää, saamme valtiollista voimaa valtiollisen heikkouden asemesta ja teemme sekä tyranniuden että anarkian mahdottomiksi.

Ehdottamani uudistus on sopusoinnussa kaiken kanssa, mikä valtiolliselta, yhteiskunnalliselta tai siveelliseltä kannalta on toivottavaa. Tuolla uudistusehdotuksella on tosi uudistuksen ominaisuudet, sillä se on helpottava kaikkia muita parannuksia.

Mitä on se muuta kuin pohjois-amerikalaisessa itsenäisyysjulistuksessa lausutun totuuden sekä kirjaimellista että henkistä toteutumista, mikä tuon julistuksen ytimenä ja sieluna lausutaan sanoissa: *„kaikki ihmiset ovat toistensa vertaisiksi luodut; Luoja on antanut heille muutamia luovuttamattomia oikeuksia, joihin kuuluu elämä, vapaus ja onneen pyrkiminen“*.

Mutta näitä oikeuksia poljetaan kieltämällä ihmisiltä yhtäläistä oikeutta maahan, jolla ainoalla ja josta ainoasta he kuitenkin vaan voivat elää. Yhdenarvoisuus valtiollisissa oikeuksissa ei voi olla minään korvauksena, kun kerran yhtäläinen oikeus luonnon antimiin on riistetty. Valtiollinen vapaus — milloin yhtäläinen oikeus maahan ei ole toteutettu, ja väestön ja keksintöjen lisääntyessä — on ainoastaan oikeutta nälkäpalkasta kilpailla työn saannissa. Tuonpa totuuden olemme kokonaan laiminlyöneet. Ja niinpä syntyy kerjäläisiä suurien kaupunkiemme kaduille ja irtolaisia maanteille; köyhyys tekee orjia ihmisistä, joita kehumme tehneemme osallisiksi valtiollisesta riippumattomuudesta, puute luo pimeyttä, jota vastaan koulumme eivät mahda mitään; kansalaisia pakotetaan äänestämään herrojensa tahdon mukaan; kansan yllyttäjä anastaa valtiomiehen aseman; kulta pääsee painamaan oikeuden vaakaan; korkeina virkamiehinä istuu henkilöitä, jotka eivät osota kansalaishyveille edes sitä kunnioitusta, että ottaisivat niiden naamion silmillensä; ja nuo tasavallan pylväät, joita me niin lujina pidimme, horjuvat jo kasvavan painon alla.

Ylistämme vapautta ainoastaan nimen ja muodon vuoksi. Pystytämme sille kunniapatsaita ja huudamme sen ylistystä. Itse emme kuitenkaan ole sille täydellä luottamuksella antautuneet. Mutta sen vaatimukset meihin nähden lisääntyvät meidän kehityessämme. Se ei voi enää tyytyä puolinaiseen palvelukseemme.

Vapaus! Sillä sanalla on vannotun valan leima, eikä sillä auta turhaan kopeilla. Sillä vapaus on oikeamielisyyttä ja oikeamielisyys on luonnonlaki — terveyden, tasapainon, voiman, veljeyden ja yhteistoimen ehto.

Ne, jotka arvelevat että vapauden asia on päähän asti ajettu sillä, että aatelin etuoikeudet ovat hävitetyt ja että joka miehellä on äänestys-oikeus; ne, jotka eivät luule sillä olevan mitään muuta tekemistä jokapäiväisen elämän juoksussa, ne eivät ole milloinkaan nähneet sen todellista suuruutta — niille ovat sen ylistyslaulajat pelkkiä sanoilla koreilijoita ja sen marttyyrit pelkkiä narreja! Niinkuin aurinko luonnon maailmassa on valon ja elämän herra; niinkuin sen säteet pilvien lomasta pilkistäen synnyttävät kasvullisuutta ja kehitystä, saavat aikaan kaiken liikkeen ja muuten kylmästä, elottomasta aineesta loihtivat esille elämän loppumatonta moninaisuutta ja kauneutta, niin vaikuttaa myös vapaus ihmiskunnan keskuudessa! Ei! eivät ihmiset ole taistelleet ja henkeänsä uhranneet minkään yleisen teorian puolesta, eivät vapauden sankarit ole sitä varten jokaisena ajanjaksona päätänsä nostaneet ja sen marttyyrit kärsimyksiänsä kärsineet.

Puhumme usein vapaudesta niinkuin hyveet, varallisuus, tiedot, taidot, kansallinen voima ja riippumattomuus olisivat siitä erillään olevia seikkoja. Mutta vapaus on lähteenä, emona, välttämättömänä ehtona tälle kaikelle. Se on hyveelle mitä valo on värille; se on varallisuudelle mitä päivänpaiste on viljalle; tiedolle mitä silmä on näkemiselle. Se on keksintöjen haltijatar, kansan voiman hermo, se on kansallisen itsenäisyyden henki. Missä tosi vapaus orastaa, siellä orastavat hyveet, siellä varallisuus kasvaa, tiedot leviävät, siellä keksinnöt tekevät ihmisvoimia moninkertaisiksi; ja toimessaan ja taidossaan esiintyvät vapaamat kansallisuudet naapuriensa joukossa niinkuin Saul veljensä rinnalla — niitä korkeampana ja kauniimpana. Missä vapaus horjuu, siellä hyveet himmenevät, varallisuus vähenee, tiedot unhoittuvat, keksinnöt pysähtyvät; ja valtakunnat, jotka muinoin olivat mahtavat sekä sotatoimissa että rauhan tehtävissä, joutuvat avuttomina vapaampien raakalaisten valtaan!

Ainoastaan himmeänä heijastusvalona on vapauden aurinko tähän asti ihmisten keskuudessa paistanut; mutta se yksin se sitenkin on kaiken edistyksen vaikuttanut.

Vapaus tuli orjaheimolle, joka aherteli egyptiläisen piiskan pakottamana, ja johti tuon heimon pois orjuuden huoneesta. Se karkasi heitä erämaassa ja teki heidät vallottajakansaksi. Moosesen lain vapaa henki nosti heidän ajattelijansa korkeuksiin, joista he saattoivat nähdä jumaluuden, ja innostutti heidän runoilijansa lauluihin, jotka vielä tänäkin päivänä voivat ilmaista ihmis-aatoksen korkeimpia ilmakehiä. Vapaus sarasteli foinikilaisten rannikolla, — ja Herkuleen patsasten välistä purjehtivat laivat tuntemattoman meren ulapoille. Vapaus valaisi osittain myös Kreikanmaan, ja katso, marmori muovautui täydellisimmän ihanuuden muotoihin, ylevimmät ajatukset pukeutuivat sanoihin ja vapaiden kaupunkien pieniä sotajoukkoja vastaan murtuivat suurkuninkaan äärettömät laumat, niinkuin aallot kallioon. Vapaus heitti säteensä Italian talonpoikain pienille kyntömaille, ja sen voimasta syntyi mahti, joka maailman vallotti. Vapaus välkähti germaanien sotakilpiin, ja Augustus sai itkeä legionainsa häviöitä. Uuden pimenemisen yössä taas jotkut vinot säteet kohtasivat vapaita kaupunkeja, ja kadoksiin joutunut oppi virkosi jälleen, syntyi uusi sivistys, uusi maailma tuli päivän valoon; ja vapauden yhä kasvaessa kehittyi taide, varallisuus, mahtavuus, tieteet ja hienostus. Jokaisen kansan historiassa voimme tavata saman totuuden. Magna Chartan kasvattama voima se voitti Grecyn ja Agincourtin taistelut. Tudorien yksinvallan jälkeen elpynyt vapaus se nosti Elisabetin ajan kunniaan. Sama henki se sitten vei kruunatun tyrannin mestauslavalle ja muuttui näin mahtavan puun siemeneksi. Vanhan vapauden tarmo se teki Espanjasta maailman mahtavimman valtion heti kun sen yhtenäisyys oli syntynyt, ja se vajosi taas heikkouden syvimpiin syvyyksiin heti kun tyrannia jälleen karkotti vapauden. Katsokaa, kuinka alas Ranskassa seitsemännentoista vuosisadan tyranniuden aikana kaikki henkinen voima vajosi, ja kuinka ylevänä se jälleen kohosi, kun vapaus kahdeksannellatoista vuosisadalla uudelleen heräsi; ja Ranskan talonpoikain vapauttamiseen suuren vallankumouksen aikana perustui se ihmeteltävä sisällinen voima, joka meidän päivinämme on kaikkia koettelemuksia kestänyt.

Emmekö siis siihen uskoisi?

Meidänkin aikanamme, niinkuin monasti ennen, matelevat kaikkialla esille nuo kavalat voimat, jotka eriarvoisuutta synnyttäen hävittävät vapautta. Jo alkaa pilviä kasaantua taivaanrannalle. Vapaus kutsuu meitä. Meidän on sitä kutsua edelleen seuraaminen, meidän on siihen uskomisen rajattomasti. Meidän on päästämisen se täydellisesti valloilleen, taikka se jättää meidät. Ei ole siinä kyllä, että ihmisillä on äänestys-oikeus, ei ole kyllä, että ihmiset ovat teorian mukaan lain edessä yhdenarvoiset. Heillä täytyy olla vapautta käyttämään hyväkseen elämisen apuneuvoja ja keinoja; heidän täytyy olla yhdenarvoisina myöskin luonnon antimien nauttimisessa. Ellei tämä tapahdu, sammuttaa vapaus valonsa! Ellei tämä tapahdu, lähestyy pimeys, ja ne samat voimat, jotka olivat synnyttäneet edistyksen, muuttuvat vahingollisiksi voimiksi. Tämä on yleinen laki. Tämä on vuosisatojen oppi. Yhteiskunnallinen rakennus ei voi pysyä pysyessä, elleivät sen perustukset lepää oikeamielisyyden pohjalla.

Meidän tärkein yhteiskunnallinen laitoksemme sisältää oikeamielisyyden kieltämistä. Salliessamme harvain ihmisten anastaa käsiinsä sitä maata, jolla ja josta muiden ihmisten on eläminen, olemme tehneet jälkimäiset edellisten orjiksi; ja heidän orjuutensa laatu pahenee yhä mitä pitemmälle aineellinen edistys jatkuu. Tämä on sitä salaperäistä alkemiaa, mikä kaikkialla sivistysmaissa kansanjoukoilta riistää heidän työnsä hedelmät; joka entisen, poistetun orjuuden sijaan saa aikaan vielä kovempaa ja toivottomampaa orjuutta; joka valtiollisesta vapaudesta tekee valtiollisen yksinvallan ja pian on muuttava kansanvaltaiset laitokset anarkiaksi.

Tämä se juuri muuttaa aineellisen edistyksen siunauksen kiroukseksi. Tämä se ajaa ihmisolentoja joukottain pimeihin kellariasuntoihin ja likasiin hyyrykasarmeihin; tämä se täyttää vankilat ja haureuspesät, saattaa ihmiset hätään ja antaa niiden turmeltua voitonhimoihinsa; tämä se riistää naisilta täyden naisellisuuden suloa ja lapsilta elämän kevään iloa ja viatto-
muutta.

Semmoisille perustuksille rakennettu sivistys ei ole kestävää laatua. Häviöön joutuneitten valtakuntain rauniot sitä todistavat ja jokaisen ihmisen rinnassa puhuva ääni myös sanoo, ettei niin voi olla. Oikeamielisyys itse, joka on jotain enempää kuin vaan hyvää tahtoa, jotain korkeampaa kuin vaan armeliaisuutta, vaatii meitä poistamaan tätä vääryyttä. Lahjomaton oikeamielisyys ei ole salliva halveksimistansa, — oikeamielisyys, joka vaakansa ohella kantaa myös miekkaa. Aijommeko iskua välttää messuilla ja rukouksilla? Aijommeko päästä muuttumattoman lain määräyksistä rakentamalla kirkkoja, nälkäisten lasten parkuessa ja nääntyvien äitien itkiessä?

Rukouksenkin kieltä puhuvana häpäisee Jumalata sellainen luulo, joka köyhyydestä syntyvää kärsimystä ja kurjuutta pitää sallimuksen tutkimattomana välttämättömyytenä; joka kädet ristissä kääntyy Isän Kaikkivaltiaan puoleen ja Hänen hartioilleen vyöryttää syyn suurkaupunkiemme kurjuuteen ja rikoksiin. Me halvennamme siten ikuista Luojaa. Me herjaamme Vanhurskasta. Armelias ihmis-pahanenkin olisi maailman paremmaksi luonut kuin on tämä tällainen; oikeamielinen ihminen polkisi alkoihinsa mokoman läpimädänneen muurahaiskeon. Eipä siis Kaikkivaltias, vaan me itse vastaamme niistä paheista ja siitä kurjuudesta, mikä kalvaa sivistyksemme ydintä. Luoja syytää meille antimiansa, jotka ovat enemmän kuin riittäviä kaikille. Mutta ruuasta tappelevien sikojen tavalla me sotkemme ne lokaan — toisiamme riistäen ja raastaen sotkemme ne lokaan!

Sivistyksemme keskuspaikoissa on nykyisin hätää ja kärsimyksiä niin paljon, että sydäntä kirvelee jokaisen, joka ei silmiänsä ummista eikä hermojansa tahallaan sitä vastaan karkaise. Uskaltaisiko kääntyä Luojalta apua tähän kurjuuteen pyytämään? Otaksukaapa, että rukous tulisi todella kuulluksi, ja maailman kaikkiuden Luojan käskystä aurinko alkaisi paistaa entistä suuremmalla lämmöllä, ilma täyttyisi uusilla ihmevoimilla, maa uudella kasvukyvyllä, niin että jokaista kortta kohden kaksi kortta kasvaisi, ja että ne viljan jyvät, jotka nyt antavat viidenkymmenenkertaisen sadon, antaisivat satakertaisen. Vähenisikö tästä köy-

hyys ja tulisiko kurjuus poistetuksi? Eipä suinkaan! Kaikki edut, jotka syntyisivät, olisivat ohimenevää laatua. Sillä maailmaan tulleita uusia voimia voitaisiin hyväkseen käyttää ainoastaan maan välityksellä. Ja kun maa on yksityistä omaisuutta, niin ne luokat, jotka ennestään jo pitävät yksinomanaan Luojan antimia, ottaisivat huostaansa myös kaikki uudet. Maanomistajat siitä yksin voiton ottaisivat. Maakorko nousisi, mutta palkat yhä edelleen pyrkisivät nälkäpalkoiksi!

Tuo ei ole ainoastaan taloustieteellinen päätelmä, vaan sen on kokemus vahvistanut. Me sen tiedämme, koska olemme sen omin silmin nähneet. Meidän omalla ajallamme, meidän omien silmiemme edessä on se voima, „joka on kaiken yläpuolella, kaikessa ja kaiken kautta“ — se voima, josta koko kaikkisuus on ainoastaan yksi ilmenemismuoto, se voima, joka on kaikki luonut ja jota paitsi ei mikään ole syntynyt mikä syntynyt on — lisännyt ihmisten nautittaviksi annettuja antimiaan aivan samalla tavalla kuin jos luonnon hedelmällisyys olisi enentynyt. Yhden sielussa heräsi ajatus, joka valjasti höyryn ihmiskunnan palvelukseen. Toisen korvaan kuiskasi sisällinen ääni salaisuuden, joka ilmaisi kuinka salaman on lentäminen sanansaattajana ympäri maailmaa. Kaikilla suunnilla on aineen lakeja tutkittu; jokaisella inhimillisen teollisuuden alalla ovat rautaiset käsivarret ja terässormet käyneet työhön käsiksi, joiden vaikutus varallisuuden tuotantoon on ollut aivan samallinen kuin luonnon hedelmällisyyden enenemisestä syntyvä. Ja mikä on ollut seurauksena? Yksinkertaisesti vaan se, että koko voitto on tullut maanomistajien käsiin. Vuosisatamme ihmeelliset keksinnöt ja löydöt eivät ole palkkoja korottaneet, eivätkä työn vaivoja helpottaneet. Vaikutus on siis vaan ollut se, että jotkut harvat ovat käyneet entistäkin rikkaammiksi ja kansanjoukot entistäkin avuttomammiksi.

Mutta voineeko Luojan antimia tällä tavoin rankaisematta anastaa? Lieneeköhän tuo niin vähäpätöinen asia, että työltä riistetään ansionsa, voitonhimon vapaasti rikkauksillaan temmeläessä, — että kansanjoukot kärsivät puutetta muutamien har-

vain ollessa kylläisiä? Otettakoon varteen historian opetukset: sen joka sivulta näkee, ettei moinen vääräys voi jäädä rankaisematta, että kohtalon haltijatar, joka vääräydet kostaa, ei milloinkaan nuku hetkensä ohi! Katsahtakaamme meidän päiviemme oloihin! Voiko tällöistä kauemmin kestää? Vai tahdommeko mekin sanoa: „meidän jälkeemme tulloon vedenpaisumus?“ Ei, valtioiden pylväät jo horjuvat, jo vavahtelevat yhteiskunnan perustukset hehkuvien tulivoimain pyrkiessä purkautumaan. Se, jonka on joko antaminen uutta elämää yhteiskunnalle taikka lyöminen kaikki tyyni säpäleiksi, on jo aivan lähellä, ellei jo edes-sämmeekin.

Ratkaiseva sana on jo lausuttu. Höyry ja sähkö ja edistyksen synnyttämät uudet mahdollisuudet ovat tuoneet maailmaan voimia, jotka joko kohottavat meitä ylemmille kehitystasasteille taikka kukistavat meidät niinkuin olivat kukistaneet kansan toisensa perästä, sivistyksen toisensa perästä. On erehdys — ja se erehdys käy tavallisesti turmion edellä — luulla, että sivistysmaailman kuumeentapainen veren tykintä on ainoastaan ohimenevien satunnaisuuksien vaikutusta. Emme voi enää antaa kansan harjottaa äänivaltaa ja samalla pakottaa heitä kulkureiksi. Ei käy enää päinsä antaa pojille ja tytöille opetusta julkisissa kouluissa ja sitten kieltää heiltä rehellisen toimeentulon tilaisuutta. Emme saata enää ajan pitkään laverrella ihmisen luovuttamattomista oikeuksista ja samalla kieltää heiltä luovuttamattomia oikeuksiaan Luojan antimiin. Jo nyt alkaa uusi viini käydä vanhoissa leileissä ja alkuaineet ovat kokoontumassa taisteluun ryhtyäkseen.

Mutta jos ajoissa turvaudumme oikeamielisyyteen ja sen käskyjä noudatamme, jos uskomme vapauteen ja sitä seuraamme, niin nuo meitä uhkaavat vaarat katoavat, nuo meitä vastaan olevat voimat muuttuvat keinoksi, jolla pääsemme entistä ylempiin kehitysmuotoihin. Ajatelkaapa vaan niitä voimia, joita nyt tuh-lataan; niitä äärettömiä vielä tuntemattomia tiedonaloja; niitä kehityksen mahdollisuuksia, joista tämän vuosisadan ihmeelliset keksinnöt antavat meille ainoastaan heikon aavistuksen! Jos

puute tulisi poistetuksi ja voitonhimo väistyisi jalompien vaikuttimien tieltä; jos tasa-arvoisuudesta syntyvä veljeys syrjäyttäisi sen kateuden ja pelon, mikä nyt kiihottaa ihmisiä toisiansa vastaan; jos hengenvoimat vapautuisivat sellaisten yhteiskuntaolojen kautta, jotka alimmillekin jäsenille antaisivat elämäniloa ja vapaa- hetkiä, — kukapa silloin pystyisi mittaamaan niitä korkeuksia, joihin sivistyksemme vielä voisi kohota? Sanoja puuttuu sen korkeuden ilmaisemiseksi. Se olisi tuota runoilijain ylistämää kulta-aikaa, se olisi tuota ennustajain hengessä näkemää valtakuntaa? Se olisi tuota ihanaa unelmaa, joka niin usein on ihmisten silmissä loistavana säteikköna väikkynyt. Se olisi sitä samaa, mitä ihminen näki Patmon saarella, kun taivaalliset näyt häikäisivät hänen silmiänsä. Se olisi kristinuskon huippu, Jumalan kaupunki maan päällä jaspis-muurineen ja päärly-porttineen, se olisi rauhan ruhtinaan valtakunta.

LOPPU.

Yksilöllisen elämän arvotus.

Tehtäväni on suoritettu.

Mutta ajatus pyrkii vielä pitemmälle. Tutkimamme kysymykset vievät meitä vielä korkeampiin ja syvempiin kysymyksiin. Yhteiskunnallisen elämän arvotuksen takana on yksilöllisen elämän arvotus. Minun on ollut mahdotonta ajatella edellistä punnitsematta myös jälkimäistä; ja niin luulen käyvän myös niiden, jotka tämän kirjan lukevat, joiden ajatukset ovat seuranneet minun ajatuksiani. Sillä, kuten Guizot sanoo: „kun sivistyshistoria on loppuun suoritettu, kun ei enää ole mitään sanomista nykyisestä olemassaolostamme, silloin ihminen ehdottomasti kysyy itseltään: „onko todellakin kaikki tyhjiin ammennettu, joko hän siis todellakin on kaiken päähän päässyt?“

Tätä kysymystä en minä nyt voi ottaa lähemmin harkitakseni. Kosketan siihen ainoastaan, koska ajatus, joka tätä kirjaa kirjoittaessani on minulle sanomatonta iloa tuottanut, ehkä on jotakin lukijoistanikin virvottava; sillä kohtasipa kirjaani mikä kohtalo tahansa, aina sen joku lukee, joka sydämissään on päättänyt ottaa osaa uuteen ristiretkeen. Tämä ajatus on hänessä tosin heräävä minusta riippumattakin — mutta me uskomme varmemmin näkevämme tähden, jos huomaamme muidenkin sitä näkevän.

Totuus, jota olen koettanut selvittää, ei tule helposti tunnustetuksi. Jos se olisi mahdollista, niin se olisi jo aikaa sitten

käytäntöön pantu. Jos se olisi mahdollista, niin ei sitä olisi milloinkaan saatu pimitetyksikään. Mutta ystäviä se on kyllä saava: ihmisiä, jotka sen puolesta taistelevat, kärsivät ja ehkä henkensäkin antavat. Sellainen on totuuden voima.

Onko se lopulta voittava? Lopulta kyllä. Mutta meidänkö aikana vai niinäkö aikoina, jolloin ei meistä enää mitään muistoa ole jälellä — ken taitaa sen sanoa?

Se ihminen, joka nähdessään yhteiskunnallisten epäkohtain synnyttämää puutetta, kurjuutta, tietämättömyyttä, raakuutta, yrittelee voimainsa takaa noita epäkohtia parannella, saa kokea suuria pettymyksiä ja paljon katkeruutta. Niin on kaikkina aikoina ollut, niin on nytkin oleva. Mutta katkerimmista katkerin ajatus — ja se syntyy joskus parhaimpienkin ja rohkeimpien mielessä — on se, että koko pyrkimys olisi toivotonta ja sen puolesta uhrautuminen siis hyödytöntä. Kuinka harva kylväjä saapikaan nähdä kylvöksensä orastavan tai edes pääsee varmuuteen siitä, että se ollenkaan itää.

Älkäämme sitä itseltämme salatko. Kerta toisensa perästä on totuutta jalkoihin poljettu, joskus vereenkin tahrattu. Jos totuutta vastaan nousevat voimat olisivat heikkoja, kuinka silloin erehdys olisi niin kauan voinut vallita? Jos oikeuden ei tarvitsisi muuta kuin kohottaa päätänsä vääryyttä karkottaakseen, olisiko silloin sorrettujen näin kauan tarvinnut vaikeroida?

Mutta niille, jotka totuutta näkevät ja sitä seurata tahtovat, niille, jotka sen tahtovat tunnustaa ja sen puolesta taistella, ei menestys olekaan kaikki. Menestyskö! Valhekin voi usein menestykseen johtaa, usein myös vääryys. Eikö totuudella olisi jotain sellaista antamista, mikä olisi niiden omaa epäilemättömän oikeuden perustuksella, niiden omaa oleellisesti eikä ainoastaan sattumoilta?

Että totuudella on jotain sellaista tarjottavana jo täällä ja nykyhetkellä, tietää jokainen ken on sen nostattavaa vaikutusta tuntenut. Mutta joskus menee taivas sentään pilveen. Ainoastaan syvää surua tuntien voi lukea niiden miesten elämäkertoja, jotka ovat tahtoneet jotain tehdä ihmiskunnalle. Sokrateelle he

tarjosivat myrkkymaljan, Gracchuksen he kivittivät kuoliaaksi, ja erään — kaikkein suurimman ja puhtaimman — he ristiinnauttivat. Nämä ovat vaan muutamia näkyvimpiä esimerkkejä. Tänäpä Venäjällä vankilat täynnänsä ja pitkissä jonoissa vaeltaa Siperian teitä rautoihin pantuja miehiä ja naisia tullakseen siellä elävinä haudatuiksi, — miehiä ja naisia, jotka olisivat saaneet elämänsä ylellisyydessä viettää, ellei heidän sydämissään olisi vapauden ääni soinnut. Ja kuinka moni onkaan tässä maassa puutetta ja hätää kärsien, unohdettuna ja halveksittuna, kaiken säälin jättämänä silmänsä ummistanut! Sellaista me näemme.

Mutta *näemmekö kaikkea?*

Tätä kirjaa kirjottaessani on käsiini joutunut muuan sanomalehtinumero. Siinä näen lyhyen uutisen, arvatenkin puolivirallisena ilmoituksena, kolmen nihilistin hirttämisestä, mikä oli tapahtunut Kieivissä. Hirtetyiksi tulivat preussiläinen Brandtner, muuan tuntematon, joka sanoi itseänsä Antonoffiksi, ja aatelmies Ossinsky. Viimeisellä hetkellä annettiin heille lupa suudella toisiaan. Sitten he hirtettiin, „jonka jälkeen pyöveli katkasi nuoran, lääkärit todistivat kuoleman, ruumiit kuopattiin hirsi-puiden alle ja nihilistit jätettiin ikuiseen unholaan“. Näin sanotaan uutisessa.

Minä en sitä luule. Ei, ei unholaan!

Tässä tutkimuksessani olen omien ajatuksieni kulkua seurannut. Kun minä hengessä työtäni ensin suunnittelin, ei kysymys ollut ollenkaan minkään teorian tukemisesta taikka aineiston saattamisesta johtopäätöksiin. Nähtyäni vaan ensi kertaa suurkaupungin inhottavaa kurjuutta, minä kauhistuin, tunsin tuskaa ja koetin kaikin voimin päästä ajatuksissani perille siitä, miten tuo olisi selitettävissä ja miten autettavissa.

Mutta näin tutkiessani tuli eteeni jotakin, jota en ollut odottanut löytäväni, ja usko, joka oli kuollut, alkoi jälleen elää.

Tulevan elämän kaipaus on luonnollinen ja syvä. Se kasvaa henkisen kehityksen mukana eikä sitä ehkä kukaan tunne voimakkaammin kuin ne, jotka ovat ruvenneet näkemään, kuinka

suuri maailman kaikkeus on ja kuinka rajattomat näköpiirit aukeavat jokaisen edistyksen mukana tiedoissamme — näköalat, joiden tutkimiseen menisi ikuisuuksia. Mutta meidän ajallemme ominaisessa hengenpiirissä näyttää enimmästä ihmisistä, jotka ovat kaiken uskonsa kadottaneet, mahdottomalta, että tuossa kaipuussa olisi mitään muuta kuin lapsekasta, turhaa, inhimillisestä itserakkaudesta syntyvää toivoa, jolla ei ole vähintäkään perustusta, — jota eivät mitkään tosiseikat tue, vaan joka päinvastoin tuntuu tosi tiedon kanssa ristiriitaiselta.

Mutta jos nyt otamme tarkkaan selkoa niistä ajatuksista, jotka kumoavat tulevan elämän toivoa, niin emme löydä niiden lähdeettä luonnontieteen paljastuksissa; vaan pikemmin muutamissa opeissa, jotka kuuluvat valtio- ja yhteiskuntatieteeseen ja jotka ovat syvältä vaikuttaneet ajatuksiin kaikilla sen suunnilla. Niiden juuret ovat sellaisissa teorioissa kuin että olisi olemassa yleinen pyrkimys saattaa maailmaan enemmän ihmisolentoja kuin minkä verran niitä voi kunnolla elättää; että edelleen paheet ja kurjuus ovat muka luonnonlakien omaa tuotetta, jopa että ne ovat keinoja, jotka auttavat kehitystä; että inhimillinen edistys on pitkällisen rotujalostuksen synnyttämä. Nämä tunnustettuina totuuksina julistetut teoriat saavat aikaan sen, mitä luonnontieteiden edistys ei saa aikaan (ellemme ota lukuun sellaisia teieteellisiä selittelyjä, jotka ovatkin saaneet vaikutusta noilta teorioilta), — ne tekevät ihmisen mitättömyydeksi, ne hävittävät sen ajatuksen, että maailman kaikkuidessa olisi joku huomio kiinnitetty ihmisen yksilölliseen olemukseen, ne eivät anna mitään merkitystä sille mitä sanomme siveellisiksi ominaisuuksiksi.

On vaikea saattaa ajatus ihmisen kuolemattomuudesta sopusointuun sen ajatuksen kanssa, että luonto tuhlaa ihmiselämää kutsuessaan sitä sellaiseen maailmaan, missä sillä ei ole mitään tilaa. On mahdotonta saattaa ajatus ikihyvän ja ikiviisaan Luojan olemassaolosta sopusointuun sen uskon kanssa, että se kurjuus ja se alennustila, johon niin suuri osa ihmiskuntaa on sortunut, ovat seurauksia Hänen laitoksistaan; samalla kuin se ajatus, että ihminen sekä henkensä että ruumiinsa puolesta olisi

tulos pitkällisistä, periytyneistä ominaisuuksista, välttämättömästi vie siihen ajatukseen, että ihmisolemuksen tarkotusperä on rotuelämä eikä yksilöllinen elämä. Niin on kadonnut ja vieläkin katoaa usealta meistä yhä enemmän se usko, joka kuitenkin elämän taisteluissa ja koettelemuksissa antaa lujinta ja syvintä lohdutusta.

Mutta johan olemme tutkimuksissamme olleet tekemisissä näiden oppien kanssa ja olemme niiden hataruuden nähneet. Olemme nähneet, ettei väkiluku pyri lisääntymään elantovarojen ylitse; olemme nähneet, ettei ihmiselämän hukka ja ihmiskärsimysten ylenpaltisuus ole luonnonlakien, vaan tietämättömyyden ja itsekkyyden synnyttämää, ihmiset kun eivät huoli seurata luonnonlakeja. Olemme nähneet, ettei ihmiskunnan edistys riipu lainkaan mistään ihmisluonteen ominaisuuksien muuttumisesta ja että ihmisluonne päinvastoin aina pysyy entisellään.

Näin päästään siitä painajaisesta, joka on nykyaikaisesta maailmasta karkottanut uskon tulevaan elämään. Ei niin, että kaikki vaikeudet olisivat jo voitettut — sillä minne käännyimmekin, aina tapaamme seikkoja, joita emme voi ymmärtää — mutta onpa kuitenkin sellaiset vaikeudet voitettut, jotka näyttivät ratkaisevilta ja voittamattomilta. Ja niin pilkistää toivo esille.

Mutta tässä ei vielä ole kaikki.

Taloustiedettä on sanottu „pimeäksi“ tieteeksi; ja sellaisena kuin sitä tavallisesti opetetaan ei se johdakaan muuhun kuin toivottomuuteen ja pimeyteen. Mutta tämä on, kuten olemme nähneet, seuraus ainoastaan siitä, että sitä on halveksittu ja himmennetty; että sen totuuksia on temmattu niiden oikeasta yhteydestä, sen sopusuhtaisuus on jäänyt näkemättä, sen vanha vapauden rakkaus on rajotettu ja sen vastalause vääryyttä vastaan on kierretty vääryyden puolustukseksi. Mutta vapautettuna, sellaisena kuin olen kokenut sitä esittää — ainoastaan sen omassa olemuksessaan olevien sopusuhtaisuuslakien sitomana — on tässä tieteessä runsaasti säteilevää toivoa.

Sillä oikein käsitettyinä osottavat varallisuuden tuotantoa ja jakautumista määräävät lait, että nykyaikaisissa yhteiskunta-

oloissa esiintyvä köyhyys ja vääritys eivät ole välttämättömiä, vaan että päinvastoin sellainen yhteiskuntamuoto on mahdollinen, jossa köyhyys olisi kokonaan tuntematon ja kaikilla ihmisluon- teen parhaimmilla ominaisuuksilla olisi täysi kehittymisen ti- laisuus.

Ja kun edelleen näemme, ettei yhteiskunnallisen kehityk- sen määräjänä ole mikään erikoinen kaitselmus eikä liioin ar- moton kohtalo, vaan samalla kertaa sekä muuttumaton että siu- nausta tuottava laki; kun näemme, että ihmistahto on päämää- räjänä ja että ihmiset ylimalkaan itse muodostavat asemansa; kun näemme, että taloudellinen ja siveellinen laki ovat oikeas- taan samaa lakia, ja että totuus, jota ymmärrys käsittää vaiva- loisen ajatustyön avulla, on juuri se sama totuus, jonka siveel- linen tunne välittömän, nopean oivalluksen kautta tajuaa, niin silloin valovirta tulvahtaa yksilöllisen elämän arvotuksen ylitse. Ne monet miljoonat ihmisolennot, sellaiset kuin mekin, jotka ovat vaeltaneet ja yhä vaeltavat tämän maan päällä iloineen ja suruineen, vaivoineen ja pyrintöineen, kaipuineen ja pelkoineen, voimakkaine tajuntoineen asioista, joita järki ei voi tavoittaa, yhteisine tuntoineen, jotka muodostavat yhteisen pohjan eninkin toisistaan eroavien uskontunnustusten välillä — kaikkien heidän lyhyt elämänsä ei enää näytä miltään järjettömältä häviämiseltä.

Se suuri tosiasia, jota tiede kaikissa sen haaroissa ilmai- see, on lain yleisyys. Kaikkiällä, missä tähtientutkija voi lakia seurata, sekä omenan putoamisessa että kaksoisaurinkojen liik- keissä, hän näkee saman lain vaikutusta. Se vaikuttaa pienim- missä hitusissa, mihin suinkin voimme aineen jakaa, samalla ta- valla kuin niissä mittaamattomissa väleissä, joita hänen tieteensä tutkii. Etäisyydestä, johon hänen kaukoputkensa ei enää ylety, syöksee taivaankappale kadotakseen jälleen näkyvistä. Hän nä- kee, että niin kauas kuin hän sen rataa voi seurata tämä ei ole sopusoimmussa yleisen mittausopillisen lain kanssa. Pitääkö hänen siis otaksua tämän olevan jonkun poikkeuksen laista? Ei suin- kaan; hän otaksuu, että se, minkä hän on nähnyt, on ainoas- taan osa tähden ratakehästä, ja että laki on voimassa ulkopuo-

lollakin hänen kaukoputkensa näköpiiriä. Sen perustuksella hän nyt tekee laskujansa, jotka vasta vuosisatojen kuluttua osottautuvat oikeiksi.

Jos nyt tutkimme ihmisten yhteiskunnallisen elämän hallitsevia lakeja, niin huomaamme niiden olevan samoja sekä suurimmissa että kaikkein pienimmissä yhteiskunnissa. Huomaamme, että se, mikä aluksi näytti meistä poikkeukselta, onkin samojen periaatteiden vaikuttamaa, vaikka eri yhteydessä, ja että kaikkialla, missä voimme yhteiskunnallista lakia seurata, se muodostuu yhdeksi siveyslain kanssa ja on tämän kanssa täydessä sopusoinnussa, — että yhteiskunnan elämässä oikeamielisyys poikkeuksetta tulee palkitukseksi ja vääräys rangaistukseksi. Mutta yksilöllisessä elämässä emme voi sitä aina nähdä. Jos yksilöllistä elämää sinänsä tarkastamme, niin emme voi nähdä maailman kaikkeuden laeilla olevan vähintäkään yhteyttä hyvän ja pahan, oikeuden ja vääryyden kanssa ¹⁾. Sanoisimmeko senvuoksi, että se laki, joka yhteiskunnallisessa elämässä ilmenee, ei pidäkään paikkaansa yksilölliseen elämään nähden? Ei olisi ainakaan tieteellistä niin sanoa. Emme sellaisia päätelmiä tekisi muihin olosuhteisiin nähden. Eiköhän meidän olisi paremmin sanominen sen vaan todistavan, ettemme voi nähdä koko yksilöllistä elämää täällä ajallisuudessa.

Taloustieteen keksimät lait niinkuin ulkonaisen luonnonkin tosiseikat ja suhteet ovat sopusoinnussa sen kanssa, mikä näyttää olevan henkisen kehityksen laki, joten tämä kehitys ei ole mitään luonnon pakosta ja ehdottomasti syntyvää edistystä, vaan

1) Älkäämme lapsiamme harhaan johtako! — ellei muusta syystä niin ainakin siitä, minkä Plato mainitsee. Kun he oppivat olemaan uskomatta sitä, mitä olemme heille hurskaina satuina kertoneet, niin he pian hylkäävät senkin, mitä olemme heille totuudesta kertoneet. Avut, jotka ihmisen omaan itseensä kohdistuvat, saavat ylimalkaan palkkansa. Kauppamies samoin kuin varaskin menestyy paremmin olemalla raitis, varovainen ja sanansa pitävä; mutta mitä tulee niihin avuihin, jotka eivät koske omaa itseään, niin näyttää kuin olisi vaan satumaailmoissa mahdollista saada mitä ansaitsee tai ansaita mitä saa.

on sellaista edistystä, jossa ihmistahto esiintyy perusvoimana. Mutta elämässä, sellaisena kuin sen tunnemme, ehtii henkinen kehitys tehdä ainoastaan muutamia askeleita. Tuskin on henki alkanut tehdä heräämistä, kuin ruumiilliset voimat jo alkavat heiketä; ihmisellä on vaan hämärä aavistus niistä äärettömistä aloista, jotka hänen edessään leviävät, hän on ainoastaan alkanut tuntea voimaansa ja sitä käyttää, alkanut käsittää asiain yhteyttä ja laajentaa rakkautensa piiriä — silloin hänen on jo poistuminen näyttämöltä ruumiillista kuolemaa tekemään. Ellei tätä kuolemaa mikään uusi elämä seuraa, tuntuu edessämme olevan jokin aukko, jokin puutteellisuus. Olipa kysymyksessä itse Humboldt, tai Herschel, tai Mooses, joka Pisgah vuorelta näkee luvattun maan, tai Joosua, joka sotajoukkoja johtaa, tai joku noista lempeistä, kärsivällisistä sieluista, jotka ahtaissa ulkonaisissa oloissa elävät rikasta sisällistä elämää, kaikissa tapauksissa tuntuu siltä kuin olisi edessämme jotain tarkotuksettomuutta, ellei täällä maan päällä kehittynyt sielu ja luonne pääse kehityksessään edelleen jatkumaan, ja tämä tarkotuksettomuus tuntuu olevan ristiriidassa sen yhteyden ja tarkotuksenmukaisuuden kanssa, mikä vallitsee maailman kaikkeudessa.

Erään järjessämme olevan peruslain mukaan, johon taloustiede kaikissa päätelmissään oikeastaan nojautuukin, emme voi ajatella mitään keinoa ilman tarkotusta, mitään rakennusta ilman aatetta. Ja koko siihen luontoon nähden, jonka kanssa me joudumme tässä maailmassa kosketuksiin, näyttää semmoisena tarkotuksena ja aatteena olevan ihmiseen suljetun järjen ylläpitäminen ja käyttäminen. Mutta jos ihminen itse ei voi luoda jotakin korkeampaa tai kohota korkeammalle, niin on hänen olemassaolonsa käsittämätön. Niin voimakas on tämän ylijärkeisen välttämättömyyden tunto, että nekin, jotka kieltävät yksilöllä olevan mitään muuta odotettavaa kuin tämä elämänsä, ovat pakotetut siirtämään aatteen täydellisyyttä kohden kulkevasta kehityksestä rodun toteutettavaksi. Mutta kuten olemme nähnet (ja todistus olisi voinut olla paljon täydellisempi) ei ole olemassa mitään, mikä vähimmässäkään määrässä osottaisi rodun paran-

nusta ihmissuvussa. Inhimillinen edistys ei ole ihmislunnon muuttumista. Edistykset, jotka sivistyksen muodostavat, eivät säily ihmisen ruumiinrakennuksessa, vaan yhteiskunnan rakennuksessa. Ne eivät näin ollen ole mitään pysyväistä ja alituista laatua, vaan voivat milloin hyvänsä mennä hukkaan, jopa alituisesti pyrkivätkin hukkaan menemään. Ja sitä paitsi, jos ihmiselämä ei ulotu pitemmälle kuin minkä täällä näemme, niin me rotuunkin nähden kohtaisimme samoja vaikeuksia kuin yksilön nähden! Sillä onhan yhtä varmaa, että rodun on kuoleminen kuin että yksilön on kuoleminen. Tiedämme olleen sellaisia geologisia aikakausia, joina inhimillinen elämä olisi maan päällä ollut mahdoton. Tiedämme myös, että semmoisia aikakausia täytyy jälleen tulla. Jo nytkin, maapallon vieressä määrättyä rataansa, paksunevat pohjoisnavan jääkerrokset paksunemistaan ja se aika vähitellen lähestyy, jolloin nuo jäävuoret taas vyöriivät maan ylitse ja etelämeristä pohjoista kohden virtaavat aallot hautaavat nykyiset sivistyspesät vesiaavikkojen alle, jommoiset meidän päivinämme kenties peittävät allensa muinoin ehkä yhtä korkealle kehittyneitä sivistyksiä kuin meidänkin. Ja vielä tämänkin kauden takana tiede ennustaa olevan sen kauden, jolloin maapallomme on kuollut taivaankappale, jolloin aurinko on sammunut — ennustaa aikaa, jolloin aurinkokunta ruhjoutuu omaan itseensä ja muuttuu kaasun muotoon alkaakseen sitten uudelleen loppumattomien kehitysten ratoja.

Mikä on siis tämän elämän merkitys, tämän elämän, jota kuolema ehdottomasti ja välttämättömästi joka taholta odottaa? Minusta se tuntuu käsittävältä ainoastaan jos ajattelen sitä nousuna, eteisenä toiseen elämään. Ja sen ilmiöt näyttävät minusta mahdollisilta selittää ainoastaan teorian mukaan, jota käy ainoastaan jumaluustarujen ja symbolien avulla ilmaiseminen ja jota kaikkialla ja kaikkina aikoina ovatkin tavalla tai toisella ilmaisseet ne tarut ja vertauskuvat, joihin ihmiset aina ovat koettaneet syvimmät aatoksensa pukea.

Eläneiden ja jo kuolleiden ihmisten pyhät kirjoitukset: Biblia, Zendavesta, Veda-kirjat, Dhammapada ja Koraani; van-

hojen filosofien esoteeriset opit; eräitten vanhojen uskontojen alkuperäinen merkitys, ekumeenisten kirkonkokousten dogmaattiset päätökset, semmoisten miesten kuin Foxin, Wesley'n ja Savonarolan saarnat; puna-ihoisten intiaanein tavat ja villien nekeriheimojen uskot, kaikilla on yksi sydän ja yksi ydin, jossa he yhtyvät, on jotain, joka näyttää olevan vaan alkuperäisen totuuden erilaisia epäselviä käsityksiä. Ja meidän lausumistamme ajatuksista näyttää ikäänkuin heikko heijastus välkähtävän siitä, mitä nämä ihmiset olivat hämärästi nähneet — sumuinen säteily lopullisesta yhteydestä, mitä ei voi koskaan sanoin ilmaista muuten kuin kuvissa ja vertauksissa. Milloin on puhe puutarhasta, jossa seisoi hyvän ja pahan tiedon puu, milloin taas viinimäestä, johon me olemme pantuna Herramme töitä tekemään, milloin on se ylimenoa täkäläisestä elämästä taivaalliseen elämään; milloin koettelemusta ja taistelua, jonka päätä ei koskaan voi nähdä.

Katsahtakaa tällä hetkellä ympärillenne!

Täällä, meidän päivinämme, meidän sivistyneessä yhteiskunnassamme muinaiset vertauskuvat yhä vieläkin pysyvät merkityksessään, muinaiset jumaluustarut yhä vieläkin ovat totuutta täynnä. „Kuoleman Varjon laaksoon“ johtaa usein vieläkin „velvollisuuden tie“, Kristitty ja Uskonmies vaeltavat yhä turhamielisyyden markkinoilla ja Suursydämme varustuksia vastaan rämähtelevät iskut. Yhä vieläkin taistelee Ormusd Arimanin kanssa, valon ruhtinas pimeyden voimain kanssa. Sitä, jolla on korvat kuulla, sitä sotatorvet kutsuvat!

Ne kutsuvat ja kutsuvat ja kutsuvat, kunnes niiden sydän vahvistuu, jotka sitä kuulevat. Voimakkaita sieluja ja yleviä pyrkimyksiä maailma nyt enin kaipaa. Kauneus on vielä kahlittuna, ja rautapyörät vierivät vielä sen hyvän, toden ja kauniin ylitse, mikä pyrki syntymään ihmiselämästä. Ja ne, jotka taistelevat Ormusdin puolella, vaikkeivät ehkä toisiansa tunnekaan, joskus he jossain yhtyvät, kerran heidän taistelijanimiänsä esille huudetaan!

Vaikka totuus ja oikeus tuntuvat usein poljetuilta, niin se tulee ehkä siitä, ettemme näe kaikkea. Miten voisimmekaan nähdä kaikkea kokonaisuutta? Emmehän tiedä kaikesta mikä

täälläkään tapahtuu. Aineen värähdykset, jotka synnyttävät valon ja värin vaikutuksia, eivät enää ole erotettavissa niin pian kuin ne siirtyvät määrärajan tuolle puolen. Samoin voimme ääniä tajuta ainoastaan määrärajoin sisäpuolella. Onpa eläimiläkin aistimia, joita meiltä puuttuu. Entäs tämä maapallomme sitten? Verrattuna aurinkokuntaan on maapallomme mitätön hitunen ja itse aurinkokunta puolestaan kutistuu hituseksi, jos sitä koko tähtitaivaan mitoilla mitataan. Voinemmeko siis sanoa, että se mikä menee *meidän* näköpiirimme tuolle puolen menee häviötä kohden? Ei, se ei mene häviötä kohden. Vaikkakin kaukana, kaukana näköpiirimme ulkopuolella, ikuiset lait samalla tavalla vallitsevat kaikkeutta.

Se toivo, joka tästä syntyy, on ytimenä kaikissa uskonnoissa. Runoilijat ovat sitä ylistäneet, profeetat siitä puhuneet, ja sydämmensä syvimmissä sopukassa jokainen ihminen on sen totuudesta vakuutettu. Plutarkon seuraavissa sanoissa on lausuttuna se, minkä kaikkina aikoina ja kaikilla kielillä ovat sanoneet puhdassydämiset ja terävä-älyiset ihmiset, jotka seisoen ikäänkuin ajatuksen ylimmällä vuorenhuipulla, katse kiintyneenä valtameren synkälle ulapalle, ovat nähneet maan epäselvien piirteiden häämöttävän sen pimeydestä:

„Ruumiiseen ja intohimoihin kytketyillä ihmisieluilla ei ole muuta yhteyttä Jumalan kanssa kuin minkä voivat saavuttaa ajatuksessa, filosofian avulla, ikäänkuin jonakin hämäränä unenäkönä. Mutta ruumiista vapauduttuaan ja siirryttyään tuntemattomaan, näkymättömään, rajattomaan ja puhtaaseen hengenmaailmaan, on Jumala oleva heidän johtajanansa ja heidän kuninkaanansa, siellä he ovat jo täydellisesti hänen vallassaan, rakastavat häntä palavasti ja ovat alituisesti näkemässä sitä ikikauneutta, jota ei yksikään ihmismieli voi kuvailla eikä sanoihin pukea“.

SISÄLLYS.

JOHDATUS.

Ratkaistava kysymys .	Siv. 1
-----------------------	-----------

ENSIMÄINEN KIRJA.

Työpalkka ja kapitaali.

Luku

1. Vallitseva oppi palkasta; opin vaillinaisuus .	13
2. Taloustieteellisten nimitysten merkitys	26
3. Työpalkka ei lähde kapitaalista, vaan tuotetaan työllä .	44
4. Työmiesten elatus ei lähde kapitaalista	64
5. Kapitaalin todelliset tehtävät	72

TOINEN KIRJA.

Väkiluku ja elintarpeet.

1. Malthuksen oppi, sen synty ja perusteet .	82
2. Tosiseikkoihin perustuvia johtopäätöksiä .	94
3. Analogioista johdettuja päätelmiä	121
4. Malthuksen opin kumoaminen	132

KOLMAS KIRJA.

Varain jakautumisen lait.

1. Tutkimuksen rajottaminen varain jakautumisen lakeihin. Näiden lakien välttämätön yhteys	144
2. Maakorko ja sen laki.	156
3. Kapitaalikorko ja sen vaikutin.	164
4. Valekapitaalista ja siitä voitosta, jota usein erehdyksestä pidetään kapitaalikorkona.. . . .	179

II

Luku	Siv.
5. Kapitaalikoron laki.	185
6. Työpalkat ja työpalkkain laki.	194
7. Näiden lakien keskinäinen yhteys ja rinnakkuus	207
8. Ratkaistavan kysymyksen tasapainokohdista ollaan siis selvillä	209

NELJÄS KIRJA.

Aineellisen edistyksen vaikutus omaisuuden jakautumiseen.

1. Probleemin vaikuttavat voimat ovat vielä löytämättä. . .	214
2. Väestön lisääntymisen vaikutus omaisuuden jakautumiseen .	216
3. Kehittyvän tekniikan vaikutus varain jakautumiseen. . .	230
4. Aineellisen edistyksen herättämän keinottelun vaikutus. .	241

VIIDES KIRJA.

Kysymyksen ratkaisu.

1. Yhäti uudistuvien teollisten ehdinkojen pääsy.	245
2. Köyhyyden sitkeä jatkuminen keskellä kasvavaa rikkautta	266

KUUKES KIRJA.

Parannuskeino.

1. Tavallisten parannusehdotusten riittämättömyys	281
2. Todellinen parannuskeino	309

SEITSEMÄS KIRJA.

Parannuskeinojen oikeamielisyys.

1. Yksityisen maanomistuksen vääryys.	312
2. Työväen orjistuminen lopullisena tuloksena yksityisestä maanomistusoikeudesta	325
3. Maanomistajain korvausvaatimukset.	336
4. Yksityinen maanomistusoikeus historian näkökannalta katsottuna.	346
5. Maanomistuksesta Yhdysvalloissa	362

KAHDEKSAS KIRJA.

Parannuskeinojen soveltaminen.

1. Yksityinen maanomistusoikeus ei ole sopuosoinnussa maan parhaan käyttämistavan kanssa	373
2. Kuinka yhtäläinen oikeus maahan on saavutettavissa ja säilytettävissä	379

Luku	Siv.
3. Ehdotuksen tarkastus verotusperiaatteiden kannalta . . .	384
4. Myönnytyksiä ja vastaväitteitä	396

YHDEKSÄS KIRJA.

Parannuskeinon vaikutukset.

1. Tämän keinon vaikutus varallisuuden tuotantoon	405
2. Ehdotetun parannuskeinon vaikutus varallisuuden jakautumiseen ja sen kautta tuotantoon	412
3. Keinon vaikutuksesta eri yksilöihin ja eri yhteiskuntaluokkiin	418
4. Muutoksista, jotka tapahtuisivat yhteiskunnallisessa järjestelmässä ja yhteiskunnallisessa elämässä.	425

KYMMENES KIRJA.

Inhimillisen edistyksen laki.

1. Vallitseva inhimillisen edistyksen teoria, sen vaillinaisuus. .	444
2. Erilaisuuksia sivistyksissä ja näiden erilaisuuksien synnystä .	459
3. Inhimillisen edistyksen laki	476
4. Nykyaikaisen sivistyksen rappeutumisen mahdollisuus . . .	497
5. Perustotuus	514

LOPPU.

Yksilöllisen elämän arvotus	524
---------------------------------------	-----

Yhteiskunnallista ja taloudellista kirjallisuutta Otavan kustannuksella.

Adler, G., Yhteiskunnallinen kysymys.

Suomentanut Kyösti Järvinen. 136 sivua. 2: 25.

Tämä valaiseva kirja esittää yhteiskunnallisen kysymyksen kehitystä eri maissa. Se sisältää m. m. seuraavat kuvat ja elämäkerrat: Robert Owen, Thomas Carlyle, Francois Marie Charles Fourier, Pierre Josèphe Proudhon, Karl Marx, Ferdinand Lassalle, Wilhelm Liebknecht, Edvard Bernstein.

Aschehoug, T. H., Yhteiskunnallisen taloustieteen historia.

Kansantaloudellisen yhdistyksen toimittama suomennos. 183 s. 2: 85.

Tämän arvokkaan teoksen suomennustyön on suorittanut lehtori V. Malin, joka myös suomalaisen painokseen on tehnyt Suomen oloja koskevia lisäyksiä. Suomennostyötä ovat tarkastaneet tohtori Jaakko Forsman ja johtaja Kyösti Järvinen.

Asuntokysymys.

Esitelmää ja ehdotuksia julkaissut *Kansantaloudellinen yhdistys*. Sisältää seuraavat esitelmät: V. Wallin, Tampereen kaupungin kasvamisesta ja asutustavasta. K. A. Brander, Työväen talo-osakeyhtiöt Helsingissä. Santeri Ingman, Helsingin kunnan toimet työväenasuntokysymyksen alalla. Onni Törnqvist, Asuntokysymys ja kaupunkien laajennussuunnittelut. Aug. Hjelt, Asunto- ja vuokra-oloista Helsingissä. Asuntokysymyskomitea, Esityksiä kaupunkien asuntokysymyksen ratkaisemiseksi. 102 s. 1: 75.

Becker, Th., Suomen Hypoteekkiyhdistyksen vaiheista.

Esitelmä pidetty Lokakuussa 1903. 50 p. Kansantal. Yhd. Esitelmää 18.

Blomqvist, A. R., Eduskuntalaitokset eri maissa.

85 p.

Brofeldt, Kaarlo, Itävallan kauppakouluoloista.

21 s. 50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmää. 6.

Eduskunnan Uudistamiskomitean mietintö.

188 s. 1: 85.

Gebhard, Hannes, Maanviljelysopetus meillä ja muualla.

51 s. 75 p. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 5.

— —, **Maanviljelijät yhteistoimintaan!**

Kolme esitelmää. Esipuheen „Juuria hoitamaan“ kirj. M. Johnsson. Toinen painos. 54 s. 25 p. Otavan Kansankirjasto 2.

Gebhard, Hannes, Omaa maata tilattomalle väestölle.

Pertaatteellisia näkökohtia asutuspolitiikkimme alalta. 1: 50. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 13.

— —, Tutkimuksia ja ehdoituksia torpparikysymyksessä.

50 p. Yhteiskunnallisia Kysymyksiä 11.

— —, Osuustoiminta,

pienviljelijäin ammattitaidon kohottaja. 50 p.

Teos on syntynyt tiedustelujen johdosta, joita tekijä pani toimeen osuusmeijerien ja osuuskauppojen kanssa, saadakseen aineita esitelmään „Osuustoiminta tehokas keiuo pienviljelijäin ammattitaidon kohottamiseksi.“ Siitä käy selville, että kaikki pienviljelijäin osuustoiminnalliset muodot voimakkaasti vaikuttavat heidän ammattitaitonsa kohottamiseksi.

Gide, Charles, Taloustieteen pääpiirteet.

Kansantaloudellisen yhdistyksen toimesta suomentanut J. Forsman. 661 s., nid. 9: 25, vaatekansissa 10: 50.

Taloudelliset ja yhteiskunnalliset kysymykset alkavat maassamme yhä suuremmissa määrässä kiinnittää ajattelevan yleisön huomiota puoleensa. Valitettavasti on kuitenkin yleisön perehtymistä näihin kysymyksiin suuresti vaikeuttanut se seikka, että suomenkielinen taloudellinen ja yhteiskunnallinen kirjallisuus on tähän asti ollut hyvin köyhä. Tätä puutetta poistaa yllämainittu kirja tuntuvalta tavailta, sillä tämä etevän ranskalaisen professori Giden teos käsittelee koko yhteiskunnallisen talouden laajaa alaa. Teos on sekä Ranskassa että muualla saavuttanut suurta suosiota. Siitä on Ranskassa ilmestynyt 8 painosta ja se on käännetty useille Euroopan kielille. Sen suurempia ansioita on se tyyni tasapuolisuus, jolla tekijä arvostelee niitä eri katsantokantoja, joita taloustieteen alalla on esiintynyt. Tärkeimpiä kysymyksiä käsitellessään hän koettaa esittää täysin objektiivisesti nekin käsitykset, joihin hän itse ei saata yhtyä, antaen siten lukijalle tilaisuuden päättää, onko se kanta, jolle tekijä asettuu, oikeutettu. Tekijän esitystapa on pitkin matkaa sujuvaa, helppotajuista ja mieltäkiinnittävää. Hänen pyrkimyksensä on ollut, että taloustiede, jota tähän asti on pidetty „ikävanä tieteenä“, esiintyisi niille jotka eivät sitä vielä tunne, hauskana ja viehättävänä. Tässä kohden hän onkin onnistunut erinomaisen hyvin. Sille, joka tahtoo tutustua taloudellisen elämän moninaisiin ja kirjaviin ilmiöihin, tuskin voinee suosittaa miellyttävämpää opasta, kuin Giden *Taloustieteen pääpiirteet*.

Hannikainen, P. W., Suomen metsät kansallisomaisuutena.

Varustettu värillisellä kartalla Suomen kruununmetsistä. 273 s. 4: 50.

U. Suometar: „Tämä kirja on arvokas lisä metsätaloudelliseen kirjallisuuteemme; se antaa yleistajuisen selityksen metsäin merkityksestä luonnossa ja kansamme taloudessa, kansainvälisestä puukaupasta ja meidän maamme asemasta siinä — — tämä teos ei ole ainoastaan metsänomistajille tarpeellinen, vaan jokaisen valistuneen kansalaisen, joka harrastaa maamme taloudellista kehitystä, pitäisi hankkia se itselleen.“

Heikel, A. O. ja E. G. Palmén, Vero- ja maanomistusoloista Venäjällä. Nälkävuodet Venäjällä 1890-luvulla.

55 s. 25 p.

Heikel, T. A., Mitä meidän tulee tietää uudesta vaalilaista?

Kuudes painos. 45 p. Kirjaa on painettu 23,000 kpl.

Hjelt, Aug., Työväen tapaturmavakuutus Suomessa.

50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 14.

Hjelt, O., Nykyiset raha-olot maassamme.

50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 5.

— —, **Rahareformi Venäjällä.**

50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 1.

Homén, Th., Passiivinen vastarintamme.

Valtiollisia kirjoituksia viime vuosilta, ynnä asialuettelo tärkeimmistä valtiollisista tapahtumista kotimaassa vuosina 1898—1904.

Ingman, Santeri, Suunnitelmia työväenasuntokysymyksen ratkaisemiseksi meillä.

50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 3.

Järnefelt, Akseli, „Amerikkaan“.

25 p. Otavan Kansankirjasia 7.

Järvinen, Kyösti, Tiede ja Liike-Elämä.

Esitelmä pidetty Tammikuussa 1903. 50 p. Kansantal. Yhdistyksen Esitelmiä. 15.

von Koch, G. H., Työmiesten Kulutusyhdistyksistä Englannissa.

Suomentanut Taavi Tainio. 50 p. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 16.

Länsi-Suomen Työmies: „Kirjan tärkeimmän osan muodostavat luvut kulutusyhdistysten periaatteista ja järjestämisestä. — On monipuolinen ja sopiva opas niille, jotka haluavat tietoja osuuskaupoista.“

Työmies: „Pääpiirteet siinä on selvästi ja varmalla kädellä vedetty. Kokonaisuudessaan vaikuttaa kirjanen erittäin herättävästi ja kehoittavasti; joka rivillä on oppimista meille.“

Lain kannalta.

Suomennoksia „Nya Pressen’istä“. 50 p. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 10.

Meurman, A., Neljäs sääty.

40 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 2.

— —, **Tulevaisuuden sota.**

J. Blioch’in teoksen mukaan. 60 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 8.

Munch, P., Yhteiskuntaoppi.

Suomentanut Ilmari Blomstedt. Muutokset suomennokseen on tehty yksissä neuvoin lakit. tohtori K. J. Ståhlbergin kanssa. 1: 50.

Kun etevä nuori tanskalainen tutkija P. Munch noin vuosi sitten julkaisi teoksensa, kävi heti ilmi, että se täytti tuntuvan puutteen ja kaikkialta tuli sen osaksi tunnustusta sekä siitä, että se oli käytännöllinen opas kaikille kansalaisille, jotka tahtovat täyttää paikkansa yhteiskunnassa, että myös hyvä oppikirja kasvavalle polvelle.

Kuinka moni täällä Suomessakin ei tule asetetuksi ratkaisemaan tai punnitsemaan kysymyksiä niin valtion kuin kunnankin asioissa, omistusoikeudesta tvöväenkysymyksistä j. n. p. tuntien puuttuvan tietonsa niissä kysymyksissä. Tätä tietämättömyyttä koettaa kirja poistaa tai ainakin vähentää ja onkin, huomioon ottaen kirjan pienen ko'on erinomaisesti onnistunut siinä.

Nyt kun yhteiskuntaa koskevat kysymykset ovat astuneet entistä suuremmassa määrässä etualaan, on erittäin hyvä, että löytyy tällainen lyhyt, mutta samalla hauskasti kirjoitettu, selvittävä esitys näistä kysymyksistä.

Nemo (Lennart Gripenberg), Kaikki mukaan!

Mietteitä. Suom. Juhani Aho. 75 p. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 18.

— —, Vielä sananen.

Suom. J. A. 75 p. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 19.

Neovius, Ernst, Ruotsin tuloverolaki vuodelta 1902.

75 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 13.

Paasikivi, J. K., Venäjän asutuspolitiikki.

75 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 10.

Palmén, E. G., Vastaisesta rautatiepolitiikastamme.

Rautatiekartan kanssa. 1: 50. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 9.

Rakhmetow, Venäjän työväestön nykyinen asema.

Tekijän käsikirjoituksesta suomentanut Arvid Järnefelt. 1: 75. Yhteiskunnallisia kysymyksiä 14.

Valvoja: „Tosin moni sen luehtuaan varmaan fariseuksen tavoin tulee sanomaan: Jumalan kiitos että meillä eivät ole asiat niin huonosti. Mutta siitä huolimatta on kirjasta meilläkin suorastaan opittavaa, siitä näkee selvästi miten niin sekä vanhoillisuus että valtiollinen liberalismi laulaa samaa veisua useissa sosiaalisissa kysymyksissä. Kun lisäksi Venäjä nyt on tulemassa teollisuusmaaksi, on jo yksistään valtiollisestikin viisasta perehtyä Venäjän teollisuuspolitiikkaan“.

Renvall, Heikki, Tulojenjaosta Suomen suurimmissa kaupungeissa 1875—1899.

1: 50. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 9.

— —, Työvälipuheen vapaus ja Elinkeinolakikomitean työlakko-pykälä.

50 p. Yhteiskunnallisia Kysymyksiä 15.

Kansan Lehti: „Jos kirja onnistuu löytämään lukijoita vallassa olevien kansanluokkien joukosta, on se niihin vaikuttava ‚terveellisenä suolana‘, mutta työväen piireissä on tällä kirjasella pysyväinen arvonsa“.

Renvall, Heikki, Austraalian työväenlaisäädäntö.

60 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 11.

Stenroth, O., Muutamia havaintoja krediittioiloista maassamme.

50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 7.

— —, Taloudellinen asema Suomessa v. 1901.

50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä. 12.

— —, Näkökohtia maamme Säästöpankkien toiminnasta.

Esitelmä pidetty Marraskuussa 1903. 50 p. Kansatal. Yhd. Esitelmiä. 17.

Ståhlberg, K. J., Äänioikeusliikkeitä.

1: 25.

Kotkan Sanomat: „Kirjassa kuvataan helppotajuisesti ja lyhyesti, mutta samalla ytimekkäästi ja sattuvasti meidän aikamme äänioikeusliikkeitä ulkomailla“.

Jokaiselle äänioikeusasian harrastajalle — ja sellaisiahan kaikki olemme — on kirja erittäin tervetullut puolueettomana ja asiallisena op-paana. Se kumoo ruotsikkojemme useinkin erehdyttävät kuvaukset näistä asioista ja osoittaa ääniasteikon hataruuden.

— —, Työttömyysvakuutuksesta.

40 s. 50 p.

— —, Työriitain sovittaminen ja ratkaiseminen.

64 s. 50 p.

Tarkkanen, Matti, Siirtolaisuudesta, sen syistä ja seurauksista.

Esitelmä pidetty Maaliskuussa 1903. 22 s. 50 p. Kansantaloudellisen Yhdistyksen Esitelmiä 16.

Teräksinen, August, Maanviljelijäin ammattijärjestöjä ulkomailla.

362 s. 3: 75.

Teos on tarkkojen tutkimusten tulos, tekijä on koonnut siihen kaikki ne tiedot ja havainnot, jotka hän on tehnyt matkoillaan Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan ja Saksaan tutkiakseen sikäläisten maanviljelysammattiyhdistysten järjestymismuotoja ja toimintaa. Kun tämä kirja tarjoaa erittäin opettavaisia ohjeita varsinkin meidän maamies-seurojemme toiminnan monipuolisentamiseksi, on täysi syy kehottaa johtomiehiä hankkimaan tämän kirjan mainittujen seurojen kirjastoon, jäsenten tutustumista varten siihen ja itse seurojen toiminnan elvyttämiseksi sekä rikastuttamiseksi. Siinä kohdin antaa kirja käyttäjilleen arvokasta apua.

af Ursin, N. R., Tulevaisuutta kohti.

Sosiaalipolittisia esitelmiä. Toinen, helppohintainen painos. 2 mk.

Sisällys: W. Morris, Oikea ja väärä yhteiskunta. — Ferd. Lassalle, Työväen ohjelma. — Sidney Webb, Sosialismin historiallinen pohja. — Headlam, Kristillinen sosialismi. — Kautsky, Luokkaetu. — Erikoisetu. — Yhteisetu. — Clara Zetkin, Henkinen köyhälistö, naiskysymys ja sosialismi. — August Bebel, Yliopistolainen ja sosialismi. — K. E. Smith, Sosialismi ja taide.

Vasenius, Valfrid, Sanomalehdistön suhde yleisöön.

50 p. Yhteiskunnallisia Kysymyksiä 4.

— —, Suhteellisesta edustuksesta.

1: 25. Yhteiskunnallisia Kysymyksiä 6.

— —, Ääniasteikko teoriassa ja todellisuudessa.

75 p.

— —, Yhteistunto ja sen ilmaukset Suomessa.

1: 50. Yhteiskunnallisia Kysymyksiä 17.

U. Suometar: „Tohtori V. Vasenius on suomalaiselle yleisölle tuttu pirteäkynäisenä, lämminmielisenä, mahdollisimman täydellistä oikeuden ja tasapuolisuuden tilaa tavoittelevana yhteiskunnallisten kysymysten käsittelijänä. Nykyinen ajankäänne on antanut hänelle aihetta ottaa tutkittavakseen kysymyksen: „Onko meissä voimia, joitten avulla voisimme kukistumatta kestää kohtalomme, mimmoiseksi se tulleekaan?“ Toisin sanoen, onko meillä riittävästi keskinäistä yhteistuntoa“.
